DE SACRI APOSTOLICIQVE ORDINIS CANONICORVM REGVLARIVM ORIGINE, ET PROGRESSV

Liber Secundus.

GABRIELE PENNOTTO
NOVARIENSE EX CONGREGATIONE LATERANEN.
Abbate, ac Theologo Autore.

CVM LICENTIA SVPERIORVM.

ROMAE Ex Typographia Cameræ Apoſtolicæ. M.D.CXXIIII.

T v

CAPITA SECVNDI LIBRI.

De

Capita Secundi Libri.

Caput

CVNCTIS REVER.^MIS PATRIBVS
ET OMNI VENERATIONE COLENDIS

Dominis Abbatibus, Generalibus Prioribus, cæterisq; Sacri Canonici, Apostolicíq; Ordinis Prælatis, & Concanonicis sincera charitate dilectissimis.

D. GABRIEL PENNOTTVS

Concanonicus, & seruus humilis in Domino, S.

EGINALDVM Hestensem inter sacri Ierosolimitani belli Duces, & Principes inuictissimum, veneficæ cuiusdam incantationibus ab exercitu longissime abductum, & inter amœnissimi pomarij delicias otio torpentem Poëta noster Italicus ad mentis vigorem, & castra fidelium citius reuocaturus, tale apud semetipsum inijt consilium, vt speculo adamantino illi ante oculos posito ad illius status ab auita maiorum suorum nobilitate longè degenerantis abiectionem, ac vilitatem meditandam excitaret, mox Virgilium lib. 6. Aeneidos aliquo pacto æmulatus ad solutas animi vires instaurandas, alterum clipeum omnia maiorum suorum egregia facinora, & res præclarè gestas miro quodam artificio depicta referentem, illi contemplandum exhiberet. Nec illum sua cogitatio fefellit, quandoquidem adolescens verè nobilis, & generosus rubore perfusus, & pudefactus nimium, non solùm à fallacibus Armidæ blandimentis statim resiliuit, verùm ad castra pedem referens, strenuè contra hostes certando, errata, & damna præcedentia, lucris sequentibus longè maioribus exæquauit. Sanè, Religiosissimi, & mihi summa veneratione colendi Patres, & Canonici, ex innumeris penè metaphoris, quibus diuinæ scripturæ Cœlestis Ierosolimæ diuitias, fœlicitatem, & viam ad regnum æternæ beatitudinis assequendum nobis proponere consueuerunt, vt nulla frequentior, sic etiam mea sententia, nulla consentanea, & apta magis, ea, qua Regnum æternæ gloriæ sub specie, ac symbolo ciuitatis, siuè arcis munitissimæ obsidione vallatæ, & per vim captæ nobis exhibetur: hoc enim illud ipsum est, quod Vates Diuinus Ezechiel sanctam Ciuitatem Ierusalem in latere describere iubetur, & ordinare aduersus eam obsidionem, & ædificare munitiones, & comportare aggerem, & dare contra eam castra, & ponere arietes in gyro. quippe quod (vt Magnus Gregorius hom. 12. in Ezechielem aduertit) vt ad cælestem Ierusalem, siuè ad æterna pacis gaudia pertingere valeamus, hic proculdubio necessarium sit tribulationum certamina multa sustinere. Huc etiam tendit teste Origene homil. 7. in primum caput lib. Numerorum, quod populus electus, quem Deus tot portentis, & miraculis de seruitute Pharaonis erutum, & per profundissimos maris vortices sicco vestigio deductum, manna de cœlo præstito, per

annos

annos quadraginta in deserto pauerat, nihilominus nonnisi contra Gigantes præliando, & per medios exercitus Cananeorum sibi districtis gladijs iter aperiendo, terram promissionis nuncupatam ingredi iubetur. *Quòd nimirum oporteat spirituales nequitias, quæ in cœlestibus esse dicuntur, qui sunt viri Cananei, a nobis vinci, vt expediti ad cœlestia Regna transire possimus, & pro illis inde pulsis cœlestem patriam inhabitare*, quod euidentius exposuit ipse Mundi Saluator apud Matthæum vndecimo cum inquit. *Regnum Cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* huc tandem tendit, quod præsens vita in sacris literis militia, siue exercitus dicitur apud Iob cap. 7. quod credentes Apostolus milites in stadio pugnantes, & in agone contendentes, & Regnum Gloriæ coronam, & brauium vocat, & semel, quod ipsamet Ecclesia in terris posita caterua militantium, & castrorum acies vsu apud Catholicos frequentissimo nuncupatur.

Porro autem in isto certamine, quo contra vitia, & peccata repugnantes, & aduersus mundi principes, & potestates, & rectores tenebrarum, & contra spiritualia nequitiæ in cælestibus dimicantes cœlestem Ierosolimam obsidemus, quemadmodum non ijdem, sed varij, ac multi pugnantium sunt Ordines ad varia munera obeunda, multipliciter per Diuinam Sapientiam dispositi; ita inter omnes primum, ac principem locum nostrum Sacrum Ordinem multis seculis tenuisse, testantur in primis innumera Sanctorum millia Canonicorum Regularium, qui pro Christi nomine contra seculi tyrannos, & aduersus portas inferi dimicantes, proprio sanguine militantem Ecclesiam meritis, triumphantem coronis, & ipsum Ordinem pluribus trophæis ditauerunt: ex quibus mille, ac sexcentos in album Sanctorum esse redactos, fatetur ex Anastasiò, & ex Bibliotheca Romana Ioannes de Nigraualle Apostolicus Bibliothecarius, lib. siue epilogo 13. suarum Chronicarum cap. 18. præter Confessores quatuor mille supra quingentos eidem Catalogo Sanctorum additos, quos ex eisdem autoribus collegit. Probant etiam innumeræ S. Doctorum cateruæ, qui verbo, & scripto fidem Catholicam acriter contra sapientiam huius seculi, & versutias hæreticorum defendentes, tot voluminibus editis, tanquam splendor firmamenti refulgent, & veluti astra lucidissima in cœlo militantis, ac etiam triumphantis Ecclesiæ locati, fulgebunt in perpetuas æternitates. Confirmant tot Summi Pontifices, quos sex supra viginti tum ex Lateranensi, tum ex alijs Collegijs Canonicorum Regularium ad Summum Pontificatum euectos (præter illos, qui Vrbani Primi tempora præcesserunt, qui omnes Clerici Canonici fuerunt) documentis certissimis probatur. vt multitudinem penè innumeram S. R. E. Cardinalium, Patriarcharum, Metropolitanorum, Episcoporum, & aliorum Præsulum omittamus, qui totam Ecclesiam Catholicam per annos circiter octingentos sanctissimè rexerunt. Ostendunt denique ipsæ Cathedrales Canonicorum Regularium Ecclesiæ, Metropolitanæ, ac etiam Patriarchales, in quibus Canonicam normam per multa secula viguisse, & summa cum laude floruisse, per singularum fundationes, & vetusta cuiusque monumenta discurrentibus euidenter patebit, præter alia Collegia, ex quibus in Europa quatuor millia quinquaginta quinque, in Italia verò septingenta olim extitisse autor est libro vigesimo primo suorum Commentariorum Vrbanorum Volaterranus.

Verùm

Verùm enimuero vt contrariam in partem nunc sermonem vertamus, quis non videt, quàm longè (proh dolor) hic talis, ac tantus Ordo, nescio quibusnam illecebris, aut fascinationibus, à primo illo splendore, & à primæuis Apostolicis institutis modò sit abductus, & à multis, qui ad castra nouissimè venerunt, quàm longo interuallo præcedatur, & post terga relinquatur, & qui primus in acie cõstitutus cæteros præcedebat, quique olim regularis vitæ splendore, & numero virorũ sanctitate, ac doctrina pollentium, & spiritu feruentiũ, solus ferè per vniuersam terrã eminebat, & tanquam Sol sine diminutione proprij luminis cęteris omnibus Ordinibus lumen, formam, & spiritum, & ortum diffundebat, qualẽ nunc, & quantam luminis defectionẽ patiatur, & totus ferè in tenebris delitescat, & veluti miles defessus, aut senio confectus, aut mater annicula, quæ vacuis, & laxatis vberibus in angulo sedeat, à cunctis postponatur, & forsan etiam despectui habeatur? Vbi enim nunc primus ille Canonicæ disciplinæ vigor, splendor, ac spiritus, qui in nostris maioribus fulgebat? Vbi prisci illi proceres Hæreticorũ domitores, & prostratores validissimi Augustinus, Athanasius, Prosper, Gelasius? Vbi Theologorum Principes, & Magistri doctissimi Hugo, & Riccardus Victorini, & Petrus Lombardus? Vbi Ecclesiasticæ dignitatis, & immunitatis etiam cum periculo vitæ, & effusione sanguinis defensores fortissimi vterque Thomas Martyr, scilicet Cantuariensis, & Parisiensis, vterque Alexander Pontifex, Secundus, ac Tertius? Vbi nunc Sanctissimi Præsules mirabilium patratores, infernalibus spiritibus nimis formidabiles, Patritius, Frigdianus, Vbaldus, & Bernardus? Vbi Canonicæ disciplinæ reparatores zelo Dei feruidissimi Iuo Carnotensis, Vbaldus idem Eugubinus, Petrus Rauennatensis, Theotonius Colimbricensis, Ioannes Rusbrochius Bruxellensis, Bartholomæus Columna Romanus, Leo, & Thadæus Papienses? Vbi tandẽ nunc tot Canonicorum cœtus, collegia, congregationes, & Ecclesiæ Cathedrales, quibus olim veluti astris lucifluis totus terrarum Orbis fulgebat? scio quidem, nec inficior R. P. hanc tantam cladẽ magna ex parte nostro Ordini contigisse, vel ex infidelium, & hæreticorum persecutionibus, vel ob dira schismata, quæ non semel Ecclesiam vexauerunt, & ferè ad triarios redegerunt: vel etiam ob secularium quorundam inexplebilem nimis auaritiam, bonis temporalibus religiosorum nunquam non inuidentium, nunquam non inhiantiũ. Eamq; tunc vel maxime confirmatam, & auctam, cum Ecclesiæ, & Monasteria non iam Pastoribus regularibus, sed Clericis secularibus in commendam, vt aiunt, conferri cœperunt. Quod malum, vtpote grauissimum, & non solùm Ordinibus regularium, sed toti Ecclesiæ valde perniciosum Sanctissimus Pontifex Clemens V. in Extrauaganti Ex supernæ. de Præbendis. sic deplorabat. *Sanè pridem nos licet insufficientibus meritis ad Summum Apostolatus apicem, sicut Domino placuit euocati, ab ipso nostræ promotionis exordio antiquæ notitiæ Regum, Prælatorum, Magnatorum, & aliarum nobilium personarum Ecclesiasticarum, & secularium memores existentes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morantes eorum, gradum huiusmodi promotionis habuimus, tum quia solita ad eos amicitia specialibus affectibus ducebamur, aliquibus verò ex assueta Romanorũ Pontificum liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti nouitatibus, volentes honoris, & liberalitatis affluẽtia cõplacere ad eorũ tamen importunas, & multiplicatas precũ instantias nonnullis clericis, & personis Ecclesiasticis religiosis, & secularibus diuersorũ Ordinum, dignitatis, conditionũ, & status Patriarchales, & Archiepiscopales, &*

Episco-

Episcopales Ecclesias, ac Monasteria destituta Pastoribus, sub commenda, vel custodia, vel cura, vel guardia, aut administrationis titulo, nomine vè notabili duximus perpetuò ad vitã, seu ad spacium certi temporis committenda, super his an tales videlicet, tantasq́, gratias per nos fieri decuisset, variorum, arduorum negotiorum multiplicitate distracti, vsque ad tẽpus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitauit Omnipotens, nequiuimus cogitare plenariè. Verùm in debilitate ipsius Ægritudinis constituti, à negotiorũ vtcunque discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostræ mentis, demumq́, prospeximus euidenter, quod Ecclesiarum, & Monasteriorum eorundem cura negligitur, bona, & iura dissipantur ipsorum, ac subiectis eis personis, & populis spiritualiter plurimum, & temporaliter derogatur, eisq́, redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam Romanæ Matri Ecclesiæ, quæ disponente Domino ipsorum caput fore dignoscitur, & Magistra, grauiora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot, & tantis dispendijs vlterius causam relinquere, sed volentes potius opportunũ, & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes, & singulas promissiones huiusmodi per nos, vt prættitur factas, quibuscunque, cuiuscunque Ordinis, dignitatis, aut status, sed etiam S. R. E. Cardinalibus, quoquo modo, vel tempore facta noscantur, autoritate Apostolica ex nunc ex certa scientia, reuocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus de cætero nõ habere aliquam roboris firmitatem. Sanctissimè profectò, nam vt scitè, & verissimè Ioan. Trullus lib. 1. cap. 38. hanc ipsam Extrauagantem perpendens aduertit. hi cõmendatarij illi sunt, qui Monasteria relaxauerunt, labefactauerunt, & corruperunt: quã ob causam, vt malo tam grandi remedium adhiberent, non solùm dictus Pontifex Decretũ nunc recitatum edidit, verũetiam Concilia Generalia, & Oecumenica Lateranense sub Leone X. & Tridentinum sub Pio IV. alias saluberrimas constitutiones condiderunt, quæ in Lateranensi sess. 9. cap. 3. & in Trident. sess. 14. cap. 10. & sess. 25. de Regul. videri possunt. quanquam omnia ferè incassum, siue ob difficultates tẽporum, siuè ob alias causas, quas mihi curiosiùs peruestigare non licet. Cæterum vt hęc omnia verissima esse concedamus, tamen quis nostrum neget, complura etiã Collegia Regularium Canonicorũ mundana conuersatione intro demissa, deficiẽte paulatim suauitate spiritualis deuotionis, feruore disciplinæ canonicę, & zelo sanctæ religionis penitus extincto, propria voluntate suaue iugum vitæ regularis excussisse, & ad secularitatem omnimodam concessisse? Quis etiam neget, alia nõ pauca Monasteria, etsi regularis instituti modicum quid nunc etiã retineant, adeo tamen à primo illo instituto Apostolico relaxata, sine capite, sine congregatione, sine Prælatorum regularium visitatione, & consequenter sine interno spiritu vix aliquid regularitatis habere præter nomen, & habitum, qui tamen in multis varius, & diuersus est, & multipliciter detruncatus?

Hanc profectò tantam, & tam grauem nostri Ordinis iacturam, & defectionem sanguineis lacrymis verè deplorandã, quam, vt ingenuè dicam, nunquam absque ingenti animi mœrore ad memoriã reuoco, multis ab hinc annis mecũ ipse reputans, & de remedijs opportunis ad illam instaurandã non semel recogitans, cum multã ad tantam molem mouendã conducibilia, ne dicam necessaria, sese mihi obtulissent, nihil tamen magis opportunũ, aut efficax, vel etiam necessarium existimaui, quàm, vt frequentius nostræ conditionis dignitatẽ, & generis nobilitatem, à nostris secundum Deum Parentibus, nimirũ à Sanctissimis Apostolis, & viris Apostolicis primis

nostri

nostri Ordinis autoribus spirituali propagatione in nos deriuatam, & transfusam impensè meditemur: necnon etiam ipsorum Parentum nostrorũ egregia facinora, & res præclarè gestas solicita consideratione ad memoriam reuocemus. Est equidem, fuitq; semper apud omnes homines tantarum viriũ hæc ipsa meditatio, vt non solùm innumeros ad laboriosa opera, & difficillima obeunda impulerit, sed etiam ob auitã nobilitatem, & propriam dignitatem seruandam, infiniti propemodũ bona omnia fortunæ, & animã ipsam libentissimè profuderint. Ita, vt de multis paucissimos referam, strenuissimus Machabęorum Dux in vitæ discrimine cum suis cõstitutus, gloriosam mortem, inquit sacer textus, magis, quàm turpẽ fugam suasit, ne propriæ gloriæ aliquam maculam inferre videretur. Ita Grandæuus, & omni laude celebrandus Eleazarus ad ritum Gentium à patrijs legibus transfugere suasus, recogitans propriæ senectutis eminentiam, & ingenitæ nobilitatis canitiẽ, ne maculam, & execrationem propriæ senectuti conquireret, gloriosissimã mortem potius, quàm odibilem vitã elegit. Ita demum legis Diuinæ zelantissimus Razeias Spiritu S. impellente, elegit potius nobiliter mori, quàm subditus fieri peccatoribus, & contra natales suos indignis iniurijs agi. Præclarissimus etiam Vates Isaias, vt populum Hebræorum ab execrandis Idololatriæ vitijs ad cultũ, & studium sanctæ religionis reuocaret, ad auitæ nobilitatis recordationẽ prouocabat dicens: *Attendite ad Abrahã patrem vestrum, & Saram, quæ peperit vos.* è contrario verò Saluator noster Ioan. 8. Iudæos tanquã à Paterna gloria degeneres redarguens, aiebat: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Porro cum apud omnes homines tantas habeat vires hæc ipsa recordatio, nulli tamen sunt, apud quos maiores habere deberet, quàm apud nos, Religiosissimi Patres, qui nostrum genus, & originem secundum spiritualem nostri Ordinis propagationem, non ad mundi Principes, & seculi Monarchas, sed ad ipsosmet Christianæ religionis Protoparentes, & Principes iurè, ac meritò referendum putamus, quibus illud Apostolicum verissimè conuenire potest: *Iam non estis hospites, & aduenæ, sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei, superædificati supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo* IESV.

Hanc igitur potissimum ob causam, vt in cõi negotio, & periculo, cui, quòd omnes tangat, cuique pro viribus occurrere tenemur, ipse quoque licet consilio, ac viribus omniũ minimus, meum qualecunque auxiliũ, seu famulitium conferrem, Poëtã antedictum quadantenus æmulatus, vt in primis meipsum, deinde cæteros omnes mei Ordinis Canonicos, ad tàm piam, religiosam, & salubrem cogitationẽ, siue recordationẽ prouocarem, tum mihi, tum vobis omnibus duplicẽ clypeum ante mentis oculos exponendũ iudicaui, vt in altero nosmetipsos, & nostræ dignitatis eminentiã tãquam in speculo cernere possimus: in altero verò tanquã in imagine, maiorũ nostrorum res probè gestas, & præclara facinora contẽplari valeamus. Speculũ iam obtuli primũ .s. librum, qui circa S.mi P. nostri Augustini institutum, & vitæ normã, & Regulam Canonicã, ad exemplar vitæ Apostolicæ conquadratam totus versatur. Hæc .n. Patres Clericorũ Canonicorũ speculum est, quam idcirco per antonomasiã speculũ vocamus, quam S.mus Præsul diù ante oculos tenere iubet, vt spiritualis pulchritudinis amatores in libello isto tanquã in speculo frequentius nosmetipsos cõspicere, & errata corrigere, & mores nostros in meliùs reformare possimus. Alterũ nunc profero, maiorum nostrorum seriẽ, & res gestas referentẽ, hunc videlicet secundum

librum,

librum, qui Ordinis originē, progressum, Ecclesias cathedrales, Metropolitanas, Patriarchales, Monasteria, varias per secula reformationes, & Canonicorū congregat., Viros quoque sanctitate, doctrina, & dignitate cōspicuos, si non oēs, & omnia, quod vires meas longè excedebat, maxima saltem ex parte conspiciendas præbebit. Exiguum sanè ingentis animi mei, & summæ in vos, & in totum Ordinem obseruantiæ apophoretum, sed tamen magno labore comparatum, cuius conquisitio eò mihi difficilior extitit, quod licet ante nos de quibusdā peculiaribus Canonicorū congregationib. quidā nonnihil scripserint: tamen de toto Ordine nullus, aut nōnisi valde pauca, & cum maxima diminutione, & obscuritate tractauit. Nec tamen iactauerim, ita diligenter, & exactè prouinciam istam difficillimam me absoluisse, vt non plura ad eiusdem Ordinis dignitatem spectantia, præcipuè ad Catalogos Ecclesiarum, Monasteriorum, & Virorum illustrium integrandos, meritò desiderari possint. Quemadmodum etiam non negauerim, in quibusdam decipi me potuisse, vel Codices manuscriptos amanuensium vitio corruptos, vel libros Typographorum incuria deprauatos offendentem, vel Historiarum errores vix emendabiles sequentem, maximè circa nomina particularium monasteriorum, vel locorum ex manuscriptis nonnullis taxarū Cam. Ap. libris collecta, circa quæ nullus ferè nō aliqñ hallucinabitur, nisi qui omniū Gentiū idiomata didicerit, & omnia orbis terræ loca exactè lustrauerit, & eorū nomina probè assecutus fuerit: Mihi satis sit, viā difficilem aggressū primū, alijs indicasse: vt fortè nō immeritò cū nostro Poëta dixerim.

Nulla erat via, prærupta, atque aspera saxa,
Et densi latè obducebant omnia Vepres.
Ipse manu validam quatiens vtraque bipennem,
Latum limitem ago, fruticum cedentibus vmbris:
Iamq; aditus datur, atque via licet ire patenti.

Reliquum nunc erit, ne noster qualiscunque labor suo fructu vacuus maneat, nosmetipsos in hoc speculo cōspicientes, nostræ dignitatis sedulò eminentiā recogitare, & ad petram aspicere, & ad cauernā laci vnde præcisi sumus: necnon etiā S.^mi^ Patris Augustini, cæterorumq; Virorū Apostolicorū parentū nostrorum virtutes, mores, gesta præclara, & facinora sępius recolere. Ita nāq; fiet, vt spretis fallacibus blandimētis, quibus nostri nos inimici ab expugnāda cœlesti Ierosolima lōgius abducere nitūtur, non solū excusso torpore ad sanā mentem reuertamur: verumetiā tanquā generosæ soboles auitā gloriā æmulantes, ad prima castra, videlicet ad primæuū canonici Ordinis vigorē, & splendorē per verā reformationē cito reuertamur, & damna prętérita lucris sequētibus exæquare satagamus. ne de nobis illud verè dici possit, quod de nōnullis Canonicis Iacobus de Vitriaco S.R.E. Cardinalis, & nostri Ordinis illustrator, vir Dei zelo plenus in suo lib. Historiæ Occidētalis c.21. nō sine graui animi mœrore aiebat. *Ipsi.n. tanquam sepulchra foris dealbata, intus aūt pleni immunditys, & ossibus mortuorū, & putredine cadauerū, adeo fœtentes in naribus bonorum virorum secū cohabitantiū effecti sunt, quod multi, cum iam sustinere non possent, ab eis discesserunt, ad aliā religionem mutato habitu fugientes; quidam autem in eodem habitu, & sub eadem regula permanentes, prædictis velut folijs defluentibus, fortiter perstiterunt ad obseruantiam regulæ sanctæ, & reformationem regularium institutionum tam in se, quam in alijs tota virtute laborantes, & totis desiderys anhelantes.* Hæc Vitriacus ibidem.

Caput

Caput primum.

Nomenclatio multiplex, qua Clerici Canonici tum in Iure Canonico, tum in sacris Concilijs, & apud autores probatos nuncupari consueuerunt, explicatur.

I. De origine, procursu, Ecclesijs Metropolitanis, Cathedralibus, Monasterijs, varijs Reformationibus, Cōgregationibus, Sacri, Apostoliciq; ordinis Canonicorum regularium, necnon de quibusdā eiusdem Ordinis Priuilegijs, & præeminentijs ad omnipotentis Dei,& illius Genitricis Virginis,necnon Beatissimi Patris Nostri Augustini, & omnū Sanctorum honorem, & gloriam, in hoc secundo libro cum diuini auxilij confidentia verba facturi, ne in progressu operis ob nominum multiplicitatem, & varietatem in errores labamur, à multiplici nominū varietate,quibus ipsi Canonici Regulares à Romanis Pontificibus, Concilijs, Patribus, Historicis, & Iuris vtriusque Doctoribus passim nuncupari consueuerunt, ipsam tractationem exordiendam arbitramur. Vocantur enim ipsi Canonici regulares nō vnico, sed multiplici nomine. Primò quidem absoluto nomine Clerici. Secundò Clerici Regulares. Tertiò Clerici Religiosi. Quartò Clerici Canonici. Quintò absoluto nomine Canonici. Sextò Canonici Regulares. Septimò Canonici Religiosi. Octauò absoluto nomine Monachi. Nono Monachi Canonici. Decimò Fratres. Vndecimò Domni, seu Domini. Quarum omnium denominationum rationes assignare, & explicare, priusquam ad vlteriora gradum faciamus, operæ pretium fore iudicaui.

II. Et quidem absoluto, ac simplici nomine Clericorum sæpissime à probatis autoribus appellatos ipsos Canonicos Regulares, præter D. Augustinum in tribus sermonibus de communi vita Clericorum, in quibus de clericis,quos modò Regulares Canonicos vocamus, ex omnium consensu loquitur,testes sunt Clemens I. in epist. 5. ad Iacobum fratrem Domini, Vrbanus I. in epist. ad omnes Christi fideles, quæ referuntur in cap. Dilectissimis, & cap. Scimus 12.q.1. Concil. Aquisgrani sub Ludouico Pio celebratum cap.118.& 120.necnon Innocentius III. in epist. ad Priorem & Clericos S. Petri apud Spoletum in primo libro epistolarum huius Pontificis pag. 283. iunctis, quæ legi possunt apud Gratianum in suo Decreto causa 12. q.1. per totum, & in cap. Legi epistolam. cap. Decimas. 16.q.1. cap. Quidam Monachorum. 18. q. 2. ac etiam in Decretalibus sub titulo. de vita, & honestate Clericorum, sub quo tam Regulares, quàm seculares clerici ex omnium Doctorum consensione comprehenduntur.

Huius autem denominationis ratio duplex,eaq; verissima reddi potest, altera ex ipsa nominis etymologia: altera verò ex fine, ac instituto eiusdem Canonici ordinis accepta. Nam quod ad primam attinet, si vocis etymon attēdamus, quid aliud hoc nomen Clericus sonat,nisi eum,qui omnibus seculi facultatibus renuncians, solum Deum sortē suam eligit,ab ipso Deo vicissim in suam sortē receptus? quemadmodum D. Hieron. ad Nepotianum de Institutione Clericorum à Gratiano in cap. Clericus 12.q.1. his verbis apertissimè testatur: *Clericus,qui Christi seruit Ecclesiæ,interpretetur primò nomē suū, & nominis definitione prolata nitatur esse,quod dicitur. si enim cliros græcè, sors latinè appellatur, propterea vocantur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, idest pars clericorum est. Qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se debet exhibere,vt & ipse possideat Dominum,& possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit, pars mea Dominus, nihil extra Dominū habere potest: quod si quidpiam aliud habuerit, præter Dominum, pars eius non erit Dominus. v. g. Si aurum,si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignatur, &c.* Hinc dū clericatui quis initiatur, tondetur ab Episcopo dicens,Dominus pars hæreditatis meæ: quia capillorum depositio, rerum temporalium depositionem significat, ad perfectam omnium temporalium bonorum renunciationem designandam, vt idemmet Hieronymus in epistola ad quendam Leuitam in cap. Duo. eadem causa, & quæstione relatus scribit. Hinc iure merito deducit Panormitanus in cap. Licet. de officio Ordinarij, nomen clerici rectius, & veriùs, & magis propriè conuenire clericis siue canonicis regularibus, quàm secularibus. *Nota*, inquit, *Glossam, quare clerici, qui non sunt alicuius Religionis, dicuntur clerici seculares: participant enim Religiosis, & in hoc appellantur clerici. Item participant laicis: & hoc respectu appellantur seculares.* Quod etiam notatur in additionibus marginalibus ad dictam Glossam in verbo Seculares, & Speculator in suo Rationali diuinorū officiorum lib. 6. cap. Siue rubrica de septem diebus post Pascha, referens consuetudinem quarundam Ecclesiarum, in quibus à Paschate vsque ad Pentecosten in Matutino non dicebantur nisi tres Psalmi,eam multipliciter corrigit: sed ob hoc præcipue, quia, inquit, inter canonicos regulares, & alios clericos, qui vsurpato nomine seculares dicūtur,nulla debet esse quoad hoc differentia: nam & ipsi magna ex parte antiquitus Regulares fuerunt, cap. Quia. cap. Scimus, & cap. seq. & cap. certe extra de vita & honest. Clericorum. cap. Quoniā. & certum est, quod canonici Regulares in octaua Resurrectionis dicunt in Nocturnis nouem Lectiones cum octo Responsorijs,vt D.Augustinum omittamus in sermone primo, & secundo de communi vita Clericorum, vocantem clericos proprietarios cœcos, & claudos, & hipocrytas.

V Altera

Altera ratio eiusdem denominationis ex ipsa natura instituti, siue ex fine ipsorum Canonicorum Regularium deprompta hæc est, quia nimirum ipsis Canonicis Regularibus ex propria natura, & ex vi illorum professionis competit clericatus, quod non ita accipias, vt Canonicus Regularis nascatur clericus, vel quod per solam professionem sine collatione ordinis clericus efficiatur, vt ad nos carpendos Zoili quidam accipiunt: sed quia Canonici Regulares ex vi illorum institutionis clericatui deputantur, & ad munera clericorum exercenda, quæ sunt verbi Dei prædicatio, Sacramentorum dispensatio, & animarum regimen, vt scitè D. Thomas 2. secundæ quæst. 189. art. 8. ad secundum hisce præcisis verbis notauit dicens: *Ad secundum dicendum, quod vtraque Religio; scilicet Monachorum, & Canonicorum Regularium ordinatur ad opera vitæ contemplatiuæ, inter quæ præcipua sunt ea, quæ aguntur in diuinis mysterijs, ad quæ ordinatur directè ordo Canonicorum Regularium, quibus per se competit, quod sint clerici Religiosi: sed ad Religionem Monachorum non per se competit, vt sint clerici, vt habetur in Decretis 16. quæst. 1.* Hinc Pius IV. constitut. 95. qua Canonicos Lateranenses Monachis præferendos declarat, ac decernit, inter alia suæ determinationis fundamenta hoc præcipuum recenset, dicens: *Eosdem Canonicos tum sue antiquæ institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, quæ eos statim, quòd professionem regularem emittunt, insignitos esse oportet, &c.* Hinc etiam in constitutionibus Canonicæ Portuensis præclarissimæ olim Congregationis Principis, & nunc nostræ Lateranensis familiæ Collegij cum primis nobilis, per Paschalem Secundum firmatis parte prima capite nono, qui ad Congregationem Canonicorum admittebantur, priusquam solemnem professionem emitterent, in chorum deducebantur, & clerici secundum vsum, & consuetudinem fiebant, ac deinde in medio fratrum prostrati professionis cartulam legebant, quod etiam in Constitutionibus nostræ Congregationis parte 2. cap. 15. cauetur.

III. Secundò vocantur ijdem Regulares Canonici clerici Regulares, quæ nuncupatio frequentissima est tum in iure Canonico, & in Sacris Concilijs, tum apud Iuris Canonici Interpretes, & Glossatores, vt videri potest apud Glossam 12. q. 1. in principio, aduertentem, Canones ibi loci à Gratiano compilatos, quibus clericis temporalium bonorum possessio interdicitur, de Regularibus non de secularibus loqui. & in cap. Plerique de Pactis. & capite primo de filijs Presbyterorum, & in constitutione Eugenij Quarti, qua eosdem Canonicos Lateranensi Basilicæ vti veros originarios illius clericos reddens, Regulares clericos nuncupauit. Est porro vetustissimus in Ecclesia Catholica hic loquendi modus, quo clericorum genus in duas species diuidentes, alios Regulares, alios verò seculares appellare consueuerunt, non quòd ab initio nascentis Ecclesiæ fuerint clerici seculares à Regularibus distincti, vt falsò Præpositus in capite primo 44. distinct. scribit: sed quia frigescente in animis fidelium primæui illius Apostolici instituti clericorum nascentis Ecclesiæ disciplina, cum paulatim tolerari cœpisset, vt clerici propriùm possiderent, ad grauiora peccata, maximè verò ad multorum hipocrysim vitandam, vt Augustinus sermone primo, & secundo de communi vita clericorum scribit, & refertur in capite Nolo, duodecima quæst. prima, paulatim quoque distinctio clericorum in Regulares, & seculares in Ecclesia Catholica obtinere cœpit, vt qui primæuum regularis vitæ institutum cum abdicatione bonorum temporalium, & professione vitæ communis in Actis Apostolorum laudatæ retinuissent, Regulares clerici vocarentur: qui verò ab illo sancto instituto recedentes more secularium proprium habere voluissent, seculares clerici nuncuparentur, quemadmodum Glossa in capite Licet. in verbo seculares. de officio Iudicis Ordinarij, & Abbas ibidem obseruarunt.

IV. Tertiò Clericos Religiosos nuncupauerunt Isidorus Hispalensis libro secundo de Officijs capite tertio. Concilium Aquisgrani sub Ludouico Pio capite centesimoprimo, & clarissimè Alexander Secundus in capite Præter. trigesima secunda distinctio. dum inquit: *Præcipientes etiam statuimus, vt hi prædictorum Ordinum, qui eisdem prædecessoribus nostris obedientes, castitatem seruauerint, iuxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, sicut oportet Religiosos Clericos, simul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesijs competit, communiter habeant.* Qua verò ratione tales dicantur, in promptu est responsio: quia modo quodam peculiari sunt diuino cultui mancipati: nam vt Beatus Augustinus lib. 10. de Ciuit. cap. primo fatetur. *Cum de cultu Deitatis vertitur quæstio, fideliter dicere valemus, Religionem non esse nisi Dei cultum.* Hinc namque fit, vt quemadmodum non vnico, sed multiplici modo potest aliquis diuino cultui dicari: ita non vno, sed multis modis consueuerint homines religiosi nuncupari: nam primo generali quadam nuncupatione Religiosi nuncupari solent quicunque per fidem, & baptismi susceptionem Christo nomen dederunt: quod nimirum per ipsam fidem, & baptismi susceptionem homines cultui diuino primitus dicentur, quin & ipsam fidem Religionem vocare, frequens Sacrorum Canonum est vsus cap. Id constituimus. cum seq. cap. Si quis. primo & secundo. 17. quæst. 4. cap. Sic enim. 28. quæst. 1. iuxta quam acceptionem scripsit B. Augustinus librum de vera, & falsa Religione. & Ecclesia in Collecta Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli inquit: *Da Ecclesiæ tuæ eorum in omnibus sequi præceptum, per quos Religionis sumpsit exordium.*

Secun-

Secundò dedicatur aliquis post baptismum cultui diuino per speciale opus fidei superadditum, ad Dei honorem exhibitum, quo pacto B. Iacobus in sua Canonica cap. 1. Misericordiæ opus pauperibus ob Dei amorem exhibitum, Religionem appellauit. *Religio*, inquit, *munda, & immaculata apud Deum, & Patrem, hac est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum*. In hoc sensu intelligendus D. Augustinus lib. 22. de Ciuitate cap. 8. vbi Innocentium ciuem Carthaginensem eiusdem Augustini hospitem virum religiosissimum cum tota domo sua nuncupauit. Iuxta quem sensum loquuntur Sacri Canones cap. Si quis nuptias. 30. dist. cap. Si quis vituperat. 31. dist. cap. Non liceat. 44. dist. cap. de Iudæis. 45. dist. cap. Benè quidem. 96. dist. cap. Nos ad fidem. eadem 96. dist. cap. Laicis. 16. quæst. 7. cap. Si vos fratres 23. quæst. 8. cap. Viduas. cap. Mulieres. cap. Si quis rapuerit. cap. Vidua 27. q. 1. cap. Plerique de cons. d. 4. cap. Ecclesia. de Constitution. cum alijs sexcentis, quæ passim occurrere possunt. Tertiò potest quis diuino cultui magis specialiter per susceptionem sacri Ordinis mancipari: nam dum clericus aliquis efficitur, omnibus rebus huius seculi speciali quodam modo se renunciare fatetur, & solum Deum se habere velle Patrem profitetur: vt illa verba ostendunt, quæ clericus in sua consecratione dicit: *Dominus pars hæreditatis meæ, &c.* quo pacto clerici omnes speciali quadam ratione præ cæteris fidelibus personæ Religiosæ dicuntur. cap. Præter. 32. d. cap. Finali. 60. d. cap. Sacrorum. 65. d. & cap. Quicunque. 23. q. 8. & alijs, quæ breuitatis gratia omittuntur. Demum quarto modo specialissimo potest aliquis diuino cultui dicari per solemnem votorum professionem, & hoc quarto modo illi omnes, ac soli Religiosi dicuntur, qui per solemnem emissionem votorum Obedientiæ, Castitatis, & Paupertatis seipsos diuinis obsequijs mancipauerunt, vt notat Abbas in cap. Dilecta. de maioritate, & obedientia. & iuxta hanc acceptionem inquit D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 1. Religionem importare statum cum deliberatione, & nouo habitu assumpto, omnibus istis modis Canonici Regulares dicuntur Religiosi: quia seipsos cultui diuino primò per fidem, & baptismum, secundò per exercitium bonorum operum, tertiò per susceptionem Sacrorum Ordinum, quartò per solemnem professionem Religionis cum trium votorum emissione dedicauerunt.

V. QVartò, vocantur Clerici Canonici in Concilio Romano sub Eugenio II. siue sub Leone III. in libro, qui dicitur Canonicus quinque Capitulorum, in eodem Concilio edito, cuius fragmentum refertur in cap. In omnibus de Consecrat. d. 5. necnon ab Alexandro III. in cap. Dilecti de Iudicijs, & ab Innocentio III. in epistola ad Præpositum, & fratres S. Vincentij Papiæ, in 1. lib. epistolarum eiusdem Pontificis pag. mihi 56. quippe quòd ad differentiam seculariū clericorum illi sub regulari disciplina vitam moderentur: nam Canonicus à Canone, qui est Latinè regula vocatur.

VI. QVintò, appellantur absolutè Canonici vsu antiquissimo, & frequentissimo apud omnes veteres ante sexcentos annos recepto adeo, vt supponat B. Petrus Damiani pro re notissima, vsque ad sua tempora nomine Canonicorum solos Regulares clericos venire consueuisse, quemadmodum videri potest apud illum in suis epistolis quinto libro epist. 9. ad clericos Fanenses data, vbi contra clericos proprietarios, qui cum sine regula viuerēt, Canonici nihilominus nuncupari affectabant. *Plane*, inquit, *quo pacto quis valeat dici Canonicus, nisi sit regularis, quomodo monachus, nisi iuxta vim sui nominis, sit etiam singularis? volunt siquidem Canonicum, hoc est regulare nomen habere, sed non regulariter viuere. Ambiunt communia Ecclesiæ bona diuidere, aspernantur autem apud Ecclesiam communiter habere, Enimuero non est hæc primitiuæ Ecclesiæ forma: satis exorbitat ab institutionis Apostolicæ disciplinæ &c.* Quod præter ipsum Petrū Damiani monstrāt etiam verba Concilij apud Illebonum in Anglia sub Gulielmo Rege anno 1080. paulò post mortem eiusdem B. Petri Damiani celebrato, quòd videri potest apud Oldericum Vitalem monachum Vricensem in sua historia Ecclesiastica lib. 5. sub anno 1080. cap. 15. ad finem, & cap. 3. in princ. dicti Concilij. Necnon etiam Concil. Claramont. sub Vrbano II. anno 1095. celebratum can. 11. 12. & 25. apud Baronium tom. 11. sub anno 1095. nu. 20. & seq. Videatur pro hac sententia Azorius tom. 1. lib. 12. cap. 22. q. 2. vbi etiam tractat de origine, & antiquitate huius nominis Canonicus. Esse verò antiquissimum, & receptissimum hunc vsum vocandi Canonicos Regulares simplici nomine Canonicorum absque alio addito, constat primò ex D. Basilio tum in animaduersionibus ad Canonicos delinquentes, tum ex libro Monasticarum constitutionum cap. 19. cuius est titulus: ad Canonicos, hoc est Regularem vitam in Cœnobijs degentes, ac exinde ex Concilio Turonensi sub Leone III. & Carolo magno, Aquisgrani sub Stephano IV. & Ludouico Pio, & ex Moguntino sub eodem Ludouico celebratis per multa capita. Sic etiam ex Gratiani decreto in cap. Obseruandum 15. qu. 2. cap. Perniciosam 18. qu. 2. cap. in omnibus de Consecrat. d. 5. cap. Cum causam. cap. Cumana. de electione. cap. post translationem. de Renunciatione. cap. Intelleximus. de ætate, & qualitate. cap. Cum in Ecclesijs. de maioritate & obedientia. cap. Dilecti. de iudicijs. cap. Cum super. de Confessis. cap. Cum venissent. de restitut. spoliatorum. cap. ex literis. de dolo, & contumacia. cap. cum V. & A. de sententia, & de re iudicata. cap. cum causam. de Appellationibus. cap. ad nostram. de Confirmat. vtili, vel inutili. cap. Sicut nobis. cap. Licet. de Regularibus. cap. Nullus. de iure patronatus. cap. Nullus 2. de Ecclesijs ædificandis. cap. Cum olim 2. de Priuilegijs. cap. Non dubium. de sententia excommunicationis. cap. Si Canonici. de officio Or-

dinarij in 6. Clementina Dispendiosam. de Indicijs. & Innocentius III. in epistola ad Priorem, & Canonicos de Naubutgo, cum alijs innumeris. Est verò circa huiusmodi nomenclationem aduertendum, non ab annuo censu, siue canone, quem seculares clerici annuatim percipiunt, sed a Regula, quam profitentur, ipsos clericos Canonicos vocari, quemadmodum loco proximè citato B. Petrus Damiani, necnon D. Bernardus in vita S. Malachiæ lib. 1. cap. 24. & duobus sequentibus, & Iuo Carnotensis epist. 202. ad Gualterium Præpositum Hirpensem, Cardinalis de Cusa lib. 10. exercitationum, & nouissimè Ioannes Molan. lib. 1. de Canonicis cap. 4. & sequenti obseruauerunt. Si namq; ab annuo censu, vel Canone, non à Regula Canonici dicerentur, non Ecclesiarum, sed horrei, crumenæ, & cellæ vinariæ Canonici essent, ac tales iure merito deberent appellari.

VII. Sextò vocantur Canonici Regulares, quæ nomenclatio nunc frequentissima est, & ferè sola in vsu ab annis circiter quingentis posita, quemadmodum ex titulo de statu Monachorum, & Canonicorum Regularium, & alijs locis innumeris aucupari licet: quæ laboriosum esset potiùs, quàm ingeniosum, hoc loco recensere. Porrò cum Canonicus à Canone, qui Latinè est regula, dicatur, ac perinde idem sit Canonicus, quod Regularis, non deerunt, qui geminaram istam nomenclaturam Canonicorum Regularium reprehendant, quasi non semel contenti Canonici siue Regulares appellari, geminato vocabulo Canonici Regulares, hoc est Regulares Regulares nuncupari velint. *Idem (inquit, Viues in 3. de Ciuit. cap. 15.) est regularis, quod Canonicus, à Canone græco, hinc quidam monachi D. Augustini, ne non semel putentur Regulares, bis hoc vocari gaudent.* Audaćter magis Coriolanus in Defensorio par. 1. cap. 5. ad tertium argumentum eandem vocabulorum geminationem non solùm nugationis, sed etiam superstitionis notauit. *Quantum ad tertium,* inquit, *dico quod iste terminus Canonicus Regularis potest supponere pro quibuscunque Canonicis secularibus, maximè qui in Ecclesiis Cathedralibus iuxta formam Constitutionum suæ Ecclesiæ, & sui Episcopi viuunt. Patet quia Canon græcè, latinè regula, & Canonicus a. m. id est hic & hæc regularis, & hoc regulare. Clerici igitur, qui regulati sunt ad obseruanda statuta Ecclesiarũ Collegiatarum, & maximè Cathedralium, Canonici sunt, & nominantur, & patet, quod est nugatio, ponere Ly. regulares: quia idem significat iste terminus Canonicus, quod iste terminus Regularis: & nulla est penitus differentia inter eos, nisi quia Canonicus est vocabulum græcum, & Ly Regularis latinũ. Secundò Canonici regulares significant istos religiosos, qui secundum Abbatem Ioachim habuerunt initium a S. Rufo, qui volentes plus cæteris sapere, non contenti vocari Canonici absolutè, sed committentes nugationem, tanquam superstitiosi addiderunt, Regulares, & hæc de primo articulo.* Verum ab istis autoribus quærendum est in primis, vnde habeant, Canonicos regulares propria autoritate sibi istud nomen quæsiuisse, ne non semel Regulares putarentur. Ego quippe Canonicos regulares à Summis Pontificibus, & Doctoribus Catholicis in corpore Iuris Canonici, in literis Apostolicis, in posterioribus Concilijs, in Commentarijs, & Glossis librorum iuris tum Canonici, tum etiam Ciuilis, sic passim nominatos inuenio. Quod autem ipsi sibi hoc nomen ambitiosè, vel superstitiosè, vt Coriolanus ait, vsurpauerint, hactenus nec inueni, nec qui nos carpunt, hoc ostendere potuerunt. Videant igitur inepruli Pędagogi, se non Canonicos regulares, sed omnes Doctores Canonicos, & sacrorum Canonũ conditores, Concilia, & Summos Pontifices reprehendere, & superstitionis accusare: sed videãt Abbatem Panormitanum in cap. Deus qui. de Vita, & honestate Clericorum, vbi non solùm huius nominis, siue nomenclationis autores, verumetiam rationem, & causas plane his verbis sic aperit. *Cum in multis Clericorum status sit relaxatus, & sub illa districtione, sub qua erãt Apostoli, & Apostolici viri, nollent viuere, facta est distinctio secularium à regularibus Clericis, quorum obseruantia successiuè viget in regularibus Canonicis, qui & clerici regulares sũt: nam alij seculares dicti sunt, quia voluerunt habere proprium, & se exhibere ad ritum secularium hominum.* Præter quod si de cõgeminata nomenclatione reprehendendi sumus, quod bis regulares vocari velimus, cur non magis, & rationabiliùs seculares Canonicos reprehendunt, quod vel siue regula Canonici, idest regulares vocari appetãt, aut quod magis portẽtosum est, Canonici seculares .i. regulares contra regulã nuncupari velint? & si propter candẽ geminatam nominationẽ reprehensione digni sumus, cur non etiã Apostolum reprehendunt, qui dicit ad Rom. 8. Nos accepistis spiritũ adoptionis, in quo clamamus Abba Pater? An Christũ seruatorẽ nostrum reprehendere etiam audebunt, quod Marci cap. 14. dixerit: Abba Pater omnia tibi possibilia sunt, transfer calicẽ hunc à me? Verùm de hac geminata Canonicorum regulariũ nuncupatione, qui plura volent, videre poterũt Ioan. de Nigraualle in epilogo suarum Chronicarũ 13. c. 18. Ioan. Molanũ lib. 1. de Canonicis c. 24. Ioan. Trullum lib. 1. de Canonicis c. 7. Augustinũ Ticinensem in Propugnaculo par. 3. cap. 4. Didacum Couarruuias in Clem. Si furiosus de homic. par. 1. in princ. ad quos remitto.

Septimò vocantur Canonici religiosi. cap. Quoniam velim. 12. q. 1. & cap. Præsens 20. q. 3. & ab Innocentio III. in epistola ad Pictauiensem Episcopum lib. 1. pag. 282. cuius denominationis causa superiùs est explicata: quia videlicet ipsi Canonici non solùm per fidem, baptismum, exercitium bonorum operum, sacrorum Ordinum susceptionem, verumetiam per solemnem votorum emissionem modo specialissimo sunt cultui diuino dedicati, vt supra dictum est. VIII.

Octauò appellãtur ẽt nomine Monachorũ absolutè, & sine alia additione quę nomẽclatio est vetustissima & frequẽtissima apud multos autores, vt IX.

lib.

lib. 1. cap. 38. ostendimus, vbi etiam rationem istius denominationis explicauimus: qui locus ad inutilem repetitionem vitandam omnino videndus erit. Immo verò nostro seculo ita apud nonnullos iste vsus Canonicos Regulares monachorum nomine absolutè nuncupandi obtinuit, vt illos passim, ac semper nomine monachorum nuncupare velint. Videatur Renatus Chopinus in suo Monastico per totum, vbi illos semper vocat monachos cucullatos, vt Ludouicum Viues loco proximè citato, Auentinum Vndium, & alios omittamus.

Nonò vocantur etiam monachi Canonici, siue monachi Ordinis Canonicorum. Ita nuncupatos reperio ab Anastasio Bibliothecario in Gregorio Quarto dum ait, illum in Ecclesia Beatæ Mariæ Transtiberim Romæ monachos Canonicos aggregasse, qui ibi officium facerent, & omnipotenti Deo grates, & laudes redderent: & à Ioanne de Nigraualle in præcitato Epilogo 13. cap. 18. à Ioanne Trithemio de Scriptoribus Ecclesiasticis, & à Cardinali Bellarmino in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, cum Hugonem, & Riccardum Victorinum, & alios nonnullos vocant monachos Ordinis Canonicorum Regularium. quinimmo Diuus Hieronymus de Viris Illustribus in Philone, Cassianus lib. 1. de Institutis renunciantium, & clarius D. Basilius in lib. Constitutionum Monasticarum hoc modo loquendi vtuntur, cum vel clericos primitiuæ Ecclesiæ sub nomine monachorum comprehendunt, vel Canonicos inter monachos recensent, quod signanter apud D. Basilium lib. citato c. 19. intueri licebit.

Aduertendum tamen, licet nomen monachorum hac quadam significatione vsurpatum ad Canonicos Regulares extendatur, quando sola professio vitæ communis, & votorum attenditur, multi nihilominus sunt casus, in quibus sub nomine monachorū nullatenus veniunt Canonici Regulares, sed ab illius significato prorsus excluduntur, & primus est, quando peculiaria cuiusque Ordinis officia, vel instituta considerantur, & fines particulares, ad quos singuli ordines sunt instituti. textus sunt expressi in cap. Alia, & cap. Monachus, c. Legi 16. q. 1. vbi dicitur, aliam esse causam, & aliud officium monachi, aliud cleri. item in cap. Placuit, cap. Peruenit, cap. Interdicimus, cap. Iuxta, eadem. vbi interdicitur monachis prædicatio, ministerium Sacramentorum personis secularibus, & regimen parochiarum, quæ nullatenus interdicuntur, quin expressè conceduntur Canonicis Regularibus. cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum. Item in Concil. Aquisgrani cap. 125. & cap. Statuimus, cap. Mandamus 19. q. 3. & cap. Licet de Regularibus, vbi interdicitur Canonico Regulari vsus cucullæ monasticæ, & transitus ad statum monachorum, saltem non petita licentia. item toto titulo de statu monachorum in Decretali, Sexto, & Clementinis; & passim in Concilijs, in quibus de ordine Canonicorum, vt à monastico distinctè agitur. Secundus casus est, quando nomen monachi sumitur, vt contra distinctum à clerico, cap. Monachus, cap. Legi, cap. Alia 16. q. 1. & alijs multis, quæ passim occurrunt: nam cum Canonici Regulares sint per essentiam clerici, non possunt sub nomine monachorum sic accepto comprehendi. Tertius casus est, cùm Canones cōtinent præceptum, vel prohibitionem pœnalem, textus sunt expressi in cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum. vbi dicitur, quòd licèt prohibeatur, ne monachi singuli per parochias vagentur, non tamen prohibetur Canonicis Regularibus, qui inseruiunt regulæ laxiori. Item in Clementina. ne in agro. §. quia verò. de statu monachorum, vbi prohibentur monachi tenere arma sine licentia Superioris, idq; sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quæ pœna non extenditur ad Canonicos Regulares, vt notat ibid. Glossa, & Nauarrus in Manuali cap. 27. num. 139. & regulariter in omnibus odiosis, & pœnalibus, in quibus debet fieri strictissima interpretatio, nec licet trāsire de casu in casum, aut de persona in personam, multò minus de ordine ad ordinem, nomine monachorum non veniunt Canonici Regulares, vt notat Abbas communiter receptus in cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum: licet in contrariam sententiam citetur à Decio in cap. Causam quæ. in principio. de Iudicijs. vbi tamen dicit, quod in materia odiosa nomine monachorum non veniunt fratres, nec clerici, & è contra, & hanc assertionem, & regulam generalem, quòd in odiosis nomine monachorum non comprehendantur Canonici Regulares, data opera probat, & firmat Nauarrus in comment. 3. de Regularibus quæst. 12. num. 40. & sequentibus; vbi etiam contrarias rationes soluit. Quartus casus est, quando agitur de iure, & ordine præcedendi, vel incedendi in processionibus publicis, vel in sessionibus, vel Concilijs, vel alijs quibuscunque actibus publicis, & priuatis: nam in tali casu iura, quæ dant locum monachis, non dant locum Canonicis Regularibus, ita quod si dicatur v. g. in literis Apostolicis, monachi omnes incedant in tali, & tali loco, ante vel post clericos, vel mendicantes, per eiusmodi literas, ac in illis non intelligitur dari locus Canonicis Regularibus, qui in tali casu tanquam veri Clerici omnes Monachos præcedunt, per Constitutionem editam à Pio Quarto, & est 95. in ordine, in causa præcedentiæ inter Monachos, & Canonicos Regulares. item si ad processiones vocentur Monachi, non tenentur accedere Canonici Regulares, nam illi distinctè semper vocari consueuerunt distinctis nominibus, v. g. accedant Monachi sancti Pauli, accedant Canonici Regulares sanctæ Mariæ de Pace: & si vocarentur Canonici Regulares sub hac forma, accedant Monachi sanctæ Mariæ de Pace, illi profectò non accederent, nec tenerentur accedere: quia vsus, & modus consuetus loquendi attendendus est, & à seculo non est auditum, quod in Vrbe Canonici Regulares vocati sint ad pro-

cessiones sub nomine monachorum, qui vsus attendi etiam debet in alijs Ecclesijs, quæ ab Ecclesia Romana normam accipiunt: immo verò in constitutionibus Pontificijs, quæ disponunt de iure, & ordine procedendi in publicis processionibus Canonici Regulares conceptis verbis secernuntur, & excluduntur à monachis, & comprehenduntur inter Canonicos, extantq; de hoc literæ Alexandri Quarti ad Archipresbyterum, & Capitulum Basilicæ Principis Apostolorum per Eugenium IV. & Nicolaum V. confirmatæ, quas Canonici Regulares Lateranenses produxerunt in causa præcedentiæ aduersus monachos Cassinenses, in quibus ita formaliter cauetur. *Prouida igitur deliberatione decernimus, & irrefragabili constitutione sancimus, vt Canonici tam seculares, quàm Regulares, & Monachi omnium Patriarchalium Ecclesiarum cum Crucibus, & alijs insignijs consuetis, Ecclesiarum verò Presbyterorum, & Diaconorum Cardinalium, & monasteriorum cum Crucibus proprijs, & vexillis: Archipresbyteralium autem Ecclesiarum, Prioratuum, & Capellarum, &c. alij autem Monachi, fratres Prædicatores, Minores, Eremitæ, ac Religiosi alij cuiuscunque Ordinis cum Crucibus in eodem festo processionaliter veniant ad Basilicam memoratam.* Vbi vides primo loco poni Canonicos Regulares, & seculares: secundo, Monachos Patriarchalium: tertio, Clericos Ecclesiarum Cardinalium presbyterorum, vel diaconorum Cardinalium: quarto, Clericos aliarum Ecclesiarum, quinto, Monachos cæteros, & exinde Prædicatores, Minores, &c. & nota quod Monachi Ecclesiarum Patriarchalium ratione dignitatis Ecclesiæ præcedebant Clericos aliarum Ecclesiarum non Patriarchalium, licet vt monachi deberent incedere in loco inferiori. Literæ Pontificiæ reperiuntur in Archiuo Basilicæ S. Petri.

X. Decimo appellari consueuerunt olim prænomine fratrum, qui mos extra fines Italiæ nūc apud multos retinetur, de qua re quoniam copiose, & sufficienter, ni fallimur, dictum est lib. 1. cap. 10. & 39. hic aliud nihil addendum esse arbitramur.

Tandem apud Italos, Hispanos, ac etiam apud Germanos ab aliquot seculis citra consuetudo obtinuit, vt ijdem Canonici vocentur hoc prænomine Domnorum v. g. Domnus Petrus, Domnus Paulus, non quidem superbiæ tumore, vel quòd à suauissimo fratrum nomine, & charitatis pleno, quo se ipsos antea compellare consueuerant, abhorrerent, vti Coriolanus illis de more imponit: sed propter eminentiam Ordinis, & dignitatis clericalis, quæ per se illis competit, & ex vi illorum regularis professionis, nam clericos, & præsertim sacerdotes Domnorum, seu Dominorum prænomine nuncupare non recens est Regularium Canonicorum inuentū, sed mos antiquissimus Ecclesiæ, vt colligitur ex historia inuentionis Reliquiarum S. Stephani, ex D. Gregorio lib. 1. Registri epistola 6. & lib. 7. epistola 127. Petro Damiani in suis epistolis. Notat Gulielmus Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 5. cap. 2. nu. 44. Ioannes Molanus lib. 3. de Canonicis cap. 15. vt Augustinum Ticinensem, Ioannem Baptistam Signium, Ioannem Philippum nostrum Nouariensem, & alios recentiores omittam: nam & Protomartyr Stephanus in præcitata historia suæ inuentionis vocatur Domnus Stephanus, & B. Petrus Damiani scribens Petro Archipresbytero, & Rectori sacri Conuentus Lateranī, vocat illum Domnum Petrum; vt patet lib. 2. epistola 10. Eodem modo vocat omnes Archiepiscopos, Episcopos, Desiderium quoque Abbatem Cassinensem, Damianum fratrem suum, & Archipresbyterum Rauennatensem, Almericum, Archidiaconum V. & P. Fauentinæ Ecclesiæ clericos, & alios plures, qui apud illum in dictis epistolis videri possunt. ipsi quin etiam inferiores Clerici Maiores suos Domnos vocant in officijs diuinis, cum dicunt: Iube Domne benedicere, ad principatum Ecclesiæ designandum, ac etiam quod nullus non iussus in Ecclesia legere debet, vt Durandus loco proximè citato notauit. An autem verum sit, quod Ioannes Philippus noster lib. 1. cap. 6. scribit ex institutione primitiuæ Ecclesiæ introductum ad Sacramentum Ordinis honorandum, vt Clerici Domini siue Domni vocarentur, à voce Hebraica Don, quæ Latine Iudicem significat, quod nimirum Apostolis, & illorū vice fungentibus dictum fuerit à Domino: *Sedebitis & vos super sedes iudicantes duodecim tribus Israel*: non facilè affirmare ausim. licet enim verbum Hebraicū דין Don idem valeat, quod apud Latinos iudicare: tamen vocem hanc Domnus non ab hoc verbo Hebræo Don, sed à Latino Dominus, reor esse deriuatam. Verùm quidquid sit de vocis deriuatione, hoc certum, & constans, ipsos clericos, maximè sacerdotes, vtpote animarum Iudices à Christo Redemptore nostro in terris constitutos honoris, & reuerentiæ ergo, Domnos, vel etiam Dominos semper à fidelibus nuncupatos, vt iure merito ipsi etiam Canonici Regulares, qui per essentiam sunt Clerici, & in quibus clericorum Apostolicorum institutum seruatur, hoc prænomine Domnorum vocari possint.

Nec enim obstat, quod in literis Pontificijs ad ipsos Canonicos datis non prænomen Domnorum, vel Dominorum, sed fratrum præmittatur: alijs enim titulis vtuntur Superiores erga subditos, alijs subditi erga Superiores, alijs pares erga sibi æquales: & aliquis est titulus honoris, qui tibi per me rectissimè tribuitur, qui tamen in ore tuo sordesceret, vt si ego Dominum te salutauero, & tu vicissim teipsum Dominum dicere velis: & ita in re nostra etsi Canonici Regulares à Summis Pontificibus nequaquam Domini, vel Domni, sed fratres in literis Apostolicis vocari consueuerint, nihil obstat, quin legitimè possint, vt cæteri Clerici hoc titulo honoris, & reuerentiæ à secularibus, aut etiam à suis confratribus decorari. Si enim quo tempore Abbates XI.

bates monachorum non necessariò clerici adhuc existebant, nihilominus in signum honoris, & reuerentiæ à subiectis, Domni seu Domini vocari iubebantur, vt in regula B. Patris Benedicti intueri licet, quantò magis qui per essentiam sunt Clerici, eodem titulo reuerentiæ, ac honoris legitimè decorari possunt? Verùm hæc longiùs prosecuti sumus. nunc varia Canonicorum nomenclatione declarata, ad eiusdem Canonici Ordinis originem perquirendam accedamus.

Caput secundum.

De origine Canonicorum Clericorum, qui & Regulares vocantur, quæstio generalis proponitur, & Ioachimi sententia multiplicis erroris conuincitur, & reprobatur.

I. Tractaturus igitur de primaria origine, & institutione Canonicorũ Regularium, illorum opinione omissa, qui eam non solùm à sanctissimis Apostolis in Lege Euangelica, verùm etiam à Nazaræis siue Leuitis in Lege Mosaica, figuratiuè tamen deducere nituntur, cui tũ D. Pauli autoritas fauet, legem veterem, & vetus tabernaculum nouæ Ecclesiæ typum, figuram, & vmbram nuncupantis, tum etiam sacrorum Canonum, & Doctorum Catholicorum testimonia adstipulantur, quemadmodum apud Gratianum c.1.d.21. Durãdum in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. in princip. Ioannem de Deo in tractatu de Dispensatione, Albertum Trottum in tractatu de Perfecto Clerico cap. 16. & 17. Petrum Rauennatem in Constitutionibus Portuensibus per Paschalem II. confirmatis in principio, Ioannem de Nigraualle epilogo 13. cap. 18. Augustinum Ticinensem in Propugnaculo in princ. & apud alios quamplures intueri licet: ne antiquiorẽ nostri Ordinis originem, quàm par sit, expiscari, & lapidea pro vnionibus legere videamur, vt aliqui commentantur, antequã ad veram sententiam aperiendam, explicandam, & confirmandam me cõferam, naturam æmulatus, quæ agrum ante seminis iactum à spinis, & sentibus purgare iubet, nonnullas opiniones falsas, quas vel inaduertentia, vel ignorantia, vel zelo non bono ducti in libris serere autores quidam studuerũt, prius ex animis legentium, si forsan radicem miserunt, conuellere necessarium existimaui. Est igitur de Origine Canonici Ord. prima sententia cuiusdã Abbatis nomine Ioachimi in expositione libri Apocalypsis D. Ioannis Apostoli, asserentis Ordinem Canonicorum Regularium circa annum Domini 1100. initium habuisse in partibus Galliarum à quodam Episcopo nomine Rufo, qui ipsis Canonicis D. Aug. regulã primus tradidit, & ab illo Congregatio Canonicorum Regularium originem traxit: quæ idcirco sancti Rufi Congregatio est appellata. Hæc sententia plausibilis admodum visa est Coriolano in suo Defensorio, siue Apologia contra Canonicos Regulares par. 1. cap. 5. ad 3. & alibi, quam cæteri eiusdem instituti professores libentissimè complexi sunt, ad imponendum Canonicis Regularibus, inter quos Paulus Bergomensis in Apologia contra Dominicum Taruisinum fol. 18 licet concedat, B. Augustinum aliquibus Canonicis regulam dedisse, non tamen illis, qui tunc erant, quo tempore idem autor illa scribebat. Iacobus Philippus Bergomensis in supplemento Chronicarum lib. 9. sub anno 405. vbi dicit, Canonicos Regulares in Gallijs, & in Italia degentes à B. Rufo institutos, & lib. 12. sub anno 1106. vbi de eodem B. Rufo hæc scribit: *Rufus seu Arnulphus Præpositus, & Lugdunensis Episcopus hoc tempore Abbate Ioachimo teste in Gallijs, & concionandi gratia, & doctrina, ac mira sanctitate plurimum effulsit, qui post B. Augustinum Doctorem Canonicorum Ordinem Regularium & ipse in Gallijs instituit: vbi multis fundatis monasterijs, cum esset egregius Christianæ doctrinæ declamator, etiam in Italiam descendit, vbi & suis prædicationibus Christi paupertatem, integerrimamq; vitam ipsius ad imitationem sectandam omnibus miro ardore proponere non destitit. quamobrem multos ex nobilioribus Romanis ad se traxit, quod tanquam verum Christi discipulum, sanctumq; Prophetam, arbitrabantur, atq; ad cœlum vsque eum tollebant, vnde in Hetruria, maximèq; in Luca vrbe, & eius agro multa Regularium monasteria adhuc extantia erexit, ea quippe in vrbe Luca, & extra sũt in primis S. Frigdiani, S. Michaelis de Platea, & extra à Boscho, & alia duo, vno sub capite gubernata, & aliæ fermè Parochiales Ecclesiæ omnes illius vrbis suppositæ fuerunt huius sancti viri Rufi Regularibus. Extat & Frisonaria extra vrbem ipsam Mathildis Comitissæ opus, huius optimi viri iussu fundatum, nunc sub regulari obseruantia excultum. Sunt & alia pleraque monasteria, in Hetruria ab hoc sanctissimo homine sub Regularibus Canonicis fundata & extructa. Verùm hic Rufus cum Romæ acerbè nimium in Clericorum lasciuias inueheret, & eorum pompas improbaret, ab eisdem secretè tandem è medio sublatus est: nec vnquam tanti sceleris autores inueniri potuerant.* Hæc ille. Ioannes quoque Marquez in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum pagina mihi 181. huius Ioachimi sententiæ meminit, eamq; sequitur paginã 232. scribens, Canonicos Regulares, qui nunc extra Cathedrales in monasterijs degunt institutos esse postquam Regulares in Cathedralibus defecerunt, & facti sunt ex Regularibus seculares. Omitto Antonium Massam, Gallesium Iurisconsultum in suis Informationibus in causa præcedentiæ pro RR. Monachis Cassinensibus contra Canonicos Lateranenses, typis editis Venetijs anno millesimo quingentesimo sexagesimo secundo apud Iordanum Zillettum vbi pagina septima sub numero quadragesimo octauo, & pagina deci-

ma octaua, ſub numeto ſexto ipſum Abbatem Ioachimum, & Fratrem Paulum Bergomenſem ſecutus multas ineptias effudir, quibus animi ſui venalitatem, & ingenij leuitatem, & ignorantiam apertiſſimè monſtrauit, ſed quod valde miror, eandem ſententiam videntur ſecuti ſaltem aliqua ex parte viri alioqui doctiſſimi Emanuel Robericus in ſuis quæſtionibus Regularibus tomo primo, qu. 3. art. 1. dum; poſt Abbarem Ioachimum, & fratrem Hieronymum Romanum Eremitã Auguſtinenſem, inquit, Canonicos Regulares, quorum Sacri Canones mentionem faciunt, non eſſe de illis Canonicis à B. Auguſtino inſtitutis, ſiue reformatis, ſed de illis, quos B. Arnulphus Lugdunenſis Epiſcopus in Gallijs, & in Iralia inſtituit, quibus B. Auguſtini Regulam dedit, de quibus dicit etiam loqui Benedictum XII. in Bulla generalis reformationis Canonicorum Regularium, fatetur tamen in eodem articulo, Canonicos regulares Lateranẽſes ab Apoſtolis primùm inſtitutos, poſtea à B. Auguſtino reformatos, ac nouiſſimè in agro Lucenſi in monaſterio Friſonariæ anno 1407. iterum reformatos. Azorius quoque tom. 1. Inſtitutionum Moralium lib. 12. cap. 22. qu. 2. & 3. eidem ſententiæ adhæret, vbi multa de B. Arnulpho ſcribit, Nauclerum ſecutus, quem Arnulphum cum B. Rufo Auenionenſi Epiſcopo confundit.

II. HAec Ioachimi ſententia eo modo præſertim explicata, & aucta, quo illam eius ſectatores explicauerunt, & auxerunt, non vnum, ſed multos, illosq; manifeſtos, & palpabiles continet errores. Primus eſt Congregationem, quæ in Gallijs B. Rufi nuncuparur ab ipſo B. Rufo fundatam, & inſtitutã: nam B. Rufus à quo monaſterium apud Valentiã, quod illius Congregationis eſt caput, denominatur, Apoſtolorum coætaneus, & inter Chriſti diſcipulos recenſetur: qui cum Magdalena, Martha, Lazaro, ac cæteris diſcipulis a Iudæis pulſus ad partes Galliarum delatus, primus Auenionenſiũ Epiſcopus extitit, vt ex vetuſtiſſimis illius Eccleſiæ tabularijs, & ex Martyrologio Romano die 12. Nouembris habetur, cuius nonnullas reliquias cum regulares Canonici ex Auenione ad vrbem Valentiæ tranſtuliſſent, ibi monaſterium ſub nomine B. Rufi, qui illos prius in Eccleſia Auenionenſi inſtituerat, erexerunt.

Secundus error eſt, monaſterium Valentiæ Beati Rufi nuncupatum ſiue à B. Rufo, ſiue ab alio circa annum 1100. vt infra cap. 55. probabitur.

III. TErtius error eſt, dum ait, Ordinem Canonicorum Regularium incępiſſe circa annũ 1100. qui potius meretur nomen craſſiſſimæ ignorantiæ, quàm erroris, cum in Concilijs Turonenſibus, Cabilonenſi, Arelatenſi quarto, Aquiſgrani, Moguntino, Romano ſub Eugenio II. & Nicolao II. ſæpiſſime fiat mentio de Canonicis regularibus: cum etiam in Gallijs ante annum 1100. Iuo S. Quintini Beluacenſis Præpoſitus ordinem Canonicum reformauerit, vt omnes hiſtorici concorditer fatentur, quod monaſterium annis circiter quingentis ante ipſum Iuonem fundatum fuerat, vt infra hoc eodem libro oſtendemus, & non ſolùm in Gallijs, ſed in Italia, Hiſpanijs, Hybernia, Anglia, Scotia, Germania, & alijs prouincijs ante annũ 1100. fuerint præclariſſima Canonicorum Cęnobia, quorum nonnulla nunc etiam per Dei gratiam ſuperſunt, vt ſuis locis monſtrabitur.

IV. QVartus error eſt autoris ſupplementi, & aliorum, qui S. Rufum cum Arnulpho confundunt, & ex duobus vnum conflant, cum ſecundum rei veritatem S. Rufus Apoſtolorum coætaneus, & Lazari, ac Magdalenæ, & Marthæ ſocius fuerit, Arnulphus autem quem Congregationis Gallicanæ autorem faciunt, vixerit circa annũ 1120. mortuus eſt enim Romæ ſub Honorio II. ex omnium ſcriptorum illius, & poſteriorum temporum conſenſione, de qua re præter autores citatos, ſcribunt Platina in Honorio II. Trithemius in hiſtoria monaſterij Hirſaugenſis ſub anno 1128. Nauclerus, & alij communiter, qui error ex eo proceſſit, quoniam putauerunt, Congregationem S. Rufi nuncupatam, ab autore illius Congregationis ſic dictam: cum è contrario res ſe habeat, quod illa Congregatio non ab autore, ſed à titulo præcipui monaſterij, quod ipſius Congregationis eſt caput, ita denominatur, ſicut Congregatio S. Victoris Pariſienſis, & aliæ ſimiles.

V. QVintus error eſt illorum, qui dixerunt, B. Arnulphum, quem prædictæ Congregationis autorem faciunt, fuiſſe Archiepiſcopũ Lugdunenſem, quod eſt vaniſſimum commentum, cum in Catalogo Archiepiſcoporum Lugdunenſium ab anno ſaltem 1080. vſque ad annum 1140. nullus reperiatur hoc nomine appellatus: puto autem deceptos hoc ſcribentes, quod circa annum Domini 1080. vnum quendam Lugdunenſem religioſum, & ſanctiſſimum, & regularis diſciplinæ reparatorẽ, Abbatem quoque, & Arnulphum vocatum repererint. Verùm ille neque Canonicus, neque Canonici ordinis reformator, vel inſtitutor, nec Lugdunenſis Archiepiſcopus fuit, ſed Monachus, & Abbas S. Medardi ab Hugone Archiepiſcopo Lugdunenſi iuſſu Gregorij VII. Epiſcopus, non Lugdunenſis, ſed Sueſſionenſis ordinatus: qui ab eodem Gregotio VII. legatus in Flandriam ad Robertum Comitem miſſus, apud Eccleſiam S. Petri in Aldembur Cœnobium ædificauit, in quo tandem ſancto fine quieuit, de quo videndus Sigibertus in Chronico ſub anno 1080. & Baronius ſub eodem anno, & ſub anno 1084. in fine, & in ſequentibus.

VI. SExtus error eſt Iacobi Philippi Bergomenſis in ſupplemento ſcribentis, monaſterium S. Frigdiani de Luca opus eſſe iſtius B. Arnulphi, impenſis Comitiſſæ Mathildis ædificatum: nam ante tempora huius B. Arnulphi extant Alexandri II. literę ad Canonicos S. Frigdiani, & illorum ſucceſſores, datæ anno Domiui 1068. quin etiã inferiùs oſtendemus, Eccleſiam S. Frigdiani ab ipſomet Frigdiano ſub inuocatione S. Vincentij extructam, & ibi

cleri-

clericos canonicos institutos, qui nūquā interrupta successione vsque in hodiernū diē ibide perseuerār: ex quibus idemmet Alexander II. ad apicem Papalis dignitatis euectus Canonicam disciplinam penè labentem Laterani instaurauit. Idem puto dicendum de Ecclesia sancti Michaëlis in platea, quanquam ad nos nihil attinet, illius antiquitatem curiosius velle perscrutari.

VII Septimus error est Io. Marquez scribentis, Canonicos Regulares, qui nunc sunt, institutos esse, postquam Canonici Regulares in Ecclesijs Cathedralibus deficere cœperunt, quod miror valdè, cum videre potuerit Concilium apud Vernas sub Pipino anno 755. cap. 18. & Turonense tertium sub Leone Tertio, & Carolo Magno sub anno 813. cap. 23. & 24. & Mogūtinum eodem anno celebratum cap. 20. vt alia posteriora omittamus, apertissimè de Canonicis non solum in Cathedralib. sub Episcopis, sed etiā in monasterijs extra Cathedrales sub Abbatibus institutis, quæ res in progressu huius libri, dum Catalogum monasteriorum cuiusque Prouinciæ cum illorum fundationibus recensebimus, clarior reddetur.

VIII. Octauus error est Emanuelis Roderiquez, dū ait: Canonicos Regulares, de quibus in libris sacrorum Canonum mentio habetur, non esse de illis à B. Augustino, aut sanctis Apostolis institutis, sed de illis, quos B. Arnulphus Archiepiscopus Lugdunensis per Gallias, & per Italiā instituit, quibus B. Augustini regulam dedit, nam vt concedamus, in corpore iuris Canonici de Canonicis B. Rufi nuncupatis mentionem haberi, vt in cap. Statuimus 19. quæst. 3. errat tamen hic grauissimus autor dupliciter, primò in eo, quod putat, Canonicos sancti Rufi non esse verè de illis à B. Augustino, vel à sanctis Apostolis institutis, nam Canonici sancti Rufi de illis non fuerunt, & sunt, qui à viris Apostolicis in Ecclesia Auenion. fuerūt instituti, qui in eadem Ecclesia vsque ad annum 1500. & ad Pontificatum Iulij Secundi, aut saltem illius Cardinalatum steterunt, qui Canonicæ disciplinæ iam labentis reparandæ studio inflammati, in Ecclesia B. Rufi Auenionensis Episcopi prope Vrbem Auenionensem consistentes eidem reformationi initium dederunt, quæ in amplissimam, & religiosissimam Congregationem postea coaluit. Nullus autem extitit Arnulphus Canonicorum institutor, nisi ille, qui in Italiam descendens Romæ interijt. Secundò errat in eo, quod ait, in corpore iuris Canonici de solis Canonicis Congregationis D. Rufi mentionem haberi, nam in Decreto tota duodecima quæstione prima verba fiunt de Canonicis Regularibus & tamen ferè omnes illi canones conditi fuerant ante Congregationem B. Rufi. Similiter in cap. in omnibus de consed. 5. similiter in Decretali plerique sunt canones, qui loquuntur de Canonicis Regularibus existentibus in Cathedralibus, & extra, qui non erant de Congregatione B. Rufi, vt cap. post translationem de Renunciatione. cap. Cum causam. cap. Innotuit de Electione. c. Præterea de Præbēdis, cap. Quod Dei timorem, de statu monachorum cum alijs locis.

Nonus error est eiusdem asserentis, Benedictum XII. in Bulla generalis reformationis Canonicorum Regularium non de canonicis à D. Augustino, siue à sanctis Apostolis, sed de solis à B. Rufo institutis loqui. In quem errorem puto virum alioqui doctissimum, & de Regularibus optimè meritum incidisse, quòd ipsas Benedicti XII. literas præ manibus non habuit. Videlicet enim Pontificem statim in principio dictarum literarum hæc scribentem: *Ideoque inter religiones in agro eiusdem plantatas Ecclesiæ, ad Religionem Canonicorum Regularium Ordinis sancti Augustini, ab Christi gloriosis discipulis in primitiua Ecclesia suis institutionibus stabilitam, gerentes præcipuè Charitatis affectum, ac nolentes, quæ in eadem Religione reformanda cognouimus, absque reformatione præterire, omnia, quæ in Religione prædicta tam à prima ipsius institutione, quàm à sacris Canonibus sunt salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes, nonnulla, quæ experientia deesse probauit, & supplenda dicta Religionis vtilitas, quin immo necessitas persuadet, statuenda prouidimus, in ea perpetuis futuris temporibus obseruanda.* Per quæ verba ostendit, se non solum generaliter, & vniuersaliter de omnibus Canonicis, & de toto Ordine à sanctissimis Apostolis instituto loqui, sed etiam sacros Canones generaliter de Ordine ab Apostolis instituto, non de solis canonicis à B. Rufo, vt autor putat institutis verba facere, quod magis adhuc patebit legētibus verba dispositiua eiusdem reformationis, in qua generaliter, & vniuersaliter loquitur de omnibus Canonicis Regularibus tam in Cathedralibus, quàm extra Cathedrales, in quibusuis mundi partibus institutis. Vide ipsam reformationem infra capite quadragesimo tertio. IX.

Vltimus error est, omnes Canonicos Regulares, qui sunt in Italia, aut in Gallijs, esse de illis à S. Rufo institutis, nam quod ad Italos spectar, certum est, Lateranenses, Lucenses sancti Frigdiani, Bononienses sancti Victoris, & sancti Ioannis in Monte, Portuenses, & Mortarienses, in Alpibus item Canonicos sancti Bernardi de Monte Ionis, sancti Mauritij Agaunensis in Diœcesi Sedunensi, Cathedrales Augustæ Prætoriæ, in Gallijs Victorinos, Bisuntinenses sancti Pauli, Bellouacenses sancti Quintini, Aroasienses, in Hispanijs item Cæsaraugustanos sanctæ Mariæ de Pilari, & alios infinitos in alijs Prouincijs existentes, huius Congregationis non esse, quod ex illorum fundationibus infra recensendis magis apertè constabit. X.

Caput

Caput tertium.

Aliæ opiniones de origine Canonicorum Rgularium minus probabiles referuntur, & reijciuntur.

I. Est secunda sententia aliorum, qui licet Canonici Ordinis originem altiùs deducant, negant tamen illum à D. Augustino, vel à sanctis Apostolis fundatum: sed aiunt, temporibus Caroli Magni, aut Concilij Aquisgrani sub Ludouico Pio illum incœpisse, in quo Concilio facta est compilatio quarundam Constitutionum ex sententijs diuinæ scripturæ. & sanctorum Patrum decerptis, pro reformatione Clericorum. Hanc autem sententiam ex alio fundamento falsò deducunt, quia negant, B. Augustinum, & clericos cum illo communiter viuentes vota Religiosorum emisisse, putant enim, illos communem vitam sine votorum obligatione ita duxisse, vt cuique licitum esset, ab illius vitæ instituto recedere, si placuisset: & dato quod recedere non possent, hoc non proueniebat ex alicuius voti solemnis emissione, sed ex statuto Episcopi, cui seruando seipsos sponte obligabant. Hanc sententiam probauerunt nonnnulli iurisconsulti, qui pro RR. Monachis Cassinensibus contra Canonicos Lateranenses in causa præcedentiæ scripserunt, inter quos Antonius Massa Gallesius in Allegationibus Venetijs 1562. editis pag. 18. num. 1. vbi sic scribit: *Hanc quoque particulam falsam esse, si referatur ad Canonicos Regulares, tum ex supradictis patet, tum etiam ex ipsorum Canonicorum Regularium origine, quæ habuit initium, vt qui antiquius volunt, a tempore Ludouici primi Imperatoris sub anno* Domini 520. *(puto esse errorem* Typographi, *& velle dicere* 820. *) cum dicat Sigibertus, Aquisgrani generali Concilio habito, per dispositionem Imperatoris Ludouici, Episcoporumq; & Abbatum, aliqua capitula ad vsus* Regularium *Monachorum addita, & multa sanctarum scripturarum, compilatione facta, clericorū, & clericalium sanctimonialiū regulæ constitutæ sunt*. Et supra pag. 16. n. 12. dicit, nulla autoritate probari, quod ante D. Augustinum neque ducentis annis post ipsius D. Augustini obitum fuerint in rerum natura Canonici Regulares, & eadem pag. num. 6. dicit, quòd clerici, quibus Aug. regulam dedit, nō obligabantur ad tria vota, ad quæ obligantur Canonici Regulares Lateranen. quamuis suam hunc autorem, alibi aliter docere. Eandem sententiam secutus est Felinus Sandæus in cap. Quod super his, de maioritate, & obedientia, dicens clericos B. Augustini non ex voto, sed ex statuto proprijs renunciasse. Quæ sententia valde placuit Erasmo in Censura regulæ D. Augustini vt lib. 1. visum fuit.

II. Verùm hæc sententia tam in assertione, quàm in fundamento assertionis falsitatis conuincitur. Nam Canonicos Regulares ante Concilium Aquisgrani institutos conuincitur ex Concilio tertio Turonensi sub eodem Ludouico Pio celebrato anno Domini 813. nam in eo Concilio cap. 24. sic habetur: *Simili modo, & Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitùs fuit, vel nunc videtur esse, solicitè suis prouideant Canonicis, vt habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, &c.* Ecce tibi ante Concilium Aquisgrani ab antiquo tempore erant Canonici in monasterijs sub regimine Abbatum viuentes, & Ordo canonicus Abbates habebat: quod memoriæ diligenter tenendum est propter nonnullos, qui statim atque aliquod monasterium sub cura Abbatis institutum inueniunt, suis monachis siue iure, siue etiam iniuria adscribendum volunt. Rursus in Cōcilio apud Vernas sub Carolo Magno anno 755. habito cap. 18. sic habetur: *Vt nullus clericus ad iudicia Laicorum publica conueniat, sine iussione Episcopi sui, vel Abbatis*. Rursus Beda, qui fuit circa annum 700. lib. 4. Historiæ Gentis Anglorum cap. 4. de Monasterio in Iugeto verba faciens: *Ad exemplum*, inquit, *Venerabilium fratrum sub Regula, & Abbate Canonico in magna continentia, & paupertate proprio labore manuum viuunt*. Adhuc in Concilio Calcedonensi. quod celebratum fuit anno Domini 4500. fit mentio clericorum in monasterijs degentium, & illius verba referuntur. in cap. quidam monachorum 18. quæst. 2. nec potest dici, quod illi clerici in monasterijs degentes essent monachi ad Ordines assumpti, quia Concilium illos data opera à Monachis distinguit. Sed quid moramur, cum ipse Augustinus in sermone primo, & secundo de Communi vita Clericorum meminerit monasterij clericorum, professionis, etiam & votorum, quæ ijdem clerici cum illo in monasterio viuentes emittebant, vt alia interim omittamus, quibus capite sequenti demonstratiuè. ostendemus, Ordinem Canonicorum Regularium ante Diuum Augustinum à sanctis Apostolis institutum.

III. Quod autem fundamentum, cui eadem sententia nititur scilicet, quod clerici cum D. Augustino viuentes vota non emitterent, sit falsum, & erroneum, demonstratum est lib. 1. cap. 2. contra Erasmum. Nec difficultatem ingerit, quod obijcitur ex eodem Augustino relato in cap. Certè 12. quæst. 1. dicente: *Certè ego sum, qui statueram, sicut nostis, nullum ordinare clericum, nisi qui mecum vellet manere, aut si vellet recedere à proposito, recte illi tollerem clericatum: quia desereret sanctæ societatis promissum, cœptumq; consortium. Ecce in conspectu Dei, & vestro muto consilium. Qui volunt habere aliquod proprium, quibus non sufficit Deus, & Ecclesia sua, maneant vbi volunt, & vbi possunt, non eis aufero clericatum.*

Nam

Nam hæc Augustini verba intelligenda sunt non de clericis, qui vota iam emiserant: sed de illis, qui nondum vouerant: sciendum enim est Beatum Augustinum, cum primùm ad Episcopatum euectus esset, ex magno desiderio reparandi in suis clericis vitam Apostolicam ferè collapsam, firmiter statuisse, nullum in sua Diœcesi clericum ordinare, qui communem vitam non susciperet, cum abdicatione omnium temporalium bonorum, & emissione trium votorum. Verùm quia deprehensi sunt clerici in hipochrysi viuentes, qui ne clericatum amitterent, aut ad clericatum promoueri possent, vitam communem simulantes occultè pecunias tenebant, inter quos deprehensus fuit presbyter Ianuarius, qui post votorum emissionem proprium habuisse, & testamentum fecisse: & cum proprio ex hac vita excessisse inuentus fuerat, Augustinus in futurum præcauens, primum illud decretum sic moderatus est, vt qui secum in monasterio manere voluissent, vota emitterent, & communem vitam profiterentur: qui autem in clericatu extra monasterium manere voluissent, ante emissam professionem, vel sine votorum emissione clericatum suscipere, licitè manerent, quia, inquit, malui habere cœcos, & claudos, quàm lugere mortuos. Clericus enim proprietarius ante votorum emissionem imperfectus quidem est, non tamen mortuus: quia non est in statu damnationis. At clericus proprietarius post emissam professionem mortuus est, & hipochryta, & hic est sensus verus, & legitimus verborum illorum D. August. sicut patet ex sermonib. de comm. vita cleric. quorum etiam fragmenta recitauerat supra Gratianus in cap. Nolo ead. 12. q. 1

IV. TErtia sententia est aliorum, qui originem Canonicorum Regularium referunt in D. August. non autem in sanctos Apostolos, quia dicunt clericos primitiuę Ecclesiæ, aut communem vitam non duxisse, aut si duxerunt, vota religiosorum non emisisse, & Aug. primum fuisse, qui suis clericis regulam tradidit, & vota adiunxit. Adeo quòd secundū istā opinionem Clerici Regulares ex secularibus ortum habuerunt per restrictionem: non autem clerici seculares ex regularibus per relaxationem. Hanc sententiam tenuit in primis secundum aliquos Boëtius in suo tractatu de Vita Eremitica, columna vltima, num. 20. 21. docens, clericos primitiuæ Ecclesiæ potuisse testari, & habere proprium, addēs, esse erroneum, immo & hæreticum contrarium tenere, vel docere propter extrauagantem Ioannis Papæ xxij. quæ incipit: Cum inter nonnullos. de verborum significatione, quanquam istam opinionem apud Boëtium in loco allegato non reperi: licèt dicat aliqua, ex quibus deducitur, illum sensisse, institutionem Canonicorum Regularium non esse admodum antiquam. Sed in historijs parum se versatum ostendit: nam & Hugonē de sancto Victore putat obijsse in monasterio sancti Victoris Marsiliæ, quod est Ordinis D. Benedict. Hanc opinionem sequitur quoad hoc Felinus in cap. Quod super his. de Maioritate, & Obedientia. & Antonius Massa Gallesius in dictis allegationibus pagina 5. num. 12. & sequentibus dicens, quod in iure illi, qui sunt, & remanent institutionis primitiuæ Ecclesiæ, appellantur Clerici Seculares: & qui sunt institutionis Diui Augustini appellantur Canonici Regulares, propter qualitates iniunctas per B. Augustinum videlicet, quia profitentur tria vota, & propter multa alia, quæ inducit regula Beati Augustini, propter quæ facta est noua species clericorum distincta à clericis primitiuæ Ecclesiæ, eadem sententiam tenuit Azorius in suis Institutionibus Moralibus tom. 1. lib. 12. cap. 22. quęst. 2. vbi dicit clericos primitiuæ Ecclesiæ communem quidem vitam duxisse: non tamen vota emittere solitos, dictos tamen fuisse Canonicos, hoc est Regulares, quia regulam Apostolicam tenebant. Postea verò canonici quidam nō solùm vitam communem tenere, sed tria vota Religiosorum Monachorū ritu, & more profiteri cœperunt, & cœperunt vocari Canonici Regulares: canonici quidem à canone Apostolorum, & Regulares, quia vota instar Monachorum emittebant: & tunc facta est distinctio inter Canonicos Seculares, & Regulares, & multa alia ibi dicit de Ordine Canonicorum Regularium falsa, & incompossibilia, quæ non minùs cum seipsis, quàm cum veritate pugnant, quia hic autor non tantùm in veritate dicendorum inuenienda laborauit, quàm in aliorum dictis coaceruandis: qui quoniam inter sese pugnabant, ideo multa illorum dicta inuicem pugnantia in vnum conflauit, quæ partim libro 1. sunt notata, partim in sequentibus notabuntur, concedit tamen, Beati Augustini clericos vota emisisse contra Erasmum: sed dicit, post Diuum Augustinum alios successisse, qui in communi viuentes vota non emittebant. Eidem sententiæ videtur fauere doctor quidam nomine Bellamerus in cap. Dilectissimis duodecima quæstione prima, relatus à Præposito in capite primo, distinctione quadragesima quarta, num. 4. immo idem Præpositus ibid. licet concedat cum D. Thoma, & alijs, Apostolos, & viros Apostolicos primitiuæ Ecclesiæ vouisse, quæ spectabant ad substantiam perfectionis: non tamen fuisse Canonicos Regulares, quia ista nomina non erant in vsu.

EIdem sententiæ plurimum accedit Cardinalis Baronius to. 3. suorum Annal. sub anno. 328. nu. 21. & duobus sequentibus, eum docet, institutum vitæ regularis in Ecclesia Alexandrina per Diuum Athanasium, ex monachis acceptum in clericos Ecclesiarum ciuitatis introductum, illisque adiunctum: ac exinde Romam delatum, & à Romana Ecclesia veluti ex promptuario quodam disciplinæ Ecclesiasticæ alias omnes Occidentis Ecclesias eiusmodi institutum fuisse mutuatas, primumque, qui ex Oriente istiusmodi institutum in Occidentem inuexit, fuisse Beatum Eusebium Episcopum Vercellensem, qui vt D. Ambrosius Mediolanensis epistola 82. testatur, primus in Occidentis partibus diuersa inter se V.
insti-

instituta coniunxit, videlicet clericorum, & monachorum, quod ipsum præstantissimum vitæ genus Sanctus Martinus Episcopus Turonensis transuexit in Gallias, & Sanctus Augustinus in Africam. Videtur ergo hic autor sentire, clericos primitiuæ Ecclesiæ ab Apostolis institutos vota non emisisse, nec regularis vitæ institutum tenuisse ante annū trecētesimum vigesimum, vel circa, quo tempore Diuus Athanasius illud institutum ex monachis mutuatum clericis adiunxit, & ex consequenti vitæ regularis institutum non ex clericis ad monachos, sed ex monachis ad clericos deriuatum, & profectum.

Verùm decipiuntur illorum pace prædicti autores, & quicunque illorum sententiæ in hoc adhærent, nam clericos primitiuæ Ecclesiæ ante Augustinum, & Eusebium, & Athanasium non solùm cōmunem vitam tenuisse, verùm etiam vota Religiosorum monachorū profiteri solitos, & instituta clericorum ad monachos, nō monachorum ad clericos deriuata, vt interim ea omittamus, quæ longa oratione sequenti capite adducemus, testes sunt imprimis Vrbanus Papa huius nominis primus, & martyr in epistola ad omnes catholicos, quæ refertur in cap. Scimus. 12. quæst. 1. vbi non solùm dicit, communem vitam ab Apostolis institutam in omnibus clericis vsque ad sua tempora scilicet ad annum 224. viguisse: sed conceptis verbis meminit votorum, vt in textu non semel legitur, vt mirum sit, quomodo viri docti, & præclati in re manifestissima fuerint hallucinati. Secundò Clemens etiā Romanus, & Petri successor in epistola ad Iacobum fratrem Domini, quæ refertur in eadem causa & quæstione cap. Dilectissimis, clericos Ierosolimitanos ad tenendam vitam communem iam susceptā longa oratione adhortatus, ita demum concludit: *Vnde consilium dantes, vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis non recedatis: sed communē vitam ducentes, & scripturas sacras rectè intelligentes, quæ Domino vouistis, adimplere satagatis*. Tertiò D. Hieronymus in lib. de Viris illustribus in Philone, vbi dicit, talem primùm Christo credentium fuisse Ecclesiam, qualem nunc monachi esse nituntur. Quis autem nesciat, primitiuę Ecclesiæ præcipuam, & nobilissimam portionem fuisse clericos, à quibus regimen, & disciplina cœterorum christianorum pendebat? non ergo vita regularis ex monachis ad clericos profecta est, sed ex clericis ad monachos. Quartò Eusebius Cæsariensis lib. 2. historiæ Ecclesiasticæ cap. 16. & 17. vbi loquens de institutione Ecclesiæ Alexandrinæ, & de libro Philonis Hebræi scripto in laudem virorū Apostolicorum primitiuæ Ecclesiæ, quem de vita contemplatiua supplicum intitulauit, quosque D. Hieronymus, Cassianus, & alij monachos vocant, inquit, illum omnia Ecclesiæ instituta complexum fuisse, quæ à Diuo Marco tradita sunt, & vsque in illud tempus seruabantur in Ecclesia, & vitas abstinentium descripsisse, qui in Ecclesijs, & in monasterijs etiam temporibus ipsius Eusebij degebant, qui tamen viuebat temporibus B. Athanasij: nam scripsit vitam, & obitum magni Constantini, qui obijt circa ann. Dom. 337. ex Baronio to. 3. Annal. Onuph. in Chronico & Card. Bellarm. in Chronico. Et notanda sunt verba illa Eusebij in fine c. 17. *In quibus (scilicet libris Philo) supradictus vir Ecclesiasticæ institutionis initia, atque originem Apostolicæ, atque etiam Euangelicæ traditionis intexuit*: Ex quibus habes, quæ nonnulli ad monachorum institutum derorquent, ac restringunt, Philonem ex sententia Eusebij de institutione primitiuæ Ecclesiæ, seu de institutionis Ecclesiasticæ initijs scripsisse.

Caput quartum.

Vera sententia de origine Canonicorum Regularium exponitur, quos à Sanctissimis Apostolis institutos, demonstratiuè probatur.

Etectis, & reiectis falsis opinionibus vera sententia de Clericorum Canonicorum origine sequentibus propositionibus explicatur. Prima propositio: *Ordo Clericorum Canonicorum, qui nunc Regulares Canonici dicuntur, à Sanctissimis Apostolis, siue ab illorum immediatis discipulis fuit verè, & propriè, & immediatè institutus*. Hæc propositio tot, ac tantis Summorum Pontificum, Sanctorum Patrum, Theologorum, Doctorum, & Historicorum testimonijs, & rationibus fulcitur, vt in illis recensendis difficilius sit exitum, quàm principium inuenire, quam ob causam, vt in eis recensendis confusionem vitemus, ad quædā summa capita siue prædicamenta, illa reducere nitemur. In quorum primo referemus testimonia Pontificum, & autorum, qui formalibus verbis Canonicorum Clericorum ordinem ab Apostolis deriuatum, & immediatè institutum aiunt. In secundo illorum, qui fatentur D. Augustinum sui instituti primum autorem minimè fuisse, sed reformatorem, siue reparatorem: eum verò à Sanctissimis Apostolis deriuatum. In tertio illorum, qui dicunt, Sanctissimos Apostolos, & Clericos primitiuæ Ecclesiæ vota substantialia Religionis, & Euangelicæ perfectionis emisisse. I.

Quod spectat ad testimonia primæ classis ex Romanis Pontificibus, qui per formalia verba nostram assertionem probāt. Primus est Paschalis II. in literis Priori Sancti Frigdiani directis, quæ in illius monasterij Cartophilacijs seruantur, vt etiam testatur Cæsar Franciottus ex Congregatione Clericorum Regularium Lucensi Beatæ Dei Genitricis nuncupata sacerdos in sua historia de miraculosis imaginibus, & reliquijs in Vrbe Luca seruatis, vbi tractat de

ctat de Ecclesia & conuentu S. Frigdiani, quique illius monasterij Archiuum lustrauit, in quibus literis sic ait: *Vita regularis propositum in primitiua Ecclesia cognoscitur ab Apostolis institutum, quam B. Augustinus tam gratanter amplexus est, vt eam suis regulis informaret.*

Secundus est Benedictus XII. in bulla Generalis reformationis suo motu proprio emanata, quæ sic incipit: *Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Ad decorem Ecclesiæ sponsæ* Dei, *& sanctarum* Religionum *fundatarum in ea, &c.* & infra. *Ideoque inter Religiones alias in agro eiusdem plantatas Ecclesiæ, ad Religionem Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini ab Christi gloriosis discipulis in primitiua* Ecclesia *sacris institutionibus stabilitam, gerentes præcipuæ charitatis affectum, ac nolentes, quæ in eadem Religione reformanda cognouimus, absque reformationis remedio præterire, &c.* Edita est bulla Auenioni Idibus Maij Pontificatus sui anno 5.

Tertius est Eugenius huius nominis Quartus in Bulla, qua Canonicos Regulares post liminio ad Lateran. Basilicam reduxit, quæ incipit: *Cum ad sanctissimam, & venerandam* Lateranensem *Basilicam dirigimus oculos mentis nostræ, & inter innumeras curas, &c.* & infra. *Hac igitur pia, & sancta inspiratione ducti, & domus Dei zelo solicitis sacratissimi* Pontifices *prædecessores nostri. illius sequuti vestigia, cuius perfecta, & ordinata sunt opera, postquam venerabilem locum pro populi Dei salute, & summi Regis gloria ditauerunt, & ex thesauro Christi sacratissimo inenarrabilibus, & incomprehensibilibus indulgentijs, & diuinæ gratiæ largitate, & remissionis exuberantia ornauerunt, horum priuilegijs sublimarunt, & decorarunt titulis dignitatum, diuinam in terris familiam Clericorum, qui vitam religiosam ducerent, & ad exemplum nascentis Ecclesiæ sanctam institutionem seruarent, quos Canonicos Regulares appellamus, vt sacrum inter Clericos, & ministros Christi viuendi modum in sacra Basilica instituerunt, firmauerunt, erexerunt, & perpetuò deputauerunt: vt hi primæ in terris Ecclesiæ, & matris sanctorum Apostolica prouidentia curā gererent, qui primorum Christianæ religionis clericorum normam traditionis, & instituta sectantur.* Huius *professò sacri ordinis, & sancti propositi post sanctos Apostolos primùm in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor, & conditor, ac gloriosus Doctor Augustinus diuinis regulis illud decorauit, & S. memoriæ Vrbanus martyr & Sum. Pontifex Generalis* Decreti *ordine reformauit: &* B. *Gregorius Augustino Anglorum Episcopo velut plantationem sacram in commisso sibi populo præcepit institui, & in occidentis finibus ampliauit.*

Quartus est Sixtus IV. in magno priuilegio, quo eisdem Canonicis Regularibus Lateran. etiam Ecclesia ipsa Lateranensi exactis, titulum, & omnia priuilegia Canonicorum, & Ecclesiæ Lateranensis confirmauit, ac si actu in eadem Ecclesia manerent, quod incipit: *Dudum ad vniuersos Regulares ordines.* in quo inter alia ita inquit: *Ad illum præcipuè Canonicorum Regularium congregationis Lateranensis Ordinis sancti Augustini eò libentius nostræ mentis oculos conuertimus, quò Ordo ipse in nascentis Ecclesiæ sancta institutione, ac primorum Christianæ Religionis Clericorum norma traditionibusq; fundatus, & sacris institutis, ac diuinis regulis, eloquijsquè præmunitus existit, ab eiusque primæua fundatione varijs virtutum meritis semper resplenduit.*

Quintus est Pius Quartus in motu proprio, II. quo sententiam a se latam in causa præcedentiæ inter Canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses super illorum antiquitate, ac iure præcedendi in omnibus actibus publicis, & priuatis diu exagitata confirmauit, qui est inter Cõstitutiones huius Pontificis 95. in ordine, in quo inter alia sic ait: *Qui quidem Cardinales dictis partibus, earumue procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubijsquè emergentibus ad plenũ discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex cõpluribus literis Apostolicis, diuersisq; alijs documentis, rationibus, & probationibus, quod ipsi* Canonici *fuerunt, & sunt de illis* Clericis *à S. Augustino quin immo à sanctis Apostolis institutis, eosdem* Canonicos *tam suæ institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis Clericalis, qua eos statim, quod professionem regularem emittant, insignitos esse oportet, aliarumq; qualitatum in eis existentium ratione, dictamq; illorum* Congregationem *Lateran. præfatos monachos, & eorum* Congregationem *Cassinen. præcedere debere censuerunt, & concluserunt. Vnde nos illorum relatione intellecta, eaq; diligenter per nos examinata, quoniam iam in omnibus suis partibus veritati, & iuri consonam comperimus, per nostram diffinitiuam sententiam pronunciamus, &c.* Quæ verba dici non potest, quod sint narratiua, & non dispositiua: quoniam vt patet, sunt dispositiua, post longam controuersiã multo tempore hinc inde discussam, & ventilatã, & etiã si essent narratiua, tñ Sũmus Pontifex ipsa narratione intellecta, & diligenter examinata eã in omnibus suis partibus veritati, & iuri consonã inuenisse fatetur, & in ea fundat suam dispositionem, vnde non possunt amplius in dubium reuocari, nec potest aliquis circa illa tergiuersari.

Sextus est Pius Quintus in motu proprio, per III. quem eosdem Canonicos Regulares Congregationis Lateran. decreuit, omnes alios Regulares mendicantes, & non mendicantes iure præcedere posse, & debere iure antiquitatis, & prioris institutionis, in quo inter alia sic habet: *Cum itaque sicut accepimus dilecti filij vniuersi Canonici Regulares Congregationis Lateran. qui ab Apostolis originem traxerunt, quiq; ab eodem Aug. eorum reformatore iterum per reformationis viam mundo geniti meritò prætendere possunt, se omnes alias personas Ecclesiasticas tam seculares, quam regulares, in processionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere, &c.* Quæ verba licèt sint narratiua, tamen eum sint

inducta per modum causæ, & in illis fundetur dispositio Pontificis euidenter intentū concludūt, & licèt tot tantorumq; Pontificum autoritas ad prædictam assertionem probandam satis sit, ac superi nihilominus vt de illius veritate magis, ac magis constet.

IV. SEcundò loco proferuntur in illius confirmationem testimonia Doctorum,& Historiarum, qui illam cōceptis,& formalibus verbis tradiderunt,& probauerunt. Hi sunt, Primus Sigibertus Gemblacensis in Chronico sub anno Domini 1078. vbi scribit: *Ab hoc tempore cœpit reflorere in Ecclesia Beati Quintini Beluacensi Canonicus Ordo, primùm ab Apostolis, postea à Beato Augustino Episcopo regulariter institutus, sub Magistro Iuone venerabili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensium Episcopo.*

Secundus est Vincentius Beluacensis in Speculo historiali lib.26.cap.51. & post illum

Tertius B.Antoninus Archiepiscopus Florētinus in Summa historiali titulo 15.cap. 16.in fine vbi referens verba Vincentij scribit: *Circa annos Domini 1080. vt refert Vincentius histor. in Speculo lib. 26. cap. 51. post Sigibertum, tempore Gregorij VII. Papæ,& Henrici Imperatoris cœpit reflorere in Ecclesia* Beati Quintini *Beluacēsi Ordo Canonicorum Regularium primùm ab Apostolis, postea à S. Augustino Episcopo, & Doctore eximio regulariter institutus, sub Magistro Iuone venerabili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensi Episcopo, qui post Isidorum fecit compilationem antiquam Decretorum.*

Quartus Vvernerus Carthusianus autor Fasciculi temporum fol. 54. vbi ait: *Ordo Canonicus cœpit florere in Ecclesia Beluacensi, qui primò ab Apostolis, postea ab Augustino regulariter est institutus sub magno Iuone Præposito, post Carnotensi Episcopo,*

Quintus Lucidus Historicus libro 10. de Rebus gestis post Christi aduentum cap. 7. vbi dicit: *Rubrica de Ordine Religiosorum testatur, communem Clericorum ordinem à B. Petro, & alijs Apostolis institutum fuisse, qui deinde ab Augustino insignem, & singularem regulam accepit.*

Sextus Raphaël Volaterranus lib.21. Antropologiæ scribens: *Ordo autem Canonicus ab Augustino non tam institutus, quàm renouatus: ab Apostolis .n. in monte Sion exordium accepit, qui post Ascensionem, vt ait D.Thom.2.2.q.88. de Vitæ genere deliberantes communia inter se omnia, ac tria vota coram Deo statuere. Qui ritus à successoribus, clericisq; omnibus diù diligentissimè seruatus, fideq; postea deferuescente desitus, nunc quoque in Ecclesijs amplius quadraginta perseuerat.*

Septimus Iacobus Philippus Bergomē.in suo Supplemento postremę editionis lib.14. vbi corrigens, quæ supra lib. 9. minus consideratè scripserat, hæc de Canonici Ord.antiquitate,& origine scripta reliquit *Verum quia de Canonicorum ordine sup.lib.9. aliqua diximus, post quorum impressionem ad notitiā nostram noua quadam peruenerunt, authenticis approbata scriptis, non ab re pauca hæc, quæ sequuntur, pro clariori veritate subnectimus. Canonicorum autē ordo Regularium D. Augustini, à quibus præfata Congregatio Lateranensis continuauit, ab ipso Patre August. regularem sumpsit institutionem, &c.* & infra. *Sunt ergo omnes isti Canonici, de quibus paulò superius diximus, vnius eiusdem ordinis cum illis, qui habitu lineo regulam Augustini profitentes, primùm ab Apostolis in primitiua Ecclesia sunt instituti, & per B. Augustinū regularibus institutionibus ad communem regularem vitam restituti, vt etiam ex præfatis sermonibus colligitur de Communi vita clericorum, & Constitutionibus, &* Decretis Romanorum Pontificum.

Octauus Onuphrius in libello de Septem vrbis Ecclesijs in Ecclesia Later. vbi hæc inter alia scribit: *Aucta fidelis populi multitudine cum presbyteri per singulos Vrbis Romæ titulos distributi essent, ijq; in suis Parochijs occupati non ita assistere Romano Pontifici possent, clericorumq; disciplina laberetur, Gelasius Papa circa annum Domini* C D. *Clericos, qui ab arctiori vita instituto Canonici, id est Regulares vocati sunt. Hi Apostolorum & primitiuæ Ecclesiæ more secundum B. Augustini regulam in communi viuebant, Laterani collocauit, qui Presbyterorum veterum tam Cardinalium, quàm non Cardinalium loco, Basilicæ Lateranensi speciatim addicti, quotidie deseruirent.*

Nonus Ioannes Gerson Cancellarius Parisiensis Alphabeto 22. litera N, vbi ait: *Regularis vita originem ab ipsis Apostolis traxit.* & Alphabeto 42. in sermone de Cœna Domini dicit, quod Apostoli fuerunt Canonici Regulares sub Abbate Christo.

Decimo Robertus Arboricensis to.2.in Opusculo de tuendo cœlibatu, vbi inquit: *Canonicos dicimus, qui ex communi placito ac voto orationi, ac mutuæ bonorum distributioni obnoxij erant. Erat autem hoc veluti elementum quoddam, atque exemplar futura Communionis in Ordine Canonicorum, qui triplici voto astricti, se Regulares appellāt, quem Augustinus longo post tempore institués, se ab Apostolico fonte hausisse profitetur. Hic ergo ordo statim ab orbe redempto &c.*

Vndecimus Hieron. Platus de Bono statu Relig. capite 23. quem Duodecimus sequitur Emanuel Rodriquez to. 1.Quæstionum Regularium quęst.3. art.1. vbi proposita quæstione a quo habuit originem Ordo Canon. Regul. inquit: *Respondeo dicendo, quod Canonici Regulares Ordinis S.Augustini dicti Lateranenses ab Apostolis primum, vt narrant historiæ, traxerunt originem, prout tradit Hieronymus Plati: sed postea à B.Augustino fuit talis Congregatio regulariter ordinata.*

TErtiò principaliter confirmari potest eadem assertio alijs testimonijs autorum, qui dicunt, B. Aug. non nouum ordinem instituisse, verùm ab Apostolis institutum ad primam vitæ rationem reparauisse. Quod præter autores proximè allegatos, quorū plerìq; id cōceptis verbis affirmāt, fatetur primus V.

mus

mus ipsemet Aug. in tribus sermonibus de Comm. vita clericorum. Nam in serm. 1. ita scriptum reliquit: *Nostis omnes, aut penè omnes, sic nos viuere in ea domo, quæ dicitur domus Episcopi, vt quantùm possumus, imitemur eos sanctos, de quibus loquitur liber Act. Apost. Nemo dicebat aliquid proprium, sed erant illis omnia communia &c.* Similiter in 2. serm. in princ. *Quomodo autem*, inquit, *viuere velimus, quomodo Deo propitio iam viuamus, quamuis de scriptura sancta multa noueritis, tamen ad commemorandos vos, ipsa de lib. Actuum Apost. verbis lectio recitabitur: vt videatis, vbi descripta sit forma, quam desideramus implere, &c.* In 3. verò, vbi ipsa regula Canonicorum exactè scribitur, ita legimus: *Hæc sunt, quæ vt obseruetis præcipimus, in monasterio constituti. Primum propter quod in vnum estis congregati, vt vnanimes habitetis in domo, & sit vobis anima vna, & cor vnum in Deo, & non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia, &c. Sic enim legitis in Actibus Apostol. quia erant illis omnia communia, & distribuebatur vnicuique sicut cuique opus erat.* Et vt semel dicamus, tota series illorum sermonum ad hoc tendit, vt Clerici Augustiniani ad normam vitæ Apost. & Clericorũ à SS. Apostolis institutorũ reformarẽtur, vt legenti patet.

Secundus est Possidius in vita D. Augustini c. 5. vbi ait, quod: *Factus presbyter monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit secundum modum, et regulam sub sanctis Apostolis constitutam.*

Tertius est D. Thom. in officio D. August. per illum ordinato, & ante annos circiter quadringentos in Ecclesia vsitato, quod etiam probauit Pius V. in Bulla approbationis diuinorum officiorum Canonicorum Regularium Congregationis Later. in quo officio in laudibus, & ad vesperas canitur Antiphona: *Factus ergo presbyter monasterium clericorum mox instituit, & cœpit viuere secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam.* Quo officio vtebantur Ecclesia Cæsaraugustana, & Valentiana in regno Aragonensium: licet fortè illius vsus, quod prædictæ Ecclesiæ cum innumeris alijs ex Regularibus ad secularitatem transierint, in desuetudinem ierit. Videatur de hoc Trullus lib. 1. de Canonicis cap. 3.

Quartus est Vincentius Beluacen. ex quo Quintus D. Antoninus in Summa Historiali titulo 10. cap. 8. §. 2. vbi eadem verba rescribit: Factus ergo presbyter monasterium &c.

Sextus Carolus à Basilica Petri Nouarien. Episcopus in sua Nouaria lib. 2. in vita B. Gaudentij primi eiusdem ciuitatis Episcopi, ac Diui Eusebij Vercellen. Episcop. & martyris, discipuli, necnon Orientalis peregrinationis Comitis, vbi inter alia hæc de illo memoriæ tenenda scribit: *Boni sacerdotes veteres, sequentes verbum Domini renunciabant ijs, quæ possidebãt, abnegabant semetipsos, quod quidẽ præcipuum est, non omnes tamẽ Canonicis quibusdam sese deuinciebãt institutis, ijs inquam institutis, quæ perfectè, & ab Apostolis instituto perfectæ vitæ canone continebantur. Hoc sanctus Ambrosius appellat officia Clericorum cum Monachorum institutis coniungere, cuius rei autorem in Occidente facit sanctum Eusebium Vercellensem Episcopum Gaudentij nostri magistrum, præclarum sane testimonium, & valdè obseruandum, ex quo fatendum est, perfectam clericorum disciplinam, & monasteria clericalia in Occidentalibus Ecclesijs ab eo profecta esse, & ipsum sanctum Augustinum eius disciplinæ sanctissimum, præcipuumq; cultorem vnà cum Euangelio in hac regione illam didicisse.* Ecce tibi vndenam profecta fuerit institutio Canonica, quam Augustinum in Africam inuexisse omnes fatẽtur, ex Apostolis nimirum, & à B. Eusebio ex partibus Orientis in Ecclesiam Occidentalem aducta, quod non de primaria institutione Occidentalis Ecclesiæ, sed de restitutione intelligas, vt infra patebit. Adstipulatur S. Carolus Mediolanen. Episc. in epistola de Translatione reliquiarum sancti Simpliciani, quæ habetur in Actis Ecclesiæ Mediolanen. parte 7. affirmans, institutum vitæ communis Hipponensium Clericorum à Simpliciano presbytero profectum: ab eoque August. apprimè edoctum, ad quem etiam libros de Trinitate postmodum Augustinus scripsit.

Caput quintum.

Beatos Apostolos, ac etiam omnes Clericos ab Apostolis institutos in primitiua Ecclesia vitam communem cum abdicatione bonorum temporalium, & substantialia Religionis vouisse.

D maiorem supradictæ assertionis corroborationem subiungitur secunda propositio: *Beatissimi Apostoli, & omnes Clerici in primitiua Ecclesia instituti, communem vitam, ac cætera substantialia Religionis vouebant.* Hæc propositio probanda est primò de Apostolis, mox de Clericis Apostolicis in primitiua Ecclesia institutis. Nam quod ad ipsos Apostolos spectat, illos communem vitam cum omnium bonorum temporalium abdicatione, ac cætera substantialia Religionis vouisse, testantur in primis Diuus Augustinus libro 17. de Ciuitate Dei, cap. 4. post medium vbi sic ait: *Dixerant enim potentes illi: ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. hoc votum potentissimi vouerant. Sed vnde hoc eis, nisi ab illo, de quo hic continuò dictum est, dans votum vouenti? aliquin ex illis essent vouentibus, quorum infirmatus est arcus &c.* Sequitur D. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 4. ad 3. scribens, Apostolos vouisse substantialia siue pertinentia ad statum perfectionis, quando relictis omnibus secuti sunt Christum. Quæ verba expendens Dominicus Soto I.

lib. 7. de Iustitia, & iure q.2.art. 5. deducit, Religionem ab ipsis Apostolis originem habuisse.Idem sentit Alphonsus à Castro contra Hæreses in verbo Votum, vbi non solùm probat Apostolos vota emisisse, verùm etiam vitam regularem cum emissione trium votorum ab ipsis Apostolis institutam, & ante illum Petrus Paludanus in 4.d.38.D.Thomã secutus expressè dicit, Apostolos tria vota emisisse: vnde concludit, Apostolos, & omnes primitiuæ Ecclesiæ Clericos Regulares fuisse, & hoc est, quod inquit Io. Gerson capite præcedenti relatus, quod Apostoli fuerũt Canonici Regul.sub Abbate Christo, vbi etiã addit, quod Iudas triplici honore fuit à Christo decoratus: quia fuit illius procurator, & cõmensalis, & Canonicus Regularis sub ipso Abbate Christo, & vt ne gratis hoc docere videantur. Probatur illorũ assertio primùm quidẽ autoritate diuinæ scripturæ, deinde etiam ratione demõstratiua, & irrefragabili, nã quod spectat ad autoritatem diuinæ scripturæ, B. Apostolos paupertatem cum omnium temporalium bonorum abdicatione vouisse, testantur illa Petri verba apud Matthæum cap.19. *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, &c.* iuncta interpretatione D. Aug. D.Thom. & aliorũ Doctorum proximè allegatorum. Ex quibus etiam verbis colligitur, Apostolos perfectam obedientiã vouisse, quod in sequela Christi exprimitur. Qui.n. patrem, matrẽ, fratres, parentes, & amicos relinquit, vt Christũ sequatur, perfectam obedientiam Christo vouet. Similiter eosdem Apostolos castitatẽ vouisse, indicat cœlibatus omniũ Apostolorum, & Episcoporum, ac sacerdotum ab Apost. institutorũ, nam si Apostoli ipsi post electionem ad munus Apostolatus vxores retinuissent, nullatenus Episcopis à se ordinatis castitatẽ præcepissent: sufficeret .n. Episcopos, & sacerdotes esse, sicut fuerũt ipsi Apostoli, in quod verba D.Pauli rectissimè quadrãt, de hac ipsa re scribentis: *Volo autem omnes homines esse sicut meipsum.* At Episcoporum, & Sacerdotum cœlibatus, & continentia ex traditione Apost. in tota Ecclesia saltẽ Occidentali ab initio vsque in hodiernũ diem inuiolabilis tenetur, de qua re videri potest Card.Bellarminus lib. 1. de Clericis cap.19.

Ratio verò irrefragabilis, quæ hãc veritatẽ euincit est, quia status vitæ regularis cum trium votorum emissione omnium, perfectissimus est, vt omnes Catholici aduersus Vuicleffum, Lutherum, Caluinum, & cœteros vitæ monasticæ antagonistas affirmant, & probat Alphonsus à Castro aduersus Hęreses, in verbo Votum, & Card. Bellar. lib. 2. de Monachis, ad quos remitto: nam status vitæ regularis præter mandatorum, exactam etiam consiliorum Euangelicorum obseruantiam perstringit, in quatorius perfectionis Euangelicæ summa consistit, vt ijdem autores, & alij passim Theologi deducunt. Cæterũ sanctissimos Apostolos summum gradum perfectionis Euangelicæ proximè post Christum super cunctos Christianos tenuisse, res est, quã nullus Catholicorum negabit. Rectissimè igitur, ac verissime affirmant D. Tho. & alij proximè allegati, sanctissimos Apostolos substantialia Religionis vouisse.

II. His de sanctissimis Apostolis constitutis, probanda nunc est secunda pars eiusdem propositionis, quod non solùm ipsi Apostoli, verùm etiam sacerdotes, & cæteri omnes clerici primitiuæ Ecclesiæ vota Religionis emitterent, ac consequenter Clerici Regulares, quos clericos canonicos Regulares dicimus, verè, & propriè existerent. Id verò probatur primùm in genere de omnibus antiquis clericis, mox inductione facta per clericos particularium Ecclesiarum. Qui omnes clericos primitiuæ Ecclesiæ communem vitam, & substantialia Religionis vouisse affirmant, hi sunt

Primus Vrbanus I. Papa, & martyr in epistol. ad omnes Christi fideles, cuius fragmentum refertur in cap.Scimus 12.quæst.1.vbi conceptis verbis dicit, communem vitam ab Apostolis institutam vsque ad sua tempora in Ecclesia retentam apud omnes clericos, & meminit votorum, ne quis dicat, illos clericos eiusdem vitæ genus absque votorum emissione tenuisse. Floruit autem hic Põtifex circa annum Christi 224. libet autem illius verba hoc loco ponere, tum quòd eius testimonium sit irrefragabile, tum etiam quia ad multa in sequentibus dicenda scitu necessaria sunt, & ad eorũ intelligentiam facem præferunt: *Scimus*, inquit, *vos non ignorare, quia hactenus vita communis inter omnes Christianos viguit, & adhuc gratia Dei viget, maximè inter eos, qui sortem Domini sunt electi, id est Clericos, sicut in Actibus legitur Apostolorum: Multitudinis autem credentium erat cor vnũ, & anima vna, nec quisquã eorũ, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erat illis omnia communia*, & infra. *Quicunq; vestrum communẽ vitam susceptã habet, & vouit, se nihil proprium habere, videat ne pollicitationem suã irritã faciat: sed hoc quod Domino est pollicitus, fideliter custodiat, ne dãnationem, sed præmium sibi acquirat, quoniam satius est non vouere, quàm votum prout melius potest, non perficere. Grauius.n. puniuntur, qui votum fecerũt, aut fidem perceperunt, & votum non perfecerunt, aut in malis vitam finierunt: quàm illi, qui vitam sine voto finierunt, aut sine fide mortui sunt, & tamen bona egerunt opera.*

III. Secundus est Eusebius Cæsarien. lib. 2. Hist.Ecclesiasticæ c. 16. vbi Philonis Hebræi verba referens, quæ ille in suo libro de Vita contemplatiua supplicum in laude Christianorum primitiuæ Eccl.per Marcum Petri discipulũ Alexandriæ constituræ scribit, inquit, Philonẽ omnia instituta complexum fuisse, quæ & tunc scilicet tempore Marci Euangelistæ & in hodiernũ diem seruantur à nobis: *Sed & abstinentium*, inquit, *vitas eorum duntaxat, qui nunc in Ecclesijs, vel in monasterijs degunt, describit ad liquidum.* & cap. 17. idem autor ponit verba Philonis inter alia, sic dicentis: *In multis est orbis terræ partibus hoc hominum genus, oportebat enim perfecti huius boni participem fieri*

fieri omnem Graciam, omnemq; Barbariem. In Aegypto tamen maior est copia per singula quoque territoria, pracipuè autem circa Alexandriam. Nã *optimus quisque ex omnibus locis veluti ad uberis patria glebam festinus accurrit colonus. Regio quedam est Philosophia magis, quàm frugibus opportuna, supra lacum cui Maere nomen est, sita, colliculis quibusdam molliter, & clementer erecta, ad munimẽtum simul, atque aëris temperiem commoda.* & infra. *Est autem in singulis locis consecrata orationi domus que appellatur Semneion, vel monasterium. Semneion autem in nostra lingua significare potest honestorum conuenticulum* (inquit Eusebius) *in quo secedentes, honesta, ac casta vita mysteria celebrant.* Multa alia ibidem subiungit, ex quibus tandem in fine capitis sic concludit: *In quibus supradictus vir Ecclesiastica institutionis initia, & originem Apostolica, atque Euangelica traditionis intexuit.* Ecce ex testimonio Eusebij Cæsarien. quale vitæ genus clerici primitiuæ Ecclesiæ tenerent, illud nimirũ, quod colebatur etiam in monasterijs, quod institutum ex sententia eiusdem Euseb. qui vixit vsque ad annum circiter 340. nam magni Constantini obitum scripsit, qui anno 337. ex hac vita migrauit, vsque ad illud tempus in omnibus Ecclesijs, & monasterijs obseruabatur.

IV. Tertius est D. Hieron. in lib. de Viris illustribus in Philone, de quo ista scribit: *Philo Iudeus, natione Alexandrinus, de genere sacerdotum, idcirco à nobis inter Scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelista apud Alexandriam scribens Ecclesiã, in nostrorum laude versatus est, non solùm eos ibi, sed in multis quoque prouincijs, esse memorans, & habitacula eorum dicens monasteria, ex quo apparet, talem primo Christo credentiũ fuisse Ecclesiam, quales nunc monachi esse nituntur, & cupiunt &c.* Nulli autem dubium est, inter Christianos primitiuæ Ecclesiæ, potiores partes habuisse Sacerdotes, ac cæteros clericos. Ergo illi omnes Regulares erant, & Regularium instituta tenebant, & vt de Hieronymi sententia circa vitam communem clericorum primitiuæ Ecclesiæ, cum abdicatione bonorum omnium tẽporalium, magis constet. lege illum in epist. 2. ad Nepotianum, de Institutione clericorũ, cuius fragmentum refertur in cap. Clericus 12. q. 1. vbi ex etymologia huius nominis clericus deducit, clericos nihil proprium habere posse, & illorum, qui extra Deum aliquid proprium habere voluerint, Dominũ partem non esse: *Si enim*, inquit, *cleros gracè, sors latinè appellatur, propterea vocãtur clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus sors, id est, pars clericorum est, qui autem vel ipse pars Domini est, vel Dominum partem habet, talem se exhibere debet, vt, & ipse possideat Dominum, & possideatur à Domino. Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit, Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest: Quod si quidpiam aliud habuerit prater Dominum, pars eius non erit Dominus, v.g. si aurũ, si argentum, si possessiones, si variam supellectilem, cum istis partibus Dominus fieri pars eius non dignabitur.* Iam vide, quales vsque ad D. Hiero. tempora veri clerici essent, à sanctis Apostolis instituti, à quibus, & nomen ipsum clericorum acceperunt.

Quartus est B. Aug. in sermonibus de com. vita clericorum, in quibus cum expressè dicat, propositum illius extitisse clericos Hipponenses ad normam vitæ Apostolicæ clericorum primitiuæ Ecclesiæ reformare, vocetq; clericos proprietarios cœcos, & claudos, vtpote à perfectione clericorum Apostolicorum claudicantes, & deficientes; satis apertè indicat, clericos primitiuæ Ecclesiæ à sanctissimis Apostolis tales fuisse institutos, quales per B. August. Hipponẽses clerici fuerunt instituti.

Quintus est B. Prosper Rhegiẽsis Episc. Augustinianę doctrinę, ac instituti acerrimus propugnator, & æmulator. Is enim in 2. de Vita contemplatiua exemplo Christianorum primitiuæ Ecclesiæ ostendit Sacerdotes nihil propriũ posse possidere, & grauiter inuehitur in clericos proprietarios, & summoperè commendat, & extollit vitam communem clericorum, vt videri potest cap. 9. 15. & 16.

Sextus D. Gregorius Romanus Pontifex huius nominis primus in Responsionibus ad quæstiones Augustini Anglorum Episcopi, cuius etiam verba ad clericorum nascentis Ecclesiæ vitam regularem probandam recitat Gratianus in cap. Quia tua fraternitas 12. quæst. 1. nam tota illa quæstio in hac nostra assertione probanda principaliter versatur: *Quia*, inquit, *tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsum non debet fieri à clericis suis, in Ecclesia Anglorum, qua autore Deo nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituere conuersationem, qua in initio nascentis Ecclesia fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex ijs, qua possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia.* Ostendemus verò inferius, Augustinum in Ecclesia Anglicana Clericos Regulares communem vitam in monasterijs tenentes instituisse, qui in eadem Ecclesia vsque ad annum 960. perseuerauerunt, quo tempore cum à regulari disciplina multùm essent relaxati, suadentibus Episcopis Cantuariensi, Vigoriensi, & Vuintoniensi in quibusdam Ecclesijs submoti sunt, & loco illorum positi Monachi Benedictinenses.

Septimus est B. Petrus Damiani in epistola ad canonicos Fanenses, vbi vt illos ad communem vitam clericorum primitiuæ Ecclesiæ reduceret, inter alia multa hæc literis mandauit: *Planè quo pacto quis valeat dici Canonicus, nisi sit Regularis, quomodo Monachus, nisi iuxta vim nominis sui sit etiam singularis? Volunt siquidem Canonicum, hoc est Regulare nomen habere: sed non regulariter viuere ambiunt cõmunia Ecclesia bona diuidere. aspernantur auté apud Ecclesiã communiter habere. Enim verò non est hec primitiuę Ecclesię forma: satis exorbitat ab institutionis Apostolica disciplina, quibus nimirum erat cor vnũ, & anima vna, & vendebãt agros, &c.* Videatur tota illa epistola, quæ est V.

in quinto lib. epistolarum autoris nona in ordine, quæque tota hic transcribenda esset: quoniam in hoc argumento tota versatur, vbi cum multa ex Euangelio, & ex Actis Apostolicis recitet; sic tandem concludit, *Cur itaque hæc in Ecclesia legimus, nisi hæc ipsa, quæ leguntur, operibus impleamus? præsertim ij qui per succedentiũ vicissitudines temporum, eorum (scilicet Apostolorum & sacerdotum primitiuæ Ecclesiæ) funguntur officio, eorum proculdubio necesse est conuersentur exemplo.* Vide hic, ex sententia Petri Damiani vsque ad illius tempora nomen Canonici ad solos Regulares clericos extentum.

VI. Octauus est D. Thomas, qui non solum in 2a 2. q. 88. art. 4. ad tertium expressè docet, Apostolos substantialia Religionis vouisse, sed in 4. d. 38. q. 1. art. 2. quæstiuncula 3. ad tertium dicit; quod antequam essent istæ regulæ, quæ modò sunt, erat aliquis modus ab Ecclesia approbatus, quo aliqui ad ea, quæ supererogationis sunt, se obligabat: & tunc certi temporis obligatio ad alium modum viuendi idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam: & in officio D. Augustini per Piũ V. probato inquit, quod B. Augustinus instituit suos clericos viuere secundum regulã sub sanctis Apostolis constitutam.

Nonus, Petrus Paludanus ibidem scilicet in 4. d. 38. vbi verba D. Thomæ transcribens, illius sententiam confirmat ex duobus capitulis à Gratiano relatis; scilicet ex cap. Dilectissimis, & cap. Scimus 12. q. 1. illi autem Canones loquuntur de clericis primitiuæ Ecclesiæ.

Decimus, Dominicus Soto lib. 7. de Iustitia, & iure q. 2. art. 5. vbi deducit, Religionem à temporibus Apostolorum cœpisse, quod confirmat autoritate D. Thomæ, & clarius lib. 10. q. 4. art. 3. in 2. notando, vbi ita ad literam. *Secundo & id quoque meminisse opus est, quod nascens clericorum Ecclesia cœpit in communi viuere, in quo vitæ instituto nonnihil temporis adoleuit: ille enim erat decentissimus illorum status, si perdurare posset, vt patet ex Canone Clementis, Dilectissimis. & Canone Vrbani citato, Videntes. & Canone Scimus, & multis alijs 12. q. 1. nam cum paucitas tunc existeret clericorum, & Ecclesiarum, poterant sic commodè viuere. Immo & in multis Ecclesijs Cathedralibus etiam nunc specimen aliquod eiusdem vitæ communis retinetur.* Et licet hic autor non meminerit votorum: tamen cum producat canones, Dilectissimis, & Scimus, & alios 12. q. 1. & illi expressè loquantur de clericis vouentibus, consequens est, vt in eodem sensu loquatur.

VII. Vndecimus est, Riccardus Cenomanus Theologus Parisiensis in Antidoto ad censuram Erasmi in Regulam Augustini, vbi testimonijs Doctorum probat, Beatos Apostolos vota emisisse, & B. Augustinum suos clericos ad normam regulæ ab Apostolis traditæ, & vitæ clericorum Apostolicorum primæ Ecclesiæ instituere voluisse, quæ Antidotus reperitur in primo tomo operum D. Augustini editionis Parisiensis anni 1541. ad finem.

Duodecimus est, Cardinalis Bellarminus lib. 2. de Monachis cap. 5. §. 6. probatur, vbi hæc ad literam. *Sextò probatur ex Apostolorum exemplo, qui verè primi fuerunt monachi Christiani: nam quod vitam Cœnobiticam instituerint, vbi essent omnia cõmunia, patet ex Actis Apostolorum, vbi Ananias cũ fraudasset de pretio agri, & decipere voluisset Apostolos, audiuit à Sancto Petro: nonne manens tibi manebat, & venundatum sub tua erat potestate? quod etiam voto ad eam perfectionem se obligauerint Apostoli, docet Augustinus lib. 17. de Ciuit. cap. 4. Hoc votum, inquit, potentissimi vouerant. Quod denique ab Apostolorum exemplo cœperint Religiones, testantur plurimi Patres, vt Eusebius lib. 2. Historiæ cap. 16. Hieronymus de Viris illustribus in Philone, Augustinus serm. 2. de communi vita Clericorum, Possidius in vita Augustini, Isidorus lib. 2. Officiorũ cap. 15. Denique Cassianus collat. 18. cap. 5. itaque, inquit, Cœnobitarum disciplina à tempore prædicationis Apostolicæ sumpsit exordium.* Vbi vides, illum sub nomine Monachorum comprehendere clericos regulariter viuentes, & sentire, illos fuisse in primitiua Ecclesia regulariter institutos, cum dicat, ipsos Apostolos, qui veri clerici, & clericorum parentes, & institutores fuerunt, Monachos fuisse, qui modus loquendi familiaris est huic Doctori, vt patet eodem capite paulò inferius, vbi vocat Augustinum Monachum, & numerat inter Monachos: quẽ tamen in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis in censura Sermonum ad Eremitas dicit eatenus dici Monachum, quia cum suis clericis in ciuitate, & domo Episcopali Monasticam vitam duxit. & in eodem libro vocat Hugonem, & Riccardum de Sancto Victore Monachos Ordinis Canonicorum Regularium, & semel apud hunc autorem omnes clerici regulariter viuentes dicuntur Monachi. Ex quo Doctore habes, vnde non solùm multos priscos autores rectè interpreteris: verùm etiam illorum testimonio hanc propositionem confirmes, dum aiunt vitam Monasticam ab exordio nascentis Ecclesiæ institutam ab ipsismet Apostolis, & illorum discipulis, ex quibus sunt Dionysius cap. 6. de Ecclesiastica Hierarchia, vbi etiam ritus, & modos ipsos Monachos initiandi describit, Cassianus in libris de Institutis Renuntiantium. D. Gregorius lib. 1. Registri epist. 33. ad Venantium, & D. Bernardus in epistola siue Apologia ad Gulielmum Abbatem Cluniacensem: accipiunt enim vitam siue institutionem Monasticam pro institutione Regulari genericè sumpta, quatenus comprehendit non solum eos, quos modò dicimus monachos, verùm etiam clericos Regulariter, & communiter viuentes, qui Christianorum nascentis Ecclesiæ portio præcipua fuerunt.

Decimus tertius est Gulielmus Durandus in lib. qui vocatur Rationale diuinorum officiorum lib. 6. in rubrica de Septem diebus post Pascha, vbi illos reprehendit, qui post octauas Paschæ vsque ad Pentecosten tres tantum Psalmos cum tribus VIII.

lectio-

lectionibus in Matutino recitare volunt: idq; multiplici ex causa, quarum tertia est, quia inter Canonicos Regulares, & eos, qui vsurpato nomine dicuntur seculares, nulla quoad hoc debet esse differentia: nam ipsi clerici ab initio ferè omnes Regulares erant, vt patet ex cap. Quia, & cap. Scimus, & alijs 12. q. 1. & certum est, quod Canonici Regulares dicunt plures, quàm tres psalmos, & lectiones, & multa alia in eodem Rationali ad idem scribit.

Decimus quartus est autor glossæ in cap. Licet. de officio Ordinarij. vbi dicit, quòd Clerici in quantum participant cum Religiosis regularibus, sunt clerici, & in quantum habent proprium, & conueniunt cum laicis, dicuntur seculares.

Decimus quintus est Præpositus in cap. primo. 44. d. nu. 4. vbi ad longum probat hanc assertionẽ, quòd clerici primitiuæ Ecclesiæ primò tenebant communem vitam, & postea paulatim cœperunt relaxari, & proprium habere.

Decimus sextus Abbas in cap. Licet. de officio Ordinarij, vbi similiter post Glossam dicit, clericos eatenus dici clericos, quatenus participant vitam Religiosam; & quatenus habent proprium dici seculares: sed clarius in cap. Episcopus de Præbendis. vbi proposita quæstione, An clericus habens patrimonium, & beneficium possit licitè viuere de redditibus beneficij, & conseruare patrimonium parentibus, allegatis iuribus pro parte affirmatiua, & negatiua, quæstionem resoluit, dicens: iura pro parte negatiua procedere de clericis antiquis, quãdo nondum introductæ erant præbendæ: nam clerici primitiuæ Ecclesiæ omnes communem vitam ducebant. Verùm deferuescente charitate, cum occultè inciperent proprium tenere, ad vitandam hypocrisim concessum est illis, vt possent vti redditibus beneficiorum. & sic modò clericus licitè tenet fructus beneficiorum, etiamsi habeat patrimonium, & in cap. Deus qui. de vita, & honestate Clericorum dicit, quod clerici seculares sunt clerici relaxati à primæuo instituto nascentis Ecclesiæ.

IX. Per hæc sufficienter probauimus, non solùm sanctissimos Apostolos, verùm etiam omnes sacerdotes, & clericos primitiuæ Ecclesiæ ab illis institutos, regulares extitisse, cum vera trium votorum emissione, & professione, & id quidem ratione illa generali confirmari potest, quia clerici primitiuæ Ecclesiæ, præsertim quos Sanctissimi Apostoli instituerunt, in eminẽtiori, ac nobiliori gradu Christianam perfectionem participabant, quam clerici posteriores, præsertim horum temporum, cum essent propinquiores ipsi primo principio, ex quo deriuat omnis pulchritudo Christianę perfectionis, scilicet Christo, & illius Apostolis: Verùm vt iam diximus, vita regularis, quæ consistit in emissione, & obseruantia trium votorum, longè perfectior est, quàm vita secularis, nam vitæ secularis perfectio in obseruatione mandatorum posita est, iuxta illud Euangelicum: Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Cæterum perfectio vitæ regularis vltra mandata perstringit obseruantiam trium consiliorum Euangelicorũ, ad quam ipsi regulares solemni voto sese obstringunt, quis igitur neget, clericos primitiuæ Ecclesiæ regulares extitisse? Verùm præter rationes generales, & vniuersales, probanda est nunc eadem assertio ratione particulari, & inductione facta per singulos clericos singularum Ecclesiarum. Et primò incipiendo ab ipsa Ecclesia Ierosolymitana, quæ ordine temporis ante omnes alias Ecclesias est fundata, sanè illius Ecclesiæ clericos per Sanctissimos Apostolos institutos, & cum D. Iacobo Domini fratre, ac Ierosolimorum Episcopo degentes, vitam regularem cum votorum emissione vouisse testatur D. Clemens Romanus Petri Apostoli successor, & discipulus in epist. 5. ad Iacobum fratrem Domini, & clericos cum illo Ierosolimis degentes, cuius partem Gratianus suo decreto inseruit in cap. Dilectissimis. 12. q. 1. ibi enim ait: *Communis vita, fratres, omnibus necessaria est, & maxime ijs, qui Deo irreprehensibiliter militare cupiunt, & vitam Apostolorum, eorumq; discipulorum imitari volunt.* Et ne quis dicat, illos non ex voto, sed ex libertate communem vitam coluisse, inferius subdit: *Vnde consilium dantes, vestram prudentiam hortamur, vt ab Apostolicis regulis non recedatis: sed communem vitam ducentes, & Scripturas sacras rectè intelligentes, quæ Domino vouistis, adimplere satagatis.*

Similiter loquendo de Ecclesia Alexandrina, res est extra omnem dubitationem posita, illius Ecclesiæ clericos per B. Marcum Petri discipulum ibidem institutos regularem vitam duxisse; id enim testantur non solum Philo Iudæus, verùm etiam Eusebius Cæsariensis loco citato ex lib. 2. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 16. & 17. & D. Hieronymus de Viris illustribus in Philone, & post illos Cassianus in libris de Institutis Renunciantium. Nec dici potest, prædictos autores de Monachis per Marcũ institutis, non de clericis loquutos: frigidum enim esse hoc commentum, ostendunt illorum verba: nam Eusebius expresè dicit, Philonem descripsisse illud vitæ institutum, quod seruabatur non solùm in Monasterijs, sed etiam in Ecclesijs, quod idem prorsus est, ac si dixisset, illum descripsisse institutum vitæ tum Monasticæ, tum etiam clericalis. Hieronymus verò dicit, Philonem descripsisse institutum primitiuæ Ecclesiæ: Porrò primitiuæ Ecclesiæ pars nobilior erant clerici. Cassianus quoque lib. 1. cap. 5. & 7. describit habitum clericorũ regularium nempe vestem lineam cum maforte, quod modò vocamus almutiam: sed quod omnem ambiguitatem eliminat, Eugenius IV. in Bulla, superiori capite allegata expresè dicit, Religiosos per B. Marcum in Ecclesia Alexandrina institutos fuisse clericos, qui nunc vocantur Canonici Regulares. *Huius*, inquit, *profecto sacri Ordinis, & sancti propositi post Sanctos Apostolos primum in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor & conditor.* Libet verò ad pleniorem huius veritatis elucidationem Nicephori Calisti autoritatem

ritatem ex libro 2. Ecclesiasticæ historiæ cap. 38. acceptam hic adiungere, vbi post longam narrationem de Monachis per varias Aegypti plagas degentibus, maximè apud Nittiam, & ciuitatem Rinocuraram (hæc ex Ptolemæo in ea Aegypti plaga sita est, quæ Cassiotidis nuncupatur) tandem concludit, illud maximè memoria commendandum, in ea Ecclesia Rinocureræ fuisse, quod clerici ibi domicilium, mensam, vnum institutum, & dietam vnã, & alia adeo omnia habebant communia.

De Ecclesia verò Romana hoc minimè in dubiũ reuocari potest, cum idem Clemens Petri discipulus, & successor in epistola proximè allegata scribat, communem vitam omnibus Christianis necessariam fuisse, ijs præsertim, qui Sanctorum Apostolorum imitatores esse voluissent, & Vrbanus dicat, illud institutum vitæ communis inter clericos Romanæ Ecclesiæ vsque ad sua tempora retentum, & vterque meminerit votorum. Accedit, quod credendum non est, B. Marcum alijs institutis Ecclesiam Alexandrinam plantauisse, quam quæ Romæ in B. Petro, & alijs Apostolis viderat, ac didicerat, vt Leo Primus in epist. 79. ad Dioscorum Alexandrinum Episcopum scribit, & habetur in cap. cum Beatissimus 24. q. 1. quare cum ille Alexandriæ clericos regulariter viuentes instituerit, quis sanæ mentis crediderit Romanos clericos alienis institutis, quàm regularibus vixisse.

Caput sextum.

Nonnulla Corollaria ex antecedentibus deducta.

I. EX hactenus dictis quatuor veritates inferuntur, quarum prima est, minus rectè scripsisse illos autores, qui dixerunt, clericos primitiuæ Ecclesiæ aut vitam communem non duxisse, aut saltem ad illud vitæ genus aliquo voto seipsos non obstrinxisse, de quorum numero fuit Azorius tom. 1. Institutionum moralium lib. 12. c. 22. q. 2. nam Apostoli, & clerici ab illis instituti non solùm illud vitæ communis institutum tenebant, sed ad illud cum trium votorum emissione seipsos obstringebant, & sanè quod vouerent vitam communem, expressè dicunt Clemens Primus, & Vrbanus Primus in dictis cap. Dilectissimis, & cap. Scimus 12. q. 1. Augustinus serm. 2. de communi vita Clericorum, & lib. 17. de Ciuit. cap. 4. & alij Doctores in præcedentibus allegati, quibus addendi sunt Archidiaconus in cap. Qui verè 16. q. 1. & Ioan. de Turrecremata 17. q. 1. in Summa, Augustinus de Ancona de Potestate Ecclesiæ q. 84. art. 3. & q. 91. art. 3. Quod etiam emitterent votum obedientiæ, deducit idem Augustinus de Ancona: quoniã qui simul in eadem domo plures viuunt, nihil propriũ, sed omnia communia habentes, vnum caput habere debent, cui obediant, à quo regantur, & à quo victui, & vestitui necessaria iuxta cuiusque indigẽtias distribuantur, aliàs vix imaginari, aut etiam fingi poterit aliquis status vitæ communis absque obedientia, qui non innumeris perturbationibus abundet, & cum nunc etiam ipsi clerici in illorum ordinatione suis Ordinarijs obedientiam promittant, multò magis probabile est, primos illos clericos seipsos per votum obedientiæ adstringere voluisse. De voto autem continentiæ minor esse potest dubitatio: nam cœlibatus Episcoporum, & sacerdotum ex institutione Apostolorum vsque in hanc diem inuiolatus in Ecclesia Catholica seruatur. Diuus etiam Augustinus, qui suos clericos ad exemplar clericorum Apostolicorum reformauit, expressè dicit, illos non solùm vitam communem, sed etiam continentiam vouisse serm. 2. de communi vita Clericorum. *Clericus*, inquit, *duas res professus est, sanctitatem, & clericatum*. Per sanctitatem verò omnes continentiam siue castitatem intelligunt, quæ nomine sanctitatis exprimitur in diuina Scriptura; ita enim ait Apostolus 1. ad Corinth. 7. dum ad continentiam nos hortatur: *Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu*. Et Dauid 1. Reg. cap. 21. *Et quidem si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri, & nudius tertius, quando egrediebamur: & fuerunt vasa puerorum sancta*. &c. D. Thomas communiter receptus in 2. 2. q. 88. art. 7. expressè dicit, quod solemnitas votorum attenditur secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertinet, idest secundum aliquam spiritualẽ benedictionem, vel consecrationem, quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ, secundo gradu post sacri Ordinis susceptionem, vt dicit Dionysius 2. cap. Ecclesiasticæ Hierarchiæ. Ipse quoque Dionysius cap. 6. eiusdẽ libri tradit ritus, & modum solemnis professionis. & tandem omnes Catholici contra Hæreticos horum temporum affirmant, emissionem trium votorum ex Apostolorum institutione profectam, & retentam in Ecclesia: & tempore Apostolorum fuisse, qui tria vota Religiosorum profiterentur. Quod si verum est, neque à viro Catholico negati potest, non etiam negari posse videtur, inter illos, qui eiusmodi vota profitebantur, primos fuisse ipsos clericos: putò enim omnes intelligere, ipsos sacerdotes, & clericos maius debitum habuisse ponendi seipsos in statu perfectionis, quàm laicos: qui enim hoc non intelligunt, indigni sunt, cum quibus de hac re pluribus agamus: indicant enim, se ignorare, quæ ad statum perfectionis requirantur, & quæ personæ ad illum præ cæteris teneantur.

SEcundò infertur, falsum esse, quod nonnulli scribunt, inter quos Pamelius in Annotationibus ad epistolam 66. Diui Cypriani, in primitiua Ecclesia fuisse duos ordines, siue duas classes clericorum, alteram eorum, qui vitam communem tenebant: alteram illorum, qui priuatam vitam ducentes propria possidebant: nam si per clericos II.

primi-

primitiuæ Ecclesiæ intelligant illos, qui fuerunt saltem ante annum 220. & circa illud tempus, falsum omnino affirmant, cum prædicti canones Clementis Primi, & Vrbani Primi conceptis verbis dicant, omnes clericos illorum temporum communem vitam fine proprio duxisse, & meminerint votorum, & hortentur ipsos clericos ad implendum ipsum votum vitæ communis, vt legenti patebit. Addo Eusebium Cæsariensem, qui fuit circa annū Domini 330. loco superius allegato dicere, institutum vitæ communis durauisse in omnibus Monasterijs, & Ecclesijs vsque ad sua tempora. Addo Hieronymum, qui obijt circa annum 420. in epist. ad Nepotianum scribere, Dominum non esse partem illius clerici, qui extra Dominum aliquid bonorum temporalium habere voluerit, verbi gratia aurum, argentum, possessiones agrorum, variam supellectilem: quæ vide in cap. clericus 12. q. 1. Addo D. Augustinum, qui obijt anno 431. magnopere dubitasse, an liceret ordinare clericos, qui nollent vitam communem profiteri: & decreuisse non ordinare, quamuis postea ad Hypocrisim vitandam decretum abrogauerit, quod vide in cap. Certè. eadem causa, & quæstione: at non dubitasset, an liceret clericos proprietarios ordinare, si ab initio nascentis Ecclesiæ Sanctissimi Apostoli, & illorum discipuli duas classes clericorum instituissent, quorum aliqui propria possiderent.

III. Tertiò infertur, minus verè dixisse eundem Azorium, clericos regulares ex secularibus ortos per restrictionem, scilicet, quia cum antiqui Canonici solis constitutionibus Apostolicis fine votorum emissione vitam instituerent, post Concilium Moguntinum, & Aquisgrani Canonici quidā non solùm vitam communem degebant: sed tria vota religiosorum monachorum ritu, & more emittere cœperunt: & tunc eiusmodi Canonici vocati sunt Canonici regulares: Canonici quidem, quia Apostolorum canonem, & regulam tenebant, in commune sua bona conferendo: Regulares verò, quia instar Monachorum tria vota emittebant, & se Deo arctiùs obligabant, quàm cæteri Canonici, & proinde Canonici duplices esse cœperunt: nā alij dicebantur Canonici regulares: alij seculares. Seculares, quia licèt Apostolorum regulam tenebant, nihil proprium habentes, nullo tamen Religiosorū instituto adstricti tribus Monachorum votis soluti, ac liberi erant, ac proinde seculares dicebantur. Quo modo dicendi, illius pace, multipliciter errat. Primò dum inquit, antiquos Canonicos ab Apostolis institutos siue Apostolorum Canonem, & Regulam tenentes, vitam communem tenuisse fine votorum emissione, indicatq; se canones Clementis, & Vrbani Primi, & alios supra citatos minimè vidisse: sed de suo hæc scripsisse. Secundò cum ait Canonicos nonnullos post Concilium Aquisgrani, & Moguntinum vitæ communi tria vota Monachorum adiungere cœpisse: & tunc factam distinctionem Canonicorum regularium, & secularium: nam certum est, Canonicos siue clericos non solùm ante prædicta Concilia, verùm ab initio nascentis Ecclesiæ tria vota emittere consueuisse: certum est etiam, clericos Hipponenses à D. Augustino reformatos eiusmodi vota emisisse, & vt ingenuè fatear, miror hunc autorem priusquam hæc scriberet, materiam diligenter non vidisse vel apud D. Augustinum, vel apud Theologos, vel apud Canonistas, vel saltem non legisse Antidotum Riccardi Cenomani contra censuram Erasmi, quam ipse si non verbis, saltem re apertissimè contra traditionem Ecclesiæ probat. Tertiò cum ait, Canonicos seculares dictos fuisse clericos illos antiquos Apostolicos, qui Canonem Apostolorum seruantes fine votorum monasticorum emissione vitam communem tenebant, cum è contrario illi vel absolutè clerici, vel clerici regulares, vel absolutè Canonici dicerētur: Canonici verò seculares tunc vocari cœperint, quando vitæ communis institutum abiecerunt, & propria habere voluerunt, vt notat Glossa in cap. Licet. de officio Ordinarij, & ibi Abbas, & idem Abbas in cap. Deus qui. de vita, & honestate Clericorum, & in cap. Episcopus. de Præbendis, & Speculator in Rationali diuinorum officiorum. vnde consequens est, Canonicos seculares ex regularibus exortos per relaxationem: non autem regulares ex secularibus per additionem votorum Monasticorum, sicut etiam Præpositus, & Soto cap. præcedenti allegati, & alij passim notauerūt. Quare consultius fecisset hic autor, si ab istis quæstionibus abstinuisset: quantum enim conijcio, multa de Regularibus scribit, in quibus non erat versatus, vt de omnibus diceret, & nihil intactum præteriret.

Quartò deducitur, falsum esse quod tomo 3. sub anno 328. nu. 21. & duobus seqq. insinuat Baronius, primos, qui vota Monachorum in Ecclesias inuexerunt, & clericis adiunxerūt, fuisse in Oriente magnum Athanasium, & in Occidente D. Eusebium Episcopum Vercellensem: nam si de prima trium votorum emissione per clericos facta loquatur, falsum omninò dicit: cum apertè scribant præfati Pontifices Clemens, & Vrbanus Primi, clericos Apostolicos vota emisisse, & D. Hieronymus de Viris Illustribus in Philone scribat, primitiuam Ecclesiam illud vitæ institutum coluisse, quod tunc Monachi tenebant, & Eusebius Cæsariensis scribat, illud institutum primitiuæ Ecclesiæ retentum vsque ad sua tempora in omnibus Ecclesijs, & Monasterijs, vbi vides, idem fuisse institutum Clericorum, & Monachorum primitiuæ Ecclesiæ. Quare vt aliquo modo concedamus, verum esse, quod Baronius scribit, dicendum est, B. Athanasium, & B. Eusebium primos fuisse, qui clericis instituta monachorum adiunxerunt, non per nouam institutionem, sed per reformationem: vel quia præter tria vota aliquas rigiditates, & obseruantias ex ordine monachorum acceptas ipsis clericis addiderunt, & tandem hoc certum, non clericos regulares ex monachis ortos, sed è contrario monachos ex ipsis clericis regularibus: nam IV.

primò

primò omnes clerici regulariter viuentes instituti sunt, & communem vitam ducentes: secundò, multi etiam ex laicis primitiuæ Ecclesiæ communem vitam ducebant, vt patet ex Actis Apostolorum: tertiò, cum calor diuini Spiritus in fidelibus laicis deferbuisset, aliqui tamen illud vitæ institutum retinere voluerunt, & ad illud solemni voto se obstrinxerunt: & isti vocati sunt Monachi, qui medium gradum tenebant inter clericos, & laicos, ex Dionysio cap. 6. de Ecclesiastica Hierarchia, & isti sub regimine clericorum manebant, quippe qui nonnisi à tempore Siricij Papæ cœperunt ad ordines admitti ex dispensatione. Immo non desunt, qui in dubium reuocent, an in primitiua Ecclesia ipsi Monachi tria vota profiterentur, & Glossa in cap. de Viduis. in verbo Proprijs. 27. q. 1. & Ioannes Andreæ in cap. finali de conditionibus appositis dicūt, quod olim Monachi non præstabant obedientiam alicui, & alia Glossa in l. Si quis presbyter. in verbo Monachus. C. de Episcopis, & Clericis, dicit, quod Monachi propria possidebant, & hoc est certum, quòd illi more laicorum decimas soluebant, vt notat Glossa in cap. Ex parte tit. il 1. in verbo Laborum. de Decimis.

Caput septimum.

An Clerici Canonici ante Diuum Augustinum aliquam certam, & determinatam regulam haberent.

I. CVm duo sint ad Regularem ordinem instituendum necessaria, nimirum professio Regulæ, ac certus, & determinatus habitus. cap. Porrectū. de Regularibus, notatq; D. Thomas communiter à Doctoribus receptus in 2. 2. q. 184. art. 6. hinc duplex dubium circa ea, quæ de Canonici Ordinis institutione tradidimus, statim exoritur, alterum an clerici Canonici, qui B. Augustinum præcesserunt, aliquam certam Regulam haberent: alterum an haberent aliquem habitum certum, & determinatum. primum dubium in hoc capite, secundum in sequenti expendemus, & resoluemus. Rursus aduertendum, primum dubium non vnum, sed plures etiam articulos continere, primus enim esse potest, an haberent aliquam certam Regulam: secundus quænam illa esset: tertius an illam Regulam expresse, & sub aliqua determinata verborum forma profiterentur. Circa primum articulum à parte negatiua est apparens argumentū: quia si affirmemus, illos certam regulam habuisse, vix ac ne vix quidem assignari posse videtur, quænam illa fuerit: non enim sufficit respondere, illam fuisse regulam Apostolicam in Actis Apostolicis descriptam: nam regula illa generalis est, quam non solum clerici Canonici, verùm etiam Monachi, & in vniuersum omnes Regularium ordines profitentur: hoc enim est, quod inquit Glossa in quartū caput Actuum Apostolicorum, in illo primæuo instituto Christianorum omnes Regularium ordines veluti in sinu materno contentos fuisse. Quare vt ordo Canonicus à Monastico, & ab alijs ordinibus esset specie distinctus, opus erat altera Regula, cum ordinum distinctio non solùm sumatur ex professione trium votorum, in qua omnes ordines conueniunt, sed ex distinctis regulis, secundum quas distincti ordines diuersimodè professionem emittunt. Et augetur difficultas, quia sicut clerici ante Augustinum profitebantur Regulam Apostolicam, ita etiam & Monachi: vnde sicut Canonici Regulares prætendunt huiusmodi Regulam illis traditam, ita & Monachi: & sicut Canonici prætendunt, illorū ordinem fuisse primum ordinem institutum in Ecclesia, ita etiam & Monachi: & non desunt graues autores, qui affirment primum ordinem institutum in Ecclesia, fuisse ordinem Monasticum, inter quos est D. Bernardus in Apologia ad Gulielmum Abbatem Cluniacensem.

Nec videtur sufficere, si dicamus, quod D. Tho. in 4. d. 38. respondet, quòd antequam essent istæ regulæ, quæ modò sunt, erat aliquis modus viuendi ab Ecclesia approbatus, quo aliqui ad ea, quæ supererogationis sunt, se obligabant: & tunc certi temporis obligatio ad illum modum viuendi idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam: quia D. Thomas loquitur ibi non de regula, sed de modo profitendi: immo solemnis illa forma seu modus profitendi certam aliquam determinatam regulam postulabat.

Nihilominus absolutè dicendum est, illos clericos aliquam certam Regulam habuisse, secundum quam profitebantur: nam Regularis à Regula dicitur vnde vel non erant illi clerici Regulares, vel aliquam Regulam habebant: & quoniam solutio huius dubij ex resolutione secundi articuli pendet.

AD secundum articulum deueniendo, resolutè dico, Regulam secundū quam clerici primitiuæ Ecclesiæ profitebantur, erat ipsa regula in Actis Apostolicis descripta: ita enim habemus ex Diuo Augustino in sermonibus de communi vita Clericorum, in quibus fatetur, suos clericos instituisse secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam. Immo verò ipsa Regula D. Augustini nihil aliud est, nisi explicatio Regulæ Apostolicæ, vt vel prima verba eiusdem Regulæ satis euidenter indicant. Possidius quoque in vita D. Augustini inquit, illum monasterium intra Ecclesiam instituisse, & cœpisse viuere secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, quod etiam habetur in dicto officio per Ecclesiam probato, vt superius dictum fuit. II.

Ad illud vero quod in contrarium obijcitur, Respondeo, distinctionem ordinum non ex sola Regula, sub qua professio emittitur, sed ex alijs etiam circunstantijs defumi, & præsertim ex diuersis finibus, ad quos ipsi ordines Regulares sunt instituti, & ex

& ex diversis constitutionibus ipsi Regulæ superadditis: nam in Ecclesia multi sunt ordines sub B. Augustini Regula militantes, qui nihilominus vel ob distinctos fines, ad quos fuerunt ordinati, vel ob distinctas constitutiones superadditas, pro distinctis sunt habiti,& nunc habentur, vt Ordo Clericorum,Prædicatorum,Seruorum,& Eremitarum, ac etiam militum Rhodiorum,Sācti Iacobi de Spata, & aliorum, & ita in proposito nostro ante regulas, quæ modò sunt in Ecclesia, tam clerici, quàm monachi regulam Apostolicam profitebantur: nec tamen erant vnus Ordo,sed pro distinctis habebantur. Distinguebantur enim primò ratione finium, ad quos quilibet Ordo fuerat ordinatus. nam finis Ordinis Monastici est vita contemplatiua: cæterum finis Ordinis Clericalis est tum cōtemplatiua, tum actiua, vt dicit D. Thomas 2.2. quæst. 189. art. 8. ad 2.Rursus monachi pascuntur,& propria, & aliena peccata plangunt. cap. Alia 16. quæst. 1. clerici verò pascunt oues Christi prædicando, docendo, sacramenta ministrando, & curam animarum exercendo,ibidem. distinguebantur quin etiam monachi à clericis per varias constitutiones ipsi Regulæ Apostolicæ superadditas, vel ab Episcopis, sub quorum custodia, & cura degebant, vel à Concilijs, vel à Summis Pontificibus, vel ab ipsis monachis, ac illorum Abbatibus, vt videri potest apud Cassianum,& in vitis Sanctorum Patrum,ac etiam in antiquis Concilijs, in quibus multa fuerunt ordinata ad vitam clericorum,& monachorum informandam, quæ statuta non solùm ante D. Augustinum, verùm etiam post illum Regulæ sunt nuncupata, vt patet in vita Innocentij I. de quo in Pontificali Romano,& apud Anastasium,& alios legitur, quod fecit statutum de Regulis monasteriorum, vel vt alij dicunt, fecit Regulas pro monachis.

III. Porro quod spectat ad tertium articulum, an dicti clerici secundum aliquam determinatam formam profiterentur expresse, recens quidam autor nomine Iosephus Moxzagrugnus,qui nuper ad manus meas peruenit, in primo libro de rebus gestis Canonicorum Regulariū pag. 26.scribit: *Nusquam legimus Apostolos, vel clericos primitiuæ Ecclesiæ ad Augustinum vsque expressè professos fuisse. sed nec vllibi Augustinum,& clericos eius.* Cuius assertionis fundamentum est, quia, inquit, Augustinus nusquam præfert aliquam formam professionis subiungit: *Ausim affirmare huiusmodi propositum fuisse sub tacita professione, quæ in clericis tunc annectebatur promotioni clericatus, absque alia expressione verborum,sicut modò paupertas,& castitas connectuntur sub obedientia, quamuis non exprimantur: & sicut continentia in assumptione Ordinis, vt notat Ioannes Andreæ in cap.Legebatur. de Maioritate, & obedientia.*

Verùm licet sola professio tacita sufficere potuisset ad hoc, vt Regulares verè, & propriè dici possent: Censeo nihilominus,illos non solùm tacitam, verùm etiam expressam votorum, & regulæ Apostolicæ professionem tum ante D. Augustinum, tum etiam tempore illius,ac post illum emisisse,primò quia ita expressè dicit D.Thom.in 4.d.38.q.1. art.2. quæstiuncula 3.ad tertium,dum inquit,quod antequam essent istæ Regulæ, quæ nunc sunt, erat aliquis modus viuendi approbatus ab Ecclesia, quo aliqui ad ea, quæ supererogationis sunt, se obligabant, & tunc certi temporis obligatio ad illum modum idem faciebat, quod nunc obligatio ad certam regulam. agebat enim ibi D. Thomas de solemni voto,quod emittitur per professionem certæ regulæ, vt patet ex argumento, cui respondet, & ex tota quæstione. votum autem solemne non tacitam, sed expressam professionem requirit, & clariùs in 2.2.quæst.88.art.7.in corpore, vbi dicit, solemnitatem voti attendi secundum aliquid spirituale, quod ad Deum pertinet, id est secundum aliquam spiritualem benedictionem, vel consecrationem, quæ ex institutione Apostolorum adhibetur in professione certæ regulæ, vt dicit Dionysius 2.cap.Ecclesiasticæ Hierarchiæ, & quod votum solemne in primitiua Ecclesia requireret expressam professionem, habemus ex D. Dionysio in 6.cap. Ecclesiasticæ Hierarchiæ, vbi ille, qui votum solemne emittit, etiam expressam professionem facit, expressè renuntiando omnibus diuisibilibus, id est diuitijs istius seculi. Vide illud caput in 3.part. Addo,cum dicat Augustinus,suos clericos fuisse professos sanctitatem, & professos fuisse clericatum & toties repetat nomen professionis, illudq; inculcet, ac exaggeret, probabile admodum esse, illos non per solam Ordinis susceptionem profiteri solitos, sed etiam expressè promittendo vitam communem, & continentiam, & obedientiam. Quod confirmatur, nam professio tacita continentiæ non emittitur per susceptionem cuiuscunq; Ordinis,sed solum per susceptionem Ordinis sacri: verùm in monasterio Diui Augustini, tam in horto Valerij, quàm in domo Episcopi erant clerici professi, qui non erant in sacris constituti, & de primo monasterio id patet. secundò verò idem probatur ex sermone 2. de Communi vita Clericorum, vbi meminit Patritij nepotis sui, qui necdum erat in sacris constitutus & ex epist. 261. in qua meminit cuiusdam Antonij secum à pueritia in monasterio nutriti, sed nullis, nisi Lectoratus clericalibus insignijs ornati. Illi ergo non per solam Ordinis susceptionem profitebantur, sed expressam professionem emittebant.

Nec refert, quod B. Augustinus, aut alij ante illum aliquam determinatam formam profitendi non tradiderint. credendum enim est, talem formam traditam, quamuis illam non teneamus. secundò dici potest, talem formam traditam à D. Dionysio loco proximè allegato. nam licet de solis monachis loqui videatur, tamen reuera loquitur de omnibus, qui per votum solemne speciali modo seipsos diuino seruitio mancipabant, aut tandem dicendum, formam profitendi fuisse determinatam in genere, quod scilicet aliquibus verbis exprimerent vota, quæ emittebant, quibus autem IV.

verbis

verbis id exprimerent in illorum arbitrio relinqui consueuisse, sicut etiam in contrahendo matrimonio determinata est à Christo forma in genere, vt consensus exprimatur per aliqua verba sensibilia, vel per signa externa, quæ à contrahentibus intelligi possint: quibus autem verbis in particulari eiusmodi consensus exprimendus sit, in arbitrio contrahentium relictum fuit.

Caput octauum.

An ijdem Clerici Canonici ante Augustinum certum regularem habitum haberent.

I. SEcundum dubium maiorem difficultatem ingerit, an ijdem Clerici Canonici ab Apostolis instituti ante D. Augustinum haberent aliquē certum, ac determinatum habitum. nam quod eiusmodi habitum habuerint, necessariò dicendum videtur, quia determinatus habitus necessariò requiritur ad determinatum regularem ordinem constituendum tanquā signum externum professionis internæ, vt notat D. Thom. 2. 2. quæst. 18. artic. 8. è contrario verò vix possibile est imaginari, quis, & qualis fuerit huiusmodi habitus, cum ex vetustissima Ecclesiæ traditione, ac etiam ex modo pingendi Sanctos Apostolos, & clericos primitiuæ Ecclesiæ approbato constet, illos nullum certum, ac determinatum habitū tulisse, sed quisq; illum habitum induebat, quem decentem, & tempori, & loco congruentem existimabat, vel quem pietas, & charitas fidelium offerebat. Nec videtur sufficere, si quis respondeat, illorum habitum fuisse tunicam lineam, quam nunc etiam Canonici Regulares deferunt, hic enim ad summum esse poterat habitus, quem in Ecclesia, & in sacris peragendis deferebant, sicut & nunc faciunt. Verùm de isto habitu quæstio non est, sed de habitu quotidiano, ac vsuali, quem extra Ecclesiam Regulares quique deferunt.

II. PRo huius itaque dubij resolutione primò aduertendum est, duplicem esse habitum Clericorū Canonicorum, qui Canonici Regulares nunc vocātur, alterum internum: alterum externum. Habitus internus is est, qui propriè regularis dicitur, quem in sua professione Canonicus Regularis assumit, ac gerit in signum eiusdem professionis: hic habitus est sola, & simplex linea tunica, siue superpelliceū, siue rochettum nuncupata, quam etiam camisiam romanam vocamus, vt notat Ioannes Andreæ in clem. 1. de Electione, in verbo Habitus, vt colligitur euidenter ex Constitutionibus Benedicti Papæ huius nominis XII. pro reformatione Canonicorum Regularium editis, in cap. de forma habitus: cætera namque accidentalia sunt, hic autem solus est habitus illorum proprius, & essentialis. habitus verò externus est exteriorum tegumentum, quod causa maioris decentiæ, aut necessitatis, aut etiam vtilitatis, habitui interno superinducimus: eiusmodi sunt pallium, cappa, seu tabardum, & alia id genus, quibus canonici vtuntur super tunica linea, cum domo exeunt, vel itinera conficiunt. Inter hæc duo genera discrimen est, quod habitus internus nunquam dimitti, aut variari, aut occultari potest, ita vt cuius quisq; sit professionis, vel instituti non agnoscatur, & contra facientes incidunt in Canonem excommunicationis latæ sententiæ per textum in cap. 2. Ne clerici, vel monachi, in 6. habitus verò externus in causa rationabili mutari, & variari potest, siue in materia, siue in forma, siue etiam in colore: cuius variationis exempla videri possunt in varijs Prouincijs, in quibus sunt Canonici Regulares, & notatur in dictis Constitutionibus Benedicti XII. in cap. de forma habitus, & vestimentorum, & etiam a Ioanne Andreæ in Clement. supra citata. Habemus etiam aliud istius variationis exemplum in cap. Deus qui, de vita, & honestate clericorum, vbi Pontifex Liuoniensi Episcopo scribens, qui multos Regulares ex diuersis Ordinibus ad Euangelium illis gentibus prædicandum acciuerat, ac inter illos quamplures Canonicos Regulares, iubet, vt ijdem regulares interno habitu retento, quem nullatenus dimittere, vel immutare debebant, in vnum decentem habitum externum se inuicem conformare studeant. & ibidem Glossa in verbo, Professi, & Abbas versiculo, in ea glossa, notant, quod solus habitus interior, non autem exterior est de substantia Religionis.

SEcundò sciendum est, antiquos clericos apostolicos, etsi certum, ac determinatum habitū externum non haberent, siue quoad materiam, siue etiam quoad formam, & colorem, sed quisq; illo habitu vteretur, quem loco, ac tempori congruētem existimabat, vel quem fidelium pietas, & charitas offerebat, habuisse nihilominus certum, & determinatum habitum internum, qui in omnibus vnus, & idem erat. is erat linea tunica candida, superpelliceum, siue rochettum, siue cotta vulgariter nuncupata. Et quod hic fuerit proprius vsualis, & essentialis habitus illorum clericorum, ex non paucis, nec dubiæ fidei autoribus, ac etiam euidentissimis coniecturis monstratur. Nam vt omittamus, vestem lineam fuisse proprium habitum veterum Sacerdotum, & Leuitarum antiquæ Legis Mosaicæ in quibus nouæ Legis Euangelicæ Leuitæ, ac Sacerdotes figurabantur, vt inquit text. in cap. 2. 21. dist. notat Durandus in Rationali diuinorum officiorum lib. 2. in princip. & Albertus Trottus in tract. de perfecto clerico cap. 16. & 17. Primò eidem veritati adstipulatur Nicolaus de Lyra in 6. c. Apocalypsis circa illa verba: *Et ecce equus albus*, vbi per equum album exponit cœtum Apostolorum, qui vestimentis albis, & lineis vtebantur, & ideo Mahumetes vocabat illos per irrisionem homines dealbatos: *Videntur*, inquit, *alij melius dicere, quod per equum album intelligitur cœtus Apostolorum dealbatus sanctitate vitæ: & quia Iacobus Ierosoli-* III.

rosolimitanæ Ecclesiæ Episcopus, vt dicit Hieronymus in lib. Illustrium virorum, dicitur vsus fuisse tunc non vestibus laneis, sed lineis, & per consequens albis. & idem æstimari potest probabiliter de alijs Apostolis: vnde & Mahumetus vocat eos viros dealbatos.

Secundus est liber Historiæ Sancti Syluestri, in qua legitur, quod B. Euphrosinus Episcopus Pamphiliæ Romam venit veste cădida, & linea indutus, quæ dicitur fuisse B. Iacobi Apostoli.

Tertius Cassianus lib. 1. de Institutis Renunciantium cap. 5. vbi describens habitum Religiosorum, quos D. Marcus instituit in Alexandria, inquit: *Colobijs quoque lineis induti, quæ vix ad cubitorum ima pertingunt, nudas de reliquo circunferunt manus &c. & cap. 7. Post hæc angusto pallio, tam amictus humilitatem, quàm humilitatem pretij, compendiumq; sectantes, colla pariter, atque humeros tegũt quod Mafortes tam nostro, quàm ipsorum nuncupatur eloquio, atque ita planeticarum, atque birrorum pretia simul, ambitionemq; declinant.* Vbi vides, illum clericorum habitum describere, quem nunc etiam in multis Ecclesijs, & monasterijs gerunt: & quanquam videatur de monachis hæc scripsisse, tamen certum est, inter Religiosos à D. Marco institutos, potiores partes obtinuisse ipsos clericos. Adde, Cassianum suum librum non de Institutis Monachorum, sed de Institutis Renunciantium adtitulasse, qui titulus omnes Regulares tam Clericos, quàm Monachos complectitur: præter quod sub nomine Monachorum sæpius ijdem clerici Regulares comprehenduntur. Et quidquid sit de hoc, certum est, habitum lineum non monachorum, sed clericorum esse proprium, ex antiquissima, & vsu receptissima Ecclesiæ traditione.

Quartus est autor vitæ, & martyrij B. Cypriani Episcopi Carthaginensis Pontius nomine, qui scribit, cum illi caput amputandum esset, primò exuisse birrum, & postea Dalmaticam, & sic remansisse in veste linea: illa enim erat habitus Episcoporum, & Sacerdotum antiquorum, vt notat Baronius tom. 2. sub ann. 261. num. 4.

Quintus est Chrysostomus hom. 83. in Matth. vbi de clericis loquens ait: *Hæc est dignitas vestra, hæc stabilitas, hæc corona, nõ quia tunicã induti cãdidissimã per Ecclesiã ambulatis, &c.* Dices hos autores de veste sacra, vel de habitu Episcoporũ loqui, non de habitu vsuali clericorum extra ministerium sacrorum. Sed contra hanc responsionem adhibeo alios testes, qui expressè aiunt vestem lineam fuisse habitum non solum Prælatorum, sed commune omnium clericorum, quem ferebant non solùm in Ecclesia, dum sacra fierent, verùm etiam extra Ecclesiam, vti habitum quotidianum, & vsualem, exquibus.

IV. Sextus in ordine fit D. Hieronymus lib. 1. contra Pelagianos inter mediũ & finem, vbi hæc habet: *Quæ sunt rogo inimicitiæ contra Deum, si tunicam habuero mundiorem, si Episcopus, presbyter, diaconus, & reliquus Ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum cum candida veste processerint.* Et ne quis statim dicat, illum de veste sacra loqui, non de vsuali, audiat illum in lib. de Institutione Clericorum, siue in epist. 2. ad Nepotianum hæc scribentem. *Vestes pullas æque deuita, vt candidas, ornatus vt sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.* Similia de habitu Augustini scribit Possidius in eius vita cap. 22. subiungit postea Hieronymus: *Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere, laudabile est.* Ecce tibi, tempore Beati Hieronymi vestis linea vsualis clericorum erat habitus, sine quo clericus non incedere ab ipso Diuo Hieronymo laudatur, dum nimis candidis, & pretiosis non vtantur, qui abusus per illa tempora forsan inter clericos obrepserat. Idem Hieronymus in epist. ad Fabiolã de vestibus Sacerdotum, & Clericorum: *Vestimenta sua non scindet, quia candida sunt, quia impolluta, quia Agnum sequentia, & de attonsæ ouis velleribus.*

Septimus est Beatus Augustinus, qui de habitu suorum clericorum, quos ad normam Regulæ Apostolicæ reformauit, ita loquitur in sermone secundo de communi vita clericorum. *Nemo det birrum, vel lineam tunicam, vel aliquid aliud, nisi in commune:* Et ille habitus erat communis tam ipsis clericis, quàm eidem Augustino, & erat habitus quotidianus, & vsualis, quem non de Sacristia accipiebant, sed de communi vestiario, vt in prima parte probatum fuit. Diuus autem Augustinus non legitur, nouum habitum clericis præscripsisse, sed illo eodem vsum, quo & cæteri clerici illorum temporum vti consueuerant.

Sed quod hanc veritatem maximè confirmat, nulli dubium est, quin vsus, & forma veri habitus Apostolici, & Clericorum Apostolicorum seruetur in Ecclesia Romana, quæ dicitur Apostolica, & præsertim in ipso Domino Apostolico, qui Beati Petri Apostolorum Principis locum obtinet, & successiuè in Episcopis, qui gerunt vices aliorum Apostolorum, necnon in Prælatis, & Clericis Apostolicis. At Sanctissimi Domini nostri Apostolici habitus est vestis linea, cum tunica alba, & birro, qui habitus adeo illius est proprius, vt licet monachi ad ordinem Episcopalem assumpti proprium habitum retineant, nec vestem lineam assumant, tamen cum ad apicem summi gradus Apostolici promouentur, illico vestem lineam accipiant. Similiter qui Episcopi ordinantur, in sua creatione vestem lineam accipiunt, nisi sint monachi, quos priorem habitum tenere oportet in signum monasticæ professionis, quam emiserunt. Idem in Clericis Cameræ Apostolicæ, Protonotarijs, & cæteris Prælatis Romanæ Curiæ seruatur, qui omnes in sua creatione vestem lineam accipiunt, & illa non solùm cum diuinis intersunt, sed in omnibus actibus publicis vtuntur. V.

Atque hinc argumentum euidentissimum deducitur

Y

citur, hanc vestem clericorum Apostolicorum habitum extitisse, ab ipsismet Apostolis designatum, quod enim tenet Ecclesia Romana, quæ vniuersalis est, & Apostolica, nec Concilijs institutum, sed semper retentum est, non nisi autoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur. Cæterum vsus vestis lineæ in Ecclesia Romana apud clericos Apostolicos, quin apud Episcopos, & ipsum Domnū Apostolicum antiquissimus est, cuius initij memoria non extat. Ergo signum est Apostolicæ traditionis, iuxta Regulam à B. Augustino traditam lib. 4. contra Donatistas cap. 24.

VI. NEc obstat, quod si vestis linea ex institutione Apostolica clericorum proprius esset habitus, omnes clerici illam semper, & vbique ferre deberent, quod cum non faciant, indicium est, illam ex institutione Apostolica proprium eorum habitum non esse. Nam respondeo, quemadmodum in prima parte dictum fuit, omnes clericos ab initio Regulares fuisse, & sic etiam vestis linea omnium clericorum communis, & vsualis erat habitus. Porro quemadmodum successu temporis multi ex clericis à primæuo illo communis vitæ instituto desciuerunt, alij verò idem institutum retinuerunt: ita etiam multi ex Apostolica concessione vsum quotidianum vestis lineæ omiserunt, & in solis Ecclesijs vel functionibus Ecclesiasticis huiusmodi habitum retinuerunt, quem cæteri clerici, qui institutum vitæ Regularis tenuerunt, quotidie deferunt. cum enim habitus regularis signum sit externum professionis internæ, hæc sese inuicem consequuntur, tenere professionem, & tenere habitum, abijcere professionem, & abijcere habitum.

Dices. At clerici seculares in functionibus Ecclesiasticis eiusmodi habitum gerunt, non ergo est habitus professionis.

Respondeo vestis linea est habitus tum professionis, tum clericalis. ideo Canonici Regulares, quia sunt clerici, & quia sunt professi, semper habitum deferūt, tam quādo munera clericalia exercent, quā quando non exercent, & è contra: clerici verò seculares, quia nō sunt professi, habitum lineū deferunt solùm in functionibus clericalibus, nō autē in alijs actibus priuatis. Similiter monachi licet sint professi, nō tamen deferunt eiusmodi habitum, nisi in functionibus clericalibus: quia non sunt clerici ex vi suæ professionis, sed quasi per accidens.

Dices. Clericos Cameræ Apostolicæ, & alios Romanæ Curiæ vestem lineam deferre, etiam extra functiones Ecclesiasticas.

Respōdeo hoc nostram sententiā minimè informare, sed potius confirmare: hinc enim desumitur argumentum, omnes clericos Romanæ Ecclesiæ ab initio eiusmodi habitum gestare consueuisse, cuius gestaminis vestigium etiam nunc à primo illo instituto relaxati detinent.

VII. NOn me latet, præter tunicam lineam fuisse antiquis clericis alia indumenta tum ex vsu antiquo, tum etiam per Summos Pontifices, & Sacra Concilia designata qualia erant, quæ Mafortes, siue Almutiæ, Lacernæ, Dalmaciæ, Planeticæ, Birri, Cappæ de choro clausæ, cappæ apertæ, & pallia vocabantur: de quibus Cassianus dicto lib. 1. de institutis Renuntiantium, Augustinus ser. 2. de Communi vita clericorum, Gratianus in suo Decreto 30. d. & 21. q. 4. & alibi, Benedictus XII. in Reformatione generali totius Ordinis cap. de Forma habitus, & Molanus lib. 3. de Canonicis c. 5. & sequentibus. Verùm quòd illa ad substantiam clericalis habitus minimè spectent, ac etiam pro locorum, & temporum varietate sint immutata, quin etiam nonnulla tum clericis, tum monachis sint communia, prolixiùs de illis agere, superfluum existimaui.

Caput nonum.

De forma tonsuræ Clericorum Apostolicorum.

QVod non desint, qui sub nomine habitus etiam ipsam tonsuram clericalem siue monasticam latissima quadam acceptione, ac extensione complecti voluerint, vt videri potest apud venerabilem Bedam lib. 5. Historiæ gentis Anglorum cap. 22. & in Concilio IV. Toletano cap. 40. vbi de tonsura clericali inter alia hæc habet: *Vnde oportet pro amputando ab Ecclesijs scandalo, vt hoc signum dedecoris auferatur, & sit vna tonsura vel habitus, sicut totius Hispaniæ est vsus:* Hinc meritò ex nobis desiderari animaduertimus, vt de forma habitus clericorum Apostolicorum agentes, de illorum tonsura aliquid impræsentiarum dicamus, tū vel ob hoc præsertim, quod in forma ipsius tonsuræ clerici regulares distinguantur à secularibus nō solum laicis, verùm et clericis. Istud quæsitū vt quò breuius fieri possit, elucidemus, & resoluamus, ijs omissis, quæ de Paganorum sacrificulorū tōsuris autores pleriq; à Baronio to. 1. sub ann. 58. n. 122. relati scribunt. Suppono imprimis, tonsuræ vsum apud omnes clericos, & monachos antiquissimum in Ecclesia Catholica semper fuisse, & consequenter in traditione apostolica fundatum: de quo scripserunt autores tū antiquissimi, tum etiam probatissimi, nimirum venerabilis Beda lib. 3. Historiæ gētis Anglorū c. 26. & lib. 5. c. 22. Alcuinus, Rabanus, Amalarius, Isidorus, & alij à Baronio loco proximè citato, & à Cardin. Bellarmin. lib. 2. de Monachis cap. 40. allegati. I.

NEc vacat de causis huius institutionis præsēti loco disputare, an tonsura clericalis in memoriam spineæ coronæ Saluatoris nostri Iesu Christi fuerit instituta, vt sentit Beda in locis prox. alleg. an in signum specialis consecrationis, qua monachi, & clerici seipsos Deo dedicauerunt, quēadmodū in veteri lege Nazaræi tōdebantur in illorū consecratione, Numerorū c. 6. an in signū cōuersionis & singularis pœnitentiæ, quòd pœnitentes ex anti- II.

qua

qua Ecclesiæ consuetudine tonderentur, sicut legitur in Concilio Tertio Toletano cap. 12. An quia tonsura capillorum vitam lugubrem denotat, quippe quod monachorum partes sint tum propria, tum aliena peccata lugere: An ob reuentiam B. Petri Apostoli, cuius verticem Pagani ob contumeliā abraserunt: An in signum regalis dignitatis clericorum, & maximè Sacerdotum, vt Hieronymus ait in cap. Duo 12. quæst. 1. An ob alias causas, quæ passim apud scribentes legi possunt, quas superfluum existimo longiori oratione hoc loco recensere, nam quæcunque huius institutionis ratio extiterit, hoc certum, & constans est, illam in Ecclesia vetustissimā esse, vtpotè à Sanctissimis Apostolis institutam.

III. SEcundò sciendum est, triplicem formam apud veteres inueniri, quæ non solùm apud Hæreticos, sed etiam inter Catholicos in vsu aliquando extitit. Prima, qua Simon Magus, & hæreticus vtebatur. nam ille vt autor est Beda lib. 5. Historiæ Gētis Anglorum cap. 22. tonsuram capitis ita componebat, vt supra frontem, & à parti anteriore speciē coronæ repræsentaret, cæterum eadem corona à parte posteriori, & in occipitio intercisa videbatur, & decurtata, & iure quidem, nam cum esset Hypocrita in præsenti quidem vita censebatur ab hominibus illius artibus deceptis corona æternæ gloriæ dignus: verùm in altera vita non solùm ipsa corona gloriæ fuit priuatus, sed ad Inferni supplicia iustissimè damnatus. Hanc formam tonsuræ gestabant olim Scoti, ac etiam nonnulli Episcopi, & Monachi, qui causa prædicandi Euangelium ex Scotia in Angliam traijciebant, ac inter eos Colmanus quidam, & Monachi in Insula Lindisfarnensi apud Angliam degentes, cum quibus grauis concertatio est habita, cuius idem venerabilis Beda lib. tertio cap. vigesimoquinto, vigesimosexto, & sequentibus meminit: qui demum ab Episcopis & clericis Catholicis in Ecclesia Romana Catholicè institutis de suo errore certiores effecti, perfectam coronam clericorum, & monachorum Ecclesiæ Romanæ Catholicæ, & Apostolicæ, abiecta illa Simoniana, libentissimè susceperunt. Altera eiusdem clericalis tonsuræ forma ea extitit, cuius meminit Concilium Quartum Toletanum capite quadragesimo ita scribens: *Omnes Clerici, & Lectores, sicut Leuitæ, & Sacerdotes detonso superiùs capite toto, inferius solam circuli coronam relinquant; non sicut huc vsq; in Gallitiæ partibus facere Lectores videntur, qui prolixis, vt Laici, comis in solo capitis vertice modicum circulum tondent. Ritus enim iste in Hispania huc vsque Hæreticorum fuit: vnde oportet vt pro amputando ab Ecclesijs scandalo hoc signum dedecoris auferatur, & sit vna tonsura, vel habitus, sicut totius Hispaniæ est vsus. Qui autem hoc non custodierit, fidei Catholicæ reus erit*. Ex hoc Concilio habes, hanc secundam formam tonsuræ, qua clericorum supremus vertex in modum parui circuli tondetur, relictis alijs capillis prolixis more Laicorum, quod esset in vsu apud Hæreticos in Regnis Galitiæ degentes, sanctissimè ab eodem Concilio Catholicis interdictam, ad materiam scandali tollendam: quo tamen scandalo cessante, apud plurimos Catholicorum in Hispania, Italia, & alijs Prouincijs in vsu fuit, & nunc etiam tenetur. Tertia eiusdem clericalis tonsuræ forma cuius prisci Patres frequentius meminerunt, fuit in modum coronæ, ita nimirum, vt detonso superius capite in modum circuli, siue sphæræ, necnon etiam in parte inferiori, remaneant capilli ad modum coronæ totum caput ambientes, vt præfatum Concilium apertè indicat, & D. Hieronymus, cuiusmodi ea est, quam nunc Canonici, & cæteri Regulares ferè omnes tenent.

EX tribus formis prædictis certum est, tonsurā clericorum regularium primitiuæ Ecclesiæ non fuisse iuxta primam formam: quia illa forma nullus Catholicorum, paucissimis exceptis, in angulo Scotorum per ignorantiam lapsis, vtebatur, nec reperi alium autorem, qui tonsuræ semicircularis meminerit, præter vnum Bedam in locis proximè allegatis. Et restat dubium, an esset iuxta secundam formam, qua nunc passim seculares clerici vtuntur: an verò iuxta tertiam, quam deferunt Canonici, & cæteri omnes Regulares paucissimis exceptis. Ad quod dubium resolutè, & sine vlla hæsitatione respondeo, tonsuram antiquorum clericorum ab exordio nascentis Ecclesiæ vsque ad tempora D. Hieronymi, & Augustini formam coronæ iuxta tertium modum explicatum habuisse, cuiusmodi est, quam nunc etiam nos clerici canonici gestamus: vt ex hoc etiam capite intelligas, non solùm antiquum illud clericorum Apostolorum institutum, sed etiam integrum illorum habitum nunc quoque apud nostros canonicos seruari. Huius veritatis habeo testes tum antiquos, tum etiam probatos, quos referam. IV.

Primus est D. Hieronymus in d. c. Duo 12. q. 1. qui tum formam, tum vsum, & originem tōsuræ clericalis in hunc modum describit. *Hi sunt reges (de clericis loquitur) id est se, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo regnum habent, & hoc designat corona in capite. Hanc coronam habent ab institutione Romanæ Ecclesiæ in signum regni, quod in Christo expectatur. Rasio verò capitis est temporalium omnium depositio*.

Secundus testis est Canon ex Cōcilio IV. Toletano c. 40. proximè alleg. ex quo Card. Bellarm. lib. de Monachis c. 40. *Iubet Concilium, vt omnes clerici toto capite detonso solùm circulum capillorum super aures relinquant, ex quo apparet olim eandem fuisse coronam clericorū, & monachorū: sed monachi quidem seruauerunt antiquam consuetudinem, clerici verò magna ex parte illam mutauerunt*. Hæc Bellarminus.

Tertius est Beda d. lib. 5. c. 22. dicens: *Neq; ob id tantū in coronā attondemur, quia attonsus ita est Petrus: sed quia Petrus in memoriā Dominicæ passionis ita attōsus est*, & inf. *Ita oportet et eos, qui vel monachi votū, vel gradum clericatus habent, & arctioribus*

bus accessi habent pro Domino se continentiæ funibus adstringere, formam quoq; coronæ, quam ipse in passione sua spineam portauit in capite, vt spinas, & tribulos peccatorum nostrorum portaret, id est exportaret, & auferret à nobis, suo quoq; in capite per tonsuram præferre, vt se irrisiones, & opprobria pro illo libenter, ac prompto animo sufferre ipso etiam frontispicio doceant, vt coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se semper expectare, proq; huius perceptione aduersa mundi, & prosperacontemnere diligerent.

Quartus est Gregorius Turonensis in vita Sancti Patritij cap. 17. vbi de Sancto Nicetio verba faciens, inquit: *Sanctus Nicetius Episcopus ab ipso ortus sui tempore clericus est designatus, nam cum partu fuisset effusus, omne caput eius, vt est consuetudo nascentium infantium, à capillis quidem nudum cernebatur: in circuitu verò modicorum pilorum ordo apparuit, vt putares, ab eisdem coronam Clerici fuisse signatam.*

Quintus est B. Augustinus in epistola 147. ad Proclinianum, vbi meminit tonsuræ clericalis sub nomine coronæ: *Per coronam*, inquit, *nostram nos adiurant vestri: per coronam vestram vos adiurãt nostri.* Eadem verba habentur apud Hieronymum epist. 26. inter epistolas Augustini: *Fratres tuos Dominum meum Alipium, & Dominum meum Euodium, vt nomine meo salutes, precor per coronam tuam.*

Sextus est Canon Concilij Niceni primi 76. qui sic habet: *Vt Religiosi tum monachi, tam moniales habeant alia indumenta, & alios mores, quàm habeat Laici, & tondeant caput in modum coronæ.*

V. Septimus D. Isidorus lib. 2. de officijs cap. 4. vbi dicit tonsuram, & coronam clericalẽ fuisse institutam ab Apostolis. Ex quibus videas, parum probabilitatis habere, quod Baronius tom. 1. sub anno 58. nu. 229. scribit, non fuisse olim vnam & eandem consuetudinem omnium Ecclesiarum in tonsura clericali ferenda ad modum coronę. nam si de prisco illo tempore vsque ad Beatos Hieronymum, & Augustinum, & paulò etiam post illud loquitur, apparet, consuetudinem totius Ecclesiæ fuisse, vt clerici, ac monachi tonsuram in modum coronæ deferrent, non in modum parui circuli in summo vertice, sicut modò fertur à clericis dictis secularibus; nam ista neque refert coronam regiam, nec etiam spineam coronam Saluatoris nostri Iesu Christi, quod de corona priscorum clericorum præfati Doctores affirmant, sed vt rem exemplo illustremus, qualisnam fuerit tonsura priscorum clericorum Apostolicorum, intueri licet in Domno Apostolico, in quo Apostolici habitus integritas seruatur, nam ille tonsuram clericalem non instar parui circuli in summo vertice, sed in modum coronæ totũ caput ambientis ex vetustissima, & nunquam temerata consuetudine defert.

VI. Vtrum autem ipsa corona clericalis fieret cũ tonsura, itaut cutis operta relinqueretur, D. Hieronymus in Ezechiel cap. 44. circa illa verba: *Cumq; ingredientur portas atrij, &c.* dicit, Sacerdotes capita sua nec radere debere, neq; comam nutrire, sed tondere debere capita sua, itaut operta sit cutis, & idem dicit in cap. 3. & 6. Isaiæ eodem modo loquitur Concilium Agatense, cuius Canonem refert Gratianus in cap. Clerici 23. d. & Martinus Papa relatus in c. non liceat il 2. eadem d. & Alexander III. in cap. Clericis de vita & honestate clericorum. E contrario Anacletus Papa in c. Prohibere, ead. dist. 23. dicit, Clericos radendos esse, idq; ex præcepto Apostolico. Meminerunt etiã rasuræ Gregorius Nazianzenus in Maximum, & Socrates lib. 3. Historiæ tripartitæ cap. 1.

Caeterum siue illi antiqui clerici tonderentur, siue raderentur, parum retulerit, & potuit quoad hoc esse varia consuetudo Ecclesiarum, vel saltem diuersis temporibus, vel in diuersis prouincijs, vt aliquando tonsura fieret cum rasura, aliquando verò sine rasura. Quemadmodum etiam parum referebat, an barbam raderent, an etiam laxarent: nã in diuersis prouincijs diuersus erat mos barbam radendi, siue laxandi, Occidentales enim tondebant, vel etiam radebant: Orientales verò laxabant. Immo Clemens Primus Petri discipulus, & successor lib. 1. Institutionum Apostolicarũ c. 3. Barbæ rasuram expressè interdicit. *Oportet præterea*, inquit, *non barbam radere, neque formam hominis contra naturam mutare: ait enim lex, non radetis barbas vestras: mulieres enim vt deceret, non esse barbatas, fecit earum autor Deus, viros contra, vt non deceret, idem iuste statuit.* De qua Constitutione, & illius causis videnda sunt, quæ Franciscus Turrianus in illum locum scitè de more obseruat, & habentur in tomo 1. Conciliorum. Et nũc etiam inter ordines Regulares aliqui barbam vel radunt, vel ad cutim tondere solent: alij verò laxant. Neq; tamẽ qui laxant vt inter clericos Theatini, & S. Pauli Decollati, & inter mendicãtes Fratres D. Francisci strictioris obseruantiæ Cappucini nuncupati, ac inter Eremitas Camaldulenses, & montis coronæ, minùs perfecti censentur, quàm qui tondent, vel radunt, vt inter clericos Iesuitæ, & inter mendicantes Prædicatores, & Fratres D. Frãcisci reformati, & monachi omnes. Verùm consuetudines vnius cuiusq; instituti ab Ecclesia probati tenendas esse arbitror, & omnem luxum siue in coma, siue in barba nutrienda ab ipsis clericis siue regularibus, siue etiam secularibus ita arcendum, vt tamen in barbæ rasura tantum momenti constitutum non putemus, quod ex ea potissimum regularis disciplinæ summam pendere arbitremur, sicut nonnulli interdum sentire videntur, zelum forsan habentes, at non secundum scientiam excutientes culices, & camelos vorantes, decimantes mẽtam, & anetum, & quæ interiora sunt paropsidis, immunditiarum plena relinquentes. VII.

Caput

Caput decimum.

Canonicorum Ordinem ab Apostolis fundatum vsque ad Beati Patris Augustini tempora continuatum maximè floruisse, ac toti orbi notissimum extitisse.

I. QVia Ioannes Marquez in suo libro nuper edito de origine fratrum Eremitarum Augustinensium inter multa, quæ de Canonicis Regularibus falsò videtur asserere, hoc præ cæteris insigne, & luculentum cap. 8. §. 5. pag. mihi 51. col. 2. scribit, Canonicorum Ordinem, licet ab Apostolis plantatum, circa B. Augustini tempora vix in mundo agnitũ, quod parum tunc temporis fuisset dilatatus, quæ res in causa fuit, vt eundem Augustinum ipsius Ordinis primum institutorem pleriq; existimauerint, postea quam de ipsius Ordinis fundatione in præcedentibus dictum fuit, compellor nunc illius continuationem vsque ad B. Augustini tempora mõstrare, illumq; per id temporis ante reformationem ab Augustino inchoatam maximè per omnes Ecclesias floruisse, ac toti mundo notissimum extitisse, quod non vnico, verùm triplici argumentationis genere tum facillimè, tum etiam euidentissimè præstabo, nimirum testimonijs Doctorum, qui vel conceptis verbis, vel saltem æquipollentibus hoc testantur, necnon ex Sãctis Patribus, qui ante Augustinum ipsi Ordini reformando, ac instaurando strenuam operam impenderunt, ac tandem ex ipsis Ecclesijs tum Cathedralibus, tum etiam Metropolitanis, in quibus ante D. Augustinum Ordo canonicus summopere florebat. Et quidem quod attinet ad testimonia primi generis, inter autores, ex quibus ipsa Canonici Ordinis continuatio vsque ad Beatum Augustinum deducitur, primus testis irrefragabilis est Vrbanus Primus in allegata epistola ad omnes Christi fideles, relatus in dict. cap. Scimus 12. quæst. 1. vbi fatetur vitam communem inter omnes clericos sub obligatione votorum vsq; ad sua tempora per omnem Ecclesiam durauisse, cuius verba superiùs c. 5. num. 2. sunt allegata. Hic Pontifex circa annum Domini 232. martyrio coronatus fuit.

Secundus est Concilium Nicenum primum sub Syluestro Papa, & Constantino Magno circa annũ 320. celebratum, in quo non semel de clericis sub Canone, siue sub regula degentibus mentio habetur, vt in Canone 17. cuius verba referuntur in c. Quoniam multi 47. dist. vbi interdicitur clericis victibus sub regula, vel vt Gentiani lectio habet, sub Canone, non solum exercitium vsurarum, sed etiam omnis negotiatio sub pœna depositionis, & in c. præcedenti, cuius etiam verba referuntur in cap. Si qui vero 9. q. 1. vbi interdicitur omnibus clericis, siue presbyteris, siue diaconis, siue alijs sub regula constitutis, ne à suis Ecclesijs discedant, & si discesserint, ne in alijs Ecclesijs recipiantur, item in Canone 15. secundum versionem ex Arabico: *Si quis eorum, qui sunt in Clero, aut in Regula acquirendis opibus studeat, aut vsuris, vel iniquis lucris, deiiciatur ab Ordine, & fit alienus à Regula.*

Tertius est Eusebius Cæsariensis, qui vixit post Magnum Constantinum vsque ad annum circiter 340. in secundo libro Historiæ Ecclesiasticæ c. 16. vbi dicit institutum D. Marci in Ecclesia Alexandrina plantatum, de quo superius ex Philone diximus, vsque ad sua tempora in omnibus Ecclesijs, & monasterijs retentum, quod saltem de Ecclesijs Orientalibus intelligi debet: *Tanta*, inquit, *refertur multitudo credentium virorum, ac mulierum primo ingressu exemplo sobrietatis (scilicet D. Marci.) & continentiæ congregata, vt etiam conuersatio eorum, qui per ipsum crediderant, & vita totius abstinentiæ, ac frugi eorum sobriaq; conuiuia librorum memoriæ mandarentur à viro disertissimo Philone, quem sermo tenet, temporibus Claudii Imperatoris Romam venisse, & Petrum Apostolum vidisse, atque eius adhæsisse colloquiis, verbum Dei prædicantis, quod valde est verisimile, quia scripturam istam, quam diximus, posterioribus ab eo temporibus constat esse compositam, in qua euidentissimè omnia Ecclesiæ instituta complectitur, quæ & tunc tradita sunt, & in hodiernum seruantur à nobis, sed & abstinentium vitas, eorum duntaxat, qui nunc in Ecclesiis, vel monasteriis degunt, describit ad liquidum.* Ecce tibi institutum vitæ abstinentium (illi idem erant quod alio nomine Regulares) vsque ad tempora Eusebij retentum non solùm in monasterijs, id est inter monachos, sed etiã in Ecclesijs, siue inter Clericos.

QVartus est B. Ambrosius in serm. 69. de Natali Beati Eusebij Vercellensis Episcopi, & martyris vbi inter præclara illius Sancti viri facinora recensens, quod ab exilio reuersus suos clericos ad instar Orientalis Ecclesiæ reformauerit cum officijs clericalibus monachorum instituta iungens inquit: *Nam vt cætera taceam, illud quàm mirabile est, quod in hac Sancta Ecclesia eosdem monachos instituit, quos clericos, atq; iisdem penetralibus sacerdotalia officia contineri, quibus & singularis castimonia conseruatur, vt esset in ipsis viris contemptus rerum, & accuratio Leuitarum: vt si videris monasterii lectulos, instar orientalis propositi iudices: si deuotiones Cleri perspexeris, Angelici Ordinis obseruatione gaudeas.* Ex quibus habes, Beatum Eusebium more Orientalis Ecclesiæ suam Ecclesiam reformasse, & consequenter vsque ad tempora Beati Eusebij in Ecclesia Orientali regularia instituta inter clericos passim viguisse. nam quos Beatus Ambrosius Vercellensis Ecclesiæ monachos ob regularia instituta nuncupat, eosdem ipsius Ecclesiæ clericos fuisse, statim declarauit. II.

Quintus est S. Hieronymus in epist. 2. ad Nepotianum supra citatus, qui cum expressè dicat, clericos suorum temporum nihil proprium tuta conscientia possidere potuisse, & illos non sine veste linea incessisse, ex illorum professione, & habitu satis indicat, regularia instituta inter clericos vsque ad sua tempora retenta fuisse: quanquam clerici Romani illius tempore ob temporalium bonorum affluentiam paulatim inciperent relaxari à primæuo illo instituto, quod tandem progressu temporis reiecerunt, contra quos grauiter inuehi cœpit idem Hieronymus: vnde apud illos grauiter offendit, vt videri potest apud Baroniū tom. 4. sub an. 385. n. 8.

III. Sextus est ipsemet Augustinus, qui Petiliano sibi obijcienti, quod institutum vitæ monasticæ primus ille in Africam inuexisset, quod quale genus vitæ esset, ignorare se finxit, respondet lib. 3. contra literas Petiliani, genus vitæ monasticæ à se in Africam introductum, toti Orbi notissimum fuisse. Constat verò, B. Augustinum Ordinem Canonicorum Regularium, siue clericorum regulariter viuentium in Africam introduxisse, id enim omnes nemine contradicente fatentur, Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in August. in censura sermonum ad Eremitas, S. Carolus Borromæus S. R. E. Cardinalis, & Episcopus Mediolanensis in actis illius Ecclesiæ par. 7. in epist. de translatione S. Simpliciani, Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 7. quin, & Cardinalis Baronius tom. 3. Annal. sub anno 328. nu. 22. vbi hæc inter alia scribit: *Qui verò in orbe occidentali monachismum coniunxerit clericatui, prædicatur à S. Ambrosio S. Eusebius* Episcopus *Vercellensis*, & infra: *Quod ipsum præstantissimum vitæ genus S. Martinus Episcopus Turonensis transuexit in Gallias, & S. Augustinus in Africam.* Et licet idem Baronius alibi dicat, Beatum Augustinum duos ordines in Africa instituisse, alterum monachorum viuentium in solitudine ab hominum conuersatione remotissimorum: alterum clericorum in vrbibus commorantiū, quæ res nonnullis causa extitit, vt in spem Eremiticæ ab Augustino institutæ probandæ, & suadendæ erigerentur, de qua re in prima parte dictum fuit: hoc tamen sufficit, nec Baronium, nec aliquem probatum Doctorem negare, quin B. Augustinus Ordinem clericorum canonicorum in Africam inuexerit, ac latè propagauerit. vnde

Septimo loco produci possunt Autores, qui dicunt, institutum clericorum communiter viuentiū, quem D. Augustinus in Ecclesia Hipponensi, & exinde per totam Africam plantauit, non illum primitus inuenisse, sed in Italia, & præsertim Mediolani sub D. Ambrosio didicisse. Hi sunt Baronius, Ioannes Molanus, & S. Carolus Cardinalis, & Archiepiscopus Mediolanensis in locis proximè allegatis, & Carolus Episcopus Nouariensis in sua Nouaria lib. 2. vbi de sancto Gaudentio nostræ Nouariensis ciuitatis primo Episcopo, & Patrono ita scribit: *Discipulus fuit S. Gaudentius, S. Eusebij Vercellensis, Lectoris officio in ea Ecclesia functus, et magistro vel suscepit, vel susceptam perfectiùs coluit Canonicæ vitæ disciplinam, hoc ei tribuitur sacris literis, quibus Ecclesia* Nouariensis *eius laudes canit, ac celebrat. Hæc in antiquis membranis habentur, hoc in ore Nouariensium adhuc sonant: Positus in iuuentute B. Gaudentius studiosè rectam secutus est Canonicæ vitæ normam. Boni sacerdotes veteres sequentes verbum Domini renuntiabant ijs, quæ possidebant, abnegabant semetipsos, quod quidem præcipuum est: non omnes tamen Canonicis quibusdam sese deuinciebant institutis, ijs inquam institutis, quæ perfectio, & ab Apostolis instituto perfectæ vitæ canone continentur. Hoc Sanctus Ambrosius appellat officia clericorum cum institutis monachorum coniungere, cuius rei autorem in occidente facit S. Eusebium Vercellensem Episcopum Gaudentij nostri magistrum. Præclarum sanè testimoniū, & valdè obseruandum ex quo fatendum est, perfectiorem clericorum disciplinam, & monasteria clericalia in Occidentalibus* Ecclesijs *ab eo profecta esse, & ipsum S. Augustinum eius disciplinæ sanctissimum, præcipuumq; cultorem, vnà cum Euangelio in hac regione eam didicisse, disciplinam intelligo clericorum Canonicam in vniuersum, non certi alicuius Ordinis, aut Congregationis.* Hæc ille.

Octauo loco addi etiam possunt autores, qui dicunt, clericos primitiuæ Ecclesiæ vitam communem vsque ad magnum Constantinum retinuisse, quo tempore Ecclesia redditibus aucta, etiam affectus inordinatus cupiditatis bonorū temporalium adeo augeri cœpit, vt multi vel apertè, vel saltem occultè bona temporalia in particulari habere voluerint. Hi sunt Præpositus cap. 1. d. 44. nu. 4. Boëtius in quodam suo tractatu de vita Eremitica circa medium, quidquid illi in contrarium à nonnullis tribuatur, Dominicus Soto lib. 10. de Iustitia, & Iure q. 4. art. 3. Abbas in cap. Licet de officio Ordinarij, & cap. Deus qui, de vita & honestate Clericorum. & cap. Episcopus de Præbendis, pro quanto dicit, quod ab initio non erant præbendæ, & quod clerici viuebant in communi, sed postea successu temporis cœperunt habere propria, & facti sunt ex Regularibus seculares, quod etiam fatetur Durandus in Rationali lib. 6. cap. de Septem diebus post Pascha. IV.

Secundum argumentum principale ad eandem continuationem probandā sumi potest ex Sanctis Patribus, qui ipsum Ordinem sub tempora Beati Augustini à districtione Canonicæ disciplinæ paulatim relaxari animaduertentes, eidem reparando strenuam operam impenderunt: nam quod ea sit terrenarum diuitiarum proprietas, vt quò minus possidentur, minus appetantur, & quantò magis augentur, tantò auidius desiderentur: est enim cupiditas ignis quidam, vt appositè D. Basilius homil. 7. ex varijs contra diuites auaros. *Auarus*, inquit, *naturam ignis amulatur, decem talentis alia decem addere studens, & cum viginti facta fuerint, alia viginti quærit: & semper id, quod additur, auget concupiscentiam.* Hinc factum est, V.

vt

vt Ecclesia per Magnum Constantinum affluentia bonorum temporalium aucta, dira cupiditas inter clericos paulatim serpendo, ac æstuando sanctissimum illud communis vitæ Apostolicæ institutum non solùm in discrimen adduxerit, sed quod dolendum est, magna ex parte labefactauerit. Huic periculo tam graui occurrentes Sanctissimi Præsules, nullum non mouerunt lapidem, vt suos clericos in regulari disciplina, vbi illæsa adhuc seruabatur, continerent: vbi verò iam collapsam deprehendebant, pro viribus instaurarent. ex quibus vt Vrbanum Primum omittamus, in sæpe allegato cap. Scimus 12. quæst. 1. vtpote aliquantò vetustiorem, præcipui fuerunt inter Græcos Magnus ille Athanasius Alexandriæ Episcopus. is enim huic operi tam impensè incubuit, vt de illo scribat Baronius tom. 3. sub anno 328. num. 23. illum monachorum instituta in Clerum Ecclesiarum Ciuitatis transtulisse. & supra num. 22. Eusebium Vercellensem Apostolica Legatione apud Ecclesiam Alexandrinam functum, ibidem institutum didicisse, quod in Occidentem ad suos clericos reuexit, & in sua Ecclesia plantauit. quod non ita intelligendum est, vt vitæ regularis instituta primus Athanasius Alexandrinis clericis addiderit, quam D. Marcus regularem instituerat, vt supra ostendimus: sed quod regularem disciplinam in ea labentem ad primæuum institutum reparauit.

Secundus, qui in eadem Ecclesia Orientali tam pio, & præclaro facinori totus incubuit, numeratur Magnus Basilius. Extant inter eius opera libelli animaduersionum ad Canonicos, ac etiam contra Canonicas delinquentes. extat inter Monasticas Constitutiones cap. 19. in Ordine sub hoc titulo. *Ad Canonicos in Monasterns regulariter degentes.* Et quanquam non desint, qui illum inter monachos numerare velint, tamen si illius vitæ rationem, ac institutum diligentiùs quis animaduerterit, inueniet omni dubio procul eatenus illum monachum à nonnullis vetustioribus dici, quod clericus cum esset, regularis vitæ normam studebat exactissimè seruare. quod etiam Ioannes de Nigrauallé in suo epilogo Chronicarum 13. c. 18. non temerè adnotauit.

VI. Porro ex Patribus Latinis, qui sub Augustini tempora ipsi ordini canonico reparando viriliter institerunt, primum locum D. Syluestro Papæ Primo istius nominis meritò tribuendum iudicabunt, qui ea ponderauerint, quæ in illius vita, & in officio per Ecclesiam Romanam vsitato leguntur, illum scilicet prouidisse, vt clericis copiosis egentes coniungeret, & sacris virginibus, quæ ad victum necessaria essent suppeditarentur, & quod de Clericis Regularibus in Basilica Lateranensi per Constantinum fundata statim locatis Romani Pontifices testantur, de quibus capite statim sequente verba faciemus.

Secundus recensetur Beatus Eusebius Episcopus Vercellensis, de hoc sanctissimo præsule Sanctus Ambrosius præter ea, quæ in serm. 69. de Natali eiusdem Sancti Eusebij superius relata scribit, in epistola 82. quæ est ad Vercellensem Ecclesiam, post medium, in eodem argumento versans hæc subdit. *Quod si in alys Ecclesijs tanta suppetit ordinandi sacerdotis consideratio, quanta cura expetitur in Vercellensi Ecclesia, vbi duo pariter exigi videntur ab Episcopo, monasterij continentia, & disciplina Ecclesiæ. Hæc enim primus in Occidentis partibus diuersa inter se Eusebius sanctæ memoriæ coniunxit, vt & in Ciuitate positus instituta monachorum teneret, & Ecclesiam regeret ieiunij sobrietate. multum enim adiumenti accedit ad sacerdotis gratiam, si ad studium abstinentiæ, & normam integritatis iuuentutem astringat, & versantes intra Vrbem abdicet vsu Vrbis, & conuersatione.* Quod etiam ita accipiendum est, vt non primus ille regularis vitæ instituta in clericos Ecclesiæ Occidentalis introduxerit, cum ab initio per professionem votorum clerici omnes regulariter viuerent, quemadmodum supra ostendimus: sed quòd primus ille disciplinam collapsam inter suos clericos restituit, vel quòd præter vitam communem, ac cœlibem, rigiditates quasdam ex monachis acceptas eisdem clericis adiunxit.

Tertius fuit D. Hilarius Pictauiensis, quem similiter ab exilio reuocatum Gallicanam Ecclesiam Orientalis instar, apud quam exulauerat, statim reformasse, & clericos suos regulariter viuentes instituisse, autor est frater Hieronymus Romano lib. 6. de Repub. Christiana cap. 4. & 16. & ex illo Emanuel Rodericus tom. 1. quæstionum Regularium quæst. 3. art. 1.

Quartus recensetur à Baronio loco allegato ex tomo 3. sub anno 328. num. 22. Sanctus Martinus Episcopus Turonensis, & Sancti Hilarij Pictauiensis discipulus, nam de instituto regulari per Beatum Eusebium Vercellensem ex Oriente in Ecclesiam Occidentalem euecto verba faciens inquit: *Quod ipsum præstantissimum vitæ genus Sanctus Martinus Turonensis Episcopus transuexit in Gallias, & Sanctus Augustinus in Africam: qui admirabili quadam connexione duo hæc (vt dictum est) omnium perfectissima vitæ genera Clericorum, & Monachorum in vnum pariter coniungentes, tanquam lucidissimis astris, vt olim Martyres tempore persecutionis, in pace Christi Ecclesiam exornauerunt.*

Quintus subnectitur Beatus Gaudentius Nouariensis noster Beati quidem Eusebij Vercellensis, peregrinationis, ac exilij comes, Sancti verò Martini Turonensis, notarius Ecclesiæ autem Nouariensis primus Episcopus, & Sacri Ordinis apud nostros Sator. de quo qui Nouariēsis Ecclesiæ Historiam texuit Carolus eiusdē Ciuitatis Episcopus lib. 1. in princ. fatetur, illum & in iuuenrute positum studiosè canonicæ vitæ normam secutum, & suum Magistrum Eusebium imitatum suis clericis cum clericalibus officijs regularia etiam instituta iunxisse. Hinc Ioannes Philippus Nouariensis in Chronica lib. 3. cap. 23. *Episcopatus*, inquit, *Nouarien-*

uariensis fuit Canonicorum Regularium, vt apparet in ædificijs antiquis adhuc extantibus,& in scripturis ipsius Ecclesiæ, & Ecclesia B. Gaudentij, dicitur enim in legenda eius, quod ipse ædificauit per Parochias monasteria, & cellas, & pater effectus est innumerabilium Clericorum.

VII. SExtus fuit B. Proiectitius Bergomensis Ecclesiæ Archidiaconus & Martyr, qui obijt circa annum Christi 308. vt ex Epitaphio illius tumulo inscripto notauit, qui illius vitam Italico idiomate scriptam recens inuulgauit Marius Mutius eiusdem Ecclesiæ Canonicus, & non vulgaris eruditionis,& literaturæ Theologus. De hoc B. Martyre in historia Ecclesiæ Bergomensis cuius titulus est. *De sacra, & fertili Bergomensi vinea ex diuersis authenticis, Catholicisq; libris, & scripturis diligenti cura collecta.* in prima parte cap. 7. ita legimus. *Proiectitius primus Bergomi Archidiaconus per annos septem, menses sex, hanc sacratissimam vineam custodiuit, & sibi coadiutores, successoresq; elegit quadraginta clericos, qui secundum Regulam, moresq; Apostolorum viuerent. Hac ex Epitaphio eius, & ex 3. libro Chronicarum Domini Ioannis Mariæ Mediolanensis Canon. R. & ex historia ipsius scripta in lib. 3. cap. 1. & 2. de Antiquitatibus, & gestis Diuorum Bergomensium.* Quæ si vera sunt habes euidentissimè, vnde conuincas,non primum D. Eusebium Vercellensem Episcopum in occidentali Ecclesia suos clericos regulariter viuentes instituisse, sed longè ante illum idem institutum inter Bergomenses clericos viguisse, durasse verò in eadem Ecclesia disciplinam Regularem ad nostra ferè tempora inferius suo loco authenticis documentis ostendemus.

Quibus omnibus mea sententia absque vllo dubio Beatus ipse Ambrosius Mediolanensis Episcopus,aut eius Archidiaconus Simplicianus addendus: tum quòd Mediolanensem Ecclesiam ab initio Regularem fuisse infra ostensuri sumus,tum quòd scribat S. Carolus in Actis Ecclesiæ Mediolanensis parte 7. in epistola de translatione S. Simpliciani, institutionem vitæ communis Hipponensium clericorum à Simpliciano presbytero profectã, ab eoq; Augustinum apprimè edoctum: ad quem etiam libros de Trinitate postmodũ Augustinus scripsit, veluti aurum probans ex affrictu. Omitto D. Prosperum Aquitanum, qui clericis Aquitanicis ad communem vitam Apostolicam reformandis maximè laborauit tum exemplo, tum etiam scripto,vt in 2. libro illius de Vita contemplatiua legimus, ac etiam D. Patritium Hyberniç Apostolum,qui idem institutum in Ecclesia Hybernensium plantauit, quòd D. Augustino coætanei, aut etiam paulò recentiores fuerint, & Regularem disciplinam ab ipso Augustino existimentur accepisse.

Caput vndecimum.

De Ecclesijs Cathedralibus, Metropolitanis, & alijs Canonici Ordinis Collegiatis ante D. Patrem Augustinum.

TErtium Argumentum ad eandem veritatem demonstrandam sumitur ex plerisque Collegiatis,Cathedralibus, ac etiam Metropolitanis clericorum Canonicorum Ecclesijs, in quibus Ordo Canonicus etiam ante Augustini tempora summa cum laude florebat, nam in primis quod ad Orientales attinet, omnes Orientalium Ecclesias vsque ad annum 340. eiusmodi institutum retinuisse, indicio sunt, quæ Eusebius Cæsariensis lib. 2. cap. 16. in verbis superius recitatis, ac etiam cap. 17. scribit, cui adstipulantur verba D. Ambrosij Mediolanensis serm. 69. cum de reformatione clericorum Ecclesiæ Vercellensis per B. Eusebium eiusdem Ecclesiæ Antistitem facta scribens inquit, illum suos clericos instar Orientalis Ecclesiæ instituisse. Verùm vt ad particulares Ecclesias descendamus. Primò certum est, Ecclesiam Alexandrinam regularem disciplinam per D. Marcum in ea plantatam diutius retinuisse: Immo verò successu temporis labentem per Magnum Athanasium impensè reparatam, vt in præcedentibus ex Cardinali Baronio adnotauimus. floruit autem D. Athanasius circa annum Domini 350. & circa annum 370. ex hac vita fragili migrauit ad æternam, si eidem Baronio fides adhibetur. I.

Altera inter Orientales Ecclesias, in qua per ea tempora Regularis disciplina summa cum laude florebat, fuit Ecclesia ciuitatis Rinochureræ, in ea Aegypti prouincia, quæ Cassiotis nuncupatur, ex Nicephoro cuius verba ex lib. 2. Historiæ cap. 38. superius sunt recitata.

Tertia fuit Ecclesia Cappadociæ, in qua multa Canonicorum in monasterijs degentium collegia extitisse circa tempora Magni Basilij, argumento sunt, quæ ille cap. 19. de institutis Monasticis ad Canonicos regularem vitam in Monasterijs, siue in Cçnobijs degentes,& in Animaduersionibus ad Canonicos & Canonicas delinquentes scribit.

Quarta fuit Ecclesia Babilonensis, non ea, quæ fuit in Mesopotamia, vel Assyria, sed in Aegypto constituta. de qua Augustinus Ticinensis noster vir omnimodæ Historiæ peritissimus, vt ex libris ea de re ab illo editis conijci potest, lib. 2. Dilucidarij Christianarum Religionum pag. mihi 32. ita scribit: *Episcopatus in Babilonia constitutus est per sanctum Anianum discipulum S. Marci, & ibi vsque in præsens viget Ordo Canonicus: & ego ex illis Indianis vidi, & noui,& dilatati sunt per omnem fere Indiam in regno presbyteri Ioannis: & ibi plurimi*

rimi sunt Episcopatus, Abbatiæ, Præpositura, & Prioratus in lingua Chaldea habent officium, & in Aethyopia similiter florent Canonici Regulares. Et Zacharias Ferrerius Iureconsultus, & Theologus clarissimus in quodam libello de Habitu Canonicorum Regularium ad Leonem X. qui libellus habetur in lib. Indulorum Congregationis nostræ Lateran. in 2. probatione inter alia scribit: *Et qui veniunt ex India, dicunt, quod maior: pars Ecclesiarum Cathedralium Indiæ, immo quasi omnes gubernantur per Canonicos Regulares: quoniam ibi adhuc viget in Ecclesiis ille cultus Regularium Clericorum, qui fuit in primitiua Ecclesia: & dicunt, quod omnes illi clerici profitentur instituta clericorum secundum regulam B. Augustini*. Aduertendum tamen hunc autorem nomine Indiarum intelligere Aethyopiam.

II. Qvod autẽ spectat ad Ecclesias Occidentales, in primis sacrosancta Lateranen. Basilica, quæ omnium Ecclesiarum est princeps, ac mater, & Sedes summi Pontificis, statim vt per B. Syluestrum fuit dedicata, regularibus clericis more Apostolico viuentibus est deputata. Testatur hanc veritatem Eugenius Papa huius nominis Quartus in Bulla superiùs allegata, per quam ipsos clericos regulares eidem Ecclesiæ, tanquam originarios illius restituit: *Vt propria*, inquit, *religio, & dictæ Ecclesiæ originalis ordo, & institutio habeatur*. Confirmat Nicolaus V. in alijs literis datis anno 1450. Kal. Ianua. dicens, Eugenium Papam IV. illius prædecessorem hanc sacrosanct. venerabilem Lateran. Basilicam ad primã eius institutionem, primæuũq; eius statum, videlicet Canonic. Regularium ex certis tunc expressis causis, post deliberationem prouidam, quam cum fratribus suis S.R.E. Cardinalibus habuit diligentem, pro Ecclesiæ Dei Catholicæ, fidei Christianæ, & Religionis honore, & Saluatoris nostri gloria, publica vtilitate, ac dictæ Lateranen. Basilicæ statu, veneratione, commodis, honore reduxisse, & reposuisse.

Paris antiquitatis fuit altera Ecclesia in Ciuitate Parthenope, siue Neapoli extructa, & s. Ioannis Maioris titulo nuncupata, de qua, qui Chronicam Neapolitanam exarauit Io. Villani ex vetustissimis illius Ciuitatis manuscriptis, & historijs, & ex illo Ioannes Antonius Summontius in Historia Ciuitatis, & Regni Neapolis lib. 1. pag. mihi 333. hæc ad literam scribit: *In Chronica prædicta lib. 1. capite 48. legitur, quod Constantinus Imperator in freto Siciliæ maxima tempestate exagitatus, ita vt in apertum vitæ periculum esset adductus, votum vouit, si incolumis ad litus peruenisset, nummorum triginta millia ad Ecclesiam in honorem Beati Ioannis Baptistæ erigendam, cui peculiari deuotionis affectu addictus erat erogaturum. Constantia quoque ipsius Constantini filia aliud votum nummorum viginti millium in Ecclesiam Diuæ Luciæ Virginis, cuius erat deuotissima, excitandam nuncupauit, cumque incolumes Neapolim appulissent, vota soluerunt. nam quemadmodum cap. 2. dictum est, vetustum Adriani templum in honorem Sanctorũ Ioannis Baptistæ, & Luciæ Virginis dicauerunt, quod S. Ioannis Maioris modò vocatur, vbi cum maxima solemnitate, ac ingenti populorum concursu illorum festiuitates celebrauerunt: in cuius templi fornice opere musiuo Saluatoris effigies ad iudicium vniuersale venientis est depicta, templo verò absoluto Canonici Regulares ad diuina officia persoluenda magnis redditibus tributis sunt ibidem instituti, vt in fine eiusdem capitis dictæ Chronicæ habes*. Idem ferè legimus in alio libro vetustissimo membranacco, qui in eodem templo conseruatur, ex Registro Caroli Primi extractus anno salutis 1409. iubente Rege Ladislao, in quo hæc scripta leguntur: *Constantinus primus Christianus Imperator Neapolim maritimo itinere aduenient, applicuit in Regionem sedilis portus, vbi dicitur ad Ripam, ibi fundauit Ecclesiam magnam in testudineo opere, & artificio museo, & multo auro, & lapide porphiretico, alioq; multifario marmoreo lapide compositam, quæ postquam perfectè consummata est per Sãctissimum Syluestrum Papam consecrata est, per quem etiam oratorium S. Mariæ de principio dedicatum est. Eandem Ecclesiam S. Ioannis præfatus Constantinus Imperator maximis prouentibus donauit*. Hæc Summontius loco allegato.

Huic tertio loco subnecti potest Ecclesia Bergomensis, in qua Regulares Clericos more Ierosolimitanæ Ecclesię communiter viuentes primùm sub Harnio, & Viatore Episcopis, exinde sub Proiectitio Archidiacono circa annum 300. ac postea tempore B. Ambrosij Mediolanensis Archiepiscopi sub sancto Iacobo item Archidiacono, & martyre degisse, vetustissimæ illius Ecclesiæ tabulæ testantur, de qua inferius sermo prolixior redibit.

Quarta fuit Ecclesia Vercellensis, quam à Beato Eusebio Vercellensi ad normam instituti Orientalis Ecclesiæ ita reformatam, vt suis clericis cum officijs clericalibus instituta monachorum adiungeret, D. Ambrosius, Ioannes Molanus, Cardinalis Baronius, Carolus à Basilica Petri Episcopus Nouatiensis cap. præcedenti allegati concorditer affirmant.

Quinta Mediolanensis, in qua S. August. vitæ regularis institutum didicit, quod in Africa suis clericis tum in monasterio Ecclesię Parochialis, tum in Episcopatu adiunxit, vt superius non semel obseruatum fuit.

Sexta Nouariensis, quam B. Gaudentius S. Eusebij Vercellensis discipulus, & exilij Orientalis comes iuxta regulas canonicas instituit, qui etiam per omnes Parochias suæ Diœcesis monasteria clericalia plantauit, vt ex antiquis eiusdem Ecclesiæ tabulis habemus.

Septima Aquileiẽsis, cuius clericos D. Hieronymus in Chronico sub anno 378. Olympiade 289. tanquam Angelorum choros, & agmina laudauit, quæ per B. Hermagoram Marci Euangelistæ discipulum plantata, institutum communis vitæ Apostolicæ vsque ad obsidionem, & deuastationem,

sub

sub impijssimo Atila secutam retinuit.

Octaua Pictauiensis per B. Hilarium, ac Nona Turonensis per Beatum Martinum Episcopos institutæ, quemadmodum capite præcedenti dictum fuit.

III. QVibus omnibus postremã adijcio Augustissimã præcelsæ Genitricis Dei Mariæ Basilicam Cæsaraugustanam de Columna vulgo de Pilari nuncupatam primam in honorem Dei, & ipsius B. Virginis ex omnibus orbis Ecclesijs à Diuo Iacobo Zebedæi filio, & Christi Saluatoris Apostolo ædificatam, de qua Ecclesia multa inferius ex instituto dicenda sunt. Sed quod ad præsens institutum attinet, cum ab ipsomet Christi Apostolo fuerit fundata, nulli dubium esse potest, eam illis legibus, & forma viuendi institutam, quam Petrus, & cæteri Apostoli suis discipulis, & clericis à se institutis tradebãt, & quam D. Clemens apud omnes clericos vsque ad sua tempora retentam fatetur dicto cap. Scimus 12. q. 1. Libet autem in huius sententiæ confirmationem illud recensere, quod referunt Illustrissimus, & Excellentissimus Legum Doctor, & Regij Aragonensium Magistratus Præses Michaël Martinez de Villari in proprio libro de hac ipsa re anno 1609. edito nec non Reuerendus admodum Pater, & sacræ Theologiæ Lector Frater Didacus Murillo Seraphici Ordinis Regularis obseruantiæ apud Aragonios Prædicator in suo libro de Miraculosa fundatione sacelli Beatæ Mariæ de Pilari cap. 14. Reperta nimirum sub anno 1608. in eadem æde Beatæ Mariæ tria vetustissima sepulchra cum suis inscriptionibus, siue Epitaphijs, in quorum primo cadauer vnius nomine Poncas repertum cum istiusmodi inscriptione.

Ante tuos vultus sum primus ritè sepultus
Presbyterum Poncas, scripsi moralia, Roncas
XIII. Cal. Iulij. mundo me Christus ade.

Quod quidem Epitaphium idem Doctor Michaël Martinez ita est interpretatus, Ego Poncas cognomento, vel genere Roncas, qui scripsi Moralia, id est Leges, seu Statuta, siue Regulas componendi mores, & vitam presbyterorum, huic Ecclesiæ famulantium, sum primus ò Beata Virgo, qui ante tuos vultus, siue in conspectu sacelli tui, ritè, & more Christiano sepultus sum: non more Gentilium: contigit hoc XIII. Cal. Iulij, quo tempore Christus me huic mundo ademit, quod quo anno acciderit, cum ex inscriptione minimè eliciatur, deducit ille ex fundatione eiusdem Ecclesiæ quinque mensibus post dictam fundationem accidisse.

In secundo verò inuentum est cadauer Leuitæ nomine Laurentij cum hoc epitaphio.

Hic Leuita puer Laurentius est tumulatus.
In Iulias Idus migrauit spiritus huius.
ꟿ bis C X quater abq; sub anno.

Qui versus planum habent sensum excepto vltimo, cuius primus character ænigmaticus ꟿ varias habet explicationes, potest enim explicari, vt significet idem, quod Modò, vel Millesimo, vel Mundo. Sed vt versus debita mensura seruetur, videtur legendum, Mundo, & sic erit sensus: Laurentius puer Leuita hic est tumulatus, cuius spiritus migrauit ex hoc mundo Idibus Iulij, qui sub annis bis centum, & decem sublatis quatuor sepulturam accepit, quanquam idem Doctor Michaël Martinez illum sub anno Christi 196. sepulturam accepisse interpretetur.

Demum in tertio sepulchro duodecim illius Ecclesiæ Canonicorum ossa cum hoc epitaphio sunt adinuenta.

Hic duodenorum sunt condita Canonicorum
Ossa sub hac petra, quos Christus sumat ad æthra 8 o o

Quod similiter Epitaphium planum est, excepta illa vltima nota 8 oo quam nonnulli putant denotare annum octingentesimum, quam interpretationem reijciunt præfati Doctores. Sentit verò idem Martinez, illorum Canonicorum ossa circa annum Domini 250. ibi recondita, quod si verum est, habemus in insigni, & totius Hispaniæ olim præclarissima Ecclesia insigne testimonium ad Canonici ordinis dilatationem, etiam ante D. Augustinum in partibus Hispaniarum ostendendam. Non me fugit Excellentissimum Doctorem Bartholomæum Laurentium eiusdem Ecclesiæ dignissimum olim Priorem, ac totius Regni Aragonensium Generalem Chronistam, quem sequi videtur idem Didacus Murillo, aliter prædictas inscriptiones interpretatum. Verum ad Canonici ordinis antiquitatem, & dilatationem ante D. Augustinum probandam, ista sufficiant.

Caput

Caput duodecimum.

De insigni reformatione Canonici Ordinis in Ecclesia Hipponensi facta per Diuum Patrem Augustinum.

I. Vod de fœmina illa præclarissima inquit Sapiens Prouerbiorum cap. 31. *Multæ filiæ congregauerunt sibi diuitias, tu supergressa es vniuersas.* Quam Ecclesiæ Catholicæ typum gestare, testatur in eum locum Glossa ordinaria, illud ipsum ex fœminis ad viros, & ad eiusdem Ecclesiæ pastores transferendo, de Beatissimo Patre, & Patriarcha nostro Augustino meritò dicendum videtur, quam plures Sanctissimos Pontifices in varijs mundi partibus Canonici Ordinis reformationi, ac instaurationi operam dantes, Sanctitatis, meritorum, ac doctrinæ diuitijs Ecclesiam Catholicam locupletasse: verùm illos omnes longè supergressum ipsum Beatissimum Patrem Augustinum. Si quidem ex hoc sanctissimo Præsule reformationem adeo insignem Ordo noster Canonicus accepit, & in Ecclesia Catholica tam altè suas radices defixit, tam latè, ac longè suos palmites distendit, tam eximios, & copiosos omnimodæ virtutis, probitatis, ac doctrinæ fructus retulit, vt breui totam Ecclesiam informauerit: ac exinde Canonicorum instaurator, & autor iure sit ab omnibus per Antonomasiam ferè solus nuncupatus. Monstrauimus in prima parte, B. Augustinum factum presbyterum intra, siue iuxta Ecclesiam parochialem vrbis Hipponensis monasterium clericorum instituisse, ac cum illis secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam viuere cœpisse, quod vitæ genus vt factus Episcopus etiam in Episcopali dignitate positus teneret, alterum in domo Episcopi monasterium clericorum habere voluit, cum quibus vsque in extremũ præsentis vitæ institutionis Apostolicæ modum tenere voluit. Nunc mentis nostræ propositum est, ostendere, quemadmodum reformatio Ordinis per hunc Beatissimum virum inter clericos Hipponenses instituta, Deo adiuuante, primum per Africæ regiones, ac deinde per omnes mundi prouincias fuerit propagata.

II. ITaque Beatus Patriarcha noster Augustinus cũ Mediolani per sanctum virum Ambrosium Mediolanensem Episcopum, & illius Archidiaconum Simplicianum alterius quidem publicis concionibus, alterius verò priuatis locutionibus in fide Catholica eruditus, ac ætatis suæ anno trigesimotertio sacro baptismate initiatus cum matre Monica filio Adeodato, ac socijs Mediolano vale dicẽs, ad Ostia Tiberina contendisset, ibiq; matre Monica eodem anno die 4. Maij defuncta post aliquot menses, quibus Romæ commoratus est, ex Ostijs Tiberinis soluens eodẽ anno ad Africam repedauisset, ad agros proprios reuersus, ac ibidem in agro Tagastensi constitutus, alienatis a se curis secularibus, cum amicis orationi, lectioni, & meditationi triennium ferè integrum consumpsit, scribens libros, docens indoctos. Verùm quia disponebat esse in monasterio cum fratribus, cum quibus apud agros proprios, & in domibus paternis constitutus communem vitam, licet non secundum regularia alicuius Ordinis instituta, iam inchoauerat, intelligens fideli relatione, reperiri apud Hipponem Regium virum quendam ex ijs, quos dicebant agentes in rebus, hominem Christianum, & Deum timentẽ, qui diceret, ac promitteret, se mundi huius omnes posse contemnere cupiditates, si aliquando ex ore illius Dei verbum audire meruisset, propter illum lucrandum, vt secum esset in monasterio, confestim ad ciuitatem Hipponensem contendit: & hominẽ visum frequentius allocutus fuit, ac etiam exhortatus, vt quod Deo vouisset, diutius reddere non differret. Verum quòd eo tempore S. Valerius Hipponensis Episcopus in Ecclesia de eligendo presbytero Ciuitatis plebem Dei alloqueretur, à populo, cum quo aderat, apprehensus, & Episcopo oblatus, inuitus, & reluctans cum multis lacrymis est presbyter ordinatus. Factus ergo presbyter monasterium mox instituit, non in solitudine, sed in Ciuitate, non in nemore, sed in horto Valerij Episcopi prope ipsam Ecclesiam parochialem constituto, non sanè Eremitarum, quid enim illorum temporum Eremitis cum Ciuitatibus? quid cum Ecclesijs parochialibus? quid cum exercitio regendæ plebis, vel curæ animarum? sed clericorum, siue Religiosorum, ex quibus veluti plantario quodam, & seminario tum Hipponensis, tum aliarum Ecclesiarum, iuxta illarum indigentias, clerici sumerentur: cum quibus quidem clericis secundum regulam sub sanctis Apostolis constitutam triennio vixit, orando, lectioni incumbendo, verbum Dei etiam publicè in Ecclesia prædicando, Hæreticos verbo, & scriptis priuatè, ac publicè insectando, & acerrimè profligando, sic factum est vt lucerna ardens, & lucens supra candelabrum eleuata omnes, qui erant in domo, suo lumine illustraret: quod animaduertens S. Valerius Episcopus, timens, illum ad regimen aliarum Ecclesiarum postulari, suæ ciuitati benè consulens, cum Episcopo Carthaginensi, & cum primate Numidiæ per literas occultè egit, illum Episcopalis muneris coadiutorem sibi dari, atque in hunc modum B. Augustinus Hipponensis Ecclesiæ coadiutor in Episcopali munere Valerio adhuc superstite fuit ordinatus: qui ne prioris propositi institutum in priori monasterio susceptum desereret, in domo Episcopi alterum monasterium clericorum, concedente Valerio, statim fundauit, atque in hunc modum Ecclesiam Hipponensem ad normam vitæ regularis veterum clericorum nascentis Ecclesiæ primus reformauit.

CAeterum qualia, & quanta fuerint, quæ in III.
Sede Episcopali constitutus pro Dei gloria, &

Eccle-

Ecclesiæ vtilitate gessit, tulit, dixit, scripsit, deprauatos mores corrigendo, vitia extirpando, hæreticos, & hæreses insectando, fidem Catholicam propagando, instituti nostri non est hic longius narrare, qui non illius panegyricum scribendum, sed Canonici Ordinis per illum reparati historiam, ac seriem narrandam sumpsimus. Verum quia verus Christiani gregis Pastor ipse cœpit facere, & deinde alios docere, & regularis disciplinæ formam, ad cuius normam alios reformare studuit, primus ipse experiri voluit, & vsque ad postremam huius vitæ periodum exactissimè obseruauit: non ab re fuerit ex amœnissimo vitæ illius per Possidium quadragenarium illius discipulum exaratæ viridario paucos flores decerptos, & fasciculo breuissimæ narrationis summatim collectos venerandis Patribus, & Dominis meis omnibus clericis Canonicis odorandos præbere: vt exemplo Sanctissimi Patris nostros mores, ac studia, nos, qui eius filij nuncupamur, & sumus, componere discamus. Vestes illius, nimirum birrum & tunica linea, quas ex cômuni vestiario cæterorum clericorum accipiebat, communes erant, ac tales, quales presbyteris, vel Diaconis, aut Subdiaconis, si opus haberent, dari possent, quibusque decenter vti valerent. Si quis meliorem dedisset, statim vendebat, vt quando vestis communis esse non poterat, illius pretium esset commune. Pari modo calceamenta, & lectualia, & id genus cætera omnia ex moderato, & competenti habitu erant: nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: Nam ex vtroque homines plerunque sua quærentes, & non quæ Iesu Christi sese velle iactare, vel abijcere solent, ipse verò medium tenens, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinabat.

Mensa vtebatur frugali & parca, & inter olera, & legumina quandoque propter hospites, & infirmos carnibus vescebatur. Vinum autem semper habebat, memor Apostoli ad Timotheum scribentis: Noli adhuc aquam bibere, sed vtere modico vino propter stomachum, & frequentes infirmitates tuas.

Cochlearibus argenteis vtebatur, cætera vasa, quibus cibi mensæ inferebantur, vel testea, vel lignea, vel marmorea erant: non necessitatis inopia, sed proposito voluntatis, in qua mensa disputationem, vel lectionem magis quàm epulationem, aut potationem diligebat, quam etiam ob causam contra pestilentiam humanæ consuetudinis in eadem mensa scriptum legebatur.

Quisquis amat dictis absentum rodere famam,
Hanc mensam indignam nouerit esse sibi.

Vnde omnes côuiuas à superfluis, & noxijs fabulis, & detractionibus abstinere admonebat: nam & quosdam suos familiarissimos Episcopos illius scripturæ oblitos aliquando tam asperè obiurgauit, vt diceret, aut delendos esse illos versus de mensa: aut se de mensa ad suum cubiculum surrecturum.

Hospitalitatem semper exhibebat: pauperum verò semper recordabatur, quibus erogabat, quod sibi, ac suis omnibus secum habitantibus erogabatur, vel de redditibus possessionum, vel de oblationibus fidelium, deficiente verò pecunia, & Ecclesiæ Gazophilatio à fidelibus neglecto, cum non esset, quod ad subueniendum pauperibus posset erogari, iuxta morem S. Ambrosij populum monebat, vt prouideret: & si opus esset, etiam sacra vasa frangi, & conflata pauperibus distribui iubebat: quod & sanctum Ambrosium egisse illo præsente, cum Mediolani esset, multoties referebat.

IV. Cum ipso semper clerici vna etiam domo, ac mensa, sumptibusq; communibus alebantur, & vestiebantur. Inter cætera maxima cura illi erat, ne sui clerici iurarent: & si prolapsus quis fuisset, vnam de statutis portionibus amittebat: nã præfixus erat numerus portionum, commonebat eos sæpius, ne quis aduersus fratrem aliquid habens, irreconciliatus accedere præsumeret ad altare, ac memores essent iuxta Euangelicam sententiam, etiam septuagies septies offensos, veniam postulantibus indulgere.

Fœminarum intra domum illius nulla vnquam conuersata est, nec mansit, nec germana quidem soror, quæ vidua Deo seruiens multo tempore vsq; in diem obitus sui Præposita ancillarum Dei vixit: sed nec fratris filiæ, quæ pariter Deo seruiebant, quas personas Concilia sanctorum Episcoporum à conuersatione clericorum non excipiunt. Dicebat enim, & si de sorore, ac nepotibus cum clericis commorantibus nulla iustè nasci posset mala suspicio, tamen quia illę personæ sine alijs necessarijs, aut secum manentibus fœminis esse non possunt, & ad illas etiam aliæ à foris intrabant, ex his posse offendiculum, vel scandalum infirmioribus nasci. Si verò ab aliquibus fœminis vt videretur, aut salutaretur, rogabatur, nũquam sine clericis testibus ad eas intrabat, vel solus cum solis vnquam est locutus, nisi secretorum aliquid interesset.

V. Fabricarum nouarum studium nũquam habuit, deuitans occupationes animi sui, quem semper ab omni rerum molestia temporalium liberum habere volebat, volentes tamen ædificare non prohibebat, nisi quæ immoderata fuissent.

Domus Ecclesiæ curam, omnẽq; substantiam ad vices valentioribus clericis delegabat, nunquam clauem, nunquam annulum in manu habuit, sed ab eisdem domus præpositis cuncta accepta, & erogata notabantur. Domum verò, vel agrum, seu villam nunquam emere voluit: verùm si ab alijs Ecclesiæ sponte offerebantur, non respuebat, sed suscipi iubebat. Nam & aliquas hæreditates recusauit, quod iustum, & æquũ existimabat, vt a mortuorum filijs, vel propinquis magis possiderentur, quibus ab eis deficientes dimittere noluerunt, sed & illud memorandum, quod ciui Hipponensi, qui possessionem Ecclesiæ donauerat, & confectas tabulas vltro eidem Augustino miserat, post aliquod annos petenti, vt donationis tabulæ filio suo restituerentur, consestim reddidit, dicens etiam frequenter.

securiùs Ecclesiam legata à defunctis dimissa suscipere, quàm hæreditates forte solicitas, & damnosas: & dum forte, vt soler, de possessionibus inuidia clericis fieret, alloquebatur plebem Dei, malle se ex collectionibus plebis viuere, quàm illatum possessionum curam, vel gubernationem pati: & paratum se esse illis cedere, vt eodem modo omnes serui Dei, & ministri viuerent, quo in veteri testamento leguntur altari deseruientes de eodem participare.

VI. VErbum Dei vsque ad extremam ægritudinem impræterm issè, alacriter, fortiterq; membris omnibus sui corporis incolumis, integroq; aspectu, & sano consilio in Ecclesia prædicauit, Bibliothecam, & Codices diligentissimè custodiendos posteris commendauit, ornamenta vero, quæ in Ecclesia erant, fidei presbyteri, qui sub illo curam gerebat domus Ecclesiæ commendauit.

Consanguineos suos vel extra, vel in proposito continentiæ secum constitutos sicut in vita, ita & in morte sua, more reliquorum vulgi tractauit: quibus cum adhuc superesset, si quid eis opus fuit, quod cæteris, erogauit, non vt diuitias haberent, sed vt aut non, aut minus egerent.

In ætate iam prouecta, & ad senectam vergente constitutus, normam vitæ suorum clericorum vsu hactenus retentam in scripturam redigere voluit: quam & Speculum clericorum appellauit, vt in ea tanquam in speculo ipsi clerici seipsos inspicere, tanquam spiritualis pulchritudinis amatores, & suorum errorum maculas tergere, & errata corrigere valerent. Hæc est Regula illa toti mundo celeberrima, quæ sub alio titulo vocatur tertius sermo de Communi vita clericorum.

VII. TEstamentum nullum fecit, quia vnde faceret, pauper Christi seruus non habuit. iam verò sub extremum diem istius vitæ constitutus, dum in lecto decumberet, & magnis febribus agitaretur, quo tempore quidam ægrotus veniens ad illum, sanitatem recepit, ipse psalmos de Pœnitentia scribi, & iuxta se ad parietem iussit apponi, quos in lecto iacens legebat, & meditans intuebatur, & vbertim flebat, & vt ne aliquis illius meditationibus impedimento esset, ante decem dies, quam sanctissima illa anima de corpore exiret, mandauit, ne quis ad eum intraret, præter medicos, & cum ad eum refectio inferebatur, tandemq; membris omnibus sui corporis incolumis, integro aspectu, atque auditu, præsentibus, & videntibus suis clericis, & cum illo pariter orantibus, obdormiuit in pace.

VIII. HAec Beatissimi Patris vitæ norma extitit, hæc viuendi regula, quam suis clericis præscriptâ primus ipse expertus, & professus cæteris seruandam proposuit, in qua cum summa totius Euangelicæ perfectionis, & Christiana religiositate, vrbanæ ciuilitatis imago quædam exactissima relucet, vnde non mirum, si hæc ipsa vitæ norma omnibus clericis ita placuerit, vt non solùm post illius obitum per totum Orbem, verumetiam illo adhuc superstite in varijs Regionibus fuerit propagata, nam vt de illius propagatione ante ipsius Beati Augustini obitum aliquid breuiter dicamus, præter primum monasterium in horto Valerij, & secundum in domo Episcopali institutum, tertium quoque fundauit Leporius eiusdem Beatissimi Patris discipulus, & Regularis clericus, generis quidem nobilitate clarus, sed regularis disciplinæ obseruantia longè clarissimus, de quo idem met Augustinus serm. 2. de Communi vita clericorum ita scribit. *Vestrum plurimi sciunt, presbyterum Leporium, quamuis seculi natalibus clarum, & apud suos honestissimo loco natum, tamen iam Deo seruientem, cuncta, quæ habebat reliquisse, inopem suscepi: non quia nihil habuit, sed quia iam fecerat, quod lectio ista persuadet. Hic non fecit, sed nos scimus, vbi fecit, vnitas Christi, & Ecclesia vna est, vbicunque fecit bonum opus, pertinet ad nos, vt sibi gaudeamus. Hortus est vnus, vbi nostis, ibi monasterium suis constituit: quia & ipsi Deo seruiunt. ille hortus ad Ecclesiam non pertinet, nec ad ipsum, & ad quem dixeris aliquis? ad illud, quod ibi est monasterium.* IX.

Sed & quartum addidit presbyter Barnabas eiusdem instituti, & Societatis Canonicus. de quo similiter idem Augustinus in eodem sermone hæc subiungit. *Dixi, aliquid suum non habere presbyteros cohabitatores meos, inter quos est & presbyter Barnabas: sed de illo audiui, quædam fuisse iactata, ante omnia quod emit villam à dilecto, & honorabili filio meo Eleusino. Hoc falsum est. Monasterio donauit ille, non vendidit. Ego sum testis. quid amplius quæratis ignoro. Ego sum testis, donauit ille, non vendidit: sed dum non creditur donare potuisse, creditur vendidisse.* & infra. *Remansit aliquid, quod non debebatur etiam monasterio illi, quod per ipsum Deus instituit.* & vt semel cum Possidio dicamus, clerum sufficientissimum, & monasteria virorum, & mulierum continentium plena cum suis præpositis in Ecclesia, cum Bibliothecis suis libros, & tractatus, & suos, & aliorum continentibus reliquit.

IX. AT non solùm in Ecclesia Hipponensi, & adiacentibus Africanis, verùm etiam in transmarinis regionibus hæc tam sancta institutio eodem Augustino in viuis agente mirum in modum fuit propagata, de qua propagatione, qui eam oculatus vidit Possidius cap. 11. in hunc modum scribit. *Proficiente verò doctrina diuina sub sancto, & cum sancto Augustino, in monasterio Deo seruientes Ecclesiæ Hipponensi clerici ordinari cœperunt: ac deinde innotescente, ac clarescente de die in diem Ecclesiæ Catholicæ prædicationis veritate, Sanctorumq; seruorum Dei proposito, continentia, & paupertate profunda, ex Monasterio, quod per illum Venerabilem virum, & esse, & crescere cœperat, magno desiderio poscere; & accipere Episcopos, & Clericos pax Ecclesiæ, atque vnitas & cœpit primò, & postea consecuta est. Nam fermè decem, quos ipse noui sanctos, ac venerabiles*

viros continentes, & doctissimos Beatus Augustinus diuersis Ecclesijs, nonnullisq; eminentioribus rogatus dedit. Similiterq; & ipsi ex illorum Sanctorum proposito venientes, Domini Ecclesijs propagatis, & monasteria instituerunt, & studio ædificationis verbi Dei cæteris Ecclesijs promotos fratres ad suscipiendum sacerdotium præstiterunt. vnde per multos, & in multis, salubris fidei, spei, & charitatis Ecclesiæ innotescente doctrina, non solùm per omnes Africanas partes, verumetiam in transmarinis, & per libros editos, atque in Græcum sermonem translatos, ab illo vno homine, & per illum multis, fauente Deo, multa innotescere meruerunt. & cap. 15. de Mercatore illo Manichæo ad ipsius Augustini prædicationem conuerso verba faciens: *Ex eo*, inquit, *ille homo proposito seruorum Dei adhærens, negotiatoris dimisit actionem: & proficiens in Ecclesia membris in alia regione ad presbyterij quoque Dei voluntate petitus, & coactus officium accessit: tenens, atque custodiens propositi sanctitatem. & forte adhuc vsque nunc in rebus humanis viuit trans mare constitutus.*

X. QVæret forsan aliquis, in quibusnam transmarinis regionibus viuente Beato Augustino, hæc illius reformatio fuerit propagata. Huic ego quæstioni quid certi respondeam, me non habere ingenuè profiteor: nam quæ de Leporio Episcopo Vticensi in Bethica, & de Profuturo item Episcopo Bracharensi similiter in Bethica, Ioannes Marquez in suo libro de Origine fratrum Eremitarum scribit, apocrypha, & falsa sunt, vt in prima parte monstrauimus. Nihilominus si coniecturis in re prorsus incerta vti, ac diuinare liceat, affirmarem, in illis potissimum prouincijs Augustinianum institutum propagatum, quibus tunc temporis cum Africanis, & præsertim Hipponensibus commertia, eaq; frequentissima intercedere solebant. Eiusmodi erant Gallicæ, ac Hispanicæ, Tirreni, Gallici, & Iberici littoribus adiacentes, vt Narbonensis, Barchinonensis, Valentiana, Carthaginensis, & finitimæ, necnon etiam interiacentes insulæ Corsicæ, Sardiniæ, Capraria, nam inter istarum Regionum, & Africani littoris Hipponensis accolas, commertia, familiaritatem, & necessitudinem intercessisse, conuincunt epistolæ beatorum Hilarij, & Prosperi ad Augustinum, & quæ pro eiusdem Augustini doctrina de Prædestinatione tuenda contra Massilienses ijdem Prosper, & Hilarius egerunt, & epistola Diui Augustini ad Hilarium 89. necnon etiam acta per Cassianum, & cæteros presbyteros Galliarum pro Leporio Episcopo Vticensi in Africa ab errore Pelagiano reuocando, atque tandem colligitur ex literis, & nuncijs Episcoporum Hispanorum ad Augustinum missis, ex quibus vnus extitit Paulus Orosius eiusdem Augustini discipulus, eiq; familiaritate iunctissimus, vt alia omittam, quæ sacras Historias legentibus passim occurrunt. Quod non sine causa animaduertere oportuit, estq; memoriter tenendum propter ea, quæ de D. Augustini instituto per Sanctum Patritium in Hyberniam delato inferiùs dicemus.

Caput decimumtertium.

De Augustiniana reformatione post excidium ciuitatis Hipponensis per totum Orbem propagata.

INter eximia seruorum Dei priuilegia, illud mea sententia præcipuum, & præclarissimum videtur, quod Beatus Iob cap. 8. recensuit, cum illos arbori cuidam in horto plantatæ, ac succi plenæ comparauit, quæ radicibus inter aceruos lapidum defixis, nec vim ventorum, nec Solis æstum timeat: quam si quis conuellere nitatur, illius conatum rideat, ac tandem si securi succidere voluerit, nouis stolonibus emissis, mille alijs vijs repullulet, & exurgat. *Humectus*, inquit, *videtur antequam Sol veniat, & in ortu suo germen eius egredietur.* Hebraicus, Tigurina, Vatablus, & Pagninus legunt. & in horto germen eius egredietur. *Super aceruos petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur, si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum, & dicet, non noui te: hæc enim est lætitia cordis eius, vt rursum de terra alij germinentur.* Istud eximium priuilegium etsi omnium Dei seruorum sit proprium, tamen in Beatum Augustinum, & in ordinem Clericorum Canonicorum ab illo reformatum, qui secundum Deum germen est illius delectabile, tam propriè, & tam exactè quadrat, vt in nullos vnquam magis. Nam sicut negari nequit, Beatissimum Patrem arborem pulcherrimam fuisse, iuxta decursus aquarum plantatam, quæ tanta diuinæ gratiæ, supernæ scientiæ, virtutum, & donorum plenitudine exuberauit, vt non modò inæstimabiles fructus dederit, verùm etiam inter mundi pressuras hæreticorum persecutiones, & malorum inuidias, nec Solis æstum timuerit, nec folium illius defluxerit: sed & omnia, quæ facere cogitauit, Deus prosperè illum agere voluit: ita sanè huius Beatissimi Patris germen, quod factus presbyter in horto à Valerio sibi donato plantauit, quando vt Possidius inquit, monasterium intra Ecclesiam mox instituit, & cum Dei seruis viuere cœpit, secundum modum, & regulam sub Sanctis Apostolis constitutam, Deo protegente, & adiuuante, tam altè suas radices defixit, tam longè, ac latè suos ramos distendit, tam copiosos, ac vberes virtutum, & meritorum fructus retulit, vt non solùm ex illo horto egressum plurimas Ecclesias, & monasteria circunquaque compleuerit, in quibus Augustiniani clerici, eodem Augustino adhuc viuente, fuerunt instituti, propagati, multi- I.

multiplicati: sed quod est dictu mirabile, & vix credendum, quantiscunq; persecutionum conatibus Diabolus per Vvādalos, Alanos, Gothos, Hæreticos, Arianos, Pelagianos, Donatistas, cæterosq; Inferni ministros illud eradicare, & de Ecclesia convellere conatus fuerit, non modò illud succidere non potuit, quin potius per totum orbem mirificè propagatum est, & per omnes Ecclesias dilaratum, id verò quemadmodum acciderit, consequens nunc est, vt ex Victore Vticensi, necnon etiam ex gestis S. Quoduultdei Carthaginensis Episcopi, & alijs probatis Historicis breuiter aperiamus.

II. IGitur Beatissimo Patre nostro Augustino de corpore mortis huius egresso circa annum salutis 431. irruptionis Vvandalorum in Africā ann. 3. obsidionis verò Ciuitatis Hipponensis mense 4. vel 5. ætatis illius anno 76. furor Barbarorum, qui in electos quosq; Catholicos, præcipuè tamen in Sacerdotes, Episcopos, ac cæteros clericos desæuiebat, in ipsam Beatissimi Patris familiam præ cæteris recrudescere, & exquisitis tormētis cœpit debacchari. Hinc plurimi gladij trucidati, nūnulli rogo succenso iniecti, alij admotis candentibus laminis toto corpore exustulati: quidam squalore carceris, & inedia necati, certaminis sui cursum fœliciter peregerunt. Ex his fuerunt Lætus, Episcopus, Papinianus, Mansuetus, Archiminus, Satyrus, & Armogastus. Alij verò exilio fuerunt dānati, vt S. Quoduultdeus Episcopus Carthaginensis, Gaudiosus Episcopus Bitinensis, Gelasius Valerij filius, qui postea fuit Romanus Pontifex, Valerianus, Vrbanus, Hortulanus, Fusculus cæteris circiter ducentis Episcopis, & clericis per Italiam, & alias Prouincias dispersis. Hinc vero Deo protegēte, & Beatissimo Patre nostro suis precibus adiuuante effectum est, vt contra quam hostes Ecclesię sperauerant, ipsa D. Augustini plantatio inter acernos lapidum altiùs radices defixerit, & inter procellas persecutionum suos palmites longiùs, & latius distenderit, & ex naturali, vt sic dixerim, solo Ecclesiæ Africanæ excisa, in Ecclesijs Italicis, Gallicis, Hispanicis, & alijs per varias mundi prouincias maiori cum incremento fuerit replantata.

III. DE hac propagatione consequenter nunc dicturi, vt Ordinē ab Aristotele nobis traditū seruemus, qui docet ab vniuersalibus ad particularia progressum nos facere, monstrabimus primò generali, & vniuersali ratione, ipsum ordinem canonicum à Diuo Augustino reformatū per omnes Christiani orbis Prouincias tum in Oriente, tum in Occidente fuisse dilatatum. postea de illius propagatione per singulas prouincias verba faciemus. Et sanè canonicam institutionem à B. Augustino reformatam non solùm in partibus Africæ, verùm etiam per cunctas Christiani orbis prouincias fuisse ampliatam, & ab antiquissimo tempore viguisse, vt alia documenta innumera, & authentica omittamus, quæ inferius in progressu recensenda erunt, probari potest ex Bulla reformationis generalis ipsius Canonici ordinis factę per Benedictū Papā XII. quæ incipit: *Ad decorem Ecclesiæ sponsæ Dei*. nam in ea Bulla in cap. de Capitulis Prouincialibus singulis triennijs, vel quadriennijs in singulis prouincijs celebrandis, omnes Prouinciæ, in quibus Canonici Regulares viuentes sub regula B. Augustini per ea tempora inueniebantur, in huncmodum referuntur.

Constitutionem insuper Concilii Generalis de communi Capitulo Abbatum, atque Priorum Abbates proprios non habentium in singulis regnis, siue Prouinciis faciendo volentes exacta diligentia obseruari, statuimus, quod in religione prædicta in singulis prouinciis per nos designatis inferius, & distinctis fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium, saluo iure Diœcesani, commune, seu prouinciale capitulum Abbatum, Præpositorum, Priorum, cæterorumq; Prælatorum Abbates, seu alios prælatos, superiores eiusdem ordinis non habentium &c. & infra. Vt autem in Prouinciis, in quibus dicta capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæsitetur, quamlibet prouinciam quoad huiusmodi prouincialia tenenda, & celebrando Capitula, prout sequitur limitamus. In primis Vrbs Romana cum Episcopatibus nobis immediatè subiectis in nostra speciali prouincia cum toto Regno Siciliæ pro vna prouincia computatur. Prouinciæ Thebana, Cretensis, Atheniensis, Patracensis, Corinthiensis, & Neapatensis, cum toto Patriarchatu Constātinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna, Regnum Corsicæ, & Sardiniæ pro vna. Prouincia Pisana, Ianuensis, Mediolanensis, & Rauennās cum Episcopatibus Placentino, Ferrariensi, & Ariminensi pro vna. Patriarchatus Aquilegiensis, & Gradensis cum Prouinciis Iadrensi, Spalatensi, Ragusina, Antibarensi pro vna Prouinciæ Strigoniensis, Collocensis, & Gneznensis, cum Episcopatu Caminensi pro vna. Rigbensis pro vna, Salseburgensis, Magdeburgensis, & Bremensis pro vna. Coloniensis, Maguntinensis, Treuirensis cum Episcopatu Bābergensi pro vna. Ebredunensis, Viennensis, Aquensis, Arelatensis pro vna. Lugdunensis, Tarantasiensis, & Bisuntina pro vna Rhemēsis, Senonensis pro vna. Rotomagensis, & Turonensis pro vna. Burdegalensis, & Bituricensis, cum Episcopatu Aniciensi pro vna. Narbonensis, Tholosana, & Ausitana pro vna. Taraconensis, & Cæsaraugustana cum Episcopatu Maioritensi pro vna. Toletana, Hispalensis, Compostellana, & Brocarensis pro vna. Cantuariensis, & Eboracensis pro vna. tota Hybernia pro vna. Regnum Scotiæ pro vna. Regnum Daciæ, Noruegiæ, & Suetiæ pro vna prouincia deputantur. Si qua verò Episcopatus, vel monasteria, aut loca alia dictæ Religionis existant, quæ in aliqua dictarum prouinciarum minimè includantur, quoad dicta Capitula prouincialia intelligantur esse de illa Prouincia, cui viciniora existere dignoscuntur. Hæc in dicta Bulla. Ex quibus facilè coniectari potest

poteſt, ſi tempore iſtius Pontificis, quo ipſe Ordo Canonicus ſeneſcens, ac incuruatus fere cadebat, tot nihilominus Regulariũ Canonicorũ Prouinciç in omnibus mundi partibus numerabantur, quid de priſcis temporibus cenſendum, quibus in flore adoleſcentiç, & iuuentutis erat conſtitutus? quibus inquam tot Regna Chriſti fidem colebant, quç non ſolùm à fide Catholica, verùm etiam à Chriſtiana Religione prorſus defecerunt. Nec hyperbolem eſſe, quod dixit Volaterranus lib. 21. Commentariorum Vrbanorum: *Denique nulla magis Religio propagauit, cuius cœnobia olim in Europa ad quatuor millia quinquaginta quinquaginta quinque, in Italia ſeptingenta.*

Caput decimumquartum.

De reformatione Sacroſanctæ Patriarchalis Baſilicæ Lateranenſis facta per Beatum Gelaſium Valerij filium, Sancti Auguſtini diſcipulum, & Canonicum Regularem.

I. D mare, inquit Sapiens, vnde exeunt flumina reuertuntur, vt iterum fluant, oſtendimus libro antecedenti non ſemel, inſtitutionem, & vitæ normam, ſecundum quam B. Auguſtinus Hipponenſes clericos inſtituit, & ad Regulam Apoſtolicam informauit, ex Italia in Africam ab illo euectam, ab Eccleſia Romana, & Mediolanenſi poriſſimùm exemplaram. Quid igitur mirum ſi poſt illius obitum eadem regularis inſtitutio in Italiam poſtliminio ſtatim repedauerit, & ad ſuum caput recurrerit, vt ex illo per omnia huius myſtici corporis membra iterum diffunderetur. Nam defuncto Beatiſſimo Patre noſtro Auguſtino, quemadmodum ſuperiori capite dictum eſt, omnes illius diſcipuli vel per martyrium fœliciter conſumati fuerunt, vel exilio ad varias terrarum Prouincias deportati. Porro inter alios illius alumnos, qui ob Chriſti fidem, & Sanctæ Religionis clientelam, exilio fuerunt damnati, vnus extitit Beatus Gelaſius, quem natione Afrum, & Valerij filium, eius inquam Valerij, qui Hipponenſis fuit Epiſcopus, libet Pontificalis Damaſo adſcriptus, & à Gratiano in cap. Oſius 56. d. relatus, Anaſtaſius Bibliothecarius, Platina, Onuphrius, & alij communiter atteſtantur. Hic cum ab Hunnerico Vvandalorum Rege impijſſimo cum Sanctis Quodvultdeo Carthaginenſi, Gaudioſo Bitinenſi ac cæteris Epiſcopis, & clericis ex Africa pulſus circa annum ſalutis 440. Neapolim Campaniæ Ciuitatem appuliſſet, Romam veniens à Sancto Leone Primo huius nominis Pontifice perbenignè ſuſceptus, & in Sacroſancta Lateranſi Baſilica collocatus, eandem Baſilicam ipſo Romano Pontifice in primis iubente, & adiuuante, ſecundum D. Auguſtini Regulam ad originarium eiuſdem Eccleſiæ inſtitutum à B. Syluestro primitus in ea plantatum, ſed progreſſu temporum aliqualiter relaxatum, reformandam totis viribus procurauit: in qua eum ſanctiſſimè per multos annos cum cæteris illius Eccleſiæ Sacerdotibus, & clericis iuxta prædictam regulam vixiſſet, tandem ad Summum Pontificalis dignitatis apicem à Clero, & Populo Romano fuit vnanimiter ſubleuatus, & ſic ſub iſto Sanctiſſimo Pontifice, & per ipſum Ordo Canonicus ſecundum reformationem, & regulam traditam à B. Auguſtino primùm in ipſa Eccleſia Lateranenſi, deinde in alijs Eccleſijs tum in Vrbe Roma, tum in alijs Ciuitatibus, & Prouincijs breuiſſimo temporum interuallo eſt propagatus, & confirmatus, quod euidenter oſtendunt innumeræ Cathedrales, & aliæ Collegiatæ, intus, & extra Italiam conſtitutæ. de quibus, vt nunc in particulari diſtinctè aliquid dicamus, à Sacroſancta Lateranenſi Baſilica narrationē ordiemur. In hac igitur Sacroſancta Baſilica, quæ ex omnibus Eccleſijs ritu ſolemni per Romanos Pontifices dicatis prima extitit, Ordinem Canonicum ſecundum Regulam à D. Auguſtino traditam per B. Gelaſium Valerij filium, & eiuſdem Auguſtini diſcipulum fuiſſe inſtitutum, & continuata ſucceſſione per annos circiter octingentos, nimirum ab ipſo Gelaſio Primo, vſque ad Bonifacij Papæ Octaui tempora ſteriſſe, Solis luce clarius oſtendunt innumera Pontificum diplomata, & priuilegia tum ipſi SS. Lateranenſi Baſilicæ, tum clericis canonicis inibi degentibus conceſſa, quæ nunc etiam in eiuſdem Eccleſiæ Cartophilacijs adſeruantur, quorum multa exempla in Bullario Romano recens edito, ac etiam in libro Indultorum noſtræ Congregationis Lateranenſis cernere licebit, quæ quod huic noſtro volumini inſcribere ad noſtræ narrationis veritatem probandam durus eſſet labor, illorum tenoribus omiſſis ſolùm duos teſtes oculatos adhibendos cenſuimus, quorum alter Summus Pontifex dum exiſteret, ea exhiberi ſibi fecit, & vidit: alter verò quòd eſſet Eccleſiæ Romanæ Bibliothecarius, eiuſdem Baſilicæ omnia archiuia fatetur ſe fuiſſe, quam diligentiſſimè luſtratum. Horum teſtium primus fuit Eugenius Papa huius nominis Quartus in Bulla, per quam Canonicos Regulares eiſdem SS. Lateranenſi Baſilicæ tanquam veros, primæuos, & originarios illius Eccleſiæ Clericos reſtituit, in qua inter alia multa, quæ in laudem Canonici Ordinis exarauit, hæc literis mandauit: *Decet igitur, vbi totius ſanctitatis eſt caput, vbi harent terrena cœleſtibus, vbi eſt gratiæ magnitudo, ſacratiſſima holocauſta, & immaculata obſequia diuinæ maieſtati cum omni ſanctitate perſolui, & munda ſacrificia offerri diuino conſpectui. Hac igitur pia, & ſancta inſpiratione ducti, & zelo domus Dei ſoliciti ſacratiſſimi Pontifices prædeceſſores noſtri, illius ſecuti veſtigia, cuius perfecta, & ordinata ſunt opera, poſtquam venerabilem locum pro Populi Dei ſalute, & Summi Regis* glorıa

gloria decorauerunt, & ex thesauro Christi sacratissimo inenarrabilibus, & incomprehensibilibus indulgentijs, & diuinae gratiae largitate, & remissionum exuberantia ornauerunt, bonorum priuilegijs sublimauerunt, & decorauerunt titulis dignitatum, diuinam in terris familiam clericorum, qui religiosam vitam ducerent, & ad exemplum nascentis Ecclesiae sanctam institutionem seruarent, quos Canonicos Regulares appellamus, & sacrum inter clericos, & ministros Christi viuendi modum in Sacrata Basilica instituerunt, firmauerunt, erexerunt, & perpetuo deputauerunt: vt hi prima in terris Ecclesiae, & matris Sanctorum Apostolica prouidentia curam gererent, qui primorum Christianae Religionis clericorum normam, traditiones, & instituta sectantur. Huius profecto sacri ordinis, & sancti instituti post Sanctos Apostolos primùm in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus institutor, & conditor: ac gloriosus Doctor Augustinus diuinis regulis, & doctrina decorauit, & sanctae memoriae Vrbanus insignis martyr, & sanctissimus Pontifex Generalis decreti Ordine reformauit, & Beatissimus Gregorius Augustino Anglorum Episcopo veluti plantationem sacram in commisso sibi populo praecepit institui, & in Occidentis finibus ampliauit. Hi sunt profecto, qui Sanctorum Patrum vitam probabilem imitantur, & Apostolorum instituta instinctu Spiritus sancti renouant: qui ad exemplum illorum credentium in vnum conuenerunt, quibus erat cor vnum, & anima vna, qui pastoribus suis iuxta Ecclesiasticas, & Apostolicas traditiones obediunt. Sicq; haec sancta, & placens Deo institutio antiquitus, & ab ipsis ferè primordijs obseruata extitit, & Sacram Basilicam per dicti Ordinis Clericos per longa tempora sanctè, & salubriter gubernatam fuisse, certissima scientia, & veritate comperimus: & hoc euidentissimè testantur innumera documenta. Cum autem hoc pium, & salutare institutum mundo in maligno posito, ex antiqua hostis inuidia fuerit perturbatū, & per scelerec. Bonifacium Octauū praedecessorem nostrum quadam illius temporis malitiae consideratione immutatum, & per ipsum Patrum termini translati noscantur, & amotis Regularibus Canonicis, secularium clericorum, & canonicorum fuerit dicta Ecclesia curae, & gubernationi commissa &c. Nihil amplius nostrae menti, nostris affectibus, nostrae saluti, & humeris imminere conspicimus, quàm vt pristinum, sanctum, & diuinum opus, primam scilicet institutionem repetamus, Patrum terminos reponamus, & quasi iacenti manum porrigentes Sanctam Ecclesiam Lateranensem ad primaeuum statum, & ordinem reducamus: Hęc Sanctissimus Pontifex, in quibus praeter ea, quae pro suo ingenti in ordinem canonicum affectu de eius laudibus dicit, quod ad rem praesentem attinet, haec habet. Primò Romanos Pontifices, postquam ipsam Lateranensem Basilicam ditauerunt, & ingentissimis priuilegijs munierunt, familiam clericorum religiosorum, qui dicuntur canonici Regulares in ea instituisse, & eidem Basilicae perpetuo deputasse. Secundò praedictam Basilicam per longa tempora per dicti Ordinis canonicos sanctè, & salubriter fuisse gubernatam, nimirum vsque ad tempora Bonifacij VIII. Tertiò ipsum Papam Bonifacium dictos canonicos regulares eijciendo, & seculares introducendo, Patrum terminos transtulisse. Quartò ipsum Eugenium IV. Canonicos Regulares eidem Ecclesiae restituere voluisse, vt sanctam illam Ecclesiam ad primaeuum statum, & ordinem reduceret. & hinc sequitur. Quintò loco, ordinem primaeuum, seu primariam illius Ecclesiae institutionem fuisse clericorum regularium, non secularium, quod magis explicat inferiùs vocando ipsum ordinem canonicorum regularium ordinem originarium illius sanctissimae Basilicae. Sextò supradicta omnia Summum Pontificem asserere non ex aliorum narrationibus, sed ex certissima scientia, & veritate comperta, siue vt aiunt, causa cognita, quam, inquit, attestantur innumerabilia documenta.

Atque hinc habes, quo illos corrigas, qui dicunt, illam Bullam per canonicos regulares importunis precibus, & falsis narrationibus ab hoc Pontifice extortam, de quorum numero fuit Antonius Massa Gallesius Iurisconsultus in quodam suo consilio scripto pro Reuerendis Monachis Cassinensibus in causa praecedentiae inter illos, & Canonicos Regulares Lateranenses, edito Venetijs apud Iordanum Zillettum anno 1562. fol. decimo quinto, & decimo sexto: nam praeter quòd illa Bulla non est emanata ad supplicationem ipsorum canonicorum, sed motu proprio, & ex certa scientia, & matura deliberatione, & tractatione diligenter habita cum Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus. si hanc tam constantem Pontificis assertionem factam, vt ille ait, ex certissima scientia, & veritate comperta, quam innumerabilia documenta testantur, liceat in dubium reuocare, cui alij credemus? cur non alia tum illius, tum aliorum omnium Romanorum Pontificum diplomata in dubium reuocare, ac deludere poterimus? II.

Secundus testis pro eadem veritate confirmanda, isq; tum ob illius eruditionem, tum quòd eiusdem Lateranensis Basilicae, sicut etiam aliarum Vrbis Ecclesiarum Archiua, & monimenta omnia est exactissimè lustratus, tum demum quòd Eremitici Ordinis fuerit professor, omni exceptione maior, est Onuphrius Panuinus in volumine proprio de Ecclesia Lateranensi quatuor libris distincto, quos ex dictae Basilicae Cartophilacijs, nec non ex libro Ioannis Diaconi de eadem Basilica ad Alexandrum Tertium scripto collegit. in eo siquidem volumine libro secundo, capitulo tertio, ac etiam in libello de septem Vrbis Ecclesijs sub titulo de Ecclesia Lateranensi pagina mihi 132. ita scribit. III.

Principio statim post Basilicam conditam diuina

in ea speciatim ministeria celebrabant Romanus Pontifex, & presbyteri Vrbis Romæ, tam Cardinales, quàm non Cardinales, septem Diaconi, *totidem Subdiaconi, & reliquus* Romanus *Clerus, & populus fidelis. Nam psalmodiam, hymnos, & preces populus cum minoribus, maioribusue clericis canebant.* Episcopus *concionabatur, presbyteri omnes Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Sacramenta per vices tractabant. Aucta fidelis populi multitudine, cum presbyteri per singulos Vrbis Romæ titulos distributi essent, hiq; in suis Parochijs occupati, non ita assistere Romano* Pontifici *possent, clericorum quoque disciplina laberetur,* Gelasius *Papa circa annum Domini* C D. *clericos, qui ab arctiore vitæ instituto canonici, id est* Regulares *vocati sunt (hi Apostolorum, & primitiuæ Ecclesiæ more secundum Beati Augustini regulam in communi viuebant)* Laterani *collocauit, qui presbyterorum veterum tam Cardinalium, quàm non* Cardinalium *loco, Basilicæ Lateranensis speciatim addicti quotidie deseruirent in administrandis præcipuè Sacramentis, & publicis precibus fiendis. In quibusdam verò solemnitatibus* Romanus Pontifex *antiquum eum* Presbyteris Cardinalibus, *& alijs Basilicarum Vrbis Prælatis morem retinebat: nam veteri instituto in* Basilica Lateranensi *rem diuinam facere solebat. Canonicorum porro priscis illis temporibus præcipuum (vt dixi) munus erat Sacramenta plebi Dei administrare: nam in psallendo minus erant occupati, quum eo tempore psalmodiam adhuc fideles populi frequentarent.* Cæterum cum Religionis *zelus paulatim decreuisset,* Lateranensisq; *Basilica non ita in psalmodia frequentaretur à populis, & canonici maioribus occupati rebus cautiones frequentare nequirent, optima occasione accidit, vt haud longè post Gelasij tempora à monachis id munus Laterani susciperetur. Qui paulo ante à* Beato Benedicto *Abbate in* Occidente *instituti optime viuendi normam acceperant. Is enim in Monte* Cassino, *monachorum cœnobio ædificato, eis primus omnium Occidentalium iura viuendi dedit, qui quum nullis sacris tum initiarentur, orationibus tantum, precibus, hymnis, psalmis, & cantui in Ecclesia vacare solebant. Huic sanctissimo Patri* Benedicto, *quum anno* Domini D X L I I. *obijsset in monasterij Cassinensis regimine; vir sanctus* Abbas Constantinus *suffectus est eiusdem* Patris *discipulus: huic Tertius* Simplicius, *cui quartus* Vitalis, *& eidem* Bonitius Abbates *successere.* Sub Abbate Bonitio *Longobardi, qui Iustino minore* Augusto *anno* Domini DLXVIII. *Italiam inuaserant, Cassinense monasterium nocturno tempore fratribus quiescentibus ceperunt, & omnibus direptis effecerunt, vt ne vnus quidem illic homo permaneret. fugientes itaq; ex eodem cœnobio fratres,* Romam *sub* Ioanne Papa *Tertio profecti sunt, ex cuius* Pontificis *concessione iuxta Lateranensem Basilicam monasterium construxerunt sub titulo* Sanctorum Ioannis Baptistæ, *Euangelistæ, & Pancratij, vbi per centum & triginta annos, quoad Cassinense monasterium dirutum permansit, persliterunt, & laicorum loco in Lateranensi Basilica sacras horas, & psalmos canere cœperunt, canonicis tantum sacra in ea facientibus, & sacramenta omnia administrantibus. Huius monasterij meminit* Sanctus Gregorius *libro Dialogorum secundo cap. primo. Cæterum quum processu temporis monachorum Lateranensium laberetur institutum,* Gregorius *Papa Tertius monasterium Sanctorum Ioannis Baptistæ, Euangelistæ, & Pancratij prope Lateranensem Basilicam antiquitus constructum renouauit, quod tum monachis superiorum* Pontificum *incuria destitutum pene erat. cui prædia multa, & dona contulit, & quæ inuenerat ipsius monasterij alienata, reddito pretio eidem loco restituit: vbi & Congregationem monachorum reformauit, & Abbatem constituit ad persoluenda quotidie sacra officia laudis diuina in Basilica sancti Saluatoris, quæ dicitur Constantiniana iuxta Lateranum, diurnis, nocturnisq; temporibus, quemadmodum tunc in Basilica sancti Petri Apostoli fieri mos erat. Quo verò tempore monachi eo loco cesserint, & canonici multiplicati monachorum munia in psallendo, & horas canonicas cantando supplere cœperint, incompertum. Certum est, aliquot seculis post canonicorum tantum Lateranensium, qui monachorum more in communi viuebant, Prioresque, qui Abbatis loco omnibus præessent, habebant, mentionem fieri, & monachis omnino præteritis, canonicorum Ordinem dilabentem Laterani iuxta Beati Augustini regulam post multa tempora primus omnium* Romanorum *Pontificum reformauit* Alexander Papa Secundus, *qui ante Pontificatum clericus regularis fuerat, & in amplissimam dignitatem, vitæq; splendorem restituit, itaut monachis Cassinensibus magno tunc sanctitatis, & pietatis nomine florentibus, & celeberrimis nulla in re cederent. Quare ea deinceps Congregatio ingentem maximorum virorum prouentum tulit.* Ex eo enim *Monasterio prodierunt* Honorius Secundus, Innocentius Secundus, Lucius Secundus, Alexander Tertius, *&* Honorius Tertius Romani *Pontifices, multi præterea, & magni nominis Cardinales. Post* Alexandrum Secundum, Paschalis Secundus *Papa canonicum ordinem diuturni schismatis tempore paulatim laxatum,* Pontifex *factus salubri studio, & prouidentia in Lateranensi cœnobio correxit. floruit verò maximè hæc Congregatio Laterani sub* Alexandro Tertio, *& aliquot eius successoribus, cum magna hominum præstantissimorum copia, tum eximiæ sanctitatis opinione. Hi monasterium Lateranense incolebant, quod inter porticum sancti Venantij, & Basilicæ Lateranensis absidam inchoatum, vbi adhuc in area eadem veteris claustri nouem columnæ supersunt, ab ea area ad eandem Basilicæ partem protenditur, quæ Occidentem spectat. Vbi adhuc in ipsa area vetus claustrum, totum vermiculatum cum hoc elogio in Zophoro è musiuo iam exolescente conspicitur.*

Canonicam formam sumentes discite normam,

Quam

Quam promisisti, hoc claustrum quando petisti:
Discite sic esse, tria vobis adesse necesse,
Nil proprium, morem castum portando pudorem.
Claustri structura sit vobis docta figura,
Vt sic clarescant animæ, moresq; nitescant.
Et stabiliantur animo, qui canonicantur
Vt coniunguntur, lapidesq; sic polliuntur
Gaudeat ... nouellis .... Christoq; fidelis
Qui sua dimisit operi vel mundi ....

Extant in eodem loco omnia monasterij vestigia, vt superne claustrum aliud nouum cum cellis hinc inde exstructum, dormitoria duo, cellulæ, refectorium, claustrum aliud interius dirutum, vbi sunt aliquot canonicorum domicilia. In medio verò claustri vermiculati est hortus cum cisterna, & aliquot pulcherrimis pilis, & omnia postremo extant, quæ in rectè institutis cœnobijs ædificari solent.

Permanserunt autem clerici hi, qui canonici vocati sunt, in communi monachorum more viuentes in monasterio Lateranensi Basilicæ adiecto annos plus minus DCCC. vsque ad Bonifacij Octaui Pontificatum, qui circa annum Domini MCCCC. eos canonicos claustrales Monasterio Lateranensi exire ordinauit, & seculares clericos, qui canonici seculares vocantur, collocauit: singulisq; ex redditibus monasterij singulas præbendas spectatim constituit.

Caput decimumquintum.

De eodem Ordine Canonico in præfata Lateranensi Basilica per B. Gelasium reformato quorundam opiniones minus probabiles referuntur, & reijciuntur.

I. EX testimonijs proximè allegatis primò habes, vnde illorum errorem crassissimum refellas, qui aiunt, canonicos seculares in Ecclesia Lateranensi vsque ad Bonifacii Octaui tempora stetisse, illum verò amotis clericis secularibus canonicos regulares in eadem Ecclesia instituisse, quanquam qui hoc dixerit, nullum reperi, præter vnum Antonium Massam Gallesium in consilio proximè allegato, qui quoniam adeo crassus est, vt nisi illius verba formaliter, & fideliter referantur, de impostura suspicioni locus esse meritò possit, Ecce tibi, quæ ille in præfato consilio fol. nono in principio scribit ad tertium argumentum allatum ad fauorem canonicorum regularium. *In hoc quidem argumento*, inquit, *multa sunt falsa, quorum falsitate detecta non erit opus alia responsione. Nam quantum attinet ad Ecclesiam Lateranensem, in qua dicunt fuisse ab initio institutos canonicos regulares, qui ibi octingentis annis perseuerando, etiam Canonicis Sancti Petri fuerunt prælati, quod dicunt constare ex Historicis, continet duplex mendacium, quia in dicta Ecclesia Lateranensi prius fuerunt alij Religiosi, quàm Canonici Ordinis Sancti Augustini, vt patet ex testimonio Alberici de Rosate in Rubrica, ff. de statu hominum, vbi ponit hæc verba: in Vrbe Roma sunt quinque Ecclesiæ, quæ Patriarchales vocantur, videlicet Ecclesia Beati Ioannis Lateranensis, quæ consueuit habere Priorem, sed ex Constitutione Bonifacij Papæ Octaui habet Decanum, Erant Religiosi, & facti sunt canonici Ordinis Sancti Augustini: vnde patet quod canonici Sancti Augustini non fuerunt ibi, nisi à tempore Bonifacij Octaui, cum antea ibi essent alij Religiosi, nec dubitari potest de fide testimony Alberici, cum sit autor grauissimus, vixeritq; in Vrbe Aduocatus Consistorialis non multo post Pontificatum Bonifacij Octaui.* hæc ille.

II. SEcundò infertur errasse Azorium tomo primo libro duodecimo cap. vigesimosecundo quæstione quarta, cum inquit: *Onuphrius Panuinus in libello de septem Ecclesijs Vrbis scribit in hunc modum. Gelasius Primus circa annum Domini quadringentesimum constituit in Ecclesia Lateranensi clericos canonicos, qui seruabant Regulam Apostolicam, nihil proprium habentes, sed in commune iuxta Regulam Sancti Augustini viuentes. Postea Gregorius Tertius posuit monachos in Ecclesia Lateranensi, vt in ea preces quotidie canerent: deinde deficientibus monachis, iterum sunt in eadem Ecclesia clerici canonici constituti, qui more monachorum religiosorum vitæ institutum seruabant, & Priori, loco Abbatis parebant, & in communi domo habitabant.* Contrarium apertè dicit Onuphrius in verbis capite præcedenti allegatis, & vt est rei veritas, fuisse quidem monachos in eadem Ecclesia adiunctos clericis ad canendas diuinas laudes more laicorum, clericis interim circa alia occupatis, tum à Gregorio Tertio, tum ante illum à Ioanne Tertio: non tamen vnquam amotos clericos, sed immo ibi semper annis circiter octingentis mansisse: quin deficientibus monachis, multiplicatos numero illorum munera in psallendo, & horas canonicas decantando persoluere cœpisse: & aliquot seculis post canonicorum tantum, qui monachorum more in communi viuebant, Prioremq; qui loco Abbatis omnibus præesset, habebant, mentionem fieri, monachis omnino prætermissis.

III. NEc aliquem moueat nomen Prioris recens in illud collegium introductum: etsi enim nomen Prioris ante Paschalem Secũdum non reperiatur inter Canonicos Lateranenses, fuisse tamen in eadem Ecclesia canonicos sub Stephano Nono, & ante Leonem Octauum, sub Archipresbytero, & sub illius cura conuentualiter vixisse, sicut postea sub Priore viuebant, constat ex vita Leonis

Papæ Octaui, quem ex canonico Lateranensi ad apicem dignitatis Pontificalis euectum fatentur Volaterranus, Autor supplementi Chronicorum, Platina, & alij. Constat etiam ex epistola Beati Petri Damiani Domno Petro Lateranensis Ecclesiæ Archipresbytero directa sub hoc titulo: Domno Petro canonicæ Lateranensis Archipresbytero, Petrus peccator monachus, quæ habetur in secundo libro Epistolarum huius autoris num. decima, qua illum ad mores suorum canonicorum reformandos hortatur. meminit enim in ea epistola sacri Conuentus, cuius erat Rector institutus per hæc formalia verba: *Porro autem quia sancti Conuentus Rector constitutus es, noli dissimulare culpam, sed mox vt emerserit, adhibe disciplinam*. Ita enim habet textus, quo Baronius tom. secundo, sub anno 1065. numero sexto vtitur, licet Constantinus Caietanus in editione operum Petri Damiani Romana, verba illa expunxerit, in quibus de Conuentu Lateranensi mentio habetur. hanc autem epistolam longe ante Paschalem Secundum, Petrum Damini scripsisse, conuincitur quia ille anno 1073. ex hac vita migrauit. Cur verò sublato Archipresbytero eius loco in dicto Collegio fuerit Prior institutus, id ea ratione factum crediderim, quòd collegium illud propter dirum schisma, quod priori seculo Ecclesiam diu vexauerat, ad dissolutionem, & deformationem pene deuenerat. nec mirum, cum in eadem Ecclesia Lateranensi, quæ erat omnium aliarum Ecclesiarum caput, & Sedes Pontificalis, aliquot annis ob easdem causas exercitium sacrorum penitus fuerit intermissum. quare cum Romani Pontifices eidem Ecclesiæ reficiendæ, & canonicis inibi degentibus reformandis impensius operam darent, & ob eam causam canonicos sancti Frigdiani Lucensis, penes quos disciplina canonica tunc temporis refloruerat, ad Ecclesiam Lateranensem acciuissent, Onuphrio autore in lib. de septem vrbis Ecclesijs in cap. de Ecclesia S. Crucis in Ierusalem pag. mihi 214. quòd illi non sub Archipresbytero, sed sub Priore ex antiqua consuetudine degerent, vel quòd alij clerici regulariter viuentes Priorem, non Archipresbyterum, vt plurimum haberent, etiam Lateranenses, omisso Archipresbytero, Priorem eius loco habuerunt.

IV. Tertiò infertur ex prædictis, falsum esse, quod alij dixerunt, Valentinianum illum Abbatem monasterij Lateranensis ex familia, & instituto Diui Benedicti assumptum, cuius Diuus Gregorius meminit lib. secundo suorum Dialogorum, in monasterio canonicorum, non autem monachorum Abbatem extitisse, quod olim præsertim ante Constitutionem Clementis V. quæ habetur in clementina prima de electione in monasterijs monachorum eligerentur canonici, & in monasterijs canonicorum monachi. Nam clerici canonici in Lateranensi monasterio degentes nunquam habuerunt Abbatem, sed solum Archipresbyterum, vel Priorem, quare Valentinianus non monasterij Lateranensis canonicorum, sed monasterij Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ Ordinis Monachorum Diui Benedicti Abbas fuit. Sciendum autem est, licet Ioannes Tertius, & quidam alij Pontifices Diui Benedicti monachos ad horas canonicas, & cætera diuina officia in Ecclesia Lateranensi, die noctuq; canenda introduxerit, non tamen sublatos canonicos, neque monachos in monasterio canonicorum, sed in alio monasterio distincto constitutos, neque ad officia canonicorum, sed ad alia munera obeunda illuc admissos. Nam monachi officia diuina in Ecclesia more laicorum canebant: canonici verò prædicationi, sacramentorum ministerio, & curæ animarum operam dabant: munus enim istud canendi psalmos, & cætera diuina in choro alternatim, in primitiua Ecclesia non erat munus clericorum, sed laicorum, qui vsus durauit in Ecclesia Orientali saltem vsque ad tempora S. Ioannis Chrysostomi, vt colligitur ex homilia illius prima in 8. caput Isaiæ, in qua contra nonnullos laicos inordinatè in Ecclesia canentes inuehitur. Eundem durauisse in Ecclesia Occidentali vsque ad tempora Beati Ambrosij, notauit Baronius in notis ad Martyrologium die quinta Ianuarij. Immo Diuus Augustinus innuere videtur lib. nono Confess. cap. septimo, modum illum canendi psalmos, & hymnos alternatim in Ecclesijs, qui postea in tota Ecclesia vsu fuit receptus, suo tempore inuectum in Ecclesiam Occidentalem ex Orientali; & vt semel dicam ex Baronio tomo primo Annalium sub anno quinquagesimo primo, num. septuagesimo primo, hic mos, vt laici, & omnis populus simul cum clericis diuinas laudes Deo in Ecclesia canerent, diutius perseuerauit, quas verò ob causas indissuetudinem postea abierit, si diuinare liceat, duas potissimas fuisse arbitror. Primam defectum charitatis, & feruoris fidelium primitiuæ Ecclesiæ: Alteram inordinatum modum, & incompositum psallendi ipsorum laicorum, de quo in Concilio Laodiceno, quod habetur in tomo primo Conciliorum Canone 15. legimus: *Quod non oporteat amplius præter eos, qui regulariter Cantores existunt, qui & de Codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in Ecclesia psallere*. Porro quemadmodum, vt diximus loco Laicorum primitiuæ Ecclesiæ communiter viuentium successerunt Monachi: ita deficientibus Laicis à munere psallendi in Ecclesia nocturnis horis, ac diurnis, eorum loco successerunt monachi, tunc temporis præsertim, quando numerus clericorum in Ecclesia exiguus erat, & valde erat difficile, ipsos clericos quantuncunque regulariter viuentes, in exercitio curæ animarum, prædicationis, & ministerijs sacrorum detentos, nocturnis, ac diurnis horis canendis operam dare, quod & Beatus Gregorius indicare videtur in cap. Nemo potest 16. quæstione prima, & ob hanc causam effectum est, vt numero clericorum nondum aucto, cum illis monachi iungerētur in Ecclesijs ad diuina officia celebrāda, nō quidem

dem in eisdem domibus, sed diuersis: quod non solum in Ecclesia Lateranensi factum legimus, sed etiam in Metropolitana olim D. Ambrosij Mediolanensi, & in capella Regia D. Petri in cœlo aureo Papiæ, ac etiam in Ecclesia Cantuariensi. Immo verò etiam in Ecclesia Principis Apostolorum de Vrbe sub Leone Primo, vt Anastasius in eius vita scribit.

V. Quartò infertur falsum esse, quod Baronius tom. 12. sub anno 1130. in principio ex Archiuis Sanctæ Praxedis scribit, monasteriū Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ, & Pancratij stetisse vsque ad tempora Innocentij Secundi, & dictum Innocentiū illius monasterij fuisse monachum, non quidem ex monasterio Canonicorum, sed ex monasterio monachorum. primò quia quo tempore Canonici reformati sub cura Prioris, aut etiam Archipresbyteri inibi multiplicari cœperunt, non amplius monachorum mentio facta reperitur, vt Onuphrius obseruat, sed longè ante Innocentium Secundum Canonici iam multiplicati erant, & reformati in Ecclesia Lateranensi tum sub Priore, tum sub Archipresbytero, vt dictum est, sed quod omnem tollit difficultatem, sub Alexandro Secundo Canonici regebant tam Ecclesiam Saluatoris Lateranensis, quàm etiam Ecclesiam Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ, & Pancratij, & illorum monasterium dicebatur monasterium Sanctorum Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ. Constat hoc ex Priuilegio concesso ab eodem Alexandro II. Priori, & Canonicis Lateranensibus, quod licet temporum vel hominum iniuria non habeamus, habemus tamen alterum priuilegium Anastasij Quarti eisdem Priori, & Canonicis Lateranensibus concessum ad exemplar illius Alexandri II. Datum anno secundo sui Pontificatus, quod sic incipit: *Anastasius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Ioanni Priori Sacrosanctæ Patriarchalis Basilicæ, quæ Constantiniana vocatur, pariterq; Ioannis Baptistæ, ac Euangelistæ, eiusq; fratribus Canonicis tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuū, &c.* & infra. *Eapropter vobis in Domino filijs Ecclesiam ipsam, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri beatæ memoriæ Alexandri Papæ Secundi Apostolicæ Sedis priuilegio communimus. imprimis siquidem statuentes, vt Ordo Canonicus qui secundum Deum, & B. Augustini regulam &c.* Innocentius verò fuit post Alexandrum annis circiter sexaginta. Secundò habemus aliud priuilegium Paschalis II. eisdem Priori, & Canonicis Lateranensibus concessum an. 1106. quod etiam habetur in Bullario Romano per Laërtium Cherubinum recens edito, in quo præscribuntur fines Parochiæ ipsius Ecclesiæ Lateranensis, quam totam dictus Pontifex concessit ipsis Canonicis Lateranensibus in perpetuum, quam nunc etiam Canonici seculares possident, cum omnibus, quæ sunt intra ipsam Parochiam. In eo verò priuilegio cum fiat mentio Ecclesiarum, monasteriorū, & hospitalium eidem Parochiæ, seu illius finibus adiacentium, de monasterio monachorum nulla prorsus mentio habetur, sed nec post ipsum Paschalem Secundum, nec multo tempore ante illum, nisi in illo scripto Archiui Sanctæ Praxedis, ad suadendum forsan quod Innocentius II. non fuerit Canonicus Lateranensis, sed monachus Diui Benedicti, quod tamen est contra communem assertionem omnium historicorum. Quod priuilegium, vt de veritate dictorum constet, hic describendum curaui, est autem huiusmodi.

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Rocio Priori venerabilis Basilicæ Saluatoris, eiusque Fratribus tam præsentibus, quàm futuris Regularem vitam professis in perpetuum. Quantò Lateranensis Ecclesia amplioris dignitatis ex antiqua institutione esse cognoscitur, tantò magis eundem venerabilem locum in maiori reuerentia decet haberi, & ad eius incrementum tam spiritualiter, quàm temporaliter à nobis, & alijs fidelibus operam dari. Nec dubium, quod si Religiosorum virorum petitionibus paterna benignitate annuemus, nostris opportunitatibus clementem Dominum reperiemus. Eapropter dilecti in Domino filij ob reuerentiam Saluatoris, beatiq; Ioannis Baptistæ concedimus, & confirmamus vobis, vestrisque successoribus in perpetuum totam, & integram Parochiam, vt in vita nostra, & post obitum specialis oratio iugiter fiat pro nobis ad Dominum, videlicet ab Ecclesia Sancti Nicolai de forma, per viam, qua venit à Sancto Stephano in Cœlio monte, & vsque ad supradictam nostram Basilicam Saluatoris, & à porta monasterij Sanctorum quatuor Coronatorum descendente per cliuum in via maiori, & exinde per stratam ex vtraque parte vsque ad campum Lateranensem, & reuoluente supra Ecclesiam Sanctorum Marcellini, & Petri vsque ad Ecclesiam Sancti Bartholomæi de capite Merulanei, & deinde ad Sanctum Danielem, & exinde descendente ad portam Vrbis, & vertente ad Ecclesiam Sancti Nicolai de Hospitali ad supradictam Basilicam Saluatoris. Statuimusq; atque etiam autoritate Sedis Apostolicæ stabilimus, vt Parochia ipsa nulli alij Ecclesiæ, vel Monasterijs, aut pijs locis de spiritualibus, atque diuinis rebus teneatur penitus respondere: sed quietè, ac liberè sub præfatæ Basilicæ Saluatoris iure nomine Parochiali in perpetuum maneat. Saluo tamen iure hæreditario, quod infra supradictos fines ad præfatas Ecclesias, vel monasteria, aut pia loca pertinere dignoscitur. Præcipimus itaq; vt nulli personæ fas sit in præfata Parochia Ecclesias ædificare, aut altare erigere, vel aliquam Religionem ibi instituere, præter supradictam Saluatoris Basilicam. statuentes Apostolica censura, sub diuini Iudicij obsecratione, & anathematis interdicto, vt nullus vnquam nostrorum successorum, vel alia qualibet magna, vel parua per-

ua persona huius nostri priuilegij donum infringere, aut inquietare præsumat. Si quis [illegible] terea quod non credimus, contra hoc nostrum Apostolicum præceptum venire, aut agere tentauerit, anathematis vinculo sit innodatus, & à Regno Dei, & Domini nostri Iesu Christi sit alienus. Qui verò pio intuitu custos, & obseruator huius nostri Priuilegij extiterit, benedictionis gratiam à misericordiosissimo Domino Deo nostro consequatur in sæcula sæculorum amen.

Ego Paschalis Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.

Sequuntur subscriptiones decem, & nouem Cardinalium, quorum primus fuit Lambertus de Fagnano, qui postea fuit Honorius Secundus, & ipse canonicus eiusdem Ecclesiæ Lateranensis.

VI. POstremo notandum quod præter Romanos Pontifices ex eodem monasterio Lateranensi assumptos, quos Onuphrius eodem loco recenset, multi alij fuerunt eiusdem Ecclesiæ clerici, & canonici in eadem Ecclesia Lateranensi degentes, & etiam à teneris annis ibidem educati, quos referunt Anastasius Bibliothecarius Volaterranus libro vigesimoprimo Antropologiæ, Iacobus Philippus Bergomensis, & Ciaconius in vitis Romanorum Pontificum, videlicet Gregorius secundus, Stephanus secundus, Paulus primus, Stephanus tertius, Leo tertius, Stephanus quartus, Paschalis primus, Valentinus, Leo quartus, Benedictus tertius, Adrianus secundus, Stephanus sextus. Hos omnes referunt Anastasius, & Ciaconius, licet nonnulli eorum antequam assumerentur ad Pontificatum transiuerint postea ad monachos, & præter illos Benedictus quartus, & Landus ex Ciaconio. Leo item octauus ex Volaterrano, Iacobo Philippo Bergomen. libro secundo sub anno 960. Platina, & Ciaconio. de quibus & alijs Romanis Pontificibus ex canonicorum Ordine profectis, si Deus concesserit, in lib. Virorum Illustrium canonici Ordinis dicemus.

Caput decimumsextum.

De alijs Ecclesijs Canonicorum Regularium olim in Vrbe existentibus.

I. PRæter sacrosanctam Basilicam Lateranensem, aliæ plures fuerunt olim in Vrbe Romana Ecclesiæ canonicorum Regularium sub D. Augustini regula militantium, vt videri potest apud Zachariam Ferrerium in suo libro de habitu canonicorum Regularium ad Leonem decimum, probatione secunda ad finem, vbi inter alia hæc habet: *De Ecclesijs verò Principalibus Cardinalarium titulorū certissimum est, quod nulla fuit instituta à sui exordio sub monachis, seu alijs religiosis, sed benè sub Canonicis Regularibus, sicut Ecclesia Sanctæ Crucis in Ierusalem, quæ à sui primordio fuit Canonicorum Regularium, vt patet per litteras Apostolicas Alexandri III. directas Vbaldo presbytero Cardinali Sanctæ Crucis in Ierusalem, & eius Canonicis ibidem regularem vitam professis, & incipiunt: Quoties illud à nobis petitur &c. quibus decernit, ne quisquam eligatur in eo titulo Sanctæ Crucis Cardinalis nisi de gremio dictorum Canonicorum Sanctæ Crucis. Deficientibus autem ibi Canonicis Regularibus, illa Ecclesia redacta est à paucis temporibus sub fratribus Carthusiensibus. Item Ecclesia S. Mariæ Noua, quæ est titulus Cardinalaris, quam modò eadem ratione incolunt monachi albi Ordinis Montis Oliueti, fuit à sui institutione Canonicorum Regularium, vt patet per literas Apostolicas eiusdē Alexandri directas Priori, & Canonicis Sancti Frigdiani, & incipiunt: Ad hoc vniuersalis Ecclesiæ cura &c. Item Ecclesia sanctorum Apostolorum, quæ est titulus Cardinalaris, quam nunc tenent fratres Minores. Item Ecclesia sanctæ Cæciliæ, quam nunc Humiliatorum fratres retinent. Item Ecclesia sanctæ Sabinæ, quam habent Fratres Prædicatores. Item Ecclesia sanctæ Praxedis, quam tenent nunc Fratres Ordinis Vallis Vmbrosæ. Item Ecclesia sancti Stephani in Cælio monte, quam tenent fratres s. Pauli primi Eremitæ. Item Ecclesia sanctorum Ioannis, & Pauli, quam tenent nunc fratres Iesuati. Item Ecclesia sancti Petri ad Vincula, & sanctæ Potentianæ, & multæ aliæ Ecclesiæ Romæ continentes titulos Cardinalares, fuerunt à prima institutione Canonicorum Regularium, sicut patet in antiquis priuilegijs dictarum Ecclesiarum.*

SEd & illud non omittendum, vtporè admirandum, & vix credendum, quod de Ecclesijs, & monasterijs Religiosorum Romæ sub Syluestro Secundo, & Ottone Tertio pro ruinis veterum Fanorum surgentibus scribit Arnaldus Comes illorum temporum autor, & oculatus testis, ac ex illo Baronius tomo vndecimo, sub ann. 1001. numero vigesimoquarto: *In tantum, inquit, creuit in diuino cultu, vt pro ruinis murorum, & veterum fanorum surgant quotidie innumera ædificia Ecclesiarum, siue Monasteriorum, in quorum incredibili numero, vt audiui à quadam sene, qui se dixit nutritum in eadem Ciuitate, viginti possidentur à Sanctimonialibus, quadraginta à Monachis, sexaginta à Canonicis, exceptis ijs, quæ extra Ciuitatem sunt, & aliis Ecclesiis, siue Capellis, quæ in eadem Vrbe abundant.* Et aduertendum nomen Canonicorum, vsque ad illa tempora vix fuisse alicui Collegio clericorum, qui non saltem in specie aliquod regularis disciplinæ vestigium tenerent, attributum, vt videri potest apud Beatum Petrum Damiani in suis epistolis præsertim in epistola ad Canonicos Fanenses. Porro ex supradictis, & alijs Romanæ Vrbis Ecclesijs, quas authentico scripto probari potest Canonici Ordinis extitisse. II.

Prima

III. PRima recenseri potest Ecclesia Patriarchalis sanctæ Crucis in Ierusalem à Constantino Magno exstructa. De ista Ecclesia Onuphrius loco, & libro proximè allegato plura ex instituto scribit: Verùm quod ad rem attinet, ista ad verbum pagina ducentesima, decima tertia, & ducentesima decima quarta subdit: *Benedictus Septimus, vt ex eius elogio marmoreo parastate affixo intelligitur, in ea sepultus est, is Basilicam hanc, & monasterium renouauit, Monachos ad paucos redactos in ea restituit, ampliauit, priscis enim temporibus clerici eam incoluerant, postea antiqua Monachorum sodalitati concessa est. Leo Nonus Papa diuino officio destitutam Monachorum Cassinatum Abbati Richerio donauit. Alexander Secundus eam ijs abstulit, & monasterium Sanctorum Sebastiani, & Zosimi martyrum, quod Pallaria dicebatur, retrò hortos sanctæ Mariæ Nouæ versus Amphitheatrum eius loco ijsdem concessit. In ea verò Canonicos Regulares Congregationis sancti Frigdiani Lucensis, ab se etiam Laterani restitutos, locauit, qui eam ad Clementis Sexti tempora tenuerunt. Amplissimo hoc priuilegio à Romanis Pontificibus ornati, vt presbyterum Cardinalem tituli sui ex suo corpore crearent, quod & de Diacono Cardinale sanctæ Mariæ Nouæ eius* Diaconiæ *Canonicis concessum fuerat. Ex hoc Collegio multi Cardinales eximij, & Lucius* Papa *Secundus prodierunt, qui cum ante Pontificatum eius Ecclesiæ presbyter Cardinalis esset, Pontifex creatus totam ipsam Ecclesiã, & Canonicorum claustra à fundamentis renouauit.* Consimilia scribit Baronius tomo 12. sub anno 1144. in principio, nisi quod ait, eum fuisse Patria Bononiensem ex Patre nomine Viseo, ab Honorio Secundo assumptum ad dignitarem Cardinalitiã in eodem titulo sanctæ Crucis in Ierusalẽ, quod minimè ijs repugnat, quę Onuphrius testatur.

Quis verò Priuilegium adeò insigne illi Canonicorũ collegio primus fecerit. putat Ciacconius, à Calisto Secundo primitùs emanarum: cæterum illius priuilegium hactenus non vidi. quantum verò ex Bullarijs Romanorum Pontificum aucupari licet, crediderim, illud ab eodem Lucio Secundo primitùs concessum, licet illius etiam exemplum iniuria temporum, vel hominum desideretur. Sed adest aliud priuilegium Alexandri Tertij ad exemplar illius exaratum, quod ad posterorum memoriam hic redditur.

Alexander Episc. seruus seruorum Dei, Dilectis filijs Vbaldo presbytero Cardin. eiusq; fratribus tam præsentibus, quàm futuris in Eccl. S. *Crucis, quæ dicitur in Ierusalem, regularem vitam professis in perpetuum. Quoties illud à nobis postulatur, quod Religioni, & honestati conuenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium desiderijs congruum suffragium impertiri. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis petitionibus clementer annuimus, & præfatã Eccl. cum omnib. pertinentijs suis in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar prædecessoris nostri piæ recordationis Lucij Papæ Apost. Sedis protectione, & præsentis scripti priuilegio communi*[illegible] *Imprimis siquidem statuentes, vt Ordo Canonicus, qui secundum Deum, & D. Aug. regulam, & institutionẽ ordinis sancti Frigdiani ibi noscitur institutus, perpetuis ibidem temporibus obseruetur, nec alius, nisi de ipsa aut sancti Frigdiani Congregatione in eadem Ecclesia Cardinalis presbyter ordinetur. Si autem (quod absit) in ipsa Congregatione idoneus reperiri non poterit, de alio regulari claustro eiusdem ordinis assumatur. Præterea quascunque possessiones extra &c. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt vsibus omnimodis profutura, salua sedis Apost. autoritate. Si qua igitur in futurum* Ecclesiastica, *secularisue persona hanc nostræ constitutionis paginã sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiòue commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore, & sanguine Dei, & Domini nostri Iesu Christi Redemptoris nostri aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruãtibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manus Hermani tit. S. Susanæ Presby. Card. 16. Kal. Maij Indictione 13. Incarnationis Dominicæ anno 1566. Pont. verò Alexandri* III. *anno 7.*

SEcunda est Ecclesia s. Mariæ Nouæ, quæ vna I V. est ex vetustissimis Diaconijs titulo Cardinalatus insignitis. Hanc Eccl. Aimericus Gallus ex Canonico Regulari Diaconus Card. à Calisto Secundo creatus, ac etiã S.R.E. Cãcellarius anno 1123. statim cum monasterio instaurandam curauit, & Canonicos Regulares prædictæ congregationis S. Frigdiani ibidem locauit, impetrato etiam illis priuilegio ab Innocentio Papa secundo, ne quisquam illius Eccl. diaconus Card. nisi vel ex ipso Capitulo: vel ex s. Frigdiani cõgregatione assumeretur, quod priuilegium plerique alij Romani Pontifices firmauerunt, nimirum Cœlestinus II. Lucius II. Eugenius III. Adrianus IV. & Alexander Tertius, cuius exemplum hic subijcitur. *Alexander Episc. seruus seruorum Dei Dilectis filiis Vener. Priori Eccl. s. Frigdiani, eiusq; fratribus tam præsentibus, quàm futuris Canonicam vitam professis in perpetuum. Ad hoc vniuersalis Ecclesiæ cura nobis à prouisore omnium bonorum* Deo *concessa est, vt religiosas personas, & beneplacentem Deo religionem studeamus modis omnibus propagare, non enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur, nisi ex charitatis radice procedens, à puritate religionis fuerit conseruatus. oportet igitur, omnes Christianæ fidei amatores religionem diligere, & religiosa loca cum personis inibi Domi-*

Domini seruitio mancipatis attentiùs confoueri, vt nullis prauorum hominum inq[uie]tentur molestijs, nullis angarijs fatigentur. Americus siquidem S. R. E. Cancellarius, & Ecclesiæ B. Mariæ Nouæ Diaconus Cardinalis fratres vestros ad eandem Ecclesiam conuocauit, & bonis sibi à Deo præstitis ad eorum necessitatem, & sustentationem honestè prouidit, vt per eos ibidem religio statueretur. & locus ipse tam spiritualiter, quàm temporaliter eorum studio (auxiliante Deo) augeretur. Ne igitur tam sanctum ipsius propositum immutari, vel perturbari in posterum debeat, prædecessorum nostrorum Innocentij Secundi, Cœlestini Secundi, Lucij Secundi, Eugenij Tertij, & Adriani Quarti Romanorum Pontificum vestigijs inhærentes, statuimus, vt Diaconus Cardinalis, qui pro tempore ibidem ordinandus fuerit, de Conuentu S. Frigdiani, si idoneus ibidem fuerit repertus, assumatur. Si fortè (quod absit) ibidem reperiri non poterit, de alio Regulari Collegio vocetur, & ordinetur. Ordinatus autem cum fratribus ipsius Ecclesiæ communiter viuat, quod si facere noluerit, tertiam partem de omnibus redditibus antiquæ hæreditatis illius Ecclesiæ, quæ est in Valerano, & Galera sibi in suos vsus recipiat. Cætera verò quæ Regulares fratres ipsius Ecclesiæ impræstiarum iustè, & canonicè possident, aut futurorum concessione Pontificum, largitione Regum, liberalitate Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis (præstante Domino) poterint adipisci, firma vobis, vestrisque Successoribus, & illibata permaneant. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat, præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, ac sustentatione concessa fuerunt, vsibus omnimodis profutura, salua in omnibus Apostolicæ Sedis autoritate: Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularisue persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiòue commonita, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore, & sanguine Dei, & Domini nostri Iesu Christi Redemptoris nostri aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruātibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmium æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Anagniæ per manus Hermani S.R.E. Subdiaconi, & Notarij XII. Cal. Ianuarij Indictione nona, Incarnationis Dominicæ anno MCLX. Pontificatus verò Domini Alexandri Papæ Tertij anno primo.

Tertia est Ecclesia s.Praxedis, quam Canonicis Regularibus monasterij s.Mariæ de Rheno apud Bononiam tunc sanctitatis fama celeberrimis concessit Anastasius Quartus, qui fuit Pontifex anno Domini 1154. Etsi enim huius Pontificis concessionem non vidi, illius tamen distinctè meminit Alexander Tertius in quodam priuilegio concesso Gerardo Priori, & Fratribus s.Mariæ de Rheno sub anno 1177. quod in libro Indultorum Congregationis Lateranensis videri potest pag. 93. ad quem locum remitto, vbi hæc habet: *Ecclesiæ quoque sanctæ Praxedis sicut à piæ memoriæ prædecessore nostro Papa Anastasio vobis concessa est, saluo iure, & reuerentia Cardinalis, qui pro tempore in eadem Ecclesia fuerit, vobis autoritate Apostolica confirmamus.*

Quarta est Ecclesia s.Potentianæ, siue Pudentianæ, quam eisdem Canonicis S. Mariæ de Rheno concessisse Adrianum Quartum Anno Dom. 1155. ostendit eiusdem Pontificis priuilegium Guidoni Priori, & Canonicis dictæ Ecclesiæ concessum 16. Cal. Aprilis quod in eodem libro pagina 78. habetur.

Quinta est Ecclesia s.Sebastiani extra Vrbem ad Catacumbas, quam Canonicis S. Mariæ Nouæ concessit Alexander Tertius. quam postea Hieronymus Cardinalis cum Priore, & toto Capitulo S. Mariæ Nouæ Monachis Cisterciensibus concesserunt, reseruatis sibi quibusdam vineis cum censu duarum librarum thuris in Assumptione B. Mariæ Virginis à dictis Monachis soluendo. Testatur hoc Onuphrius in dicto libello, vbi agit de dicta Ecclesia S.Sebastiani pagina 100.

Sexta est Ecclesia s. Ioannis ante portam Latinam, cuius meminit Gregorius Nonus in Priuilegio concesso Priori, & Canonicis Basilicæ Saluatoris Lateran. anno Domini 1227. tertio nonas Februarij. Ista Ecclesia erat membrum antiquæ Congregationis Lateranensis: Verùm Canonicis Regularibus ex Basilica Lateranen. per Bonifacium Octauum pulsis, etiam ista Ecclesia successu temporis eisdem Canonicis fuit destituta, & in monasterio positæ fuerunt Sanctimoniales, quemadmodum ex illius vestigijs, quæ nunc supersunt, apertè conspicitur. Sed illis quoque deficientibus, quòd locus pro seruandis ibidem Virginibus sacris parum esset idoneus, tandem in dicta Ecclesia proiectum est silentium. Porro ad eandem Ecclesiam s. Ioannis ante portam Latinam quatuor aliæ Ecclesiæ spectabant, quarum in eodem priuilegio fit mentio, de quibus dicemus in Congregatione Lateranensi.

Septima est Ecclesia s.Gregorij in Campo Martio, quam Canonicis Regularibus Laterani degentibus concessit Anastasius Quartus ex eodem priuilegio Gregorij Noni, in quo hæc specialiter habentur: *Ex dono etiam beatæ memoriæ Anastasij Papæ Ecclesiam sancti Gregorij in Martio, in quo ipsa sita est, & cum omnibus ad eandem pertinentibus.*

Octaua s. Mariæ de Pace, quam Sixtus Quartus à se ædificatam nostris Canonicis à Populo Romano ex Ecclesia Lateranen. vi pulsis, tempore Sedis vacantis, tribuit, confirmans nobis titulum, & omnia priuilegia Ecclesiæ, & Congregationis an-

tiquæ

tiquæ Lateranensis, ac si nunc etiam illius canonici, ac de gremio illius Capituli actu essemus.

Nona, sancti Petri ad Vincula, cuius meminit Volaterranus lib. 21. Antropologiæ, quam Canonicis Regularibus Congregationis S.Saluatoris de Bononia nuncupatis concessit Innocentius Octauus, anno 1486. die 9. Augusti. Erat tamen ab antiquo tempore Conuentus Canonicorum.

Decima, Ecclesia s.Laurentij extra muros eidem congregationi vnita per Iulium Secundum 7. Idus Nouembris anno 1511.

Vndecima, s. Agnetis via Nomentana eidem congregationi vnita, siue potius Ecclesię, & monasterio s. Petri ad Vincula, ab eodem Innocentio Octauo anno 1489. Idibus Augusti.

Duodecima quoque recenseri potest Ecclesia s. Mariæ in Via lata, quia cum sit Collegiata, & teneat dignitatem Prioris, quæ est prima dignitas illius Ecclesiæ, argumentum euidens est, illam ante fuisse Regularem: sed postea ex Regulari effectam secularem, sicut aliæ innumeræ, retenta dignitate Prioris.

Decima tertia etiam numerari potest Ecclesia s.Mariæ trans Tiberim, quam olim tenuisse Canonicos Regulares, testatur Anastasius Bibliotecarius in Gregorio Quarto, quamuis appellet eos monachos canonicos, dicens illum Pontificem in dicta Ecclesia constituisse monachos canonicos.

Decima quarta fuit Ecclesia collegiata sanctorũ Sergij, & Bacchi, quemadmodum constat ex priuilegio Innocentij Tertij Romano Archipresbytero, & clericis eiusdem Ecclesiæ concesso anno 1199. quod habetur in 2. lib. Epist. dicti Innocentij pagina 335.

Decima quinta, s. Triphonis Cardinalaris, cuius fuit canonicus s. Clemens Doctor. Ioannes de Nigraualle in Catalogo sanctorum Ordinis canonici, quæ Ecclesia post templum s. Augustini ædificatum illi est vnita, & titulus Cardinalaris ex Ecclesia s. Triphonis ad Ecclesiam s. Augustini translatus.

Decima sexa s. Georgij in Velabro, quæ est titulus Diaconiæ Cardinalaris. In hac manserunt septem Canonici sub Priore vsque ad Pauli V. tempora, qui eosdem canonicos ad ædem s.Mariæ Maioris translatos, in Sacello B. Virginis à se magnificentissimè constructo, & ornato locauit. Porrò dictam Ecclesiam fuisse Canonicorum Regularium monstrat dignitas Prioris, quæ non nisi ex Regularibus ad seculares est profecta. Vide inscriptionem quæ est in fronte ipsius Ecclesiæ scilicet in peristilio porticus illius.

Aliæ insuper erant Canonicorum Regularium Ecclesiæ in eadem Vrbe, quæ vel quòd conuentuales non essent, vel alijs Ecclesijs essent vnitæ, in obliuionem iuerunt, de quarum nonnullis dicemus libro sequenti de Congregatione Lateranensi.

Caput decimumseptimum

De propagatione eiusdem Ordinis per B. Augustinum reformati in alijs Ciuitatibus, & Ecclesijs per Italiam constitutis.

Xinde ab ipsa Lateranensi Basilica tanquam à capite cœpit statim hæc sancta institutio clericorum canonicorum per B. Augustinum reformata, & per Gelasium eius discipulum ad Vrbem Romanam euecta, per alias Ecclesias Vrbis, & Orbis mirum in modum dilatari, & propagari, de quibus consequenter dicturi, à Prouincia Romana inchoabimus, in qua sequentes Ecclesiæ, quæ olim erant Canonicorum Regularium, reperiuntur, & in primis. I.

Ecclesia Velctrensis. Hanc ab institutione regularem extitisse, colligitur ex Beato Petro Damiano libro tertio Epistolarum epistola decima, ad A. Archiepiscopum in principio, qui illam ad primæuum regularis vitæ institutum penè collapsam instaurauit: *Quia, inquit, noui sanctam mentem tuam Venerabilis Pater, præcipuè de hominum salute gaudere adeò, vt cum animarum te contingit audire profectum, velut ad dulcium agglicias, ac delectaris edulium. Refero tibi de Canonicis nostris sanctæ videlicet Veletrensis Ecclesiæ, quia qui cum multis laboribus nostris, atque sudoribus incorrigibiles videbantur, iam per diuinam gratiam resipiscunt, & per canonicæ regulæ tramitem non iam coacti, sed gaudentes incedunt. Vnusquisque præterea eorum quadragesimali tempore quotidie psalterium complet: tribus per hebdomadam diebus omnes vino, & pulmento communiter abstinent: tantumq; districtæ conuersationis videntur habere feruorem, vt per totam Quadragesimam, quæ est ante Pascha, & illam, quæ Natiuitatem Domini nostri Iesu Christi consuetudinaliter antecedit, tribus in hebdomada diebus vnusquisque in capitulo se coram fratribus exuat, & propria peccata confessus, dura corrigiarum scutica perferat disciplinam.* Hæc ille.

In Diœcesi Anagnina illustris Abbatia sanctæ Mariæ de Gloria à fundatione est Canonicorum Regularium, quæ modò est vnita Ecclesiæ Lateranensi, de qua vide libro tertio capite trigesimo, vbi de Prioratu sanctæ Mariæ de Balnearia, qui erat membrum dictæ Abbatiæ, & de illius vnione cum monasterio Lateranensi fusior sermo habetur.

In agro Sabinensi Abbatia sancti Petri de Asciano, nunc monasterium cum Ecclesia dirutum, bona clericis secularibus commendata, sub titulo tamen monasterij Ordinis sancti Patris Augustini.

Ecclesia quoque s. Mariæ de Frascata, siue Tusculana erat regularis ex priuilegio Gregorij Noni concesso Priori, & Canonicis Lateranen. quod incipit: *Vigilanti, atque supereminenti*. Dato tertio nonas Februarij 1227.

In Diœcesi Tusculana monasterium s. Mariæ de Crypta Ferrata à fundatione est Ordinis Canonicorum Regularium Diuo Augustino ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ, licèt modò sit commendatum, & illius amplissimi redditus teneantur ab vno Cardinali, constitutis ibidem quibusdam monachis Ordinis D. Basilij ad diuina officia celebranda.

In eadem Diœcesi Monasterium s. Syluestri Montiscompatrum de quo vide lib. 3. cap. 25.

Ecclesiæ existentes in Castro, quod dicebatur Perlata videlicet sanctæ Luciæ, sancti Petri, sancti Simeonis, & sancti Pancratij, omnes erant Canonicorum Regularium Later. ex eodem priuilegio Gregorij Noni.

Ecclesiæ omnes Vallis Montonis cum ipso Castro ad eosdē Canoni. spectabāt ex eodē priuilegio.

Item Ecclesiæ omnes existentes in Castris Cellani, Metalantij, & Carpineti ex eodem priuilegio.

Item Ecclesia sancti Ioānis in Paterno, ex eodem priuilegio.

In Diœcesi Vrbeuetana monasterium s. Ioannis Euangelistæ ab antiquo tempore erat Canonicorū Regularium. Verum successu temporis diu etiam Canonicis destitutum mansit. tandem sub Alexandro VI. vnitum fuit Congregationi s. Saluatoris de Bononia circa annum 1498. veteres illius Ecclesiæ Canonici Violaceis indumentis vtebantur sub tunica linea, sicut etiam nonnulli in Gallobelgica nūc vtuntur, inter quos sunt illi sancti Auberti Diœcesis Cameracensis.

In Ciuitate Soanēsi monasterium vetustissimum s. Martini erat Canonicorum Regul. quod cum esset Canonicis destitutum, illius bona vnita sunt mensæ Episcopali ex lib. taxarum Cameræ Apostolicæ.

In Ducatu Spoletano Ecclesiam Narniensem ab antiquo tempore fuisse Regularem testatur, Io. de Nigraualle in Catal. Ecclesiarum Regulariū in Italia existentium. In eadem Diœcesi Narniensi Ecclesia sancti Nicolai de Capite Montis, quæ est Prioratus, olim Canonicorum Regularium fuisse conuincitur ex epistola Innocentij Tertij N. Priori dictæ Ecclesiæ directa, quæ habetur in 1. libro Epistolarum huius Pontificis pag. 167. in qua illi præcipit, vt de ipsa Ecclesia nulli alij excepto Romano Pontifice, cui erat immediatè subiecta respondere debeat, nunc est commendata.

In Diœcesi Interamnensi Ecclesia s. Thomæ in ciuitate, à fundatione est Canonicorum Regularium antiquæ Congregationis Lateran. ex eodem priuilegio Gregorij Noni. Item Ecclesia s. Mariæ in Colle Scipij ex dicto priuilegio.

Ecclesiam Spoletanam à sua institutione, vel saltem a vetustissimo tempore Regularem fuisse conuincit dignitas Prioratus adhuc inter Canonicos eiusdem Ecclesiæ retenta. Sed quod omnem dubietatem eliminat, hoc ipsum indicāt literæ Innocentij Tertij directæ Priori, & Clericis sancti Petri extra portam Spoleti, quæ habentur libro primo, pagina ducentesima octuagesima tertia: illa enim Ecclesia erat vetus Cathedralis Spoletana, ex qua Ecclesia cum dignitas Cathedralis intra vrbem esset translata, Clerici nihilominus D. Petri sub Regulari disciplina vsque ad Innocentium Tertium manserunt. Postea verò facti sunt ex Regularibus seculares.

In Ciuitate Spoletana est nunc monasterium Abbatiale s. Iuliani, siue s. Ansani, sub cuius regimine sunt duo monasteria sacrarum Virginum eiusdem Ordinis, nostræ Congregationis Lateran. de quibus dicemus in Congregatione Lateranensi. In eadem ciuitate Ecclesia vetustissima, & collegiata s. Gregorij ex antiqua traditione erat Regularis: licèt illius Ecclesiæ monumenta videre hactenus non potuerim. Priori dictæ Ecclesiæ s. Gregorij & Abbati s. Iuliani scribit Innocētius III. lib. 1. fol. 283

In eadem Diœcesi est monasterium s. Mariæ Lacrymarum Castri Triuij nostræ Cōgregationis Lateran. sed & Ecclesiam s. Mariæ Castri Ispelli Collegiatam Regularem extitisse indicat Prior, qui illius collegij est caput.

Ecclesia Ameliensis olim Regularis fuisse conuincitur ex picturis Canonicorum Regularium, qui nunc etiam, in dicta Ecclesia picti cernuntur. Erant olim in Ciuitate Ameliæ duæ Ecclesiæ Canonicorum Regularium antiquæ Congregationis Lateran. videlicet sanctæ Romanæ, ac sancti Pauli ex supradicto priuilegio Gregorij Noni: sed modò Clericis secularibus sunt commendatæ.

In eodem Ducatu Spoletano aliæ plures erāt Ecclesię eiusdem Ordinis ad Congregationem Later. spectantes, quas Gregorius Nonus in dicto priuilegio recenset. Eas verò omittimus, quòd Collegiatæ non essent, sed vel parochiales, vel capellæ per Castra, & Villas sparsim existentes.

Caput decimumoctauum.

De Ecclesia Perusina, & Sancto Herculano eiusdem Ecclesiæ Episcopo, & Martyre Canonico Regulari.

I. Ecclesiam Perusinam ab antiquo tempore Canonicos Regulares secundum B. Augustini regulam Altissimo famulantes rexisse, constat primò ex Prouinciali Romano, in quo eadem Ecclesia vsque ad Alexandri Sexti tempora Ordinis Diui Patris Augustini nuncupabatur: illam enim Iulius Secundus, qui Alexādro Sexto immediatè successit ex Regularibus ad Canonicos seculares transtulit. Con-

Constat secundò ex literis Innocentij Tertij Archypresbytero, & Canonicis dictæ Ecclesiæ directis, in quibus nonnullas constitutiones ab illis pro reformatione canonicæ disciplinæ factas cōfirmat. Sed & regulæ Beati Augustini ibidem meminit, quæ in 1.lib.pag. 22. videri possunt. Vetustissima etiam illius Ecclesiæ tabularia id manifestè indicant, & claustrum eidem Ecclesiæ contiguum, quod nunc etiam superest, & Prior claustralis, qui inter canonicos creatur, quid? quod ante annos circiter viginti ipsimet Canonici Seculares in dicta Ecclesia officium Beati Patris Augustini cum octaua iuxta morem veterum Canonicorum Regularium celebrabant, quem ritum Perillustris, & Reuerendissimus D. Neapoleo de Comitulis, qui nunc eidem Ecclesiæ præest, multis quidem titulis suspiciendus Episcopus abrogauit. Verùm quo tempore institutum Canonicorum Regularium inuehi cœperit in ipsam Ecclesiam Perusinam, antiquæ illius tabulæ ad tempora Beati Herculani sanctissimi, illius Episcopi, & martyris huius nominis secundi hoc reijcere videntur, cum inquiunt, Beatum Herculanum factum Episcopū Perusinū clericos maioris Ecclesiæ instituisse more canonico viuere, omnemq; clerum 2.4.& 6. feria ieiunare. Nostri autem Lateranenses Augustinianum institutum ante Beatum Herculanum in eadem Eccl. constituunt: nam in officio illius, quod summus Pontifex Pius V. cum alijs quorundam sanctorum Canonici Ordinis, qui in nostra Cōgregatione venerantur, approbauit, lectione 4. sic legitur: *Herculanus Perusij in maiori Ecclesia à quodam probatissimæ vitæ Canonico Regulari prima Religionis rudimenta edoctus, ibiq; postea professus ad tantam humilitatis, charitatis, omniumq; virtutum perfectionem ascendit, vt defuncto Ciuitatis Episcopo omnibus vno consensu efflagitantibus in eius locum fuerit electus &c.*

II. E Contrariò Constantinus Caietanus monachus Ordinis D. Benedicti in suo quodam libro sacrarum Concertationum, quem tamen non vidi, sed illius tantùm fragmentum, quod manuscriptum à præfato Perillustri, & Reuerendiss. Domino Neapoleone Perusino Episcopo accepi, hanc D. Herculani historiam gratis assertam, & ex turbidis fontibus ab aliquo otioso haustam liberè fatetur. Sanctum verò Herculanum monasticæ Diui Benedicti regulæ professorem facere totis viribus conatur. Sunt hæc illius verba inter alia signanda: *Ex turbidis denique fontibus ab aliquo otioso sancti Herculani historiā, quam etiā in diuinis officijs quotannis recitare boni isti Patres Augustin. non verentur, haustam fuisse, & illud aliud insigne satis mendacium manifestat, quod vnà cum sancto Herculano &c.*

Porrò sanctum Herculanum professione mónachum Benedictinensem, non Canonicum extitisse nonnullis ratiocinationibus suadere nititur, quas ne suo pondere fraudare videar totidem verbis ab ipso amplificatas hic subijcio: sunt autē huiusmodi: *Sed hæc omnia (quæ Canonici Augustiniani asseruut) gratis asserta, quis non videt? nam in primis si Magno Gregorio Ecclesiæ Doctori sanctissimo, ac ijs Totila temporibus vicino, & qui nonnisi ex relatione sancti Floridi Tifernatis Episcopi, & sancti Herculani ipsius discipuli scripsit, credendum est, monachum potius Herculanum, quàm Canonicum dicemus. Gregorij verba sunt hæc: Floridus vir venerabilis Tiferniæ Ciuitatis Episcopus mihi narrauit, quoddam valde memorabile miraculum, dicens: Vir S. Herculanus nutritor meus Perusinæ Ciuitatis Episcop. fuit, qui ex monasterij cōuersatione ad sacerdotalis Ordinis gratiam est deductus. Ex conuersatione namque monasterij (vt ait Gregorius) petitum fuisse sanctum Herculanum, nihil aliud esse, quàm monachum extitisse apertè declarat Arnulphus Aretinus Canonicus in eiusdem sancti Floridi vita, quā anno Christi 1077. ex vetustioribus eius Ecclesiæ monumentis conscripsit ad Theobaldum Tifernatem Episc. In ea .n. habet, Herculanus Episc. cum ex monastica disciplina ad Episcopatus apicem euectus esset, studebat & pōtificalis dignitatis officiū adimplere, & monasticæ institutionis normam inuiolabiliter retinere. Gratulabatur, & exultabat in Domino Herculanus Dei famulus, quod in exercitijs diuinorum operum se tam solicitè æquiparare videbat Venerabilem Diaconum Floridum. Vnde perspiciens, eum sacris mysterijs conficiendis satis idoneum, quāquam reluctantem, & indignum se proclamantem, cunctis, qui seu ex Tifernitis, siue ex Perusinis aderant, gaudētibus, atq; collaudātibus, eum cōsecrauit presbyterū.*

Arnulpho huic Aretino, & docti quique scriptores assentiuntur, vnde Cæsar Baronius Cardinalis de eodem sancto Herculano ex monastica quidem vita ad Episcopatum venisse scribit Gregorius. Philippus etiam Ferrarius: Herculanus Perusiæ in cœnobio vitam monasticam laudabilem ducens, eius vrbis Episcopus postea creatur.

His quoque suffragantur Codices manuscripti Ecclesiæ Perusinæ, ac sancti Petri Perusini, ex Cassinensi Congregatione Monasterii, qui, & Herculanum non solùm Monachum, sed etiam Benedictinum affirmant apertissimè. Caterum quantæ Codices huiusmodi authoritatis sint, ac eo maximè cum ex sacris locis, probatisque autoribus habentur, fidem faciunt Ambrosius, Augustinus, Gregorius, atque alii Martyrologiorum insuper scriptores Florus, Beda, Vsuardus, Ado, cæterique dum huiusmodi sanctos Codices suis passim in libris in testes adducunt. Atque vt Canonistarum Canonumque Pontificiorum autoritatem de his ipsis Codicibus reficiam, vna hic Romana sufficere debet Ecclesia, quæ in diuinis officiis de Sanctis lectiones ex eisdem Codicibus decerpere consueuit. His innixa testimoniis sacra Illustrissimorum Cardinalium Rituum Congregatio cum officia propria Ecclesiæ Perusinæ eius vrbis Episcopo Neapoleone Comitulo curante, post diligētem à Baronio factam reuisionem, approbasset, Anno 1605. die 12. Mensis Nouembris de Martyre hoc nostro inter alia decreuit. Herculanus secundus

huius nominis Perusiæ Episcopus, cum in Cœnobio ex sancti Patris Benedicti instituto Perusiæ fundato, vitam monasticam magna cum laude duxisset, tandem Ecclesiæ Perusinæ Antistes est ordinatus.

Antiquissimis istis adhuc fundamentis celeberrimus, & antiquus sanè scriptor Ioannes Trithemius inhærens, vt etiam Cardinalis Baronius ait, annumerat eundem sanctum Herculanum inter monachos Ordinis sancti Benedicti, & Trithemij testificatio. Herculanus Episcopus Perusiæ ex monacho vir sanctissimæ conuersationis fuit, qui multos pro Christo labores martyrij palmo terminauit. Quæ Trithemij sententia quàm verior vero sit, Ioannes Baptista Brachesius ex Ordine Prædicatorum, cuius laudabiliter meminit Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum, optimè confirmat, eundem sanctum Herculanum fuisse monachum Benedictinum Perusino ex Cœnobio, quod sancto Benedicto exstruendum curauerunt.

Illud præterea aliud de Benedictina sancti Herculani professione argumentum maximi est faciendum, quod vt idem Ioannes Baptista Brachesius optimè etiam probat, cum idem sanctus Herculanus quàmpluribus Dei viris comitantibus ex Syria Romam aduenisset, & ij eius in peregrinatione socij per Vmbriam, Sabinam, & Tusciam, ferè omnes vel monasticam, aut Eremiticam excoluisse vitam commemorantur. Immo & eorum nonnulli Cœnobij effecti Abbates, non aliam, quàm sancti Benedicti Regulam obseruarunt, obseruandamq; monachis tradiderunt, id quod nullo negotio, nisi breuitati consuleremus, demonstrare possemus. præcipuè tamen ex perantiquis monumentis monasteriorum Ferentilli, Vallis Narci, Panaræ, Spoleti, Nurciæ, & aliorum, in quibus Benedictinos Abbates præfuisse, certissimè constat Lazarum, Ioannem, Maurum, Fœlicem, Ioannem alium, Isaac, Eleuterium, atque Florentinum, sanctitate illustres, omnes Herculani consodales: sed & hæc eadem monasteria cum adhuc extent, Ordinis sancti Benedicti, censeri, & esse cuncti planè fatentur.

Quam rei veritatem ingenui quique Lectores facilè sibi persuadebunt, si ante oculos ponent, sanctum Benedictum Regulam à se diuinitus scriptam ab anno Christi 497. ad 543. quo mortuus est, vt ex Magno Gregorio, ac fide dignis scriptoribus alijs fusius nos alibi probabimus, monachos docuisse, ac per vniuersas Christiani Orbis partes euulgasse. Quod si quispiã negauerit, negare illi necesse erit & Romanæ Ecclesiæ autoritatem, quæ de Patriarcha hoc nostro inconcusè testatum reliquit, quod monachorum disciplinam in Occidente penè collapsam restituerit, ac mirificè propagauerit. negare illi necesse itidem erit, & Faustum eiusdem Magni Benedicti discipulum sanctitate clarum, testemq; oculotum de ipso Monachorum Patriarcha scribentem. Tantam à Domino promeruit gratiam, vt nemini post Beatos, ac primos Apostolos vnquam fuerit secundus: sed potius, Deo seruante, tot Sanctorum extiterit fundator Cœnobiorum, tantaq; Domino acquisierit millia monachorum: sed de Regula monachorum à Benedicto Principe Occidentis legislatore, longè, lateq; propagata, cum nos pluribus aliàs tractauerimus, hoc loco sit satis attigisse. Cæterum cum sanctus Herculanus ex monastica conuersatione deductus, & ipse monachus Perusinus fuerit ordinatus Episcopus, deinde etiam sua ea in Ecclesia monasticas disciplinas, & virtutes tam ipse obseruauerit, quàm alios docuerit, quo sanè pacto iam asserti Canonici affirmant Augustiniani hac ipsa in Cathedrali à Regulari quodam probatissimæ vitæ Canonico, eundem illum prima religionis rudimenta edoctum, ibiq; professum, in Episcopum postea assumptum, & etiam Canonicorum sancti Augustini Regularium instituta, & cæremonias non solùm docuisse, verùm etiam eorundem Canonicorum obseruantiam, quæ ibidem diutissimè floruerat, & quæ à prima institutione deflexerat ad pristinum statum reformasse? quo pacto inquam hæc affirmare audent, cum & Perusina eadem Ecclesia Ordinis sancti Benedicti potius extiterit, nec aliquando sancti Augustini Canonicos, sed Benedictinos tunc temporis habuerit Regulares?

Canonici insuper Augustiniani seipsos etiam decipere cognoscuntur, cum volunt, maiorem Perusij Ecclesiam ea sancti Herculani tempestate fuisse illam, quæ hodierna hac die eandem intra ciuitatem Sancto Laurentio dicata veneratur. cum eadem potius in Perusino suburbio, ac in monte cognomento Caluario sancti Petri nomine diceretur, quæ & eadem ipsa est, cuius meminit in Dialogo Magnus Gregorius. Hanc tamen maioris commoditatis gratia permultos post annos intra Ciuitatem transtulit Rogerius eius loci Episcopus. Ipsa verò D. Petri Ecclesia, quæ Benedictinorum Cassinensium institutionibus hodie subiacet, à monachorum Patriarcha Benedicti Regulæ obseruatione nullo vnquam tempore discessit, quod clarissimum fit ex vita sancti Petri eiusdem monasterij Abbatis, qui Othonis magni Imperatoris ætate vixit. Ex eo etiam quod sanctis Petri Damiani de perantiquo altero illius manasterij Abbate sanctitate insigni testatur. atque demum ex Pontificum Romanorum priuilegijs Cœnobio eidem elargitis, in quibus hæc inter alia habentur: In primis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, qui secundum Deum, & B. Benedicti Regulam in eodem monasterio institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur.

Ex turbidis denique fontibus ab aliquo otioso eam de S. Herculano historiam, quam etiam in diuinis officijs quotannis recitare boni isti Patres Augustiniani non verentur, haustam fuisse, & illud aliud insigne satis mendacium manifestat, quod vnà cum sancto Herculano, & Canonicos, quos, vt dicebam, suos regulares intelligunt Augustinianos, gladio interemptos fuisse volunt. Verum enim verò, & hoc ipsum sicut, & superiora omnino Commentitia esse, optimè percipient ij, qui tam veteres, quàm recentiores Scriptores præ manibus habebunt. Percipient inquam, quòd cum sancto Herculano Episcopo nec presbyter, nec clericus, non modò

Augu-

Augustinianus gladio fuerit interēptus & exultabit lingua mea iustitiam tuam Deus &c. Hæc Constantinus Caietanus, quæ sicut ad manus meas venerunt, fideliter reddenda curaui, sine vlla prorsus immutatione, siue per augmentum, siue diminutionem.

III. HIc tamen Constantinus apparatus, ac tantus verborum strepitus, tot scommatum ornatibus tumens, ac turgens, non adeò solidus est, vt vel vno ictu totus disrumpi, & in aërem solui non posset, nec tanti ponderis, vt ad illum refutandum manum calamo admouere deberemus, nisi iam apud nonullos ista de sancti Herculani professione disceptatio in rem iudicatam parte inaudita pertransisset. Quod fide oculata didici, cum anno superiori in Ecclesia sancti Laurentij Perusina quadragesimales conciones ad populum haberem, è quotum mentibus errorem, quem radices iam fixisse reperi, non per verba volantia, sed per scripta manentia conuellendum existimaui.

Hoc autem vt efficiam, illis suppositis, quæ hactenus de Canonici Ordinis institutione, & propagatione disseruimus, contra Constantinum Caietanum sequentes veritates euidentissimè probabo: quarum prima hæc est. Sanctus Herculanus potuit esse Clericus Canonicus ex Ordine reformato per sanctum Augustinum. Secunda, sanctus Herculanus non fuit monachus instituti Diui Benedicti, sed nec esse potuit. Tertia, sanctus Herculanus verè fuit Canonicus, siue Clericus Regularis sacri ordinis Apostolici reformati per sanctum Patrem Augustinum. In istis veritatibus probandis, & firmandis, vt modestiùs cū Constantino agamus, quā ille cum canonicis Augustinianis, eā partem omittā, quæ conuitiorum parergis illius orationē exornat, dum canonicos Augustinianos, quod in officio s. Herculani supra narratam historiam legant, viros otiosos vocat, inuerecundos, ac insigniter mēdaces.

Prima igitur veritas probatur ex eodem fundamento, cui soli nititur Constantinianum ædificium, illud autem est autoritas Magni Gregorij dicentis, s. Herculanum ex conuersatione monasterij ad sacerdotalis dignitatis gratiā euectū. Verū quo tempore B. Herculanus ad sacerdotalis dignitatis gratiam euectus est, solis luce clarius constat, clericos canonicos multa monasteria, tū in Africa, tum in Europa habuisse, nisi forsan dicas, monasteria Africana per Vvādalos iam subuersa, & vastata, quod ad rem nō facit. Et quidem quod ante D. Herculanum canonici Augustiniani haberent monasteria in Africa, plus notum est, quam quod probatione indigeat. Quod etiam domus Canonicorum Augustinianorum vocarentur monasteria: apparet ex Possidio in vita Aug. c. 5. 11. & 15. ex ser. 1. de Comm. vita cler. dicentis: volui habere mecū in domo Episcopi monasterium clericorum, quæ sola autoritas totā Constantinianam argumentationem eludit, dū iocatur, idē esse s. Herculanum assumptum fuisse ex institutione monasterij, & ex institutione monastica, quod leue est commentum, nam si omnia monasteria, & monasteriorum instituta Benedictinēsi familiæ sint vendicanda, vbi, aut quid erant tot monasteria Canonicorum Regul. siue Clericorum Augustinensium? quę monasteria vocauisse Augustinū & etiā Pontifices Romanos, & Concilia, & superius ostendimus, & etiā inferius ostendemus. Quod verò ante s. Herculanum fuerint monasteria canonicorū in Europa, maximè in Italia, apparet ex dictis superiùs de Ecclesia Later. per Gelasium I. reformata, de alijs Ecclesijs Neapoli, Mediolani, Bergomi, Vercellis, & Nouariæ, ex quibus ipsemet Augustinus institutum Regularium Clericorum didicit, & accepit quod in Africa plantauit. Dices: At illæ vocabantur Ecclesiæ, nō monasteria. Respondeo vocatas tū Ecclesias, tum monasteria, quod præter autoritatē irrefragabilem D. August. & Possidij proximè allegatam, habetur ex D. Basilio in lib. Constitutionū monasticarum cap. 19. cuius est titulus: Ad Canonicos Regularem vitā in monasterijs degentes, & ex Concil. general. Calced. celebrato anno 450. c. 8. vbi fit mentio clericorum in monasterijs degētium, vt recentiora Concilia Turonensia, Arelatensia, Aquisgrani, Moguntinū, & alia omittamus, & vt semel dicamus, cum temporibus D. Herculani longè plura fuerint monasteria Canonicorum Augustinianorū, quàm monachorū D. Benedicti, qui vix de ouo erūpere incipiebant, facilius fuit, D. Herculanum ex monasterio Canonicorum assumi, quàm monachorum Benedictinensium. Sed puto istam veritatem euidentem adeò esse, vt illam non percipere, vel manifestam Ecclesiasticæ historiæ ignorantiam arguat, vel debilitatem intellectus.

SEcunda veritas, quòd nimirum B. Herculanus ex institutione monastrica D. Benedicti assumptus non fuerit, sed nec assumi potuerit, ex temporū ratione deducitur, suppositis duobus, quorū alterū est D. Benedicti monachos ex illius S. Patriarchæ institutione, & regula non fuisse Clericos, neque deputatos clericatui, hoc enim est, quod D. Thom. 2. 2. q. 186. art. 8. ad 2. inquit, clericatum inesse monacho per accidens: quam ob causam D. Benedictus in sua regula nihil de clericis disponit. Alterū verò est, licèt Gelasius Primus in cap. Priscis 55. d. cum monachis dispensauerit, vt ob penuriam clericorum possent in clericos ordinari: id tamen concessisse cum adhibita limitatione, nimirum vt saluæ in reliquis manerent antiquæ cōstitutiones de ijsdē Monachis disponentes. porrò inter constitutiones de Monachis disponentes, quod ad rem attinet, erat constitutio Siricij Papæ in epist. 1. Decretali, quæ etiā refertur in c. Monachos 16. q. 1. præcipiēs, monachos non ante quadragesimum, & quintum ætatis annum ad Episcopalem dignitatem posse assumi. Sunt. n. hæc ipsius canonis formalia verba: *Monachos quoque, quos tamen morum grauitas, ac vitæ, & fidei institutio sancta commendat, clericorū officijs aggregari, & optamus, & volumus, itaut qui intra trigesimum ætatis annum sunt digni, in minoribus per gradus singulos crescente tempore promoueantur ordinibus, & sic ad Diaconatus, vel Presbyte-* IV.

byterij insignia maturę ætatis consecratione perueniant: nec statim saltu ad Episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem, quæ singulis dignitatibus supra præfiximus, tempora fuerint custodita. Superius verò scilicet cap. 6. eiusdem epist. talis terminus singulis ordinibus suscipiendis præfigitur, vt ab accessu adolescentiæ vsque ad trigesimum annum, qui digni reperti fuerint, minores ordines & Subdiaconatum suscipiant, à trigesimo verò anno Diaconatum, & post quinque annos Presbyteratum, & post decennium à suscepto Presbyteratu Episcopatum. Ita enim legimus in dicta epist. in primo volumine Conciliorum: quàmuis Gratianus in cap. Quicunque 77. d. vbi hoc caput refert, ista tempora aliquo pacto immutauerit, vt alia multa. His suppositis deducitur veritas istius assertionis euidenti ratione, ex annorum ratione, ac supputatione accepta. nam quo tempore B. Benedictus vix monasterium fundare incœperat, necesse est Beatum Episcopum Herculanum non solùm clericum extitisse, verùm etiam in sacris Subdiaconatus, & Diaconatus ordinibus, ac fortassis etiam Presbyteratus constitutum. Ergo impossibile est, illum ex monasterio, vel professione, vel institutione sanctissimi Patriarchæ Benedicti ad sacerdotalis dignitatis gratiam fuisse euectum, vt malè Constantinus Magni Gregorij verba interpretatur. Sequelam nullus negabit: cum nec monachi à Diuuo Benedicto instituti ex illorum institutione essent clerici, nec legatur, aliquem illorum, qui se in prima saltem ordinis institutione illi instituendos tradiderunt, clericum fuisse. Sed nec ipse Beatissimus Patriarcha in sua regula clericorum meminerit, nec ipsi monachi ab eodem instituti, nisi priùs aliquot annorum interuallo in monasterio probati, ad Clericatū assumi potuissent. Antecedens verò istius rationis ita probatur. B. Herculanus circa annum humanæ salutis 544. sub Vigilio Papa, & Totila Tyranno in ruina Ciuitatis Perusinæ per martyrium cursum consummauit, vt Baronius testis pro eiusdem sancti Herculani Benedictina professione à Constantino productus, ac idcirco maior omni exceptione, in notis ad Martyrologium sub die septima Nouembris ex Sigiberto, & Mombritio fatetur. Ergo inter illius Diaconatum, & assumptionem ad Episcopatum quindecim saltem anni intercesserunt ex prædicta Constitutione Siricij Papæ. His addendi sunt saltem quatuor, aut quinque anni, in quibus Minores Ordines, & Subdiaconatum sumpsit, ac in eisdem ordinibus seipsum exercuit, iuxta vetustissimam Ecclesiæ traditionem, de qua non est nunc differendum. Igitur ab initiatione s. Herculani ipsi clericatui vsque ad assumptionem ad Episcopatum viginti saltem anni intercesserunt. Vlteriùs certum est, eundem Herculanum aliquot annis in Episcopali dignitate vixisse, quippe qui illam Ecclesiam optimis institutis reformauit, & tantam autoritatem apud omnes ciues sibi conciliauit, vt Ciuitatem à Gothis obsessam magis suasione, quàm ciues armis defenderit, quam ob causam iussus est viuus decorticari: quæ non facilè vno, vel etiam altero anno fieri possunt: quæ res adhuc magis confirmari posset, si vera essent, quæ Diuus Gregorius illorum temporum vicinus eod. lib. 3. cap. 13. scribit, Perusinam ciuitatem septennij obsidionem sustinuisse. Hoc de Clericatu B. Herculani, & illius ad Episcopatū assumptione constituto, videamus nunc, quo tempore B. Benedictus monasteria fundare cœperit, & monachos in eis congregare, non me latet, Constantinum, vt scopulos præcaueret, illa verba ex industria posuisse: *Quam veritatem ingenui quique lectores facilè sibi persuadebunt, si ante oculos ponent, sanctum Benedictum Regulam à se diuinitus scriptā ab anno Christi 497. ad 543. quo mortuus est, vt ex Magno Gregorio, & fide dignis alijs scriptoribus fusius nos alibi probabimus, monachos docuisse, &c.* Verùm ingenui lectores hæc de regula à B. Benedicto anno Domini 497. diuinitùs scripta sibi ob oculos pro veritate ponere non possunt, qui legunt, D. Gregorium lib. 2. Dialogorum cap. 3. scribentem sanctum Benedictum post deuictas tentationes, post fractum signo Crucis vas vitreum cum veneno sibi propinatum, relicto monasterio, quod ad preces quorundam monachorum regendum susceperat, in solitudinem fugisse, ibiq; diu permansisse: ac exinde cœpisse multos ad illum congregari, & tunc duodecim monasteria ibi construxisse, & tunc etiam cœpisse nobiles Romanos ad illum cōcurrere, & tunc Equitium, ac Tertullum nobiles Romanos suos filios Maurum, & Placidum illi instituēdos tradidisse, id enim non nisi anno salutis 523. contigisse, ostendit sub eodem anno Baronius tom. 7. num. 11.

Multò minus eandem fabellam sibi pro veritate ob oculos ponent ingenui lectores, quicunque legerint in Actis s. Mauri Abbatis eiusdem Benedicti discipuli scriptum, ipsum Diuum Benedictum ex hac vita migrasse 12. Kal. Aprilis in sabbato sancto, & Marianum Scotum explicatiùs illius obitum referentem in annum Christi 603. cum vixisset annos 96. quin & Sigibertum Gemblacensem, & Trithemium omnes ex Benedictino instituto monachos eandem sententiam, vt veriorem, prędicantes, aut si demus, illos in hoc deceptos alijs errandi occasionem præbuisse, in hanc tamen Constantinianam sententiam nunquam descendent, qui cum Leone Hostiense, & Baronio tom. 6. sub anno 494. num. 71. senserint ipsum Diuum Benedictum natum anno Christi 480. quomodo enim Regulam Monachis tradere potuisset, qui necdum prima vitæ monasticæ documenta exactè in tam tenera ætate discere potuerat? Supponamus igitur cum Cardinali Baronio, Beatum Benedictum non ante annum Christi 523. monasteria erigere, monachos congregare, instituere, & regulis informare cœpisse, iam ab illo tempore vsque ad B. Herculani obitum non plusquam anni vnus, & viginti intercedere potuerunt, cum vt diximus, B. Herculanus V.

anno

anno 544. martyrio cursum suum consummauerit. Verùm si B. Gregorio fidem adhibemus, necesse est dicere, ipsum B. Herculanum septennio saltem obsidionis Perusinæ Cathedram Pontificalem tenuisse, & adhuc ex Constitutione Siricij Papæ superius memorata decem annis presbyterum ante Episcopatum mansisse, & alios quinque Diaconū, qui integrum numerum annorum intercedentium inter primam institutionem Benedictinam, & obitum B. Herculani explent, & superant, vt alios annos omittamus, in quibus idem sanctus vir in Minoribus, & sacri Subdiaconatus Ordinibus sese prius exercuerat. Igitur de vltimis ad prima pedem referendo, antequam D. Benedictus monasteria erigere, & monachos instituere cœpisset, Beatus Herculanus iam inter Clericos erat numeratus, & saltem inter Diaconos constitutus.

VI. Quæ ratio in hunc modum roborari adhuc magis poterit, si supponamus B. Herculanū, antequam à ciuibus Perusinis Pōtifex postularetur, ex longa conuersatione in monasterio Perusino ante habita illis optimè notum, & probatum fuisse, quod nec Constantinus negat, quin & constanter asserit: hoc namq; supposito necesse erit dicere, monasterium illud iam Perusij extitisse, antequam D. Benedictus in montibus Simbruinis prima suorum monasteriorum fundamenta proijceret, vt ipse Herculanus iuxta pontificias constitutiones per conuenientia temporum interualla ad singulos ordines ascenderet. Ergo cœnobium illud, ex quo D. Herculanus ad Pontificialis dignitatis culmen fuit euectus, ex D. Benedicti instituto nullatenus esse potuit.

VII. Sed adhibetur ad maiorem corroborationem eiusdem veritatis hęc secunda ratio, quo tempore Sanctus Herculanus in monasterio Perusino conuersabatur, siue ante assumptionem D. Herculani ad gratiam sacerdotalis dignitatis, monachi D. Benedicti nullum monasterium Perusij habebant. Ergo frigida est ista Constantini imaginatio de Benedictina D. Herculani professione, antequā ad episcopalis dignitatis gratiam assumeretur. Sequelam istius rationis suppono, vt manifestam: quia tam ipse Constantinus, quàm Canonici Augustiniani conueniunt, Beatum Herculanum assumptum fuisse ex aliquo monasterio Perusij tunc existente. Assumptum verò probatur, nam D. Gregorius in Dialogis Chronicæ monasterij Cassinensis, Baronius, & alij antiquiores, qui monasteria à D. Benedicto vel etiam ab illius discipulis illo viuente extructa recensuerunt, istius monasterij Perusij, siue ab illo, siue à Perusinis ipso viuente extructi, ne per somnium quidem meminerunt, quis verò credat, omissuros, si eiusmodi monasterium Benedictinum reuera ibi fuisset institutum, cum aliorum tum à D. Benedicto in montibus Simbruinis, & in monte Cassino, tum à B. Placido in Sicilia extructorum distinctè, specificè, & conceptis nominibus meminerint?

Patiantur obsecro tarditatem meam, qui ingenio præuolant. Si B. Herculanus ex monasterio assumptus fuit, quod Perusini D. Benedicto exstruxerunt, eiusmodi monasterium quodnam fuit, & vbi extitit?

Respondet Constantinus, illud fuisse monasterium Beati Petri, vbi tunc D. Benedicti institutio vigebat, & nunc etiam viget, nec vllo tempore à monachorum D. Benedicti institutionibus defecit. At eum hic loci ego volebam, nam istud vltimum præsidium, ad quod veluti ad sacram Anchoram recurrit, tandem illius assertionem Solis luce clarius euertit, quod solùm ad hominem saltem sufficit ad ostendendum, & quidem inuincibiliter, Beatum Herculanum non monachum siue ex Diui Benedicti, siue etiam alterius cuiusuis instituto, sed clericum regularem necessariò extitisse, primò nāq; vbi reperit Constantinus, monachos tempore B. Herculani, aut etiam quadringentis annis post illius obitum immediatè sequentibus, monasterium Beati Petri in Suburbio, in loco, qui mons Caluarius dicitur incoluisse? Legat quæso vitam Beati Petri eiusdem monasterij primi Abbatis ex Ord. D. Benedicti: legat historiam manuscriptam eiusdem monasterij, quam viri docti, & nobiles, & probatæ fidei non pauci eiusdem Ciuitatis viderunt. Videat insuper Ecclesiæ Perusinæ historiam, videbit, Ecclesiam D. Petri non ante monachis Benedictinis traditam, quàm Rogerius Ciuitatis Episcopus nouam Cathedralem intra Ciuitatem, quæ nunc S. Laurentij dicitur, exstruxisset, & in eam ex dicta Ecclesia S. Petri suam, & suorum canonicorum sedem transtulisset: quæ omnia circa tēpora Othonis III. Imperatoris contigerunt, quibus temporibus Honestus eiusdem Ciuitatis Perusiæ Episcopus, & Rogerij successor Petro Abbati Benedictino Ecclesiam Sancti Petri concessit, vt ibi monasterium secundum Regulam D. Benedicti institueret. Ante id temporis ostendat Constantinus, eam Ecclesiam monachorum D. Benedicti fuisse, ac vt illi etiam indulgeamus, ostendat Perusinos aliquod aliud monasterium vel D. Benedicto, vel illius monachis exstruxisse.

Præterea Diui Petri Perusina Basilica temporibus Beati Herculani, & sequentibus vsque ad Rogerium Episcopum, qui fuit circa annum 980. plus minus, maior Ecclesia erat, vel vt vocāt Cathedralis ipsomet satente, & asserente. Verùm monachos D. Benedicti temporibus Sancti Herculani, qui eiusdem D. Benedicti contemporaneus extitit, Ecclesias Cathedrales tenuisse, Constantinus quo probabili documento ostendet? eo præsertim tempore quo vix ex Sublacensibus tugurijs erumpere incipiebant, homines sanctissimæ quidem vitæ, sed omnes Laici, vt vulgi more loquamur ob vocabulorum indigentiam, id est nullo adhuc clericali charactere insigniti, quibus Diuus Benedictus non vt clericis, sed vt laicis regulā vitæ præscripserat, in qua de clericis monachis ne verbū quidē habetur.

Tertio si sanctus Herculanus ex monastica D. Benedicti institutione assumptus fuit, vt hoc VIII.

etiam graris concederemus, sanè inter primos ipsius D. Benedicti discipulos veniret connumerandus, vtpote vel ætate maior secundum aliquos, aut saltem illi æqualis: & cum fuerit insignis non solùm Episcopus, sed etiam Christi martyr, consequens erit, vt primus ex familia D. Benedicti Episcopus, & martyr, eodem Benedicto adhuc superstite, sit omni iure constituendus. Hoc si ita est, cur venerandi monachi illum ab antiquo rempore in suis Martyrologijs minimè scripserunt? cur illi sua officia minimè persoluerunt, cur Beatus Gregorius, qui aliorum D. Benedicti discipulorum sanctorum, & martyrum meminit, & alij vetusti, qui Sanctorum Placidi, Mauri, & aliorũ, & Sanctissimi Patriarchæ res gestas tanta diligentia, tam accuratè literis conscripserunt, vnius Herculani primo loco ante omnes recensendi, ne per somnium quidem meminerunt? sed nec ex recentioribus aliquis fide dignus, & probatus autor illum in albo Sanctorum Benedictinensium reposuit; parum igitur probabilia sunt, quæ Constantinus de Monastica Benedictina S. Herculani professione scribit.

Postremò vetusta, & constans est Ecclesiæ Perusinæ traditio, Beatum Herculanum statim ad episcopalem dignitatem euectum, clerum reformasse, & optimis Regulis Clericalibus instituisse, quin etiã illos more canonico seu regulari viuere constituisse. Ergo necesse fuit, illum inter clericos, & cum clericis regulariter, & more canonico viuentibus ante illud tempus degisse, non inter monachos Benedictinos, qui vix vnum sacerdotem, aut diaconum per singula monasteria per id temporis habebant, vt ex regula D. Benedicti cap. 62. habes.

IX. Tertia tandem veritas, quod S. Herculanus fuerit verè clericus canonicus, siue regularis, ex instituto per D. Patrem Augustinum instaurato, multipliciter etiam probatur, & primò quidem ratione proximè facta, quia veteres Ecclesiæ Perusina tabulæ, quæ in antiquo officio Sancti Herculani recitabantur, expressè habent, Beatum Herculanum ex monasterij conuersatione assumptum, clericos maioris Ecclesiæ more canonico viuere instituisse. Hinc vero euidens præsumptio est, illum professionem canonicum antea extitisse, quomodo enim regularis vitæ instituta suis clericis tradere potuisset, & illos ad normam vitæ canonicæ reformare, nisi prius ipse eiusmodi instituta apprimè doctus fuisset in aliquo Collegio Canonicorum?

Ad hæc Beatus Herculanus venerando P. Constantino fatẽte in monasterio Ecclesiæ Beati Petri, ante Episcopatum regularis vita institutum profitebatur. At illo tempore Ecclesia B. Petri Perusina Cathedralis cum esset, non monachorum D. Benedicti, nec alterius instituti, sed Clericorum Regularium erat, sicut omnes primæui illius temporis Basilicæ, vt in antecedentibus ostendimus. Ergo vel ex hoc capite, quod aduersæ partis præcipuum est fundamentum, maximè probatur clericalis institutio B. Herculani.

Præterea certum est, in Ecclesia Perusina regulare D. Augustini institutum ab antiquissimo tempore viguisse vsque ad Iulium Papam huius nominis Secundum. Tradunt etiam Perusinæ tabulæ, B. Herculanum suos clericos maioris Ecclesiæ more canonico viuere instituisse. Ergo ante B. Herculanum in Ecclesia Perusina non erant monachi, sed clerici. Ergo & post Sanctum Herculanum fuerunt ibi clerici canonici, id est regulares. sed quod ad rem pertinet. Ergo vel ante D. Herculanum erant clerici canonici, & sic habemus intentum, cum S. Herculanus assumptus fuerit ex numero Religiosorum illius Ecclesiæ, vel ipse primus institutum clericorum canonicorum in Ecclesiam Perusinam introduxit, & sic cum introduxerit institutum Diui Augustini, & cum suis canonicis communiter vixerit, saltem in Episcopatu fuit professor instituti Canonicorum Regularium Augustinianorum, præter quod verisimile admodum est, illud institutum in Ecclesiam Perusinam illum induxisse, cuius ipse professor antea extiterat: & vt semel dicam, si Sanctus Herculanus huiusmodi institutum in Ecclesiam Perusinam non inuexit, aut saltem non reformauit, vt Canonici Augustiniani in suis officijs quotãnis recitaris dicunt, quis alius huiusmodi institutum in Ecclesia Perusina plantauit? randem quod omnem dubitationem tollere videtur, in Bulla Iulij Secundi, per quam Ecclesia Perusina ex regulari est secularis effecta, dicitur illam à sua institutione fuisse regularem, & Ordinis S. Augustini, non ergo fuit aliquando instituta sub Ordine Monastico, siue D. Benedicti, siue alterius.

Secundò principaliter probari potest eadem veritas testimonijs duorum Historicorum non minores certè autoritatis, quam decem Arnoldi, & Brachesij, vel etiam Trithemij, cum alter Apostolicæ Ecclesiæ Bibliothecarius extiterit, alter non solum Theologus, & legum Doctor sui temporis clarissimus, verùm etiam Historicus peritissimus, qui integram historiam à mundi exordio sex tomis distinctam ad sua tempora perduxit. Primus est Ioannes de Nigraualle in Epilogo Chronicarum tertiodecimo cap. 18. vbi in Catalogo Sanctorum Canonici Ordinis refert sanctum Herculanum Setusinæ Ciuitatis Episcopum. Hunc librum ex Bibliothecis monachorum D. Benedicti ad nos deriuasse, fidem facit, qui illum manu propria exemplauit, & Ioanni Alcario Alemano tradidit, qui illum postea imprimendum curauit, nimirum Dõnus Zacharias Vicentinus Benedictinensis, postea Episcopus. ita enim in fine ipsius libri habes: *Hæc omnia supra scripta de verbo ad verbum ex Chronica supradicti Ioannis de Nigraualle Bibliothecarij Apostolici per Reuerendum Patrem D. D. Zachariam Vicentinum Benedictinensem postea Episcopũ, manu propria fideliter transcripta.* Quod adnotandum duxi, ne quis prædictum Chronici fragmentum à Canonicis Regularibus sub falso titulo Ioãnis de Nigraualle inuulgatum, calumnietur, quod integrum illius Chronicon difficile inueniri possit, X.

Alter est Augustinus Ticinẽsis in Dilucidario Christianarum

stianarum Religionum part. 4. in vita ipsius Sancti Herculani, vbi inter alia hæc habet: *Quum verò cælestem vitam in terris ageret in Ecclesia Perusina, Religionis prima clemēta, sub quodam viro probatæ vitæ didicit*, & infra. *Cumq; in Regulari Canonica secundum Apostolicæ perfectionis, & D. Augustini regulam iam professus esset &c.* Contra quem si obijciat Caietanus, Ticinensem canonicum Augustinianum extitisse, obijciam ego eidē Cōstantino Ioannem item Trithemium, quem ille antiquum, & celeberrimum Scriptorem pro Sancti Herculani monachatu nobis obijcit, monachum Benedictinensem fuisse, cui Ticinensis noster vel antiquitate, vel eruditione historica est sine dubio comparandus, & æquiparandus, pluribusq; etiam titulis tum eruditissimi Theologi, ac Diuini verbi Concionatoris, tum Iurisconsulti suorum temporum clarissimi eidem Trithemio præferendus, vt illius scripta sine alio laudatore prædicant.

XI. SEd vt omnem scrupulum amputemus, probatur hæc eadem assertio testimonio irrefragabili S. D. N. Pij Papæ V. in suo motu proprio, per quem officia Ordinis Canonicorum Regularium Congregationis Lateranensis probauit anno Domini 1570. inter ea namq; officia, illa sancti Herculani habetur historia, quam Constantinus Caietanus pro sua licentia ab aliquo otioso ex turbidis fontibus haustam prædicat, ac etiam insigniter mendacem. qui motus proprius plenam fidem facit, præsertim in antiquis, vt tradunt passim Doctores, Felinus in cap. Cum à nobis. de testibus. Iason volum. 3. consil. 65. Socc. consil. 226. col. 2. vers. Ad secundum respondetur, Alexander vol. 1. consil. 6. col. fin. Decius consil. 445. nu. 15. & saltem transfert in aduersarium onus probandi contrarium vt notant Felin. vbi supra, & Angel. consil. 368. vnde cum Pater Constantinus contrarium non probauerit, parum reuerenter prædictam historiam ex turbidis fontibus à viris otiosis haustam iocatur, nec plus aliquid dicam. His omnibus addo Decretum S. Congregationis Illustrissimorum Cardinalium super Ritibus editum anno 1613. per quod ipsa Congregatio probauit officia Canonicorum Regularium Congregationis S. Saluatoris de Bononia nuncupatæ, inter quæ continetur eadem historia quæ recitatur quotannis à Canonicis Regularibus Congregationis S. Saluatoris Lateranensis, quod Decretū posterius est eo, quod pro monastica S. Herculani professione profert ipse Caietanus, & est huiusmodi: *Die 22. Decembris 1612. Officia hac propria, & particularia recitanda in proprijs solemnitatibus Sanctorum Canonicorum Regularium Congregationis S. Saluatoris Ordinis S. Augustini iam à Sede Apostolica approbata, & iterum in S. rituum Congregatione proposita, & de mandato, & ordine eiusdem S. Congregationis recognita, emendata, & subscripta ab Illustrissimo, & Reuerendissimo Cardinali Bellarmino, eadem S. Rituum Congregatio approbauit, & vt à Canonicis eiusdem Cōgregationis S. Saluatoris recitari possint, & debeant iuxta rubricas in principio huius libelli positas, concessit, & indulsit, cum facultate, vt eadē subscripta officia pro maiori totius ordinis prædicti commoditate imprimi possint, & valeant, & ita censuit, & declarauit die 22. mensis Decembris 1612. R. Card. Bellarmin. F. Maria Cardinal. de Monte. Ioannes Paulus Mucantius Secret.*

Demum filius honorat Patrem suum, & seruus Dominum suum, ait Dominus per Malachiam 1. Si ergo S. Herculanus ex ordine Monachorum Benedictinensium fuit, debebant illi eum in albo Sāctorum sui ordinis reponere, debebant illum peculiaribus officijs quotannis venerari, sicut cum alijs eiusdem ordinis facere consueuerunt, vel ob id maximè, quod inter primos ex illo ordine in numerū Sanctorum relatos, ille primus Sanctus, primus martyr, & primus Episcopus fuisset: at inter Benedictinenses ante paucos saltem annos S. Herculani mētio nec habita, nedum peculiaria officia in eius laudem recitata: è contra Canonici Augustiniani illū semper inter præcipuos illorum ordinis Patres, Protectores, & Sanctos habuerunt, illi quotannis diuinum officium peculiari ritu persoluere consueuerunt. Quis ergo in dubium reuocet, num Monastico, an potius Canonico sit ordini meritò, ac iure vindicandus? meritò enim dicet vobis S. Herculanus ò Venerandi Benedictinenses, filius honorat Patrem, & seruus Dominum suum. Si ergo Pater vester ego sum, vbi est honor meus?

Caput decimumnonum.

Constantini Caietani argumentationes pro Monastica S. Herculani professione superius adductæ resoluuntur.

Constare satis arbitror ex dictis, quid virium Constantinianæ argumentationes contineant ad assertam Beati Herculani Monasticen probandā, cum illas ex duplici errore, iuris, & facti procedere nullus non intelligat. Iuris quidem, quòd censeat, idem esse, Beatum Herculanum ex Monasterij conuersatione ad Episcopalis dignitatis gratiam euectum, & illum ex Monastica professione ad Episcopatum fuisse assumptum, quod præterquam si pro vero admitteremus, nō tamen exinde inferret ex familia Benedictinensium acceptum, quæ necdum ab ouo eruperat. tamen secundū rei veritatem falsum est, & ostendit, illum non vidisse, quæ de Canonicis in Monasterio degentibus scribunt D. Basilius in institutionibus Monasticis c. 19. Concil. Calcedonense c. 8. & de Monasterijs Clericorum, siue Canonicorum, D. Augustinus serm. 1. & 2. de communi vita Clericorum, & in psal. 132. Possidius eius discipulus in illius vita cap. 5. 11. & 15. D. Ambrosius in epistola 82. & in sermone 69. I.

de

de Natali Beati Eusebij, Concilium item Arelatēse quartum cap.8. Turonense tertium c.24. Aquisgrani, Moguntinum,& alia, Venerabilis Beda lib.4. Historiæ gentis Anglorum cap.4. Gulielmus Malbesburiensis in Libris de Regibus, & Episcopis Anglicanis, Archidiaconus in c. Quæsitum 1.q.3. vbi dicit omnes Ecclesias Galliarum antiquitus consueuisse vocari Monasteria, vt Vincentium Bellouacensem, D. Antoninum, Ioannem Molanum lib.1. de Canonicis cap. 12.& alios recentiores omittamus, ne in re notissima laboremus.

Errare etiam in facto eundem Caietanum nullus non intelliget, qui aduertat, illius rationes in falsa narratione fundatas, nempe quòd quæ nunc dicitur S.Petri Ecclesia Perusina Congregationis Cassinensis, tempore sancti Herculani esset monasteriū ordinis Sanctissimi Patriarchæ Benedicti, id enim plusquam falsum est, quia illa Ecclesia Cathedralis tunc temporis erat, quæ per Clericos, non per Monachos regebatur: quam Benedictinenses Monachi non ante annum Christi 980. vel 990. obtinuerūt, quod mirum est illum ignorâsse, cum non facile credatur propria ignorare, qui aliorum curiosus adeo est scrutator: & licet hoc pacto facillimū esset ab eius nos molestijs liberare, ne tamen queratur, nos illius argumenta consultò dissimulare voluisse, illius discursum nunc breuiter repetemus, singulis rationibus singulas adhibendo responsiones. ait igitur.

II. *SEd hæc omnia gratis asserta quis non videt? nam si Magno Gregorio Ecclesiæ Doctori sanctissimo, ac ijs Totilæ temporibus vicino, &c.*

Respondeo, Principij petitionem meritò obijci posse, quòd probanda pro veris supponantur, videlicet idem esse, fuisse assumptum ex conuersatione monasterij, & fuisse assumptum ex conuersatione monastica: hoc enim principio negato, quod nullus eruditus non negabit, primum illius argumentum flaccescit, & euanescit. Sed quia forsan Dialecticis parum assuetus hæc audiens Sophistam inclamabit. Respondeo aliter, falsum esse, quod assumit, idē esse, Beatum Herculanum fuisse assumptum ex conuersatione Monasterij, & ex conuersatione Monastica. nomen enim Monasterij commune est ad domus tam Canonicorum, quàm Monachorum, & æque dicuntur Monasteria domus Clericorum vnà communiter viuentium, sicut domus Monachorū: & ante D.Benedictum, immo etiam D.Herculanū pleraq; Monasteria Canonicorum in orbe Christiano visebantur. Sed lege, si placet, quæ notauimus supra lib.1.cap.38. aut si libros nostros legere non dignaris, lege D.Augustinum, Possidiū,& alios autores proximè citatos, sed præsertim ipsum Augustinum in expositione psalmi 132. at subdit.

Constantinus *ex conuersatione namque monasterij, vt ait Gregorius, petitum fuisse sanctum Herculanum, nihil aliud esse, quàm Monachum extitisse, aperte declarat Arnulphus Aretinus Canonicus in eiusdem sancti Floridi vita &c.*

Respondetur, quid si pro vno Arnulpho Aretino Basilium, Augustinum, Possidium, Bedam, innumera Concilia, & testimonia Patrum, Historicorum, Canonistarum, quin & Sacrorum Canonum authentica testimonia tibi obiecero,& probauero, æque cōuenire nomen Monasterij domibus Canonicorum, sicut & Monachorum? An pro sacris monumentis vnus tibi suppetit Arnulphus Aretinus, & non magis sacti Canones,& sacrorum Conciliorum definitiones,& Priscorum Patrum narrationes, quas non esse omittendas diuina scriptura præcipit, cum inquit: Non te prætereat narratio Seniorum?

Constantinus, *Arnulpho huic Aretino & docti quique scriptores assentiuntur: vnde Cæsar Cardinalis Baronius de eodem sancto Herculano, ex Monastica quidem vita venisse scribit Gregorius. Philippus etiam Ferrarius: Herculanus Perusiæ in Cænobio vitam laudabilem ducens, eius Vrbis Episcopus postea creatur.*

Respondetur, cum tam liberè doctos quosque Arnulpho Aretino assentiētes audiui, extimui valde. Cæterum quando doctos quosque ad Cardinalem Baronium, & Philippum Ferrarium restringis, animum resumpsi, maximè quia tu ipse Baronium in multis arguis, & præsertim in vita magni Pontificis Gregorij: & alter Philippus Ferrarius vix est in orbe cognitus. Sed quid si isti duo viri etiam doctissimi tecum in eadem salebra hæserūt, aut tu cum illis, dum putant, idem esse, aliquem assumi ex conuersatione monasterij, & ex conuersatione monastica, vt nullus præter Monachos in monasterio degere, & conuersari valuerit?

Constantinus. *His quoque suffragantur manuscripti Codices antiquissimi Ecclesiæ Perusinæ, ac sancti Petri Perusini ex Cassinensi congregatione Monasterij, qui Herculanum non solum Monachum, sed Benedictinum apertissimè affirmant, &c.*

Respondeo, Satius fuisset, saxum de Codicibus antiquissimis Ecclesiæ Perusinæ testimonium ponere. Nam illi nihil amplius ponunt, quam quod ex verbis D.Gregorij referunt, addētes quod Herculanus factus Episcopus instituit Clericos maioris Ecclesiæ more Canonico viuere,& omnem Clerum secunda, quarta, & sexta feria ieiunare constituit. Manuscripti verò Codices monasterij S.Petri hoc solum verè affirmare possunt, sanctū Herculanum ex conuersatione monasterij sancti Petri assumptum: quod non negamus, sed quàm maximè contendimus. Si autem ex institutione Monastica, præsertim D.Benedicti assumptum aiunt, manifestè illorum autores se, & alios decipere conuincūtur: cum constet, illam Ecclesiam ante annum circiter 980. Cathedralem extitisse, neque Monachos D.Benedicti, nisi post sedem Episcopalem,& Canonicorum Regularium intra vrbem trāslatam, illam Ecclesiam obtinuisse, quod accidit circa annū 990. Quare frustra terremur testimonijs Ambrosij, Augustini,& autorum veterum Martyrologiorum, ac etiam Historicorum, qui de hac re ne verbum quidem habent, sed nec tu aliquod testimonium ex illis promis.

Constan-

III. CONſtantinus. *His innixa teſtimonijs Sacra Illuſtriſſimorū Cardinalium Congregatio, cum officia propria Eccleſiæ Peruſinæ, eius vrbis Epiſcopo Neapoleone Comitulo curante, poſt diligentem à Cardinali Baronio factam reuiſionem, approbaſſet, anno Chriſti 1605. die 12. menſis Nouembris de Martyre hoc noſtro inter alia decreuit. Herculanus ſecundus huius nominis Peruſiæ* Epiſcopus, *cum in Cœnobio ex ſancti Patris Benedicti inſtituto* Peruſiæ *fundato vitā Monaſticā magna cū laude duxiſſet, &c.*

Reſpondeo. Exiguum momētum in iſto Decreto conſtituendum eſſe, primò quia parte inaudita, & cauſa minus cognita emanauit, ſuppoſita falſa narratione, quòd Monaſterium ſeu Eccleſia S. Petri Ciuitatis Peruſinæ teneretur per illa B. Herculani tempora à Monachis Benedictinis, quòd tā falſum eſt, quàm quod non niſi poſt annos quadringētos à fœlici dormitione ſancti Herculani Benedictinēſes Monachi dictam Eccleſiam obtinuerunt. Secundò, quia eadem ſacra Congregatio anno 1612. probādo officia congregationis Canonicorū Regulariū S. Saluatoris Bononiēſis, virtualiter, & implicitè hoc anterius decretum reuocauit, & noſtrā Sententiam manifeſtè probauit. Tertiò, quia nos habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui & tu beneſeceris attendens, nempè Bullam Pontificiam Pij V. per quam officia Sanctorum Canonici ordinis, quæ à noſtra Lateranenſi Congregatione quotannis recitantur, approbauit. Sed quid ſi dixero tibi Reuerendiſſimum eundem Neapoleonem Comitulum viſo meo reſponſo ad tuas argumentationes, quod tibi tradidiſſe, vt ſi quid velles, replicares, tum ab illo, tum ab alijs fide digniſſimis didici, ſuaſiſſe mihi plurimum, ac etiam Generali Procuratori noſtræ congregationis, vt oſtenſis noſtris euidētiſſimis rationibus hoc tuum decretum, quod iactitas, per eādem Sacram Congregationem Illuſtriſſimorū Cardinalium ſuper Ritibus reuocandum procuraremus. ipſe adhuc in viuis agit, quem Deus Optimus incolumem diu ſeruet, & ad Cœli coronam perducat. ex illo ſciſcitare.

IV. CONſtantinus, *Antiquiſſimis iſtis fundamentis celeberrimus, & antiquus ſanè Scriptorum Ioannes Trithemius inhærens, vt etiam Cardinalis Baronius ait, &c.*

Reſpondeo, præter quod Trithemius Monachus Benedictinus fuit, & pars in cauſa formalis, vt ſemel intelligas, quam opportunè illius teſtimonium exaggeres, referam tibi, quæ de illo, ac eius ſimilibus Cardinalis Baronius, quem contra Auguſtinianos Canonicos producis, ingenuè fateatur, tom. 6. Annalium ſub anno 494. num. ſeptuageſimo ſexto. *At vero, inquit, cum innumerorum penè ſanctiſſimorum virorum, & doctiſſimorum Patrum Patriarcha Benedictus fuerit fœcundiſſimus propagator, perperam mea ſententia illi faciunt, qui ei, quos non genuit, alienos partus ſupponunt. qui inquā nimio eius ordinis, ſub quo profitentur amore, nonnullos fama illuſtres viros, qui etiam ante ſancti Benedicti tempora floruerunt eiuſdem fuiſſe regulæ profeſſores imprudenter, & inconſultè nimis affirmant. Etenim nō fœcundis, ſed ſterilibus ſupponi aliena ſoboles conſueuit. Præſtitit hoc inter alios Trithemius, autorque cæteris poſterioribus fuit id ipſum faciendi. Quid rogo cum ſancto* Benedicto *ſanctus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus? &c.* Hæc Baronius, & alia, quæ ibi ſunt videnda. & præter Cæſatium Arelatenſem, & alios ibidem relatos addiderim ego. Quid cum ſancto Benedicto, vel cum Monachis Adrianus Papa huius nominis Quartus? quid monaſterium S. Ruſi apud Auenionem, quod cum eodē Adriano Quarto illius olim Abbate, inter monaſteria Monachorum recenſet, quod Monaſterium nunquam Monachorum, ſed ſemper Canonicorū extitiſſe plus notum eſt, quàm quod vlla indigeat demonſtratione? Addo cum ex ſententia Trithemij in lib. de Scriptoribus Eccleſiaſticis magnus Patriarcha Benedictus poſt annum Chriſti 600. ætatis annorum 96. obierit, ſanctus verò Herculanus anno Chriſti 544. vel ad ſummum 546. martyr ad Chriſtum migrauerit, ac ēt Epiſcopali munere aliquot annis defunctus, & conſequenter ætate prouectus, & grādæuus, quomodo non animaduertit Conſtantinus, ſuo ſe gladio petere, cum Benedictina n ſancti Herculani profeſſionem ex Trithemij teſtimonio nititur comprobare?

Conſtantinus. *Quæ Trithemij ſententia quam verò verior ſit, Ioannes Baptiſta Brachefius ex ordine Prædicatorum, cuius laudabiliter meminit Cardinalis Baronius in notis ad Martyrologium Romanum optimè confirmat, &c.*

Reſpondeo, putabam ad Trithemij ſententiam vero veriorem oſtendendam aliquod ex ſacrarum Scripturarum oraculis, vel Summorum Pontificū, vel Conciliorum Oecumenicorum Decretis teſtimonium promendum. Sed cum illis omiſſis ad vnū Brachefium ſe recipiat, videat an dici poſſit, cœcus cœco ducatum præſtat, & ambo in foueam cadunt. nam circumſcripta illius autoritate, quæ apud me in hoc nulla eſt, ille ſuum dictum nec cōfirmat, nec optimè probat, ſed voluntariè loquitur, eodem errore captus, quod nullus ex Monaſterij conuerſatione niſi Monachus aſſumatur.

CONſtantinus: *Illud præterea aliud de Benedictina Sancti Herculani profeſſione argumentum maximi eſt faciendum, quod vt idem Ioannes Brachefius optimè etiam probat, cum idem S. Herculanus cum pluribus Dei viris comitantibus ex Syria Romam aduentaſſet &c.* V.

Reſpondeo, quod Ioannes Baptiſta Brachefius Sanctum Herculanum cum pluribus Dei viris ex Syria Romam aduentaſſe, aut optimè, aut peſſimè probauerit, non video. nam arguens illius probationem non attulit, quam non omitteret, ſi præ manibus haberet. quod verò S. Herculanus ex Syria Romam venerit, apochryphum eſt: nam in manuſcripto libello hiſtoriæ Annuli Beatiſſimæ Virginis Deiparę, qui apud Peruſinos ſūma veneratione aſſeruatur, mihi oblato, dum in maiori Eccleſia Cōciones quadrageſimales haberem, S. Herculanum

non

non ex Syria, sed ex partibus Germaniæ, siue Alemaniæ illuc aduentasse reperi. Porrò eundem S. Herculanum apud maiorem D. Petri Ecclesiam eiusdem Ciuitatis in monasterio educatum, ipse etiam Constantinus cum Canonicis Augustinianis fatetur: qui hoc solo à nobis distat, quòd nos monasterium illud clericorum, sicut & cæterarum illius temporis cathedralium fuisse contendimus: ille autem monachorum Benedictinensium, qui nondum per id temporis Perusij visi fuerant, sed neque ad regimen cathedralium nisi post multa secula, & per accidens admitti consueuerant, vt in sequentibus ostendemus. Iam videat, quàm optimè Brachesius intentum euincat. Verùm esto id verum sit, quod tamen falsissimum esse contendo, ostendendum manebat, quod socij S. Herculani, quos fingit in monasterijs narratis, S. Patriarchæ Benedicti monachi extiterint, & illius regulam seruauerint, & alijs obseruandam tradiderint. neque enim probationem adeo necessariam, vtpote circa quam rei cardo vertitur, omittit breuitati consulens, sed illius inopiam manifestè prodit. Certè vt de alijs taceam, monasteriū, quod sanctus Isaac apud Spoletanam Vrbem in cliuo montis fabricauit, à fundatione Benedictinensium monachorum extitisse, vel sanctum Isaac D. Benedicti monachum fuisse, nunquam probabit, quod ipsum de alio monasterio sancti Petri de Firentillo eidem monasterio Spoletano olim subiecto contendo. Monasterium enim Spoletanum, quod sancti Iuliani vocatur, ex Apostolica concessione nostræ Lateranensi familiæ cessit, cuius sum ego Abbas, licet immeritus. Reliquiæ illius sanctissimi Viri apud nos sunt, cum omnibus eiusdem monasterij monumentis vetustissimis. extant eiusdem sancti Viri res gestæ in tabulis Ecclesiæ Spoletanæ? extant apud D. Gregorium lib. 3. Dialogorum cap. 14. hæc omnia scio vidit. At quod S. Isaac D. Benedicti Regulæ professor extiterit, vel sub eadem regula sancti Iuliani martyris Ecclesiam, & monasterium fundauerit, certè non vidit, si non inuidit. Fateor idem monasterium progressibus temporum Benedictinis monachis Cluniacensibus, sicut & S. Petri de Firentillo cessisse, quod vetustissimę scripturę in eodē monasterio adseruatæ indicant. Verùm aliud hoc est. & tandem vt daremus per importunitatem, alios sancti Herculani socios in illis monasterijs degentes monachos Benedictinenses fuisse, non probaret, sanctum Herculanum sancti Benedicti monachum fuisse, quem in Ecclesia sancti Petri Perusina Cathedrali vitæ Regularis institutum coluisse, ille ipse fatetur.

VI. Constantinus. *Quam rei veritatem ingenui quique Lectores facilè adhuc sibi persuadebunt, si ante oculos ponent, S. Benedictum Regulam à se diuinitus scriptam ab anno 497. ad 543. quo mortuus est.*

Respondeo. Iam dixi, ingenuos Lectores nisi cæcutiendo, sibi ante oculos hoc ponere non posse: sed etsi ponerent, & concluderent etiam, prout concedendum est, sanctissimum Patriarcham Benedictū monastici Ordinis in Occidente reparatorem, innumera monachorum Cœnobia per se, vel per sui instituti professores erexisse, quid inde? An ex hoc sequeretur, S. Augustinum Canonici Ordinis in Occidente reparatorem non extitisse, & Ecclesias Cathedrales omnes ab initio clericorum regulariū non fuisse, vel ante D. Benedictum innumera Collegia, & monasteria Canonicorum Regularium in Italia non fuisse: aut etiam sanctū Herculanum, qui S. Benedicto ætate maior fuit, & in Ecclesia Cathedrali Perusina regulariter institutus, nonnisi monachum Benedictinensem esse potuisse: aut tandem per tempora D. Benedicti, & post illum, nullos monachos in Europa, addo in Italia, nisi ex Ordine D. Benedicti extitisse? Errant certè, qui ista credunt. Circa tempora B. Herculani S. Benedicti monachi per Vmbriam non erant propagati, solitudines colebant, non Ciuitates, nun Ecclesias Cathedrales. Clericorum erant munera non monachorum, Ecclesias regere, intra Vrbes, & in media populorum frequentia constitutas: sed subiungit.

Constantinus. *Quo sane pacto iam asserti Canonici Augustiniani affirmant, hac ipsa in Cathedrali à Regulari quodam probatissimæ vitæ Canonico, eundem illum prima religionis rudimenta edoctum, ibiq; professum, in Episcopum postea assumptum, ea etiam Canonicorum Regularium S. Augustini instituta, &c.* VII.

Respondeo. Quo pacto Canonici Augustiniani id affirment, ex dictis apparet. quod autem de assertis Canonicis Regularibus Augustinianis submurmurat, nescio quid latentis adhuc offensionis redolet, qua veteres discordias, si posset, vellet iterum ab Orco reuocare. Verùm incassum, nos enim Canonicos Augustinianos non assertos, vt ait, sed veros, proprios, originarios, ac de veris antiquis clericis, à D. Augustino, immo à sanctis Apostolis institutis existere, post longas, & dispendiosas molestias nostræ Congregationi Lateranensi illatas, Sedes Apostolica decreto inappellabili sententiauit, & definiuit, quod videri potest inter constitutiones Pij Quarti constitut. 95. in ordine, ad quem locum lectorem remitto.

Constantinus. *Canonici insuper Augustiniani seipsos etiam decipere cognoscuntur, cum volunt, maiorem Perusij Ecclesiam ea S. Herculani tempestate fuisse illam, quæ hodierna hac die eadem intra Ciuitatem S. Laurentio dicata veneratur, cum eadem potius in Perusino suburbio, &c.*

Respondeo. Canonicis Augustinianis hic error stultissimus, quem illis imponit, nunquam in mentem venit, neque vllum ex nostris monstrabit, qui hunc asseruerit. aiunt nostri, idq; verissimè, quod nec ipse Caietanus detrectat, S. Herculanum in maiori Ecclesia Perusina prima Religionis rudimenta didicisse, quod autem maior Ecclesia Perusina esset illa, quæ nunc intra Ciuitatem S. Laurentio est dicata, non dicunt, sed ab arguente imponitur. Quod autem subiungit: *Ipsa verò S. Petri Ecclesia, quæ Benedictinorum Cassinensium institutionibus*

nibus hodie subiacet, à monachorum Patriarchæ Benedicti Regulæ obseruatione nullo unquam tempore desciuit, quod clarissimum sit ex vita sancti Petri eiusdem monasterij Abbatis, qui Othonis magni Imperatoris ætate vixit. Ampbibologicum dicendi genus est ad ignaros illudendos: nam distinctione opus habet, vel enim sensus verborum est, Ecclesiam sancti Petri sub Diui Benedicti Regula fundatam, & primitùs institutam, eiusdem Diui Benedicti institutionem semper retinuisse, quem sensum accipere oportet, si aliquid probare intendit, quemq; arguens accipere conuincitur, dum ait, sanctum Herculanum monasticam exercuisse in eo monasterio sancti Petri, quod Perusini D. Benedicto exstruxerunt. Verùm hic sensus quàm falsus sit, nullus non intelliget, qui legerit, maiorem Ecclesiam Perusinam ante Diuum Benedictum exortum multo tempore fundatam, ac in ea quamplures sanctissimos Præsules floruisse, vt Herculanum primum, Fœlicissimum, & alios. Vel sentit, ex quo tẽpore Benedictini monachi Ecclesiam sancti Petri obtinuerunt, illam nunquam dimisisse, qui sensus admitti potest. Sed quid inde? ipsi enim monachi Benedictini non ante annum circiter 990. sub Othone magno Imperatore illam obtinuerunt, vt patet ex vita eiusdem Beati Petri primi illius monasterij Abbatis, quem si primum illius monasterij Abbatem dixisset, vt debebat, illico artem detexisset, cum primus ille Abbas quadringentis annis, & amplius, S. Herculano posterior fuerit, & adhuc longè posterior ille alius Abbas, quem peranriquum ex Petro Damiani refert, cum Petrus Damiani lib. 6. epistola 25. de illo Abbate sancti Petri Perusini hæc scribat. *Ante septem fere annos Abbas monasterij ad honorem Diui Petri in Perusino suburbio constituti, commissi sibi regiminis curam spreuit*. Videat igitur, quid iuuet istorum Abbatum antiquitas ad intentum probandum.

VIII. Constantinus. *Ex turbidis denique fontibus ab aliquo otioso eam de sancto Herculano historiam, quam etiam in diuinis officijs quotannis recitare boni isti Patres Augustiniani non verentur, haustam fuisse, & illud aliud insigne satis mendacium manifestat, quod vnà cum S. Herculano, & Canonicos, quos vt dicebam, suos Regulares intelligunt Augustinianos, gladio interemptos fuisse volunt*.

Respondeo, autorem historiæ, quam boni Patres Augustiniani recitant, fuisse virum otiosum, & insignitet mendacem, illius licentiæ indulgendum est, qua vtitur etiam in notis marginalibus, quibus opera Beati Petri Damiani aspersit, cuiusmodi exempli gratia est illud in tom. 1. lib. 1. epistola 16. *En quam Regulam obseruabant Canonici Regulares B. Petri Damiani ætate*. & illud in tom. 2. serm. 70. de Dedicatione Ecclesiæ. *Legant hæc inertes Canonici, qui nihil aliud, quàm cutem curant*. Eiusmodi autem historiam ipsos Canonicos Augustinianos, quos per irrisionem Bonos vocat, quotannis in diuinis officijs recitare non veteri, libentissimè concedo, quippe qui veris laudibus Deum, & Sanctos venerari non timent. Vereantur, qui putant Diuos illorum mendacijs indigere, vt pro illis loquantur dolos, vt est apud Iob cap. 7. Illud tandem satis insigne mendacium, cuius eosdem Canonicos Augustinianos reuincit, cum aiunt, vnà cum sancto Herculano & Canonicos, quos illi suos Regulares intelligunt (& meritò quidem, velis, nolis, ac remurmures quantumcunque volueris) gladio interemptos fuisse, insignem oscitantiam in verbis Doctorum legendis, & ponderandis ostendit, ne plus dicam. nam leguntur apud D. Gregorium hæc verba lib. 3. cap. 13. *Tunc Comes, qui eidem exercitui præerat, ad Regem Totilam nuncios misit, exquirens, quid de Episcopo, vel populo fieri iuberet: cui ille præcepit dicens, Episcopo primo à vertice capitis vsque ad calcaneum corrigiam tolle, & tunc caput eius amputa. omnem verò populum, qui illic inuentus est, gladio extingue*. Nam si hæc Caietanus legit, & ponderauit, quæro, putetne cum sancto Herculano in illa obsidione nullos clericos, siue canonicos, siue monachos extitisse, & si extiterunt, impium Tyrannum in sanctum Episcopum, & rorum populum ram dirè debacchanrem, solis clericis parcere voluisse, vt cæteris omnibus extinctis illos omnes superstites esse voluisset? Iam videat, quàm insigne mendacium protulerint boni Parres Augustiniani, dum cum S. Herculano illius Ecclesiæ canonicos, quos suos Regulares esse volunt, gladio interemptos fuisse contendunt.

Hæc pro Dei gloria, & canonica D. Herculani professione vindicanda, non autem iniuriæ referendæ causa scripsi, necessitate cogente, propter nonnullos, qui labore superfluo tum seipsos in scribendo, tum alios in respondendo grauant.

Caput vigesimum.

De alijs Canonici Ordinis Ecclesijs in Hetruria constitutis.

I. PRæter supradictã Ecclesiam maiorem Perusinam, recensenrur aliæ quãplures Ecclesiæ, ac monasteria canonici Ordinis in ciuitate, ac Diœcesi Perusina, & alibi, quæ olim canonicos Regulares tenuisse rum Prouinciale Romanum, tum etiam liber taxarum Apostolicarum, & alia particularium locorum authentica documenta fidem certissimam præbent: ex quibus nonnulla subijciam, quorum veridica testimonia oculara fide examinaui. Sunt autem in primis. In Suburbio eiusdem ciuitatis Perusinæ monasterium perantiquum sub titulo S. Mustiolæ martyris Clusinæ, ac membrum Præposituræ S. eiusdem Mustiolæ apud Clusium canonicorum regularium vetustissimæ, de qua statim dicendum.

Erat autem istud monasterium in pomerio extra portam sanctæ Susannæ Vrbi proximo: Verùm vi bellorum, quæ proximo seculo multas Vrbes Hetruriæ contriuerunt, illud etiam attritum fuit, & solo ferè æquarum, & Canonicis omnino destitutum. aliquot ab hinc annis renatum ex illius ruinis monasterium Sanctimonialium sub Regula D. Francisci, quæ ab arctiori eiusdem Sanctissimi Patris disciplina Capuccinæ passim sunt nuncupatæ. Meminit huius Ecclesiæ Ioannes Baptista Laurus Perusinus Protonot. Apostolicus in libello recens edito de Annulo Beatæ Virginis pag. 33. & 34.

In eadem ciuitate Perusina, & illius Diœcesi aliæ plures erant Ecclesiæ canonicorum Regularium, quin etiam ipsi Canonici Regulares in Vrbanos, qui maiori, & alijs minoribus Ecclesijs intra vrbem constitutis, & Rurales, qui alijs Ecclesijs extra Ciuitatem existentibus regendis erant præfecti, distinguebantur, qui omnes in Bulla Secularizationis ipsius Ecclesiæ maioris intra vrbem, ac ipsam D. Laurentij maiorem Basilicam redacti sunt, Ecclesiarum illarum redditibus mensæ Canonicorum cathedralium applicatis, ac in eisdem Ecclesijs constitutis perpetuis Vicarijs, per quos deinceps regi consueuerunt.hęc omnia constant ex Bulla secularizationis eiusdem Ecclesiæ Iulij summi Pontificis huius nominis Secundi.

Est in eadem Ciuitate Prioratus conuentualis sanctæ Mariæ Angelorum congregationis canonicorum Regularium sancti Saluatoris Bononiensis, eidem congregationi vnitus per Pium Secundum anno 1468. octauo Idus Decembris, cum antea esset monasterium sacrarum Virginum Ordinis sanctæ Claræ.

II. IN ciuitate Clusina, quæ à Perusio viginti quinque circiter milliaribus distat, siue prope eandem ciuitatem ad Clanim fluuium insignis, ac vetustissima extitit canonicorum Regularium Præpositura sanctæ Mustiolæ nuncupata: siquidem in illius Ecclesia reliquiæ sanctæ Mustiolæ Claudij Principis consobrinæ, & insignis matronæ, ac Christi martyris, vnà cum reliquijs sancti Irenæi Diaconi, & martyris seruabantur. Fuisse autem istud collegium canonicorum Regularium vetustissimum ante annos septingentos, ostendit miraculum Annuli pronubi Gloriosæ Virginis Deiparæ à puerulo Raineri ciuis Clusini filio defuncto, dum ad dictam Ecclesiam sanctæ Mustiolæ solemni pompa tumulandus portaretur, ad vitam reuocato, diuina reuelatione indicati, qui Annulus in eadem Ecclesia sub cura Præpositi, & canonicorum diu est asseruatus, nimirum vsque ad ipsius Ecclesiæ euersionem bellorum vi secutam, quæ omnia cum sub Præfectura Hugonis Hetruriæ Marchionis pijssimi ante annum millesimum, tempore Othonis tertij Imperatoris contigerint, indicio sunt, illud monasterium septingentorum circiter annorum antiquitatem habuisse. Extant Alexandri Quarti literæ sub anno 1262. quibus Præpositi, & canonicorum vitam relaxatam seuerè coërcuit. Sed & illud non omittendum, quod de quodam canonico illius monasterij Anonimo, vitæ castimonia ad miraculum suspiciendo ex relatione Tussignani in Annalibus Seraphicis idem Ioannes Baptista Laurus Perusinus in dicto libello pag. 27. narrat, ipso die, quò Beata Virgo Deipara cum Elizabet cognata congressum habuit, illum more alterius Simeonis puerum Iesum in vlnas suas suauissimè recipere consueuisse, ac præsentia diuini numinis mirum in modum recreari. Tandem seculo præterito ipso monasterio euerso illius bona partim Ecclesiæ Clusinæ à Pio Secundo, partim Plebanæ à Clemente Octauo sunt attributa. ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ in Ecclesia Clusiua, ac ex eodem Ioanne Baptista Lauro, qui plura de eadem Præpositura, & de alia eiusdem nominis in Suburbio sanctæ Susannæ Perusino scribit libro citato. eiusdem fit mentio in Actis cuiusdam Capituli prouincialis Eugubij in Ecclesia Cathedrali anno 1344. die 4. Maij celebrati, cuius acta sunt in Archiuo eiusdem Cathedralis.

PRoxima eidem ciuitati Perusinæ est etiam Ecclesia Tifernatensis, nunc ciuitatis Castelli vocata, quam ab illius institutione, seu fundatione vsque ad annum 1578. sub D. Augustini Regula stetisse, præter Prouinciale Romanum, in quo dicta Ecclesia sub Ordine Diui Augustini recensetur, constat apertissimè ex Bulla Gregorij Papæ Decimi tertij, eodem anno 1578. Kalendis Februarij emanata, per quam dictam Ecclesiam, quòd in ea Regularis disciplina solo habitu canonicorum regularium, scilicet rochetto retento, in reliquis esset penitus collapsa, ex Regulari ad statum secularem transtulit: nam in dicta Bulla hæc inter alia leguntur. *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Infirma hominum conditio sæpe efficit, vt res vel maximè perspicuæ, & memorabiles, &c.* & infra: *Exhibita siquidem nobis nuper pro parte eorundem Præpositi, & Canonicorum petitio continebat, quod etiamsi dicta Ecclesia ab eius Institutione Regularis dicti Ordinis existat, nulla tamen professio Regularis, aut votum à dicto Præposito, & Canonicis, alijsq; personis dictæ Ecclesiæ à memoria hominum expressè emittitur, sed solummodo Rochettum per Canonicos dicti Ordinis gestari solitum etiam extra dictam Ecclesiam deferunt &c.* Ex quibus habes, dictam Ecclesiam ab illius institutione Regularem extitisse. Huius Ecclesiæ præsul fuit sanctus Floridus sancti Herculani Perusini Episcopi discipulus, & consequenter canonicus Regularis, vt ex Diuo Gregorio libro tertio Dialogorum capite decimotertio habes, quod etiam Ioannes de Nigraualle in Catalogo Sanctorum eiusdem Ordinis notauit, quanquam aliter in officio eiusdem Ecclesiæ legatur. Sed esse potuit, vt ex ignorantia imperiti alicuius historici in III.

dictam

dictam Ecclesiam hic error obtepserit, sicut dictum est in præcedentibus de sancto Herculano secundo Episcopo Perusino: & si diuinare liceat, eidem errori ansam præbuit, qui illius vitam scripsit Arnulphus canonicus Aretinus, dum ex verbis Diui Gregorij malè intellectis deduxit, sanctum Herculanum ipsius beati Floridi nutritorem, monachū fuisse, non clericum: quòd illum ex conuersatione monasterij assumptum, magnus ipse Gregorius loco sæpius allegato scribat: nam si beati Herculani discipulus, & Ecclesiæ Perusinæ Diaconus fuit beatus Floridus, vt vel ipsemet Arnulphus istis verbis fatetur. *Gratulabatur, & exultabat in Domino Herculanus Dei famulus, quòd in exercitijs diuinorum operum se tam solicitè æquiparare videbat Venerabilem Diaconum Floridum, unde perspiciens eum sacris mysterijs conficiendis satis idoneū, quanquam relutantem, & indignum se proclamantem, cunctis, qui seu ex Tifernitis, siue ex Perusinis aderant, gaudentibus, atque collaudantibus, eum, consecrauit presbyterum.* Cum in præcedentibus certo certius ostenderimus, Ecclesiam Perusinam canonici, non monastici Ordinis ab illius institutione vsque ad Iulij Secundi tempora extitisse, & S. Herculanum ex monasterio canonicorum, non autem monachorum assumptum fuisse. quis non videt, per sequelam ineuitabilem, ipsum etiam beatum Floridum clericum canonicum, non autem monachum fuisse?

In Diœcesi Suanensi erat insigne, ac vetustum monasterium S. Martini nuncupatum, quod canonicis destitutum euersum est cladibus bellorum, illius bona nunc mensę Episcopali sunt vnita ex libro taxarum.

IV. Ecclesia Senensis olim Episcopalis, nunc verò Archiepiscopalis, videtur ab antiquo tempore fuisse regularis: nam in quibusdam vetustissimis priuilegijs seu concessionibus factis per Episcopum, & canonicos ipsius Ecclesiæ Senensis Vener. Priori, & canonicis S. Frigdiani Lucensis de Ecclesia Cardinali S. Martini in Burgo ciuitatis Senarum, ad constituendum ibi collegium canonicorum regularium secundum institutionem S. Frigdiani Lucensis, fit mentio Præpositi Ecclesiæ Senensis, & suorum fratrum sub nomine fratrum, sicut dum fit mentio eorundem canonicorum S. Frigdiani: nec mirum, quia omnes Ecclesiæ Italicæ ab olim erant Regulares, vt inferius ostendemus, licet multarum peculiares institutiones nunc minimè teneamus. Cæterum quidquid sit de Ecclesia Metropolitana, de qua non contendo, quia non me latet, omnes canonicos, siue Regulares, siue seculares nonnunquam vocari fratres, & canonicum esse fraternum clericum, vt deducunt Doctores ex cap. Relatum de Præbendis.

In eadem Ciuitate, seu in quodam Burgo ciuitatis Senarum, constat fuisse olim collegium canonicorum Regularium congregationis S. Frigdiani cum primis nobile S. Martini nuncupatum, de cuius fundatione, & progressu ex authenticis scripturis, & priuilegijs Romanorum Pontificum, & Episcoporum Senensium, quorum originalia sunt Romæ in Archiuis monasterij nostri sanctæ Mariæ de Pace, ista accepi. Oldericus Præpositus, & Ioannes Archipresbyter sanctæ Mariæ ciuitatis Senarum cum consensu suorum canonicorum, & fratrum, ac etiam Rainerij dictæ Ecclesiæ Episcopi dederunt Attoni Priori sancti Frigdiani, eiusque successoribus in perpetuum Ecclesiam Cardinalem sancti Martini nuncupatam, positam in Suburbio, siue in Burgo eiusdem ciuitatis cum Xenodochio, & omnibus possessionibus suis, & pertinentijs, quandiu in dicta Ecclesia Ordo Canonicus viguisset, quam concessionem idem Rainerius Episcopus confirmauit per suas datas 15. Kalend. Octobris anni 1168. quarum hic est tenor.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis Millesimo centesimo sexagesimo octauo, quinto decimo Kalendas Octobris, Indictione secunda. Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri. Ea propter Ego Rainerius diuina prouidentia sanctæ Senensis Ecclesiæ Episcopus, dilecte in Domino frater Verne Ecclesiæ sancti Frigdiani Lucanæ ciuitatis Prior, tibi, tuisq; fratribus rectè postulantibus, vt priuilegium Religionis intuitu, prædecessori tuo Attoni beatæ memoriæ Priori à nobis concessum firmaremus, clementer annuimus, & vt firmius vobis, & illibatum Vestræ in perpetuum Ecclesiæ permaneat, volumus, & desideramus. Statuimus ergo, vt sicut Oldericus sanctæ Dei Genitricis Mariæ Senensis Canonicæ Præpositus, & Ioannes eiusdem Ecclesiæ Archipresbyter, suorumq; fratrum consilio Ecclesiam sancti Martini Cardinalem iuxta Burgum Senensis ciuitatis positam, eiusq; Ecclesiæ Xenodochium cum suis possessionibus, eiusq; pertinentijs omnibus Attoni Lucanæ sancti Frigdiani Ecclesiæ Priori, eiusq; successoribus concesserunt. Nos quoque eorum optatu, & consilio presbyterum Petrum claustralem Priorem prædictæ Ecclesiæ sancti Frigdiani vice præfati Prioris postea inuestiuimus, & per nostrum priuilegium sub proprio sigillo, & propriæ manus subscriptione in perpetuum valiturā firmauimus. Ita nunc vobis, vestrisq; successoribus, quousque in ea Canonicus Ordo viguerit, per præsentis scripti paginam in perpetuum valituram stabilimus, atque firmamus, & liberam tribuent facultatem omnium, quæ in nostro Episcopatu siue nunc iustè possidet, vel de cætero acquirere Dei fauente gratia potuerit, firma ei, & illibata possidere nostra, nostrorumq; successorum salua reuerentia Episcopali matricis Ecclesiæ Senensis, Synodi videlicet, & Generalis Capituli, & vt de eiusdem sancti Martini Ecclesiæ fratribus aliqui ad maiorem Ecclesiam in festiuitatibus sanctæ Mariæ Annunciationis, & Assumptionis, & in die Cœna Domini, atque in Sabbatho sancto Resurrectionis veniant, & censum trium solidorum

Lucensis moneta in festiuitate sancti Martini, si Episcopus illuc ad celebrandum Missam venerit, persoluant. Addentes praetérea, vt nulli praeter eos in sua parochia liceat aedificare Ecclesiam, vel Venerabilem domum, sine consensu Episcopi, & Canonicorum eiusdem Ecclesiae sancti Martini voluntate, & assensu. Si qua ergo Ecclesiastica, secularisuè persona huius nostra institutionis paginam violare tentauerit, sui honoris periculo subiaceat, ac Corporis, & Sanguinis Domini acceptione indignus existat, atque vltimi examinis iudicio damnatus pereat. Actum quidem hoc fuit in Episcopatu Lucensi in Castro videlicet, quod vocant Castillione Vallis Viola, coram Augustino diuina gratia presbytero, & Priore claustrali iam dicta Ecclesia sancti Frigdiani, & Bernardino Diacono eiusdem Ecclesiae, & Vbaldo Clerico . . . . Vbaldi de Pistia, & Bernardino, & Barcillione . . . iam dicti Rainerij Episcopi, & sine nomine filio eiusdem Bernardini, atque Graco Camerario eiusdem Episcopi, &c.

Confirmauerunt eandem concessionem Romani Pontifices, praesertim Lucius Tertius per suum priuilegium datum Nonis Nouembris anni 1181. Bernardo Priori sancti Martini, eiusq; fratribus, in quo inter alia haec habentur. *Imprimis siquidem statuentes, vt Ordo Canonicus, qui secundum Deum, & beati Augustini regulam, & institutionem fratrum sancti Frigdiani in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur.* In eodem quoque priuilegio fit mentio alterius priuilegij per Alexandrum Tertium concessi eisdem Priori, & Canonicis, quo non solùm antedictam concessionem illis confirmat, sed illos etiam eximit à iurisdictione, & subiectione Episcopi, & Capituli Senensis. Eandem concessionem confirmauit Vrbanus Tertius altero priuilegio dato 13. Kalend. Februarij anno 1185. Adest & aliud priuilegium Honorij Tertij, datum 16. Kalend. Maij 1217. per quod antecedentia priuilegia confirmat. Sed inter alia eiusdem monasterij priuilegia illud non omittendum, quod Prior dicti monasterij sancti Martini habebat vsum mitrae, & baculi, & aliorum pontificalium, ad instar Prioris sancti Frigdiani.

Porro non solùm inter Priorem s. Frigdiani, cui illud monasterium tanquam capiti erat subiectũ, & Episcopum Senensem, & alias quasdam personas coeperunt lites progressu temporis nasci, quarum occasione diuersae literae Pontificum emanauerunt: sed etiam inter Priorem sancti Frigdiani ex vna, & Priorem sancti Martini ex altera ortae sunt dissensiones: nam Prior, & Canonici sancti Martini voluerunt se ab obedientia Prioris generalis sancti Frigdiani subducere, quarum occasione aliae Romanorum Pontificum literae emanarunt, quae in eodem Archiuo nostro Romano habentur. Perseuerauit nihilominus in dicto monasterio canonica institutio, vsque ad annum 1497. quo tempore lite vertente inter Bartholomaeum de Carrana canonicum sancti Frigdiani, & Priorem sancti Martini ex vna, & Canonicos sancti Frigdiani ex altera, Pontifex causae cognitionem Auditoribus Rotae Romanae commisit: post quem annum vix reperitur mentio Canonicorum Regularium in dicto monasterio residentium. Porro postquam monasterium ipsum sancti Frigdiani cum suis membris per Sedem Apostolicam nostrae congregationi fuit vnitum, reperiuntur quaedam acta de anno 1531. eiusdem nostrae congregationis, contra Eremitas Augustinenses in dictum monasterium sancti Martini intrusos. Caeterum propter varios bellorum tumultus, quibus Senensium Respublica tunc temporis exagitari coepit, ac tandem Duci magno Herruriae subdita est effecta, re à nostris omissa, Eremitae in pacifica possessione vsque in hanc diem steterunt.

Est in eadem ciuitate Senensi monasterium sanctae Mariae Angelorum congregationis Canonicorum Regularium sancti Saluatoris Bononiensis, eidem congregationi vnitum per Eugenium Quartum, die prima Octobris anni 1434. cum prius esset monasterium Sanctimonialium.

Est etiam in Dioecesi Senensi in castro S. Cassiani Ecclesia sanctae Caeciliae Ordinis Canonicorũ Regularium: sed tenetur à clericis secularibus.

IN Dioecesi Vulterrana Ecclesia sancti Bartholomaei de monte Scalochio spectat ad Ecclesiã sancti Frigdiani Lucensis. Constat mandato facto cuidam Domno Ioanni canonico sancti Frigdiani à Priore, & canonicis sancti Frigdiani anno 1498. die 5. Octobris, rogato Lucae per manum Petri quondam Ioannis de Pisalla. V.

In Dioecesi Cortonensi monasterium sanctae Mariae Gratiarum congregationis sancti Saluatoris Bononiensis, concessum eidem congregationi per Innocentium Octauum xj. Octobris 1488.

In Dioecesi Aretina Prioratus sancti Petri de Supporio cum annexa sibi Ecclesia sanctae Luciae de Mongorno eiusdem Dioecesis, vnitus congregationi nostrae Lateranensi per Iulium Secundum, septimo Idus Februarij 1507.

In ciuitate Fesularum insignis Abbatia sancti Bartholomaei congregationis nostrae Lateranensis, illi vnita per Eugenium Quartum, de qua libro sequenti dicetur.

In ciuitate Florentina monasterium Monialium sanctae Mariae de Niue, exactis eisdem Monialibus ab Eugenio Quarto, dum Florentiae moraretur, concessum fuit nostrae congregationi Lateranensi, cuius etiam meminit D. Antoninus in 3. parte summae Historialis tit. 22. cap. 10. §. 5. hoc monasterium nunc est vnitum Abbatiae sancti Bartholomaei Fesularum.

In eadem ciuitate monasterium sancti Iacobi supra Arnum congregationis sancti Saluatoris de Bononia, ad quem locum translatum est vetus monasterium sancti Donati de Scopeto anno 1573. sub Gregorio XIII.

In Dioecesi Florentina erat monasterium sancti

sancti Andreæ de Mosciano, cuius Prior Capitulo Prouinciali Eugubij anno 1344. celebrato interfuit, ab eodem Capitulo designatus Visitator monasteriorum existentium in Episcopatu Lucensi. nunc arbitror esse commendatum.

VI. IN Diœcesi Pisana vetus, ac nobile monasterium sancti Augustini de Nicosia nuncupatum, quod fundauit Hugo Episcopus Nicosiæ in Cypro insula, genere quidem obscurus: sed doctrina, probitate, ac dignitate clarissimus: nam cum puerulus in valle Arni Pisanæ Diœcesis ouibus pascendis operam daret, ab illius loci plebano ad scholas destinatus, breui optimus Philosophus, ac Theologus euasit: nec minus pietate, & religione, quàm doctrina omnibus se amabilem, & admirabilem exhibuit: cuius virtute commotus Romanus Pontifex Nicosiensem Episcopum illum destinauit, quo munere per aliquod tempus laudabiliter absoluto, cum sub Clemente Quarto in patriam esset reuersus, inter alia pietatis opera, quæ præclarè ab illo gesta fuerunt, monasterium apud Pisas in Valle calcis nuncupata, sub inuocatione sancti Augustini ædificauit, in quo etiam Canonicos secundum Beati Augustini Regulam viuentes constituit, quam eleganter exposuit, additis etiam constitutionibus, iuxta quas in eodem monasterio vitam componere deberent. Accidit hoc circa annum Domini 1268. Post quod tempus etsi varias iacturas, & ruinas, monasterium ob difficultates illorum temporum sustinuerit, viguit tamen in eo Regularis obseruantia vsque ad annum saltem 1401. quo anno datæ sunt à Bonifacio Nono literæ Abbati sancti Petri in cœlo aureo Papiæ, & Prioribus sancti Frigdiani de Luca, & sancti Augustini Nicosiæ pro obseruatione constitutionum Benedicti XII. & celebratione Capituli prouincialis canonicorum regularium existentium in Archiepiscopatibus Mediolanensi, Ianuensi, Rauennatensi, & Pisano, quæ literæ habentur in libro Indultorum Congregationis Lateranensis pag. 276. & seq. Immo circa annum 1420. plus minus Nicolaus Guinisius Episcopus Lucensis, instante Paulo Guinisio eius fratre, & Ciuitatis moderatore, eidem monasterio Nicosiensi aliud monasterium Monialium sancti Michaëlis de monte Brancoli nuncupatū, cum parte illius bonorum, sublatis monialibus vniuit, vt ibi canonici secundum D. Augustini regulam, & constitutiones Nicosiensium viuentes constituerentur: sed & circa annum 1455. iidem canonici Nicosienses nostræ Congregationi Lateranensi, vnà cum monasterio prænominato sancti Michaëlis fuerunt vniti per Calistum Tertium, licet Pius Secundus, qui eidem Calisto successit eandem vnionem ex causis rationabilibus dissoluerit, quarum ea potissima extitit, quòd cum nostri Lateranenses Gregorium Florentinum monasterij Fesulani canonicum ad curiam Romanam pro eadem vnione obtinenda legassent, ille pro se dictum monasterium à Sede Apostolica non bonis artibus impetrauit: quæ res multorum dissidiorum inter nostros, ac dictos Venerabiles Canonicos Nicosienses seminarium extitit, cum se vtriusque partis canonici contra conuentiones initas fraudatos causarentur. Quam ob causam cum res Nicosiensium in deterius vergerent, instantibus Lucensibus, idem Pius Secundus dictum monasterium de monte Brancoli à Nicosiensibus separatum, Episcopo Lucensi reddidit, sub cuius iurisdictionem per aliquot annos mansit. Demum ipsi Nicosienses à Iulio Secūdo, anno Christi 1504. fuerunt vniti canonicis regularibus Congregationis sancti Saluatoris Bononiensis.

SED nec illud omittendum, quod ineptè satis de hoc eodem Nicosiensi monasterio notauit recens autor Iosephus Mozzagrugnus lib. 7. de rebus gestis Canonicorum regularium cum ait: *Tempore præterea, quo ad extinguendum schisma Pisis, Concilium celebrabatur, circa annum Domini 1409. quidam Venerandus frater Ordinis Prædicatorum cum socijs aliquibus illuc petijt: & cum Canonicorum mores, & vitam attendissent per multos dies, & Regularia instituta perdidicissent, constitutionibus cum ipsorum habitu humiliter petitis gratiosissimè à D. Petro tunc Priore donati, & decorati fuerunt. Qui cum in amplissimam Congregationem effusi essent, sæpius procurauerunt vniri sibi canonicam Nicosiensem, quæ tunc celebris valdè erat, vt Frigdianensis Lucæ. in qua retractanda variè hinc inde elaboratum est, quod reticendū proponimus nunc. Sed non prætereundum, quod Gregorius è Fesulano monasterio Procurator inuasum anno 1490. Nicosiensem Prioratum per aliquot annos non bona gubernatione gessit, vt ijdem Canonici fatentur, & nos in vltimo libro ad horum attestationem in responsionibus recolimus: quo tempore Apostolica autoritate, annuente Senatu Lucensi, monasterium Brancolanum eidem periculo dispositum à Nicosiensi segregatum fuit: sed paruo tempore durauit illa violenta prælatio.* Hæc ille ad literam, quæ illius pace facilè refelluntur: nam quod de fratre illo Venerabili Ordinis Prædicatorum, quem tacito nomine nostræ Lateranensis Congregationis circa annum Domini 1409. facit autorem, cum sit vetus cantilena, a quibusdam Eremitis Augustinensibus, præsertim Paulo Bergomensi, & Ambrosio Coriolano excogitata, & à monachis Cassinensibus in causa præcedentiæ contra nos pluries adducta, & pluries reiecta, quid iuuat, eam nunc repetere? & quomodo ab isto Venerabili fratre de anno 1409. potuit Lateranensis Congregatio originem trahere, cum extent instrumenta authentica contractuum celebratorum à Priore, & Canonicis de Frisonaria de anno 1405. extet insuper Gregorij Duodecimi priuilegium eisdem Priori, & Canonicis factum anno 1407. Idibus Decembris. Extet etiam aliud priuilegium eiusdem Gregorij Duodecimi Canonicis monasteriorum sanctæ Mariæ de Frisonaria, & sancti Leonardi apud Veronam simul vnitorum, datum anno 1408. quinto Kalendas Maij, quin immo extet bulla

vnionis, & reformationis dicti monasterij sancti Leonardi prius Ordinis sancti Marci, data anno 1407. ab eodem Gregorio Duodecimo, pridie Nonas Iulij, per quam dictus Pontifex tribuit Domno Benedicto Ariminensi Canonico professo monasterij sanctæ Mariæ de Frisonaria Ordinis sancti Augustini, & sacerdoti dictum Prioratum sancti Leonardi reformandum, secundum Ordinem sancti Augustini, & constituendum in eo numerum Canonicorum, qui de prouentibus dicti Prioratus sufficienter viuere valerent. verùm de hac re pluribus agendi alius locus est.

Quod etiam ait, illum fratrem Ordinis Prædicatorum, quem Congregationi nostræ primum autorem tribuit circa annum Domini 1409. dum Concilium Pisanum siue Conciliabulum celebraretur, cum suis socijs constitutiones, & habitum Canonicorum Regularium Nicosiensiū, à Petro illius monasterij Priore sumpsisse, vnde obsecro hausit? nam frater Iacobus Bergomensis prius Albericus de Aduocatis Primarius in Patauino Gymnasio legum Doctor, postea frater Ordinis Prædicatorum, qui ex dispensatione Pontificis, & etiam licentia obtenta à fratre Thoma Generali tunc Magistro Ordinis Prædicatorum ad nos transiuit, non certè à Priore Nicosiensi, sed à Priore sanctæ Mariæ de Frisonaria habitum sumpsit, & in illius manibus professionem emisit, extat enim chirographum membranaceum, & vetustissimum, in quo notatus est dies sumptionis habitus illius per manum Prioris sanctæ Mariæ de Frisonaria, scilicet ij. Iunij in festo sancti Barnabæ Apostoli, de quo lib. sequente dicemus. Præterea quod subiungit. *Qui cum in amplissimam Congregationem effusi essent, sæpius procurauerunt vniri sibi Canonicam Nicosiensem, quæ tunc celebris valde erat, vt Frigdianensis Lucæ.* Vnde accepit? nam nostri Annales contrarium dicunt, Nicosienses procurasse nobis vniri, non nos illis: sed esto verum sit, quid tum? quid, quod pro nunc reticendum proponatur? etsi Frigdiana canonica Lucensis, vt Nicosiensis tunc temporis celebris erat, qua specie veritatis dixit idem autor supra lib. 5. sæpius, quo tempore Gregorius XII. illorum Congregationem ex Eremitis Ilicetanis in Canonicos transformatis inchoauit, nullos Canonicos fuisse, qui regulariter viuerent, & Canonicorum claustralium vix agnita vestigia? Demum quod de Gregorio canonico Fesulano ait, illum anno 1490. Prioratum Nicosiensem inuasisse, si vera sunt, quæ de hac re scribit Cæsar Franciottus in lib. Historiæ sanctarum Imaginum ciuitatis Lucensis, in descriptione Ecclesiæ sanctæ Mariæ foris portam ciuitatis Lucensis, fallum omnino est: cum casus narratus non sub Innocentio Octauo, sed sub Pio Secundo acciderit. Sed de monasterio Nicosiensi satis.

In Diœcesi Pisana constat fuisse aliud, ac insigne monasterium sub titulo Præpositura sancti Petri ad Vincula, cuius Præpositus Capitulo prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato interfuisse perhibetur ex actis eiusdem Capituli, quæ inferius hoc eodem libro capite 44. ex integro referemus.

In ciuitate Pisarum est Abbatia sancti Michaëlis discalceatorum nostræ Lateranensis Congregationis, de qua libro sequenti in ipsa Congregatione Lateranensi. Sed & alia multa dicti Ordinis monasteria, tempore prædicti Capituli prouincialis Papiæ celebrati, in prouincia Pisana extitisse, hinc colligere potes, quod pro solis monasterijs dictæ prouinciæ visitandis vnus visitator est constitutus, nimirum Prior sancti Augustini de Nicosia. Sic namque in eisdem Actis legitur. *Domnus Prior sancti Augustini dicti Nicosiæ teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca Conuentualia dicti Ordinis existentia in tota prouincia Pisana.*

IN ciuitate Pistoriensi est Abbatia sancti Bartholomæi nostræ Congregationis, de qua libro sequenti. VIII.

Item Prioratus sancti Frigdiani olim membrum Congregationis sancti Frigdiani Lucensis, vt patet ex quadam comparitione facta per Domnum Michaëlem eiusdem Ecclesiæ Priorem coram Reuerendissimo Episcopo Pistoriensi de anno 1350. qui cum ad instantiam Abbatis sancti Michaelis Pistoriensis citatus fuisset coram eodem Reuerendissimo Episcopo, comparuit, & protestatus fuit de incompetentia Iudicis ex eo, quia illius Prioratus membrum erat Congregationis sancti Frigdiani, & illius Priori immediatè subiectus, & exemptus à iurisdictione Ordinarij. Exemplum protestationis authenticum est Romæ in nostro Archiuo sanctæ Mariæ de Pace. huius monasterij fit mentio in libro taxarum Apostolicarum.

In eadem Diœcesi in Castro, quod Pratum nuncupatur, Prioratus sancti Saluatoris nuncupatus. Item Prioratus sancti Saluatoris Vallis Agnæ ad nostram Lateranensem Congregationem spectant: suntq; membra Abbatiæ Fesulanæ sancti Bartholomæi, ex bulla vnionis Eugenij Quarti, data tertio Idus Februarij anno 1439.

In eadem Diœcesi Pistoriensi Prioratus sancti Thomæ de sancto Matho Canonicorum Regularium nostræ Congregationis Lateranensis ex concessione Innocentij Octaui, & Alexandri Sexti, quam confirmauit Iulius Secundus per suas datas quarto Idus Octobris 1504.

LVcensem Ecclesiam s. Martini nuncupatam ab illius fundatione siue institutione suos Canonicos in claustris regulariter viuentes habuisse, fidē facit, qui eiusdem Ecclesiæ priuilegia peruestigauit Cæsar Franciottus proximè allegatus in descriptione ipsius Ecclesiæ s. Martini pag. mihi 516. vbi refert priuilegium Leonis IX. quo ipsis Canonicis ea omnia firmauit, quæ Ioannes I. eius nominis Lucēsis Episcopus eisdem Canonicis regulariter viuentibus donauerat, nimirum circa an. 790. quo tēpore Ecclesiæ Lucensi idem Episcopus præerat, nec mirū, IX.

cum

cum illius Ecclesiæ prima fundatio, & institutio in Sanctum Frigdianum Canonici Ordinis professorem, & propagatorem referatur, vt ex vetustissima scriptura translationis Reliquiarum Sancti Reguli facta ab eodem Ioanne primo Episcopo, quæ in monasterio nostro Sancti Frigdiani seruatur, probat idem qui supra Cæsar Franciottus loco proximè citato.

Porro in eadem Ciuitate, & Diœcesi Lucensi multæ aliæ fuerunt,& nunc etiam sunt insignes Canonici Ordinis Ecclesiæ, quarum Prima est S.Frigdiani ab eodem S. Frigdiano sub inuocatione triũ Leuitarum exstructa, in qua Deo fauente Ordo Canonicus secundum B. Augustini regulam semel ab eodem sancto Frigdiano institutus, vsque in hãc diem perseuerat: fuit autem monasterium sancti Frigdiani caput Congregationis præclarissimæ: nunc verò nostræ Lateranensis præcipuum, de quo inferius specialis tractatio habenda erit, tum in hoc secundo libro, cum de Congregatione sancti Frigdiani agemus,tum in sequenti cum de monasterijs nostræ Lateranensis Congregationis sermo erit.

Secunda est Ecclesia S.Mariæ de Frisonatia prius sancti Frigdiani oratorium, postea ab illustrissima fœmina Mathilda in monasterium erecta,tertiò ab equite Marcoaldo Lucensi circa ann.Do.1255.instaurata,demũ à nostris an.1400.reformata,de qua in Catalogo monasteriorũ nostræ Congregationis.

Tertia,Ecclesia sancti Petri, quam vetustissimam fuisse, ac in ea ab antiquo tempore disciplinam canonicam viguisse, ostendunt literæ Innocentij tertij Priori sancti Frigdiani, & Canonicis Lucensibus directæ, quibus mandat, vt quandoquidem in dicta Ecclesia ordo canonicus ab antiquo tempore fuerat institutus, licet postmodum per multa, & longa tempora fuerint in dicta Ecclesia instituti Priores non professi, tamen quia non oportet arare in boue, & asino, compellant Priorem electum, & alios dictæ Ecclesiæ canonicos non professos, vt professionem emittere, vel beneficia,quæ in eadem Ecclesia tenebant, dimittere. Refertur hæc epistola in cap. Cum causam de electione.

Quarta est Ecclesia sancti Pantaleonis eiusdem Ciuitatis,quam cum in ea disciplina canonica collaberetur,Innocentius Secundus per suas datas kalend. Nouembris Priori, & canonicis sancti Frigdiani reformandam sub istis verbis concessit: *Atque Ecclesiam sancti Pantaleonis, ad reformandum in ea Religionem,& locum ipsum,tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, Deo propitio,meliorandum, cum omnibus scilicet, quæ in præsenti prima indictione iuste, ac laudabiliter pertinere noscuntur, Apostolica vobis dispensatione committimus, vt videlicet quandiu ibi Religio durauerit, idem venerabilis locus in vestra dispositione, vestroque regimine,absque alicuius contradictione consistat.*

Quinta est Ecclesia S. Saluatoris in Mosthiolo eiusdem Ciuitatis Prioratui S. Frigdiani subiecta, & illius membrum,cum suo capite nostræ Congregationi vnita.

Sexta, Ecclesia sancti Leonardi eiusdem sancti Frigdiani membrum, & similiter nostris vnita.

Septima, Ecclesia S. Mariæ foris portam, vetustissima, & à Desiderio Rege Longobardorum instaurata,vt Cæsar Franciottus in descriptione eiusdem Ecclesiæ adnotauit pag. mihi 564. in qua ab antiquissimo tempore degisse canonicos regulariter viuentes, constat ex titulo Prioris, qui canonicis eiusdem Ecclesiæ præerat, cuius fit mentio in quodam instrumento confecto anno Domini 1281. prædicta Ecclesia cum ad secularitatem transisset, iterum ad Regulares repedauit anno 1512. cum Iulius Secundus canonicis regularibus Congregationis sancti Saluatoris Bononiensis illam vniuit.

Octaua, Ecclesia sancti Ioannis in capite Burgi nuncupata, quam fundatam circa annum Christi 1050. illius Patroni de anno 1135. habita ab Innocentio II. facultate, Priori, & canonicis sancti Frigdiani cum hospitali eidem annexo regendam tradiderunt. Idem autem Prior cum canonicis de anno 1517. sacris Virginibus Canonissis nostri Ordinis sub dicti Prioris regimine constitutis tenendam concesserunt, quam etiam nunc tenent.

Nona sancti Michaelis de Platea, secundum Autorem Supplementi lib. 12. sub anno 1107. vbi de sancto Rufo siue Arnulpho verba faciens hæc scribit: *Vnde in Hetruria, maximè in Luca Vrbe, & eius agro multa Canonicorum Regularium monasteria adhuc extantia erexit, ea quippe in Vrbe Luca, & extra sunt in primis sancti Frigdiani, sancti Michaëlis de Platea,& extra à Bosco,& alia duo vno sub capite gubernata. & aliæ fermè Parochiales Ecclesiæ omnes Vrbis illius,suppositæ erãt huius sancti viri Rufi regulari &c.* Non me latet tamen, de Ecclesia sancti Michaëlis aliter sentire supradictum Cæsarem Franciottum in descriptione huius Ecclesiæ.

Decima, Ecclesia sancti Michaëlis de Monte Brancoli,de qua dictum est supra. nunc vnita Congregationi sancti Saluatoris Bononiensis per Iulium II. anno 1507.

Vndecima, S. Mariæ Magdalenæ Castri Franchi Vallis Arni membrum Congregationis sancti Frigdiani, quam de anno Domini 1345. conuentum Canonicorum habuisse, constat ex electione facta eo anno à Canonicis monasterij de Frisonaria in illorum Priorem, de quodam canonico dicti Conuentus nomine fratre Matthæo.

Præter supradictas verò Ecclesias sunt in præfata Diœcesi Lucensi aliæ parochiales ad monasterium nostrum sancti Frigdiani, vel S. Mariæ de Frisonaria spectantes, & per aliquem ex nostris canonicis gubernari solitæ,de quibus etiam inferiùs dicemus, sed & alias quamplures Ecclesias, quæ nunc à secularibus clericis reguntur, regulares olim extitisse priorales earum tituli satis indicant, qui nonnisi Ecclesijs Regularibus saltem ab institutione tribui consueuerunt.

In Diœcesi Lunensi, siue Sarzanensi Ecclesia S. Andreæ de Carcaria cum omnibus parochiali-

bus, & capellis eidem subiectis olim membrum sancti Frigdiani Lucensis, nunc cum eodem capite nostræ Congregationi vnita, cuius Prior ordinariã iurisdictionem in seculares dicti loci Carcariæ, & aliorum adiacentium exercet, vice tamen Prioris sancti Frigdiani.

Caput vigesimumprimum.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium Prouinciarum Marchiæ Anconitanæ, Ducatus Vrbini, & Romandiolæ.

I.

Ecclesiam Collegiatam sancti Saluatoris in Castro sancti Angeli Diœcesis Firmanę Canonicorum Regularium, sub Beati Augustini regula militantium extitisse, quo tempore sanctus Nicolaus de Tolentino illius Ecclesiæ erat Canonicus, testatur D. Antoninus 3. parte Historiali tit. 24. cap. 10. in principio, vbi sic ait: *In iuuenili igitur ætate sanctè conuersans, cuiusdam Ecclesiæ sancti Saluatoris Canonicus efficitur Regularis*. Eam enim Ecclesiam sancti Saluatoris in Castro sancti Angeli nuncupato, Firmanæ Diœcesis fuisse, habes ex Breuiario Romano in officio eiusdem sancti Nicolai. Canonici dictæ Ecclesiæ seculares effecti habent adhuc Priorem.

In Diœcesi Firmana propè ciuitatem, secundo circiter milliario ad ripam Adriatici fuit vetustissimum Collegium nostri Ordinis sancti Marci nuncupatum, quod rogantibus, ac iuuantibus ciuibus Firmanis intra vrbem translatum, nunc sanctæ Catharinæ vocatur, ingentissimis priuilegijs per Romanos Pontifices munitum, de quo vide libro sequenti in Catalogo Monasteriorum nostrę Congregationis.

In Ciuitate Firmana erat alia Collegiata Ecclesia s. Mariæ nuncupata, cuius, & illius Canonicorum meminit Eugenius Quartus in literis Priori sancti Saluatoris eiusdem Ciuitatis directis anno 1431. secundo Kal. Maij per hæc formalia verba: *Exhibita siquidem nobis nuper pro parte dilecti filij Firmani Pellegrini Canonici monasterij sanctæ Mariæ per Priores soliti gubernari Ordinis sancti Augustini petitio continebat, &c.*

In ciuitate Tolentini est Præpositura collegiata nostræ congregationis sancti Caterui nuncupata, vbi sancti Martyris sanctissimæ Reliquiæ adseruantur.

In ciuitate Anconitana monasterium Abbatiale s. Ioannis Baptistæ de Capite montis sub arce positum nostræ Lateranensis congregationis.

In eadem ciuitate est collegium cum primis nobile S. Virginum Canonissarum nostri ordinis, quod sancti Bartholomæi nuncupatur.

In Episcopatu Asculano circa annum 1344. fuisse monasteria nostri ordinis, patet ex actis Capituli eo anno Eugubij celebrati, in quo designatus est ad visitanda monasteria in Episcopatibus Firmano, & Asculano Prior sancti Ioannis de Vrbe veteri.

Ecclesia Fanensis ab institutione Regularis fuisse conuincitur ex epistola B. Petri Damiani ad Clericos Fanenses, qua vitã communem, & regularem disciplinam in dicta Ecclesia collapsam reparare nititur, ostendens illos pérperam, & contra suum nomen canonicos vocari velle, qui Regulares esse, ac regulariter viuere noluerint, & institutum clericorum primitiuæ Ecclesię ab Apostolis fundatæ, fuisse institutum vitæ communis, & regularis, quę epistola tota esset hic ponenda.

In ciuitate Fanensi est collegium Abbatiale insigne s. Paterniani congregationis s. Saluatoris Bononiensis. II.

In eadem ciuitate quædam Ecclesia s. Mariæ nuncupatæ iuxta portum, nostræ Lateran. congregationis, non tamen collegiata.

Ecclesia Eugubina ab illius institutione fuit regularis, in qua institutum vitę canonicæ sub regula B. Augustini vsque ad Iulium Secundum durauit, qui illã, vt multas ex regularibus seculares effecit: nam & in Prouinciali Romano sub Alexandro VI. typis cuso, ipsa Ecclesia Eugubina ponitur sub ordine D. Augustini, extant literę secularizationis illius à Leone X. emanatę anno 1514. quarum est tenor, illam antea regularem fuisse ordinis sancti Augustini.

In Diœcesi Eugubina erat vetustissimũ monasterium canonicorum, cuius bona post illius euersionem per bellicos tumultus, tandem monasterio sacrarum Virginum sancti Benedicti ordinis sanctæ Claræ fuerunt applicata. Sed locus, vbi illud monasterium extabat, etiam nunc La Canonica vulgo dicitur.

In ciuitate Eugubina est aliud collegium vetustissimum sancti Secundi nuncupatum, cuius Ecclesiam sanctus Vbaldus Canonicus Regularis, & Episcopus Eugubinus, quòd apud illam fuerat enutritus ab infantia, ac etiam clericali militia initiatus, suis sumptibus, vt fertur, refecit, dotauit, & ex seculari regularem effecit, canonicorũ collegio secundum normam canonicę Portuensis in littore Adriatico viuentium in eadem Ecclesia constituto, quæ cum successibus temporum varias iacturas passa esset, & canonicis destituta, Calistus Tertius per suas datas sub die 3. Nouemb. anni 1455. illam congregationi sancti Saluatoris Bononiensis vniuit.

In Monte eidem ciuitati imminente est Præpositura nostrę congregationis, in qua sanctissimi Patris, & Præsulis Vbaldi Reliquiæ, summa ciuitatis Eugubinæ, ac etiam totius Prouinciæ, necnon finitimarum regionum veneratione seruantur.

In

III. IN ciuitate Vrbini Ecclesia s. Agathæ ab institutione fuerat regularis ex lib. Taxarum Apostolicarum. verùm sublatis canonicis videntur positæ in eadem Ecclesia Sanctimoniales Canonissæ eiusdem Ordinis s. Augustini, quæ inibi vsque ad annum 1480. permanserunt, quibus tandem amotis, & in monasterio s. Benedicti eiusdem ciuitatis locatis, Sixtus Quartus eandem Ecclesiam congregationi s. Saluatoris Bononiensis vniuit, anno 1481. die 27. Aprilis.

Ecclesia Ariminensis videtur ab institutione regularis extitisse; si vera sunt, quæ Hieronymus Rubeus in Historia Rauennatum lib. 5. sub anno 1119. de Aldobrando prius Portuensi canonico, mox Ariminensi Præposito, & tandem Forosemproniensi Eiscopo his verbis scribit: *Cum interea confluerent vndique complures ad Portuense cœnobium, in disciplinamq; sese eius canonicis traderent, in his fuisse Aldobrandus legitur, qui in Oppido Sorbetulo è Bobio, seu Galliata prope Cesenuam natus, & in Grammatica eruditus in Portuense cœnobium, vt maiores in literis ac pietate progressus faceret, se contulit. Cum autem Ariminenses canonici Præposito destituti peterent, vt fieri ab illis cõsueuit, ex eorum conuentu aliquẽ ipsis idoneum præfici, qui virtute præstaret, Aldobrandũ obtinuerunt, qui deinde Forosemproniensium Episcopatum adeptus, Kal. Maij decedens in Diuorum numerum relatus est.* Non me latet, viros nonnullos eruditos, ac in historijs Ecclesię Ariminensis apprimè versatos hanc Rubei de Regulari Aldobrandi professione historiam habere suspectam. Primò quod de nullo alio dictæ Ecclesiæ Præposito, ex innumeris ab eisdem Ariminensibus canonicis de more, consuetudine, ac etiam iure electis legatur, illum siue ex consuetudine, siue alio titulo ex Canonicis Portuensibus electum, quod non omisisset Rubeus, qui nullum non mouit lapidem ad Patriam gloriam extollendam. Secundò, quòd cum Ecclesia Ariminensis ab institutione nulli præter quàm Romano Pontifici subijciatur, nulla etiam lege illius canonici obnoxij tenebantur ad illorum Præpositum ex Portuensi collegio, siue alio quopiam eligendum. Verùm non inquit Rubeus, Ariminenses canonicos aliqua lege obnoxios fuisse ad illorum Præpositum ex Portuensi cœnobio eligendum, sed Præposito destitutos id effecisse, quod & alij consueuerant, scilicet Præpositos, & Rectores suorum collegiorum accipere ex eodem collegio Portuensi, quod non de secularibus, sed de regularibus collegijs intelligendum est, neque enim vsus fuit, collegia canonicorum secularium ex collegijs regularibus suos Rectores accipere. Consueuerunt autem ita facere canonici regulares, vt innumeris exemplis in re notissima minimè necessarijs probari potest. Nec etiam obstat, Ecclesiam Ariminensem per antiquissima tempora soli Romano Pontifici subiectam, ius eligendi proprios Episcopos, multò magis Præpositos, habuisse: innumeræ enim erant Ecclesiæ Cathedrales, & Metropolitanæ, quæ soli Romano Pótifici eum subijcerentur, & proprios Episcopos eligerent, sub regulari nihilominus districtione illorum clerici viuebant. Præter quod cum vel ex eorum libera confessione constet, Ariminensium Parochias magna ex parte olim per canonicos regulares regi consueuisse, probabile admodum videtur, ipsam maiorem Ecclesiam, à qua cæteræ pendebant, multò magis regularem extitisse, vt cunque verò id fuerit, hoc certum, ante annos trecentos multa collegia canonicorum Regularium ciuitatem, ac Diœcesim Ariminensem habuisse; quandoquidem in Capitulo Prouinciali Papiæ anno 1340. habito, designatus est visitator pro visitandis monasterijs in Ariminensi Diœcesi existentibus.

In eadem ciuitate est collegium nostræ congregationis s. Marini nũcupatum, cum altero s. Lazari de Tertio, circiter milliario tertio à ciuitate remoto, sibi vnito, quod antiquitus erat Ordinis D. Augustini, sub cuius Prælati regimine degit aliud collegium sanctarum Virginum Canonissarum nostræ Congregationis, quod vocatur sancti Sebastiani.

IN Diœcesi verò Ariminensi apud Castrum sancti Archangeli est vetus monasterium s. Ioannis de Cereto Ordinis s. Augustini, quod nostræ congregat. primitus vnitũ, per aliquot annos in eadem congregatione mansit, vt ex literis Martini V. & Nicolai V. habes. Verùm quod nostris minus aptum existeret, dimissum Sixtus IV. congregationi s. Saluatoris Bononiensis vniuit anno 1478. die 3. Decembris, quod postea conuentu destitutum est, & illius bona alteri monasterio in Foroliuiensi Diœcesi eiusdem congregationis applicata. IV.

In Prouincia Rauennatensi circa tempora Magni Gregorij fuisse monasteria canonicorum, habes ex illius epistola ad Marianum Archiepiscopum Rauennatensem lib. 6. epist. 40. cuius etiam fragmentum refertur in cap. Dudum 18. q. 2. in illis verbis: *Nec illic vlterius habeat potestatem aliquam, ne monasteria huius occasionis velamine, ea, quæ prohibemus simul cum canonicis, & monachis in Ecclesia sustinere onera compellantur.* Licet in Decreto Gratiani Correctores Gregoriani propter nonnulla vetustiora exemplaria deleuerint illas dictiones: *Cum canonicis, & monachis simul in Ecclesia.*

Cæterùm in ciuitate Rauennate extat in primis antiquum, & insigne monasterium Portuense, prius in litore Adriatico exstructum, cuius etiam nunc ædificia ibidem cernuntur: postea in vrbem à nostris translatum, multorum sanctorum virorum, & præclarissimorum Doctorum domicilium, quod per varios casus hactenus, Deo protegente, ab vniuersali canonici ordinis diluuio seruatum, nostræ congregationi Later. est vnitum, de quo infra lib. 3. dicemus.

Prope eandem ciuitatem erat Prioratus vetustissimus s. Laurentij in Cæsarea, prius monasterio nostro s. Iac bi Cellæ Volanę Comaclientis Diœcesis,

cesis, postea eidem collegio Portuensi vnitus, ad quem Ecclesia s. Mariæ in Cosmedin eiusdem ciuitatis spectabat.

In Diœcesi Rauennatensi monasterium s. Adalberti, siue Alberti monasterio s. Iacobi Cellæ volanæ vnitum postea oppido vastato, factum est Archipresbyteratus secularis, qui curam animarum eius loci adiunctam habet.

In eadem ciuitate Rauennatensi monasterium Abbatiale s. Ioannis Euangelistæ, antea Ordinis sancti Benedicti, concessum fuit congregationi s. Saluatoris Bononiensis, à Pio II. per suas datas 6. Idus Augusti 1459.

V. IN ciuitate Cesenæ collegium Abbatiale s. Crucis nostræ congregationis à fundatione sub canonica institutione, & regula D. Augustini institutum, erat membrum congr. antiquæ Portuensis, & adest priuilegium Innocentij Secundi anno 1139. concessum eidem collegio, quod cum alijs inferius in nostra Lateranensi congregatione reddemus.

Inter Cesennam, & Oppidum, Forum populi nuncupatum, erat vetus monasterium cum Hospitali s. Ioannis Baptistæ, cuius Priori, & fratribus insigne priuilegium concessit Innocentius Tertius anno 1199. quod est in Archiuo s. Mariæ in Portu Rauennæ.

In Diœcesi Foroliuiensi Prioratus D. Augustini eiusdem ordinis, & membrum prædictæ congr. Portuensis, nunc autem eidem monasterio Portuensi vnitus, olim conuentualis, quandoquidem & claustrum, & cæteræ canonicorum officinæ integræ adhuc etiam visuntur. Sed modò canonicis in monasterium Portuense receptis, manet ibi tantum Prior cum socio, qui etiam curam animarum exercet.

In eadem Diœcesi in Villa Fornouij est monasterium s. Mariæ de Gratiis, quod à quodam Eremita piorum eleemosynis extructum, congregationi s. Saluatoris Bononiensis concessum fuit per Sixtum Quartum 29. Maij 1477.

In ciuitate Fauentiæ seu prope illam erat Prioratus s. Mariæ de Stradella membrum monasterij, & congregationis Portuensis, cuius monasterium propter guerras vastatum est, & bona illius a Communitate ciuitatis occupata magnas lites inter dictam Communitatem, ac Portuense monasterium excitauerunt.

In eadem ciuitate Ecclesia s. Iuliani olim erat regularis, eaq; per canonicos s. Iacobi Cellæ Volanæ regebatur, quam de anno 1222. conuentus Cellæ Volanæ concessit Episcopo Fauentino, compensatione ab illo accepta.

In ciuitate Imolensi est Præpositura s. Iuliani martyris conuentualis nostræ Lateranensis congregationis, de qua lib. sequenti.

In Diœcesi Comaciensi erat vetustissimũ collegium in nemoribus extructum, quod s. Iacobi de Cella Volana nuncupabatur, quod nostræ congr. Lateranensi vnitum ob aëris intemperiem primò ad aliud monasterium s. Lazari apud Ferrariã & tandem intra ciuitatem Ferrariæ ad Abbatiale coenobium s. Ioannis Baptistæ fuit translatum, de quo infra. Extant in Archiuo eiusdem cœnobij exempla contractuum, & inuestiturarum, quæ factæ sunt à canonicis dicti monasterij Cellæ Volanæ de anno 1018. quæ venerandam illius antiquitatem produnt.

Caput vigesimumsecundum.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium existentibus in Episcopatibus Ferrariensi, Mutinensi, Regiensi, Parmensi, & Placentino, & Mantuano.

FErrariensem Ecclesiam à prima Illius fundatione Regularem extitisse, facile intelliges, si prius animaduertas, Cathedralem Ferrariensem ab initio non illam fuisse, quæ modò intra ciuitatem cernitur, sed quæ sancti Georgij vulgò de Ferrarola extra ipsam ciuitatem vltra vetustum alueum fluminis, posita nuncupatur: hanc enim, non illam, quæ nunc est in ciuitate, quippe quòd nondum existeret, Episcoporum Ferrariensium sedem primariam fuisse, ostēdit priuilegium factum ab Episcopo Ferrariensi nomine Grasso anno Christi 1141. die 11. Maij Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono prædictæ Ecclesiæ Canonicis, in quo inter alia hæc habet: *Pro remedio scilicet animæ meæ, meorumq; prædecessorum, & successorum Episcoporum, qui in posterum in prædicto Episcopio ordinati fuerint, & pro remissione peccatorum nostrorum vobis præsentibus Hugoni Sacerdoti, & Ioanni Subdiacono Transpadanæ sancti Georgij Ecclesiæ Canonicis, in qua Ferrariensis Episcopatus sedes olim viguit, &c.* Porrò eandem Ecclesiam à primaria illius fundatione sub disciplina canonica, siue regulari institutam ostendit aliud priuilegium Vitaliani Papæ, cuius autoritate eadem Ecclesia fuit ædificata, necnon etiam Episcopali dignitate aucta, præfecto eidem primo Episcopo Marino de Sauellis viro sanctissimo circa annum Christi 658. quo quidem priuilegio multis prædijs, & redditibus dictam Ecclesiam locupletauit, statuens in ea canonicos, qui vitam communem ducerent, quod priuilegium habetur in Archiuijs ciuitatis Ferrariæ, cuiusque meminit qui historiam Ecclesiarum Ferrariensium recens edidit Io. Baptista Guarinus Ferrariensis Canonicus in descriptione Ecclesiæ sancti Georgij de Ferrarola, qui etiam subdit, translata intra vrbem sede Episcopali circa annum 1135. remansisse eandem Ecclesiam s. Georgij de Ferrarola cum titulo Canonicæ Regularium Lateranensium, quod nimirum multis prædijs tributis ab Episcopo Grasso Cœlestinus Pontifex huius nominis Secundus Prioratus titulo exornarat Canonicis Regularibus Lateran. tribuis-

tribuisset suo priuilegio dato Laterani anno 1143. quod priuilegium firmauit Innocentius Tertius anno 1215. stetisse verò in eadem Ecclesia Canonicos regulariter viuentes vsque ad annum 1339. ostendunt literæ Benedicti Papæ XII. Abbati s. Petri in cœlo aureo Papiæ,& Priori eiusdem Ecclesiæ s. Georgij de Ferrarola directæ eodem anno 1339. Kalend. Iulij, quibus mandat Capitulum Prouinciale congregare, vt infra dicetur. Sed & de anno 1362. Canonici monasteriorum s. Iacobi Cellæ Volanæ,& s. Laurentij in Cæsarea apud Rauennam inuicem vnitorum capite destituti, canonicè elegerunt in illorum Priorem Antonium Canonicum sancti Georgij de Ferrarola eiusdem Ordinis sancti Augustini, quorum electionem confirmauit Innocentius Sextus per suas datas Auenioni anno decimo sui pontificatus, quæ seruãtur Ferrariæ in nostro Abbatiali Collegio s. Ioannis Baptistæ. Exinde verò cum esset cuidam Petro Diacono Cardinali tituli s. Angeli commendata, ac etiam post illius obitum commendata cuidam Iordano Episcopo Albanensi, Canonici Regulares illam omnino deseruerunt. Quam Ioannes Papa huius nominis XXIII. instante Nicolao Ferrariæ Marchione monachis Oliuetanis vniuit per suas datas Bononiæ de mense Septembris anno 1411.

II. IN Ciuitate Ferrariæ extitit vetus Collegium Canonicorum Congregationis sancti Frigdiani Lucensis ab Illustrissima, & pijssima Comitissa Mathilde sub inuocatione D. Marci exstructum circa annum Domini 1083. aut vt alij malunt 1071. Causa istius collegij excitandi hæc fuit. Henricus Quartus Imperator Italiam inuadens, Ferrariam cum alijs quibusdam ciuitatibus, & oppidis eidem Comitissæ abstulit. Eodem ex Italia profecto Mathildis Romani Pontificis, necnon etiam Venetorum copijs adiuta, Ferrariam recepit: statimq; in superiori parte ciuitatis Ecclesiam magnificentissimã exstruxit, ac in honorem D. Marci Venetorum patroni, quòd illorum præsertim auxilio Ferrariam, ac etiam Mantuam de manibus Imperatoris eruisset, dicandam curauit, mox sancti Frigdiani Canonicis magna sanctitatis fama celeberrimis illuc aduocatis, eam illis tradidit, qui eam aliquot seculis tenuerunt, nimirum vsque ad annum 1478. quo anno Sixtus Quartus instantibus Hercule Hestensi Ferrariæ Duce, & Eleonora eius coniuge illam Frigdianis Canonicis ablatam, fortè quia debitis obsequijs illam destituerant, Diui Benedicti Monachis Congregationis s. Iustinæ vniuit, qui sub inuocatione D. Benedicti in eam, quæ nunc cernitur formam eandem instaurauerunt, extat bulla ipsius vnionis in nostro Archiuio Romano s. Mariæ de Pace.

In Diœcesi Ferrariensi in loco Vico Airoli nunc corrupto vocabulo Ficcarolo nuncupato idem canonici congregationis sancti Frigdiani aliud Collegium s. Saluatoris præcipuum, eiusdem ferè antiquitatis tenebant, in eo siquidem Vico, qui vnus erat de septem præcipuis totius ditionis Ferrariensis, nobilissima fœmina Imicza Sickelmi vxor cum Casotto filio magnificentissimam Ecclesiam s. Saluatoris, cum Xenodochio eidem adiũcto ædificauit,& multis prædijs, decimis,& alijs redditibus dotatam Landulpho Ferrariæ Episcopo donauit, qui circa annum Christi 1112. Abbati Pomposiano regendam tradidit. Cæterum (qua de causa mihi incompertum) post annos circiter viginti amotis Monachis Pomposianis idem Landulphus illam Attoni Priori, & canonicis s. Frigdiani tribuit anno 1133. quam Innocentius Secundus, Imperatores, Principes, & Episcopi Ferrarienses magnis priuilegijs decorauerunt, tenuerũt eam canonici Frigdiani vsque ad annum 1478. quo instantibus Hercule Ferrariæ Duce, & Eleonora eius coniuge illam cum Ecclesia D. Marci Monachis Benedictinis congregationis s. Iustinæ, nunc Cassinẽsibus vocatis vniuit. Meminerunt istius Ecclesię Innocentius Secundus in priuilegio concesso Attoni Priori S. Frigdiani anno 1133. tertio Nonas Octobr. Cœlestinus Secundus in priuilegio concesso Petro Priori,& fratribus s. Frigdiani dato 5. Idus Decembris 1143. Eugenius Tertius in alio priuilegio eisdem Priori,& fratribus concesso anno 1145. tertio idus Aprilis.

In eadem ciuitate Ferrarien. est Collegium Canonicorum s. Mariæ de Vado nuncupatũ, cuius Ecclesia, quæ vetustissima erat, priusquam Ferrarienses Padum traijcientes nouam vrbẽ, quæ nunc cernitur, excitarent, suo loco nomen dederat, qui s. Mariæ in Burgo Vado dicebatur. Cum aũt Ferrarienses in alia fluminis parte fines illorũ vrbis ampliassent, Ecclesia s. Mariæ intra eosdem fines recepta,& ampliata, instante Gualterio Rauennatensi Episcopo canonico regulari, Portuensibus canonicis apud Rauennam constitutis per Lãdulphum Episcopum Ferrarien. fuit concessa, constituto in ea canonicorũ conuentu sub Martino Priore circa annum 1135. vel secundum Hieron. Rubeum in Histo. Rauennat. anno 1141. cui anno sequenti 1142. Philippus electus Ferrariẽsis omnes decimas bonorum dicti Prioratus donauit. Sed & Eugenius Tertius anno 1148 multiplici illã priuilegio muniuit, & exornauit, tenuerunt illam Portuenses multis annis, verùm ipsis deficientibus, cuidam Poëtę Lyrico nomine Io. Aurispæ fuit commendata. Iterum nostris Portuensib. iam reformatis de anno 1457. restituta procurante Paschali Maripetro Venetorũ Principe, ij quòd Borso Ferrariensium Dux nonnullis legibus illos vellet obstringere, quæ minus placerent, cum aliquot dies tenuissent, sponte dimiserunt. Eam postea Sixtus Quartus anno 1473. Canonicis congregrationis sancti Saluatoris Bononiensis vniuit.

In eadem ciuitate est nostrum collegium Abbatiale s. Io. Bapt. ex loco s. Lazari intra vrbem translatum, cuius Ecclesiam Hercules Ferrariæ Dux I. Regia magnificentia extruxit: sed illa terræ motu horribili, qui anno 1570. totam ciuitatem labefactauit, tota penè ruit.

In Diœcesi Ferrarien. est alius Prioratus vetustis-

stissimus s. Margharitæ in loco Constantiaco apud portam Maiorem cōstitutus, quem Gualterius Archiepisc. Rauennas anno 1120. canonicis Portuensibus regendum tradidit, & Gulielmus Bulgari filius cum illius coniuge Adelasia dotauerunt, tributo eidem Castellari, in quo Ecclesia s. Margaritæ est ædificata, fossis, & euripis cincto. Hic Prioratus nunc etiam eidem monasterio Portuensi nostræ congregationis est vnitus.

In eadem ciuitate Ferrariensi est Collegium S. Virginum Canonissarum anno 1502. erectum, quod s. Mariæ de Gratijs dicitur vulgò del Mortaro: quia illæ ex Mortariensibus apud Insubres in Diœcesi Papiensi originem traxerūt, sicut patet ex instrumentis fundationis eiusdem collegij.

III. IN Episcopatu Mutinensi Archipresbyteratus Oppidi Carpi ab illius fundatione fuit regularis, & sub disciplina canonica, vsque ad nostra ferè tempora permansit. Archipresbyter Carpi Capitulo Prouinciali Papiēsi interfuit, vt ex actis patet, nunc Collegium factum est ex Regulari seculare.

In Suburbijs Mutinæ erat monasterium s. Catharinæ Canonicorum Regulariū Ordinis s. Augustini, cuius Prior electus fuit Præsidens in dicto Capitulo Papiensi, nunc arbitror esse commendatum.

In eisdem Suburbijs Prioratus s. Trinitatis vetustus nostræ congregationi vnitus, & intra ciuitatem translatus, ac etiam dignitate Abbatiali auctus, de quo in congregatione Lateranensi.

In Castro Vineolæ Mutinensis Diœcesis est Præpositura s. Mariæ nostræ congregationis à nobilibus de Murenis fundata.

In ciuitate Mutinensi est etiam Prioratus sancti Hieronymi Congregationis sancti Saluatoris Bononiensis, erectus per Alexandrum Sextum anno 1498.

In Ciuitate Regij erat Abbatia, cuius Abbas nominatur in Capitulo Prouinciali Papiensi. Verùm cum nō exprimatur titulus Ecclesiæ, quænam, & vbi fuerit, diuinare non possum.

In Diœcesi Regiensi ex libro Taxarum Apostolicarum, erat vetustum monasterium s. Mariæ de Marola, cum alio monasterio sibi vnito, quod puto commendatum.

In ciuitate Regiensi est cœnobium Abbatiale s. Mariæ Gratiarum nostræ Congregationis.

In eadem ciuitate collegium S. Virginum Canonissarum, quæ regimini Abbatis s. Mariæ Gratiarum, & totius Congregationis subduntur, quod s. Petri Martyris vocatur.

In eadem ciuitate est collegium canonicorum sancti Saluatoris de Bononia sancti Marci nuncupatum, erat antea congregationis, seu Ordinis s. Marci de Mantua, sed deficientibus canonicis illius Ordinis, vnitum fuit dictæ Congr. anno 1497.

IV. IN ciuitate Parmensi collegium Abbatiale vetustissimum nostræ congregationis sancti Sepulchri nominatum, de quo infra in congregatione Lateranensi.

In Diœcesi Parmensi non longè à Ciuitate est vetustissimus Prioratus Ordinis Canonicorum Regularium sancti Armani nuncupatus, quem conuentu destitutum Monasterio sancti Sepulchri vniuit Sixtus Quartus anno 1494.

In eadem Diœcesi est alius Prioratus vetustissimus s. Fœliculæ, quem conuentui sancti Sepulchri antea vnitum, nostræ congregationi concessit Pius Secundus anno 1460.

In ciuitate Parmensi est antiquum, & præcipuum Collegium Canonissarum nostri Ordinis, & etiam Congregationis, quod sancti Saluatoris dicitur.

In ciuitate Placentia est præclarum cœnobium Abbatiale sancti Augustini nostræ Congregationis, præcipuum inter omnia collegia Italica, de quo in nostra congr. Lateranensi.

In Diœcesi Placentina est Prioratus antiquus sancti Petri de Domo Dei, circa annum circiter millesimum centesimum fundatus à nobili viro Gandulpho, & vxore eius Gbisla, vt apparet ex priuilegio Innocentij Tertij Ioanni Priori, eiusque fratribus concesso, ad exemplum aliorum priuilegiorum, quæ eidem monasterio concesserant Romani Pontifices Calistus Secundus, Innocentius Secundus, Cœlestinus Secundus, Anastasius Quartus, Adrianus Quartus, Alexander, Lucius, Vrbanus, Clemens, & Cœlestinus Tertij, hoc monasterium quòd canonicis esset destitutum, Eugenius Quartus anno 1442. prædicto cœnobio S. Augustini vniuit, resident tamen in eo Prior, Vicarius, & alius Canonicus, qui curam animarum exercet.

In eadem ciuitate Placentia erat aliud collegium insigne sancti Raimundi, cuius Propositus Capitulo Papiensi interfuit, ac in eo Definitor renunciatus, ac etiam Visitator monasteriorum, & Ecclesiarum in Ciuitatibus, & Diœcesibus Placentina, Cremonensi, Parmensi, Regiensi, cum Archipresbyteratu Carpi. Verùm ipsum quoque canonicis destitutum, monialibus Ordinis Cisterciensis per Sedem Apostolicam fuit concessum.

IN ciuitate Mantua est cœnobium Abbatiale sancti Bartholomęi nostræ congregationis, olim membrum Congregationis Portuensis, de quo inferius. V.

In eadem ciuitate est aliud cœnobium Abbatiale sancti Viti nostræ congregationis, quod antea erat Prioratus Canonicorum Regularium Ordinis sancti Marci de Mantua: sed Pius Secundus anno 1459. instante Illustrissima Eleonora Mantuę Marchionissa, illum nostræ congregationi reformandum tradidit, extincto in eodem ordine s. Marci, & instituto Ordine s. Augustini.

In eadem ciuitate est collegium insigne Canonicorum Regularium congregationis sancti Saluatoris de Bononia, sancti Sebastiani nuncupatum, ad quod de anno 1527. prædicti canonici se transtulerunt ex Abbatiali cœnobio s. Rufini foris Mantuam, olim Ordinis s. Benedicti, vbi degebant.

In eadem ciuitate est insigne collegium S. Virginum Canonissarum nostræ congreg. quod dicitur sanctæ

s.Mariæ de Cantelma, pluribus priuilegijs per Sedem Apostolicam exornatum. quod subest regimini Abbatis s.Bartholomæi.

In eadem Ciuitate est aliud cœnobium canonissarum regularium nostræ congregationis, quod dicitur s.Mariæ Annunciatæ,in Burgo s. Georgij, & est sub cura Abbatis s.Viti.

In eadem Ciuitate erat Prioratus s. Marci caput ordinis canonicorum regularium s.Marci,qui ordo anno 1200.fundatus, cum multis collegijs in partibus Lombardię,& Marchiæ Taruisinæ fuisset ampliatus, paulatim deficiens, cum ad vnicum monasterium s. Marci Mantuani esset redactus, ibi quoq; deficiente disciplina canonica, sub Vincentio Mantuæ Duce finem accepit. monasterium à viginti circiter annis obtinuerunt monachi Congregationis Camalduiensis.

Erant autem in Ciuitate Mantuæ alia tria collegia canonicorum eiusdem Ordinis D.Marci,de quibus inferius cap.50.dicemus.

Caput vigesimumtertium.

De Ecclesia Bononiensi,& Collegijs Canonicorum Regularium in Episcopatu Bononiensi constitutis.

I. Bononiensem quoque Ecclesiam ab illius institutione regularem fuisse, & sub canonica disciplina per multa secula stetisse, ostendunt in primis Romanorum Pontificum, necnon Imperatorum, & Episcoporum Bononiensium diplomata, ac priuilegia eidem Ecclesiæ concessa, in quibus de canonicis regulariter, & canonicè,& in congregatione, & sub regula viuentibus, sæpius mentio habetur, quorum meminit Sigonius de Episcopis Bononiensibus non vno in loco. nam libro 2.sub ann.946. hæc scribit: *Huius rei præcipuo illa documento existit,quod Episcopus abhinc, vt dignitatem tueri suam posset, non solùm decimis frugum omnium,quæ in Diœcesi nascerentur instructus, sed etiam varijs Pontificum, atque Imperatorum priuilegijs ad ornamenta, & commoda sua amplificanda munitus est. Clericis verò canonicam ex lege vitam agentes,haud secus multis,& ipsi beneficijs ab Episcopis suis,Pontificibus, & Imperatoribus cumulati.* Quæ priuilegia recensens sub anno 967. ponit priuilegium Ioannis Papæ XIII.ad exemplum alterius Leonis V. eius prædecessoris sub hac forma tributum: *Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei. Cum ego Ioannes s.Mariæ, & Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ XIII. Papa residerem in Rauennate Ciuitate,vnà cum meis, & Italicis Episcopis,affuerunt præsentiæ nostræ Religiosi Presbyteri, & Diaconi sanctæ Bononiensis Ecclesiæ, ac pro vniuerso clero canonicæ Congregationis humo prostrati nostros osculantes pedes, obtulerunt epistolam tuitionis sanctæ recordationis Domini Leonis Quinti Papæ, &c.* Et videri possunt reliqua apud ipsum autorem,quæ satis indicant, non solùm Cathedrales, sed alios omnes Bononienses clericos in Congregatione canonica per ea tempora vixisse. Rursus sub anno millesimo quinquagesimo quarto, aliud refert priuilegium Adelfredi Episcopi, qui canonicus Bononiensis bona à suis prædecessoribus concessa firmauit, alia multa insuper largitus, in quo priuilegio hæc habes: *Omnes verò decimationes, quas præsentialiter prædicti canonici habent, & tenent, ipsis, & eorum successoribus Canonum iure viuentibus, vel inuenire potuerint, gratanter annuimus. Hac omnia supradicta eo tempore Petro Archipresbytero, & fratribus eius, videlicet Lamberto Subdiacono, & Stephano, & Bonomio presbyteris, Rolando, & Aldebrando Diaconis, & Hugoni Acolito dedimus, vt regulariter ipsi, & successores eorum viuant, atque sine omnium successorum nostrorum molestatione cunctas supradictas res possideant. Si verò instigante diabolica versutia ipsi canonici, vel successores eorum canonicè viuere desierint, aut ipsa canonica penitus destructa fuerit, ad nos, vel successores absque infestatione reuertantur.* Sed & aliud Victoris Papæ Secundi diploma circa eadem tempora eisdem canonicis factum subdit, quod sic incipit: *Victor Episcopus seruus seruorum Dei Petro Archipresbytero, reliquisque canonicis regulariter viuentibus Sanctæ Bononiensis Ecclesiæ, suisque successoribus in perpetuum &c.* Datum anno primo sui Pontificatus decimo octauo Kalend. Iulij, indictione octaua. Ibidem etiam addit aliud priuilegium Henrici Imperatoris, quod est huiusmodi. *Henricus Rex Omnium fidelium nouerit industria, quoniam interuentu coniugis nostræ, & pro incremento Henrici Regis filij nostri Petrum Archipresbyterum, cunctosque Canonicos Sanctæ Bononiensis Ecclesiæ regulariter viuentes, cum omnibus rebus, & possessionibus illorum per singula loca, & territoria constitutis &c.* Adhuc sub anno millesimo septingentesimo octauo, meminit cuiusdam donationis ab Alberto Comite, & Mathilda eius coniuge ciuibus Bononiensibus, factæ canonicis in canonica sancti Petri canonicè viuentibus. Adhuc sub anno millesimo centesimo vigesimo nono, meminit alterius priuilegij Honorij Secundi, quo canonicis Ecclesiæ Bononiensis canonicè viuentibus bona, quæ possidebant, confirmauit.

Sed præter supradicta priuilegia aliud etiam argumentum mea quidem opinione robustissimum eandem Bononiensem Ecclesiam canonicos regulares per multa secula habuisse demonstrat: nam cum in Ciuitate Bononiensi quamplura regularium canonicorum essent Collegia, vt sancti Ioannis in monte Olíueti, sancti Victoris, sanctæ Mariæ ad Rhenum, sancti Saluatoris, quos nulli dubium sub beati Augustini regula canonicè vixisse, illi tamen in canonicos Ecclesiæ Cathedra- II.

lis assumebantur: nam & Gerardum Gislam, siue Gisellam sancti Petri Archidiaconum, quem postea Episcopum Gregorius Papa Octauus ordinauit, antea sancti Ioannis in monte canonicum fuisse, tū ipse Sigonius sub anno 1186. tum etiam liber matriculæ Bononiensis affirmant. Lambertus quoque de Fagnano, qui postea Summus Pontifex renunciatus, dictus fuit Honorius II. ab eodem Sigonio sub anno 1105. prius sanctæ Mariæ ad Rhenum canonicus, postea Bononiensis Cathedralis Archidiaconus traditur. Guido etiam de Baisio eiusdem Ecclesiæ Archidiaconus fuit antea canonicus sancti Victoris, vt Ioannes de Nigraualle in suo epilogo Chronicarum adnotauit: vnde habes, quo illorum responsionem retundas, qui fortè dixerint, canonicos cathedrales Bononienses regulares quidem tunc temporis fuisse, sed non tales, quales cæteri canonici regulares sub beati Augustini Regula militantes erant. Quanquam & istud satis frigidum sit affirmare, scilicet canonicos, in cathedralibus olim regulariter viuentes, minimè eiusdem instituti cum alijs sub D. Augustini regula degentibus fuisse, vt infra cap. 68. ostendemus.

Quo verò tempore ipsi cathedrales canonici à regulari disciplina desciuerint, incompertum habeo. quantum ramen ex narratione Sigonij sub anno 1374. aucupari possum, videntur per illa tempora ijdem canonici, vel paulò antè à vita regulari defecisse: nam ibi de Bernardo Episcopo verba faciens, inter alia notat, illum statim factum Episcopum conuentum omnium presbyterorum coëgisse ad disciplinam clericorum, quæ soluta erat, instaurandam, & constitutiones, quas synodales vocant, à se compositas edidisse. Causas verò dissolutæ apud Clerum Bononiensem canonicæ disciplinæ, præcipuas fuisse crediderim motus bellorum, vastationes, incendia, ruinas, quibus sub illis temporibus comitatus Bononiensis grauissimè est attritus, & Ecclesiæ præsertim Suburbanæ grauissima detrimenta passæ, vt sanctæ Mariæ Rhenanæ, sancti Victoris, sancti Michaëlis in Bosco, regularium tunc canonicorum, quod idem Sigonius sub ann. 1359. notauit.

III. IN Episcopatu Bononiensi multa fuerunt olim, & nunc etiam sunt collegia canonicorum regularium, vt vix alium inuenire liceat, in quo canonicum institutum ita copiosè fuerit multiplicatum. Ex his primum est sancti Ioannis in Monte Oliueti nuncupatum, quod à sancto Petronio Bononiensi Episcopo fundatum scribit idem Sigonius lib. primo in Actis illius Episcopi. illud porro Agapetus Papa s. Theodoro Bononiensi Episcopo cum multis alijs monasterijs monachorum, & clericorum suo priuilegio subiecit circa annum nostræ salutis 530. ex eodem Sigonio in actis sancti Theodori Episcopi Bononiensis, quod priuilegium Pelagius anno 556. renouauit. Meminit etiam eiusdē monasterij Gregorius Septimus in priuilegio, quod dedit Lamberto Episcopo Bononiensi anno 1073. relato ab eodem Sigonio in vita ipsius Lamberti.

Posterioribus verò seculis eiusdem monasterij mentionem sæpissimè habitam inuenies ab eodem Sigonio, sed de cœnobio sancti Ioannis in monte, & de viris sanctitate, dignitate, ac etiam doctrina comprimis illustribus ex illo profectis, dicemus lib. sequenti in congregatione Lateranensi: nunc enim sufficiat illius antiquitatem ante annos mille ex probatis autoribus ostendisse. illud adijciendo, regulam canonicam in illo semel institutam nunquam defecisse.

Secundum est sancti Victoris in Colle propè Ciuitatem, paris sanè antiquitatis. nam qui eidem monasterio nonnullis annis dignissimè præfuit, Augustinus Ticinensis noster in 3. part. Propugnaculi cap. 5. probatione decima, hæc de illo scripsit. *Decimo idem patet ex cap. Cum in Ecclesijs de Maioritate, & obedientia. Dicitur ibi, canonici Ecclesiæ sancti Victoris, & sancti Ioannis in Monte de Bononia, & vocantur ibi canonici simpliciter, & vsque in præsentiarum continuatis successibus constat, ibi regulares canonicos viguisse per annos octingentos, & Dei cooperante gratia vigent sub regulari, & laudabili eiusdem ordinis obseruantia: quibus inuicem connexis Ecclesijs ego licet indignus per quatuor annos præfui.* Sigonius quoque lib. 2. de Episcopis in Ioanne canonico sancti Ioannis in Monte postea Episcopo sub anno 1178. hæc habet: *Idem 1178. ædem sancti Victoris in Colle sitam, quam canonicorum regularium fuisse diximus 4. Nonas Martij consecrauit.* Vbi verò dixerit, illam Ecclesiam canonicorum regularium antea fuisse, mihi incompertum: sed parum refert, nam constat collegium sancti Ioannis in monte ab antiquo tempore ipsi Collegio Victoriensi tanquam capiti subiectum fuisse, non solùm ex literis Innocentij Tertij in cap. Cum in Ecclesijs, de maioritate, & obedientia: sed etiam ex alijs literis Martini V. per quas illud monasterium cum sibi vnito sancti Ioannis in monte, illorum canonicis procurantibus, nostræ congregationi vniuit, in quibus hæc ad verbum legis: *Exhibita siquidem nobis pro parte Bartholomæi Prioris sancti Ioannis in monte Bononiensis, & s. Victoris ordinis s. Augustini Bononiensis Diœcesis monasteriorum inuicem canonicè vnitorum, quæ per Priorem gubernari solita sunt, petitio continebat, quod cum monasterium ipsum s. Victoris, quod ipsorum caput & conuentuale dudum esse consueuit &c.* Ex hoc cœnobio viri illustres non pauci prodierunt, de quibus infra in nostra congregatione Lateranensi, cui illud cum altero s. Ioannis in monte fuit vnitum.

IV. TErtium est s. Michaelis in Bosco, olim s. Michaelis in fundo Paterno nuncupatum, quod Sigonius lib. 1. in actis s. Paterniani sub eodem Episcopo, qui floruit supra ann. 450. ædificatum fuisse suspicatur, quod in actis s. Theodori illius regimini cum cæteris monasterijs in Diœcesi Bononiensi consistentibus, Agapetum Papam subegisse, confirmat, ac exinde Pelagium Agapeti successorem id confirmasse, & lib. 3. in actis Octauiani Vbaldini aduertit, ordinem Canonicorū regularium

rum s. Augustini in eodem monasterio s. Michaëlis in Bosco fuisse firmatum per Romanum Pontificem Nicolaum Tertium. In actis quoq; Capituli Prouincialis Papiæ anno 1340. habiti, legimus Priorē s. Michaëlis in Bosco eidem Capitulo præsentialiter interfuisse. Cæterum idem Sigonius lib. 3. in Actis Aimerici Lemouicensis Episcopi Bononiēsis ait: *Sub anno 1364. Pace constituta, Monachi Oliuetani, quorum ordinem proximè Ioannes Pontifex approbauerat, cum superioribus annis in Vrbem profecti in Burgo Auri domicilium posuissent, inde in Collem ad sanctum Michaëlem in Bosco se contulerunt, cum canonici regulares, qui ad vnum Priorem deuenerant, eo loco cessissent, eamq; rem Androinus Legatus ex decreto Vrbani Pontificis approbasset.*

IV. Quartum est sanctæ Mariæ ad Rhenum, tertio circiter milliario ab Vrbe distans, quod à canonicis regularibus sancti Augustini circa annum 1083. fundatum Sigonius lib. 2. in Actis Bernardi Episcopi suspicatur, quod ante illum frater Cherubinus in sua Bononia autumauerat. Cæterum si vera sunt, quæ de Guidone eiusdem Collegij Priore scribit Iosephus Mozzagrugnus lib. 4. de rebus gestis canonicorum regularium fol. 9. pagina 2. illum fuisse primum Priorem eius monasterij, cum in eiusdem monasterij præfectura vsque ad annum 1169. durauerit, vt ex priuilegio Alexandri Tertij dato sub anno 1169. & idem Guidoni directo probat Mozzagrugnus lib. 4. fol. 11. pag. 2. alterum è duobus dicendum videtur: aut Ecclesiam Rhenanam non circa annum 1083. exstructam, sed longè postea: aut vsque ad annum circiter millesimum centesimum trigesimum, nondum in ea collegium aliquod canonicorum sub regimine Prioris consedisse. Quidquid tamen sit de tempore fundationis, hoc certum, in eo collegio disciplinam canonicam cum magna sanctimonię fama per multos annos floruisse, ac ex illo viros cum primis illustres profectos, de quibus inferius in Congregatione Rhenana dicemus. nunc quod ad rem attinet, circà annum Domini 1359. cum Barnabas Mediolani Dux in Bononiensi obsidione propè Rhenanum monasterium castrametatus fuisset, ipsum monasterium euersum fuit, canonicis in sancti Saluatoris domicilium sese recipientibus: illud tamen cum altero s. Saluatoris intra Vrbem canonicis congregationis s. Saluatoris Bononiensis vnitum, paucis abhinc annis fuit ab illis instauratum.

Verùm tamen aduertendum, multos aliorum collegiorum canonicos præclaros, eidem Rhenano collegio nonnullos perperam adscripsisse, & alijs eosdem adscribendi occasionem dedisse, nixos auctoritate cuiusdam calendarij apud veteres canonicos Rhenanos reperti, in quo olim defunctorum canonicorum, siue illius, siue aliarum congregationum eiusdem professionis nomina, ex statuto Capituli Prouincialis Portuensis describebantur. Sciēdum enim est, canonicis Rhenanis statim institutis Innocentium Secundum per suas datas apud Pisas anno Domini 1136. Constitutiones Capituli, & Congregationis canonicorum regularium Portuensium apud Rauennam per Paschalem Secundum antea probatas, seruandas tradidisse, illosq; more Portuensium viuere constituisse. Sciendum etiam, apud monasterium Portuense, procurantibus forsan Archiepiscopis Rauennatensibus, omnes canonicos regulares illius Prouinciæ certis temporibus ad celebrandum Prouinciale Capitulum congregari solitos, ac in illo statuta aliqua communi consensu condere, à singulis collegijs seruanda. Porro inter eiusmodi statuta, quæ in codice vetustissimo post constitutiones à Paschali firmatas habentur, postremum est illud de canonicis defunctis in matricula, seu calendario describendis, quod vide infra in congregatione Portuensi. habebatur eiusmodi calendarium in monasterijs nostris Portuensi apud Rauennam, s. Victoris, & s. Ioannis in Monte Bononiæ, & adhuc forsan in dictis locis inuenitur. Porro ex forma statuti in ipso calendario scribebantur non solùm, qui erant de familia, siue de congregatione monasterij, verùm etiam qui erant de alijs congregationibus, dum tamen essent eiusdem professionis, & ordinis. Immò in calendario Portuensi etiam canonici maioris Ecclesiæ Rauennatensis notabantur, cum quibus illi spiritualem fraternitatem iniuerant, vt Ioannes Philippus Nouariensis lib. 3. suæ Chronicæ cap. 39. ex Archiuis maioris Ecclesiæ Rauennatensis per hæc verba notauit. *Canonici huius venerandi cœnobij ob eorum sanctitatem, & morum honestatem, cum Reuerendis Canonicis Cathedralis Ecclesiæ confraternitatem habebant, vt in dicta Ecclesia archiuis habetur, in tantum vt videretur vnum esse collegium, & inter cętera ordinauerunt, vt quando vnus canonicus Cathedralis Ecclesiæ ex hac vita migraret, Canonici Portuenses tanquam fratri suo omnes exequias celebrarent, & sic è conuerso.* Sed & Congregationes monachorum Germaniæ vsum conficiendi huiusmodi calendarium habuerunt, ex Ioanne Trithemio in Chronica Sponheimensi sub anno 1128. Istud calendarium recentioribus quibusdam canonicis Saluatoriensibus apud Bononiam errandi occasionem præbuit, vt aliquos aliarum Congregationum, vel Collegiorum canonicos ad Episcopatum, vel Cardinalatum, vel Summum Pontificatum euectos in copias antiquorum Rhenanorum traducerent, quod tamen ad recentium canonicorum dictorum collegiorum antiquitatem, siue dignitatem commendandam, nihil iuuat, cū isti non sint de illis antiquis canonicis Rhenanis, vel Saluatoriēsibus, sed à Gregorio XII. nuper ex Eremitis Ilicetanis creati, vt infra patebit, ijdemq; diuersi habitus, & obseruantiæ ab illis.

Quintum est s. Saluatoris intra Bononiam, quod ibidem circa ann. 1136. vel 1139. Oliuerius Diaconus in honorem Saluatoris mūdi construxit, & Rhenanis canonicis vniuit, vt haberent in Vrbe hospitium, intra quod ad Vrbē accedētes, se possent recipere. de quo plura Io: Baptista Signius lib. 2. c. 3. Mozzag. & Sigonius lib. 1. de Episcopis in Henrico

qui Sigonius lib. 3. in Lamberto de Podietto de eodem monasterio, & tribus alijs hæc scribit: *Is ex autoritate Patrui quatuor monasteria infamia flagrantia abrogauit, sancti Columbani, sancti Geruasij, sancti Augustini, & sancti Saluatoris, quæ postea restituta sunt.* Steterunt canonici Rhenani in eodem monasterio vsque ad annum 1418. quo anno Franciscus Ghislerius Prior sanctæ Mariæ de Rheno, & sancti Saluatoris inuicem vnitorum, qui vnus ex dicti monasterij canonicis superstes erat, cupiens in illis disciplinam canonicam instaurare, cum non facile alios aliorum collegiorum reperiret, qui ad suum vellent transmeare, canonicos s. Ambrosij de Eugubio, siue sancti Saluatoris de Iliceto nuper à Gregorio XII. institutos, concedente Mattino V. acciuit, etsi diuersi habitus, & obseruantiæ, vt verba literarum sonant.

V. SExtum fuit sancti Barbatiani circa annum Domini 485. extructum, ex Sigonio lib. 1. in actis sancti Iocundi. obtinent illud monachi ordinis sancti Hieronymi nuncupati, quod quo tempore ex clericis ad monachos transiuerit, incompertum habeo.

Septimum monasterium Archipresbyterale sanctæ Mariæ Castri montis Belli ab illustrissima Comitissa Mathilda erectum, & membrum Congregationis sancti Frigdiani Lucensis, nunc nostræ Congregationi Lateranensi vnitum. de cuius dignitate, & amplitudine innumera documenta in eiusdem Collegij Cartophilacijs habentur: erat enim caput quinquaginta circiter parochiarum illi subiectarum, quæ ferè omnes per regulares canonicos regebantur. Verùm, quòd prædicta documenta hactenus habere non licuit, ego quoque de illo aliquid dicere non curo.

Octauum est sancti Gregorij extra portam sancti Viralis, de quo Sigonius sub anno 1260. hęc habet. *Monasterium sancti Gregorij extra portam sancti Vitalis monialibus sancti Benedicti liberius viuentibus ex autoritate Gregorij de monte longo Legati Lõbardiæ ademptum, & virginibus ordinis sancti Augustini sanctæ Mariæ in monte Guardia datum est, quod illæ canonicis s. Augustini Maturani apud sanctum Antonium male habitantibus, tradiderunt:* Inferiùs verò sub anno 1418. de eodem Collegio hæc subdit: *Anno Domini 1418. Nicolaus Albergatus Episcopus Bononiensis monasterium sancti Gregorij extra portam sancti Vitalis ad vnum Priorem, & Conuersum redactum, à veteribus canonicis sancti Augustini ad nouos sancti Georgij in Alega Pontificis mandato traduxit: sequenti verò ann. 1419. canonicis s. Mariæ Rhenanę & s. Saluatoris, qui ad vnum Priorem videlicet Franciscum Ghislerium deuenerant, canonicis sancti Ambrosij Eugobini regularibus illis quidē, sed diuersi habitus, & obseruantia, à Gregorio XII. probatos, ibidem ex decreto Martini V. copulauit, qui nũc s. Saluatoris dicũtur.*

Nonum fuit sanctorum Apostolorum eiusdem Ciuitatis Bononiensis, cuius monasterij Prior Capitulo Prouinciali Papiæ ann. 1340. celebrato adfuit. hoc monasterium nunc tenent moniales de Pœnitẽntia, quas Conuertitas vocamus.

Decimũ monasterium s. Georgij, cuius itẽ Prior eidem capitulo interfuisse legitur. nunc à fratribus ordinis Seruorum possidetur.

VNdecimũ est monasteriũ s. Apollinaris apud Castrum Serrauallis in Archipresbyteratu montis Belli positum, de quo in libro siue catastico beneficiorũ in Ciuitate, & Diœcesi Bononiensi consistentium, in plebanatu montis Belli sic lego: *Monasterium canonicorum regularium s. Apollinaris de Vallata ordinis s. Augustini prope castrum Serrauallis, cum Ecclesia s. Remigij, & cum Ecclesia s. Andreæ de Burgo Paradella vnitum.* Hoc monasterium deficientibus canonicis nunc est commendatum sub titulo Prioratus. VI.

Duodecimum s. Frigdiani de saccis vetustissimũ membrum Congregationis s. Frigdiani Lucensis, cui nunc ẽt est vnitum. de hoc monasterio in eodem Catastico sic legitur: *Monasterium s. Frigdiani de saccis extra portam s. Mamæ est residentia Prioris principalis, seu generalis. Prior s. Frigdiani de Luca confert.* In vetustis autem monumentis s. Frigdiani Lucensis istud monasterium erat collegium canonicorum, qui ex congregatione s. Frigdiani ad studium Bononiense mittebantur. nunc monasterium canonicis est destitutum.

Decimum tertium est Abbatiale cœnobiũ s. Stephani de Ponticulo nostræ congregationis sexto circiter milliario distans à Ciuitate.

Decimum quartum est Prioratus SS. Quirici, & Iulitæ Castri Casij, in territorio, & diœcesi Bononiensi, sed membrum s. Frigdiani Lucẽsis, vbi Prior cum duobus, vel tribus canonicis, & vno Conuerso manet. hoc solo nomine illustre, quod Florianum Nanium Theologum suorum temporum eruditissimum, ac meum olim præceptorem beneuolentissimum, tandem Episcopum Scalensem in Campania nostræ Lateranensi Congregationi dedit.

Decimum quintum est monasterium s. Mariæ de Ripa sassi cuius Priori, & fratribus insigne priuilegium fecit Vrbanus IV. quod incipit: *religiosam vitam*, & reperitur in Archiuo s. Ioannis in monte Bononiæ.

Decimum sextum monasterium Vallis viridis nuncupatum, membrum antiquæ congregationis eiusdem nominis, quod nunc mensę episcopali est vnitum. Est foris portam s. Mamæ ex catastico beneficiorum Diœcesis Bononiesis.

FVit etiam in Diœcesi Bononiensi monasterium satis illustre canonissarum regularium nostri ordinis s. Mariæ de monte Guardiæ nuncupatum, de quo Sigonius sub anno 1087. ita scribit. *Annó 1087. Angela virgo Bononiensis diuino instincta spiritu in montem Guardiæ vrbi proximum iniussu parentum sese contulit, atque ibi exiguo tugurio sibi parato Eremiticam vitam instituit, cui pater anxius, vt eam de eiusmodi depellere sententia nequiuit, virginem alteram* VII.

nomine

nomine Angelicam vitæ sociam, ac religionis adiunxit, atque eis sacellum cum domuncula condidit, canonicis S. Mariæ ad Rhenum, qui eo loco potiebantur, iura sua facilè concedentibus. Angela porrò relictis alijs virginibus, quæ se seruitio deinde diuino deuouerant, anno post millesimum centesimum quadragesimo quinto vita cesserit: Angelica verò superstes accessionem adiunxit ædibus, ac locum in monasterij formam redegit, quem Cælestinus Secundus nobili priuilegio decorauit, ac virgines ab Eremitica vita, ad disciplinam canonicorum regularium sancti Augustini traduxit. Porro eędem S. Virgines sub anno Domini 1280. intra Ciuitatem in monasterium sancti Matthiæ ab illis extructum sese recipientes, habitum fratrum sancti Dominici sumpserunt, vt notat Sigonius sub eodem anno.

Demum in eadem Ciuitate Bononiensi est collegium Canonissarum nostræ congregationis, & genere, & numero cum primis nobile, quod sancti Laurentij dicitur, & subest regimini Abbatis sancti Ioannis in monte.

Caput vigesimumquartum.

De Ecclesijs, seu Monasterijs in Patriarchatu Gradenensi, seu Venetiarum.

I. Patriarchatus Gradensis, seu Gradenensis idem est cum eo, qui nũc dicitur Venetiarum: nam Ciuitate Gradensi desolata, & ferè consumpta patriarchalis dignitas ad Ciuitatem Castellanam, quæ & Venetiarum dicitur, circa annum humanæ salutis 1451. fuit translata. Porro in eadem Ciuitate Venetiarum sequentia canonici ordinis collegia recensentur, quæ vel nunc etiam sub Beati Augustini Regula degunt, vel saltem ab initio sub illa fundata dignoscuntur.

Primum sanctæ Mariæ de Charitate, quod Marcus Iulianus clericus Venetus sub Calisto Secundo fundauit, & beato Petro Apostolo obtulit, ac deinde canonicis regularibus in cœnobio Portuensi apud Rauennam consistentibus, tenendum, & habitandum tradidit. Extant literæ Calisti Secundi eidem Marco Iuliano directæ, quarum exemplum ab originali in eodem monasterio seruato, quod Iacobus Venetus nostræ Congregationis canonicus, & concionator, meus olim amantissimus discipulus, è ruderibus vetustatis tandem erutum transmisit, hic subijcitur: *Calistus Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Marco clerico salutem, & Apostolicam benedictionem. Charissimus, & venerabilis frater, & Legatus noster* P. *Portuensis Episcopus missis literis significauit nobis, te possessiones tuas per manus suas beato Petro, eiusq; Romanæ Ecclesiæ obtulisse, sub censu annuo vnius bizantij. Vbi videlicet Ecclesiam ædificare desideras, in qua sub iure, ac dominio beati Petri regulares canonici conuersentur, & nos ergo deuotionem tuam, & desiderium approbantes oblationem ipsam suscipimus, & pro te Omnipotenti Domino supplicamus, vt bonum, quod cœpisti opus, ad honorem suum, & salutem tuam te faciat consummare. Præterea lapidem, quem in fundamento illius Ecclesiæ ponere debeas, mittimus, in eo tibi nostrum consensum, & gratiam indulgentes. Datum Auersæ* VIIII. *Kalend. Augusti.* Licet dictis literis non sit notatus annus datarum: constat tamen Calistum Secundum anno 1119. ad Pontificatum euectum, anno 1124. ex hac vita decessisse. Adsunt præterea literæ Innocentij Secundi, quibus Ioanni Priori Portuensi, eiusque fratribus mandat, supradictæ Ecclesiæ regimen quantocius assumere, aut eam alijs regendam liberè dimittere. exemplum literarum est.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Ioanni Priori, & fratribus sanctæ Mariæ in Portu salutem, & Apostolicam benedictionem. Filius noster Marcus Iulianus *Venetus à tempore prædecessoris nostri bonæ mem.* Papæ Calisti, *vouit Ecclesiam in honorem beatæ Mariæ construere, & canonicos ibi regulares statuere, cuius videlicet magisterium est vobis concessum, verùm vos eius tardantes votum, nondum eam regere cœpistis. Ne igitur pium eius euacuetur propositum, mandamus vobis, vt si commodum visum fuerit, absq; dilatione prædicti loci regimen assumatis: aut vt alios ibi possit substituere canonicos, liberè refutetis. Datum Pisis x. Kalend. Iulij.* Cæterum eosdem canonicos Portuenses ipsius Ecclesiæ regimen suscepisse, & in ea Collegium canonicorum statuisse sub Drudono Priore, constat authentico instrumento donationis siue cessionis factæ eidem Priori, & suis fratribus in dicta canonica sanctæ Mariæ commorantibus, à nobili viro Ioanne quondam Antonij Polano de quadam pecia terræ, posita super Canale sancti Vitalis, rogato per manum Ioannis presbyteri, & notarij anno 1140. 2. Iulij in Riuo alto, cuius hoc est exemplum, ab authentico, quod seruatur in Archiuio prædicti monasterij fideliter extractum.

Anno millesimo centesimo quadragesimo secundo, Iunij in Riuo alto. Plenam, & irreuocabilem securitatem facio ego quidem Ioannes *Polanus filius quondam Dominici Polani de confinio sancti Lucæ, cum meis hæredibus Ecclesiæ sanctæ Mariæ canonicè ædificatæ super allodium Marci Iuliani, & ædificandæ, & tibi Drudono presbytero, & Priori ipsius loci, & vestris successoribus, de vna petia de terra posita super canale sancti Vitalis, quam prædictus pater meus acquisiuit de bonis relictis à commissaria Stephani Lucarelli &c. & illam* Drudono *prædicto, & sancto loco, & canonicis do, & offero, ad faciendum quidquid vobis placuerit &c. Ego* Ioannes *presbyter, & notarius compl. & robora. &c.* Sed præter supradictam, aliæ quamplures sub eodẽ ann. 1140.

inueniuntur factæ fuisse donationes eisdem canonicis in eadem Ecclesia degentibus, quarum ibi authentica instrumenta in pergameno vetustissimo seruantur, vna videlicet sub die 8. Maij, quæ talis est.

Millesimo centesimo quadragesimo octauo mensis Maij in .... Ego quidem Helica xiani de Riuo alto de Confinio S. Trinitatis cum meis hæredibus, & successoribus pro diuino scilicet amore Dei, & remedio animæ meæ, parentum meorum similiter .... in Dei, & Christi nomine do, dono, cedo, & offero Ecclesiæ Dei, & sanctæ Mariæ de la Carità, quæ ædificata est in Riuo alto sub titulo sanctę Mariæ in portu Rauennatis omnibus profuturis temporibus in perpetuum possidendum, & dominandum, videlicet vnam meam salinam positam in fundamento da Sablono, quæ est in lido &c. Ego Aegidius presbyter compl. & robora. &c.

In hoc collegio, quod, vt vides sub regimine Prioris, & canonicorum Portuensium institutum fuit, & membrum illius Congregationis per annos circiter ducentos, & quinquaginta mansit, multi viri sanctitate, & doctrina illustres vixerunt, de quibus, & alijs ad illud spectantibus dicemus in nostra Congregatione Lateranensi, nunc enim solùm primariam illius originem indicare volui, propter nonnullos, qui sibi ipsis blandientes, propria ignorantes, & aliena nescientes, vt Aristoteles inquit in lib. peri herminias, de facili enunciant, ad pauca respicientes.

II. Secundum igitur est Collegium sancti Saluatoris, cuius Ecclesiam, quæ antea per Plebanos regebatur, Bonfilius re, & cognomine Iustus, cum eiusdem Plebanus fuisset, canonicè institutus, consulente Henrico Dandulo Patriarcha Gradense in Collegium canonicorum regularium sub beati Augustini Regula viuentium reformauit, quod institutum cæteri illius Ecclesiæ presbyteri, & clerici libentissimè per assumptionem regularis habitus probauerunt. Verùm Episcopus Castellanus, qui & Venetiarum, quòd rem totam se nesciente gessissent, illico, vt rescivit, totis conatibus aggressus est disturbare: nam cunctis presbyteris, & clericis dictæ Ecclesiæ canonicis regularibus effectis præcepit, ne amplius in illa Ecclesia officia diuina celebrarent. Sed totam pium opus clementissimus Pater misericordiarum in nihilum euanescere nullatenus permisit: nam prædicto Patriarcha Gradensi Romam profecto, rebusq; Innocentio II. ex ordine narratis, ille suo priuilegio Laterani dato sub die 3. Maij anni 1141. dictam Ecclesiam, ac illius personas sub protectione Sedis Apostolicæ recipiens, in ea Prioratum, & Conuentum canonicorum regularium instituit. Insuper ad maius solatium illius viri Dei, & augmentum incoepti operis duos ex canonicis Ecclesiæ Lateranensis ad illam Ecclesiam misit, quorum alter dictus Petrus, Cato alter: ad quorum præsentiam cessauit persecutio, & numerus Deo seruientium incrementum accepit. Priuilegium Innocentij confirmauit Eugenius III. per suas datas Brixiæ 13. Kalend. Septemb. 1148. & noua addidit, sed & Anastasius Quartus, & Adrianus Quartus, & Alexander Tertius, & Lucius Tertius, Innocentius Tertius, & alij Romani Pontifices, & Præsules sacrum locum eximijs priuilegijs muniuerunt. Perseuerauerunt ijdem canonici in prædicta Ecclesia continuata successione, vsque ad annum 1400. quo anno si vera sunt, quæ refert Ioannes Baptista Signius lib. 2. cap. 10. Bonifacius Nonus concessit Domino Ioanni Bono XXI. Priori, & suis successoribus vsum Pontificalium. Subdit autem ibidem Signius hæc verba. *In initio schismæ 22. hæc canonica fuit omnino destructa, & pristina regulari obseruantia deformata ab adulterinis canonicis. Quare vacante hoc beneficio in Romana Curia fuit a Martino V. ann. 1427. commendatum Gabrieli Condulmerio Bononiæ Legato, Episcopo verò Senensi, & S. Ecclesiæ Thesaurario.* Quæ verba destruunt antecedentia, nam vigesimum secundum schisma non post ann. 1400. sed anno 1124. accidit Cœlestino Pseudopontifice contra Honorium II. à schismaticis creato, sed etiam post annum 1400. vsque ad 1439. nullum schisma est excitatum: anno autem 1439. excitatum fuit schisma 27. contra Eugenium Quartum. Durabat autem schisma 26. inchoatum ann. 1378. quod sub anno 1418. Clemente Octauo Antipapa spontè renunciante, finem accepit. Quare quod de schismate vigesimo secundo comminiscitur, & de canonica sancti Saluatoris in illius initio destructa, & adulterinis prioribus, & canonicis, vt ingenuè fatear, non intelligo. hoc vnum scio, istud Collegium, sicut alia pleraq; illorum temporum iniuria, canonicis destitutum, Gabrieli Códulmerio S.R.E. Cardinali, qui postea fuit Eugenius Quartus fuisse commendatum, qui nostros canonicos, ad quos præcipuum gerebat dilectionis affectum, rogauit, vt illius Ecclesiæ curam gererent, nocturnas, ac diurnas horas, & cætera officia diuina in illa persoluentes: qui dicto obedientes per aliquod tempus prædictam Ecclesiam tenuerunt. Cæterum quòd aliam collegiatam, eamq; præcipuam sanctæ Mariæ Charitatis obtinerent, in Ecclesia verò sancti Saluatoris iuxta Ordinis constitutiones non satis commodè vitam ducere, ob nimiam secularium frequentiam, valerent, quos ob ius ex licentia quæsitum à claustris arcere non poterant, ac ob alias etiam causas nunc reticendas, in Generalibus Comitijs Rauennæ anno 1427. Dominica tertia post Pascha Dominicæ Resurrectionis habitis, de eadem Ecclesia dimittenda in hunc modum decreuerunt. *Item deliberatum est, quòd monasterium sancti Saluatoris de Venetijs omnino dimittatur: & quòd fiat responsio Domino Cardinali Senensi, vt prouideat loco suo: quoniam intentio totius Capituli Generalis est, vt nullo modo teneatur. & ita determinauit, cum hac tamen conditione, quòd fratres vsque ad tres menses inclusiuè, & non vltra seruiant Domino Cardinali, habitando in monasterio, ita quod nihil exigant ab eo pro expensis, sed quod* vult

vult faciat secundum iudicium suum, sed transacto termino trium mensium omnino, & sine mora exeat, quod vt fiat, pertinebit præcipuè Rectori Generali.

Nostris verò ab eodem loco recedentibus, idem Cardinalis ad Pōrificatū euectus pro ea, quæ sūma in eo erat Regularium ordines, & collegia reparādi voluntas, protinus Thomæ Rechanatēsi, & Maceratensi Episcopo in mandatis dedit, vt de Religiosis sub D. Augustini Regula militantibus, præter quàm de mendicantibus, vsq; ad viginti quinque personas colligeret, & in canonicos Ecclesiæ, & monasterij sancti Saluatoris prædicti assumeret, Superiorum etiam licentia super hoc minime obtenta, vel requisita, à qua tamen licentia nostros per speciales datas Florentiæ 15. Kalend. Februarij 1435. exceptos esse voluit. Tandem idem Pontifex anno 1442. 21. Iunij eandem Ecclesiam cum omnibus eius iuribus, & pertinentijs vniuit Congregationi sancti Saluatoris Bononiensis.

III. De prædicto monasterio, & illius priuilegijs, & viris illustribus plura scribit Ioannes Baptista Signius in libris de Ordine, ac statu canonico præsertim lib. 2. cap. decimo, apud quem sit fides. Plura etiam perperam effundit Iosephus Mozzagrugnus in suis libris de rebus gestis canonicorum regularium, vt cum scribit lib. octauo, fol. 40. pag. prima, suos canonicos sancti Saluatoris Venetiarum absque vllo dubio antiquitate, nobilitate, & præeminentia erga canonicos sanctæ Mariæ de Charitate gloriari, vt in superioribus dictum est, & lib. septimo fol. 7. pagina prima, & secunda, cum scribit: *Dato igitur priuilegio dictus Romanus Pontifex ad maius viri Dei solatium, & consolationem concessit eisdem duos fratres de Ecclesia Lateranensi Petrum videlicet, & Catonem, & numerus Deo seruientium cœpit augeri. Hi canonici Lateranenses, maximam nostræ Congregationi autoritatem contulerunt, vt etiam nos à Lateranensibus ante reformationes particulares pēdere profiteamur, & cum Lateranensibus vnitos esse*, & eod. lib. fol. 14. pagina prima, cum dicit, canonicis sanctæ Mariæ de Charitate volentibus ire de pāe se in processionibus separatis à canonicis sancti Saluatoris, Serenissimū Ducē Venetiarum iussisse, illos ire in loco inferiori ab illis sancti Saluatoris, & postea lib. octauo fol. 40. colum. prima hoc factum suis applicat, tanquam si sui illi essent, qui tunc in cœnobio sancti Saluatoris degebant. Quæ illius pace falsa sunt, neque illius scopo vllatenus deseruiunt: nam quod primo loco ait, monasterium sancti Saluatoris antiquitate præstare monasterio sanctæ Mariæ de Charitate, si de monasterio, & collegio canonicorum regularium intelligi velit, absolutè falsum esse conuincitur, ex vtriusque fundatione superius notata. Rursus quod secundo loco subdit, duos illos canonicos ex monasterio Lateranensi missos ab Innocentio Secundo ad Ecclesiam sancti Saluatoris maximam autoritatem contulisse suæ Congregationi, vt ipsi quoque, qui sunt canonici sancti Saluatoris de Bononia nuncupati, à Lateranensibus ante reformationes particulares se pendere profiteantur, silentio potius explodendum est, quàm ratione confutandum. quam enim autoritatem huic congregationi Lateranenses illi contulerunt, quæ non nisi post annos ducentos, & septuaginta ab illorum profectione ad dictam Ecclesiam sancti Saluatoris, in mundo esse cœpit, in qua canonica sancti Saluatoris antiqui illi canonici siue ab Innocentio Secundo Pontifice Maximo, siue à Bonfilio de Iustis instituti, multis annis antequam canonici Saluatoriēses de Bononia eò accederent, penitus, atque penitus extincti erant? At inquiet, nos in eorum loco subrogati sumus. sed cur non à pari dicunt, Diuum Benedictum, & alios eiusdem instituti sanctissimos viros magnam autoritatem suæ congregationi contulisse, vt meritò gloriari possint, se à Benedictinensibus descendisse? nam constat in eorum locum subrogatos fuisse in cœnobijs sancti Michaëlis de Candiana, sancti Danielis de monte Apono Diœcesis Paduanæ, sancti Sebastiani aliàs sancti Rufini apud Mantuam, sanctæ Sophiæ Beneuentanæ, & alijs præcipuis illius congregationis, eadem enim de vtriusque ratio est, ne latum vnguem distans. Tandem quod ait, canonicos s. Saluatoris Venetiarum ex decreto Principis Venetiarū in processionibus de an. 1391. habitis, canonicos sanctæ Mariæ Charitatis præcessisse, quid commune habet cum suis Saluatoriensibus de Bononia? vel quid istis modernis ex Eremitis Ilicetanis in canonicos transformatis, cum illis s. Saluatoris antiquis, veris, originarijs, & vt sic loqui liceat, naturalibus canonicis commune, excepta domo, quam illis penitus extinctis, isti obtinēt, vel nonune canonicorum, vel priuilegijs ex largitate Apostolica impetratis? canonici s. Mariæ de Charitate, qui tunc erant, & qui nūc sunt, cum illis antiquis s. Saluatoris Venetiarum eiusdem naturæ, ac instituti erār: & ob eam causam in publicis processionibus sub vna Cruce tanquam vnum corpus simul incedebant. Cæterū antiquo instituto s. Saluatoris alterato, & tandem extincto illi s. Mariæ de Charitate suum locum obtinuerunt, qui illis non ex decreto Principis Venetiarū, sed de iure cōgruebat, digniorē super omnes ordines regulariū, ita demū post longos litium amphractus summo Pōtifice decernente. Noui autem canonici s. Saluatoris, vt qui de illis antiquis nullatenus sunt, sed recēs post monachos instituti, nouissimum similiter locū tenēt infra omnes ordines monasticos, supra Fratres Prędicatores. & tamē iactat confidēter hic autor, absq; vllo dubio antiquitate, nobilitate, & præeminentia erga canonic. s. Mariæ de Charitate, se & suos gloriari vt dictum est, dum de s. Saluatore ageretur.

Tertiū collegiū est s. Clementis de Orphano vocatū, quod vnà cum xenodochio illi contiguo ante annum saltem 1160. fundatum constat ex instrumento concessionis factæ ab Episcopo Ariminensi nomine Alberico Lothario Priori sancti Clementis de Orphano, & illius successoribus in perpetuum, ad instantiam Domini Patriarchæ Gradēsis, IV.

de quadam Ecclesia S. Iacobi de Secundo nücupata cum omnibus suis pertinentijs, quod instrumentum fuit rogatum Arimini per manum Saffo Ariminensis scribę communitatis anno 1173. die 10. Ianuarij, & extractum ex Authentico per manum Gabrielis Seibani S. Palatij Notarij anno 1231. die 11. Februarij: sed & Iosephus Mozzagrugnus lib. 1. in fine refert, lectas literas Benedicti XII. sub Bulla plumbea, attestantes Ioannem XXII. illius prædecessorem contulisse monasterium sancti Clementis cum Xenodochio in ripa Canalis Orphani Castellanensis Diœcesis, constructum à Petro Gatiloso Veneto anno 1141. canonicis regularibus, tunc vacans per decessum Domini Nicolai de Arimundo in personam D. Nicolai de Beneuenutis canonici regularis monasterij sancti Spiritus, licet diuersi habitus, apud quem autorem quoad hoc sit fides. Ad istud monasterium primò delatæ sunt ex Alexandria reliquiæ sancti Confessoris, & Patriarchæ Aniani, quæ postea in Ecclesiam sanctæ Mariæ de Charitate fuerunt translatæ, vbi nunc in veneratione habētur. demum istud monasterium canonicis destitutum dicto monasterio s. Mariæ de Charitate nostræ cōgregationis fuit vnitum ab Eugenio Quarto per suas datas iv. Nonas Decemb. an. 1432.

Quartum est sancti Spiritus Venetiarum. istud monasterium ferunt circa annum 1140. cum Xenodochio contiguo exstructum, quod an verum sit nescio. hoc certum, si vera sunt quæ de collatione monasterij sancti Clementis Ordinis canonicorum regularium, facta à Ioanne XXII. Domno Nicolao de Beneuenutis canonico item S. Spiritus proximè sunt narrata, viguisse ab antiquo tempore disciplinam canonicam in dicto monasterio. Cæterum & illud quoque canonicis destitutum varia passum est discrimina. tandem circa annum 1430. idem institutum canonicorū regularium denuo recepit, quod hactenus seruat: qui canonici regulares s. Spiritus cōmuniter dicuntur, de quibus infra sermo redibit.

Quintum est s. Helenæ, quod ab institutione canonici Ordinis extitisse, ostendit historia translationis reliquiarū s. Helenæ Constantini matris ex ciuitate Bizantio ad prædictum monasteriū s. Helenę, quæ sic habet. *Anno 1213. Duce Petro Ziano Aicardus canonicus regularis ex monasterio sui Ordinis Constantinopolitano, clam sustulit corpus S. Helenæ, quod Venetias translatū in suo monasterio S. Helenæ dicato locauit.* Quanquā de hoc monasterio aliud reperire nō potui, nisi quod de an. 1407. cū canonicis esset penitus destitutū, monachis Oliuetanis concessum est, qui vsque in hodiernū diem illud detinent.

V. Sextum est s. Georgij in Alega, quod ab institutione fuisse collegium canonicorum regulariū, ac in eo disciplinam canonicam viguisse, ostendunt literæ Greg. XII. per quas idem monasterium canonicis ferè destitutum, quippe qui ad vnum solum Priorem, & duos fratres conuersos redacti fuerant, eodem Priore nomine Ludouico Balbo consentiente, ex Regulari transtulit in collegium canonicorum tunc secularium, qui s. Georgij de Alega vocantur. In quibus literis hæc inter alia habentur: *Sane petitio pro parte dilecti filij* Ludouici *Prioris monasterij S. Georgij in Alega per Priorem soliti gubernari, Ordinis S. Augustini Castellanensis Diœcesis, nobis nuper exhibita continebat, quod monasterium prædictum, in quo ab olim laudabiliter viguit obseruantia regularis, & eius instituta Apostolica fuerunt per Sedem Apostolicam approbata, à longis retroactis temporibus extitit, prout existit huiusmodi regulari obseruantia destitutum, &c.* Hæ literæ habentur in nouo Bullario Romano inter constitutiones Gregorij XII. constitutione prima, quæ est Bulla institutionis canonicorum secularium S. Georgij in Alega nuncupatorum.

Septimum est monasterium S. Crucis quod nūc à Collegio sacrarum Virginum Ordinis . . . tenetur: illud enim prius monasterium canonicorū regularium fuerat, teste Sansoino in sua Venetia in descriptione illius monasterij.

Octauum est S. Antonij Venetiarum, cuius Ecclesia primò fuit vnita monasterio S. Saluatoris Venetiarum tunc Congregationis S. Saluatoris de Bononia per Sixtum Quartum anno 1471. die 19. Octobris. Deinde anno 1475. 29. Augusti ab eodem Pontifice separata, & in Prioratum dictæ Congregationis erecta. cuius Prioribus Innocentius Octauus, & Alexander Sextus, ad instantiam Ducum Venetorum vsum Pontificalium, & alia priuilegia concesserunt.

Præter supradicta verò collegia canonicorum est etiam in eadem ciuitate Castellana seu Venetiarum, monasterium cum primis nobile sacrarum Virginum canonissarum nostræ congregationis sancti Danielis nuncuparum, cuius tamen regimen Abbas S. Mariæ Charitatis anno 1604. iustissimis, & honestissimis ex causis, in manibus Illustrissimi Patriarchæ, necnon etiam Serenissimi Ducis, quibus iubentibus ante centum circiter annos prædecessores illius coacti illud susceperant, sponte resignauit, & ita congregationem præter expectationē grauissimis curis liberauit. In eadem Ciuitate erat aliud collegium canonissarum S. Mariæ de Virginibus, quæ nescio, an nunc etiam cum regula canonica perseuerent.

Caput vigesimumquintum.

De Ecclesijs, & Monasterijs existentibus in Patriarchatu Aquileiense, ac in toto Dominio Venetorum.

Patriarchalem Ecclesiam Aquileiensem sanctus vir Apostolicus Hermagoras D. Marci discipulus, aut potius ipse Marcus Euangelista primus fundauit, & cum nulli dubium sit, iisdem illam institutis, ac legibus plantasse, quas Romæ à B. Petro didicerat, I.

diceret, quibusque Ecclesiã Alexãdrinam fundauit, extra difficultatẽ remanet, Ecclesiam Aquileiensem sub regulari disciplina clericorum communiter viuentium fuisse institutam, nec minori certitudine credendum est, idem institutum in ea vsque ad omnimodam illius euersionem sub Totila secutam, retentum fuisse, nam & Diuus Hieronymus in continuatione Chronici Eusebij Pamphili circa annum Domini 378. Olympiade verò 289. in laudem clericorum Ecclesiæ Aquileiensis scribit, quos veluti choros Beatorum commendat. illum vide. Nec dubium in eodem Aquileiensi Patriarchatu multa olim fuisse canonicorum nostri Ordinis collegia, quandoquidem ille vnus cum Gradensi eidem finitimo pro vna integra Prouincia ad capitulum Prouinciale celebrandum à Benedicto XII. fuerat determinatus. Verùm vicissitudines temporum, & Barbarorum frequentissimæ in illam Prouinciam irruptiones, incursiones, populorum euersiones, quas non semel sustinuit, illorum monumenta deleuerunt, paucis seruatis, quorum vel adhuc vestigia remanent, vel saltem in locorum tabularijs memoria est conseruata, ex quibus, quæ venari licuit, hic fideliter subijcimus.

In Dioecesi Cenetensi in Castro Conegliani est vetustum collegium canonicorum regularium olim Ordinis sancti Marci, nunc Ordinis s. Augustini, & nostræ congregationis Lateranensis, cui per Sixtum Quartum sub anno 1478. fuit vnitum.

In ciuitate Taruisij cœnobium S. Quadraginta Martyrũ olim membrũ congregationis s. Frigdiani Lucensis, nunc cum suo capite nostræ congregationi vnitum, & multis priuilegijs, & viris claris exornatum, de quibus in nostra congregatione Lateranensi sermo erit.

In eadem ciuitate Prioratus vetustissimus sanctę Mariæ de Bethleem nuncupatus, cum à tempore immemorabili conuentu esset destitutus, & commendatus per resignationem nobilis viri Doymi de Valtrasono, fuit ab Innocentio Octauo an. 1490. eidem monasterio sanctorum quadraginta martyrum vnitus.

In eadem ciuitate monasterium sancti Pauli erat Canonissarum, quæ paucis ab hinc annis habitum mutauerunt.

II. IN ciuitate Patauina Ecclesiam s. Iustinę nunc monachorum Cassinensium, & ante illos Cluniacensium, antea collegium canonicorum regularium extitisse fatentur Glossa in cap. ex literis & ibidem Ostiensis de officio iudicis delegati.

In Dioecesi Patauina ab antiquissimo tempore fuisse collegium canonicorum regularium, indicat locus, qui nunc etiam tertio circiter milliario versus Orientem ab vrbe distans, Canonica vulgariter nuncupatur.

In eadem verò ciuitate Patauina est Abbatiale cœnobium cum insigni Bibliotheca nostræ congregationis sancti Ioannis in Viridario nuncupatum.

In eadem ciuitate est conuentus Prioralis canonicorum regularium s. Spiritus Venetiarum, qui s. Michaëlis dicitur.

In eadem ciuitate est Prioratus s. Antonij de Vienna nuncupatus, olim membrum s. Antonij Venetiarum congregationis s. Saluatoris Bononiensis, postea in Prioratum distinctum erectus per Pium Quartum anno 1563.

In Dioecesi verò Patauina est præcipuum cœnobium Abbatiale sancti Michaëlis de Candiana eiusdem congregationis, ac illi vnitum per Nicolaum Quintum, cum prius esset monachorum Ordinis s. Benedicti, vt patet ex libro taxarum Apostolicarum.

In eadem Dioecesi est aliud Abbatiale cœnobium s. Danielis prope Aponum eiusdem congregationis, à Pio Secundo illi vnitum, cum prius esset Ordinis s. Benedicti, ex eodem libro taxarum Apostolicarum.

IN ciuitate Vicentia est Abbatiale cœnobium s. Bartholomæi, cum alio de Pane in sacco sibi vnito, nostræ congregationis, antea Ordinis s. Marci, de quo suo loco dicendum erit. III.

In Dioecesi Vicentina erat Prioratus conuentualis canonicorum regularium Ordinis D. Marci, cuius Prioris meminit Honorius Tertius in literis Confirmationis Regulæ, & Constitutionum eiusdem Ordinis D. Marci datis anno 1218. Vocabatur dictus Prioratus s. Eusebij de Seratico. Verùm præter contenta in dictis literis amplius nihil de illo potui inuenire.

In ciuitate Veronensi collegium s. Georgij, quod nunc tenent canonici s. Georgij de Alega nuncupati; antea fuerat canonicorum Regularium Ord. s. Augustini, qui exactis quibusdam monialibus ob solutam vitam, & ad alia monasteria translatis, ad illud regendum vocati fuerunt à Pellegrino illius Ecclesiæ tunc Curatore, & consentiente ciuitatis Episcopo anno humanæ salutis 1127. de quo Hieronymus à Curte nobilis Veronensis in sua historia lib. 15. hæc inter alia scribit: *Hic (scilicet Pellegrinus Archipresbyter) qui paulò plus quinque annis istam Ecclesiam tenuit, ductus deuotione, egit vt anno 1127. ad illius regimen Canonici Regulares S. Augustini ponerentur, & ita fuit*, Episcopo *rem probante, quemadmodum legitur in quibusdam libris vetustissimis, & authenticis illius monasterij, in quibus ad literam ita legitur. Cum sit quod monasterium S. Georgij in Braida de Verona quoddam mulierum, ac monacharum fuerit cœnobium, Diaboli tamen potius quàm Dei templum, & quasi prostibulum: idcirco in remedium animæ nostræ volentes illud reformare, Canonicos sub regula D. Augustini perpetuò famulãtes in eo ordinare voluimus. & post pauca. Rexerũt RR. Canonici Ecclesiã prædictam, & monasterium vsque ad annum 1295. eo maiori sanctitatis, Religionis fama redolentes, quo maiori licentia, & scandalo Moniales antea vixerant, atque in hunc modum locus virtutum Seminarium euaserat, & morum optimorum gymnasium, quibus mediantibus multa priuilegia, & immunitates*

tates à Summis Pontificibus, & seculi Principibus obtinuerunt: bonorum etiam affluentia plurimum ditati, Deo ostendente quantum ad bonorum etiam temporalium incrementum, vita sanctitudo prosit. Hæc dictus autor, & alia, quæ apud illum videri possunt. quando verò, & quas ob causas canonici regulares loco cesserint, diuinare non possum.

Apud Veronam in monte Donico ciuitati imminenti est Abbatiale cœnobium congr. s.Leonardi, sanctorum seminarium, de quo in Lateranensi congregatione plura dicenda.

In ciuitate Veronensi erat Prioratus conuentualis canonicorum regularium Ordinis s.Marci, cuius mentio habetur in literis Honorij Tertij proximè citatis, quod s.Spiritus appellabatur.

IV. IN ciuitate, & Diœcesi Brixiensi multa fuisse olim collegia nostri Ordinis, vel ex hoc solùm coniectare licet, quòd in capitulo Prouinciali Papiesi sæpius memorato vnus visitator pro solis monasterijs, & Ecclesijs canonicorum regularium in Episcopatibus Brixiensi, & Laudensi fuerit cōstitutus. Ea verò, quorum nomina ex actis dicti Capituli, vel alijs veridicis scripturis colliguntur, quæq; hactenus, vel per se, vel alijs monasterijs vnita supersunt, hæc sunt.

Primum Abbatiale cœnobiū s. Afræ, seu verius SS. Faustini, & Iouitæ ad sanguinem, vel s. Saluatoris vetustissimum, & nunc nostræ congregationis: dicitur autem SS Faustini, & Iouitæ ad sanguinem, quòd sit locus plurimorum S.Martyrum sepulchro, & Reliquijs venerandus, de quibus Galesinus in Martyrologio sub die 7. 11. & 16. Ianuarij, & sub die 12. Februarij, & alij, sed & nos in lib. de congregatione Lateranensi ex instituto dicemus. Nunc quod ad illius antiquitatem attinet, in actis sæpe dicti Capituli Papiensis recensetur Præpositus monasterij SS. Faustini, & Iouitæ, ad sanguinem, & videtur fuisse ille met, qui in ingressu Capituli sermonem habuit, quique inter Definitores ipsius Capituli fuit renunciatus. Quare decipiuntur, qui non ante annum 1516. quo tempore nostri, monasterio s. Saluatoris Suburbano, vbi tunc degebant hostiliter euerso, intra dictam Ecclesiam sese receperunt, illam nostri Ordinis canonicos habuisse arbitrantur, cum longè ante illud tempus, nimirum 1340. constet, Ecclesiam sanctorum Faustini, & Iouitæ ad sanguinem canonicorum conuentum non ignobilem habuisse, qui sub cura Præpositi degebant. Sed & longè ante annum illum 1340. fuerunt ibidem clerici canonici; si vera sunt, quæ de prædicta Ecclesia Ioannes Philippus noster lib. 3. cap. 32. scribit, in ea siquidem stetisse Beatum Dominicum, & ibi habitam sedem, ac mensam, in qua ipse gloriosus sanctus studebat, quæ cum maxima veneratione seruaretur: ibi quoque B. Guallam Ordinis Prædicatorum, & postea Brixiensem Episcopum, dum esset in campanili, Beati Dominici animam vidisse, quam in Paradisum Angeli ferebant. Istud monasterium conuentu tandem destitutum anno 1523. canonicis nostris, monasterio sancti Saluatoris Suburbano bellorum ruinis euerso, fuit concessum, vt infra dicemus.

Secundum est monasterium ipsum s.Saluatoris in Suburbijs ciuitatis Brixiæ constitutum, cum altero monasterio Canonissarum eiusdem ordinis sibi vnito, quibus inuicem vnitis Gregorius Nonus insigne priuilegium concessit anno 1232. & Pontificatus sui quinto, quod quidem priuilegium sic incipit: *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Præposito s.Saluatoris, & s. Mariæ iuxta Brixiam, eiusq; fratribus, & sororibus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosā &c.* Reliqua si vacat, videre poteris in libro Indultorum nostræ congregationis pag. 146. & sequentibus huius etiam monasterij sub titulo Præpositure in actis Capituli Papiensis mentio habetur, in hoc monasterio regularis obseruātia per tot vicissitudines temporum vsque ad nostram reformationem in loco Frisonariæ factam durauit, nostris verò ibidem reformatis, Præpositus dicti monasterij cum suis canonicis reformationem ipsam ex animo susceperunt, & nostræ congregationi fuerunt vniti, & ita viguit in eodem monasterio disciplina canonica vsque ad annum 1516. quo anno in obsidione ciuitatis solo fuit æquatum. Conuentus verò, & Præpositura cum titulo sancti Saluatoris intra vrbem, & Ecclesiam olim sanctæ Afræ, siue Sanctorum Faustini, & Iouitæ ad sanguinem, per Clementem Septimum anno 1523. translata.

Tertium est s. Ioannis deforis, cuius similiter sub titulo Præpositure in actis eiusdem capituli mentio habetur. Ferunt antè canonicos moniales quasdam ibi consedisse. Verùm cuius Ordinis essent, vel quo tempore loco cesserint, mihi hactenus incompertum: hanc Præposituram nunc obtinent canonici congr. s. Saluatoris de Bononia per Innocentium Octauum anno 1485. eidem congregationi vnitam.

Quartum est s.Petri in Oliueto, cuius Præpositum, Capitulum Prouinciale Papiense anno 1340. celebratum, in numerum Definitorum Capituli sequentis elegit. istud monasterium nunc tenent canonici Regulares sancti Georgij de Alega nuncupati.

Quintum est sancti Alexandri, quod vsque ad annum 1400. Canonicos Regulares tenuisse ostendunt instrumenta authentica in Archiuis cœnobij sancti Saluatoris eiusdem ciuitatis Brixiensis seruata.

Sextum est s.Mariæ Magdalenæ apud Brixiam, quod iam dudum canonicis destitutum, & in fabricis, excepta Ecclesia, propemodum cōsumptum, Eugenius Quartus anno 1441. eidem monasterio s.Saluatoris vniuit.

Septimum est monasterium, seu Prioratus olim conuentualis s. Georgij de Monte Claro Diœcesis Brixiensis, cuius Prior in Actis supradicti Capituli Papiensis memoratur, qui Canonicis destitutus, eidem cœnobio s.Saluatoris est vnitus.

Erat

Erat prope eandem Ciuitatem Monasteriũ Canonissarum S.Mariæ nuncupatum, & Monasterio Sancti Saluatoris vnitum, & sub regimine Præpositi eiusdem Monasterij degẽs, cuius meminit Gregorius Nonus in Priuilegio eisdẽ Monasterijs concesso, cuius mentio habita est superius hoc eodem capite. Verùm illud cum dicto Monasterio S.Saluatoris de anno 1516. fuit euersum, & forte ante illud tẽpus nullæ amplius erant ibi Sanctimoniales.

In eadem Ciuitate erat aliud Monasterium Canonissarum S.Catharinæ nuncupatum. extant literæ Eugenij Papæ Quarti datæ anno 1443. quibus Præposito s.Ioannis Brixiensis mandat, vnire dicto Monasterio s.Catharinæ domum s.Lucæ in Burgo s.Alexandri, & hospitale s.Ioannis de foris Brixiam Ordinis Humiliatorum, & hoc ad supplicationem ciuitatis. quarum literarum exemplum habetur in nostro Archiuio Romano.

V. Ecclesia Bergomensis inter præcipuas, easq. vetustissimas, in quibus apud Italos disciplina Canonica à sanctissimis Apostolis inter Clericos instituta, & a D.Augustino reparata olim viguit iure ac meritò numerari debet. de ista Ecclesia aliquid dicturus, vt rei amplitudini, ac sermonis breuitati consulam, ea solùm hic referam, quæ Bartholomæus de Peregrinis Ciuis Bergomensis, ac Presbyter in suo libro de Sacra, ac fertili vinea Bergomẽsi ex diuersis authenticis, catholicisq; libris, & scripturis diligenti cura collegit, qui liber editus est Brixiæ apud Ludouicum Britannicum. v. Idus Iulij M.D.LIII.

Igitur hic autor 1.par.cap.7. de s.Proiectitio Bergomensis Ecclesiæ Archidiacono disserens in hunc modum scribit. *Proiectitius primus Bergomensis Archidiaconus per annos septẽ, menses sex, hanc Sanctissimam vineam custodiuit, & sibi coadiutores, successoresq; elegit quadraginta clericos, qui secundum Regulam, moresque Apostolorum viuerent. Hæc ex epitaphio eius, & ex tertio Libro Chronicarũ D.Ioannis Maria Mediolanensis Canonici Regularis, & ex historia ipsius scripta in lib.3.cap.1. & 2. de Antiquitatibus, & gestis Diuorum Bergomensium, & cap.2. eiusdẽ primæ partis. Anno Christi 654. surrexit in vinea magnus ille colonus, & Beatus Pastor Io.Episcopus noster, &c. & infra. Hic sanctissimus Pastor numerum Canonicorum, & prouentus mirum in modum auxit, & quicquid ex victu honesto, ac vestitu superErat, in Ecclesiæ suæ beneficium dabat, vna denique, eadẽq; mensa communis omnibus, vnus habitus, vna regula, atque vnus ordo Apostolicus in Canonica Diui Martyris Alexandri ingiter seruabatur, &c.* Et infra. *Hæc breuiter collegimus ex antiqua* Longobardorum *historia* Pauli Diaconi *lib.6. cap.6. & 9. & ex Priuilegijs trium Imperatorũ Caroli Tertij, Arnulphi, Berengarij Primi. ex parte 5. lib.14.cap.26.30. & 40. Chronicorum Bartholomæi de Ossa Bergomatis, & ex 4. lib. Chronicorum D.Ioannis Mariæ Mediolanensis, & ex lib. Pontificum* Platinæ *Cremonensis, & ex epitaphio eius, & vt cõstat ex quadam scriptura in quodam saxo sculpta. Fara. & ex Memoriali Episcoporum Bergomi Iouitæ Clarensis. Rursus ex cap.19. eiusdem primæ partis. Beatus Adalbertus Carimalus nobilis ciuis Bergomensis vineam collabentem, ciuitatemq; ipsam bis ab Vngaris combustam, ac dirutam reformauit, templumq; in Vrbis medio, quod antea Beatæ Agneti dicatum fuerat* Parochiale, *illud amplificans Cathedrale templum s.Vincentij martyris constituit, & canonicam. Postea medium canonicorum numerum canonicæ S.Alexandri in recentiorem Canonicam prædictam S.Vincentij transtulit, & ibi iuxta Apostolorum Regulam, vt antea in Canonica D.Alexãdri degebant, ipsi quoque viuerent, constituit. & hoc fuit anno Christi* 896. *& Episcopatus sui anno secũdo. Rursum ex cap.23. eiusdem 1.par. In hanc vineã intrauit Regiufredus, qui hanc non more antecessorũ suorum regulariter gubernauit, sed tanquam pastor mercenarius, ad quem non pertinebat de ouibus, canonicos suos ex Regulari, & honesta valdè ad secularem, nimisq; liberam vitam transire, eosq; vagari permisit. Hoc factum est anno Christi 1012. & Pontificatus sui 16. mense 7. quo anno è vita migrauit die 28. Decembris. Hæc ex dicto memoriali.*

Præstat etiam huius autoris testimonio ad maiorem dilucidationem historiæ, & veritatis aliud subnectere ex canonico Regulari acceptum, sed ab eo, qui eadem Bergomensis Ecclesiæ monimẽta diligentissimè lustrauerat, Ioanne Philippo nostro ex lib.3.cap.24. acceptum, quod sic se habet. *In Episcopatu Bergomensi erant canonici Regulares: legitur enim in antiquis scripturis ipsius* Ecclesiæ, *quòd primò viuebant in communi iuxta morem Ierosolimitanæ Ecclesiæ, sub sancto Narnio, & Viatore Episcopis, & postea tempore Syluestri Papæ Primi floruit sub sancto* Proiectitio *Archidiacono, & tempore sancti* Ambrosij *sub sancto Iacobo Martyre: deinde tempore Iuniperti Longobardorum Regis floruit sub sancto Ioanne Episcopo, & Martyre. tandem sub sancto Adalberto Episcopo, & Cardinale. In ipso Episcopatu adhuc est refectorium canonicorum, & Regula* Patris *Augustini in choro Ecclesiæ.* Hæc Io.Philippus, qui cum Bergomi esset, quando ista sub anno 1529. scribebat, & fateatur tunc temporis Refectorium Canonicorum, & Regulam D.Augustini in Episcopatu, & Ecclesia Bergomensi visa, duo mihi euidenter probat. Alterum, Regularem obseruãtiam in aliqua saltem dictarum Ecclesiarum (duæ quippè erant Ecclesiæ, sancti Alexandri vna, s.Vincentij altera) longiùs post annum 1012. durauisse, alterum, canonicos Bergomenses canonicos Regulares, ac sub Beati Augustini Regula degentes verè extitisse: non autem canonicos communem vitam sponte, & sine votorum emissione ducentes, vt recentiores scribunt.

Præter verò supradictas maiores Ecclesias sanctorum Alexandri, & Vincẽtij, aliud erat Collegium nostrorum canonicorum perantiquum sancti Georgij de spino, cuius nunc etiam vestigia cum Ecclesia extra suburbium s.Leonardi cernũtur, de quo in præallegato libro de Vinea Bergomẽsi p.2. cap.40. VI.

c.48. hæc habes: *Militabat etiam Deo in hac vinea in temporibus (scilicet anno 1319. venerabilis Dominus Melchior de Trarussis, Prior monasterij sancti Georgij de Spino fundati extra portam colonij, Ordinis Canonicorum Regularium, qui anno sequenti videlicet 1320. principium dedit consortio Carceratorum Bergomi. Hæc ex primo, & secundo capite regulæ ipsius consortij, & ex alijs scripturis antiquis.*

In eadem ciuitate Bergomensi est cœnobium Abbatiale s. Spiritus nostræ congr. ex quo viros sanctitate, & doctrina illustres habuimus, de quibus inferius.

In ciuitate Cremensi est cœnobium Abbatiale s. Benedicti nostræ congregationis, cum nonnullis Parochijs sibi subiectis, de quo in congregatione Lateranensi.

In Diœcesi Tridentina, quæ licet sit in Comitatu Titolis, & extra dominium Venetorum, est tamē in Patriarchatu Aquileiensi, cuius suffraganeus est Episc. Tridentinus, duæ sunt insignes Præpositurae canonicorum regularium, de quibus ex actis visitationum Illustrissimi, & Reuerendiss. DD. Card. Madrucij Episcopi Tridentini hæc pauca accepi. *In Diœcesi Tridentina sunt duæ Præpositura Canonicorum Regularium sancti Augustini, altera sancti Michaëlis ad decem milliaria, à ciuitate distans: altera sanctæ Mariæ ad portam clausam vulgò Gries nuncupata. Harum Præpositi ex ipsarum gremio eliguntur, & vsum mitræ, & baculi obtinent*

Caput vigesimumsextum.

De Ecclesia Mediolanensi, & alijs Ecclesijs, & Collegijs Canonicorum Regularium existentibus in toto Dominio, & Metropoli Ducatus Mediolani.

I. Cum ex multorum probatæ satis fidei Autorum relatione docuerimus, canonicum institutum, secundum quod Beatissimus Pater Augustinus factus Hipponensis Episcopus illius Ecclesiæ canonicos reformauit, illum in Italia, & præsertim apud Insubres in Ecclesia Mediolanensi didicisse, rem superfluam agere videtemur, si Mediolanensem Ecclesiā ab institutione regularem fuisse pluribus confirmare niteremur, quod nunc admonendum censemus, solùm est, duas olim fuisse Mediolani maiores Ecclesias, quæ pro temporum vicissitudine pro Cathedralibus deseruiebant, alterā s. Teclæ, s. Ambrosij alteram, & quidem posterior nunc etiam superest proprio nomine retento. Verùm Prior solo æquata in eam magnificentissimam, & propè admirabilem formam, quæ nunc cernitur renouata, quæque nunc sola Ecclesia Metropolitana reputatur. Cæterùm in vtraque per multa tempora canonicorum regularium institutā viguisse, probatione non indiget. Nam quod ad Ecclesiam s. Ambrosij spectat, illius canonici vsque ad tempora Io. Andreæ Clementinarum Glossatoris Regulares erant. Vide quæ ille notat in Clementina prima in verbo Monasterijs, de electione. obijt autem Io. Andreæ anno 1348. ex Cardinali Bellarm. in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis: postea verò ex regularibus facti sunt seculares. De Ecclesia sanctæ Teclæ minor potest esse difficultas, cum in antiquo Pontificali pro forma solemnis professionis à canonicis regularibus emitti solitæ, reposita fuerit forma professionis canonicorum ipsius Ecclesiæ s. Teclæ. Ferunt etiam inueniri adhuc cartulas professionum quorundam illius Ecclesiæ canonicorum, quas tamen non vidi, sed ex relatione virorum fide dignorum didici, qui illas fatebantur vidisse: sed & sanctus Carolus Borromæus eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopus maximè laborauit, vt illam ad primæuum institutum quadantenus saltem reduceret, quòd canonicos Mediolanenses olim regulares fuisse authenticis documentis didicisset, prout in illius vita habes. Quo verò tempore canonici dictæ Ecclesiæ ex statu regulari ad seculatem defecerint, hactenus non inueni: suspicor tamen circa annum 1000. id accidisse, quod coniectari licet ex his, quæ pro Ecclesia Mediolanen. reformanda gessit B. Petrus Damiani.

Præter verò Ecclesiam ipsam Metropolitanam alia multa recensentur canonici Ordinis collegia, quorū nonnulla, vel ex regularibus secularia sunt effecta, vel canonicis destituta, ad alios aliorum ordinum regulares transierunt: Alia verò licèt valde pauca primæuum regularium canonicorum institutum adhuc retinent. Ex his Primum est collegium s. Laurentij vetustissimum, & incolatu s. Aquilini Coloniensis canonici, & martyris, & tandem illius reliquijs decoratum, nunc factum ex regulari seculare. II.

Secundum est s. Stephani in Brolio nuncupatum, cuius Præposito, & fratribus Innocentius III. in hunc modum scribit: *Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, Præposito, & fratribus sancti Stephani in Brolio, &c. Cum pro dilecto filio Al. Marcellino Subdiacono nostro preces vobis misissemus Apostolicas, & preceptum, vt ipsum in fratrem vestrum, & canonicum recipere deberetis, titulati Ecclesiæ vestræ hoc in suum præiudicium fieri asserentes, ne procederetur &c.* & infra. *Si verò (quod non credimus) mandatum nostrum nolueritis adimplere, noueritis nos dilecto filio Guiscardo de Arsag. Canonico Mediolanensi in mandatis dedisse, vt vos ad ea, quæ præmisimus, exequenda per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, compellat.* Habetur hæc epistola in secundo libro epistolarum Innocentij Tertij, pagina 426. sed & istud etiam collegium ex regularibus ad seculares defecit.

Tertium est s. Saryri in quo antiquitus fuisse duplex

duplex collegium (sicut etiam apud sanctum Ambrosium) alterum canonicorum regularium, alterum monachorum, Basilius noster Sirenius authenticis scripturis, quas apud se habet, perhibet comprobari, quas scripturas, quoniam ego non vidi, apud illum sit fides.

Quartum sancti Barnabæ extra portam Tonsam, in quo stetisse Canonicos regulares sub regimine Prioris vsque ad annum circiter 1500. fatetur, qui illos vidit Augustinus Ticinensis, dum monasterij nostri Casoretani apud Mediolanum Præfecturam teneret, in secunda parte sui Elucidarij Christianarum Religionum, & Syluester Maurolicus in historia omnium Christianarum Religionum libro quinto, pagina 599. postea verò canonicis deficientibus, clerici regulares Congregationis sancti Pauli Decollati subintroducti, sui Ordinis prima fundamenta ibidem ponentes, Barnabitę sunt exinde nuncupati.

Quintum sanctæ Mariæ de Crescentiaco, tertio ab vrbe milliario versus Orientem positum, quod est vetustissimum, & caput congregationis olim extitit, vt & præclarissimorum virorum seminarium, inter quos duo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales fuerunt. nunc nostræ Lateranensi congregationi vnitum, de quo infra dicendum erit.

Sextum sancti Georgij de Brinate apud Ticinum amnē 20. a ciuitate milliario remotum, quod Vrbanus Pontifex huius nominis Tertius ex Patricia familia de Cribellis in suo allodio paterno fundauit, & bonis patrimonialibus dotatum, Canonicis Regularibus sanctæ Mariæ de Crescentiaco donauit, quod nunc etiam, Deo adiuuante, canonici nostræ congreg. tenent. de quo infra in congr. Later.

Septimum est monasterium s. Petri de Vlmo, quod idem pijssimus Pontifex, & in ordinem canonicum summoperè propensus, in alio allodio paterno excitauit, & bonis patrimonialibus similiter locupletauit teste Seuerino Calco in quadam epist. ad Io. Cribellum eiusdem collegij s. Petri de Vlmo Præpositū, quā præmittit libro Eusebij Corradi Mediolanen. cuius est titulus: *Responsio pro venerabili, & erudito Dei prædicatore, D. Dominico Canonico Regulari contra quendam fratrem ord. Erem.* Ex qua etiam epist. habetur canonicos regul. in monasterio sub Præposito item regulari vsque ad annum salutem 1478. quo anno liber est impressus, permansisse. Præpositus eiusdem monasterij capitulo Prouinciali apud Papiam anno 1340. celebrato interfuit, ac in eo inter Definitores capituli renunciatus. Nunc locus canonicis destitutus, monasterium destructum, Ecclesia vix superstite, & bona illius, quæ maximos prouentus reddunt, commendata.

Octauum est monasterium Campi mortui nuncupatum à nobilissima familia de Mantegacijs fundatum, constitutis in eo Canonicis Regularibus, qui per multa tempora illud tenuerunt. Nam & in sæpe memorato capitulo Papiensi huius monasterij, & illius Prioris mentio habetur. Sed quanquam esset de Iure patronatus familiæ de Mantegacijs, neque alij, quàm canonici Regulariter professi ex fundatoris dispositione possent instituti Priores, patronis reclamantibus, clericis secularibus est commendatum, & disciplina canonica penitus sublata.

III. Nonum est Abbatiale cœnobium nostræ congregationis de Casoreto a. ab vrbe milliario, foris portam Orientalem a Religiosissimo viro Petro de Tancijs anno 1405. fundatum, de quo in congr. Lateranensi.

Decimum est Abbatiale cœnobium sanctæ Mariæ Passionis nostrę congregationis inter præcipua Mediolani collegia Regularium numerandum, à Reuerendissimo D. Celso Dugnano Abbate Generali nouo peristilio magnificentissimo auctum, & alijs fabricis, tam pro vsu canonicorum, quàm etiam ad excipiendos hospites. cui operi ram præclaro Gabriel Ciradinus, qui nunc eidem monasterio præest Abbas dignissimus non parum contulit, de quo in congr. Lateranensi similiter dicemus.

Vndecimum est sancti Celsi congreg. s. Saluatoris Bononiensis, quod illis concessum fuit à Paulo Quarto anno 1548. per suas datas tertio idus Martij. erat Ord. D. Benedicti ex lib. taxarum Apostolicarum.

Duodecimo tandem loco numerari potest collegium sacrarum Virginum canonissarum sanctæ Mariæ Annuntiatæ nostræ congr. quod & regularis vitę sanctimonia, & virginum primæ nobilitatis numero cum primis floret.

In ciuitate Cremonensi Ecclesia collegiata sanctæ Agathę, cuius Præpositus vtitur insignibus Pōtificalibus, à prima fundatione fuit canonica regularis, illam enim pij quidam ex Cremonensibus, proprijs sumptibus erexerunt circa annum salutis 1080. cuius regimen canonicis regularibus statim commiserunt. Eam verò Vrbanus Papa II. anno 1096. sub protectione Sedis Apostolicæ recepit, quam ipse ac illius prædecessor Gregorius Septimus, nec non etiam successores Paschalis, & Calistus Secundi; Eugenius, Alexander, Lucius, Vrbanus, Cœlestinus, Innocentius III. & alij multis, ijsq; amplissimis priuilegijs communierunt. Inter quæ præcipuum, quo nunc etiam illius Ecclesiæ Præpositi vtuntur, est priuilegium vsus mitræ, & baculi, & aliorum habituum pontificalium, quod ab Alexandro, & Lucio Tertio concessum firmauit Vrbanus Tertius. In dicta Ecclesia per annos circiter quadringentos viguit disciplina canonica sub regula D. Patris Augustini, nam in priuilegio, quod Nicolaus V. anno 1452. tertio nonas Februarij Rectori nostro Generali, & cæteris nostræ congr. Prælatis contra fugitiuos, & apostatas concessit, sic habetur: *Prælatis verò quibuscunq; tales suscipientibus, ac recipientibus, præsertim dilecto filio Bono de Vspirellis Præposito Monasterij sanctæ Agathæ Cremonensis per Præpositum solitì gubernari, qui vt asseritis nonnullos ex dilectis filijs*

Canonicis Lateranensibus prætextu quarūdam literarum Apostolicarum recepit, ac recipere tentat, quibus literis etiamsi motu proprio, & ex certa scientia à nobis emanauerint, derogamus, illasque omnino quoad Canonicos Lateranēses prædictos annullamus, & pro infectis haberi volumus. Quatenus eosdem canonicos fugitiuos à se suisq; locis penitus, & omnino expellere intra competentes per vos eis, & eorum singulis præfigendos terminos peremptorios studeant, & procurent &c. Verùm paulatim zelo disciplinæ canonicæ frigescente, eadem canonica ex regulari effecta est secularis.

In eadem ciuitate, est cœnobium Abbatiale s. Petri septem Ecclesias Parochiales partim in ciuitate, partim in Diœcesi Cremonensi, & Bergomensi sub se habens, de quo in nostra cong. Lat.

In eadem ciuitate est Prioratus s. Pauli Parochialis, in quo Prior cum duobus canonicis, & vno conuentu resident, eidem tamen Abbatiali cœnobio subiectus, & vnitus.

In eadem ciuitate, siue in illius Suburbijs erat perantiquus Prioratus conuentualis, seu monasterium sanctæ Mariæ de Valle Viridi, congregationis, vt opinor, canonicorum Regularium Vallis Viridis nuncupatæ: nam dictam congregationem in Prouincijs Galliarum, & Italiæ, ac etiam vtriusque Siciliæ, viris, & monasterijs, non parum fuisse dilatatā, testatur Syluester Maurolicus in suo libro, quem mare Oceanum omnium Religionum adtitulauit pagina mihi trigesima octaua, vbi data opera de hac congregatione scribit, & inter alia illius monasteria, istud de quo nunc agimus, nominatim recenset. hoc insuper addens, prædictam congregationem non solùm collegijs canonicorum, verum etiam Sacrarum Virginum Canonissarum in Italia olim abundasse: quæ res suspicandi ansam præbet, alterum monasterium Sanctimonialium eiusdem ciuitatis Cremonæ; quod Vallis Viridis dicitur, ab antiquo tempore Canonissarum dictæ congr. extitisse; quibus nihilominus deficientibus, moniales Ordinis Cistercien. ad illud sunt trāslatæ.

In eadem ciuitate siue in eius suburbijs, erat Prioratus s. Pelagiæ Ordinis canonicorum regularium s. Marci, cuius Prior nouissimus fuit M. Hieronymus Vida Cremonensis, postea Prior sancti Syluestri apud Tusculanum à nostro Abbatiali cœnobio Romano s. Mariæ Pacis pendentis, demum Albæ Episcopus. nunc Seminario clericorum ciuitatis Cremonensis vnitus.

In ciuitate, ac Diœcesi Laudensi fuisse olim monasteria canonici Ordinis non pauca, indicio esse potest Visitator, qui in capitulo Prouinciali Papiæ habito pro solis monasterijs in Episcopatibus Brixiē. & Laudē. existētibus fuit destinatus. nā in actis illius capituli sic legitur: *Dominus Præpositus monasterij s. Io. deforis Brixia visitare debeat, & teneatur omnia monasteria, Ecclesias, & loca existentia in ciuitatibus, & Diœcesibus Brixien. & Laudensi.* Verùm quæ clades ciuitatem cū illius Diœcesi contriuerint, ex hoc accipe, quòd nō solum omnia monasteria prędicta, verùm etiam illorū nomina funditus ac penitus deleuerunt. est nunc in eadem ciuitate monasterium s. Romani Parochiale nostræ congr. cum Abbatia s. Mariæ de Riolo sibi vnita, de quo in Lateranensi congregatione sermo redibit.

IN Ecclesia Papiensi per sanctum Syrum Marci Euangelistæ discipulum fundata clericos more Apostolico in communi viuentes institutos, præter Augustinum Ticinensem, alij quoque autores non ignobiles affirmant. & sane ita dicendum esse conuincunt, quæ de communi vita clericorum primitiuæ Ecclesiæ superius tradidimus, vsque ad Vrbanum Primum, & Syluestrum Primum inter omnes clericos seruata. nec illud omittendum, quod Sigonius libro decimo de Episcopis Bononiensibus in Actis Ioannis Episcopi narrat, celebratum videlicet anno 872. apud Ticinum Concilium, ac in eo definitum, vt Episcopi proximum Ecclesiæ claustrum instituerent, in quo ipsi cum clero regulariter Deo militarent. Recensentur in ciuitate, ac Diœcesi Papiensi collegia canonici Ordinis non pauca, quorum nonnulla vel penitus extincta, vel illorum domus ad alios Ordines translata: quædam verò nunc etiam sub regulari disciplina perseuerant. hæc autem sunt. IV.

Primum Regale cœnobium D. Petri in cœlo aureo sanctissimi Patris Augustini Reliquiarum thesauro inæstimabili ornatum, & locupletatum, quod semel sub Regula canonica fundatum, per summam rerum vicissitudinem institutum canonicorum regularium semper tenuit. de quo libro 1. in fine plura dicta sunt, sed plura adijcienda, quæ in libro sequenti de congregatione Lateranensi referemus.

Secundum s. Iuentij eiusdem ciuitatis, quod collegium circa annum 1100. à quodam nobili ciue Papiensi ex familia de Caneua noua fuit institutum ea lege, vt in eo Præpositus cum septem canonicis regulariter, & communiter viuerent, secundum regulam B. Patris Augustini. Extant Innocentij Tertij literæ ad Præpositum, & fratres s. Iuentij, quibus quendam clericum in fratrem, & canonicum recipi mandat, & locum ei, & stallum in choro assignari, & etiam beneficium. Vide suspicari possumus, illos temporibus Innocentij Tertij iam à regulari obseruantia relaxatos, quanquam non taliter, vt præbendas designatas haberent: siquidem pro illo vno clerico, quem in canonicum recipere nolebant, sex alios in canonicos admiserant, vt ex forma dictarum literarum patet. Istud collegium nunc seculare penitus est effectum, in quo Præpositus cum paucis canonicis residere solet. Literæ Innocentij habentur libro decimo, pag. 56.

Tertium fuit sancti Ioan de Cimiterio in Suburbio ciuitatis Papien. quod licèt nunc solo sit æquatum, ac penitus extinctum, constat nihilominus fuisse monasterium canonici Ordinis non ignobile, quod Lucius & Innocētius Tertius suis priuilegijs confouere, & sub protectione Sedis Apost. recipere

non

non sunt dedignati. Habetur priuilegium ab Innocentio Tertio eidem monasterio ad exemplum alterius à Lucio illius prædecessore cōcessum lib. 1. epistolarum pag. 230. cuius exemplum hic subiicere non abs re futurum existimaui. illud eiusmodi est.

Innocentius Episcopus &c. N. Præposito s. Ioannis de Cimiterio, eiusq; fratribus tam præsentibus, quàm futuris canonicè substituendis in perpetuum. effectum iusta postulantibus &c. & infra, *& præfatam Ecclesiam s. Ioannis in Papiensi suburbio sitam, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar fælic. record. Lucij Papæ prædecessoris nostri sub* B. *Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus, statuentes vt ordo canonicus qui secundum Deum, &* B. *Augustini regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunq; possessiones &c. in quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentijs suis, Ecclesiam s. Mariæ positam in porta aurea cum omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam s. Mariæ positam in Castello Lampbranchi cum pertinentiis suis, & plebem, quæ dicitur rete, cum omnibus pertinentiis suis. Sanè cum Generale interdictum &c. sepulturam quoque &c. obeunte verò te &c. Datum Laterani per manum Rainaldi Domini Papæ Notarii, Cancellarii vicem agentis 18. Cal. Ianuarii, indictione secunda, Incarnationis Dominicæ anno 1198. Pontificatus verò Domini Innocentii Papæ Tertii anno 1.*

V. Quartum fuit sancti Marcelli in eadem Ciuitate, quod erat Præpositura, & erat membrum congregationis sanctæ Crucis Mortariensis, vt constat ex priuilegijs Vrbani Papæ Tertij, & Benedicti Duodecimi, Præposito, & canonicis Mortariensibus elargitis, in quibus istius Ecclesiæ specialis mentio habetur. In hoc monasterio manserunt canonici Mortariēses etiam postea quàm illorum caput nostræ Congregationi fuit per Sedem Apostolicam vnitum vsque ad annum millesimum quinquagesimum, & supra, quos Augustinus Ticinensis, qui aliquot annos post illud tempus superuixit, fatetur se in eodem monasterio, & in habitu canonicorum regularium incedentes vidisse, & quanquam cœnobium ipsum Mortariense cum omnibus suis membris fuisset nostræ congregationi per Sedem Apostolicam vnitum: tamen vnio quoad hoc membrum, sicut & multa alia ob potentiorum violentiam effectum habere non potuit, vnde tandem canonici regulares defecerunt, & bona commendata manent ibi pauci clerici seculares.

Quintum fuit sancti Victoris foris portam nouam eiusdem ciuitatis, & membrum eiusdem sanctæ Crucis Mortariensis, sub titulo præpositura, cuius in dictis priuilegijs mentio habetur, & in quo canonicos Mortarienses in habitu vsque ad supradicta tempora stetisse testatur idem Ticinensis, qui illos vidit, quod postmodum successu temporis similiter perijt, illius bonis commendatis. Extant quædam scripturæ in Archiuo nostro Romano ad hanc Præposituram spectantes.

Sextum est Prioratus olim conuentualis s. Spiritus de Columbina dictæ Ciuitatis, qui temporibus Alexandri Sexti, & Iulij Secundi iam erat conuentu destitutus, & cuidam aulico commendatus. Extant in eodem Archiuo nostro s. Mariæ de Pace Romano quamplures literæ Apostolicæ ad illum spectantes, cum bullis plumbeis, quas vidi, & legi. nunc est Xenodochium puerorum Orphanorum eiusdem Ciuitatis Papiensis.

Septimum est monasterium s. Petri herbæ amaræ nuncupatum, quod an esset in Ciuitate Papiensi, an in Comitatu nescio: quia illius mentionem in solis libris taxarum Cameræ Apostolicæ inueni, sub titulo monasterij Ordinis s. Augustini, quod non est dubium intelligendum de ordine canonicorum regularium.

Octauum est Præpositura s. Albini apud castrum Mortariæ. hanc præposituram Carolus Magnus fundauit in honorem s. Eusebij Vercellensis Episcopi, & Martyris, tradente Vincentio Beluacensi lib. 23. Speculi historialis cap. 169. vbi scribit: *Hortante igitur B. Albino cum cæteris Episcopis, & Abbatibus, vt Ecclesia ibi fabricari, & interfectorum corpora sepeliri iuberentur, fabricatæ sunt ibi duæ Ecclesiæ, vna iussu Regis, quæ dedicata est in honorem* B. *Eusebij Vercellensis: altera iussu Reginæ in honorem* B. *Petri.* Plura ibi prosequitur Beluacensis præsertim de duobus socijs, & Carolo Magno familiaribus, Amico, & Amelio, in congressu Caroli Magni cum Rege Desiderio ibidem interfectis, & tumulatis. de quibus illum consule, ac etiam supra cap. 162. & Diuum Antoninum secunda parte Historiæ tit. 14. cap. tertio in principio, & nouissimè Carolum nostrum Nouariensem Episcopum in sua Nouaria lib. primo pagina vigesimatertia, & sequentibus, nam ea pars agri, & castri Mortariensis, in qua prædictæ Ecclesiæ fuerant exstructæ, ad Episcopatum Nouariensem olim spectabat, quæ nunc Viceuanensi subditur. Porro eadem Ecclesia temporum successu in honorem sancti Albini Episcopi, & Confessoris curantibus canonicis regularibus, fuit dicata. Verùm ne nominum æquiuocatione decipiatis, aduerte, quatuor fuisse Albinos, sanctitate, & doctrina conspicuos, quorum duo eidem Carolo noti, & familiares extiterunt. Primus fuit sanctus Albinus canonicus regularis, & Abbas monasterij Translacensis, & deinde Episcopus Andegauensis, cuius festum agitur primo die Martij. hic Concilio Tertio Aurelianensi subscripsit. quare decipitur Tritbemius in lib. trigesimo de viris illustribus Ordinis sancti Benedicti cap. 103. illum inter monachos D. Benedicti referens, cum fuerit sancto Benedicto coætaneus, & ætate superior. nam Concilium Tertiū Aurelianense an. 537. VI.

vt in volumine 2. Conciliorum, vel anno 540. vt Baronius tom. 7. sub illo anno, celebratum fuit. Alter fuit Scotus siue Hybernus ex instituto sancti Patritij, quem cum socio nomine Clemente ad partes Galliarum applicantem, idem Carolus, quòd essent viri sanctitate & doctrina conspicui primum honorificè suscepit, mox altero apud Parisios retento, alterum nomine Albinum Papiam misit, qui & Ticinense Gymnasium primus fundauit, in monasterio sancti Augustini commoratus, quod monasterium sancti Petri in cœlo aureo fuisse reor. Hæc habentur ex historia Arelatensi. Sed clarius ex libro de Gestis Caroli Magni, quem paucis abhinc annis Henricus Canisius inter alios libros Antiquarum lectionum edendum curauit, in cuius libri initio ferè ita legimus: *Alterum verò nomine Albinum in Italiam direxit, cui, & monasterium sancti Augustini iuxta Ticinensem Vrbem delegauit, vt illuc ad eum, qui voluissent, ad discendum congregari potuissent*. Tertius autem extitit Albinus Alcuinus Anglus, quem ad Carolum Magnum pro Rege Anglorum legatione functum, ille apud se retinuit, & monasterio Turonensi præfectum in honore habuit. Qui iussu Caroli Magni homilias Patrum in vnum collegit, de quo idem autor libri de Rebus gestis Caroli Magni loco citato ita subiungit: *Audito autem Albino de natione Anglorum, quàm grataanter sapientes viros sapientissimus Regum Carolus susciperet, conscensa naui, &c.* Hunc Albinum nonnulli eundem esse putant cum illo, cuius meminit Beda in Procemio Historiæ genris Anglorum, quod creditu difficile videtur: nam ille, cuius Venerabilis Beda ibi meminit, sanctorum Theodori Episcopi, & Adriani Abbatis discipulus fuit, & iam ætate grandæuus, & Abbas Reuerendissimus erat, quo tempore Beda librum illum scribebat, nimirum anno Domini 731. vt ex procemio, & ex fine illius historiæ apparet. Cæterùm Carolus Magnus anno septingentesimo quadragesimo sexto, natus est, & anno 814. septuagenarius occubuit, ex Epitaphio illius Mausolæo inscripto cuius meminit Baronius tomo nono sub anno octingentesimo decimo quarto, numero octuagesimo. Adhæc Albinus ille Carolo Magno notissimus circa annum Domini 778. eodem Carolo magno Imperante, & iam apud Longobardos regnante, potissimum florebat, vt ex Continuatore historiæ Anglicanæ ipsius Bedæ deducit Baronius, sub eodem anno 778. numero 13. & sequentibus, quo tempore necesse erat, Albinum illum, cuius Beda in Procemio librorum suorum meminit, aut vita functum, aut senio propemodum confectum extitisse. Demum Albinus, quem Beda memorat, Beatorum Theodori & Adriani discipulus fuit: At Albinus, Carolo familiaris, non Theodori, & Adriani in Cantuaria, sed Egberti Eboraci discipulus fuit, vt illemet epistola sua ad Carolum Magnum fatetur, cuius verba notauit Baronius sub eodem anno 778. numero 14. quare puto, duos fuisse Albinos natione Anglos, alterum Bedæ Sinchronum, & forsan ætate maiorem, qui Adriano in munere Abbatiali apud Cantuariam successit: alterum Iuniorem, qui Eboraci Gymnasium aperuit, & postmodum in Gallias migrauit, vt sint numero quatuor eiusdem nominis, Primus Episcopus Andegauensis. Secundus Anglus, discipulus Ss. Theodori, & Adriani, Abbas Cantuariensis. Tertius discipulus Egberti, qui sub Carolo magno in Gallias migrauit, & Turonensi monasterio est præfectus. Quartus Scotus, siue Hybernus, qui cum socio Clemente in Gallias veniens, Papiam est destinatus. Hos Albinos Historici confundentes sæpe decipiuntur, ac decipiunt, nam Albinus, qui apud Papiam Carolo adfuit, Albinus Andegauensis esse non potuit, qui multò ante vita excesserat: neque etiam fuit Albinus Alcuinus, qui apud Turones mansit: sed Albinus Scotus, quem Vincentium per errorem, Episcopum vocare arbitror, illum Andegauensem cum isto confundentem: nisi forte & hic Quartus Albinus ad Episcopalem dignitatem fuit euectus, quod esse potuit, ob præcipuam illius doctrinam, & sanctitatem. Porro sanctus Albinus, cui prædicta Ecclesia prius sancto Eusebio nuncupata, postea fuit dicata, est sanctus Albinus Episcopus Andegauensis, quem non solùm canonici regulares, verùm etiam omnes populi Galliarum in magna semper veneratione habuerunt. Sed decipi Vincentium, & cum illo sanctum Antoninum secunda parte, titulo decimo quarto, capite secundo, §. decimo, ex hoc conuincitur, quòd putent, Beatum Albinum Andegauensem floruisse sub Anastasio Secundo Imperatore. In hac igitur Præpositura canonicorum regularium institutum per tempora longissima dignoscitur permansisse. Verùm ingruentibus procellis bellorum, quibus non semel Insubria conflagrauit, ipsi tandem canonici loco cedere coacti fuerunt, maximè quòd campestris sit locus à Castro Mortariæ, milliario, & amplius remotus: bona verò dictæ Præpositurae nunc secularibus commendantur, sub titulo tamen Præpositurae Ordinis sancti Augustini, vt patet ex collatione facta per Pium Quintum anno 1565. pridie Idus Iunij in personam Blasij de Guarnario clerici Casalensis, cuius exemplum cum multis alijs ad eam spectantibus habetur Romæ in Archiuo nostro sanctæ Mariæ de Pace.

NOnum est monasteriũ s. Crucis Mortariæ anno 1080. à Dõno Adamo Clerico Mortariẽsi VII.
fundatum, quod statim in magnam cõgregationem coaluit, ab Vrbano Secundo, ac etiam Innocentio Secundo proprijs manibus dicatum, ab illis, & alijs summis Pontificibus ingentissimis priuilegijs munitum, sæpe destructum, sæpe reædificatum, ex quo viri sanctitate, ac etiam dignitate Illustriss. prodierunt, de quo infra in congr. Mortarien. & lib. seq. in congr. nostra Lateranen. nam nunc eidem congr. cum aliquot illius membris manet vnitum.

Deci-

Decimum est Prioratus sanctæ Mariæ de Carbonaria, membrum eiusdem monasterij, & congregationis Mortariensis, cuius in priuilegijs Innocentij Secundi, Eugenij Tertij, & aliorum sequentium Pontificum mentio habetur, sicut aliorum nonnullorum Prioratuum dictæ Congregationis Mortariensis, qui olim in Diœcesi Papiensi reperiebantur, vt Prioratus sancti Petri de Cantiano nunc de Cereto monasterio s. Crucis modò vnitus, Prioratus sanctæ Mariæ apud Castrum Gemi nunc factus secularis, Prioratus s. Andreę apud Ticinetum, de quibus inferius dicemus. Hic Prioratus de Carbonaria fuit vnitus monasterio s. Petri in cœlo aureo per Clementem Septimum anno Dom. 1524. sexto idus Aprilis.

Vndecimum est Abbatiale cœnobium s. Epiphanij nostræ Congregationis. de quo lib. sequenti dicemus.

Duodecimum s. Stephani in Campanea extra muros Papiæ, cum Ecclesijs sibi subiectis s. Mariæ in Campo, & s. Petri in Sylua, quod erat Congregationis s. Rufi ex lib. Priuilegiorum dictæ Congregationis.

VIII. IN eadem Ciuitate Papiensi, est Collegium sacrarum Virginum Canonissarum, quæ reguntur per Abbatem dicti monasterij s. Epiphanij, quod etsi non satis constare possit, quo tempore, vel à quibus primò fuerit fundatum, constat nihilominus esse perantiquū ante Pontificatū Ioannis Papæ XXII. nam idem Ioannes anno 1316. & sui Pontificatus primo, dignissimo priuilegio ipsas canonissas ibi degentes communiuit. vocatur monasteriū s. Mariæ Iosaphatis, quod in Palatio à Theodorico Rege Gothorum exstructo, in quo & Rex Alboinus habitauit, fundatum Breuentanus lib. 3. suæ historiæ cap. 1. scribit.

Ex authenticis quoque monumentis, & scripturis, quæ in eodem monasterio reperiuntur, aliud etiam monasterium canonissarum eiusdem ordinis olim fuisse, conuincitur in suburbijs Ciuitatis sancti Victoris nuncupatum: adsunt enim Scripturæ, quæ illius meminerunt ante annum 1274. sed propter bellorum incursiones, & frequentes ruinas, eædem canonissæ parum tutè se in dicto loco amplius consistere arbitratæ, sub anno 1452. eo relicto, intra Ciuitatem, & in monasterium prædictum s. Mariæ se receperunt, & illis sunt vnitæ, quarum vnionem primùm Iacobus Borromæus Papiensis Episcopus eodem anno die 22. Iulij, deinde Nicolaus V. anno sequenti 1453. secunda Ianuarij confectis literis probauit.

In Castro Mortariæ est monasterium canonissarum nostræ congregationis s. Cassiani nuncupatum, quod regitur per Præpositum sanctæ Crucis.

IX. ECclesiam Nouariensem, cuius primus Episcopus fuit s. Gaudentius s. Eusebij Vercellensis Episcopi, & martyris discipulus, & peregrinationis Orientalis Comes indiuiduus, per eundem sanctum Gaudentium regulariter fuisse institutam, vetus & constantissima Nouariensium traditio est, quam illius Ecclesiæ tabularia vetustissima confirmant. Adstipulatur Carolus à Basilica Petri Nouariensis Episcopus in sua Nouaria lib. 2. pag. 241. de eodem sancto Gaudentio ita scribens. *Discipulus fuit sancti Eusebij Episcopi Vercellensis, Lectoris officio in ea Ecclesia functus eo duce, & magistro vel susceptt, vel iam susceptam perfectius coluit canonicæ vitæ disciplinam, hoc ei tribuitur sacris literis, quibus Ecclesia Nouariensis eius laudes colit, ac celebrat. hoc in antiquis membranis habetur. hoc in ore Nouariensium adhuc sonant, positus in iuuentute beatus Gaudentius studiosè rectam secutus est normam canonicæ vitæ.* Hæc ille. Idem prorsus ante illum scripserat Ioannes Baptista Plotus Iur. C. in repetitione l. si quādo C. vnde vi, & in Indice, in verbo Nouaria. Neque verò in sola primaria, seu cathedrali Ecclesia verùm etiam in omnibus parochijs monasteria clericorum idem beatissimus Pater noster Gaudentius instituit, quemadmodum in eius legenda habetur, quod ipse ædificauit per parochias, monasteria, & cellas, & pater effectus est, innumerabilium clericorum. Quantum verò in eadem Ecclesia Nouariensi regularia canonicorum instituta durauerint, ex claustris canonicorum argue, quę adhuc prope maiorē Ecclesiam intueri licet, præter innumera collegia, quorum vel ruinæ adhuc supereminent, vel saltem memoria in Cartophilacijs eiusdem Ecclesiæ, aut aliorum locorum fideliter est seruata, ex quibus vt à vetustioribus incipiamus.

Primo loco recenseri potest collegiū canonicorū nunc secularium, sed ante non multos annos regularium s. Columbani Comitatus Blandrati, quod licet modò ob veteres Comitum Blandracensium discordias cum Episcopis Nouariensibus ex Nouariensi ad Vercellensem Episcoparum autoritate Apostolica fuerit translatum, tamen ab antiquo tēpore Nouariēsis Comitatus, ac Diœcesis extitisse, nulli rerum Nouariensium non imperito dubiū esse potest. Istud porro collegiū regulare ab institutione primaria fuisse, tum antiquæ illius Ecclesiæ scripturæ, tum etiam præpositurę, & canonicatuum vetustiores collationes adstipulantur, quibus illius Ecclesiæ beneficia vti regularia, & sub titulo Ordinis sancti Augustini conferri consueuerant. Conduntur in Ecclesia sancti Columbani Reliquiæ sancti Sereni Episcopi Massiliensis, vt Carolo Nouariensi Episcopo placet, cuius historiam cum epitaphio illius sepulchro insculpto apud illū vide.

Secundum numerari potest s. Petri, vel s. Apollinaris loci Calpurniani vulgo Carpignani, quod ex incolarum traditione fuisse monasterium Canonicorum, scribit idem Carolus Episcopus in descriptione Dięcesis Nouariensis lib. 1. pag. 92. Cęterū illius aliquæ ruinæ hodie tantum supersunt; nec mirum, cum Nonariensis Comitatus hostilibus incursionibus, & rapinis, duobus, vel tribus abhinc seculis nostro malo expositus semper maneat, vt mirum sit, si lapis super lapidem in illo videatur.

Tertium quoque recensetur collegium s. Spiritus

animæ suæ remedio, Beato Petro, & eius S.R. Ecclesiæ sub censu annuo sex denariorum Mediolanensium obtulit. Hanc itaque dilecte in Christo fili Bernarde Mortariensis Ecclesiæ sanctæ Crucis Præposite nos tibi, tuisque successoribus regendam, disponendamque committimus, vt in ea per vestra solicitudinis studium canonici ordinis Religio statuatur, & in perpetuum præstante Domino conseruetur. Statuimus ergo, vt nulli omnino Ecclesiam ipsam temerè perturbare, aut quæcunque ipsius sunt, vel fuerint auferre, siue subtrahere, sed semper sub Apostolicæ sedis tutela, & in Mortariensis Ecclesiæ vnitate, per vos disponenda permaneant, saluo Lateranensis Palatij *sicut superius continetur, censu. Si quis autem aduersus istam præsumpserit, nec Canonicè monitus satisfecerit, sciat se omnipotentis* Dei, & *Beati Petri Apostolorum Principis indignatione plectendum, & mucrone sancti Spiritus feriendum. Quicunque verò Ecclesiam ipsam, & in ea Domino seruientes fouere, atque honorare curauerit, Omnipotentis, & Apostolorum eius gratiam consequetur. Data Laterani per manum Ioannis Diaconi, tertio Nonas Aprilis, indictione octaua, Incarnationis Dominicæ anno MCXV. Pontificatus autem Domini Paschalis Papæ Secundi tertio decimo*. Istud monasterium est vnitum nostræ congregationi, & ideo libro sequenti de illo sermo iterum redibit.

In Diœcesi Dertonensi erant quidam alij Prioratus ad monasterium s.Crucis Mortariensis spectantes, vt s.Ioannis apud Troncianum, & s.Mariæ apud Vesulam. Verum isti, vt puto, facti sunt beneficia secularia, nec reperio an fuerint monasteria, vel Ecclesiæ collegiatæ.

In ciuitate Alexandrina est Præpositura collegiata s.Mariæ de Castello, antea Mortariensis, nūc nostræ congregationis Lateranensis. In eadem ciuitate est Prioratus s.Bartholomæi, qui ad dictū monasterium mortariense nunc etiam spectat, nuncupatus tamen, & non conuentualis.

Caput vigesimumseptimum.

De Ecclesijs, & Monasterijs existentibus in Archiepiscopatu Ianuensi, & in Marchionatu Montis Ferrati.

I. De Ecclesia Metropolitana Ianuensi multorum est traditio, illam antiquitus regularem extitisse, quòd nunc etiam iuxta illam claustra canonicorum regulariter, & in communi viuentiū cernantur, quod quia nullo authentico documento probare possum, vt non detrecto, ita nec affirmare ausim. Cæterum Ianuenses semper fuisse in nostrum ordinem propensissimos, monasteria tam virorum, quàm fœminarum ab illis extructa satis manifestè indicant, quorum pleraque nostro seculo, licet vel diruta, vel commendata, vel ad alios ordines sint translata, satis tamen sufficiunt ad ciuium affectum erga nostros ostendendum. Porrò ex Collegijs, vel monasterijs ciuitatis, & Diœcesis Ianuensis, quæ nostri ordinis olim fuisse, aut nunc etiam existere, authenticis scripturis probare possum.

Primo loco recensendum est Abbatiale Cœnobiū s.Theodori de Fasiolo extra portā ciuitatis, in via, quæ s.Petri de Arena nuncupatur. Hoc monasteriū esse vetustissimū, ostendunt instrumenta emptionū, & venditionum circa annum 900. stipulata, quæ in eius Cartophilacijs seruātur. Sed & aliud ibi reperitur scriptū authenticum in Pergameno seu mēbranaceo anno 1100. confectū, quo illa Ecclesia vocatur s.Theodori, ac etiā s.Saluatoris. Hoc collegium, cum cōgregatio Mortariensis circa annū 1100. sāctitatis opinione apud Insubres plurimū tedoleret, sese in ipsorum Mortariensium societatem adiūxit, & effectum est membrū d.Congregationis sub titulo Prioratus, cuius meminit Innocentius II. in priuilegio concesso Præposito, & canonicis Mortariēsibus anno 1134. reperitur etiam in Archiuo dicti monasterij aliud Priuilegium ab Alexādro III. Canonicis s.Theodori concessum, quo illis indulget, vt ad processiones cōpelli non possint, s.Laurentij, s.Syri, & dedicationis Ecclesiæ maioris exceptis. Datur hoc priuilegiū anno 1168. Istud monasteriū eidem congregationi semper vnitum mansit, cuius Prior tēpore vltimi Generalis Capituli d.congregationis Dertonæ habiti anno 1448. erat Vicarius Generalis. demū illud cum suo capite nostræ congregationi fuit vnitum, non solùm per generalem vnionem omnium membrorum dictæ congregationis Mortariensis, sed per specialem concessionem factam à Nicolao V. anno 1451. quam anno 1457. Calistus Tertius firmauit.

Secundum collegium est Præpositura s.Mariæ in Vineis eiusdem ciuitatis, quam regularē olim extitisse, & membrum d.congregationis Mortariensis, tum claustrum adiacens, tum authenticæ illius scripturæ indicant, quas viri fide digni, qui nūc supersunt, se vidisse indubiè attestantur. ea verò ex collegiata regulari, nunc secularis est effecta.

Tertium est s.Mariæ de Albatio, quod similiter erat membrum dictæ congregationis Mortariensis, nam illius Prior nomine Frater Christophorus de Castilliono Generali Capitulo Mortariensi Dertonæ celebrato interfuit, vt ex actis patet, quæ inferius in dicta congregatione referemus. nunc beneficium clericis secularibus est commendatum.

Quartum est Prioratus sanctæ Mariæ de Cassinellis vno milliari distās à ciuitate, eiusdem cōgregationis Mortariensis, quod successu temporis fuit commendatum clericis secularibus. tandem anno 1451. monachi sancti Nicolai de Buschetto ordinis s.Iustinæ de Padua illud a Nicolao V. impetrauerunt, expeditę fuerunt literæ vnionis 7. Idus Augusti anno 1451.

Quintum Prioratus sancti Ioannis de Pauarano prope Ianuam, membrum dictæ congr. Mortariensis. nunc dictum Prioratum tenent Patres Societatis Iesu.

Sextum Prioratus s. Mariæ de Priano, qui fuit vnitus monasterio s.Theodori per Nicolaum V. anno 1453. & in bulla vnionis dicitur, quod erat membrum s.Crucis Mortariensis.

Septimum Prioratus s.Mariæ de Granarolo propè ciuitatem, & membrum eiusdem congr. quem nūc tenēt fratres s.Francisci Tertij Ord. nuncupati.

Octauum s.Petri de Prato, quod distat ab vrbe Ianua per octo circiter milliaria, olim membrum s. Crucis Mortariensis, nunc commendatum.

Nonum S.Io. de Borbonino in districtu s. Petri de Arena. De ista Ecclesia, sicut de alijs prædictis extant authenticæ scripturæ in monasterio sancti Theodori Ianuæ, sicut ex relatione admodum R.P.D.Ioan.Pauli Larcarij illius monasterij Abbatis accepi, ac etiam in Archiuijs Ecclesiæ s.Crucis Mortariensis, & s.Mariæ Pacis Vrbis Romæ, quarum plures, ac earum originalia ipse vidi. Ista Ecclesia soluebat monasterio s.Theodori annuum censum quatuor librarum ceræ. nunc est commendata.

Decimum est s.Mariæ de Cella in districtu sancti Petri de Arena. Istud monasterium erat membrum congregationis s.Mariæ de Cresentiaco propè Mediolanum, cuius extitit Præpositus quidam D.Simō de Mantegatijs ante Præpositus dicti monasterij s.Mariæ de Crescentiaco, prout in Catalogo Præpositorum dicti Monasterij de Crescentiaco habetur. Verùm monasterio principali igne consumpto, & ruinis bellorum euerso, ipsum quoque monasterium s.Mariæ de Cella in deterius ruere cœpit: & demum regulari obseruantia destitutum, monasterio s.Benigni de Capite Fari Ord.D. Benedicti fuit vnitum, prout notatur in libro taxarum Apostolicarum, per hæc verba: *Nota quod monasterium sanctæ Mariæ de Cella extra muros Ianuenses Ord. sancti Aug. valoris centum florenorum vnitur monasterio S.Benignio*. Verùm post dictam vnionem eadem Ecclesia s. Mariæ de Cella Patribus Eremitis Augustinensibus fuit concessa, donec viguerit in illa obseruantia regularis, & hoc circa annum 1500. referente Augustino Ticinensi in 2. parte Dilucidarij, qui tunc in viuis agebat, qui etiam addit in vita B. Augustini titulo 9. in tabula, locū illum traditum fuisse Eremitis ex consensu canonicorum regularium, & sub conditione, quod cessante ibidem regulari obseruantia locus ipse ad canonicos regulares reuertatur, & de hoc extare instrumenta apertissima, quæ ego non vidi. Addunt nonnulli, in dicta Ecclesia repositas D. Augustini Reliquias, cum ex insula Sardiniæ Rex Luitprandus Ticinum transferendas curaret. Verùm non me latet, qui Ianuensium historias scripserunt, aliter sentire.

Vndecimum est monasterium s. Michaëlis vetustissimum collegium canonicorum regularium congregationis s. Rufi, de quo in Catalogo eiusdem congregationis, & Augustinus Ticinensis in lib. de Origine, & procursu Christianarum Religionum. Verùm istud monasterium a multis annis est commendatum clericis secularibus, & canonicis omnino destitutū, cuius vix aliqui supersunt parietes.

Duodecimum est Monasterium sancti Nicolai de Capite Montis quindecim milliaribus distans à Ciuitate, quod similiter erat congregationis s.Rufi. Verùm ipsum quoque nunc commendatum aut ad alios ordines translatum.

III. PRæter supradicta collegia canonicorum sunt nunc in eadem Ciuitate Ianuensi tria præcipua collegia sacrarum Virginum canonissarum, quæ, & generis nobilitate, & vitæ sanctitate inter cæteras illius Ciuitatis Sanctimoniales magna cum laude florent. Primum est sanctæ Mariæ Gratiarum, ex quo fuit Domna Ioanna Baptista, cuius meditationes, & libri spirituales, qui typis editi circumferuntur, ingenium sublime, ac pijssimum, & sexus conditionem superans Solis luce clarius ostendūt. excessit ex hac vita circa annum 1585. magna sanctitatis opinione apud totam ciuitatem relicta. Secundum est s.Andreæ. Tertium s.Bartholomæi, quæ omnia per Abbatem s.Theodori, & Prælatos nostræ Congregationis reguntur.

In Diœcesi Sauonensi fuisse olim monasteria ex ordine canonicorum Regularium conuincitur ex actis capituli Papiensis, in quibus sic legitur, *Dominus Præpositus S.Petri de Ferraria Albensis Diœcesis, teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca Conuentualia dicti Ordinis existentia in Ciuitatibus, & Diœcesibus Albensi, Astensi, Saonensi, Secusiensi, & in tota Prouincia Ianuensi*. Verùm quænam illa fuerint, vel vbi extiterint, ad notitiam meam non peruenit, recensetur in priuilegijs Alexandri III. & Lucij III. Ecclesia s.Ioannis de Vadio cum titulis suis attinens ad Præpositurā s.Laurentij de Vltio, de qua infra dicemus.

IV. IN Marchionatu Montis Ferrati Ecclesia Casalensis s. Vasij olim Ecclesiæ Vercellensi subiecta, sed in Episcopalem postmodum erecta, ab institutione fuit canonicorum Regularium. Habetur ex Innocentij Papæ Tertij epistola ad Episcopum Vercellensem, quæ est in secundo lib. pag. 414. in qua præcipit cassari electionem à capitulo Casalensi factam tempore interdicti, quo illi nonnullos scholares in suos fratres, & clericos dictæ Ecclesiæ elegerant. quo autem tempore postea facta fuerit ex Regulari secularis, mihi incompertum.

In Diœcesi Casalensi in loco, qui dicitur Mons Cretæ est Abbatiale cœnobium nostræ congregationis s.Mariæ de Creta nuncupatum, quod olim Illustrissimi Marchiones Mōtis Ferrati fundauerant sub titulo Prioratus, & sub ordine canonicorum Regularium, quodque per temporum interualla commendatum, ad alium ordinem transierat. Verùm curantibus ijsdem Marchionibus suo ordini restitutum.

In eadē Diœcesi refertur ab autore supplementi Chro-

Chronicorum Iacobo Philippo Bergomensi lib. 12. sub anno 985. monasterium sub titulo sanctæ Mariæ in loco Vizulani, quod ijdem Marchiones ordini canonicorum regularium D. Augustini ædificauerunt, habens ex prouentibus singulo anno ducatos 6000. quod monasterium nunc videtur destructũ, & illius bona commendata.

In eadem Diœcesi est antiquus Prioratus s. Andreæ de Castelletto nuncupatus propè Castrum s. Saluatoris, olim membrum congregationis Mortariensis, vt colligitur ex priuilegio Vrbani Tertij facto Nicolao Præposito Ecclesiæ s. Crucis Mortariensis, & illius fratribus calend. Iulij 1187. hic Prioratus per Sixtum Quartum vnitus fuit præposituræ s. Mariæ de Castello Alexandriæ per suas datas calend. Februarij ann. 1482.

In eadem Diœcesi Casalensi est Prioratus s. Agathæ Pontis Sturæ membrum s. Crucis Mortariensis, cuius Prior nomine frater Zaninus Capitulo Generali congregationis prædictæ anno 1448. Dertonæ celebrato, interfuit, nunc monasterio sanctæ Mariæ de Creta vnitus, habet annexam curam animarum. manet in eo Prior cum vno canonico.

V. IN Diœcesi Albensi erat monasterium s. Petri de Ferratia vocatum, cuius Præpositus in Capitulo Prouinciali Papiæ anno 1340. celebrato creatus fuit Visitator monasteriorum, & Ecclesiarum, & locorum conuentualiũ in Episcopatibus, & Diœcesibus, Albensi, Astensi, Taurinensi, Sauonensi, & in tota Liguria. nunc commendatum, & canonicis omnino destitutum.

In eadem Diœcesi est Archipresbyteratus s. Petri ad Neuias cum capellis s. Michaëlis, & s. Iuliani, membrum s. Crucis Mortariensis, cuius Archipresbyter eidem Capitulo Generali anno 1448. interfuit, nunc vnitus monasterio Abbatiali s. Mariæ Nouæ Astensis nostræ congregationis.

In eadem Diœcesi recensetur Prioratus s. Stephani membrum congregationis s. Laurentij Castri Vltij, cuius fit mentio in priuilegijs Alexandri Tertij eidem monasterio s. Laurentij concessis anno 1172. & 1183.

In Diœcesi Aquensi erat Prioratus s. Thomæ cum pertinentiis, & capellis suis. Item Prioratus s. Michaëlis de Ripalta cum Ecclesia S. Georgij de montibus, omnes spectantes ad præposituram, & congregationem s. Laurentij de Vltio, quorum in dictis priuilegijs Alexandri Tertij, & Lucij Tertij, mentio specialis habetur.

In eadem Diœcesi Aquensi Prioratus s. Ioannis de Nicia Palearum aliàs, apud Lauerias. erat mẽbrum Congregationis Mortariensis, cuius Prior nomine frater Adeodatus de Titionibus vltimo capitulo Generali interfuit. nunc commendatus. quidam clericus secularis in nostris Comitijs Generalibus anno 1592. celebratis de illo ad fauorem nostræ congregationis resignando tractatum habuit, sed cur tractatus effectum habere non potuerit, incompertum habeo.

In eadem Diœcesi erat Prioratus s. Trinitatis apud Gamundium, cum Hospitali s. Rainerij sibi vnito, cuius in priuilegio Eugenij Tertij Præposito, & canonicis Mortariensibus concesso fit mentio, modo commendatus, & canonicis omnino destitutus.

Caput vigesimumoctauum.

De Ecclesijs, & monasterijs Ordinis Canonicorum Regularium in Archiepiscopatu Taurinensi, & Principatu Pedemontium consistentibus.

I. Ecclesiam Taurinensem olim Episcopalem, nunc Metropolitanam superiori seculo, & in antea regularem fuisse, ac in ea canonicos sub B. Augustini regula viuentes degisse, ostendit Practica, siue formularium Cancellariæ Romanæ Apostolicæ edita sub Alexandro Sexto anno vndecimo sui Pontificatus, & Romæ impressa apud Ioannem de Besicken anno Domini 1503. nam fol. 120. pag. 2. ponens formam titulorum, qui præmittendi sunt in literis Apostolicis, quæ diriguntur ad canonicos regulares, in hunc modum exemplificat: *Dilecto filio Ioanni An. canonico Ecclesiæ Taurinensis Ordinis s. Augustini*. Et notandum, quod omnia exempla canonicorum, & Ecclesiarum regularium, quæ ponuntur in dicta Practica, quæ plurima ibid. intueri licet, ponuntur in personis, & locis, quæ verè, & propriè erant Ordinis D. Augustini, vt patet inductione per singula, quare non est dubiũ, ipsam Ecclesiam Taurinensem vsque ad Alexandrum Sextum nomine saltem, ac titulo regularem extitisse. Porro in Diœcesi Taurinensi multa recensentur collegia canonici ordinis, quæ tamen ferè omnia vel cladibus bellorum, vel hominum incuria corruerunt, & illorum bona vel ad alios ordines, vel ad manus secularium personarum deuenerunt, nam

In Diœcesi Taurinensi in oppido Cherij erat præpositura s. Andreæ congregationis Mortariensis, quam fundauit Magister Rolandus Domini Papæ Capellanus, & dicti oppidi oriundus. hic enim pius, & venerabilis sacerdos cum vnicus filius, & hæres parentum suorum existeret, pro remedio animæ suæ, & parentum suorum, de bonis per propriam industriam acquisitis, ac etiam ex paterna hæreditate, circa tempora Alexandri Tertij monasterium canonicorum sub inuocatione s. Andreæ in dicto oppido fabricauit, quod optimis redditibus dotatum canonicis s. Crucis Mortariensibus statim obtulit, statuens ibi certum numerum canonicorum, ad diuina officia perpetuis futuris temporibus inibi celebranda, & ad dictam Ecclesiam regendam, initis etiam cum communitate Cherij certis pactis, & conuentionibus, quæ dicta

com-

communitas promisit inuiolabiliter obseruare, & iura ac possessionem dicti monasterij pro viribus tueri, quæ omnia fuerunt per Sedem Apostolicam firmata, scripturis authenticis in Archiuis dictæ communitatis per multos annos seruatis, quæ nũc forsan ibidem reseruantur. Tenuerunt Mortarienses canonici dictam Ecclesiam multis annis. Verùm sæuiente diro schismate, quod anno 1378. inchoatum vsque ad 1427. durauit, cum ferè omnia monasteria regularium collaberentur; & personis regularibus destituerentur, ipsa quoque conuenienti canonicorum numero est destituta, remanente ibidem Præposito nomine Antonio, viro simplici, ac sene, quem Abbatissa cum monialibus s. Mariæ de Stiuolato eiusdem loci Cherij blanditijs illexerunt, vt absque licentia Præpositi Mortariensis ad illarum fauorem præposituram resignaret, & ita per subreptionem à Ioanne XXII. Pontifice in schismate creato eandem Præposituram sibi vniri impetrauerunt anno Domini 1413. Verùm cum de nullitate vnionis dubitaretur, iterum pro illius cõfirmatione Domino Papę Eugenio supplicauerunt: sed cum monasterium Mortariense cum omnibus suis membris fuisset nostræ congregationi vnitum, Rector Generalis anno 1456. pro dicta Præpositura recuperanda litem inchoauit, sententiam fauorabilem obtinuit, à qua per Abbatissam, & moniales fuit ad Sedem Apostolicam appellatum, ac eidem exposito, quod ipsæ moniales à quadraginta annis, & supra fuissent in pacifica possessione dictæ Præpositura, obtinuerunt à Calisto Tertio rescriptum ad Episcopum Taurinensem, & Prępositum Taurinensem, & s. Mariæ de monte Calerio, quatenus constito de pacifica possessione quadragenaria, illas in d. possessione manutenerent, & parti aduersæ silentium imponerent. Præpositus verò Taurinensis sine legitimis probationibus, & contra rei veritatem eas in quadragenaria pacifica possessione mansisse declarauit, à qua sententia per nostros ad Sedem Apostolicam appellatum, & negotium in longum tempus protractum. Cæterum superuenientibus guerris nostri ad alia intenti rem inconfectam dimiserunt, & dicta Præpositura est amissa, sicut aliæ quamplures, quæ vel ad laicos transierunt, vel beneficia clericorum secularium sunt effecta, & hæc omnia ex authenticis scripturis Romæ in nostro monasterio s. Mariæ de Pace seruatis sunt deprompta.

II. IN eadem Diœcesi erat altera Præpositura sancti Andreæ de Braida in capitaneatu tamen Astensi, & membrum eiusdem cõgregationis Mortariensis. Hanc præposituram siue aliàs Prioratum sub Calisto Secundo, Robaldus miles fundauit, & canonicis Mortariensibus obtulit, eamq; Calistus Secundus sub protectione Sedis Apostolicæ recepit. meminit illius Innocentius Secundus in priuilegio, Præposito, & canonicis Mortariensibus anno 1134. concesso, ac etiam Vrbanus Tertius, & Ioannes XXII. fuit autem dicta præpositura successiuis temporibus semper a Præposito Mortariensi, dum vacabat, collata vsque ad annum 1497. quo anno defuncto D. Georgio de Matchesijs, Præpositus Mortariensis illam contulit cuidam D. Bernardo canonico eiusdem monasterij Mortariensis. Verùm Cardinalis tituli sancti Clementis tunc Episcopus Taurinensis vigore indulti à Sede Apostolica sibi facti eam contulit cuidam Magistro Stephano de Zaramellis abbreuiatori, & solicitatori literarum Apostolicarum, & vtraque collatione ab Alexandro Sexto per signaturam supplicationum firmata, beneficium factum fuit litigiosum, sed D. Bernardus sententiam fauorabilem obtinuit in Curia Romana, à qua cum fuisset appellatum, iterum Præposituram obtinuit in forma gratiosa de an. 1502. ex authenticis scripturis in nostro Archiuio Romano repertis: postea supplicatum fuit Domino Papæ, vt dicta Præpositura vniretur Ecclesiæ s. Syluestri Ciuitatis Astæ, supportatis tamen oneribus curæ animarum.

In Ciuitate Taurinensi erat conuentus canonicorum regularium congregationis s. Laurentij de Vltio, & alter conuentus eorundem canonicorum regularium in Diœcesi Taurinensi, & aliæ viginti circiter Ecclesiæ, omnes ferè parochiales, eiusdem congregationis s. Laurentij, quorum fit mentio in priuilegijs Præposito, & canonicis dictæ Ecclesiæ per Summos Pontifices concessis, præsertim in priuilegijs Alexandri Tertij anno 1172. & Lucij Tertij 1183. emanatis.

In eadem Ciuitate Taurinensi est præcipuum collegium sacrarum Virginum s. Crucis nuncupatum nostræ congregationis, quod celebri fama sanctitatis floret.

IN Castro Vltij vulgo Orso Diœcesis Taurinensis, sed in Delphinatu positi, est supradicta prępositura s. Laurentij, quæ olim erat caput congregationis: nam in actis Capituli Generalis dictæ Congregationis anno 1342. celebrati, viginti septẽ Prioratus cum suis familijs sub se habuisse reperitur. Huius Præposituræ fundationem Iacobus Philippus Bergomensis lib. 12. supplementi sub anno 985. refert in Marchiones Montis Ferrati. Verùm ex relatione canonicorum illius Ecclesiæ nunc ibidem commorantium rem se aliter habuisse inferius dicemus. Viget nunc etiam in eadem canonica regulare institutum, licèt aliqualiter relaxatum. III.

In Castro Secusiæ, quod olim Seuciam vocatum reperio, in finibus Italiæ, & Delphinatus Prouinciæ Galliarum, est Ecclesia s. Mariæ canonicorum regularium Ordinis s. Augustini dictæ congregationis s. Laurentij de Vltio, quam Ecclesiam Cunibertus Episcopus Taurinensis anno 1065. dictis canonicis s. Laurentij, ac illorum Præposituræ vniuit, quæ in Castro Secusiæ vicem gerebat matricis, & Ecclesiæ Episcopalis.

In eodem Castro Secusiæ est Præpositura conuentualis nostræ congregationis s. Iusti nuncupata, quæ anno 1057. ab Adalcida Manfredi, & Bertæ Secusiæ Marchionum, qui eam prius inchoauerant, ad perfectum reducta, prædictis canonicis s. Lau-

rentij fuit donata, quibus post aliquot annos D.Benedicti Monachi successerunt. tandem ad Canonicos Regulares reuersa, nostræ Congregationi ab annis circiter quadraginta est vnita. Iacent in Ecclesia s.Iusti multa corpora Sanctorum, de quibus in congregatione Lateranensi fusius dicemus.

In ciuitate Salutiarum ex actis dicti Generalis Capituli congregationis s.Laurentij anno 1342. habiti, erat Prioratus Cōuentualis dictæ congregationis, cuius Prior cum tribus canonicis eidem capitulo adfuit.

In oppido Auilliano eiusdem Diœcesis, vt puto, erat alius Prioratus dictæ congregationis, cuius Prior cum tribus canonicis eidem capitulo similiter interfuit.

In oppido Rauelli Marchionatus Salutiarū erat alius Prioratus, cuius Prior cum quinque canonicis dicto capitulo interfuit, & fortè plures alij Prioratus in eisdem actis nominati in districtu dicti Marchionatus, vel in finibus Pedemontium erant constituti.

IV. Astensis Ecclesia cathedralis ab institutione fuit regularis, ac in ea instituta regularia per longa tempora viguerunt, si vera sunt, quæ de illa Ioannes Philippus noster lib.3.cap.23. scribit, suo tempore adhuc superfuisse illius Dormitorium, & Cellas Canonicorum.

In ciuitate Astensi est Cœnobium Abbatiale s.Mariæ Nouæ nostræ congregationis, quod prius erat Prioratus congregationis Mortariensis, sed vnitus nostræ congregationi per Sixtum Quartum anno Domini 1473. Abbatiali dignitate ornatus per Pium Quartum, de quo in congregat. Lateranensi.

In Diœcesi Astensi apud castrum s.Martini est Prioratus s.Mariæ cum capella s.Martini annexa, olim membrum congregationis sanctæ Crucis Mortariensis, & per canonicos dictæ congregationis regi solitus vsque ad annum 1498. quo anno defuncto fratre Carolo de loco Gouoni, vltimo canonico dictæ congregationis, nobiles de Solario tunc Domini locorum Gouoni, & sancti Martini dictum Prioratum occupauerunt, asserentes illum esse de iure Patronatus illorum familiæ, & cum Præpositus Mortariensis quendam D.Matthæum Astensem nostræ congregationis canonicum dicti loci Priorē instituisset, illi ab adipiscenda possessione eum violenter impediuerunt. tandem concordatum fuit cū dictis nobilibus de Solario, vt Prioratus eis cederet, & illi vice versa monasterio s.Mariæ nouæ Astēsis octo saccos tritici, & duo plaustra vini quotānis soluerent: & Prior de nouo eligēdus, Præposito Mortariensi confirmandus præsentaretur, & illius correctioni subesset: & ita supplicatum fuit, & obtentū.

V. Ecclesiam Vercellensem temporibus B.Eusebij Episcopi, & martyris regulariter fuisse institutam ostendimus supra cap.11. autoritate D.Ambrosij Episcopi Mediolanensis, quæ quo tempore ab obseruantia Regulari defecerit, hactenus non vidi.

In ciuitate Vercellensi est Cœnobium Abbatiale sancti Andreæ per Cardinalem Gualam de Bicherijs anno Domini 1224. fundatum Castris, Villis, & magnis prædijs tributis dotatum, & inter omnia cœnobia illius Prouinciæ præcipuum, nostræ congregationi vnitum, de cuius fundatione, & progressu lib. sequenti dicetur.

In eadem ciuitate erat Præpositura conuentualis sancti Gratiani membrum sanctæ Crucis Mortariensis, cuius Præpositus per Præpositum, & Canonicos Mortarienses semper institutus fuerat, vsque ad 1480. vel circa, quo tempore Sixtus Quartus ad instantiam fratris Petri Riarij Sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalis eius nepotis, dictam Pręposituram canonicis Mortariensibus abstulit, & illius bonis mensæ Episcopali applicatis, monasterium monialibus ordinis sanctæ Claræ concessit, quæ nunc etiam illud tenent.

In eadem ciuitate erat monasterium sancti Bartholomæi sub titulo Præposituræ, cuius canonicum cuiusdam Cardinalis s.Cæciliæ nepotem, Ioannes assertus Papa XXIII. anno tertio sui Pontificatus creauit Priorem monasterij s.Laurentij Hipporediensis, quod erat membrum s. Crucis Mortariensis: ea tamen lege, vt dictus canonicus ad Mortariensem Ecclesiam accedens in canonicum Mortariensem reciperetur, & sub obedientia Præpositi Mortariensis constitueretur, & viueret. Extant literæ Apostolicæ ea de re confectæ in nostro Archiuo Romano. Perseuerauerunt autem canonici Regulares in dicto monasterio, vsque ad annum saltem 1512. teste Augustino Ticinense. Verùm ingruentibus tumultibus bellorum ijdem canonici, quod extra ciuitatem esset positum, illud tandem deseruerunt, & sic illius bonis commendatis, monasterium concessum fuit fratribus Iesuatis, qui nunc illud inhabitant.

Prope eandem ciuitatem, eodem Ticinensi referente, erant Prioratus s.Bernardi, necnon Ecclesia s.Mariæ de Vezulano, & Ecclesia s. Mariæ Cremaschi, quæ nunc sunt commendatæ, vel alijs Ecclesijs vnitæ.

In Diœcesi Vercellensi erat Prioratus s.Mariæ apud Blancheram congregationis Mortariensis, cuius mentio habetur in Archiuis dicti monasterij Mortariensis. Verum ad aliorum manus ille quoq; peruenit.

In ciuitate Vercellēsi erat Præpositura s.Stephani de Citadella, quam Paulus Tertius, anno 1536. resignante Bonifacio de Ferrerijs S.R.E.Cardinali, nostræ congregationi vniuit. Verùm circa annum 1581. cum Serenissimus Sabaudiæ Dux ciuitatem, & arcem, intra quam dictum monasterium erat cōstitutum, in meliorem formam, & magis tutam reformari iussisset, illud solo est ęquatum, ac illius vice Præpositura s.Iusti apud Secusiam nobis vnita.

Apud Hipporediam ciuitatē erat Prioratus conuentualis s.Laurentij, ac membrū congregat. Mortariensis. in d.Prioratu de anno 1502. adhuc residebant canonici Regulares, quo tēpore August. Ticinensis Rector Generalis nostræ congregationis pro restitutione dicti monasterij, vtpote membri congrega-

gregationis Mortariensis, quod cum suo capite nostrę cōgregationi fuerat vnitū, Alexand. VI. preces supplices porrexit, licèt ob mortem Alexandri statim secutam, vnio, seu restitutio effectum non habuerit: ac exinde succedentibus guerris ipse Prioratus fuerit canonicis omnino destitutus, ac illius bona vel commendata, vel rapinæ exposita. Extant in Archiuo Mortariensi, ac etiam Romano plures scripturæ authenticæ ad dictum Prioratum attinentes.

Caput vigesimumnonum.

De Ecclesijs, & Monasterijs, quæ sunt, vel fuerunt olim in Regnis vtriusq; Siciliæ.

I. QVo tempore Beatus Gelasius Valerij filius, & s. Augustini discipulus canonicam institutionem, a beato Augustino instauratam, Romam deferens in Lateranensi Basilica plantauit, eodem prorsus Sanctissimi Episcopi Quoduultdeus Carthaginēsis, Gaudiosus Bitinensis, cum maxima multitudine Episcoporum, Sacerdotum, & aliorum clericorum nauigijs sine velis, & remigijs impositi, & ad manifestum naufragium ex Africa pulsi, vt Victor Vticensis lib. 1. scribit, magno Italorum emolumento sospites Neapolim Campaniæ Vrbem, Deo Duce, applicantes, eandem Augustinianam reformationem primum in ipsa Ciuitate, ac exinde per alias omnes vtriusq; Siciliæ prouincias propagauerunt. Nam quod ad Neapolitanam Vrbem attinet, duo ibidem clericorum secundum beati Augustini Regulam viuentium collegia ab illis fuisse instituta, antiqua illius Ecclesiæ tabularia, necnon etiam ciuitatis monumenta verissimè testantur. quorum Primum fuit s. Ioannis maioris, quod vt superius dictum est, per Magnum Constantinum ædificatum, & per Beatum Syluestrum Papam, clericis more Apostolico viuentibus ibidem constitutis, fuerat dedicatum. Constitisse verò in eadem Ecclesia s. Ioānis Maioris ipsum sanctum Quoduultdeum cum multis sacerdotibus, & clericis ex Africana persecutione profugis, ac in ea beatissimi Patris institutum erexisse, illudq; multis seculis in eadem Ecclesia viguisse, tum historia ipsius sancti Quoduultdei, tum Neapolitanæ Vrbis historiæ à Ioanne Villano, & Ioanne Antonio Summuntio exaratæ, quarum supra cap. 11. meminimus, apertissimè testantur, vt Augustinum Ticinensem nostrum omittamus in libello de Origine, & Procursu Christianarum Religionum hæc scribentem. *Hi omnes Vuandalicam persecutionem fugientes sicut in gestis B. Quoduultdei legitur, Parthenope commigrarunt ex Africa, & in Ecclesia s. Ioannis Maioris canonicum ordinem erexerunt:* Quo verò tempore disciplina canonica ibi defecerit, authentico documento non licuit inuenire: sed hoc scire parum retulerit. Alterum collegium illud fuit, quod beatus Gaudiosus in suburbio eiusdem ciuitatis instituit Neridanum vocatum, in quod cum plerisq; sacerdotibus, & clericis Africanis sese recipiens, sancto ibidem fine requieuit. de quo cum libro primo multa dixerimus, superfluitatem vitantes, ad illum legentes remittimus, hoc vnum aduertentes, labi Iosephum Mozzagrugnum, dum scribit lib. 7. de rebus gestis canonicorum regularium: *Ecclesia parochialis s. Agnelli Maioris de Neapoli fuit primitus in honorem Beatæ Virginis fabricata à B. Gaudioso Bitinensis Ecclesiæ apud Africam Episcopo, cui addito conuenientis cœnobio, in ea Abbatem monachorum constituit Beatum Agnellum, quem à pueritia in Dei timore, & cælesti eruditione ædificauerat, qui optimi Magistri æmulator effectus, tandem virtutibus, & miraculis clarus, anno ætatis suæ 61. Domini verò 1076. die 14. Decembris sanctissimè ab hoc seculo migrauit &c.* in quibus verbis, quod illius pace sit dictum, vix tot dictiones reperiuntur, quot errores. Primus, dum putat, Ecclesiam à B. Gaudioso ædificatam illam esse, quæ nunc intra ciuitatem s. Agnelli dicitur, quam canonici congregationis s. Saluatoris Bononiensis tenent. nam illa non intra ciuitatem, sed in suburbio, quod Virginum dicitur, fuit exstructa, in loco, quem fratres Prædicatores tenent, & in quo Ecclesiam sub inuocatione beatæ Mariæ de Sanitate nuper erexerunt. Vide Baronium in notis ad Martyrologium Romanum sub die 28. Octobris, & Paulum Regium Vici Episcopum in Vita s. Agnelli Italico idiomate descripta. Secundus est, beatum Gaudiosum monasterium monachorum instituisse, esto enim successu temporum illud ad monachos deuenerit, tamen quos ibi s. Gaudiosus collegit, non monachi fuerunt, sed vel Episcopi, vel Sacerdotes, & clerici, vt ex historia Victoris Vticensis liquet. Tertius licèt non eius peculiaris, beatum Agnellum illius monasterij Abbatem fuisse per ipsum s. Gaudiosum institutum, quomodo enim id esse potuit, cum Gaudiosus anno 440. Neapolim Episcopus peruenerit, Agnellus verò sexagenarius anno 576. secundum Paulum Regium, aut sub Pontificatu sancti Gregorij Papæ secundum Baronium in notis ad Martyrologium die 14. Decembris obierit? Quartus est, beatum Agnellum à sancto Gaudioso eruditum anno 1076. die 14. Septembris obijsse, quod vel errorem Typographi, vel imperitiam autoris conuincit.

PRæter supradicta collegia, in quibus disciplina canonica iam ante plura secula defecit, est tertium collegium, illudq; vetustissimum, quod sancti Petri ad Aram dicitur, & est Abbatiale cœnobium nostræ congregationis Lateranensis, de cuius antiquitate, & priuilegijs nonnulla in sequentibus dicemus. II.

Quartum est sanctæ Mariæ Pedicryptæ nostræ congregationis, tum loci sanctitate, tum aëris amœnitate, ac salubritate super alia dictæ ciuitatis

loca

loca frequentatissimum. de quo vide lib. sequenti in Congregatione Lateranen.

Quintum est sancti Agnelli maioris, quod à B. Gaudioso Bitinensi Episcopo exstructum Iosephus Mozzagrugnus perperam affirmat. puto fuisse monasterium monachorum, verùm monachis destitutum à Leone Decimo Congregationi canonicorum regularium sancti Saluatoris Bononiensis ann. 1517. fuit vnitum.

Sextum est sanctæ Mariæ de Capellis, quod cum prius esset ordinis D. Benedicti ex libro Taxarum Apostolicarum, eidem Congregationi fuit concessum à Paulo III. anno 1549. die 9. Aprilis.

Præter supradicta Collegia est in eadem Ciuitate Collegium sacrarum Virginum canonissarum, quod S. Mariæ Reginæ Cœli dicitur, & numero canonissarum, & generis nobilitate, & morum probitate inter cætera sacrarum Virginum illius Ciuitatis præcipuum, cuius regimen spectat ad Abbatem sancti Petri ad Aram, & ad superiores ex nostra Congregatione.

III. IN Diœcesi Nolana, & propè Ciuitatē est Prioratus Conuentualis nostræ Congregationis sanctæ Mariæ ad Parietem vocatus, de cuius fundatione vide lib. sequenti.

In Ciuitate verò Nolana est collegium insigne canonissarum nostri ordinis, quod vulgo collegium nuncupatur. fundauit illud Comes Nolanus anno 1213. vt ex Archiuis dictæ ciuitatis colligitur. Perseuerat in eo regularis obseruantia cum magna laude, & quæ in illud recipiuntur, ferè omnes nobiles sunt vel ex ciuitate Nolana, vel etiā Neapolitana.

In Diœcesi verò Nolana in oppido, quod Laurum vocatur, est aliud collegium canonissarum nostri ordinis, quod Comitissa Nolana vxor dicti Comitis paulò ante fundauerat, & mille aureorum annuorum redditibus à prima fundatione dotauerat. quod nunc etiam sub canonica disciplina floret.

IV. ECclesia Beneuentana Metropolitana ferè vsq; ad nostra tempora regularis mansit, cuius canonici tempore quadragesimæ præsertim maioris hebdomadæ, cappas nigras more canonicorum nostræ Congregationis Lateranensis in Choro detulerunt vsque ad annum circiter 1610.

N ciuitate Beneuentana est cœnobium Abbatiale s. Modesti nostræ congregationis, quod sub se nonnullas Ecclesias Parochiales habet, in quibus Abbas dicti monasterij iurisdictionem ordinariam exercet.

In eadem ciuitate erat vetus monasterium canonicorum regularium, cuius fit mentio in quodam priuilegio Alexandri Tertij, ac etiam Gregorij IX. quod vbi esset, vel quo titulo nuncuparetur, videre non potui: quia integrum priuilegium non habui, sed tantum illius fragmentum, quod refert Ioannes Marquez in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum c. decimoquarto §. 8. ad sui ordinis Eremitici antiquitatem probandam, licet non efficaciter, cum verba priuilegij sint: *Cum in Ecclesia vestra sit ordo canonicus secundum Deum, & beati Augustini regulam nouiter institutus*. Hoc priuilegium dicit reperiri in Bibliotheca Vaticana inter Bullas Gregorij Noni numero 97. sed parum retulerit illam videre. fuisse verò in Episcopatu Beneuentano monasteria canonicorum regularium anno millesimo trecentesimo quadragesimo quarto, constat ex Actis Capituli eo anno Eugubij celebrati, in quo Prior sanctæ Mariæ Nouæ de Vrbe ad illa visitanda fuit designatus.

In eadem ciuitate est monasterium sanctæ Sophiæ, quod Clemens Octauus anno 1595. canonicis regularibus congregationis sancti Saluatoris Bononiensis vniuit, cum esset priùs monasterium ordinis monachorum sancti Benedicti.

In Diœcesi sanctæ Agathæ Metropolis Beneuentanæ ex libro Taxarum Cameræ Apostolicæ est monasterium sancti Mennæ, sed canonicis destitutum, & commendatum, sicut alia innumera in regnis vtriusque Siciliæ, quorum vix nomen, ac ne vix quidem inuenitur.

In eadem Diœcesi in oppido, quod vulgo appellatur Riensò, est collegium canonissarum nostri ordinis vetustissimum, quæ sub regulari obseruantia, ac etiam sub regula, & habitu canonico satis laudabiliter perseuerant.

IN Diœcesi Melphitana sunt quædam beneficia canonicorum regularium, quæ destituta canonicis, sunt vnita mensæ Episcopali, vt ex Archiuis dictæ Ecclesiæ colligitur. V.

In ciuitate Brundisio est Ecclesia sancti Sepulchri olim congregationis canonicorum regularium sancti Sepulchri Ierosolimitani, cuius fit mentio in literis Cœlestini Secundi Petro Priori, & illius fratribus sancti Sepulchri Ierosolimitani directis anno 1143. Verùm congregatione extincta, dicta Ecclesia cum alijs multis in eodem Regno existentibus est commendata.

In oppido Barletæ Ecclesia sancti Sepulchri cum suis pertinētijs ad prædictam congregationem spectabat, ex dictis literis Cœlestini Secundi, quæ similiter manet commendata, vel ordini equestri sancti Ioannis Ierosolimitani vnita, vt multæ aliæ Ecclesiæ eiusdem congregationis.

In ciuitate Venusina Ecclesia sancti Nicolai ad prædictam congregationem spectabat, vt ex dictis literis colligitur, quam Episcopus quidam Venusinus eidem donauerat.

In ciuitate Troiæ siue iuxta illam Ecclesia sancti Sepulchri erat dictæ congregationis, quam nunc tenent equites sancti Ioannis Ierosolimitani, & similiter Ecclesia sancti Theodori iuxta portam ciuitatis Beneuentanæ, ex dictis literis Cœlestini Secundi.

In eadem ciuitate Troiæ monasterium sancti Nicolai fundatum per Nicolaum Decanum Ecclesiæ Troianæ, de quo Innocentius Tertius in epistola ad Archiep. Sipontinum libro primo fol. centesimo nonagesimo octauo.

Ee In

In Diœcesi Miletensi prouinciæ Reginæ in Calabria Prioratus insignis sanctæ Mariæ de Balnearia, vulgo della Bagnara membrum Abbatiæ s. Mariæ de Gloria, de quo vide lib. 3. cap. 30.

In actis Capituli Prouincialis Eugubij celebrati designatus est Visitator pro monasterijs, & locis conuentualibus canonicorum existentibus in Apulia.

VI. IN Mari Adriatico propè Theatinam Diœcesim sunt Insulæ Tremitanæ olim Diomedeę, in quarum maiori est cœnobium sanctæ Mariæ cum arce munitissima nostræ congregationis. Abbas Tremitanus in dictis Insulis iurisdictionem ordinariam, spiritualem, & temporalem, & vtrunque gladium habet, ac etiam in terris littoris adiacentis: & inter Barones Regni Neapolitani numeratur, & incedit. De monasterio Tremitano, vide quę dicuntur lib. sequenti.

In Ciuitate Lauicani est Abbatiale cœnobium nostræ congregationis sanctæ Mariæ nouæ olim de Frisa vetustissimum, de quo libro sequenti plura habes.

Apud Ciuitatem Vestanam in Prouincia Capitaneatus est etiam vetustissima Abbatia sanctæ Mariæ de Calena, quam nostræ congregationi vniuit Eugenius IV. anno 1446.

In extremis partibus Calabriæ, quæ Messanam Ciuitatem vltra Pharum aspiciunt, in oppido, quod vulgo Bagnara nuncupatur, fuisse olim præcipuum collegium canonicorum regularium, testantur tabularia Ecclesiæ Cathedralis Cephaludiensis in Regno Siciliæ vltra Pharum constitutæ: illa enim Ecclesia priusquam in Cathedralē erigeretur, eiusdem collegij membrum fuisse perhibetur, vt ex relatione ab illius Ecclesiæ canonicis habita, & ad me transmissa nuper accepi. fertur enim idem collegiū aliud monasterium intra Messanam Ciuitatem sibi subiectum habuisse, de quo nihil certi habere hactenus potui.

VII. POrro in Regno vlterioris Siciliæ Ecclesia ipsa Cephaludiensis, quæ nunc est Cathedralis, à prima illius fundatione fuit canonicorum regulariū ordinis Diui Augustini, sub quo ordine vsque in præsens permanet, licet ab initio non esset Cathedralis, sed simplex collegium canonicorum regularium. quod Rugerius Sicilię Comes, deinde Rex opere magnificentissimo, & Regia munificentia verè digno erexit anno Dominicæ Incarnationis 1148. Regni verò ipsius anno 18. quemadmodum sequentes versus in apsida maiori illius Ecclesiæ musiuo inscripti indicant.

Rugerius Rex egregius plenus Pietatis
Hoc statuit templum, motus zelo Diuinitatis.
Hoc opibus ditat varijs, varioque decore
Ornat, & amplificat in Saluatoris honorem.
Ergo structori meritò Saluator adesto,
Vt sibi subueniens conseruet corde modesto.
Anno ab Incarnatione Domini M.C.XLVIII.
Regni eius XVIII. *hoc opus musiæ factum est.*

Scribit verò Syluester Maurolicus in suo libro, quem mare Oceanum omnium Religionum adtitulauit, ipsam sancti Saluatoris Basilicam ab eodem Rugerio magnificentissimè ornatam, duabus nimirum turribus campanarijs, & picturis pulcherrimis musiuo elaboratis, necnon duplici mausoleo porphiretico pro se, ac cæteris Siciliæ Regibus illius Successoribus, quæ postea Fridericus Secundus Imperator ex dicta Ecclesia ad Palermitanam transtulit, ac etiam canonicos regulares Augustinianos in dicta Ecclesia ab eodem Rugerio constitutos, quibus iuxta Ecclesiam claustrū ædificauit, quod vsq; in præsens tenent, subdit etiam dictos canonicos regulares Syracusanam Ecclesiam olim tenuisse, in qua sanctus Zosimus floruit regularis canonicus, & postmodum Syracusanus Episcopus, quod se in antiquis Chronicis manuscriptis legisse affirmat, quāquam non desint, qui Ecclesiam Syracusanam non canonicos regulares, sed Diui Benedicti monachos tenuisse affirment.

IN Ciuitate Messana erat Prioratus sanctæ Crucis nuncupatus cum Ecclesia pulcherrime exornata, quam anno 1537. Ferrantes Gonzaga Siciliæ Prorex cum alijs duabus, & viginti Ecclesijs sub specie Ciuitatis muniendæ, solo æquauit. eodem Syluestro Maurolico tradente in Congregatione sancti Sepulchri Ierosolimitani, ad quam ille Prioratus spectabat: quam ob causam locus canonicis regularibus fuit destitutus. Prioratus verò ad Ecclesiam sanctæ Pelagiæ translatus, & commendatus, qui ad nominationem Regis Catholici confertur. VIII.

In Ciuitate Platee nuncupata est alter Prioratus sancti Andreæ eiusdem congregationis Dominici Sepulchri, quem Simon Butheræ Comes cum Thomasia illius coniuge anno Domini 1106. multis Villis, & prædijs, ac etiam nonnullis Ecclesijs attributis fūdauit, & dotauit: qui Prioratus ad nominationem à Rege Catholico factam, Prioribus fiduciarijs, quos vocamus Commendatarios confertur, eodem Syluestro Maurolico referente in Congregatione Dominici Sepulchri Ierosolimitana.

Præter collegia verò Canonicorum memorata, sunt in Regno Siciliæ vltra Pharum nonnulla Collegia Sanctimonialium Canonissarum Congregationis Vallis Viridis nuncupatæ, quarum præcipuum est sanctæ Catharinæ Vallis viridis Ordinis sancti Augustini olim extra Ciuitatem Messanam à quadam Regina Cypri fundatum, postea circa annum millesimum ducentesimum intra Vrbem sub titulo sanctę Mariæ, & s. Catharinæ Vallis Viridis translatum, quod erat caput cæterorum monasteriorum canonissarum eiusdem Congregationis in Regno Siciliæ existentium, nimirum s. Luciæ Vallis Viridis Panormitanæ, monasterij Vallis Viridis in Taormina, & in Castro veteri: quæ monasteria per Abbatissam sanctæ Catharinæ Messanensis visitabantur.

tabantur. De ijs plura idem Maurolicus in congregatione Vallis Viridis: ex quibus etiam deducit, dictam congregationem in Regno Siciliæ multa collegia canonicorum habuisse, quibus deficientibus,cum prædictę canonissæ regimen permutassent, etiam habitum nonnullæ mutauerunt,retenta nihilominus regula D. Patris Augustini, ac etiam rochetto,quod in festis solemnioribus,præsertim cum ad Sacramentum Eucharistię sumendum accedunt in signum pristinæ illarum professionis, & institutionis, ferunt.

In Diœcesi Agrigentina reperitur monasterium ordinis canonicorum regularium Diui Augustini, quod dicitur sancti Spiritus de Calato. Verùm puto illud nunc esse commendatum, vel ex regulari ad statum secularem translatum. Eius autem mentio habetur in libro Taxarum Cameræ Apostolicæ.

Caput trigesimum.

De Propagatione Ordinis Canonici in Prouincijs, & Regnis Hispaniarum, & primò de Ecclesia Cæsaraugustana sanctæ Mariæ de Pilari, siue de Columna nuncupata.

I. IN Prouincijs, & Regnis Hispaniarum existunt adhuc Ecclesiæ canonici ordinis vetustissimæ, pluresq; olim extiterunt, quarum notitia post generale diluuium Saracenorum, quod omnes penè regiones Hispanorum inuasit, vel in ruinis ædificiorum, vel saltem in membranis Ecclesiarum, & libris Historicorum fideliter seruatur, quæ ipsum canonicum institutum à sanctissimis Apostolis plantatum, & à beatissimo Patre nostro Augustino reformatum, in prædictis prouincijs Hispanorum ab antiquissimis temporibus,ipso Augustino adhuc superstite propagatum, fide certissima demonstrant: ex quibus vt antiquissimum cœnobium Sisletanum apud Toletanam ciuitatem omittam, quod era 461. id est anno Christi quadringentesimo vigesimo quarto, assertus autor Historiæ sub nomine Flauij Lucij Dextri, & alij nonnulli Historici sub beati Augustini Regula exstructum aiunt: vnam nunc referam antiquissimam, & inter omnes Hispaniarum Ecclesias dignissimam, Angelicis manibus Præexcelsæ Dei Genitrici in Cæsaraugustana ciuitate erectam, & sanctæ Mariæ Maioris siue de Columna vulgo de Pilari nuncupatam, de qua cum multa præclara, & memoranda quamplures viri docti tradiderint, illud certè non reticendum, quin pro diuino miraculo mea quidem opinione recensendum,quod Sacræ Theologiæ Licentiatus, & eiusdem Ecclesiæ regularis canonicus Michaël Cercito in præfatione librorum Ioannis Trullo de ordine canonicorum elucidato scribit, ipsum ordinem canonicum per D. Iacobum Apostolum semel in dicta Ecclesia plantatum nullis vnquam etsi difficillimis temporibus interruptum, vsque ad sua tempora stetisse. De huius sacratissimæ Ecclesiæ antiquitate nonnulla superius cap. 11. notauimus, de cuius miraculosa fundatione, Sanctorum Martyrum, & Confessorum reliquijs in eadem quiescentibus, viris sanctitate, ac dignitate, necnon etiam eruditione illustrissimis, vel ab illa profectis, vel etiam eidem Ecclesiæ præfectis, & tandem de illius priuilegijs, & super cæteras Ecclesias Hispaniarum eminentia nunc aliquid dicturo, tot profectò, & tam præclara, veridicisq; testimonijs roborata scribenda occurrunt, quæ si vellem ex integro percensere, non vnicum capitulum, sed integrum, illudque non exiguum volumen,me scribere oporteret. Quam ob causam tum rei,tum etiam temporis compendium facturo, illud tandem animo insedit,cæteris omnibus impræsentiarum omissis votis,& motiua sententiæ hic ad verbum exscribere, quæ lata fuit pro Priore, & canonicis eiusdem Angelicæ Ecclesiæ beatæ Mariæ Maioris de Pilari,in Curia illustrissimi Domini Iustitiæ Aragonum S. C. M. Consiliarij super iure præcedendi Capitulares, eorumque Syndicos, & Procuratores Ecclesiarum cathedralium Regni Aragonum exceptis duntaxat Capitularibus Sedis Metropolitanæ, in Comitijs, & quibuslibet congregationibus Aragonum anno Domini 1605. & typis edita Madriti apud Ludouicū Sanchez an. MDC.VI. omissa tamen præfatione, ac etiam additionibus marginalibus, ne pro vna sententia,integrum librum exscribere cogamur. Ea verò talis est.

IN Dei nomine Amen. Nouerint vniuersi, quod anno computato à Natiuitate Domini millesimo sexcentesimo quinto apud ciuitatem Cæsaraugustæ Regni Aragonum, in Camera consilij fuerunt præsentes illustrissimus Dominus Iustitiæ Aragonum S. C. M. Domini nostri Regis Consiliarius, & Illustres Domini locum tenentes ipsius Curiæ,iuriumq; Doctores, nempe illustrissimus Don Martinus Baptista de Lanuça, Iustitia Aragonum, Dominus Ioannes Clemens Romeu, Dominus Matthæus Deça, Dominus Petrus Hieronymus de Mendieta, Dominus Martinus de Godino, Dominus Michaël Martinez del Villar, existenteq; processu Prioris, canonicorum, & Capituli beatæ Mariæ Maioris de Pilari super apprehensione in deliberatione circa diffinitiuam sententiam, Dominus Michaël Martinez del Villar Relator fuit voti, & opinionis, quod debet pronunciari, & mandare fieri contenta in propositione oblata pro parte Prioris, canonicorum, & Capituli beatæ Mariæ Maioris, & de Pilari principalium, Antonij Mirauetæ, Augustini Ximeno, & Petri Hieronymi Pasamar procuratorum, respectu iurium, in vndecimo arti- II.

culo dictæ propositionis deductarum, & respectu domus apprehensæ præstita cautione forali. cæteras propositiones reijci, & repelli debere, & reseruari sua iura, ea reseruari supplicantibus. neutram partium in expensis condemnando, ex eo præ maximè, & alias, quia etsi ratio aliqua habenda minimè foret in hoc litis pendentia iudicio (vbi de nuda tantum, quatenus facti est, & non iuris possessione, agitur) de longissima, honorificentissima, venerandissimaque antiquitate, & dignitate tantæ Ecclesiæ, quæ sacra est, ac gloria, & ornamentum non solùm huius Cæsaraugustæ inclytæ ciuitatis, & fidelissimi Regni Aragonum, verùm totius Hispaniæ, & Orbis. Obtinet enim ex receptissima omnium Ecclesiarum, præsertim istius amplissimæ prouinciæ traditione à Pontificibus Summis non semel approbata, inter omnes Ecclesias mundi vetustatis, & excellentiæ originis primatum, atque ideo de ea Cæsaraugusta verè, ac iurè gloriari potest, se primam non solùm in Hispania, sed in vniuerso orbe Catholicæ fidei sedem, & aram tenuisse, & extitisse. & inde mertò Petrus Librana primus Cæsaraugustæ Episcopus, post Arabes vrbe pulsos, vnà cum Gelasio Secundo Pontifice Maximo circa annum millesimum centesimum decimum octauum, ad instaurandum templum dictæ Ecclesiæ, quod vetustatis causa esset ruinosum, ijs verbis vniuersos christiani orbis fideles excitabat: Quam beato, & antiquo nomine sanctitatis, ac dignitatis pollere nouistis. Et nos iure quidem poteramus litem huiusmodi decidere, declarando, debere eam præcedere Ecclesias Cathedrales dicti Regni, origine, & dignitate posteriores, ex quo ordo temporis inducit prælationem in honoribus: nam qui prior est tempore, potior est in iure, vltra quod semper in Regno nostro senectus venerabilis fuit, & quando gloriosissimum admirandum principium, origoque dictæ Augustissimæ Ecclesiæ ius aliquod ad obtinendum ei non tribueret, quæ Angelicis manibus iussu sacratissimæ Reginæ Virginis Dei Genitricis, dum adhuc in humanis ageret, autore Diuo Iacobo Maiori Christi Apostolo, consobrinoque constructa, erectaque fuit, cuius etiam ratione, & causa præferenda est tanquam dignior, & excellentior: nulla enim maior nec venerabilior origo, quam regalis est, atque ideo, & mertò maior honor debetur illi, qui honorabiliorem originem habet. talem præsertim & tantam, qualem habuit, & habet præclarissima Ecclesia. & quando ad huiusmodi prælationem nihil prodesset, ab initio nascentis Ecclesiæ sæpe dictam sacrosanctam Ecclesiam Episcopum habuisse, matrem Ecclesiarum dictæ vrbis fuisse, Cathedralemque extitisse, autoritate præexcellentissimi Iacobi Zebedæi, quousque vnita, seu translata fuit in excelsam sancti Saluatoris Ecclesiam, Arabibus Cæsaraugusta exturbatis, vt constitutissimum est. Fuit namque consuetudo Apostolorum in ciuitatibus, vbi verbum Dei prædicarunt, Ecclesias apud vnamquamque condere, vt testantur Tertullianus, sanctus Cyprianus, sanctus Irenæus, quos refert Pamelius, ex Christicolis nouè ad fidem ab eis conuersis, vnum cuique Ciuitati Episcopum præficere, qui cæteros verbo Dei instrueret, & alia tantæ dignitatis officia exerceret, vt apparet in beato Apostolo Paulo, qui Ephesi beatum Timotheum eius ciuitatis Episcopum nominauit, & Athenis beatum Dionysium, & Dertusæ in Hispania sanctum Rufum, vt affirmant grauissimi Patres, & apparet etiam ex Actis Apostolorum cap. decimo quarto, ibi, & cum constituissent eis per singulas Ecclesias Presbyteros: Olim namque coalescentis Ecclesiæ primis exordijs idem erat presbyter, quod Episcopus, secundum iura vulgaria, ac Diuum Thomam, & Baronium. Iacobus ergo aliorum Apostolorum vestigijs inhærens, hac in ciuitate vnum è nouem ab eo ad fidem conuersis (Athanasium scilicet) huic ciuitati Episcopum præposuit, & sanctum Petrum Martyrem Bracharij in Lusitania, vt vetustissima traditio est, & antiquissima Breuiaria, Annales, Celtiberi, Chronicæ Hispaniæ, Martyrologia Romana, & alij grauissimi Patres attestantur. Ex quibus satis liquet, hanc sanctam Ecclesiam ab eius initio Cathedralem dignitatem, & nomen habuisse. Quod ratione etiam comprobatur. Iacobus consecrauit Athanasium in Episcopum huius ciuitatis. ergo aliquam certam, & determinatam habuit Ecclesiam, cui tunc præficeretur, vt ratio, & munus ipsum indicat, sunt enim hæc correlatiua, Episcopus, & Ecclesia, inter quos matrimonium spirituale contrahitur: at eo tempore nulla alia, non solùm in dicta ciuitate, sed etiam in tota Hispania Ecclesia reperiebatur, nec erat, vt est concors omnium sententia. ergo fatendum, & necessariò tenendum est, in ea sedem Episcopalem tunc extitisse, & primam omnium totius Hispaniæ, hoc nomen, & dignitatem meruisse. Conseruasse autem eam toto tempore primitiuæ Ecclesiæ, & eius diris persecutionibus feruentibus, non est dubium, nam dum à principio ibi fuit constituta, in posterum quoque permansisse credendum est, cum ex præterito in futurum inferatur, non docto de contrario: maximè non constito de mutatione, quæ præsumenda non est, tum quia multò post Gothorum tempora circa annum sexcentesimum vigesimum constat, eandem dignitatem habuisse ex Breuiarijs tam antiquis, quàm modernis Cæsaraugustæ, & ordinis sanctissimi Diui Hieronymi sic concipientibus lectionem festiuitatis sancti Braulij dictæ ciuitatis gloriosi Episcopi. Disputatione autem longa consummata, & Synodo celebrata, vnusquisque ad propriam sedem est reuersus. Beatus verò Braulius dum in ciuitate Cæsaraugustana in sancta Maria Maiori suam sedem diuinitus situasset, orta est hæresis de secta illius

illius falsidici Mahometis. Idem quoque reperitur in quodam Missali antiquo eiusdem Diœcesis manuscripto, in officio, quod in Missa sancti Braulij celebratur, & canitur. festa colens Braulij *aula, qui sancta Mariæ fuit præsul.* Probatur idem Breuiario domus Regiæ montis Aragonum antiquæ, & illustris, quod agens de eadem ciuitate sic ait. *Synodo celebrata vnusquisque ad propriam sedem est reuersus, &* Braulius *Cæsaraugustam repetens, apud sanctam Mariam Maiorem suam sedem situans, suis canonicis sic fraterna dilectione adhæsit.* Corroboratur idem quodam libro, seu tractatu de vita Diui Braulij antiquissimo, manu exarato, qui cum prædictis Breuiarijs per eundem ferè sermonem contestatur. *Beatus verò* Braulius *dum in Cæsaraugustana ciuitate in sancta Maria Maiori suam sedem diuinitus situasset.* Quibus assentitur Aimonius monachus Gallus, & antiquissimus, probatissimus, fidelissimusq; testis, scriptorq; prisci seculi rerum gestarum: scripsit enim circa annum octingentesimum septuagesimum secundum, & de huiusmodi Ecclesia hæc verba. *Atque in Ecclesia beatæ Mariæ semper Virginis, quæ est mater Ecclesiarum eiusdem Vrbis.* & tandem idem affirmat Martinus Garzia canonicus Cæsaraugustanus Episcopus Barcinonæ, Inquisitor Generalis Regnorum Aragoniæ, Hieronymus Zurita, Hieronymus Blancas, Hieronymus Roman, Ioannes de Marieta, & alij quamplurimi grauissimi viri.

III. Tum quia in toto illo infœlici, & miserrimo tempore, quo Cæsaraugusta sub Arabum ditione extitit (quod circiter quadringentorum annorum terminum explet) dictam Religiosissimam Ecclesiam sedem fuisse Episcopalem dubio caret, adeo quod Cathedrales inficiari nec audent, nec possunt: nulla enim Christianis Ecclesia permittebatur ab infidelibus, præter hanc gloriosissimam, vt nostri Historici varijs in locis testantur, præsertim Prades, Garibay, Beuter, Blancas, Zurita, qui notabiliter sic exclamat. *Cæsaraugustæ satis constat reliquit sacris ædibus, siue sacris tectis depopulatis, sanctum, & religiosissimum templum Diuæ Mariæ Virgini dicatum, quod vulgus de Pilari nuncupat, miseris illis temporibus sanctitatis, Religionis, & Concilij publici tanquam sacram aram, & perfugij portum nostris fuisse. vnde & Helecæ, & Seniori, ac superioribus, posterioribusq; Episcopis, & Ecclesiastico cætui sacrosancta ea ædes sedem, ac domicilium præbuit.* Tum quia ab huiusmodi sacra id æde iam diu in contradictorio iudicio obtentum est: fuit enim lite vertente inter eam, & insignem sancti Saluatoris Ecclesiam, & seu ipsius Antistitem cordatè, & maxima cum deliberatione præhabita causæ cognitione, partibus auditis, declaratum à Ioanne Ferrer canonico, & Archidiacono Hoscensis Ecclesiæ, & Vicario Generali excellentissimi Infantis Alfonsi Regis Catholici filij Archiepiscopi Cæsaraugustæ anno millesimo quingentesimo secundo, dictam Ecclesiam fuisse à primordijs Christianitatis Cathedralem vsque ad translationem, seu vnionem desuper dictam, his verbis. *Constat etiam, quod dicta Ecclesia, in qua gloriosa Dei Genitrix Virgo dum in humanis ageret, beato Iacobo Apostolo mirabiliter super pilare marmoreum Angelicis manibus deportatum apparere dignata est, in quo primaria sedes Cæsaraugustana per multa annorum curricula collocata fuit, beato* Braulio, *& alijs multis dignissimis Episcopis successiuè præsidentibus. & licet postea dicta sedes Cathedralis translata fuerit, nihilominus tamen multa insignia, & prærogatiuæ Cathedralis Ecclesiæ penes eam remanserunt, & quasi vna Ecclesia cum Maiori Cæsaraugustana reputatur in prærogatiuis prædictis.* Quæ sententia ab eodem Archiepiscopo fuit postea approbata, & ratificata, necnon & à dictis partibus laudata. Tantorum ergo virorum decreta certam faciunt determinationem nostram, scilicet sæpedictam Ecclesiam ab initio nascentis Ecclesiæ Episcopos habuisse, Cathedralemq; extitisse. & consequenter constat, ipsam præponi, & anteferri debere, ex quo prius meruit dignitatem, & huius sedis adoptione longe posteriores, & inferiores illa sint, & appareant prædictæ Ecclesiæ Cathedrales: adeo quòd de ea illud Poëta dicere verè possumus.

Fortia facta Patrum, series longissima rerum.
Per tot ducta viros antiqua ab origine Gêtis.

Et quando in hoc articulo curandum non esset de cultu Dei, Religioneq; ibi tandiu mirabiliter præfulgenti, de rebus in ea mirificè gestis, de innumeris & assiduis miraculis ibi quotidie fulgentibus, de puro, sinceraque fide ab exordio Christianitatis vsque nunc, absque ruga, & macula apud eam inuiolabiliter pro Dei benignitate seruata, itaut portæ Inferi, Hæreticorum caliditas, Ethnicorum impietas, Saracenorum iniquitas aduersus eam præualere minimè potuerint, nec in medio ignis fuit vnquam æstuata, sed potius ipsa contriuit eorum capita, & fuit nostris (vt diximus) sacra ara, eosque tanta constantia, & stabilitate muniuit, quod nulla vnquam Tyrannorum sæuitia, nulla persecutionum immanitas, nulla rei familiaris, nulla patriæ honoris iactura, nulla Hæreticorum fraudes, nulla denique sanguinis effusio clarissimum fidei lumen in eis semel incensum extinguere potuerint, vt adimpleretur, quod sacratissima Dei Genitrix promiserat Diuo Iacobo, quando ad ripam Iberi, vbi stat dicta Ecclesia, eidem corporaliter videndam, & eius discipulis sese obtulit, eamque construi præcepit. *Pilare istud erit in loco isto, vsque in finem mundi, & Christum colentes nunquam ex hac* IV.

Vrbe deficient. Quare iure meruit principatum dictam prælationem primum, honorabilioremq; locum inter dictas Ecclesias vbique obtinere, tum quia debetur illi, quæ rerum gestarum gloria, religione, cultuque Dei præ cæteris fulget. Si enim ex sola religione Cicero Rempublicam Romanã *cæteris omnibus anteponebat dicens.* Etsi *fortè conferre volumus nostra cum exteris, cæteris rebus aut pares, aut etiam superiores reperiemur, religione, idest cultu* Deorum *multò superiores, quantò maiori cum ratione præferenda est huiusmodi illustrissima Ecclesia, quæ eodem cultu, ac dignitate originis, excellentia senectutis, decoreque rerum gestarum omnes prædictas Ecclesias procul à se relinquit? tum quia talibus huiusmodi priuilegium propter vitæ discrimen conceditur, in quo propter salutem* Rei*publicæ se constituerunt: tum quia inde amplissimos, & maximos honores eius Fani Antistitibus semper habitos, & vetustis tabulis, & memoria superiorum temporum pro certo cum Zurita, & alijs affirmare possumus. Tum demum quia si ex omnibus prædictis in aliquibus præcedere meruit dictam Metropolitanam Ecclesiam, quæ prædictas omnes antecedit, quantò maiori cum ratione poterit ipsa easdem præcedere? & quando tandem non esset attendenda exemptio, qua subest tantum, & immediatè* Christi *Vicario, summoque totius* Ecclesiæ *Pontifici Maximo. Nec Ciuitas vbi adest, quæ est Metropolis, & insigne omnium* Ciuitatum *Regni, ac eiusdem, & celsitudinis coronæ Serenissimorum* Aragoniæ *Regum caput, omniumque etiam (teste* Diuo *Isidoro) ciuitatum Hispaniæ in multis clarior, quibus ex causis debuit, & debet etiam huiusmodi prælationem habere: cum quando quis sublimiori, & digniori immediatè subest, ac in excellentiori loco existit, tantò dignior, & honoratior fit.*

V. *SEd in hoc iudicio tandem attendenda esset insistentia, statusque rei apprehensæ, iuriumque apprehensorum tempore apprehensionis, & quæ ex dictis* Ecclesijs *melius quasi possessionem iurium apprehensorum probauerit, adhuc debuit, & debet obtinere huiusmodi sacra* Ecclesia, *quæ multò melius dictam insistentiam, possessionemq; probauit, tum testibus, tum Chronicis, siue tractatibus, de modo, & ordine celebrandi Curiam: Tum demum alijs instrumentis, documentis, monumentisq; antiquis, quibus potius lux veritatis ex omnibus prædictis, & alijs assistit: consuetudo namque in materia præcedentiæ præualet, vt per Innocentium, & alios probat Franc. Marzarius consil: 25. Non enim obstat, in Comitijs Tirassonæ celebratis anno millesimo quingentesimo nonagesimo secundo, prædictas Ecclesias Cathedrales prælationem habuisse: quia constat fuisse ex consensu partium, iureq; dicti consensus, & familiaritatis, & non animo, nec titulo acquirendi possessionem, quibus stantibus, nullam iuris, nec facti acquirere potuerunt, ex traditis à* Mandosio *in* Reg. *33. de Annalibus quæst. vndecima num. quarto.* Oldrad. *cons.* 241. Dec. *cons.* 116. *Aym.* Crau. *cons.* 127. *num. septimo.* Portol. *de consort. cap. trigesimo octauo numero tertio. Tum quia ante dictum consensum in exordio dictarum* Curiarum *Cathedralem ibi existentem præcessit ipsa.* Nec *refragatur, dictam prælationem habuisse in solio propositionis, non verò in brachio, seu flamento, & quod possessio non recipit extensionem. quoniam quasi possessio vnius actus inducit quasi possessionem quoad alium actum sub eadem specie comprehensum, vt prædictum. ex quo eodem ordine, quo stant in solio, sedent in brachio, seu flamento.* Tum *quia in curijs Montissoni habitis an. 1585. in flamento quoque, siue brachio præcessit dictas Ecclesias, & quando de huiusmodi quasi possessione nulla habenda foret ratio ex simili consensu apud eas facto, habenda est tamen ex fractione dicti consensus à* Syndico *Hoscensi facta: sentauit enim prius votum suum præstare, quàm* Syndicus *dictæ Ecclesiæ. & ideo potuit (vt fecit) resistere illi, & ante eum votum suum proferre. quare dum illud fecit contra dicti* Syndici *expressam voluntatem, visus fuit interuertere possessionem dicti consensus, & aliam de nouo acquirere: facta namque interuersione interuertens verè possidere dicitur. Nec possessionem amisit, immo potius efficaciter retinuit, in conuocatione omnium generalium statuum regni anno millesimo sexcentesimo primo, Cæsaraugustæ facta. nam cum hora & die signatis,* Syndici, *dictarum Cathedralium Ecclesiarum conuenissent in aulam regiam destinatam, ad eam conuocationem inuenerunt iam ibi* Syndicum *dicta* Ecclesiæ, *quem vidisse constat, & sedentem pacificè in loco sublimiori, eumq; minimè in sua pacifica possessione molestasse, nec perturbasse, sed immo sua intentione frustrari timentes, & repulsionem (vt credendum est) suspicantes, quibusdam protestationibus contenti, egressi fuerunt ab aula. quare contrariam quasi possessionem, quando eam haberent, amisisse dictas Ecclesias, eamq;* Ecclesiam *de Pilari acquisiuisse, constitutissimum est. nam etsi absens retineat possessionem loci semel adeptam, licet ab altero postea corporaliter occupetur: tamen si reuersus in locũ repellatur ab eo, qui corporaliter possidet, vel nõ admittatur, & suspicetur posse repelli, ciuilẽ quam antea retinebat, dubio procul amittit. Et cũ in omnibus, & per omnia ad normã, & similitudinẽ Curiarum Regni in domibus disputationis dicta generalis cõuocatio habita fuerit præparandarum Curiarum causa, idem de ipsa iudicandum est, quod de ipsismet Curijs, ex quo præparatio ad actum idem operatur, quod ipse actus. Nec obstat non apparere eos, qui ita egressi fuerunt,* Syndicos *dictarum Ecclesiarum fuisse: quia immo constat per testem ex*

ipsarum

ipsarum parte productum, qui contra eas probat maximè, cum ab vtraque parte fuerit approbatus. Nec Regestra *Curiarum possessionem aliquam ex parte cathedralium probant, tum quia ex ipsismet apparet, multoties in diuersis Curijs, & sessionibus dictam* Ecclesiam *cathedrales praecessisse. Tum quia vltimus status, & nouissima possessio est, quae in hoc possessorio summarijssimo attenditur, non verò antiqua, & multò minus illa, quae sic septies fuit, & est interuersa, & in multis eurijs habita aliarum qualitatum causa, quàm dictarum Ecclesiarum, quibus supradictam Ecclesiam praecedere potuerant. Nec releuat possessionem habitam respectu standi, & sedendi in praexcellentiori loco non extendi, nec trahi posse ad suffragij praestationem: quia ex quo dicta Ecclesia habuit, & habet locum in comitijs, habet ea, quae sunt loci. nam locus designat locatum, & eius officium, atque ideo per locum traditur, probatur, acquiritur quasi possessio votandi, & iuxta praelationem loci. nec obstat, quod de iure debent* Ecclesiae *cathedrales praecedere collegiatam maximè regularem, conuentualemq; cum praesens causa per possessionem, non autem per titulum decidenda veniat. Sed quid? quando per titulum iudicanda foret, cum potiorem titulum habeat (vt visum est) saepe dicta Ecclesia debuit vincere, & non vinci: coruscat enim radijs prioris dignitatis, vltra quod semper quoad dictam praelationem pro cathedrali habita est, vt ex omnibus praedictis, regestrisq; curiarum resultat, & potuit etiam iura, praeminentiasq; cathedralis acquirere, praescribereq; insuper dignitas canonicorum regularium magna est, quoniam illorum congregatio Episcopali, &* Archiepiscopali *dignitate fulget: atque ideo Caesaraugustana Ecclesia non minus praecessit dictas cathedrales, dum fuit regularis, quàm nunc, postquam effecta est secularis. Neque saepe dictam verissimam tot seculis stabilitam traditionem infringunt fundamenta, quibus eam, impossibilitando aduentum beati* Iacobi *in* Hispaniam*, potius temerariè, quàm iure infringere nonnulli nituntur, vt tanto titulo de medio sublato, non dicta Ecclesia, sed saepè dictae obtineant. Tum quia vt egregiè docent grauissimi nostrae aetatis* Patres*, eisdem fundamentis infringi possent aliae multae, & ferè omnes traditiones Ecclesiae, quod nimis durum, & haeresi proximum esset. Tum quia traditiones à Patribus instituta non sunt infringendae, sed potius ab omnibus pro legibus tenendae, ac venerandae: nam traditiones approbatae non minorem vim habent, quàm scripta leges, vnde admonet sacra Scriptura: Non te praetereat narratio Seniorũ, ipsi enim didicerunt à patribus suis. Quare & meritò dicebat Iob: interroga generationem pristinam. Quae loca Theologi egregiè expendunt de traditionibus Ecclesiasticis, quae scripto nõ consistunt, contra* Hareticos *eat tanquam nouitatũ sectatores reijcientes. Tum quia nunc famae rerum inconcussae standum est, vbi certam derogat vetustas fidem. Tum quia aduentum Diui* Iacobi *in* Hispaniam *testantur plusquam octoginta magnae autoritatis viri, & inter eos septem ex grauissimis Ecclesiae, sanctisq; Doctoribus.*

Primus D.Hieronymus in illis verbis. Dederitq; eis sortes, atque diuiserit, vt alius ad Indos, alius ad Hispanias, alius ad Illyricum, alius ad Graciam pergeret, vt vnusquisque in Euangelij sui, atque prouincia requiesceret, quibus expressè id firmat, dum apud nos Hispanos ex Apostolis tantũ requiescit Iacobus.

Secundus s. Athanasius Patriarcha Antiochenus, qui floruit circa annum Domini 560. dicens, in hac die multiplicibus martyrijs affectus est s. Iacobus Apostolus frater Ioãnis filij Zebedaei, idq; postquam abijt in Occidentem.

Tertius s. Isidorus per haec verba. Iacobus filius Zebedaei frater Ioannis *quartus in ordine xij. tribubus, atque* Hispaniae*, & Occidentalium locorum populis* Euangelium *praedicauit.*

Quartus venerabilis, sanctusq; Beda*, qui sic ait, Apostoli Christi praedicatores fidei, &* Doctores *gentium certis locis in mundo ad praedicandum sortes proprias acceperunt: Petrus namq; Romam accepit, Andraeas Antiochiam, Iacobus* Hispaniam*, Thomas Indiam, Ioannes Asiam, Matthaeus Macedoniam, Philippus Galliam, Bartholomaeus Lycaoniam, Simon Zelotes Aegyptum, Matthias Iudaeã,* Iacobus *frater Domini* Ierosolimam*,* Paulo cũ *caeteris* Apostolis *nulla sors propria traditur.*

Quintus s. Braulius Caesaraugusta dignissimus Episcopus *in abbreuiatione vitae sancti Isidori.*

Sextus s.Vincentius in sermone de s. Iacobo.

Septimus s. Antoninus gloriosissimus Florentiae Archiepiscopus*. tum quia eiusdem etiam traditiones, & historia teste omni exceptione maiorem* Pontificem *Summum Calistum Tertium habemus, in quadam Bulla sic dicẽtem. Cum itaque sicut accepimus, Ecclesia monasterij per Priorem solita gubernari eiusdem beatae Mariae de* Pilari *&c. in qua dicta beata Maria antequam ad caelos assumeretur, cum* Iesu Christo Iacobo Maiori *in columna marmorea apparuit, & ob hoc ipsa Ecclesia nomen beatae Mariae de* Pilari *assumpsit, ac inibi quamplurima, & infinita miracula diuina prouisione dietim fiunt: necnon Christifideles magna deuotione, & veneratione imaginem eiusdem beatae Mariae, & eius filij in quadam capella eiusdem Ecclesiae, quae de mandato dictae beatae Mariae per dictum beatum* Iacobum *fabricata, & Camera* Angelica *Dei Genitricis de* Pilari *nuncupata, & appellata extitit, colunt, & venerantur, & cum maxima deuotione visitare non cessant. Quibus verbis non solùm aduentum in* Hispaniam *s.*Iacobi*, & miraculosã huius* Ecclesiae *fundationẽ, sed in eius cõprobationẽ traditionis efficacissimum refert testimonium per illa verba: Sicut accepimus,*

quæ etiam non posse opponi de subreptione impediunt, cum non referantur ad partem, vt dicitur, de clausula asseritur.

VI. **N**Ec huius veritatis inscij, aut dubij fuerunt Serenissimi Reges Aragonum, vt constat ex priuilegijs Regum Ioannis Secundi, & Ferdinandi Secundi, qui per eadem verba idem egregiè affirmarunt. Nec etiam incliti Reges Castellæ, vt constat ex priuilegio Regis Ramiri Primi, in quo apparitia sancti Iacobi eidem Regi facta, recensetur. Quis ergo tantæ superbiæ fastigio tumidus erit, vt tot Ecclesiarum, Sanctorum Pontificum, Regum, & Principum testimonium contemnere ausit? tum quia tota Hispania, & omnes illius Ecclesiæ idem Breuiarijs antiquissimis, & nouissimis profitentur, vt ex ipsis apparet (& testatur Cardinalis Baronius, Venerabilis Pater Petrus de Ribadeneyra, diligentissimus Mariana, multi alij eminentissimi viri) & summi gaudij sui causam in die solemni sancti Iacobi his propalarunt verbis. Adest nobis valde lætabundus dies præexcellentissimi Apostoli Iacobi, per cuius saluberrimam prædicationem totius plebs Hispaniæ suum cœpit agnoscere Redemptorem. Eoquod maioris autoritatis, & fidei est hæc concertatio siue consensus in libris Ecclesiasticis, in quibus ratio precum, & ritus continentur, Breuiaria vulgariter dicta, quo plures non homines priuati, sed conuentus integri in vnam sententiam conspirarunt: optimum enim est iudicium, quod plurimorum vocibus confirmatur. Tum quia prædictæ Ecclesiæ Cathedrales eiusdem etiam voti, & sententiæ sunt, & fuerunt, vt apparet ex ipsarum Breuiarijs, quarum nunc dum contrarium, litis causa, asserere nituntur, audiendæ minimè sunt: nimis enim iniquum iudicatur, vt quod sua voce dilucidè protestati fuerunt, id in eundem casum infirmare, testimonioq; proprio resistere. Tum quia non solùm ab Ecclesijs Hispaniæ huiusmodi traditio recepta est, sed etiam ab Ecclesia insigni Mediolani, vt constat ex Breuiarijs illius Archiepiscopatus iuxta institutionem sancti Ambrosij illius Ciuitatis Archiepiscopi, anno millesimo quingentesimo trigesimo nono, editis; quorum verba huiusmodi sunt. Iacobus Maior Apostolus Domini, frater Ioannis Euangelistæ, filius Zebedæi dum vniuersam prædicando peragrasset Hispaniam.

Et non mirum, quandoquidem eandem traditionem vniuersalis Ecclesia totius Orbis Terrarum admisit, tam ante reformationem sacri Concilij Tridentini, vt ex Breuiarijs Romanis illius temporis constat sic loquentibus. Hispaniam adijsse, & ibi Euangelium prædicasse autor est Isidorus: quam post dictam reformationem, vti apparet per Breuiaria autoritate sanctissimi Patris Pij Quinti facta in hæc verba. Mox peragrata Hispania, ibiq; prædicato Euangelio, redijt Ierosolimam. Ridiculū igitur est, & satis abominabile dedecus, vt temporibus nostris vel falsò insimulari s. Dei Ecclesiam permittamus, vel eas traditiones, quas antiquisus à Patribus suscepimus, pro libita errantium infringi patiamur. Tum tandem quia adeo certa, irrefragabili, indubitataq; traditione receptum est, D. Iacobum in Hispaniam aduenisse, dictamq; insignem Ecclesiam fundasse, quòd apud nos Celtiberos non habeatur vt Catholicus, qui dubitet, sicuti testantur Magister egregius Isela in libro Regulæ Ordinis s. Iacobi, & Religiosus doctissimus Martinus del Rio. de dicto ergo aduentu s. Iacobi in Hispaniam, eiusq; Prædicatione Euangelica in ea dubitare iam apud Hispanos præsertim fas nō est, permaximè postquam à sanctissimo Domino Clemente Octauo, tam in Breuiario Romano sua peculiari autoritate edito, quàm in Breuiario fratrum Prædicatorum propria etiam sua autoritate confirmato, diffinitum est, esse constantem traditionem omnium Ecclesiarum Hispaniæ, præter vetera monumenta, quæ ipsam testificantur sanctum Apostolum Hispaniam adisse, ibique Euangelium prædicasse. Eo namq; ipso, quod Pontifex Summus hoc inter traditiones constantes non vnius, aut duarum Ecclesiarum, sed omnium Hispaniæ admisit, non minus certum, & indubitatum est, quàm si manifestissimis monumentis esset firmatum. Et quidem traditio hæc meritò vocatur à Pontifice Maximo constans: non enim vago, aut nutuanti verbo nititur, sed demonstratione earum Ecclesiarum, quæ fundatæ in Hispania fuerunt occasione aduentus huius sancti Apostoli, vt exemplum est Ecclesia Bracharensis, quæ primùm habuit Antistitem sanctum Petrum Martyrem, quem refert Martyrologium Romanum 26. Aprilis, & Card. Baronius scriptores vitæ huius sancti recenset, quos qui legat videbit, eos asserentes id, quod in eadem Ecclesia, & alijs Portugalliæ Prouinciæ Ecclesijs solemniter traditur s. Petrum Martyrem ab Apostolo Iacobo Hispaniam peragrante, ordinatum fuisse primū illius Prouinciæ Episcopum, & idcirco Bracharensis Ecclesia sæpe de suo primatu contendit, de quo quanta maiori ratione potest hæc nostra Cæsaraugustana gloriosissima, ex omnibus prædictis satis liquet. Nec obstat quod dicitur s. Iacobum martyrio fuisse coronatum statim post Christi Domini Ascēsionem, ideoq; non potuisse subesse tempus peragrandi Hispaniam. nam id falsissimum esse comprobat Illustrissimus Baronius ex eo, quod colligitur ex sacro Actuum Apostolorum libro s. Iacobum decollatum fuisse ab Herode ann. 44. à Natiuitate Christi numerando, quod similiter tradit, & comprobat Archiepiscopus Gilbertus Genebrardus in sua Chronologia: & ideo decem annis ad minus post aduentum Spiritus sancti, tempus sanè fit sufficiens nō solùm ad Hispaniam, sed ad vniuersum orbem peragrandum ab eo præcipuè viro, qui vocatus fuit à Christo Boanerges, id est filius tonitrui propter admirandum, & velocem cursum suæ prædicationis.

Nec

VII. NEc obstat, quod proponitur, Apostolos ante mortem sancti Iacobi non fuisse egressos Ierosolima, siue Iudæa, neque ante eandem mortem prædicasse Euangelium Gentibus, falsum enim est, Apostolos non fuisse ante decessum sancti Iacobi egressos ex Iudæa: nam in primis Cardinalis Baronius in annotationibus ad Martyrologium die vigesima quinta Iulij, postquam testimonio Diui Isidori ab Ecclesia Toletana recepto, confirmauit Diui Iacobi aduentum in Hispaniam, manifestè concedit in ea dispersione discipulorum Christi, quæ facta fuit Ierosolimis statim post mortem gloriosissimam Protomartyris Stephani, quæ fuit paulo post aduentum Spiritus sancti, aliquos Apostolos ex Iudæa egressos regiones gentium adiisse, & eleganter explicat ibi loca Scripturæ sanctæ, quæ oppositum dicere videntur: quam doctrinam iterum approbat tomo primo Annalium anno quadragesimo quarto, deinde expressè Diuus Paulus in epistola ad Galatas capite primo narrat, se statim atque fuit à Christo de cælo descendente vocatus (multis certè annis ante mortem Diui Iacobi) non inquit veni Ierosolimam, sed abij in Arabiam, & ibidem docet, se antequam Ierosolymam veniret, varias Regiones peragrasse, & in eodem loco notat Teophilactus Episcopus, tunc Apostolum Paulum ad rudiores Gentes, & loca minus exculta se contulisse. Gilbertus etiam Genebrardus in Chronologia docet, quod Barnabas prædicauit fidem Christi Romæ, viuo adhuc Tyberio, ex sententia Diui Clementis, & Dositbei. Certum est autem Tyberium multis annis ante Diuum Iacobum mortuum fuisse. Insuper licet dubium sit graue apud Sacros Theologos de tempore, quo Apostoli cœperunt prædicare Euangelium Gentibus, & quando Gentiles fuerunt absoluti, & omnino admissi ad Ecclesiam, constans tamen est omnium sententia, nullatenus Apostolos à die aduentus Spiritus sancti dubitasse, omnibus Iudæis vbique essent, prædicandum fuisse Euangelium: certum est enim tunc Iudæos dispersos fuisse per vniuersum terrarum orbem: nam ipsos varia bellorum agitationes multò ante Christi aduentum, Assyriorum, Babylonorum, Persarum, & Macedonum Regibus ortæ, alios aliò expulerunt, vt veterum monumenta abundè prodiderunt, satisque literæ sacræ indicant, in quibus Iudæi per orbem agentes vocabantur dispersi. ijs igitur prædicandum fore Euangelium statim (vt diximus) ab initio cognouisse sanctos Apostolos non minus quam illis, qui in Iudæa agebant, ad quos & epistolas scribebant euangelizandi fidei gratia, sicut & scripsit Diuus Petrus suam epistolam canonicam fratribus electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithiniæ. Non ergo est contra traditionem constantem omnium supradictarum Ecclesiarum Hispaniæ à Sanctissimo Clemente expressè firmatam, asserentem Diuum Iacobum in Hispania prædicasse Euangelium, id quod dicitur ante eius mortem nondum prædicari cœptum fuisse Euangelium Gentibus, ex quo iure potuit Diuus Iacobus, vt prædicaret Euangelium Iudæis in Hispania degentibus, eam adire. itaque se habuisse sanctum Apostolum, sicuti se habuerunt illi discipuli, qui multò ante eius mortem abierunt ad regiones Gentium, de quibus dicitur in dicto libro Actuum Apostolorum cap. vndecimo, quod pertransibant sanè inter Gentiles, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis. Sed quid? non solis ijs, qui natura erant Iudæi statim in principio annunciabant Apostoli Euangelium, sed & innumeris gentibus, quæ tamen factæ erant Proselyti, quorum maxima multitudo ab initio etiam in ipso sanctissimo die Pentecostes recepit sacrum Euangelium, vt ex Beda annotauit Claudius Guiliaudus in primam canonicam Petri Apostoli, & talem censent multi Theologi fuisse illum Eunuchum Reginæ Candacis, cui Euangelium prædicauit sanctus Philippus, vt dicitur in libro Actuum Apostolorum cap. octauo, & doctissimè docet Nicolaus Sanderus. Præterea textus historiæ erectionis sanctæ Ecclesiæ, cuius sententiam Patres nostri annuntiarunt in Chronicis Regni Aragonum, in antiquissimo Barchinonensi Archiuo, necnon & in Beatissimi Gregorij Papæ moralium libris inuentus, omnem tollit dubitationem, asserens Diuum Iacobum profectum in Hispaniam, non sequentem communem sententiam Apostolorum, sed reuelationem diuinam, quam contulit cum beatissima Virgine, quæ optimè à Ruperto Abbate vocatur Apostolorum magistra cælestis. Ergo reuelatione actus Diuus Iacobus ad prædicandum Euangelium in Hispaniam se contulit: quoniam Deus ipse, qui præsciebat futuram mortem eiusdem Apostoli, antequam Apostoli per orbem dispergerentur, eundem peculiari inspiratione adegit, vt sicut morte sua præcessurus erat reliquos Apostolos, etiam præcederet, & anteiret eius prædicatio ad Gentes. Tum vt adimplerentur prophetiæ Regis Dauid: in fines orbis terræ verba eorum psalm. decimo octauo, necnon & illa suscepimus: Deus misericordiam tuã in medio templi tui, sic & laus tua in fines terræ psalm. quadragesimo septimo, quæ cum iam adimpletæ fuissent, in principio Apostolatus Diui Pauli (vt ipse testatur scribens ab Roman. cap. vndecimo) adimpleri aliter non poterant, quam aduentu, & prædicatione sancti Iacobi in Hispaniam, quæ per Occidentem tunc erat orbis, terræque, & nuncupabatur finis. Atque ideo eodem aduentu, & prædicatione declaratur quidam locus Prophetæ Abdiæ ad finem in verbo: Et erit Domino Regnum in Hispania (quod vt dicit Rabbinus Salomon) fuit impletum per Iacobum Apostolum, & eius discipulos ibi fidem Christi primitus prædicantes, & colla gentium subiugantes.

Tum

Tum ne tantus Apostolus absque Pronincia relinqueretur, & ea careret gloria, qua cæteri Apostoli: nam vnusquisque pro magno honore habet peculiarem prouinciam, in qua Euangelium prædicauit. ex quibus luculeuter constat, firmissimam traditionem quasi per manus à maioribus perpetuo temporum decursu ad nos delatam, eum nulla probabili ratione conuelli possit, meritò à nobis retinendam, & couseruandam esse. Neque enim impedimentum aliquod, aut difficultas eousiderari posse videtur, quibus dicti Beatissimi Apostoli in Hispanias aduentus, vel refelli, vel in dubium vocari possit: quin potius non solùm possibilis, & verisimilis, sed & certus, & constaus multis rerum argumentis supra confectis, conuincitur: nec enim ex huius prouinciæ situ, & qualitate, nec ex temporis angustia, nec ex alijs rerum difficultatibus hic aduentus inuerisimilis existimari potest. nam eum ad omues Orbis etiam remotissimas partes, nec ita claras, nec celebres, & multis terrarum, marisq; spatijs seiunctas profecti fuerint Apostoli, vt eò sacri Euangelij splendidissimam lucem circuuferrent, quis iuuerisimile putet, ad hanc Hispauiarum Prouinciam toto terrarum orbe celeberrimam, & clarissimam, & perpetua fama peruagatam, nec ita à Ierosolimis marino præsertim tractu distantem, idem Euaugelij lumen nou pertulisse?

VIII. *MInus etiam obest temporis breuitas, & angustia, cum integro, vt minimum decennio post Christum passum dictus Apostolus in viuis egerit, non tantum semel eam legationem obire potuisse, in comperto est, quod si refractarius quispiam eius ab Ierosolymis profectionem existimet non verisimilem fuisse, vsque ad tempus conspecti à beato Petro Apostolo lintei animalibus immundis pleni, quo signo Ecclesiæ ostium Gentibus reserari Apostoli cognouerunt, id quidem licèt certa ratione comprobari non possit, tamen quantuncunque ita esset, certè cum ea apparitio iuxta frequentiorem Patrum sententiam septimo anno post Christi Domini mortem contigerit, & iuxta eosdem Diuus Iacobus martyrium (vt dictum est) auno, vt minimum decimo subierit, plusquam expeditum est, toto ad minus trieunio remanente, iter illud couficere potuisse, & Prouincia peragrata ad proprio redysse. quibus ex causis vereri iam omnes amplius oportet, vsque adeo constabilitam sententiam, non dicam ad impossibile, sed nec ad inuerisimile deducere conari: in qua intrepidè asserenda tenet nos consensio populorum, atque gentium, tenet autoritas miraculis incboata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata, cultuq; & obsequio in sacratissimam Virginem roborata, tenet tandem ab ipso Iacobo tutelari totius Prouinciæ Diuo, & Fani huius fundatore vsque ad præsens tempus Catholicorum in eo perpetua successio, & inter tot persecutionum turbines, & procellas, tot & tanta supplicia, totque martyrum, & martyriorum myriades, purissimè, & inuiolatè in Christum fidei continua perduratio, quam & vsque in fiuem seculi tantorum patronorum beneficio duraturam percredimus, & existimamus.*

Neque obstaut verba Inuocentij Primi *in cap. Quis nesciat, vndecima distinctione.* Præsertim *cum sit mauifestum in omnem Italiam,* Gallias, Hispanias, *Africam, atque Siciliam, insulasq; interiacentes nullum iustituisse* Ecclesias, *nisi eos, quos venerabilis Apostolus* Petrus, *aut eius successores coustituerunt* Sacerdotes. *aut legant, si in istis Prouincijs allus Apostolorum inueuitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inuenitur, oportet eos sequi, quod* Romana Ecclesia *custodit. Tum quia quod in hac parte profitemur, legitur, habeturq; in sæpe dicta historia, in Breuiarijs, librisque Ecclesiasticis antiquissimis, & sequimur (vt visum est) quod* Romana *Ecclesia custodit. Tum quia verba quantumuis generalia sint, accipienda sunt secundum iuris intellectum. quare supradicta nou ita intelligenda sunt indistinctè, scilicet nullum* Apostolum *præter* Petrum *in eas* Prouincias *peruenisse, & in eis Ecclesias ædificasse: sequerentur enim grauissima absurda inter alia, &* Paulum *Apostolum varijs in locis falsum dixisse, Italiam, &* Romam *peruenisse, vbi à Nerone legimus fuisse carceribus mancipatum, flagellis cæsum, & tandem capite truncatum anno decimo septimo, post Passionem Christi. Et eundem Apostolum Hispanias adisse sanctissimi, & grauissimi viri testantur. Referunt etiam sanctus Isidorus, & alij plurimi, Philippum* Apostolum *in* Gallijs *quoque prædicasse. Quos omues, & Summos Pontifices in dictis indultis, & Breuiarijs iussu eorum editis, & comprobatis errasse, & deceptos esse dicere cogeremur, si dicta verba eo modo essent intelligenda, quod durum admodum esset. non ergo sic accipienda sunt, solum* Petrum *in Occidente prædicasse: quia ab eo missi prædicarunt, & Ecclesias instituerunt, vt idem Innocentius profitetur. Beatus autem Iacobus, &* Paulus, *qui Hispanias adierunt, à* Petro *vt à capite Ecclesiæ missi fuere, & eius autoritate Ecclesias instituerunt, atque ideo* Innocentius *nou repuguat, nec diffitetur, Iacobum in Hispanias peruenisse: sed omnes, qui huc peruenerunt, iussu, vel cousilio Petri venisse dicit. in summa enim hæc intendit Innocentius, omnes, qui in eas adueutarunt prouincias, vnum eademque fidem professos, eam scilicet, quam* Petrus *Ecclesiæ caput professus est, quam genuiuam interpretationem, cum omnia sic vero consonent, & inter se ad concordiam redigantur, ne vnus tantum* Pontifex *tot* Pontificibus *Sanctis,* Doctoribusq; *grauissimis, traditionibus, &* Breniarijs *aduersetur, sequi teuemur. sed quorsum hæc ita diffusa diriguntur verba de re constantissimo Ecclesiæ, sanctorumq;* Patrum *testimonio sæpius definita, cum alienum*

prorsus

prorsus sit ab Ecclesiastica, *& fidelium consuetudine in eo dubitationem accipere, quod ex Ecclesiastica quoque, & fidelium traditione descendit?*

Nec in contrarium facit, quod saltem verum esse contendunt, dictam Ecclesiam nunquam Cathedralem fuisse, sed sancti Saluatoris, quia vltra quod nemo est, qui id attestetur, ipsamet profitetur contrarium in Breuiario, & Missali sua Diœcesis (vt visum est) ac laudando sententiam Ioannis Ferrer, quæ verbis expressis idem testatur. De priuilegio autem Imperatoris Alfonsi tot vitijs laborante, nulla est habenda ratio, præsertim cum eidem non debeat, nec possit maior fides adhiberi, quàm ipsi Ecclesiæ, & toti Archiepiscopatui ipsi, totque Ecclesijs, & viris grauissimis antiquis, & nouissimis contrarium attestantibus, collegij, multorumque testimonio potius adhærendum est, quàm vnius personæ quantumcunque Præsidiali præfulgeat dignitate. Rursus dum dicta Ecclesia beatæ Mariæ fuit vnita, communicata, seu translata in dictam sancti Saluatoris, de ea intelligitur, quod de prædicta refert dictus Serenissimus Princeps, atque ideo non obstat eius priuilegium.

Nec quod de inscriptionibus capitum diuorum Valerij, & Vincentij tantum ex aduerso celebratur, cum in eadem verificatur Ecclesia, & multò magis verè, & propriè, vt ex omnibus præmissis satis patet. Nec contrarium suadet, quod ex Chronicis Roderici Archiepiscopi Toletani, & Generalis opponunt, nullam fuisse Ciuitatem Cathedralem in Hispania, quæ ab Arabibus non fuerit in eorum impia inundatione, aut incensa, aut diruta: & ideo si tunc Ecclesia de Pilari Cathedralis existeret, ipsa, aut eius Ciuitas, vt cæteræ Ecclesiæ, & Ciuitates perijssent. quia non ita generaliter vt sonant, intelligenda sunt, quod nulla superertt. alias enim in notorio mendacio deprehenderentur, quia non solùm permansit insignis huiusmodi Ciuitas, sed & Toletana, Hosca, Tyrasona, & aliæ, quæ vt nunc, eo tempore fuerunt Cathedrales. Nec refert intelligendas Chronicas fore de ipsis Ecclesijs, quæ fuerunt ab ipsis Saracenis sic labefactatæ. nam in hoc, vt in multis alijs præ cæteris micat, & resplendet huiusmodi clarissima Ecclesia, dum Omnipotens Deus non fecit taliter omni nationi. Tum quia tantæ immunitatis, & singularis excellentiæ causa nulla alia esse potuit, quàm quòd iussu sacratissimæ Deiparæ à Diuo Iacobo in ipsius verbo, quod semper stabit, fuerit constructa. Nec mouet in contrarium, sæpe dictas Ecclesias Cathedrales antiquissimas, sanctissimas, magnique habitas (& meritò quidem) semper fuisse, Episcoporumque sedes extitisse in primitiua Ecclesia. Hoc enim non negamus. Sed quod ipsæ inficiari nequeunt, & omnes fatentur, Ecclesiam de Pilari multò antiquiorem existere, & ante eas huiusmodi dignitatem habuisse, sequi cogimur: moribus namque consirmata destruere, difficillimum est. Nec facit in contrarium, dictam Ecclesiam non templum, neque Ecclesiam, sed Oratorium, vel capellam appellari ab aliquibus ex antiquis Scriptoribus: nam vt egregiè ait doctissimus Cardinalis Bellarminus, veteres Patres Latini, & Græci per aliquot secula nunquam Ecclesias Christianorum, templa vocarunt, sed oratoria, vel Ecclesias, vel domos orationis, vel Basilicas, vel martyria: quia adhuc vigebat memoria templi Iudaici, ne viderentur Apostoli simile aliquid introducere, & vt distinguerent Ecclesiam à Synagoga. Nec omissionis argumentum sumptum ex Prudentio (qui omnia notabilia Christianæ Religionis Ciuitatis Cæsaraugustæ, & Hispaniæ scripsit, & de huiusmodi sanctæ Ecclesiæ fundatione non meminit, vt meminisset, si ita se haberet) procedit. quia multa, & grauissima quidem (vt notissima) omisit Prudentius, & inter alia illustrissimos Martyres, nempe Diuum Laurentium Hosceusem, & sanctum Lambertum Cæsaraugustanum. Sed non silentio præterit eam, secundum aliquos non vulgaris autoritatis Doctores, dum pro ea canit. Plena magnorum domus Angelorum, & paulò post. Noueras templo celebrari in isto. & alibi. Hinc Sacerdotum domus tusulata Valeriorum.

Vltra quod non de omnibus scripsit Prudentius gloriosè his gestis, sed de aliquibus tantum. Nec pulsis Arabibus Rex Alfonsus dictam Ecclesiam dehonestauit, transferendo sedem in Ecclesiam sancti Saluatoris: nam licet eo tempore pro beneficijs ab ea receptis huiusmodi dignitatem, quando non haberet, meruisset, multa tamen serenissimum, gloriosumque Regem mouere ad id potuerunt. Primum maiorum suorum vestigijs inhærere, qui recuperata à Saracenis aliqua Ciuitate solebant mezquitam maiorem statim cultui diuino consecrare, & in ea Episcopalem sedem constituere. ne ergo à suorum consuetudine discederet, mezquitam maiorem Cæsaraugustæ in Ecclesiam erexit, & sedem Episcopalem in eam transtulit, vt vbi caput superstitionis fuerat, ibi caput quiesceret sanctitatis. Quod etiam Apostolos obseruasse comperimus, vt apparet ex epistola prima Clementis Papæ ad Iacobum, quæ habetur in cap. In illis, octuagesima distinctione. Potuit etiam moueri pulchritudine eius ædificij, at magnitudine: longè enim superabat dictam Ecclesiam, cuius tunc parietes vetustate ferè collapsi, & diruti erant, vt ex Bulla Gelasij Secundi, & Petri Librana Primi Episcopi desuper relata constat. Vel potuit etiam moueri ex alijs causis à Martino Garzia, & alijs adductis. Nec audiendus est Zurita, sentiens sedem tunc pristino, & natiuo loco restitutam, non verè

nouè

nouè concessam. Tum quia contra seipsum loquitur, dum alibi dixit agens de Ecclesia beatæ Mariæ, vnde & Heleeæ, & Seniori, ac superioribus, posterioribusque Episcopis, & Ecclesiastico cœtui sacrosancta ædes sedem ac domicilium præbuit. Arabum namque tempore *alios ante eos, quos enumerat non habuit Episcopos: atque ideo non de illis agit verbis superioribus, sed de illis, qui à primordio dictæ Ecclesiæ præfuerunt in ea. Tum quia eidem plures autoritate, antiquitate, & numero superiores refragantur, & tot* Breuiaria *grauissima, quibus potius standum est. Nec tandem obstat, ob dictam translationem dictam Ecclesiam omisisse priuilegia, præeminentiasq; omnes cathedralis Ecclesiæ, ex quo constat, translationem factam fuisse non cum omnimoda dictarum praeminentiarum extinctione, sed immo potius eum expressa reseruatione earundem præeminentiarum, vt fuit pronunciatum à sæpe dicto* Ioanne *Ferrer, & iure sanè, quandoquidem non ob delictum, non ob culpam factam fuisse constat.*

Admittitur tamen dictæ Ecclesiæ propositio respectu domus Diputationis, *quia ipsa tantum, & non regnum, nec alia loca eiusdem fuerunt apprehensa, & alias att. cont. &c. Et cum his dictus* Dominus *locum tenens Relator requisiuit dictos illustres Dominos locum tenentes, quatenus votum suum proferrent, qui omnes fuerunt eiusdem voti ex eisdem motiuis. Deinde altera die apud eandem ciuitatem Cæsaraugustæ in Camera consilij interfuerunt Domini locum tenentes sequentes* Dominus *Clemens Romen*, Dominus *Matthæus Deça, Dominus Hieronymus Mandieta, Dominus Martinus Godino, Dominus Michaël Martinez del Villar, & existente dicto processu in deliberatione super reuocatione dictæ sententiæ supplicata, Dominus Michaël Martinez del Villar Relator fuit voti, & opinionis, quod debet pronunciari, & stare in pronunciatis. non obstante reuocatione supplicata, quæ locum non habet ex eisdem motiuis. & requisiuit dictos* Dominos *locum tenentes, quatenus votum suum præstarent, qui fuerunt eiusdem voti ex eisdem motiuis.*

Signum mei Ioannis Baptistæ habitatoris ciuitatis Cæsaraugustæ, autoritateq; Regia per totum Regnum Aragonum publici Notarij, ac scribæ principalis Curiæ Domini Iustitiæ Aragonum, & Secretarij Consilij eiusdem Curiæ, qui huiusmodi vota, & motiua à suo originali libro Consilij dictæ Curiæ de anno millesimo sexcentesimo quinto, vbi continuata existunt, manu aliena extraxi, & cum dicto suo originali libro consului benè, & fideliter comprobaui, & in testimonium præmissorum meo solito signo signaui.

IX. EX ista aurea decisione, & illius motiuis nonnulla maximi ponderis eliciuntur, & primò colligitur, istam Ecclesiam vetustate, & origine omnibus Christianorum Ecclesijs antiquiorem esse, vtpote circa annum quintum, vel sextum à gloriosa Domini Nostri IESV Christi Ascensione Angelicis manibus ædificatam, idq; ex omnium Hispaniæ Ecclesiarum traditione receptissima, & à Summis Pontificibus probata teneri.

Secundò in eadem Ecclesia Sedem Cathedralem Cæsaraugustanam ab illius fundatione vsque ad translationem dictæ Sedis factam ad Ecclesiam sancti Saluatoris, curante Alphonso Hispaniarum Rege circa annum 1120. in dicta Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris semper mansisse, quod etiam confirmant Gelasij Secundi literæ, quibus Cæsaraugustanæ Ciuitati è Saracenorum manibus nuper ereptæ, Petrum Episcopum suis manibus consecratum destinat, & porrigentibus manus adiutrices pro reparatione ipsius Ecclesiæ à Saracenis vestatę, Indulgentias concedit, iunctis alijs literis eiusdem Petri Episcopi ad vniuersos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Sacerdotes, & Christi fideles eadem causa scriptis, quæ videri possunt apud Cardinalem Baronium tom. 12. Annalium sub anno 1118. vbi & alia multa de ipsa Ecclesia beatæ Mariæ Virginis de Pilari scribit, quam vniuerso Christiano orbi illustri fama notissimam esse dicit.

Nam cum Gelasius II. per supradictas literas, Indulgentias porrigētibus manus adiutrices pro Ecclesia Cæsaraugustana instaurāda largitus fuerit, & nomine Ecclesiæ Cæsaraugustanæ absolutè prolato ex vsu Cancellariæ Apostolicæ intelligi debeat ipsa Ecclesia primaria seu cathedralis, de qua re nullus, nisi in hac parte ignarus, hæsitare potest, sicut non hęsitamus, an sub nomine Ecclesiæ Mediolanensis, Neapolitanæ, Toletanæ &c. absolutè, & sine vlla additione prolato comprehendatur sola Cathedralis, seu Metropolitana Mediolanensis, Neapolitana, vel Toletana &c. cum etiam supradictus Petrus Libtana Cæsaraugustanus Episcopus asserat, Gelasium prædictas Indulgentias concessisse ijs, qui manus adiutrices pro instauranda ipsa Ecclesia beatæ Mariæ Maioris porrexissent, sequitur per sequelam ineuitabilem, tūnc temporis Episcopalem Cathedram Cæsaraugustanam in Ecclesia beatę Marię Maioris siue de Pilari cōstitisse. Quod vel ex ipsius epistolæ verbis nō obscurè colligitur, dum inquit. *Diuina fauente clementia, vestrisq; precibus, & fortium virorum audacia, Cæsaraugustanam vrbem christianis manibus subiugari, ac beata, & gloriosæ Virginis Mariæ Ecclesiam, quæ diu (prob dolor) subiacuit Saracenorum ditioni, liberari satis audistis: quam beato, & antiquo nomine, sanctitatis, ac dignitatis pollere nouistis &c.*

Quam sententiā pręter cōem traditionem, & famā totius Regni vetustissimā, & constantissimā, quæ in antiquis sufficiēter probat, præsertim cū de facto agitur, vt Iurisconsulti cōiter affirmāt, & præter alia in eadem sententia, siue in illius motiuis, & fundamentis allegata, probant graues historici, & alij viri docti,

docti,& eruditi non pauci. Primus Aymonius historicus antiquus octingentorum circiter annorum, in lib. historiæ translationis reliquiarum s. Vincentij martyris, vbi vocat Ecclesiā B. Mariæ matrem Ecclesiarum eiusdem ciuitatis. Secundus D. Martinus Garzias Episcopus Barchinonensis serm. 150. vbi ait,tempore persecutionis Christianorum factæ per Dacianum anno nimirum 300. Ecclesiam sanctæ Mariæ Maioris fuisse Metropolitanam. Nec refert,quod Ecclesia Cæsaraugustana non fuerit Metropolitana ante Ioannem XXII. nam potuit eo tēpore esse Metropolitana,& postea irruētibus Saracenis vsque ad Ioannem XXII. mansisse simplex cathedralis, & per Ioannem XXII. iterum in Metropolitanam erigi: aut potuit prædictus autor nomen Metropolitanæ cum nomine simplicis Episcopalis confudisse,præsertim eo tēpore, quo per multos iam annos illa in Metropolitanam fuerat restituta. Tertius Antonius Beuter 1.par.suę Chronicę cap.23.Quartus Iacobus Valdesius in lib.de dignitate Regum cap. 6. num. 21. Quintus Ambrosius Morales lib.9.suæ Chronicæ cap.7. asserentes, B. Iacobum Apostolum in dicta Ecclesia s. Mariæ posuisse duos discipulos Athanasium, & Theodorum, quorum alterum presbyterum,alterum Episcopum ordinauit. Sextus antiquum Breuiarium s. Braulij lect.4.& 9.Septimus Ioannes Prades lib.1.c.5. §.1. pag.79.& lib.2.c.6. §.2. Octauus Hieronymus Romano de Republ. Christiana lib. 4. cap. 2. Nonus Hieronymus Curita in suis Annalibus dicens, D. Petrum Libranam resedisse in Ecclesia s. Mariæ de Pilari.Decimus Lupus Arces in suo testamento cōdito anno 1131. vel paulò post,existente Episcopo D.Garzia,in quo statuit,vt amici sui post illius obitum ex illius hæreditate tres portiones facerent, & vnam darent s.Mariæ Cæsaraugustanę,& Episcopo, & successoribus illius,præsente eodem D.Garzia Episcopo.Vndecimus Testamentum Vicecomitissæ Biarnæ conditum an.1135.in quo donauit, seu legauit prædictæ Eccl.siæ s.Mariæ,& dicto Episcopo D. Garziæ, ac illius successoribus quandam vineā per illos tenendam, & possidendam.

Ferunt etiam, existere in eadem Ecclesia s.Mariæ siue in eius claustro Imagines vetustissimas ante ānn.300. Saluatoris sub forma agni vexillum tenentis, quæ sunt insignia Ecclesiæ cathedralis Cæsaraugustanæ,cum hac inscriptione: *Agnus iste docet, hanc fuisse Sedem*, quæ Imagines,cum dicantur saltem annis tercētis antiquiores,non fuissent permissæ ab Episcopis,& Metropolitanis eo præsertim tempore, quo ipsa Ecclesia s. Mariæ nondū à iurisdictione Ordinarij fuerat exempta, nisi constitisset de veritate illius inscriptionis. ex quibus omnibus satis euidenter liquet, non solùm ante recuperationem Cæsaraugustanæ Vrbis de manibus Saracenorum, verùm etiam post dictam recuperationē,& postquam ipsamet Ecclesia s.Saluatoris in cathedralem fuit erecta, Sedē nihilominus Episcopalem apud Ecclesiā s.Mariæ per aliquod tēpus mansisse, itaut ambæ Ecclesiæ s.Saluatoris, & s. Mariæ pro vna,& eadē cathedrali reputarētur,quod in alijs ēt Vrbibus factū legimus, nā Modiolani duplex eadē prorsus tēpore cathedralis olim extitit s.Ambrosij, & s. Teclæ, & Bergomi duplex item cathedralis sancti Alexandri, & sancti Vincenti.

Et quod omnem dubitationem to llere videtur, cū canonici s. Mariæ de Pilari ex antiqua loci consuetudine festum dedicationis Ecclesię cathedralis Cæsaraugustanæ vti propriū illius Ecclesiæ,ritu solemni celebrarent,cathedralibus s. Saluatoris contradicentibus, causaq; ad Auditores Sacri Palatij Apostolici deducta,canonici s. Mariæ sententiā, & decisionē fauorabilem sub Illustriss. Ludouisio tunc Rotæ Rom. Auditore, qui fuit Summus Pontifex Gregorius XV. in hunc modum retulerunt.sub die 18. Iunij 1610.

Dubitaui,an Ecclesiæ s.Saluatoris Cęsaraugustanæ esset dandum mandatum de manutenendo in quasi possessione celebrandi sub die 12.Octobr.& sępiè sequentibus,dedicationem Ecclesiæ priuatiuè ad Ecclesiam B. Mariæ del Pilar eiusdē ciuitatis, & fuit resolutum non esse dandū:quia ex testibus, & alijs deductis apparet, Ecclesiā del Pilar antiquitus fuisse Cathedralem,& in ea extitisse Sedem Episcopalē Cæsaraugustanam,illiusq; dedicationem esse die 12.Oct. & quolibet anno fuisse solēniter in dicta Ecclesia celebratum pro dedicatione propria, vt benè probant plures testes de visu, & auditu, qui deponunt de pluribus annis vsque ad tempus motę litis.

Et licet Ecclesia s.Saluatoris,quæ prius erat Meschita Maurorū, & postea illis eiectis cultui diuino dicata,& consecrata 6.Ian.& in Metropolitanam erecta 17.Iuly,vltra festū dedicationis, quod in dictis diebus solemniter celebrat, celebrat etiam dedicationem primeuæ cathedralis Ecclesiæ illius ciuitatis, & sic Ecclesiæ del Pilar 12. Octobris: attamen eiusdem festiuitatis celebrationem continuauit semper dicta Ecclesia del Pilar.

Non obstant testes pro Ecclesia s. Saluatoris examinati,quia nullus deponit, quod Ecclesia del Pilar per ipsā fuerit prohibito celebrare festū dedicationis sui tēpli,& acquieuerit prohibitioni, quod est necessariū,vt dicatur in quasi possessione priuatiuè glos. in l. qui bonis ibus,& ibi Bart. Castren. & alij ff. de ser. vrb. pręd.Fel. in c.Pastoralis n.5.in 8. limit. de off. ord. late Gomes. de contract. cap. 1 5. num.28. vers. item Addi. Gabr. de præscript.concl. 10.num.13.

Nec est verum, quod in Ecclesia del Pilar fuerit celebratum festum dedicationis nomine Ecclesiæ cathedralis aduersariæ,quia hoc tātū videtur deponere octauus testis,qui nō probat vti vnicus; & quando etiam alij hoc innuerent,sunt multò plures in contrarium,qui dicunt,Ecclesiā del Pilar celebrasse festū vti propriam ipsiusmet Ecclesiæ dedicationē: & propterea eorum depositio debet præualere,tum quia numero excedunt l.ob carmen §.fin.ff.de test.c.in nostra eod.tit.tum quia cū eorum depositione concurrit præsumptio.Paul.de Castr.cons.192.col.2. ad fin. lib.2. Ruin.cons.35.sub n.10.vers.fecit autem lib. 4. Aym. cons.73.post num.41. Actus enim præsumitur potius

factus iure proprio, quàm alieno l. titiam. & l. & magis. ff. de solut. glos. in l. 2. in ver. & dominum. ubi Bart. & Salic. C. de acquir. possess. l. 3. §. ex contrario, & ibi not. ff. eod. tit. Bart. in l. 1. §. nuntiatio num. decimotertio ff. de nou. oper. nunc. Bald. in l. 2. quæstione nona C. de seruit. & aqu. Et quia assistit depositio iuris communis Ias. cons. 163. colum. penult. ad fin. lib. secundo cum alijs cumulatis per Gabr. de testib. concl. 3. num. vigesimotertio. De iure enim omnes Ecclesiæ tenentur celebrare festum suæ dedicationis cap. solemnitatis. primo, & secundo de consecr. dist. 1. cap. primo dist. 3. not. in cap. fin. de ferijs Abb. in Rubr. de consecrat. numero tertio.

Nec obstat, quod ista festiuitas generaliter in toto Archiepiscopatu celebretur: quia vltra quod testes hoc non probant, cum dicant, se ita credere, & pro certo habere. Ias. post alios in l. 1. ff. de iust. & iur. quando etiam hoc probaretur, non posset tamen fieri illatio, quam facit pars aduersa, quod sicut aliæ id faciunt intuitu Ecclesiæ cathedralis, ita & Ecclesia del Pilar, quia cum in hac Ecclesia sit probatum per testes, quod ab ea celebratur nomine ipsiusmet Ecclesiæ, & vti propria dedicatio, probatio in specie præfertur probationi generali Innoc. in cap. auditis de Præscript. Aym. cons. 258. numero decimosexto circa medium, late Gabr. dict. conclus. 4. num. 72. de testi. Menoch. de Arbitr. cas. 526. nu. trigesimo tertio, & viget dispar ratio, quia in alijs Ecclesijs non poterat dici dedicatio propria, & propterea cum non competeret iure proprio, sed alieno, nihil mirum, si censeantur nomine alieno id facere, Bart. in d. §. nuntiatio, num. decimoquinto latè Surd. cons. 19. num. trigesimo quinto: non sic in Ecclesia del Pilar, cui cum iure proprio etiam competat celebratio propter propriam dedicationem, quando essemus in dubio, præsumeretur nomine proprio celebrasse. Menoch. præsumpt. 49. num. vigesimo tertio cum supra deductis. Quæ decisio fuit confirmata sub eodem R. P. D. Ludouisio die Lunæ 24. Ian. 1611. altera decisione, quæ talis est.

Domini steterunt in decisis, rationibus, de quibus in decisione. Non obstat, quod obijcitur, testes fuisse examinatos, & iura compulsata extra terminum, hoc enim ex facto tollitur, quia licèt nuncius dederit terminum. 40. dierum, attamen illum prorogauit ad alios 40. & iste terminus ita prorogatus. 80. dierum incipiebat die 16. Decemb. & currebat vsque ad diē 4. Martij inclusiuè. Testes autem omnes iurarunt de mense Febr. vno excepto, qui iurauit die 3. Martij, & compulsatio Scripturarum cœpta die 1. Martij consummata fuit, & perfecta die 4. eiusdem, quibus scripturis coram Nuncio productis nihil fuit oppositum pro parte Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, & dicta testium recipiunt adminiculum veritatis ab antiquis historijs loquentibus de multis prærogatiuis, & præeminentijs, quas habuit Ecclesia del Pilar, quæ fuit antiquitus cathedralis.

Nec obstat, quod cum ista celebratio fuerit facta ab Ecclesia S. Saluatoris vti de festo dedicationis Sedis, id est Ecclesiæ effectæ cathedralis, ista quasi possessio in vim prærogatiuæ cathedralitatis, quæ vni tantum Ecclesiæ competere potest (cum non sit dare in eadem Diœcesi plures cathedrales) videatur continere prohibitionem implicitam quoad alias Ecclesias, quæ sufficit ad acquirendam quasi possessionem priuatiuè, vt dixit Rota in Hostien. littoris maris. 20. Decembr. 1574. coram Rubeo, ex Calder. cons. 2. de præscr. & alis, tunc allegatis, quia respondetur, Ecclesiam del Pilar non celebrare festum ratione cathedralitatis, sed vti propriam Ecclesiæ dedicationem, vt in qualibet Ecclesia celebratur. Vnde sequitur, quod cum celebratio competat vtriq; Ecclesiæ diuersis respectibus, vna possessio non potest continere prohibitionem alterius, sed sunt compatibiles. Doct. c. licet causam. de prob. Bart. in l. si duo sub n. 4. ff. vti possid. Rip. l. ait Prætor n. 15. ff. de re iud. Cas. de Grass. dec. 33. n. 7. de caus. poss. & propr.

Non obstat quod dicitur, Ecclesiam cathedralem facere celebrationem propter cathedralitatem, quam amisit, quia omisso, an id facere possit, & in hoc cōseruare prærogatiuam antiquæ cathedralitatis iuxta tradita per Io. de Plat. in l. 1. & 21. de Præfec. Præt. lib. 12. Guido pa. decis. 377. & dato, quod facere non posset, posset autem, vt negari non potest, vti propriā dedicationem quasi possessio celebrādi censeri debebit facta eo nomine, vt legitimè fieri potuit. Signor. cons. 75. n. 10. post med. Aym. cons. 322. post num. 3. Cas. de Grass. dec. 19. n. 5. de probat. & est regula generalis, quod actus præsumitur fieri eo modo, quo validè, & licitè fieri potest l. quoties de reb. dub. l. merito, ff. pro Soc. Corn. 237. sub nu. 3. vers. & qui potest facere lib. 1. Rimin. Sen. cons. 42. num. 12.

Non releuat, quod dicitur probari ex literis quorundam Cardinalium, Ecclesiam del Pilar fuisse parochialē, & collegiatam, quia quando probaretur, non excluderet cathedralitatē, cum vt notū est, & pluribus exemplis constat, ista sunt compatibilia.

Et cum rursus dubitatum esset, an post mandatum de manutenendo concessum Ecclesiæ B. Mariæ de Pilari super celebratione festi propriæ dedicationis, eadem Ecclesia teneretur ad instar aliarum, dedicationis Ecclesiæ Metropolitanæ festum celebrare, Domini Auditores responderunt negatiuè, vt patet ex illorum decisione ponente R. P. D. Verospio die Lunæ 9. Iunii 1614. quæ incipit.

Post mandatum de manutenendo me ponente concessum Ecclesiæ B. Virginis del Pilar super celebratione festi propriæ dedicationis. Dubitatū, an eadem Ecclesia teneretur ad instar aliarum dedicationis Ecclesiæ Metropolitanæ festum celebrare, & fuit negatiuè responsum, ex quo enim dedicatio Metropolitanæ sub eodem die cadit cum dedicatione Ecclesiæ del Pilar, ista cogi non debet ad illam celebrandam, cum de iure communi propriæ dedicationis diem celebrare teneatur cap. solemnitas. 1. & 2. de consecrat. dist. 1. & cap. 1. eod. tit. dist. 3. & notat Abb. in rubr. de consecrat. num. 3. Quod idem vniuersali Ecclesiæ consuetudini respondet: siquidem officiū dedicationis propriæ Ecclesiæ regulariter aliis solem-

solemnitatibus præfertur, vt ex rub. Breuiarij Romani 4. in ordine de Dominicis Ex. 10. de translatione festorum colligitur. Hæc autem consuetudo est seruanda Vital. in Clem. dignum nu. 59. & 60. de celebrat. Missarum Fælin. in rubric. de maior. & obed. num. 10. Nauarr. in Manuali cap. 13. nu. 5. Rota *in nouis, decisione quarta numero tertio de electione.*

Et hoc idem iuri consonat cum respectu præcedentia quilibet in domo sua maior dicatur, l. nibil omnino & ibi glos. fin. C. de Palat. sacr. larg. lib. 12. Capic. decis. 27. num. 24. & 25. Corn. consi. 193. num. 15. lib. 2.

Vlterius ex quo Ecclesia del Pilar fuit olim Cathedralis, censetur prærogatiuam celebrandi suam dedicationem retinuisse. Ioan. de Platea in l. 1. & 2. de præf. prat. libro duodecimo, Guido Pap. decis. 277. Quæ ratio dignitatis antiquæ non militat in alijs Ecclesijs, & ideo hæc non tenetur, sicut alia Metropolitanæ, dedicationem celebrare.

Stante igitur assistentia iuris, necnon dicta vniuersali consuetudine pro Ecclesia del Pilar debuit Metropolitana probare, se post erectionem, & translationem in Cathedralem illi prohibuisse, ne propriæ dedicationis solemnitatem celebraret, & quod eadem etiam per tempus requisitum ad præscribendum acquieuerit per gloss. in l. qui luminibus & ibi Bart. Castr. & alij, ff. de seruit. vrb. præd. Fælin. in cap. Pastoralis num. quinto in 8. limit. de officio Ordinarij cum alijs per Gabriel. de præscript. conclus. decima numero 130. Hoc tamen nunquam fuit probatum non obstantibus testibus aliàs in contrarium adductis, vt fuit resolutum in decisionibus coram Reuerendissimo Bononien. Et cum hodie nihil vltra releuans deducatur non videtur in eodem amplius insistendum &c.

Tertiò colligitur, in eadem Ecclesia clericos canonicos id est regulariter viuentes semper mansisse, non solùm post dictam Ecclesiam cum ciuitate Cæsaraugustana per Alphonsum Regem Hispaniarum auxilio Christianorum Principum è manibus Saracenorum liberatam, quod contigit circa annum salutis 1118. ex quo tempore vel paulò post nulli dubium est semper canonicos sub D. Augustini regula degentes illam tenuisse, quemadmodum, & nunc tenent sub Reuerendiss. & multis titulis suspiciendo Domino Doct. Iacobo de Ayerue illius dignissimo Priore, qui magno cum diuini cultus splendore, ac incremento illam moderatur: Verùm etiam antequam Saraceni prædictam ciuitatem occuparent, cum in eadem sententia de sancto Braulio eiusdem Ecclesiæ Episcopo, qui illam circa annum 620. regebat ita legitur: *Synodo celebrata vnusquisque ad propriam Sedem est reuersus, & Braulius Cæsaraugustam repetens apud sanctam Mariam Maiorem Sedem suam situans, suis canonicis sic fraterna dilectione adhæsit:* quod in causa fuit, vt post eandem Ecclesiam à Saracenis ereptam Petrus cognomento Librana, vel eius successor Collegium canonicorum regularium in ea restituendum statim curaret, quòd nimirum per ipsos canonicos regulariter viuentes ab antiquis temporibus regi consueuisset.

Quartò infertur, sanctissimos Episcopos, & clericos Cæsaraugustanæ ciuitatis Matcum, Maximũ, Braulium, Helecam, & ante illos Valerium, & illius Archidiaconum Vincentium gloriosi nominis Martyrem, & alios ante annum 1140. omnes prædictæ Ecclesiæ s. Mariæ Maioris Episcopos, & clericos, & consequenter canonicos regulares numerandos, præsertim cum non solùm post D. Augustinum, verùm etiam ante illum ab initio nascentis Ecclesię semper in dicto loco clerici canonici Apostolorum more communiter viuentes mansetint, vt supra fuit notatum. Propterea falsitatis, & imposturæ arguendum autorem assertæ historiæ sub nomine Marci Maximi, recens editæ, cum sub Era 606. nimirum anno Christi 568. scribit: *Ego Marcus Maximus, qui hæc scribo, vixi multos dies in æde s. Maria de Columna, à beato Iacobo Zebedæi filio exædificata sub Regula s. Benedicti, propterea erat monasterium monachorum Benedictinorum constitutum:* Quid enim monachis Diui Benedicti, quid regulæ Diui Benedicti cum canonicis cathedralibus? præsertim per illa tempora, quibus vel Diui Benedicti institutum illas regiones nondum penetrauerat, vel si penetrauerat, illius professores non clerici, sed vt sic per vocabulorum inopiam dicatur, laici erant, non in cathedralibus, sed in solitudinibus, & tugurijs degebant, sed vide, quæ de hac re libro primo cap. quinquagesimotertio adnotauimus.

IN hoc præclarissimo Collegio floruerunt post ciuitatem à Saracenis recuperatam, multi viri tum pietate, tum omni genere scientiarum eruditissimi, ex quibus vt paucos referam, fuerunt Ioannes Trullo primùm canonicus dictæ Ecclesiæ sanctæ Mariæ, exinde Prior monasterij s. Christinę eiusdem instituti, Sac. Theologiæ Professor eruditissimus, qui volumen de Ordine canonicorum regularium elucidato quatuor libris distinctum edidit, in quo præter ea, quæ ad canonicos regulares pertinent, alia quamplura tum ad moralem, tum ad naturalem Philosophiam, & diuinæ Scripturæ intelligentiam conducentia, doctissimè explicauit. Secundus Bartholomæus Laurente eiusdem Ecclesiæ Prior, & Regni Aragonum Historiator, qui epistolas aliquot, Vitam sancti Braulionis, & alia opuscula dignissima perfecit: quædam verò inchoata, morte præuentus absoluere nequiuit. Tertius Petrus Cenedo canonicus item, & Prior in vtroque iure versatissimus, qui duo edidit volumina: alterum quæstionum, quæ ad praxim in tribunalibus frequenter reducuntur. Alterum Collectanearum iuris canonici tribus libris distinctum, quorũ primus materias Decreti. Secundus Decretaliũ. Tertius Sexti, Clementinarũ, & Extrauagantium perstringit. Quartus Dominicus Garzia, canonicus, & Prior d. Ecclesiæ, Doctor Theologus Complutensis, & linguarũ intelligentia eruditissimus. XI.

ditissimus. hic vt audio, scripsit librum de excellentia sanctissimi Nominis Iesu: alterum quoque de aduentu Messiæ, & de Scripturarum intelligentia contra Iudæos: tractatum quoque Christianæ peregrinationis, necnon quæstiones super librum Genesis summo ingenio, & lucubratione elaboratum propediem in lucem emissurus. Demum de miraculosa Ecclesia sanctæ Mariæ de Columna integrum librum recens edidit Reu. Adm. Pater frater Didacus Murillo Seraphici Ordinis D. Francisci regularis obseruantiæ professor, ad quem lectores plura cupientes remitto.

Caput trigesimumprimum.

De cæteris Ecclesijs, & monasterijs canonicorum in Regnis, & Prouincijs Hispaniarum, excepta Lusitania constitutis.

I. Ctorus nunc de alijs Ecclesijs, & Collegijs canonicorum regulatium in omnibus Prouincijs, & Regnis Hispaniarum, excepta Lusitania, vel nunc, vel olim existentibus, illud ante omnia præmittendum censui, de quo per suas certiorem me reddit Reuerendiss. & Excellentiss. Doctor & Prior s. Mariæ Maioris siue de Pilari Cæsaraugustanæ Dominus Iacobus de Ayerue, nimirum in omnibus Ecclesijs Hispaniarum disciplinam canonicam, siue regularem antiquitus fuisse institutam, quod triplici coniectura, mea quidem opinione, valde probabili confirmat. Prima est, quia quo tempore Diuus Gregorius Augustinum Anglorum Apostolum ad instituendam Ecclesiam Anglicanam destinauit, eo etiam tempore Isidorum Hispalensem Archipræsulem totius Hispaniæ Legatum, ad illius Ecclesias reformandas, & ad pristinum perfectumq; statum reducendas designauit. quare quod Diuus Gregorius Augustino Anglorum Apostolo præcepit, vt in Ecclesijs Anglicanis illam vitam institueret, quæ ab initio nascentis Ecclesiæ inter primos illos clericos Apostolicos legitur instituta, de quo in cap. Quia tua fraternitas 12. quæst. 1. non minus Isidorus in Ecclesijs Hispaniarum, quàm Augustinus in Anglicanis, exequendum curauit, vt scilicet canonicam, & communem vitam, eamq; perfectissimam restitueret, quam ille in secundo libro de officijs primo loco describit, quam non aliam fuisse, nisi communem, & canonicam vitam clericorum regulariter viuentium, quos ante illum beatus Augustinus reformatos regula præclarissima, & toti mundo celebri donauit, ex eo conuincitur, quod Turpinus in Vita Caroli Magni cap. 5. scribit, Carolum Magnum Saracenis à Compostella profligatis Archiepiscopum, & canonicos secundum B. Isidori regulam viuentes in Ecclesia Compostellana posuisse: nā cū in omnibus B. Isidori scriptis nulla peculiaris regula canonicorum ab illo scripta reperiatur, certè non de alia regula, quàm de Apostolica per D. Augustinum in scriptis redacta, & ad normā vitæ Apostolicæ conquadrata, & exinde per totum orbem diuulgata, intelligendum videtur. Altera verò coniectura non minus euidens est, quod vt ille narrat, Ecclesiæ, quæ inter Saracenorum ruinas remanserunt, vel quæ ad illorum manus non peruenerunt, omnes regulares erant, qualem fuisse Gestabiensem, siue s. Petri de Taberna, monumenta vetustissima testantur. Quæ verò Saracenis superatis ex illorum manibus eripiebantur, cuiusmodi fuerunt Rotensis in Ripa Curtia, & Pampilonensis ambæ tunc Cathedrales, & collegiatæ Ronceuallis, & s. Christinæ de Summo Portu, & Alquezarensis, & quotquot subinde ad ditionem Christianorum deueniebant, in eisdem ordo canonicus secundum B. Augustini Regulam illico reponebatur, vt de Toletana, Oxomensis, & alij Autores grauissimi tradunt, sed tertia, quæ omnem prorsus dubitationem eliminat, est, quia in Regnis saltē citerioris Hispaniæ, vtpotè Aragoniæ, Nauarræ, Valētiæ, & in Principatu Cataloniæ nulla est Ecclesia cathedralis, vel collegiata insignis, in qua non adhuc extent claustra, dormitorium, refectorium, & officia regularia, & in quibus canonici non recipiant vestiarium, & alia regularibus dari consueta. Idē de Ecclesijs Regnorum Aragonæ, Nauarræ, & Castellæ se aut vidisse, aut legisse affirmat Ioannes Trullo lib. 1. cap. 11. num. 2.

Hinc apparet, grauissimum esse pondus machinę, quam mouendam aggredimur, Catalogū Ecclesiarum, & monasteriorum canonicorum regulariū, quæ nunc sunt, vel aliàs fuerunt in Prouincijs Hispaniarum recensērī, tum ob illorum numerum, tū quòd illorum maxima pars, vel abiectis regularibus institutis, ac etiam insignijs ad statum secularē transierunt, vel bellorum procellis attrita, vel Præsulū incuria collapsa ruerunt, adeout ne illorum quidē vestigia liceat intueri. Quæ causæ etsi nos ab incœpto terrere meritò deberent, tamen ne nostrum qualecunq; studium in hoc desideretur, recēsebimus breuiter, quæ vel ex probatis autoribus deprōpsimus, vel Reuerendiss. Patrum D. Antonij à Cruce congregationis Colimbricensis Generalis dignissimi, & D. Iacobi de Ayerue s. Mariæ de Pilari Prioris, relatione accepimus. In recensendis verò prædictis tam Ecclesijs, quàm monasterijs non ordinem Prouincialis Romani, qui centū abhinc annis in multis est immutatus, sed ordinem Alphabeticum, ad errores, quantū fieri poterit, vitandos sequar, ponendo primū Ecclesias cathedr. sub suis Metropolitanis iuxta ordinem Prouincialis antiqui: deinde singula monasteria, quæ sunt vel fuerunt in singulis ciuitatibus, vel in earū Diœcesibus. Horū aūt nomina hæc sunt,

IN Abulensi Diœcesi Prouinciæ Toletanæ monasterium sanctæ Mariæ de Burgo Ordinis sancti Augustini, reperitur in libro Taxarum Apostolicarum. II.

licarum, an verò sit prioratus, an Abbatia non inueni. & cum nullus eorum, qui Catalogum Ecclesiarum, & monasteriorum canonici Ordinis tam ex citeriori, quàm ex vlteriori Hispania transmiserunt, huius monasterij meminerit, suspicor esse dirutum, & illius bona vel commendata, vel alijs Ecclesijs, vel Ordinibus applicata.

In Asturijs in Diœcesi, vt arbitror, Ouentensi monasterium s. Mariæ vulgo de Cueua Donga canonici Regulares illud adhuc tenent, ex relatione Lusitana.

Apud Augustobrigam monasterium canonissarum regularium s. Fœlicis nuncupatum, quod ab illis adhuc tenetur. Relatio Lusitana.

In Auriensi Episcopatu prouinciæ Compostellanæ prioratus dictus de Iunquera satis opulentus. Verùm canonicis destitutus, & commendatus.

Alquezarensis Ecclesia in Regno Nauarræ statim à Saracenis recuperata canonicis regularibus fuit restituta, qui multo tempore illam tenuerunt.

Binariensis Ecclesia Cathedralis olim regularis ex Augustino Ticinensi.

Barchinonensis Cathedralis Prouinciæ Tarraconensis. hanc regularem antea extitisse tradunt Ioannes de Nigraualle, & relatio Hispanica.

In Barchinonensi ciuitate monasterium canonicorum satis celebre sanctæ Annæ vocatum. ex practica Cancellariæ Apostolicæ, & Auberto Miræo de collegijs canonicorum regularium cap. 32.

Apud Burgensem ciuitatem monasterium s. Ioannis de Ortega, quod ipse Sanctus ædificauit, & in eo sepultus iacet. olim canonicorum regularium, nunc eremitarum ordinis sancti Hieronymi Relat. Lusitana.

Apud eandem ciuitatem monasterium s. Ioannis de Ortega, quod ipse Sanctus ædificauit, & in eo sepultus iacet. olim canonicorum regularium, nunc eremitarum ordinis sancti Hieronymi. Relat. Lusitana.

Apud eandem ciuitatem aliud monasterium canonicorum regularium sanctæ Mariæ della Serra nuncupatum. nunc dictorum eremitarum. Relat. Lusitana.

In eadem ciuitate monasterium s. Dorotheæ, item aliud monasterium s. Ildefonsi. item monasterium s. Mariæ de la Calera, omnia sunt canonissarum regularium ordinis s. Augustini, & sunt valde opulenta. Relat. Lusit.

In Regno Castellæ monasterium s. Barnabæ vulgo del Puerto nuncupatum antea canonicorum regularium, nunc ab Eremitis D. Hieronymi possidetur. Relat. Lusit.

Calarogẽsis seu Calaguritana Ecclesia prouinciæ Cæsaraugustanæ, olim erat canonicorum regularium, ex Ioanne de Nigraualle Carthaginẽsis prouinciæ Valentinæ, olim canonicorum regularium ex eodem Nigraualle.

Carolamensis ordinis canonicorum regularium. ex eodem.

Cæsaraugustana sancti Saluatoris Metropolitana ab illius fundatione mãsit regularis vsque ad annum 1604. quo anno Philippo Secundo Hispaniarum Rege procurante, facta est secularis. Eã verò ab institutione sub beati Augustini Regula fundatam constat ex libro Prouinciali Romano, & ex omnibus de illa scribentibus. Hæc prius fuerat Meschita Saracenorum magnificenter extructa, quam ob causam Alphonsus Rex Hispaniarum Cæsaraugusta à Saracenis recepta, Sedem Episcopalem ex Ecclesia s. Mariæ Maioris ad illam transferendam procurauit, præsertim quòd dicta Ecclesia sanctæ Mariæ Maioris vetustate ferè consumpta collabebatur. Eandem verò Ioannes XXII. cum esset Episcopalis, in Metropolitanam erexit, cui Hoscensem, Tirasonensem, Pampilonensem, Calaguritanam, & Segobricensem Ecclesias subiecit ex eodem prouinciali. Porro in eadem Ecclesia floruerunt ex ordine canonicorum regularium in primis beatus Petrus Arbuesius Episcopus, Theologus insignis, & Inquisitor hæreticæ prauitatis, vir eximiæ sanctitatis, quem in eodem Ecclesia laudes matutinas recitantem, Neophiti ex Iudaismo conuersi occiderunt, seu potius martyrio affecerunt: nam carne defunctus miraculis coruscat, cuius nunc canonizatio apud Sedem Apostolicam procuratur, vt à viris fide dignis accepi

Secundus D. Martinus Garzias eiusdem Ecclesiæ primò regularis canonicus, deinde Episcopus Barchinonensis, Theologus præclarus, & à sacris concionibus Serenissimorum Regum Ferdinandi, & Elizabethæ, qui volumen sacrarum concionum edidit. Tertius D. Didacus Diast eiusdem Ecclesiæ canonicus. hic scripsit libros. Physicos satis luculentos, & alia quędã opuscula Theologica non spernenda, vt notat Ioannes Trullo libro primo cap. sexto, quę ad manus meas non venerunt.

In Diœcesi Cæsaraugustana siue in Hoscensi Metropolis Cæsaraugustanæ monasterium s. Christinæ titulo Prioratus vetustissimum, cuius idem Ioannes Trullo prius sanctæ Mariæ de Pilari canonicus, postea Prior extitit, nunc soluta regulari disciplina in prioratum secularem in Ecclesia Cæsaraugustana erectum.

Cordubensis Ecclesia prouinciæ Hispalensis olim regularis ex Ioanne de Nigraualle. In ea monasterium s. Petri, cuius fuit canonicus Hugo de Folieto S.R.E. Cardinalis, qui multa pręclara scripsit teste D. Antonino Archiepiscopo Florentino 2. par. Histor. tit. 18. cap. 2. in principio ex Vincentio Beluac. lib. vigesimo octauo Speculi histor. cap. decimo octauo, & Ciaconio in Innocentio Secundo, & Ioanne de Nigraualle in Epilogo Chronicarum 13.

Compostellanam Ecclesiam Metropolitanam à Saracenis ereptam per Carolum Magnum regulariter fuisse institutam, & in ea per eundem Archiepiscopum, & canonicos secundum B. Isidori Regulam, quam Apostolicam, & ab Augustino descri-

ptam superius diximus, collocatos, affirmant Turpinus in vita Caroli Magni cap. 5. sic dicens: *De auro, quod Carolo Reges, et Principes Hispaniæ dederè B. Iacobi Basilicam tunc per tres annos in illis oris commorans augmentauit, Antistitem, & canonicos secundum B. Isidori Episcopi, & confessoris regulam instituit: eamque tintinnabulis, pallis, libris, cæterisque ornamentis decenter ornauit.* Immo in dicta Ecclesia canonicum institutum, siue regulare vsque ad Innocentium Papam huius nominis IV. durauisse, affirmat Ioannes de Nigraualle, dum inter Doctores Ordinis canonicorum regularium numerat Bernardum Compostellanum Canonicum, & eiusdem Innocentij Capellanum, quem dicit scripsisse super 1. 2. & 3. Decretalium, ac etiam de canonicorum moribus librum vnum.

In Diœcesi Compostellana fuit antiquissimum cœnobium canonicorum regularium Ordinis sancti Augustini, quod S. Eligij nuncupatur, quod circa annum 1170. Ordini militari sancti Iacobi de Spata fuit vnitum, qui ordo & ipse habet canonicos regulares Beati Patris Augustini Regulam profitentes.

In eadem Diœcesi Compostellana est Prioratus vetus, qui adhuc ordinem retinet sub vno Priore, & sex canonicis professis, sanctus Ioannes de Cauero nuncupatus, à sancto Rodisindo ante annos octingentos fundatus, qui Rodisindus postea fuit Archiepiscopus Compostellanus. Item alius Prioratus de Sar, verùm commendatus, in quo manent clerici seculares, ad nutum Prioris ammouibiles, & capitulo Sarensi scribit Innocentius III. lib. 2. fol. 371. vbi etiam meminit alterius monasterij de Iunquaria.

IV. Dertusiensis Ecclesia Prouinciæ Taraconensis, quæ ab initio sub Beati Augustini regula fuit instituta, nunc etiam retinet institutum canonicorum regularium, vt patet ex Pontificali Romano, Io. de Nigraualle, & ex proœmio constitutionum Benedicti XII. vt ex relatione virorum illius prouinciæ peraccepi.

Gerundensis Ecclesia eiusdem Prouinciæ Taraconensis inter eas, quæ ab initio regulares extiterunt, recensetur in eodem proœmio Constitutionum Benedictinarum, & à Ioanne de Nigraualle, nunc effecta secularis. In Diœcesi Gerundensi est monasterium s. Mariæ de Villa Bertrandi ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Guadalupense monasterium sanctæ Mariæ nuncupatum in regno Castellæ fuit vsque ad nostra fere tempora collegium præcipuum inter cætera monasteria canonicorum regularium in regnis Hispaniarum consistentia, in quo miraculosam sanctæ Dei Genitricis imaginem seruari, quam cum D. Gregorius, Ciuitate Romana peste laborante, & penè consumpta, publicè in processionibus deferret, audiræ sunt voces Angelorum canentium: *Regina cæli lætare, &c.* Multi autores graues affirmant, & illius Prouinciæ constans est traditio affirmans, cum idem Gregorius Leandro Hispalensi Archipræsuli dono illam misisset, post multos annos Saracenis irrumpentibus sublatam, & in quodam Sacello subterraneo absconditam, ibidem mansisse occultam vsque ad Ildefonsum XI. Hispaniarum Regem, eoque tempore ipsa imagine à quodam Pastore detecta, Reges Hispaniarum templum cum primis nobile in honorem B. Virginis ibidem erexisse, additoque monasterio canonicos regulares ad diuina in eodem templo peragenda constituisse. Verùm cum constet, imaginem B. Virginis, quam D. Gregorius publicè in processionibus tulit, nunc etiã Romæ in Ecclesia s. Mariæ Maioris summa cum veneratione seruari, quã B. Gregorius Leãdro dono misit, aliã fuisse oportet nempe quam secretò in suo quodam Oratorio tenebat. Canonici verò locum tenuerunt vsque ad annum humanæ salutis 1589. quo tempore existente illius monasterij Priore Io. Arias Montano, viro alioquin eruditissimo, res ita est composita, vt ipse monasterio resignato Episcopus Segorbiensis fieret, monasterium verò ex canonicis Regularibus ad Eremitas sancti Hieronymi transiret. Quod & factum est, & in eundem modum canonici regulares alia collegia in Regnis Hispaniarum amiserunt. Vide Syluestrum Maurolicum pag. 12.

Hispalensis Ecclesia Metropolitana à Ioanne de Nigraualle inter Ecclesias canonicorum regularium recensetur, & meritò quidem, cum illius Archipræsul fuerit B. Isidorus, quem dubium non est, in ordine canonico in Ecclesijs Hispaniarum restituendo ab ea, cuius ipse erat Episcopus, tantum negotium auspicari voluisse. Porro in ciuitate, & Diœcesi Hispalensi multa sunt collegia canonicorum regularium s. Iacobi de Spata sub D. Augustini regula militantium. Primum sancti Iacobi in Oppido, quod dicitur Vcles, siue Vncles. Secundum sancti Marci de Leao. Tertium, quod de Calera dicitur. Quartum Emeritæ. Quintum s. Iacobi in ipsa ciuitate Hispalensi. Sextum s. Iacobi in ciuitate Granatensi, quæ omnia prætaio conuentui de Vcles subduntur. Canonici verò dictorũ locorũ insignia Ord. D. Iacobi in vestimẽtis deferũt. V.

Hyeronensis etiam Ecclesia inter eas, quæ olim erant regulares ab eodem Nigraualle numeratur, sicut & Iuliensis.

In Legionensi ciuitate Prouinciæ Toletanæ est insignis Abbatia canonicorum regularium sancti Isidori nuncupata, ad quam ex Vrbe Hispali ipsius Beati Isidori reliquiæ à Rege Ferdinando primo fuerunt translatæ, qui huius monasterij fundator extitit circa annum millesimũ decimũsextimum, in eodem tumulatus, in quodam sacello ipsius monasterij sanctæ Catharinæ dicato corpora multorum Regum, & Reginarum Castellæ, & aliorũ virorum Illustrium conduntur. Sed præter reliquias B. Isidori Archiepisc. Hispalensis sunt in eodem monasterio, seu in illius Ecclesia corpora sanctorum Vincentij de Aquila, & sororis eius, & mala sancti Ioannis Baptistæ Præcursoris Domini nostri Iesu Christi. Quadraginta canonici hoc cœnobium

bisi incolunt, qui omnes capellani Regis existunt, & plures illorum in omni genere scientiarum versatissimi: nam & collegium proprium S. Mariæ de la Viega in Salmanticensi vniuersitate habent, in quo Philosophiæ, sacræ Theologiæ, & alijs bonis artibus operam, & studium impendunt. Floruerunt in hoc cœnobio beatus Martinus Abbas dicti monasterij, de quo Ambrosius Morales lib. 12. Historiarum cap. 23. scribit, iam ab antiquis in dicta Ecclesia altare sibi erectum, & in Ecclesia S. Mariæ de la Viega Salmanticæ miraculosam eius scientiæ acquisitionem esse depictam, cui cum nihil in studio literarum proficeret, in oratione pernoctanti sanctum Isidorum apparuisse, & librum deglutiendum tradidisse affirmat, ac cum illo tantum doctrinæ, & scientiæ apprehendisse, vt plures libros, cosq; mirabiles ediderit, quorum aliquos & vidisse, & legisse fatetur. Secundus D. Lucas eiusdem monasterij primùm Canonicus, deinde Tudensis Episcopus, qui fuit Chronista Reginæ Berengellæ, & Regum Hispanorum historiam scripsit. De hoc monasterio scribit Nauarrus comment. 3. de Regularibus nu. 7. & 22.

In eadem ciuitate Legionensi est monasterium S. Marci canonicorum regularium S. Iacobi de Spata. Item aliud monasterium S. Ioannis del Mirango, in quibusdam rupibus Regni Legionensis ædificatum, quod nunc etiam incolitur à canonicis regularibus.

In Murcia ciuitate est monasterium canonissarum regularium, quod dicitur monasterium Matris Dei.

In Oscensi diœcesi est insignis Abbatia à Regibus Aragonensibus fundata, quæ vulgo montis Aragonum nuncupatur, in qua canonicum institutum satis floret, de quo Miræus de Collegijs Canonicorum Regularium cap. 32. nonnulla scribit. Huic Abbatiæ nunc præsidet Martinus Carillo vir sanè doctus, & singularis eruditionis, qui in Iure Canonico plura scripsit, & adhuc scribit.

Oxomēsis Ecclesia prouinciæ Toletanæ per multa tempora fuit regularis, & in prouinciali Romano sub Alexandro VI. edito adhuc inter cathedrales, quæ erant Ordinis S. Augustini numerabatur. Huius Ecclesiæ canonicus, & Subprior fuit S. Dominicus fundator Ordinis fratrum Prædicatorum, vt ex Breuiario Romano, & alijs Historicis passim habetur.

VI. Pampilonensis Metropolitana statim post eiectionem Saracenorum per canonicos regulares S. Augustini fuit reformata, quorum adhuc institutum in illa viget: nam & in prouinciali Romano recensetur inter Ecclesias, quæ sunt Ordinis Diui Augustini. De hac scribit Nauarrus in comm. 3. de Regularibus nu. 17. vbi etiam aliarum quarundam meminit. Huius etiam fit mentio à Ioanne de Nigraualle, & in prooemio constitutionum Benedicti XII. In hac metropolitana floruit Martinus de Arles, & Androsilla eiusdem Ecclesiæ Archidiaconus, qui librum aduersus superstitiones, & sectam Lamiarum edidit, eiusdem Ecclesiæ fuit Episcopus S. Cerbonius, quem Ioannes de Nigraualle in Catalogo Sanctorū Ordinis canonicorum regularium describit.

In ciuitate Pampilonensi est aliud monasterium canonicorum regularium sancti Petri nuncupatum. In diœcesi verò Pampilonensi est insignis, & vetustissima collegiata S. Mariæ Roncenallis in finibus Regni Nauarræ à Carolo magno, vt fertur, fundata cum hospitali adiacente, & magnis redditibus, & prædijs attributis ditata, cuius extitit canonicus Martinus ab Azpilqueta, cognomento Nauarrus Doctor tum eruditione, tum vitæ integritate toti Orbi notissimus. cuius opera, quòd omnium manibus terantur, præcone non indigent. Hic cum Salmanticensem primam cathedram Iuris Canonici, ac deinde Colimbricensem pluribus annis rexisset, multis laboribus pro Ecclesia Catholica exantlatis, Romæ randem requieuit octogenario maior, sepultus in Ecclesia sancti Antonij Nationis Lusitanorum cum Epitaphio.

In eadem diœcesi est aliud monasterium canonicorum regularium, quod dicitur sanctæ Mariæ de Vanneuiuere, cuius meminit liber taxarum Apostolicarum. In eadem est aliud monasterium vetustissimum tempore Gothorum in mōtibus Pirenæis exstructum in Comitatu, qui dicitur Riba Gorza, & vocatur monasterium sancti Petri de Taberna. Istud monasterium Saracenis cæteras Hispanias inuadentibus, ad illorum manus non peruenit, sicut ex antiquissimis monumentis constat, & difficillimis illis temporibus sub Regulari disciplina semper mansit, & adhuc manet: licet alteri monasterio de Ouuare nuncupato vnitum, vt testatur Didacus Murillo in lib. de miraculosa Ecclesia sanctæ Mariæ de Pilari cap. 3.

Ecclesia Palentina prouinciæ Toletanę à Ioanne de Nigraualle recensetur inter Ecclesias, quæ olim erant Canonicorum Regularium. Cæterum in diœcesi Palentina est monasterium canonicorum regularium, quod dicitur de Beneuiuere, vbi triginta canonici resident, & monasterium iurisdictionem spiritualem, ac etiam temporalem habet. In eadem diœcesi in loco, qui dicitur Frias, est aliud collegium canonicorum regularium, quod de Frias dicitur. In eadem diœcesi collegium, quod appellatur Matris Dei clericorum secularium, olim erat monasterium canonicorum regularium. In eadem diœcesi in loco, qui dicitur Hornillos, est collegium sacrarum virginum canonissarum. Item in ciuitate Palentiæ aliud monasterium canonissarum beatissimo Patri Augustino dicatum. Item aliud, quod dicitur de Vatto, sub inuocatione Sanctissimi Sacramenti, similiter canonissarum sub sancti Augustini Regula degentium.

Rotensis Ecclesia olim cathedralis in Ripa curtia ab institutione erat canonicorum regularium, vt illius monumenta vetustissima demonstrant.

IN Salmanticensi ciuitate est collegium sanctimonialium canonici ordinis, quod sancta Ma- VII.

ria de las Duenas vulgo nuncupatur.

In Segouiensi diœcesi est monasterium S. Mariæ de Parace, cuius meminit Nauarrus comment. 3. de Regularibus nu. 9. 17. & 22. & vocat illud augustissimum. In eadem diœcesi erat aliud monasterium septem leucis à Segouia, versus Septentrionem ædificatum, quod per Abbatem perpetuum iurisdictione, & insignijs Episcopalibus vtentem, regebatur. Cuius Abbatis prouentus annui octo millia aureorum erant, & totidem alij Conueutui reddebantur. verùm nunc prædictum monasterium, cum omnibus prouentibus Eremitæ D. Hieronymi de Escuriali ex donatione Philippi Secundi Regis Hispaniarum possident.

In Seguntina diœcesi prouinciæ Toletanæ est monasterium, quod dicitur de Villa Vitiosa, istud monasterium fundauit Dominus Aegidius de Albornoz Archiepiscopus Toletanus, quod multis redditibus locupletauit, & priuilegijs communitum fuit, & S. Blasio nuncupauit. Verùm illud quoque ab eremitis D. Hieronymi opera Regum Hispaniarum nunc tenetur.

In Tirasonensi diœcesi prouinciç Cæsaraugustanæ in oppido Calatao, siue Calatambio est Illustris Abbatia ordinis canonicorum regularium, quæ vocatur Dominici Sepulchri, eoquod illius canonici sint de congregatione canonicorum Dominici Sepulchri Ierosolimitani. meminerunt huius Abbatiæ Aubertus Miræus de collegijs canonicorum regularium cap. 32. & alij. Canonici dictæ Abbatiæ insignia Regni Ierosolimitani in externis vestimentis deferunt. Habent collegium canonissarum eiusdem instituti intra ciuitatem Cæsaraugustanam. de congregatione Dominici Sepulchri inferius suo loco dicemus.

Tarraconensis Ecclesia metropolitana, quæ ab initio fuit tegularis, vt ex prouinciali Romano, & ex vetustis illius monumentis habetur, nunc etiam institutum canonicorum regularium tenet. Habuit Ecclesia Tarraconensis viros sanctissimos tum Episcopos, tum etiam canonicos, quos Ioannes de Nigraualle Apostolicus Bibliothecarius in album Sanctorum canonici ordinis reponit, videlicet sanctum Fructuosum Episcopum, sanctum Aemilianum canonicum, & sanctum Badulphum, quem nominat Abbatem canonicæ Tarraconensis. vnde præter cathedralem oportet aliam in Tarraconensi ciuitate canonicam fuisse, in qua ille Abbatis munere fun geretur: nam Ecclesiæ cathedrales Abbates non habent, sed Episcopi loco Abbatum canonicis, præsunt.

Apud Torquematam est monasterium canonissarum vulgo dictum de Bertauillo, à quodam Comite nomine Domno Parancuelo fundatum.

VIII. DE Toletana metropolitana referunt grauissimi Autores teste Iacobo de Ayerue Priore S. Mariæ maioris Cæsaraugustanæ, illam statim à Saracenis recuperatam D. Augustini Regulam suscepisse, quippe quæ cum alijs Ecclesijs Hispanicis ante irruptionem Saracenorum Augustinianum institutum profiteretur. Porro apud vrbem Toletanã vetustissimum monasterium tempore Gothorũ fundatum fertur extitisse, quod monasterium Sislæ ordinis D. Augustini ab asserto autore historiæ Flauij Dextri, & ab alijs quibusdam est nuncupatũ. quod si verum est, de quo non contendo, quandoquidem ab aliquot seculis nulla illius vel minima vestigia remanserunt, necesse erit dicere, illud canonicorum regularium cœnobium extitisse: quandoquidem tempore Gothorum nulli præter canonicos sub Augustini Regula militabant. Nec difficultatem ingerit, quod idem Autores illius monasterij accolas non canonicos, vel clericos, sed monachos nominauerint. quid enim obstat, aliquem illius historiæ deprauatorem, aut impostorem, vel ex imperitia, vel ex partium studio pro clericis de suo cerebro monachos posuisse? præter quod quis nesciat, nomine monachorum ipsos etiam clericos canonicos ob votorum emissionem, sæpius nuncupatos? vide quæ de hac re notauimus lib. primo cap. 37.

Prope ciuitatem Toletanam insignis Collegiata, quæ sanctæ Elcucadiæ dicitur, ab institutione canonicorum regularium extitisse conuincitur ex eo, quoniam illa Ecclesia à tempore antiquissimo Abbatem habere consueuit, quemadmodum ex Iuliano Toletano refert frater Ioseph de Siguentia Eremita Ordinis Diui Hieronymi in Chronica sui Ordinis libro primo capite decimo tertio, sub anno 1375. Abbates autem, sicut & Priores, non nisi Ecclesiæ Regulares olim habebant.

VNum restat, quod fuerat olim apud eandem vrbem Toletanam vetustissimum Agaliense cœnobium, multis quidem titulis cum primis celebre, sed præsertim inhabitatione Sanctissimi viri Ildefonsi Beati Eugenij Toletani Archiepiscopi nepotis, & in Archiepiscopali munere successoris, qui in eodem cœnobio Regularis vitæ instituta sanctissimè suscepit, & multo tempore professus fuit. Super hoc cœnobio non me latet controuersiam inter Diui Benedicti monachos, & Regulares Canonicos exortam, dum illud quique in suas partes traducere nituntur, in qua ne si absque fundamento probabili inter monasteria canonicorum retulero, abacti pecoris accuser, si verò nulla cogente ratione monachorum Ordini concessero, neglecti gregis reus dijudicer, id solum referam, quod Doctor Franciscus de Pisa lib. 2. Historiæ Toletanæ de hac ipsa controuersia scribit. *Non minor*, inquit, *est difficultas in verificando, cuiusnam Ordinis Regularis ex tunc approbatis fuerit monasterium Agaliense, cuius fuit monachus Sanctus Ildefonsus, & etiam Abbas, & sub qua Regula, & instituto monachi illi viuerent, cum certum & constans sit, per ea tempora nullam aliam Regulam in Occidente præter Augustini, ac Diui Benedicti seruari solitam. Multi affirmant monasterium ordinis D. Benedicti extitisse, cuius sententiæ sunt* IX.

sunt Tritbemius, Petrus de Alcazer, & Marieta de Sanctis Hispaniarum, & Michaël Carranza in Vita istius sancti, quæ cum libro eiusdem de Virginitate B. *Dei Genitricis Mariæ habetur. Eidem Fr. Prudentius de Sandoual adbæret, secutus cuiusdam opinionem, qui cartas nonnullas in librarij domo solutas inuenit. Primum huius sententiæ fundamentum est nomen Monachi, & Abbatis, quo nomine illi vtuntur, qui S. Ildefonsi historiam scribunt, quod professorum Ord. D. Benedicti proprium videtur. Verùm* Breuiarium *Toletanum, quod per multos annos Ecclesia prædicta in vsu habuit, nimirum ab vrbe recuperata, vsque ad reformationem Pij V. clarè dicit, & repetit in octaua lectione, illud fuisse canonicorum regularium. Idem ait liber ille vetustus de Vitis sanctorum Isidori, & Ildefonsi, ex Bibliotheca sanctæ Ecclesiæ, scilicet Toletanæ aliàs allegata. Idem etiam habebant libri Flos sanctorum nuncupati, qui vulgari idiomate circumferebantur ante editum librum à Magistro Villegas, quorum vnus à quodam fr. sancti Hieronymi, alij ab alijs longè antea fuerũt editi. Id ipsum Ioannes Trullo Prior sanctæ Christinæ lib. 1. de Ord. canonicorum regularium c. 6. scribit, nixus autoritate Fr. Alphõsi de Orozco in Chronica ord. D. Aug. Nec mirũ quod fratres Augustiniani, & Monachi Benedictinenses hunc sanctum adeò illustrem quique in numero suorum habere velint, quemadmodum de stirpe Homeri post illius obitum multæ vrbes decertauerunt. Vtraque opinio probabilis videtur, nec in tanta controuersia iudicem volo agere, eligat quisque, quod magis probauerit. hoc solùm aduerto in nomine Abbatis. quod huius monasterij præfecto tribuitur, parum momenti constitui, quandoquidem ante institutum ordinem D. Benedicti, inter eos, qui eremum colebant, iam in vsu erat. Sed nec ipse D. Ildefonsus in suo libro de Viris illustribus eiusdẽ cœnobij Præfectum Abbatem vocat, sed Rectorem. multò minus vim facit nomen monachi, quod omnibus communem vitam simul ducentibus commune est, a græco nomine Monos deriuatum, quod significat vnum, & est illorum omniũ proprium, qui in commune viuentes plures vnum fiunt, habentes scilicet cor vnum, & animam vnam, sicut in Actis Apost. legimus. Ita etiam eleganter idẽ August. in psalmum 132. qui incipit: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum ostendens se, & suos in Congregatione secum viuẽtes iure, & propriè monachos vocari potuisse. Quare, inquit, nos non appellemus monachos, cum dicat psalmus: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum. & alia subiungit, quæ ibi videri possunt, & idem habet in serm. 53. ad fratres in Eremo, qui est de Communi vita Clericorum.* Hęc dictus autor, ex quibus cum nõ solùm habeatur, ex constantissima totius Ecclesiæ Toletanæ traditione & illius Breuiario, ac etiam autoribus, qui de vita s. Ildefonsi vsque ad tempora Pij V. scripserunt, monasterium Agaliense non monachorum, sed canonicorum regularium extitisse, verùm etiam euersio fundamenti contrariæ assertionis, quod in solo nomine Abbatis, vel monachi constitutum est, cum ante & post exortum D. Benedictum tam canonici regulares, quàm monachi, Abbates habere consueuerint, cum etiam nomen monachi, si vim nominis attendamus, & illius vsum apud grauissimos autores in more positum, æquè conueniat ipsis canonicis regularibus, vt lib. 1. cap. 38. deducimus. mirum sanè videtur, Hispanos, qui tantam vim in suarum Ecclesiarum traditionibus constituunt, antiquissima traditione totius Ecclesiæ Toletanæ inter Ecclesias Hispaniarum facilè principis recepta per annos circiter quingentos, nimirum ab ipsa Ecclesia recuperata, quod accidit ante annum circiter 1080 vsque ad Pium V. qui obijt anno 1572. eadem nunc posthabita, contrariam sententiam amplexatos, nullo alio fundamento nixos, nisi quòd sanctum Ildefonsum monachum dictum inuenerunt, quod tam infirmum est, vt vix dignum sit in illius infirmitate monstranda laborare. Verùm de sancto Ildefonso, & illius instituto sermo forsan redibit.

Ecclesia Valentina olim Episcopalis, nunc Metropolitana canonicorum regularium fuisse conuincitur non solùm ex Catalogo Ioannis de Nigraualle, verùm etiam ex officio proprio D. Patris Augustini, quod more canonicorum regulariũ etiam nunc recitatur teste Io. Trullo lib. 1. de Canonicis, cap. 3. num. 3. In Ciuitate Valentiæ est monasterium canonissarum regul. quod vocatur S. Mariæ de Las Duenas. In Metropoli Valentina est aliud monasterium canonissarum sancti Christophori. X.

In Vrgellensi Diœcesi Prouinciæ Tarraconensis est monasterium s. Vincẽtij de Cardona. Item aliud monasterium Agerense nuncupatum. Idem aliud monasterium s. Mariæ de Solsona, omnia canonicorum regularium ex libro Taxarum Apostolicarum.

Adde tandem ex Nauarro in Comm. 3. de Regularibus præsertim nu. 17. & 22. plures Ecclesias tum Cathedrales, tum Collegiatas, & monasteria canonicorum regularium in Regnis Aragonum, Castellæ, Nauarræ, & Lusitaniæ fuisse, quæ ad sua vsq; tempora per canonicos regulares regebantur, etsi illorum nomina non ponat. & quidem alia innumera canonicorum regularium collegia per omnes Hispanias olim extitisse, quæ nunc in collegiatas seculares fuerunt conuersa, ostendunt dignitates Abbatum, vel Priorum in eisdem Ecclesijs postea retentæ, quæ certè nonnisi ex regularibus ad seculares sunt deriuatæ. neque vllam Ecclesiam reperire licebit, quæ ante annos quadringentos eiusmodi dignitatibus fuerit insignita, quæ non fuerit regularis. Vnde audiendus non est in hoc Doctor Franciscus de Pisa dum lib. 2. Historiæ Toletanæ contra Arnoldum Vuion affirmat consuetum esse apud Hispanos, multos collegiatarum Prælatos, & etiam aliarum Ecclesiarum Parochos Abbates nũcupari: id enim (si de titulo vero agitur, non de vulgi

vulgi nuncupatione) verum non est, nisi de Ecclesijs, quæ ab institutione fuerant Regulares, vt capite statim sequenti ex Codice vetustissimo, in Archiuo s. Crucis Colimbricensis seruato euidenter ostendemus.

Caput trigesimumsecundum.

De Ecclesijs, & Monasterijs Canonicorum Regularium Prouinciæ Lusitaniæ.

I. N Regnis Lusitaniæ vetustissimam extitisse propagationem clericorum canonicorum, quos regulares dicimus, & in exordio nascentis Ecclesiæ per B. Iacobi Apostoli discipulos inchoatã, vetus & cõstans illius prouinciæ est traditio. nam quemadmodum ipse beatissimus Apostolus sanctum Athanasium Cæsaraugustanum, ita beatum Petrum Bracharensem in Lusitania Episcopos ordinauit, quos eisdem legibus,& institutis cum suis presbyteris, & clericis viuere præcepit. Confirmant hanc traditionem Ecclesiæ canonicorum regularium vetustissimæ, quas omnes ante annos quingentos, vel sexcentos sub canonica districtione, & sub beati Augustini Regula vixisse, antiqua illarum tabularia, & monumenta produnt. Cuiusmodi fuerunt Portugallensis, Bracharensis, quæ in prouincia Lusitana primatum tenet, Colimbricensis, Vlyssiponensis, Lirinensis, & aliæ. Nam Portugallensem Ecclesiam canonicos regulariter, & sub D. Patris Augustini Regula vsque ad annum 1185. habuisse, probat liber vetustus in eius Ecclesiæ Cartophilacijs seruatus, qui Censuale nuncupatur, in quo quidem parte sexta titulo de Diuisionibus inter Episcopum, & capitulum fol. 130. hæc habes: *Post mortem D. Ferdinandi Martini Episcopi Portugallensis, qui obijt era 1223. sexto idus Decembris, fuit electus in Ecclesia Portugallensi Martinus Petri Decanus Bracharensis, & postquam fuit Episcopus factus, instituit in eadem Ecclesia nouiter quatuor dignitates, scilicet Decaniam, Cantoriam, Scholastiam, Thesaurariam. Nondum erant in eadem Ecclesia supradictæ dignitates: sed erant omnes regulares sub regula sancti Augustini, dormientes in vna domo, comedentes in alia, & in claustro conuersantes.*

De Bracharensi verò Metropolitana in eodem libro Ecclesiæ Portugallensis idem habetur: inquit enim, dictum Episcopum diuisisse redditus, & prouentus totius Episcopatus, qui ante in communi cum canonicis reperiebantur, in tres partes, quarum duas Episcopo reseruauit, tertiam canonicis dimisit, quemadmodum antea factum fuerat in Ecclesia Bracharensi, quæ est mater Ecclesiæ Portugallensis. Porrò in Diœcesi Bracharensi erant tres prioratus canonicorum regularium, quorum meminit Innocentius Tertius lib. 2. fol. 352. in epistola ad Priores Vimarensem de Costa, & de sancto Tornaco.

De Colimbricensi, quæ est in eadem prouincia Bracharensi, liber fundationis monasterij sanctæ Crucis Colimbricensis de beato Tellone eiusdem Ecclesiæ Archidiacono, & dicti monasterij fundatore sic habet: *Hinc enim anno à Virginis partu millesimo centesimo trigesimo primo suscitauit Deus virum quendam præclarum, vitæq; sanctimonia, ac diuinarum literarum gloria excellentem, qui sanctissimum regularis ordinis canonici institutum in Portugallia funditus euersum, excitauit, & in pristinum statum redegit. fuit autem is nunquam satis laudatus Domnus Tello amplissimæ huius Sedis Colimbricensis Archidiaconus, ibiq; canonicæ obseruantiæ regularis professus obseruantissimus, ac illius, quæ dicitur sanctæ Crucis Colimbricensis autor, & parens &c.*

De Vlyssiponensi, quæ nunc est Metropolitana, idem testatur Ioannes de Nigraualle in Catalogo Ecclesiarum regularium Hispanicarum: similiter de Ecclesia Leirinensi, quæ olim erat simplex collegiata, nunc verò erecta in cathedralem, & etiam ex regulari secularem effectam eiusdem Ecclesiæ vetera monumenta produnt euidenter, vt ex relatione ad me ex illis Regionibus transmissa à Reuerendissimo Generali Colimbricensi accepi.

Præter supradictas verò Ecclesias cathedrales, & alias, quæ ad meam notitiam non venerũt, alias plurimas collegiatas, & monasteria canonicorum regularium in prouincia Lusitana extitisse, quorum nomina, quin etiam & vestigia funditus perierunt, fidem facit liber vetustus in Archiuo sanctæ Crucis Colimbricensis seruatus, in quo ita legitur: *Era 1394. (fuit is annus à Christi natiuitate 1356. quo tempore in Italia propter bella, & schismata ordo canonicus maxima detrimenta accepit) tanta fuit in Portugalia gentium strages, causa magnæ sterilitatis, & prouentuum penuriæ, quod ex tribus gentium partibus duæ perierunt, tam breui temporis interuallo, vt iam cœmeteria tot mortuorum cadauera minimè capere potuissent. sed iam in illis, quàm extra in antris, quæ ad hoc fiebant quaterna, sena, & quotquot poterant, sepeliebantur. quod malum per totam Iberiam, & Galliciam cursauit: quo tempore Saraceni totam Beibicam, omnia solo æquando, infestauerunt, Catholicis multa mala inferentes, & arcem Calpes expugnauerunt. & ob has strages, & sterilitates istorum tam calamitosorum temporum multa monasteria Ordinis canonicorum regularium extinguebantur, coquod omnes eorum Religiosi, & penè omnes Parochiani moriebantur, & monasteria deserta extiterunt sine habitatoribus. tunc Episcopi cum Ecclesias recognoscerent, de prædictis monasterijs Abbates Vicarios, & Curiones prospiciebãt: & postea multa illorũm cõmendatitijs cõuersa sicut nũc, proh dolor, intuemur.* Hæc ille. Ex quibus habes, vnde originem apud Iberos habuerit consuetudo vocandi Abbates capi- II.

ta Ecclesiarum collegiatarum secularium, ac etiam Parochos: quia scilicet illæ Ecclesiæ antea fuerant Regulares, in quibus deficientibus ipsis regularibus, instituti fuerunt clerici seculares.

III. Porro quæ adhuc in eadem Prouincia Lusitana supersunt canonicorum monasteria, hæc in duplici sunt differentia. nam Aliqua canonicis destituta, vel ex regularibus collegia clericorum secularium, sunt effecta, vel commendata, vel ad alios Ordines regulares translata, illisq; vnita. Aliqua verò sunt, in quibus canonicum institutum nunc etiam per Dei gratiam viget, & floret. Quæ canonicis regularibus omnino destituta, vel facta sunt secularia, vel ad alios Ordines transierunt, hęc sunt, quæ ex Catalogo ab eodem Reuerendissimo P.D. Antonio à Cruce Generali Colimbricensi ad me nuper transmisso accepi, quem totidem verbis hic reddendum iudicaui.

Primum monasterium de Leca, eoquod iuxta fluuium Leca ædificatum est. nunc Ordinis militaris S. Ioan. Ierosolimitani.

2. Monasterium Aquarum sanctarum eiusdem Ordinis Melitæ, siue sancti Ioannis Ierosolimitani.

3. Monasterium collegiatum sanctæ Mariæ, vulgò Sedofcita iuxta Portugallensem ciuitatem. Habet Abbatem, & canonicos seculares.

4. Monasterium de Baucas. fuit comitatus Marialuæ. nunc verò possidet illud Academia Colimbricensis.

5. Monasterium in ciuitate Leirinæ, nunc Sedes Cathedralis canonicorum secularium, erat membrum antiquæ congregationis sanctæ Crucis Colimbriæ.

6. Monasterium sanctæ Crucis de Cortes iuxta Augustobrigam. fertur tempore bellorum, quæ inter Lusitanos, & Iberos olim fuerunt deperditum. nunc verò est monialium.

7. Monasterium s. Martini de Mancellis. nunc Prædicatorum Ord. S. Dominici.

8. Monasterium Sancti Andreę de Ansede eiusdem instituti. habet Asylum, & Iurisdictionem ciuilem.

9. Monasterium Sancti Ioannis Longorum collium, quod possident nunc RR. Patres Societatis Iesu.

10. Monasterium Dominæ nostræ de Carquere. idem Iesuitæ possident.

11. Monasterium s. Ioannis de Roijs, quod incolunt Iesuitæ.

12. Monasterium de Costa iuxta municipium de Guimaraës, quod tenent fratres Eremitæ s. Hieronymi, & est nobilissimum, & magnis redditibus locuples.

13. Monasterium s. Iacobi Dantas. nunc Abbatia secularis.

14. Monasterium de Freyno.

15. Monasterium de Nordelo. nunc Abbatia secularis, & Camera Episcopi Portugallensis.

16. Monasterium de Baldreu, siue Collis Dei. nunc commendatitium.

17. Monasterium de Biade.

18. Monasterium Sancti Saluatoris de Balneo. olim nobilissimum, ex quo Magnus Alphonsus Henricus I. Lusitanorum Rex primos tres Priores monasterij sancti Vincentij Vlyssipponensis accepit. modò commendatum. Ordinis militiæ IESV CHRISTI.

19. S. Saluatoris de Ribas.

20. Monasterium de Barbaës Limiæ.

21. Monasterium de Requiam commendatitium.

22. Monasterium s. Mariæ de Rates. commendatitium.

23. Monasterium de Sauto in termino Municipij de Guimaraës.

24. Monasterium s. Christophori de Maphoëz. quod Rex D. Alphōsus Henricus multis redditibus ditauit, erat enim iam tunc temporis Oratorium clericorum.

25. Monasterium Cerzedelli.

26. Monasterium s. Torcati.

27. Monasterium Villę Couæ.

28. Monasterium de Airaës.

29. Monasterium S. Andreæ de Tolloës.

30. Monasterium S. Petri de Ferreira.

31. Monasterium de Reflorijs de Ribadaue.

32. Monasterium s. Vincentij de Sernande Lucanæ Diœcesis, cuius etiam fit mentio in libro taxarum Apostolicarum.

33. Monasterium sancti Iacobi de Fonte Arcada commendatitium.

34. Monasterium de Lobao nunc Ecclesia parochialis. Adde ex libro taxarum Apostolicarum.

35. S. Mariæ de Ismagad Diœcesis Lucensis Prouinciæ Bracharensis, quod puto esse commendarum. & Nota, quod aliud monasterium eiusdem nominis ponitur in Diœcesi Laonensi in eodem libro.

Caetera monasteria, quæ nunc etiam institutum canonicum retinent, omnia ad Illustrissimam s. Crucis Colimbricensis congregationem spectant, quæ sola in Regnis Hispaniarum ex ordine Canonicorum regularium inuenitur, in qua regularia instituta maximè vigent, de qua, quòd inferius ex instituto dicendum sit, ne superflua repetitione tempus, & paginas conteramus, hoc solùm Catalogum monasteriorum dictę congregationis, quàm breuissimè describemus, quæ impræsentiarum obtinet: nam ante reformationem alia plura obtinuisse ex illius monumenris antiquis non obscurè indicatur. Habet congregatio s. Crucis Colimbricensis decem, & nouem, eaque præcipua monasteria. quorum IV.

Primum, quod dignitate cæteris præstat, & est caput dictæ congr. in quo illius Prior, seu Abbas Generalis suam ordinariam residentiam habet, est Regium monasterium s. Crucis in Balneo Suburbano ciuitatis Colimbriæ ex donatione Alphonsi Lusitaniæ

sitaniæ primùm Ducis, deinde Regis, Ferdinandi Comitis, & Tarasiæ Reginæ filij acceptū, à Sanctiss. viro Tellone Colimbricēsis Ecclesiæ tunc regularis Archidiacono, & cæteris socijs anno 1131. fundatum, ex quibus vnus fuit sanctus Theotonius primus eiusdem monasterij Prior conuentualis, alter venerabilis Domnus Odorius eiusdem monasterij Prior claustralis. Hoc monasterium maximis priuilegijs Summorum Pontificum, & Regnum Lusitaniæ, & aliorum Principum munitum, prędijs, Villis, Castris cum Iurisdictione spirituali, & temporali donatum, magnos viros sanctitate, & omnigena doctrina illustres protulit, & tanquam amœnissimum omnium virtutum viridarium semper floret: propter quæ apud omnes Lusitanos, & Iberos in summa veneratione habetur.

2. Monasterium est s. Vincentij apud Vlyssiponam ab eodem Rege Alphonso Henrico ad plagam Orientalem dictæ ciuitatis anno 1148. Vlyssipona ab infidelibus erepta fundatum, tum ob hoc præcipuè, quòd in eo B. Antonius Seraphici Ordinis illustrator, de Padua nuncupatus ordinem, canonicorum regularium s. Augustini professus, duobus annis sua sanctissima conuersatione illud decorauit.

3. Est collegium s. Augustini in ciuitate Colimbricensi nuper fundatum videlicet anno 1593. siue potius ex ipso cœnobio sanctæ Crucis, in quo prius fuerat erectum extra in opportuniorem locum translatum.

V. Quartum monasterium est s. Saluatoris de Ecclesiola nuncupatum, duabus leucis à Portugallensi ciuitate distans, anno 922. fundatum, cuius etiam in libro taxarum Apostolicarum mentio habetur.

5. Est monasterium s. Augustini antea s. Saluatoris vulgò de Serra in cacumine montis iuxta fluuium Durium à Ioanne Tertio Portugalliæ Rege ædificatum.

6. Est s. Saluatoris de Morejra in Diœcesi Portugallensi ante annos sexcentos fundatum, vt ex cartis donationum monasterij illius habetur.

7. Sanctiss. Dominæ nostræ de Nandino ædificatum inter fluuios Durium, & Minium, & est vetustissimum, de cuius antiquitate constat ante annum 1177.

8. Est sanctissimæ Mariæ de Reflorijs propè fluuium Limiam, & oppidum, quod Pons Limiæ dicitur. Extant cartæ donationis eidem factæ anno 1124.

9. Sancti Georgij propè ciuitatem Colimbriam iuxta flumen Mundan à quodam Comite Colimbricensi ex voto fundatum, & abundantissimis redditibus dotatum, huius monasterij in libro taxarum Apostolicarum mentio habetur, & est taxatum in ducatis octingentis: quod illius opulentiam monstrat.

10. S. Petri de Floques propè municipium de Arganil Colimbricensis Diœcesis.

11. Est s. Petri de Paderne iuxta fluuium Minium, quod de anno 1141. videtur fuisse monialium. postea de anno 1231. Regularium canonicorum erat.

12. Sanctæ Mariæ de Molia in Diœcesi Bracharensi apud municipium, quod dicitur Barca. extant monumenta illius antiquitatis de anno 1141.

13. Monasterium sancti Simeonis de Iunquejra. sunt instrumenta permutationum, quæ illius antiquitatem ante annum Christi 1096. demonstrant.

14. Monasterium s. Stephani de Villella in Diœcesi Portugallensi vetustissimum.

15. Villæ Bonæ Episcopi nuncupatum inter Lamicam, & Durium fluuios fundatum anno 990. à Domno Monione Viegas, & Domno Sesnando Episcopo Portugallensi.

16. Sancti Martini de Cramos situm in Diœcesi Bracharensi, in quo anno 1123. Prioratum gerebat Gundisaluus Menendi, ex quo illius antiquitas probatur.

17. Est monasterium s. Michaëlis de Villarinho inter Durium, & Minium in Diœcesi Bracharensi circa annum 1074. fundatum ex quadam carta donationis.

18. Sanctæ Mariæ de Oliuejra, quod fundauit Domnus Sesnandus de Hueris anno Domini nostri 1033.

19. Est monasterium sancti Martini propè castrum de Anobrega in Diœcesi Bracharensi inter Durium, & Minium situatum, quod fundatum fuit era 1174. idest anno Domini nostri Iesu Christi 1136. ex inscriptione in porticu illius Ecclesiæ seruata.

Hæc omnia ex Catalogo monasteriorum dictæ congregationis à Reuerendiss. P. D. Antonio à Cruce Generali ad me Romam transmisso per summam sunt accepta. de quibus in eadem congregatione fusius dicemus.

Fuerunt etiam in eodem Regno Lusitaniæ vetustissima collegia sacrarum Virginum canonissarum, ac in primis in fundatione monasterij sanctæ Crucis Colimbricensis constructum fuit claustrum separatum illustribus, & nobilibus fœminis, quæ contēptis mundi illecebris, Deo sub D. Augustini regula seipsas dicabant, sub obedientia Priorum dicti monasterij, quas Domnas vocabant, vt patet ex schedula professionis Domnæ Moniæ, quæ talis est: *Ego Monia Martini filia timens Deum, & vltimi diem iudicij trado meipsam Deo, & Colimbricensi monasterio sanctæ Crucis, ac vobis quoque Domno Theotonio eiusdem monasterij Priori, & cæteris canonicis ibidem in perpetuum commorantibus: & offero ibi villam nomine Almasum integram iuxta fluuium Mondiu sitam, pro qua ego dedi aliam villam, quæ dicitur Terroso iuxta Durium, &c.* Itemque in veteri libro, quo mortuorum nomina notari solebant, inuenitur Regina Domna Maphalda sanctæ Crucis Canonica sic notata: *Obijt Domna Maphalda inclita* VI.

Regi-

Regina Portugalliæ Coniux Domini Alphonsi Primi Portugalliæ Regis, Canonica sanctæ Crucis, nonis Decembris. & filia quædam Regis, nomine Domna Constantia similiter reperitur Canonica. Permanserunt autem dictæ Canonicæ in eodem monasterio, vsque ad secundam reformationem factam autoritate Apostolica, instante Ioanne Tertio Rege Portugalliæ, quo tempore ille viuendi modus dictarum Canonissarum fuit abrogatus. Est in Sacello Reliquiarum eiusdem monasterij quædam capsa, in qua ossa vnius ex dictis canonissis seruantur, quæ tum ab antiquis, tum etiam recentioribus in veneratione habetur: licet non de miraculis, sed de monumento solùm constet. Erat etiam in sacello IESV intra claustrum eiusdem monasterij Saluatoris Crucifixi Imago vetustissima, quam vnam dictarum canonissarum alloquutam fuisse, & super petitione iniusta respondisse, nescitis quid petatis, vetus est loci traditio, qua ob illius vetustatem penè consumpta sublata, altera ei similis ob deuotionem, & facti memoriam in eius locum est suffecta, illa vetusta in loco decenti seruata. Præter quas canonicas duo adhuc canonissarum monasteria vetustissima supersunt, quorum prima fundatio vix inueniri potest, quorum alterum, quod media leuca ab Vlyssipona distat, Chellas vocatur, redditibus, & canonissarum numero abundans. Virginum Vestalium eum locum primitus extitisse, quorundam est sententia, ex quibusdam literis super ædiculæ aditum cælatis hausta, in quo inter Vestales olim Achillem se abscondisse, ne ad bellum Troianum iret, ibique ab Vlysse inuentum, ac ob eam causam nomen Chellas ab Achille eidem loco inditum Historici quidam comminiscuntur, apud quos sit fides. Alterum verò etiam nobilissimum, & vetustissimum intra muros Colimbricenses positum sanctæ Annæ dicitur. Verùm istud recens renouatum alium etiam habitum accepit.

Tandem in eodem Regno Lusitaniæ est insigne monasterium canonicorum regularium D. Augustini regulam profitentium ordinis militaris sancti Iacobi de Spata, ac eiusdem Ordinis in Lusitania Metropolis, qui ordo habet etiam monasterium canonissarum propè Vlyssiponam, ad quod nonnisi Dominæ ex illustrissimis familijs procreatæ admittuntur. Hæc duo monasteria Io. Tertius Portugalliæ Rex congregationi Colimbricensi per Sedem Apostolicam vniri procurauerat, verùm ipso ex hac vita sublato literæ, vnionis iam expeditæ effectum sortitæ non sunt.

Caput trigesimumtertium.

De Propagatione, Ecclesijs, & monasterijs Canonicorum Regularium in Prouincijs Galliarum.

1 Quis ordinem canonicorum regularium per Beatum Augustinum reformatũ primus in prouincias Galliarum inuexerit, quanquam certò decernere, & vt aiunt, digito monstrare non valeam, duo tamen sunt, quorum alterum probabile admodum videtur, alterum autem omnino certum, & constans. quod in hac re probabile, & ferè certum videtur, est, reformationem clericorum à Beato Augustino in Ecclesia Hipponensi inchoatam, ipso adhuc in humanis agente, vel ab eius discipulis, vel ab exteris, quibus cum Augustino consuetudo familiaris, causa inquirendarum solutionum grauissimarum quæstionum ad fidem, & religionem spectantium intercedebat, quippe qui ad illum tanquam ad diuinum oraculum in causis grauissimis ex omnibus mundi partibus accurrebant, in alijs quoque prouincijs, præsertim Hispaniarum, & Galliarum fuisse propagatam. Suadet enim hoc in primis necessitudo sanctissimorum virorum Hilarij, & Prosperi cum ipso Beato Augustino, quorum primus se illius filium, & alumnum, & cum fratre, & fratria eidem Augustino valde familiarem fuisse indicat in epistola ad ipsum D. Augustinum, quæ præmittitur libro Diui Augustini de Prædestinatione sanctorum: alter verò licet facie incognitus, tamen per literas Augustino ipsi notissimus, vt illius doctrinæ super omnes alios acerrimus propugnator extitit, vt omnibus patet. Suadent etiam commercia quotidiana, quæ inter Afros præsertim Hipponenses, & Tunetanos, & Gallos Narbonenses, tempore Augustini intercedebant. Nam, & Leporius ex Gallijs discedens, Vticæ in Africa Episcopus fuit ordinatus, cui in Pelagianismum lapso, vt ad sanam fidem reuerteretur, tum Beatus Augustinus, tum in primis Massilienses operam dederunt, quemadmodum apud Cassianum in libro de Incarnatione, Gennadium, & alios videre licebit. Sed quod maximè hanc sententiam firmat, ipso Augustino adhuc superstite illius libri præ manibus Gallorum iam plures habebantur, quorum causa Pelagiani, & Semipelagiani magnos tumultus excitabant, pro quibus sedandis, & Catholica Beati Augustini doctrina defendenda, strenuè ijdem Hilarius, & Prosper decertauerunt. quis autem credat, Episcopos, & Presbyteros Gallarũ, qui pro fide Catholica tuenda, & explicanda B. Augustini libros tanta diligentia exquirebant, ad compositionem, & cleri reformationem, non

etiam illius vitæ institutum, & regulam pro reformatione clericorum editam ad se deferri, & in suis Ecclesijs plantari, & propagari studuisse? Certè B. Prosper Augustiniani instituti æmulatorem strenuum se ostendit in omnibus libris de Vita contemplatiua, in quibus quæ August. de communi vita clericorum tribus sermonibus scripta reliquit, idem Prosper totidem ferè verbis pro reformatione clericorum Gallicanæ Ecclesiæ notauit.

II. QVod verò in hac re omnino certum est, & in dubium reuocari nequit, est canonicorum regularium institutum sub ipsa tempora D. Augustini non solùm in Gallias inuectum, verùm etiam per multas Ecclesias Galliarum ampliatum. Nam in Concilio Arelatensi III. quod anno Domini 450. vel circa fuit celebratum sub Leone Primo editus est hic canon: *Prouidendum necesse est vnicuique Episcopo, qualiter canonici viuere debeant, nec non & Monachi secundum ordinem canonicum, vel regularem viuere studeant, vt ait Apostolus, vnusquisque in qua vocatione vocatus est in ipsa permaneat.* Qui canon repetitur in Concilio Quarto Arelatensi sub formalibus verbis, cap. sexto, & in Concilio Secundo Turonensi sub Pelagio Primo celebrato cap. vigesimo nominantur canonici, & ne quis dicat, illos fuisse canonicos regulares, legat Concilium quartum Arelatense cap. 8. vbi statuit, vt in monasterijs canonicorum, vel monachorum, vel puellarum non amplius suscipiantur, quàm ratio permittit, & in eodem monasterio absque necessariarum rerum penuria degere possint. Legat etiam Concilium Tertium Turonense anno 813. celebratum capite vigesimo quarto statuens, vt canonici, & clerici ciuitatum, qui in Episcopijs conuersantur, in claustris habitantes omnes simul in vno dormitorio dormiant, simulque in vno reficiantur refectorio, &c. cap. sequenti vbi statuit: *Simili modo Abbates Monasteriorum, in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc videtur esse, solicitè suis prouideant canonicis, vt habeant claustra, & dormitoria, in quibus simul dormiant, simulque reficiantur, horas canonicas custodiant, &c.* Hi enim canones euidenter probant, nomen canonicorum de antiquo tempore ante annum octingentesimum, nonnisi ad designandos clericos regulariter in claustris, & monasterijs, communiterque viuentes vsurpatum, omnesque clericos canonicos nuncupatos regulares fuisse, vt vel ipsum nomen canonici absque alia probatione ostendit, quod etiam eleganter Renatus Choppinus in suo monastico titulo tertio, §. decimo quarto notauit, estque textus expressus cum sua glossa in cap. omnibus de Consecrat. distinctione quinta. Hinc etiam deducitur, ab antiquissimo tempore ante Concilium tertium Turonense fuisse in Gallijs, immo, & in tota Ecclesia Dei, canonicos in Monasterijs sub Abbatibus degentes, quin, & illos, qui in monasterijs sub Abbatibus, & in Episcopijs sub Episcopis degebant, eisdem prorsus regulis vixisse, & consequenter eiusdem instituti extitisse. Vnde habes, quo Abigeos repellas, qui statim atque in aliquo monasterio Abbatem inuenerint, totam familiam ad caulas monachorum abigere volunt. Sed videatur capite trigesimo primo eiusdem Concilij Turonen. quod de canonicorum monasterijs disponit, iunctis ijs, quæ statuta sunt in Concilio Moguntino sub Leone Tertio celebrato capite vigesimo, & vigesimo primo, & in Concilio Meldensi capite quinquagesimo tertio, & quinquagesimo octauo, pro reformatione canonicorum in monasterijs commorantium.

HOc vnum addiderim, ipsam D. Augustini institutionem, siue potius canonici ordinis restitutionem, tam cito per omnes Galliarum Ecclesias dilatatam, vt dixerit venerabilis Petrus Cluniacensis D. Bernardi contemporaneus libro tertio, epistola vigesima octaua olim in omnibus Cathedralibus, & collegiatis fuisse canonicos regulares in communi viuentes. Sed & Archidiaconus in capite Quæsitum, prima, quæstione tertia, testatur, omnes Cathedrales Galliarum antiquitus vocaras fuisse monasteria. tanta quippe deuotione, ac honore ipsi Galliarum Antistites, immo & Principes, ac Reges ipsam canonicam institutionem colebant, præsertim Carolus Magnus, & Ludouicus eius filius, & regni, ac Imperij dignissimus hæres, & successor, vt de ipso Carolo Magno scripserint Ioannes Turpinus in eius vita cap. decimo tertio, & ex illo Vincentius Bellouacensis in Speculo historiali libro vigesimo quarto, capite decimo quarto, illum canonicos, & monachos semper ad mensam suam habere voluisse, & Renatus Choppinus in Monastico lib. 1. tit. 3. §. 6. affirmet, illum Imperiali decreto statuisse, vt omnes Galliarum Cathedrales regerentur per ipsos canonicos regulares, quod decretum inter leges antiquas Regni Galliarum per Carolum Magnum editas cap. 115. dicit contineri. Etsi autem laboriosum valdè fuerit singulas Ecclesias, ac monasteria, in quibus olim viguit institutio canonicorum regularium, vel nunc etiam viget, distinctè, ac singillatim cum illarum fundationibus recensere, referam nihilominus pauca de multis, quarum mentio, vel in Prouinciali Romano, vel in libro Taxarum Apostolicarum, vel in libro, qui dicitur Practica Cancellariæ Apostolicæ, vel in libris Historicorum illius Gentis, aut alias apud autores graues fide dignos, & non suspectos habetur, in quibus referendis licet Ordo Prouincialis Romani antiqui ante centum annos in multis fuerit immutatus, tamē ne dum ab vno errore cauere volumus, in multos alios recurramus, eiusdem antiqui Prouincialis ordinem aliquatenus sequemur, singulas Cathedrales sub singulis Metropolitanis referentes, sub quibus constituuntur in eodem Prouinciali relicto tamen in reliquis illius Ordine, & sequendo Ordinem Alphabeti facilioris doctrinæ gratia, hoc vnum aduertentes, nos in Ecclesijs III.

clesijs, & monasterijs Galliarum recensendis aliqua numerare, quæ non sunt propriè in regno Galliarum, sed in prouincijs finitimis, vt Sedunensiū, Cathaloniæ, siue Gotiæ, & Sabaudiæ, quòd prædictæ Ecclesiæ, vel monasteria sub Metropolitanis Galliarum sint constitutæ. Ecclesiæ, & monasteria prouinciarum Galliarum, quarum notitiam venari licuit, hæc sunt.

IV. Albiensis Cathedralis prouinciæ, id est Metropolis Bituricensis, quæ cum ab antiquo tempore esset regularis, & postea relaxata, tempore Bonifacij Papæ Octaui, curante Bernardo eiusdem Ecclesiæ præsule, per canonicos regulares fuit reformata, referente Augustino Ticinensi in Dilucidario Christianarum Religionum fol. 32. pag. prima, eam verò ex regulari factam secularem notat Rebuffus in Praxi Beneficiorum, in titulo, de Ecclesiæ erectione in secularem nu. 8.

Aniciensis Cathedralis eiusdem proninciæ Bituricensis, sed exempta, cuius Episcopus vtitur pallio. ex procemio libri Constitutionum Benedicti XII. pro reformatione canonicorum regularium editi, in quo notantur Ecclesiæ Metropolitanæ, vel Cathedrales, quæ tunc temporis regebantur per canonicos regulares. Liber impressus fuit Romæ per Magistrum Srephanum Guillereti de Lunariuilla Tullensis diœcesis, quo primùm tempore vsus artis Typographiæ obtinere cœpit. Ex hoc Episcopatu, inquit Ticinensis loco proximè citato, assumptnm Clementem Papam Quartum; qui postea illum sub arctiori canonicorum regularium obseruantia reformauit. Et dicit hoc haberi ex Constitutionibus ea de causa editis, quas ille forte vidit.

Abrincensis Cathedralis prouinciç Roromagensis. Huius Ecclesiæ meminit Innocentius III. lib. 2. epistola ad Decanum, & Capitulum Abrincensem fol. 284. In diœcesi Abrincensi est monasterium Ordinis canonicorum regularium, qnod vocatur montis Maurelli. ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Adurensis Episcopalis prouinciæ Ausitanæ habebat quatuor monasteria Ordinis canonicorum regularium, de quibus Renatus Choppinus in Monastico lib. 1. tit. 1. §. 17. ita scribit. *In diœcesi Adurensi prouinciæ Auxitanæ sunt quatuor monasteria canonicorum regularium, qui ab annis sexaginta citra facti sunt seculares.*

V. Ambianensis Cathedralis antiquitùs erat Regularis, ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo Ecclesiarum Regni Gallici Regularium, qui autor est fide dignus, quia fuit Bibliothecarius Apostolicus, & dictum Catalogum ex Archiuis Ecclesiæ Romanæ collegit: & quia in omnibus veridicus inuenitur, hoc excepto, quòd aliquos viros, & etiam Ecclesias refert in Catalogum Canonicorum, qui sunt, vel fuerunt de Ordine monachorum, quippe quia inuenit illos regulares, sed non inuenit cuius Ordinis essent professores, quod semel monuisse sufficiat. In ciuitate verò Ambianensi est monasterium Abbatiale sancti Martini apud Gemellos Congregationis Victorinæ, vt Aubertus Miræus in lib. de Collegijs canonicorum regularium cap. 49. scribit. *Ante altare notatur locus, in quo sanctus Martinus adhuc Cathecumenus, & postea Turonensis Episcopus clamydem suam scidit, & pauperi petenti dedit: fuit enim eo loci olim Vrbis porta: quæ omnia volupe nobis fuit ex adiuncta inscriptione discere, cum ante annos aliquot Ambiani essemus.* Secundum etiam reperitur ibi monasterium Ordinis canonicorum regularium, dictum sanctæ Mariæ de Visignolo. Tertium quoque sancti Petri Ambianensis, cuius fuit canonicus S. Domicius Confessor, ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo sanctorum Canonici Ordinis, nunc ordinis Præmonstratensis. Horum trium fit mentio in lib. taxarum Camerę Apostolicę. Quartum quod dicitur Spissi campi in diœcesi Ambianensi, cuius meminit Innocentius III. lib. 1. fol. 116. in epistola ad N. Episcopum Ambianensem, pro eodem monasterio missa, ita scribens. *Autoritate tibi præsentium indulgemus, vt nisi dilectus filius Abbas sancti Martini de Gemellis Canonicos sui Ordinis in domo Spissi campi, quam eius Ecclesiæ Religionis obtentu ad instituendos ibidem sui Ordinis fratres, liberalitate propria concessisti, duxerit statuendos, tu post trinam commonitionem vel eiusdem, vel arctioris Ordinis viros instituendi, appellatione postposita, liberam habeas facultatem.* Quintum est sancti N. de Petro moso eiusdem diœcesis, quod fundauit Theobaldus Episcopus Ambianensis, vt habes ex literis Innocentij III. eidem Theobaldo Episcopo directis libro secundo fol. 438.

In Andegauensi Episcopatu prouinciæ Turonensis sunt quatuor eiusdem Ordinis monasteria, ex lib. taxarum Cameræ Apostolicæ, primum sancti Georgij, secundum monasterium omnium Sanctorum, tertium sanctæ Mariæ de Rota, vel vt alij libri legnnt de voto, quartum sancti Ioannis Melinensis, cui est vnitus prioratus sanctæ Mariæ de Failleta eiusdem Ordinis.

Aromatensis Ecclesia Cathedralis prouinciæ Remensis erat canonicorum regularium ex Innocentio III. cap. Sane de Regularibus.

Arelatensem Ecclesiam Metropolitanam ab institutione fuisse Regularem, ostendunt Concilia in ea celebrata, & Canones pro reformatione canonicorum regulariū ibidem editi. Cæterum institutū canicorum regularium in eadem Ecclesia vsque ad Innocentium III. immo vsque ad Alexandrū Sextum, vel continuatnm, vel reparatum, ostendunt epistolæ eiusdem Innocentij III. Capitulo Arelatensi directæ, quę habentur lib. 1. fol. 228. ac etiam Prouinciale Romanum sub Alexandro VI. editum, in quo Ecclesia Arelatensis inter Ecclesias Ordinis sancti Augustini numeratur, quemadmodum etiam in procemio dicti libri Constitutionum Benedicti XII. & in Catalogo Ioannis de Nigraualle. In diœcesi Arelarensi erat prioratus

S.Iacobi de Sanicino eiusdem Ordinis, qui anno 1455. per Calistum Tertium mensæ Episcopali fuit vnitus. decipitur tamen Augustinus Ticinensis, dum inter canonicos regulares illius Ecclesiæ numerat s.Honoratum, s. Hilarium, & s.Cæsarium eiusdem Ecclesiæ Episcopos: illi enim regulares, & dictæ Ecclesiæ Episcopi fuerunt, at nō canonici, sed monachi ex monasterio Lirinensi: non tamen tunc Ordinis D. Benedicti, vt alij perperam scribunt, qui nullum monachum, nisi Benedictinum in Occidente fuisse putant: nam per ea tempora necdum Beatus Benedictus natus fuerat.

VI. Avenionensis Ecclesia Metropolitana per s.Rufum Apostolorum discipulum fundata, clericos regulariter viuentes secundum regulam Apostolicam vsque ad annum circiter 1480. semper habuit, vt ex omnibus de eadem Eccl. scribentibus apertè liquet. Immo in Prouinciali Romano, quod postea editum fuit, inter Ecclesias ordinis D. Augustini recensetur. Vide quæ de illius fundatione scribit Renatus Choppinus in Monastico lib.2.tit.1 §. 20. Hanc Ecclesiam ex regulari secularem fecit Iulianus de Ruuere S. R. E. Cardinalis, & Galliæ Legatus anno 1485. qui postea electus summus Pontifex, vocatus est Iulius Secundus.

Propè ciuitatem Auenionensem fuit monasterium s.Rufi circa annum millesimum ædificatum, à quatuor canonicis cathedralibus, quod fuit caput totius congreg. s. Rufi nuncupatæ, quod circa annum 1200. per Albigenses Hæreticos est euersum, & canonici Valentiam commigrarunt.

Augustana Prætoria Cathedralis Prouinciæ Tarantasiensis, quæ ab antiquissimo tempore, & ab institutione regularis extitit, nunc etiam institutum canonicorum regularium retinet, qui super veste nigra, quam more clericorum secularium deferunt, hastam lineam strictam ad latitudinem trium, vel quatuor digitorum in signum regularis professionis omnibus patentem portant. Quæ Ecclesia, vel hoc solo titulo ab omnibus regularibus canonicis digna est venerari, quòd illius fuerit Archidiaconus s.Bernardus, non ille Claraeuallensis Abbas, sed canonicus regularis, & multorum signorum patrator, inter quæ illud præcipuum extitit, quod cum in monte Iouis, nunc s. Bernardi, in finibus Allobrogum Sedunensis Diœcesis Iouis statuam, in qua Dæmon responsa, & sanitates dare profitebatur, euertisset, & incolas pessima superstitione, & tyrannide liberasset, Dæmonē adiuratum in aspera, & profunda montium loca ablegauit. quam ob causam factum est, vt Dæmon ad pedes D. Bernardi catena ligatus pingatur: licet per errorem, vel imperitiam à nonnullis hoc factum D. Bernardo Abbati Claraeuallensi tribuatur. De quo plura videri possunt apud Carolum Nouariensem Episcopum in sua Nouaria libro decimo. Nam hic sanctus vir apud Nouarienses sua pignora reliquit, quæ in Ecclesia Cathedrali in maxima veneratione habentur. Quod autem ad Ecclesiam Augustanam spectat, idem autor hæc habet de ipso Bernardo scribens: *Atque ea nocte Augustam petijt, vbi à Petro benignè susceptus, habitum quoque Ecclesiæ canonicorum consensu postea accepit, qui vita, regulaque communi, vt pleraque vetera huiusmodi Collegia vtebantur. postea sacris initiatus Ecclesiæ, piè, assiduèque canonicis horis inseruiuit, donec Petro mortuo magna Cleri, populique voluntate Archidiaconus, licet inuitus, factus est, anno Domini nongentesimo sexagesimo sexto, cum beatus Vrsus, vt quidam scribunt, Vrbis esset Episcopus.* Est in ciuitate Augustana monasterium sancto Vrso nuncupatum, quod Iacobus Philippus Bergomensis libro duodecimo sub anno Domini 985. à Marchionibus Montisferrati fundatum, & canonicis regularibus cum dote duorum millium aureorum annuorum datum affirmat. Idem confirmat relatio ex Augusta Prætoria nuper transmissa, licet nunc quod ad redditus spectat, illi nunc valdè imminuti sint, & vix ad duo millia nummorum parui ponderis Sabaudiæ ascendant. Ecclesia ob multa insignis est, & prima post Cathedralem in toto Episcopatu Augustano, cuius canonici numero duodecim statutis diebus solemnioribus, in Cathedrali cum illius canonicis ad sacra facienda conueniunt, & in publicis processionibus pariter incedunt. Habet Priorem, qui post Episcopum primam dignitatem obtinet, & insignijs Pontificalibus vtitur: Licet iam multis abhinc annis non regularis professus, sed secularis, & fiduciarius esse consueuerit. Præfuerunt tamen eidem monasterio plures canonici professi, tum vitæ sanctitate, tum dignitate insignes, & illustres, ex quibus fuit ipse Beatus Vrsus primùm dicti monasterij, quod antea Sancto Petro Apostolo nuncupabatur, postea ipsius ciuitatis Augustanæ Præsul in eodem monasterio, siue in eius Ecclesia, cui postea nomen dedit, honorificè tumulatus. propè cuius sepulchrum iacet corpus Beati Galli Episcopi Augustani. Arnulphus quoque Episcopus Augustanus, Petrus de Palatio Episcopus Augustanus, Bonifacius Episcopus Augustanus, qui pro Beato in veneratione habetur, Herluinus Archiepiscopus Tarantasiensis, qui omnes dicti loci Priores extiterunt. Emericus quoque ex canonico dicti monasterij Episcopus Augustanus, qui pro Beato habetur. Ecclesia sancti Vrsi præter illius sacra pignora, multis reliquijs insignibus est dotata, sunt enim in illa, vna de spinis coronę Dominicæ, Crux parua ex ligno viuificę Crucis Saluatoris mundi. Item pars Spongiæ, qua Dominus noster felle, & aceto fuit potatus. Item vna de Costis sancti Petri Apostoli, & alias plures thecis argenteis decentissimè custoditæ.

Prioratus sancti Vrsi, qui etiam curam animarum annexam habet, decem & septem Ecclesias parochiales olim subiectas habebat, nunc vix quinq; obtinet, quæ per canonicos dictæ Ecclesiæ regi con-

consueuerunt. Hæc ex relatione nuper transmissa per summam fideliter collegi.

In Diœcesi quoque Augustana in Oppido Veretij est aliud monasterium canonicorum regularium sancti Aegidij nuncupatum, in quo duodecim canonici residere solent, licèt bellis nunc satis attritum, vt ex authenticis scripturis Romam transmissis didici. Est etiam in finibus Augustanæ Diœcesis, & Tarantasiēsis aliud monasterium ab eodem sancto viro Bernardo in honorem Dei, sanctæque illius Genitricis, & Beati Nicolai fundatum, ac dotatum, quod nunc sancti Bernardi dicitur, de quo idem Carolus Nouariensis Episcopus hæc habet: *In alia item montis parte Diœcesis Tarantasiensis columnam esse (scilicet audiuit) cui carbunculus erat impositus, quem illius statuæ oculum vocabant, dicebantq; per eum languores hominum à Ioue longè prospici, & curari.* & infra: *Atque eo loco ad honorem Dei, eiusque sanctissimæ Matris, & patroni sui Nicolai Ecclesiam, ac cœnobium instituit, Monachorum, seu Canonicorum, quod quidem primò bonis, quæ in sua erant potestate dotauit: deinde etiam Richardo Patri, & Bernardo patruo persuasit, vt alia bona largirentur, ex quibus magni hodie quoque sumptus ad canonicorum alimenta, aduenarumq; omnium hospitium suppeditantur. Monasterium ab Augusta, qua in Gallias itur, distat ferè iter diei, & nomine sancti Vrsi appellatur, &c.* Aliud demum est monasterium in eadē Diœcesi canonicorum regularium, quod sancti Bernardi parui ad differentiam alterius, de quo nunc dictum, vocatur, de quo idem Carolus Episcopus ita subiungit: *Cumque alia Ecclesia, & Cœnobium aliud eiusdem nominis sit postea constitutum, primum illud magni nomen acceperit.*

In Aurelianensi Episcopatu Prouinciæ Senonensis sunt duo monasteria ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ. primum vocatur sanctæ Mariæ de Balgentiaco, alterum sancti Emirtij.

In Antisiodorensi Episcopatu eiusdem Prouinciæ Senonensis sunt etiam duo monasteria ex eodem libro taxarum Apostolicarum. primum sancti Laurentij de Abbatia. secundum s. Petri Antisiodorensis.

VII. IN Bellouacensi Episcopatu est celebris, & antiquissima Præpositura sancti Quintini, de qua Sigibertus, & omnes Historici loquuntur. Fuit enim huius Ecclesiæ Præpositus sanctus Iuo Episcopus Carnotensis, per quem Ordo canonicus in Gallicana Ecclesia relaxatus admodum, & propè collapsus refloruisse perhibetur, & ad pristinam disciplinam restitutus. De antiquitate huius monasterij idem Choppinus lib. 2. tit. 2. §. 1. hæc habet: *Ex consimili Quintiniana Bellouacorum Ecclesiæ exemplo apud Iuonem Carnotensem, quæ communibus fletit Romanorum Antistitum, Regumque Francorum auxilijs, & beneficijs epistola 280. ad Gotofredum Bellouacensem Episcopum quemadmodum &c. Quo in monasterio sancti Quintini, aut Montis Quintiniani Carolus Caluus Galliæ Rex Placitum tenuit cum suis Consiliarijs anno 874. ex Aimonij appendice lib. 5. de gestis Francorum cap. 31.* Ex quibus videas, istud monasterium esse antiquum ante annos circiter octingentos: neque Diuum Iuonem in eo Canonicam regulam primùm instituisse, sed iam olim institutam reformasse. In eodem Episcopatu videtur esse alia Abbatia sancti Georgij de Boys, cuius idem Renatus Choppinus meminit. lib. 1. tit. tertio, num. siue §. 16. Item alius Prioratus parochialis sancti Petri de Pemponne, & sancti Martini de Boys, aliàs de la Veronica, apud Bellouacum, cuius idem autor meminit ibid. §. vigesimo primo in Additionibus. Meminit etiam Ioannes de Nigraualle in Catalogo sanctorum canonici Ordinis cuiusdam Abbatiæ Bellouacensis, cuius fuit Abbas sanctus Marius Confessor.

Bituricensem Ecclesiam Metropolitanam fuisse olim regularium canonicorum, præter Ioannem de Nigraualle fatentur Rebuffus in lib. de Regularibus ad prælaturas nominandis §. ad præmissa, in verbo Priuilegia, & ex illo renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 6.

In Diœcesi verò Bituricensi sunt infrascripta monasteria canonicorum. Primum Plenipendense, siue de Pleubendem, quod exstruxit Riccardus secundus Bituricensis Archiepiscopus, & in eo defunctus est anno 1092. Cui monasterio Adalbertus Riccardi successor multa bona est largitus. ex Choppino lib. 2. tit. 3. §. 3. in Additionibus. Secundum est monasterium sancti Ambrosij. Tertium sancti Saturi. Quartum sanctæ Mariæ de Collis. omnium istorum fit mentio in libro taxarum Cameræ Apostolicæ. Quintum sancti Cyrici Exuldensis, de quo idem Choppinus eodem lib. secundo tit. 3. §. 11. refert quandam sententiam Parlamenti Parisiensis ad fauorem capituli dicti monasterij, quæ apud illum videri potest.

BIsuntinam Metropolitanam Prouinciale Romanum inter Ecclesias ordinis sancti Augustini refert. de qua Petrus Damiani in epistola ad Hugonem Archiepiscopum Bisuntinum, quæ legitur inter eius epistolas lib. 3. epist. 8. scribit, vidisse in eadem Ecclesia alterum claustrum, quod dextrum tenebat latus, vbi candidus clericorum coetus tanquam chorus nitebat Angelicus, qui velut in cœlestis Athenæ gymnasijs sacrarum scripturarum erudiebantur eloquijs, & veræ Philosophiæ solerter incumbebant studijs, seseq; sub regularibus exercebant quotidie disciplinis. Subdit ibidem *Nec istud excidit, quia præter istas, duas alias nouiter canonicas vno simul, eodemq; tempore construis, vnā scilicet cum Ecclesia s. Mariæ Magdalenæ: alteram verò si ritè teneo cum Ecclesia s. Laurentij.* VIII.

Cum autem duas canonicorum regulariter viuentium Ecclesias ab eodem Hugone restitutas Beatus Petrus Damianus his verbis narret, al-

teram, cuius nomen reticetur s. Pauli, nunc Abbatialem intra eandem ciuitatem fuisse, ex dictæ Ecclesiæ s. Pauli fundatione, & restitutione per Reuerendum adm. Patrem Dominum Ioannem Nardinum illius modernum Priorem collecta, & ad me nuper transmissa, probabile forsan videbitur. Sciendum enim est, præter cathedralem, & alias à beato Petro Damiano memoratas, quasdam alias canonicorum regularium Ecclesias præcipuas fuisse olim in Diœcesi Bisuntina, & nunc etiam reperiri, quarum nonnullæ Abbatiali, aliæ Prioratus titulo sunt decoratæ.

Prima Abbatialis est Ecclesia insignis s. Pauli in eadem ciuitate Bisuntina per s. Donatum Bisuntinum præsulem anno Domini 630. sub Regula s. Columbani Abbatis Luxouiensis, cuius precibus eundem s. Donatum Vuandalenus, & Flauia Burgundionum Duces obtinuerāt, primitus fundata, deinde post varios casus, & ruinas anno Dom. 1044. per B. Hugonem Bisuntinum Archiepiscopum, qui antea eandem s. Pauli Abbatialem post Albericum Rodulpho Rege iubente, obtinuerat, restituta, collocatis in ea canonicis, quos non amplius sub Abbate, vel præposito, sed sub Decano per fratres eligendo viuere constituit. Constant omnia ex illius testamento, siue ex diplomate institutionis ipsius canonicæ s. Pauli, in quo inter alia sic habet: *Igitur post ordinationem Congregationis Venerabilis Patroni nostri sancti Stephani Protomartyris, quam ex bonis ipsius, quæ quondam malè ablata fuerant, & ex proprio beneficio, necnon ex materna hæreditate coadunaueram, diuino prouocatus instinctu, volui & in sanctæ Dei Genitricis honorem à fundo Ecclesiam ædificare, & canonicorum frequentia pro bonorum exhibitione decorare. Dum autem hæc mecum tacitus reputarem, diuq; vtrum hoc, aut illud surgendo operi cohæreret, consilio haberem, placuit sententiam priorem mutare, nec tamen ab incœpto cessare. Abbatia enim s. Pauli olim in eius honore, nunc piissimæ Virgini Mariæ dicata in meam potestatem venerat, quam bonæ memoriæ prius Abbas dum vixit, Albericus rexerat. Quapropter inquam consulenti potissimum visum est mihi, vt & quod debebam meæ Mariæ, & quæ erant in mea potestate bona s. Pauli vnirem, vnitumq; canonicis ibi Deo, & Matri eius, & beato Apostolo, sanctoq; Anthidio in eadem Ecclesia requiescenti seruientibus attribuerem.* & infrà. *Rogo obnixè, ne in loco suprascripto Abbas ponatur, neque Præpositus ordinetur: quia sæpius quærunt, quæ sunt propria, negliguntq; fratrum commoda. Decanus ibi constituatur, talis tamen, qui à fratribus eligatur, & qui magis velit prodesse, quàm præesse. Si quis igitur successorum &c.* Hoc testamentum actum fuit anno 1044. & viginti Episcoporum nominibus subsignatum, quo anno primus canonicorum Decanus nomine Vuichardus est institutus, perseurauitq; regimen Decanorum in eadem Ecclesia vsque ad ann. 1132. postquem annum inuecta est in illam beati Augustini regula, prius enim dicti canonici illam non habebant, & fortè sub D. Benedicti regula quoquo modo adhuc viuebant, vel sub aliqua regula ab eodem Archiepiscopo illis præscripta. Hinc inter canonicos exortæ contentiones, quòd nonnulli ab arctioris vitæ instituto abhorrerent, quæ ann. 1131. per Bisuntinum Archipræsulem ita sunt compositæ, vt canonicis sub B. Augustini regula degentibus Prior præesset, cæteris Decanus, & exinde ab illo tempore Decanorum nulla amplius mentio est habita: cum etiam vetuisset Innocentius Quartus suo diplomate dato Cluniaci, ne quis, qui beati Augustini Regulam sequi nollet, in beati Pauli cœnobiū admitteretur, paulatim defecerunt ibi canonici seculares, & sic tandem in Augustini regulam domus tota consensit, cui primus Abbas præfectus est D. Stephanus de Cicone, qui obijt anno 1258. alijq; Abbates numero tres supra viginti eidem in regimine successerunt, etsi septem posteriores fiduciarij, & non Regulares extiterint. Plura de hoc Abbatiali cœnobio vir eruditissimus Dominus Ioannes Iacobus Chiffletius Patricius Consularis ciuis, & Archiater Bisuntinus in sua antiqua Vesuntione, ex quo ista etiam feruntur excepta.

Conduntur in dicta Ecclesia corpora Sanctorū Anthidij martyris, & Archiepiscopi Bisuntini sub Honorio, & Theodosio iuniori, Donati, Migetij, Thecnatij. Beati Hugonis, & Vuandaleni Ducis Patris s. Donati.

Manent vsque in præsens in eadem Ecclesia canonici regulares sub Priore item regulari, nam Abbas est secularis commendatarius, etsi omnimodam communitatem, & alia regularium instituta non ad vnguem seruent, nigris tunicis more clericorum secularium induuntur, super quibus hastam lineam strictissimam deferunt, porrò in illorum numerum nonnisi viri nobiles, vel doctrina clari admittuntur. Eorum Prælati in comitijs prouinciæ, sicut & alij dicti ordinis Abbates locum honorabilem, & votum habere consueuerunt, qui extra claustrum, rochettum, cum mozzetta, & desuper pallium, & tonsuram clericalem more Episcoporum deferunt. Ipsi verò canonici in publicis professionibus immediatè post cathedrales incedunt, & habēt duo suffragia in electione Archiepiscopi Bisuntini.

Secunda est Abbatialis Ecclesia s. Mariæ de Gollia in oppido Salinarum, quam circa annū Domini 1200. fundauit strenuus, & excellens vir Dominus Gautherius Dominus de Salinis, qui vt fertur, tria monasteria vno die fundauit, primum de Roserio Ordinis Cisterciensis, secundum s. Mariæ de Gollia, tertium de monte s. Mariæ Ordinis item Cisterciensis. Resident in ea decem canonici regulares sub Abbate fiduciario. huius monasterij in libro Taxarum Apostolicarum mentio habetur. IX.

Tertia est Abbatialis Ecclesia montis Benedicti inter montes altos, & asperos circa annum Domini 1100. erecta seu potius instaurata per illustres viros Landricum, Amandricum, Hugonem, & Henricum Dominos de Ioulx, & Arsyes, qui totam terram Vallis de Saluegio continentem duas cir-

citer

citer leuecas Gallicas in longitudine, & totidem in latitudine cum decimis, varijs iuribus, præstationibus, & iurisdictione temporali obtulerunt. Habet annexam amplam parochiam quatuor millium, & amplius personarum, quæ per canonicos dictæ Ecclesiæ regi consueuit. Pendent etiam ab illa tres Prioratus, scilicet de Valle, de Vllorbio, & de Grandecurtio, primus Abbas nomine Narduinus ab Innocentio Secundo anno 1141. exemptionem obtinuit. Benedictus verò Duodecimus dictæ Ecclesiæ Abbatibus vsum Pōtificalium concessit. Sunt in ea plures Sanctorum reliquiæ, est etiam Arca lapidea vetustissima quatuor columnis fulta, in qua cuiusdam sancti viri Benedicti nomine corpus dicitur reconditum, quem ferunt ibi loci vitam solitariam agentem, eidem monti Benedicti nomen dedisse. sub ea infantes infirmi positi melius habere consueuerunt. Hæc Abbatia per centum ferè annos Abbates habuit fiduciarios, sub quibus in spiritualibus, & temporalibus plurimum fuerat deteriorata. diuino tandem consilio, & pietate serenissimi Archiducis Alberti magno eius emolumento spirituali, & temporali, Abbatem ex ordine canonicorum regularium professum sortita est Reuerendissimum Dominum Renobertum Cheureton, Sac. Theologiæ Doctorem eruditissimum, & regularis disciplinæ instauratorem zelantissimum, cuius votis vt Deus faueat, obnixè obsecro, quem dictæ Abbatiæ restauratorem meritò vocare possumus: Nam ædificia ferè omnia tam in dicta Abbatia, quam in domibus ex ea dependentibus de nouo extruxit, iura vindicauit, redditus auxit, officium nouum Romanum multis libris magno ære comparatis introduxit, disciplinam regularem restituit, & parochiam ei annexam, & vicinis Heluetijs Hæreticis contiguam per absentiam Pastorum à bonis moribus, & verò cultu nonnihil errantem, in Religione, & Fide Catholica firmauit.

X. PRæter supradictas verò Abbatias sunt in Bisuntina Diœcesi, quatuor Prioratus Conuentuales eiusdem ordinis, qui suos habent Priores canonicos regulares. Primus Lantenensis. Secundus Marterensis, vterque habens quatuor canonicos. Tertius de Valle, qui tamen habet Priorem fiduciarium, & duos canonicos. Quartus Marodinus, qui habet sex canonicos, sed nuper fuit annexus Ecclesiæ collegiatæ Dolanæ. Sunt etiam plures alij Prioratus Rurales, qui vocantur cellæ dependentes à prædictis duabus Abbatijs sancti Pauli, & montis Benedicti, quæ olim regebantur per canonicos dictorum monasteriorum, sed nunc obtineri cœperunt in Curia Romana.

Meminit tandem alterius canonicæ sancti Martini in oppido Salinarum fundatæ per canonicos sācti Ioannis Bisuntini Innocentius Tertius in epistola ad capitulum s. Ioannis Bisuntini data, quæ habetur lib. 1. fol. 121. in qua inter alia hæc habet. *Inde est, quod cum in Ecclesia s. Martini, quam habetis apud Salinum, iuxta facultates Ecclesiæ canonicorum ordinem velitis instruere, sicut fuit in Auditorio nostro propositum. Nos vestro proposito grata volumus condescendere voluntate, vobis præsenti pagina indulgentes, vt habito assensu venerabilis fratris nostri Bisuntini Archiepiscopi, nullius appellatione, vel contradictione obstante, laudabile propositum valeatis effectui mancipare.*

BVrdegalensis Metropolitana, cuius fit mentio in cap. Præterea, de præbendis, dum memoratur, quidam Archidiaconus in ea Regulariter professus. in cuius Diœcesi est insignis Ecclesia canonicorum regularium in oppido Blauij à Carolo Magno extructa, de qua Ioannes Turpinus, vnde Vincentius Bellouacensis, Antoninus Florētinus, & alij hæc habent in Vita Caroli Magni cap. 29. *Beatum namq; Rolandum super duas mulas tapeto aureo subuectum, pallijs tectum, vsque ad Blauium Carolus deferri fecit, & in B. Romani Basilica, quā olim ipse ædificauerat, canonicosq; regulares intromiserat, honorificè sepeliuit, mucronemq; ipsius ad caput, & tubam eburneam ad pedes, scilicet ad decus Christi, & probæ militiæ eius suspendit.* & infra. *totam terram, quæ circa Basilicam sancti Romani Blauiensis milliariorum spatio porrigitur, totumq; oppidum Blauiense cum cunctis, quæ sibi pertinent, ac etiam mare, quod sub eo est, vsibus eiusdem Ecclesiæ in allodio amore Rolandi dedit, & præcepit canonicis eiusdem loci, ne alicui personæ humanæ seruitutis officia amplius exhiberent &c.* In eadem Diœcesi referuntur alia duo monasteria, videlicet sancti Petri de Bertholio, & sancti Petri de Insula in Medulco. ex lib. Taxarum Cam. Apostolicæ. Meminit etiam Iacobus de Victriaco canonicorum regularium sanctæ Mariæ Blesensis lib. Historiæ Occidentalis cap. 21. quorum vitam exactam miris laudibus extollit, oppidum autem Blais idem est, quod Blauium. XI.

CHabilonensis Episcopalis Prouinciæ Lugdunensis, quam inter Ecclesias, quæ olim erant canonicorum regularium numerat Petrus sancti Iuliani de Chabilonensibus, & Matisconensibus antiquitatibus, & ex illo Renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. num. 6. In Episcopatu Chabilonensi est monasterium sanctæ Mariæ de Mac ex lib. Taxarum Apostolicarum. XII.

In Catalaunensi Episcopatu Prouinciæ Remensis est monasterium omnium Sanctorum, quod Rogerius Secundus Catalaunensis Episcopus fundauit anno 1063. ita Annales Hannoniæ, & ex illis Choppinus lib. 2. tit. 3. §. 3. & Miræus de Collegijs canonicorum regularium c. 40. In eodem Episcopatu sunt alia duo monasteria videlicet sancti Memmi, & sanctæ Mariæ de Virtute, ex libro Taxarum Apostolicarum.

In Carnutensi Episcopatu Prouinciæ Senonensis sunt quinque monasteria canonicorum. Primū sanctæ Mariæ de Burgo medio. Secundum sancti Vincentij in nemore. Tertium sancti Ioannis de Valeia. Quartum sancti Cerauni propè Carnutum. Quintum sanctæ Mariæ de Claro fonte, omnia ex eodem libro Taxarum Apostolicarum.

In Cenomanensi Episcopatu Prouinciæ Turonensis sunt sex monasteria, ex eodem libro Taxarũ Apostolicarum. primum quod dicitur de bello loco, cuius Abbati scribit D. Bernardus epistola 348. secundum sancti Georgij in nemore, tertium sanctæ Mariæ de Vadacio, quartum sancti Nicolai de Olivueto, quintum monasterium fontis Danielis, sextum sanctæ Catharinæ de Valle, cum duobus prioratibus sibi vnitis.

Apud Cæsarisburgum monasterium canonicorum, quod fundauit Mathildis Imperatrix ex Chronica Normandica sub anno 1116. fol. 1001. in fine

In Claramontensi Episcopatu prouinciæ Bituricensis sunt quatuor monasteria, primum dictum de Cautoin, siue Camprominici, secundum sancti Amabilis de Rionio, tertium sancti Symphoriani. hæc tria recensentur in lib. Taxarum, quartum sancti Ioannis Baptistæ membrum congregationis sancti Laurentij de Vltio, ex priuilegijs monasterij sancti Laurentij, & actis capituli Generalis dictæ congregationis ann. 1342. celebrati.

Apud Compendium est monasterium congregationis Victorinæ, apud quod nonnulli Galliarum Reges sepulturam acceperunt, vt ex quodam eius monasterij canonico, qui ad nos ante annos 25. nomine Domnus Aegidius transierat, accepi. Est in oppido Compendij alia insignis Abbatia, cuius meminit Innocentius Tertius in literis Abbati, & conuentui Compendiensi directis, in quibus Episcopum Syluanetensem eidem Conseruatorem tribuit, & concedit, vt ad illum pro Chrismate, oleo sancto, consecratione Ecclesiarum, & ordinatione clericorum eiusdem monasterij accedant. habentur literæ in 1. lib. fol. 213. nisi sit eadem cum dicto monasterio congregationis Victorinæ.

Chaigcum Abbatiale cœnobium Ordinis sancti Augustini, Renatus Choppinus lib. 1. tit. 3. §. 9. inquit anno 1514. fuisse reformatum, de quo Rebuffus in praxi beneficiorum, in tit. de forma Vicariatus num. 198. In quo autem Episcopatu, vel prouincia sit constitutum, apud illum quære.

In Episcopatu Corisopitensi prouinciç Turonẽsis monasterium s. Mariæ de Doulas ex lib. Taxarum Apostolicarum.

In Episcopatu Constantiensi prouinciæ Rotomagensis sunt duo monasteria, primum s. Mariæ de Voto, secundum s. Laudi ex lib. Taxarum Apostolicarum.

In Diensi Episcopatu prouinciæ Viennensis, vel nunc Ebredunensis, quæ vulgo dicitur Ambrun in Delphinatu est prioratus conuentualis s. Mariæ de Sinardo, cuius Prior interfuit capitulo Generali congregationis s. Laurentij de Vltio an. 1342. cum nouem suis canonicis, vt ex actis dicti Capituli apparet.

XIII. Dignensis Episcopalis prouinciæ Ebredunensis in Prouincia erat regularis tempore Alexandri Sexti, vt apparet ex Prouinciali Romano, & procemio libri Constitutionum Benedicti Duodecimi.

In Dolensi Episcopatu prouinciæ Turonensis monasterium s. Iacuti ex lib. Taxarum.

In Eduensi Episcopatu prouinciæ Lugdunensis est monasterium s. Mariæ de Ogneo, siue Ognitio ex eod. lib. Taxarum.

In Ebredunensi Archiepiscopatu vulgo Ambrũ est monasterium s. Mariæ de Brianzona, cum octo Ecclesijs ad illud spectantibus, membrum congregationis s. Laurentij de Vltio ex priuilegijs dicti monasterij.

In Eluensi Episcopatu prouinciæ Narbonensis est monasterium s. Mariç de Regali ex libro Taxarum.

In Engolismensi Episcopatu prouinciç Burdegalensis sunt duo monasteria, primum dictum de Cella froini, secundum de s. Corona, ex eodem lib. Taxarum.

In Episcopatu S. Flori, monasterium Piperuicense. ex eodem lib. Taxarum.

In Gaptensi Episcopatu vulgo Gap. olim prouinciæ Aquensis, nunc Ebredunensis, vt Maginus in Galliæ descriptione obseruat, monasterium sancti Laurentij belli montis, cuius Prior cum duodecim canonicis dicto Capitulo Generali congregationis s. Laurentij de Vltio interfuit, & aliud de Arigio nuncupatum, quæ sunt membra dictæ congregationis ex priuilegijs monasterij s. Laurentij.

In Gebennensi Episcopatu prouinciæ Viennensis in Delphinatu sunt quatuor monasteria ex lib. Taxarum Apostolicarum, primum s. Mariæ de Abundantia, secundum s. Filiaci, tertium dictum de Lits, quartum s. Mariæ inter montes, quod est congregationis s. Rufi ex Catalogo monasteriorum s. Rufi relato à Choppino lib. 2. tit. 1. §. 20. in Additionibus, quanquam in priuilegijs dicatur esse in Geneuensi.

Geneuensis Episcopalis s. Petri antequam à fide Catholica ciuitas illa deficeret, vt fieret Synagoga, & Sedes Sathanæ, per regulares canonicos tenebatur, vt illorum Prouincialium constans est traditio.

Gerundensis Episcopalis prouinciæ Narbonensis, ex Prouinciali Romano, & procemio libri Cõstitutionum Benedicti Duodecimi. In Episcopatu verò est monasterium s. Mariæ de Villa Bertrandi ex lib. Taxarum.

Gratianopolitana Episcopalis prouinciæ Viennensis ex dicto procemio constitutionum Benedictinarum, & ex Prouinciali Romano, illius etiam vti regularis fit mentio in cap. Per tuas, de voto, & voti redemptione. de eadem Ioannes de Nigraualle in Catalogo Ecclesiarum Galliarum. In Episcopatu Gratianopolitano est monasterium de Arenis, cum viginti Ecclesijs ad illud spectantibus, de quo in priuilegijs monasterij s. Laurentij de Vltio, inter cuius membra numeratur.

Hugoniensis Ecclesia in prouincia Picardiæ, ex Ioanne de Nigrauale, in eodem Catalogo Ecclesiarum Galliarum erat canonicorum regularium.

In

XIV. IN Lemouicensi Episcopatu prouinciæ Bituricensis sunt quinque monasteria canonicorum. primum s.Galterij Stupensi,siue de Stupeno,secundum s.Petri Stirpense, cuius meminit Innocentius Tertius in epistola ad Archiepiscopum Bituricensem, quæ habetur lib.1.fol.131.tertium s. Bartholomæi de Beneuento,quartum s.Aniani de Vrsolaco, & Barsolaco. Hæc omnia ex lib.Taxarum, quintum s. Martialis, de quo Renatus Choppinus lib.1. tit.3. §. 6. Canonici inquit *s. Martialis Lemouicensis pœnali exemplo territi secularizatam Ecclesia s. Martini Turonensis relicta, seculari habitu, se ad monasticam vitam conuerterunt, teste Gaguino lib.5. Annalium Francorum*. Aduertendum autem, hunc autorem passim vocare canonicos regulares monachos.

In Lingoniensi Episcopatu prouinciæ Lugdunensis monasterium s.Stephani,& monasterium s.Mariæ de Castiglione ex lib. Taxarum. Ecclesiam Castellionensem ex seculari regularem fecit,s.Bernardus, quòd apud illam ab infantia fuerat nutritus, vide in Vita s.Bernardi lib.1.c.1.

In Lucionensi Episcopatu prouinciæ Burdegalensis sunt duo monasteria,primum s.Mariæ de Angelis,secundum Fontanellæ nuncupatum,ex eodem lib.Taxarum.

Lugdunensem Metropolitanam Ioannes de Nigraualle inter regulares numerat. In Diœcesi Lugdunensi referuntur hæc monasteria, primum de Belle Ville, secundum s.Regubertι ex lib.Taxarum Apostolicarum, tertium dictum de Platea congregationis s.Rufi ex Catalogo dictæ congregationis. Meminit etiam idem Ioannes de Nigraualle cuiusdam Abbatiæ Lugdunensis, cuius inquit fuisse Abbates, sanctum Lupicinum,& s. Sequanum canonicos regulares.

Magalonensis Episcopalis prouinciæ Narbonensis fuisse olim canonicorum regularium, conuincitur non solùm ex proœmio libri Constitutionum Benedicti XII. sed ex epistola Innocentij III. Episcopo, Archidiacono,& Sacristæ Magalonensibus directa, quæ habetur lib.1.pag.117.

In Monte Pesulano Magalonensis Diœcesis collegium s. Rufi congregationis s. Rufi, cum tribus Ecclesijs ab eo dependentibus,quod fundauit Cardinalis Anglicus,siue Angelicus Grimaldi canonicus regularis dictæ congregationis, vt infra in eadem congregatione dicetur.

In Maclonensi Episcopatu prouinciæ Turonensis sunt tria monasteria ex lib.Taxarum, quorum primum dicitur de Bello loco, secundum Montis fortis, tertium Panis pontis, cum Prioratu s. Bartholomæi sibi vnito.

In Maleacensi Episcopatu prouinciæ Burdegalensis sunt quatuor monasteria, primum s. Petri aureæ Vallis,secundum s.Vincentij de Molio, tertium dictum de Belloforte,quartum de Malo Leone, ex eodem libro Taxarum. sunt in Aquitania.

Meldēsis Episcopalis prouinciæ Senonensis ostēditur fuisse ordinis canonicorum regularium ex Practica Cancellariæ Apostolicæ pag.mihi 120. nā in forma titulorum literarum quæ scribuntur capitulo Ecclesiæ regularis ordinis s.Augustini ponitur Ecclesia Medensis in hunc modum: *Dilectis filijs Capitulo Ecclesiæ Meldensis ordinis s. Augustini*: Vnde constat, in ea institutum canonicorum regularium vsque ad tempora Alexandri Sexti, quibus editus est hic liber extitisse,cæterum in Episcopatu Meldēsi recensetur monasteriū s.Mariæ de Villaco in libro Taxarum. Item s. Saluatoris, cuius Prior fuit constitutus Visitator monasterij s. Crucis Parisiensis vnà cum eius Generali, & duobus socijs referente Choppino lib.1.tit.3.§.26.

Matisconensis Episcopalis prouinciæ Lugdunensis inter eas,quæ ab institutione fuerunt canonicorū regulariū notatur à Petro s.Iuliano, de Antiquitibus Matisconensibus, qui dicit, eam sub canonica regula stetisse vsque ad Paulum Quartum, qui eam secularizauit, referente Choppino lib.1.tit.1.§.6.

XV. NArbonensis Metropolitana refertur inter regulares ordinis D. Augustini à Ioanne de Nigraualle, nec mirum, nam de alijs Episcopatibus illius prouinciæ ferè omnibus constat, illos regulares extitisse. In Diœcesi Narbonensi monasterium s. Mariæ de Quadraginta, ex libro Taxarum Apostolicarum.

In Nannentensi Episcopatu prouinciæ Turonensis monasterium s. Mariæ de Burgo propè Pornidium, ex lib. Taxarum.

Nemanensis Episcopalis prouinciæ Narbonensis fuisse canonicorum regularium conuincitur ex c. Ad nostram.de Confirmatione vtili, vel inutili.

In Niuernensi Episcopatu prouinciæ Senonensis est insignis Abbatia s.Martini,eaq; vetustissima, olim tamen Prioratus: nam ante Innocentium II. Frumentius Niuernensis Episcopus multis Ecclesijs illam donauerat, cuius donationem idem Innocentius priuilegio facto 14. calend. Ianuar.ann. 1130.confirmauit, referente Choppino lib.2.tit.3. §.22.in additione, de eadem Miræus de collegijs canonicorum regularium c. 40. qui subdit, ab eadem Abbatia multos Prioratus pendere, quod etiā implicitè notauerat Choppinus.

Niciensis Ecclesia Episcopalis prouinciæ Ebredunensis in Prouincia vsque ad nostra tempora fuit regularis. Verùm ab annis duodecim quidam illius Episcopus eam sua autoritate secularizauit: vnde super canonicatuum impetratione lites oriuntur, dum idem canonicatus impetratur ab vno tanquam regularis, ab altero tanquam secularis. Eidem Ecclesiæ nunc præest Reuerendissimus Dominus Petrus Franciscus Mallettus Vercellensis priùs omnibus gradibus Abbatis, Visitatoris, Procuratoris, item & Abbatis Generalis dignissimè per multos annos in congregatione Lateranensi functus.

In Nouiomensi Episcopatu prouinciæ Remensis sunt duæ Abbatiæ satis diuites, prout colligitur ex libro Taxarum Apostolicarum, altera s. Mariæ Naumenensis: altera Eligij fontis nuncupata.

In

XVI. IN Parisiensi Episcopatu est Abbatia tum antiquitate, tum Regia munificentia, tum virorum sanctitate, & eruditione, ac etiam numero, qui in illa floruerunt, inter omnia Occidentis cœnobia, tam canonicorum, quàm monachorum cum primis illustris, & caput præclarissimæ Congregationis Victorinæ nuncupatæ, de qua Congregatione, & viris præclaris ex illa profectis, quoniam inferius ex instituto dicendum erit, nunc ea solùm perfunctoriè attingam, quæ ad illius fundationem, & antiquitatem spectant. Hanc Abbatiam fundauit Ludouicus Galliarum Rex cognomento Crassus iuxta murum ciuitatis Parisiensis, in loco Cella veteri nũcupato circa annum 1113. nam ille triginta circiter annis regnauit, & anno 1137. obijt, in eadem Ecclesia tumulatus, cuius Regio sepulchro sequens Epitaphium habetur inscriptum.

Illustris genitor Lodoici Rex Lodoicus,
Seruorum Christi vir clemens semper amicus
Instituit fecit pastorem canonicorum
In cella veteri trans flumen Parisiorum.
Hanc vir magnanimus almi Victoris amore
Auro, Reliquijs ornauit, rebus, honore.
Sancte Dionysi, qui seruas corpus humatum
Martyr, & Antistes Lodoici solue reatum.

Conduntur in eadem Ecclesia Reliquiæ B. Thomæ martyris eiusdem Abbatiæ Canonici, & Prioris, qui instar alterius Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi, & similiter canonici regularis, sed isto aliquantò posterioris, pro veritate, & iustitia, & pro tuenda Ecclesiæ libertate aduersus intolerabilia grauamina, & exactiones Dominorum secularium inter brachia Episcopi Parisiẽsis à nepotibus Theobaldi Archidiaconi Parisiensis fuit excerebratus tempore D. Bernardi Clareuallensis, & Innocentij II. ad quem spectat epistola eiusdem D. Bernardi lamentabilis de nece cruenta tanti viri. Habet eius sepulchrum sequens inscriptum Epitaphiũ.

Et lux æterna Thomæ collata Priori,
Qui meruit martyr iuris amore mori.
Nouit Bernardus Clareuallensis idipsum,
Qui causam scribit, martyriúq; modum.
Consignata breui clauduntur membra sepulchro,
Vix tamen acta viri claudit vterque polus.

In eadem Ecclesia conduntur etiam Reliquiæ B. Hilduini primi illius Abbatis, qui apud Parisienses pro sancto habetur, cum sequenti Epitaphio.

Hilduinus abijt de castris victor ad aulam
Idibus Aprilis Rege vocante suo.
Prima colũna domus, custos gregis, Ordinis auctor
Hec iacet æterno dignus amore loco.

Tertius ibi reconditur Beatus Hugo natione Saxo, sed à loco professionis de sancto Victore nuncupatus, religione, ac doctrina toti orbi notissimus, quem non est dubium inter Beatos esse numerandum, cum de illo scribant Vincentius, & ex illo D. Antoninus tit. 18. historiæ in principio, & alij passim, illum ægritudine stomachi laborantem, & morti propinquum, & vt sibi sacramentum Eucharistiæ afferrent, frattes rogantem, illis quòd præ stomachi debilitate nullum amplius cibum teneret, consilio inito, sed non salutifero, hostiam non consecratam afferentibus, & Eucharistiam esse simulantibus, simulationem diuina reuelatione retexisse, illos increpasse, iussisse, vt verum Domini nostri Iesv Christi Corpus sibi afferrent: eo verò allato, cum cerneret, se illud sine periculo ob stomachi debilitatem sumere non posse, ita dixisse: Ascendat filius ad Patrem, & seruus ad Dominum, qui fecit illum. Eo dicto species Eucharistiæ disparuisse, ac eodem momento illum Domino spiritum reddidisse. Cuius sepulchri Epitaphium est huiusmodi.

Cõditur hoc tumulo Doctor celeberrimus Hugo,
Quam breuis eximium continet vrna virũ!
Dogmate præcipuus, nulliq; secundus in Orbe,
Claruit ingenio, moribus, ore, stylo.

Quartus etiam B. Riccardus de sancto Victore, cuius scripta toti mundo sunt notissima, in eadem Ecclesia tumulatus iacet, eiusdem Hugonis cõtemporaneus, in sepulchro Venerabilis Gualterij Abbatis, & Roberti subprioris positus.

Quintus quoque B. Gaufredus Meldensis Episcopus, qui obtenta ab Innocentio III. facultate cedens Episcopatui, in eadem Abbatia sanctissimo fine quieuit.

Sextus B. Riccardus Anglicus, veriùs Scoticus alius ab eo, quem proximè recensuimus, cuius Epitaphium in ingressu monasterij cernitur æreis characteribus in hunc modum inscriptum.

Tellus quem genuit fœlici Scotia partu,
Hunc tegit in gremio Gallica terra suo.

Sed, & alius eiusdem æui doctor præclarissimus, & eiusdem instituti Canonici professor in eadem Ecclesia sancti Victoris tumulatus, recensetur à Syluestro Maurolico in suo libro Mari Oceano nuncupato Petrus Comestor Historiæ Scholasticæ autor, cuius Epitaphium sepulchro appositum sic refert.

Petrus eram, quẽ terra tegit, dictusq; Comestor
Nunc comedor, viuus docui, nec cesso docere
Mortuus: vt dicat, qui me videt incineratum,
Quod sumus, iste fuit, erimus quandoque,
quod hic est.

IN eadem ciuitate Parisiensi est alia Abbatia insignis sanctæ Genouefæ ante Eugenium III. Collegium canonicorum secularium magni nominis, & eruditionis. Cæterum anno Christi 1147. Eugenio Parisijs existente, canonici regulares sancti Victoris in eandem Ecclesiam autoritate Pontificis, & Regis Galliarum fuerunt introducti, & seculares canonici vitam regularem sunt amplexati. factum & causam narrat Surius tom. 2. sub die 6. Aprilis in hunc modum. *Paucis deinde elapsis diebus voluit idem Pontifex in Ecclesia sancta Genouefæ mysteria diuina peragere; quia Apostolica dicebatur, vbi eò ventum est, orta est contentio inter Summi Pontificis, & huius Ecclesiæ canonicorum ministros adeo, vt ad pugnos res processerit, & non solum Pontificis ministri, sed etiam ipse Rex Ludouicus, qui illos compescere voluit, a canonicorum illorum famulis verbe-* XVII

verberatus sit. tanta autem nefariæ rei indignitate permotus Pontifex, cum Ludouico Rege tractauit de improborum hominum insolentia dignè castiganda. Visum est autem, in eorum locum alios subrogare homines religiosos, nempe monachos illos, quos nigros vocant: neque tamen Canonicos illos per vim suis præbendis, siue sacerdotijs priuare volebant, erant enim inter eos non pauci nobiles, & literati, sed permittere, vt illis, quoad viuerent, vterentur. verùm istud Pontificis, & Regis propositum ad aures Abbatis sancti Victoris perlatum est, Pontifici, & Regi valdè supplices preces ille obtulit, vt Ordinis S. Augustini professores in [illegible]*am* Ecclesiam *introducerentur, multisq; ostendit* [illegible]*tionibus, contumaces illos faciliùs ad horum vitam* Regularem*, quam ad monachorum habitum, & con*[illegible]*uetudinem traductum iri. Pontifex, &* Rex *bis au*[illegible]*itis, cum iam exploratam haberent bonam famam illius Abbatis, & fratrum eius, eorumq; institutum præ multis alijs prædicari non nescirent, domum quoque sancti Victoris suauè eximiæ charitatis de se odorem spargere, Abbatis precibus assensere, atque die sequenti electus est in Abbatem Odo Prior homo sanctæ conuersationis, atque totius religionis amator indefatigabilis, adiuncti que sunt ei duodecim Canonici viri probi, & bonæ æstimationis, qui in Ecclesia S. Genouefæ commorarentur: atque ex eo tempore in præsens istic canonicorum S. Augustini institutum in ea Ecclesia conseruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij, & Regis Christianissimi Ludouici*. Hæc Surius. Inter canonicos verò, qui B. Augustini institutum in dicta Ecclesia S. Genouefæ illico amplexati fuerunt, vnus extitit Magister Petrus Lombardus Nouariensis noster, Parisiensis postea Episcopus, Theologorum princeps, & magister, qui magister sententiarum nuncupatur. ex Ioanne de Nigraualle Apostolico Bibliothecario in Catalogo Doctorum Canonici Ordinis, Ioanne Philippo Nouariensi in Chronica lib. 5. cap. 14. & Ioanne Baptista Ploto Iureconsulto Nouariense in repetitione, l. si quando, C. vnde vi. & in suo Indice in verbo Nouaria.

Abbas S. Genouefæ habet iurisdictionem temporalem ex sententia Parlamenti Regij Parisiensis, quam refert Renatus Choppinus in 2. lib. Monasticon sæpe cit. tit. 2. S. 15. lata anno 1273. quæ ibi videri potest.

In eadem ciuitate Parisiensi est alia Abbatia canonicorum regularium S. Hilarij, de qua Io. Philip. Nouar. lib. 3. cap. 37. & ante illum Ticinensis in 1. par. Dilucidatij pag. 33. Item in suburbio Parisiensi prioratus S. Lazari eiusdem Ordinis, cuius meminit Aubertus Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap. 30. Item in Episcopatu Parisiensi est alia Abbatia S. Mariæ Liuriacensis, cuius fuit Abbas Io. Mauburnus Bruxellensis Theologus clarissimus, & de ordine canonicorum regul. optimè meritus: nam præter Rosetum exercitiorum spiritualium, Defensionem canonici ordinis edidit, sub titulo Venatorij ordinis canonicorum regularium, cuius Molanus in lib. de Sacris Imaginibus, & alij viri docti, & eruditi meminerunt. In eodem Episcopatu erat alia Abbatia S. Mariæ de Herinale, quę nunc mensæ Episcopali est vnita, cuius meminit Miræus loco proxime cit. Harum autem duarum postremarum, sicut & duarum primarum in lib. taxarum Cameræ Apostolicæ mentio habetur.

In Petragoricensi Episcopatu prouinciæ Burdegalensis est monasterium S. Mariæ de Cancellata. ex lib. taxarum. In eodem Episcopatu Abbatia de Corona nuncupata, de qua Choppinus lib. 1. tit. 3. num. 8. scribit, fundatam fuisse per quendam virum Religiosum nomine Lambertum anno 1118. cuius est membrum Prioratus cum Cuta de la Faye nuncupatus.

Pictauiensis Episcopalis S. Mariæ prouinciæ Burdegalensis à Choppino lib. 1. tit. 1. S. 6. dicitur fuisse olim canonicorum regularium. profert Annales Aquitanos. In Episcopatu verò Pictauiensi multa referuntur monasteria canonicorum in sæpe allegato lib. taxarum. primum sancti Seuerini, cui sunt vniti duo prioratus de Geux, & de Lezaio: secundum de Cella prope Trecas: tertium, sancti Hilarij de Cella, nisi illud idem sit cum secundo: quartum, sanctæ Mariæ de Regali: quintum, sanctæ Mariæ fontis comitis: sextum, sanctæ Crucis de Anglia: septimum, S. Lami de Toarchio: octauum, S. Mariæ de Cella: nonum, S. Petri de Cenephaye Congregationis S. Rufi ex Choppino.

Remensem Ecclesiam Metropolitanam iure XIIX inter eas, quæ ab institutione fuerunt canonicorum regularium recenset Ioannes de Nigraualle in suo Catalogo, cum illam S. Remigius fundauerit, quem non est dubium, clericum canonicum fuisse, & Ecclesias, quas multas in Gallijs, & in Belgio fundauit, sub disciplina canonica instituisse. Sed & Vrbanus II. quem, antequam fieret Abbas monastici ordinis Cluniacensium, regularem prius canonicum fuisse testantur Ciaconius, Onuphrius, Antonius de Butrio in ca[illegible]ximus. de ætate, & qualitate. La[illegible]dinus in noua compilatione Bull[illegible]omani, & alij, ipsius Ecclesiæ Remensis ca[illegible]onicus extitit. In ciuitate verò Remensi est insignis Abbatia S. Dionysij cuius etiam fit mentio in lib. taxarum.

In Redonensi Episcopatu prouinciæ Turonensis monasterium S. Petri de Reloio. ex lib. taxarum.

Rotomagensem Metropolitanam sancti Malonis primi illius Ciuitatis Episcopi habuisse olim Conuentum canonicorum regularium, scribit Vitalis Odericus Vticensis lib. 5. Historiæ Normandicæ fol. 558. & post illum Ioannes de Nigraualle in suo Catalogo. In ciuitate verò Rotomagensi est Conuentus canonicorum regularium sanctæ Mariæ Magdalenæ, qui habet vnitum monasterium canonissarum eiusdem Ordinis, in quo viginti sacræ Virgines ad præsens reperiuntur, cum Hospitali etiam adiuncto, quæ omnia sunt sub regimine Abbatis dicti monasterij, vt habui ex scripturis Romam transmissis pro quadam causa, quas ipse vidi.

In

In Diœcesi Rotomagensi est aliud monasterium s. Honorinæ de Grauilla, ex quibusdam scripturis in Archiuo s. Mariæ de Pace repertis.

Sagiensis Episcopalis prouinciæ Rotomagensis tempore Innocentij Tertij erat regularis, ex illius epistola ad Priorem, & fratres Ecclesiæ Sagiensis, quæ habetur in 2. lib. fol. 316.

Salariensis item Ecclesia Episcopalis, cuius prouinciam in Pontificali Romano non inueni. De hac Ecclesia liber Chronicæ Normandicæ ex Bibliotheca Victorina Parisiensi acceptus, & ad calcem librorum Oderici Vitalis Vticensis recens editus, sub anno 1143. ita habet: *Obijt Ioannes Salariensis Episcopus, cui successit Girardus canonicus eiusdem Ecclesiæ, vir iocundus, & admodum literatus. Iste Ioannes rem dignam memoria tempore Regis Henrici fecit; canonicos enim seculares eiusdem Ecclesiæ, regulariter, & secundum s. Augustini institutionem viuere fecit, additis officinis congruentibus, & claustro. Hoc idē Ioannes Luxouiensis auunculus eius, & Gaufredus Carnotensis Episcopi tentare in suis Ecclesijs voluerunt: sed in ipso conatu defecerunt*. Hæc ibi. Reperitur in Burgundia inferiori in Prouincia Bisuntina ciuitas Salinarum vulgo Salins: Verùm præter quod nomina omnino non conueniunt, ipsa ciuitas Saliuarum Episcopum non habet.

In Sarlatensi Episcopatu prouinciæ Burdegalensis est monasterium sancti Amandi ex libro Taxarum.

In Sedunensi Episcopatu prouinciæ Tarantasiensis est insignis Abbatia s. Mauritij ad radices montis Iouis posita, vulgo Agaunensis nuncupata, quæ notatur in lib. Taxarum Apostolicarum. Cæterum de illius fundatione Choppinus lib. 2. tit. 2. §. 18. hæc scribit: *In Allobrogibus pariter Agaunense monasterium ad radices montis D. Bernardi condidit B. Sigismundus Burgundiæ Rex Gundebaldi filius, seu Burgundionum Regis circa annum 600. Id quod Sabaudiæ Chronices planum fit cap. 157. est Abbatia s. Mauritij nuncupata in Diœcesi Sedunensi*. Is locus ille est, vbi s. Mauritius cum legione Thebeorum sub Maximiano Cæsare martyrij palmam est assecutus.

Senonensem Metropolitanam inter Ecclesias ordinis sancti Augustini numerat Ioannes de Nigraualle in Catalogo Ecclesiarum. Porrò in Archiepiscopatu Senonensi sunt quinque monasteria canonicorum prout ex lib. Taxarum colligitur, primum sancti Ioannis, secundum sancti Eugenij, tertium sancti Seuerini de Castronantonis, quartum sancti Iacobi de Prouino, quintum sancti Ioannis de Iardo.

In Syluanetensi Episcopatu prouinciæ Remensis Abbatia sanctæ Mariæ de Victoria. de cuius nomine, & fundatione Gaguinus lib. 6. de origine, & gestis Francorum ad meum hæc habet, de sancto Ludouico Rege Galliarum scribens: *Eodem tempore, quo Philippus Othonem vicit, Ludouicus de Pictauis Victoriam obtinuit, quorum beneficiorum gratia Rex, qui in Deum omnia referebat, monasterium, quod Victoriam appellauit, propè Syluanetum ædificat, assignatis largissimè annuis prouentibus ijs, qui in eo ministraturi erant cœnobitis*. In eadem Adeleidis Roberti Regis Francorum mater fecit monasterium sancti Frambaldi, in quo posuit duodecim canonicos, referente Choppino lib. 1. tit. 2. §. 17.

In Syluæ de Gofer nuncupata monasterium canonicorum, quod fundauit Mathildis Imperatrix. ex Chronica Normandica sub anno 1116.

IN Suessionensi Episcopatu prouinciæ Remensis XIX.
propè ciuitatem est Abbatia insignis s. Ioannis in Vineis, de cuius fundatione idem Choppinus lib. 2. tit. 2. §. 20. *Monasterium*, inquit, *beati Ioannis de Vineis Suessionum condidit Hugo Castri Theodorici Dynasta, Regis Philippi Primi auspicijs, anno 1076. rem testante in Aula Manasse Remorum Antistite, & Gotofredo Parisiorum iuri Præfecto Galliæ. & in additionibus. Abbatia s. Ioannis de Vineis ex Soisso ns fundata à* Domino de Casteau *in pœnitentiam labis Simoniacæ: nam sex Ecclesias parochiales, quibus malè vsus fuerat, clericis secundum beati Augustini Regulam cedens, vineta, & alia circunquaque eis pro dote cœnobij tribuit*. Quam verò insigniter in eodem cœnobio canonica institutio multis seculis floruerit, illa Cardinalis Iacobi de Vitriaco regularis canonici in lib. Historiæ Occidentalis cap. 21. verba satis indicant, quibus tum illius, tum aliorum paucorum cœnobiorum encomia prosequitur in hunc modum. *Conuentus siquidem canonicorum regularium sancti Ioannis in Vineis Suessionensis, & s. Oberti Cameracensis, & s. Mariæ Blesensis, & s. Nicolai de Oegnies, cum quibusdam alijs, quasi pauci racemi consumpta vindemia in virtute Religionis, & feruore Charitatis, & decore honestatis permanserunt: Ascendentes de virtute in virtutem, & odore bonæ vitæ, & sanctæ conuersationis multos allicientes de mundi naufragio ad congregationem suam, tanquam ad securum tranquillitatis portum traxerunt*.

Sed nec illud omittendum, quod Ioannes Philippus Nouariensis lib. 7. cap. 7. testis oculatus refert: *Vidi*, inquit, *Suessionensem ciuitatem in Gallia excommunicationi (rectius interdicto) subiacuisse diutius, & nonnisi sub silentio diuina mysteria clericos ministrare. In vigilia igitur Assumptionis B. Mariæ Domnus Ioannes Prior canonicorum regularium s. Ioannis in Vineis extra muros eiusdem ciuitatis, assumptis secum tribus canonicis deuotissimis viris, qui nunc omnes defuncti sunt, in monte proximo ciuitati, in loco vbi quondam eremita resederat, ad celebrandum solemnitatem Virginis gloriosæ secesserunt. Inclinato autem die cantatis Vesperis panem, & aquam ore sobrio libauerunt, & Completorio dicto, post orationes deuotas, & longas, membra super nudam humum (desertus enim erat locus, vbi quiescerent) paulatam prostrauerunt. Nec mora decentius. Surgunt ad Matutinum, cantant simpliciter, ac deuote, at vbi ante laudes Prior no-*

nam

nam lectionem ex more finiuit, subito concentus mirabilis insonuit Angelorum, & Responsoriorum: Fœlix namque es &c. altissimis vocibus cantauerunt, quo peracto tantum quatuor ex illa multitudine versum, & Gloria singulariter decantauerunt, multitudine semper respondente. Post repetitionem verò secundam iterato: Fœlix namque. iuxta morem Gallicum incohauerunt, & prosequentibus omnibus communiter finierunt: finito autem responsorio factum est silentium Angelorum. Prior autem incohato: Te Deum laudamus, matutinas cum suis Laudibus perfecerunt, quibus dictis quot singultus, quot lacrymas, quot suspiria in recordatione suauissimi modulaminis ab imò pectoris ediderunt illi quatuor Beatissimi viri, non est nostræ possibilitatis euoluere, vel effari. Hæc autor, qui tunc Suessione erat, quo tempore ista acciderunt.

In eodem verò Episcopatu Suessionensi sunt alia tria monasteria canonicorum. primum sanctæ Leodegardis: secundum, sancti Medardi: tertium, sancti Crispini, cuius Miræus meminit de Collegijs canonicorum regularium cap. 54. & supra cap. 10. vbi illud numerat inter monasteria Congregationis Aroasiensis. Horum etiam in libris taxarum Apostolicarum mentio habetur.

Seuerensis Episcopalis prouinciæ Ebredunensis in Prouincia erat canonicorum regularium circa annum 1500. ex libro Prouinciali Romano, & ex prooemio libri Constitutionum Benedicti XII.

In Sisteriensi Episcopatu vulgo Cisterone prouinciæ Aquensis monasterium, quod Grossiense dicitur. ex libro taxarum.

In loco Soysi nuncupato prioratus canonicorum regularium, in quo extremum diem clausit B. Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis, referente Matthæo Parisio in Historia Anglicana sub anno 1240. pag. 730. quem locum dicit à Pontiniaco viginti leucis distare, in qua diœcesi, mihi incompertum.

XX. Tarantasiensis Metropolitana. ex Prouinciali Romano, & lib. Constitutionū Benedicti XII supersunt adhuc, qui in ea canonicos regulariter viuentes se vidisse aiunt.

Taruanensis seu Tarmanensis Episcopalis prouinciæ Auxitanæ, ex eisdem Prouinciali Romano, & lib. Constitutionum Benedicti XII. de qua in historia Normandica supra citata sub anno 1185. hæc habes. *Mortuo Venerabili Milone Episcopo Taruanensi electus est Milo eiusdem Ecclesiæ Archidiaconus canonicus regularis, sicut prædecessor eius fuerat, &c.*

In Tolonensi Episcopatu prouinciæ Arelatensis monasterium Insulæ Arearum. ex Innocentio III. epistola ad Massiliensem, & Agatensem Episcopos. quæ habetur lib. 2. fol. 327.

Tolosana Metropolitana ab antiquissimo tempore vsque ad annum 1500. canonicorum regularium fuisse conuincitur. ex cap. in causa de electione. cap. Præterea. de præbendis, ex Prouinciali Romano. & lib. Constitutionum Benedicti XII. de qua plura Ticinensis in Dilucidario fol. 32. eamque fundauit Carolus Magnus, de quo in Chronica Tolosana scribitur, quòd circa annum 800. in medio ciuitatis Lateritium posuit monasterium, constituens ibi sedem Archiepiscopalem. & multa corpora Sanctorum in ea condidit. In ciuitate verò Tolosana est vetustissimum monasterium sancti Saturnini. Sed & monasterium sancti Romani, in quo S. Dominicus sui Ordinis prima iecit fundamenta, Ordinis canonicorum regularium sub beati Augustini regula viuentium extitisse, conuincitur euidenter ex bulla Honorij III. per quam eundem Ordinem probauit, quæ in Bullario nuper edito legi potest.

Trecensis Episcopalis prouinciæ Senonensis canonicos regulares habuit, quantum ex epistola D. Bernardi ad canonicos Trecenses venari licet. In ciuitate Trecensi sunt duæ Abbatiæ canonicorum prima sancti Lupi. quæ cum esset antea Præpositura, in Abbatiam fuit erecta anno Domini 1104. Altera S. Martini in Areis, cuius primus Abbas nomine Gulielmus anno 1142. obiit. Ita Miræus lib. cit. cap. 70. ex Nicolao Camuzatio in Promptuario Antiquitatum Trecensium.

In Trecorensi Episcopatu prouinciæ Turonensis monasterium S. Crucis. ex lib. taxarum.

Turonensem Ecclesiam Metropolitanam sub Pelagio Primo, qui vixit anno 560. fuisse Regularem, indicant verba Concilij secundi Turonensis eodē tempore celebrati cap. 20. dum ibi canonicorum Turonensium mentio habetur: tunc enim temporis nomine canonicorum non quiuis clerici, sed soli regulariter viuentes dicebantur, vt supra non semel fuit notatum. Cæterum eam absolutè regularem faciunt Ioannes de Nigraualle in Catalogo, & Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. in fine dicens: *Scribit quoque Gregorius Turonensis in fine historiæ Francorum Baudinum Turonis instituisse mensam canonicorum.* In diœcesi verò Turonensi numerantur sequentia monasteria. primum S. Mariæ de Aquauiua, cui vnitus est prioratus sancti Medardi. secundum S. Mariæ de Gastineta. ex lib. taxarum.

In Valentino Episcopatu prouinciæ Viennensis est Illustris Abbatia S. Rufi vetustissima, & caput præclarissimæ olim Congregationis, de cuius fundatione inferius in ipsa Congregatione S. Rufi verba faciemus. In eodem est aliud S. Turci Saone. tertium quoque sancti Bernardi apud Valentiam ex lib. taxarum Apostolicarum. Sed duas etiam alias Ecclesias Conuentuales dictæ Congregationis sancti Rufi fuisse apud Valentiam, alteram foris S. Felicis: alteram intra ciuitatem S. Iacobi, colligitur ex priuilegijs eiusdem Congregationis. XXI.

In Viennensi Archiepiscopatu tria monasteria Ordinis S. Augustini referuntur in lib. taxarum, primum sancti Antonij: sed istud est caput Ordinis nuper instituti. secundum S. Petri. tertium S. Andreæ extra muros.

Vranensis Episcopalis in Comitatu Venusino, & pro-

prouinciæ Auenionensis, nunc etiam est Regularis, de ea Prouinciale Romanum, & liber Constitutionum Benedicti XII.

Vticensis Episcopalis prouinciæ Narbonensis regularis. ex libro Constitutionum Benedicti XII. nam Præpositus Vticensis regularis canonicus literarum Apostolicarum executor est constitutus.

Vngiacensis Abbatia, cuius Abbati scribit Innocentius III. lib. 1. suarum epistolarum pag. 105. & meminit in ea canonicorum, & fratrum dictæ Ecclesiæ.

In Xantonensi Episcopatu prouinciæ Burdegalensis monasterium de Sabuncellis, & monasterium S. Mariæ de Castris ex libro taxarum, quibus addendum monasterium de Perato nuncupatum, pro quo Innocentius III. Episcopo Xantonensi scribit lib. 1. fol. 9. Item prioratus dictus Lampi nouè vnitus monasterio de Corona diœcesis Engolismensis eiusdem Ord nis ex lib. taxarum.

Zanzaronensis Metropolitana, cuius mentio habetur in dicto libro Constitutionum Benedicti XII. Verùm in Prouinciali Romano tum vetusto, & manuscripto, tum etiam typis edito, ista Metropolitana sub hoc nomine non inuenitur.

Præter Ecclesias, & Conuentus memoratos, sunt etiam in Gallijs tria capita Congregationum canonicorum regularium. primum est monasterium S. Victoris Parisiensis, cuius Congregatio Augustino Ticinensi referente in Dilucidario fol. 33. triginta Abbatias, octoginta Prioratus, & quadraginta Præpositutas, ac etiam multa Collegia canonissarum sub se continebat, quarum maxima pars in Gallijs, quædam verò in Gallobelgica existūt: licet modò in Congregatione non viuant, vt Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap. 12. scribit. Secundum est monasterium S. Rufi apud Valentiā, quod habebat 112. Prioratus referente Choppino lib. 2. Monastici tit. 1. §. 20. in additionibus. Ticinensis verò eodem lib. fol. 34. scribit, quingentas Abbatias in varijs partibus seu prouincijs ad normā reformationis S. Rufi fuisse institutas, seu reformatas. Tertium est monasterium S. Laurentij de Vltio in Delphinatu, quod tempore Capituli Gener. suæ Congregationis anno 1342. celebrati 27. prioratus conuentuales cum suis familijs habebat, qui omnes notantur in actis dicti Capituli, & multi ex Prioribus dictorum prioratuum Capitulo personaliter interfuerunt, licet nonnulli ex illis in finibus Pedemontium in Italia essent constituti.

Suspicor tamen pleraque dictorum monasteriorū vel iniuria Hæreticorum, vel conditione temporum, quæ nihil sub Sole permanens esse finit, vel incuria Prælatorum, vel tandem auaritia laicorum nunc canonicis destituta, vel funditus euersa. quod etiam in Italia videmus, ac in alijs prouincijs intueri licebit. Verùm de Ecclesijs, & Monasterijs Galliarum hæc dixisse sit satis.

Caput trigesimumquartum.

De Propagatione Canonici Ordinis in Hybernia, & de S. Patricio eius insulæ Apostolo, & illius instituto.

Rithum Canonici Ordinis in hac Insula, quæ priscis Scotia, recentioribus Hybernia, vel Irlandia dicitur, fundatorem fuisse B. Patricium D. Martini Turonensis Episcopi ex sororis filia nepotem, & secundum Hybernensium Episcopum, à Cœlestino Primo Romano Pontifice ordinatum, canonici regulares (nec immeritò) affirmant, præsertim Lateranenses, qui etiam in album Sanctorum sui Ordinis illum referētes, peculiari officio per Sedem Apostolicam probato, quotannis diem eius natalitium venerantur, quam sententiam, quòd nonnullis vel in historia minus versatis, vel oculos non sanos habentibus minus probabilis videatur, priusquam ad vlteriora gradum faciamus, non solum probabilem: sed etiam verissimā esse, sequentibus rationibus euidentissimè comprobamus. Et primò quidem B. Patriciū canonici instituti non solùm propagatorem, verùm etiam professorem extitisse, facilè intelligent, qui ea legerint, quæ de illius aduentu in Gallias, necnon de clericatu, & habitu regulari à S. Martino Turonensi accepto Gocellinus in eius vita cap. 22. Probus, & alij autores scribunt. *Illum scilicet cum B. Martino Turonensi Episcopo aliquanto tempore demoratum, qui etiam auunculus matris suæ Conquesta fuerat, & quia idem Sanctissimus sacerdotum Carbunculus monachus fuit, cognato suo Patricio monasticum habitum, & eius instituta tradidisse obseruanda, quæ iste deuotè suscep:a, actibus respondentibus habitui adornauit, & in eisdem perseuerauit.* Ita enim Gocellinus siue Iocellinus loco proximè citato ad literam scribit. Quis. n. ambigat, B. Martinum illud monasticum institutum nepoti Patricio seruandum tradidisse, cuius ille professor existebat? At verò S. Martini Turonensis monachatum, siue regulare Institutū illud idem extitisse cum eo, quod B. Augustinus ex Italia in Africam inuexerat, & in Ecclesia Hipponensi plantauerat, & quo suos clericos Hipponenses instituerat, quodq; cum illis vsque ad obitum eximiè obseruauerat, conceptis verbis affirmat Cardinalis Baronius tom. 3. Annalium sub anno 328. num. 22. vbi de monastico instituto clericorum Vercellensium à Beato Eusebio ex Orientali Ecclesia in Occidentalem euectum differens, illudq; miris laudibus extollens subdit: *Quod ipsum præstantissimum vitæ genus S. Martinus Turonensis Episcopus transuexit in Gallias, & S. Augustinus in Africam, qui admirabili connexione duo hæc, vt dictum est, omnium perfectissima vitæ genera clericorum, & monachorum in vnum pariter*

pariter coniungentes, tanquam lucidissimis astris, vt olim martyres tempore persecutionis, Christi Ecclesiam exornauerunt. Ecce tibi, qualis B. Martini monachatus fuerit, quem in suam Turonensem Ecclesiam ex Insubribus aduexit, quemq; ex illo B. Patricius acceptum, in Ecclesia Hybernensium plantauit, propagauit, & dilatauit, illud inquam, quod B. Eusebius Vercellensis clericis suæ cathedralis indidit, quod B. Ambrosius epist. 82. ad Vercellenses, & serm. 69. in Natali B. Eusebij vocat institutum monasticũ clericatui adiunctum, quodq; B. Augustinus in suam cathedralem Hipponensem introduxit, & ex quo clerici per D. Augustinum reformati Canonici siue Regulares fuerunt postea nuncupati.

Posset hæc ratio testimonijs multorum autorum roborari, qui ipsum B. Patricium in Catalogo Sanctorum canonicorum regulariũ recensent, vt Ioannis de Nigraualle sæpe allegato lib. epilogi Chronicarum 13. cap. 18. Volaterrani lib. 21. Antropologiæ, Roberti Riccardini in Regulam D. Augustini circa illa verba, *& nolite cantare, nisi quod legitis esse cantandum*, vt Ioannem Trullum, & Augustinum Ticinensem canonicos regulares omittã, ac etiam Gocellinum, quem perperam citat Ioannes Marquez cap. 15. §. 5. dicentem in vita S. Patricij cap. 116. B. Patricium sub D. Augustini regula militasse, vbi nihil tale dicit, sed nec in toto libro. Verùm pro omnibus vnus sufficiat Romanus Pontifex Pius V. in Bulla approbationis officiorum Sanctorum Ordinis S. Augustini, quæ recitantur in Congregatione Lateranensi, in qua S. Patricium signanter, & nominatim inter sanctos Ordinis canonicorum regularium numerat, & illius historiam, quæ legitur in eius officio sub die 16. Martij, similiter probat.

II. Porro quod ad alteram eiusdem nostræ assertionis partem attinet, ipsum videlicet B. Patriciũ canonici instituti non solum professorem extitisse, verumetiam apud Hybernos propagatorem, multiplici argumentatione suadetur. & primò quidem ex vetustissima totius Insulæ Hybernensium traditione, cuius meminit Vincentius in Speculo Historiali lib. 21. & ex illo S. Antoninus 2. par. tit. 11. cap. 18. in fine, Stanhiurtus quoque, & Matthæus Parisius, qui historiam Anglicanã ante annos 350. scripsit in Stephano Rege sub anno 1153. pag. 116. editionis Lundinensis, vbi illam hisce verbis referens, hæc habet, quæ totidem ferè verbis alij autores præfati scribunt, de Purgatorio S. Patricij nuncupato loquentes. *De hoc quoque Purgatorio, & eius origine, quod sequitur, tradunt veteres historiæ Hybernenses. Magnus Patricius dum in Hybernia verbum Dei prædicaret, & multis ibi miraculorum signis coruscaret, bestiales illius patriæ homines terrore infernalium tormentorum, ac Paradisi amore gaudiorum à mortuis studuit reuocare; sed ipsi planu sermone affirmabant, se non conuertendos tri ad Christum, nisi oculata fide prius conspicerent, quæ promisit. vnde dum B. Patricius pro salute Populi in ieiunijs, vigilijs, & orationibus positus Dominum precaretur propensius, pius Dei Filius apparens ei, duxit eum in locum desertum, & ostendit illi speluncam rotundam, & obscuram intrinsecus, & dixit, quisquis veraciter pœnitens, & in fide constans hanc speluncam ingressus fuerit spatio vnius diei ac noctis, ab omnibus in ea purgabitur peccatis, quibus in tota vita sua Deum offendit: atque eam ingrediens non solùm tormenta malorum, sed si in dilectione Dei constanter perseuerauerit, videbit & gaudia Beatorum. Sic Domino disponente Beatus Patricius tam pro Domini apparitione, quàm pro speluncæ ostensione lætus sperabat, miserum Hyberniæ populum se ad fidem Catholicam conuersurum: & in loco illo confestim Oratorium construens, speluncam, quæ in Cæmeterio est ante frontem Ecclesiæ circundedit, & ianuam cum feris apposuit, ne quis eam sine eius licentia introiret. Canonicos Regulares loco illo introduxit, & Priori Ecclesiæ clauem custodiendam commisit. Statuens, vt quicunque Purgatorium ingredi voluerit, ab Episcopo loci licentiam habeat, & cum literis Episcopi accedat ad Priorem, & ab eo instructus Purgatorium intret. Multi autem in diebus Patricij Purgatorium introierunt, qui reuersi testati sunt, se tormenta grauia pertulisse, & gaudia magna ibidem, & inenarrabilia conspexisse.* Hæc dictus autor ibidem, & plura alia de visionibus, quas nonnulli dictam speluncam ingressi viderunt, quæ cum ex vetustis Hibernensium historijs se accepisse fateatur, consentiantq; prædicti autores proximè allegati Vincentius, Antoninus, Stanhiurtus, ac etiam alij, quos refert idem Antoninus in Summa Theologica par. 4. tit. 14. cap. 10. §. 8. vbi de hoc ad longum scribit, sitq; apud omnes Hybernenses hæc de sancti Patricij Purgatorio traditio tam certa, & constans, quemadmodum à viris illius Insulæ fide dignissimis, ac præsertim à Reuerendiss. Domino Ardmachano Archiepiscopo nunc Romæ commorante accepi, vt de illa nullus sit ambigendi locus, sola sufficere possunt ad Canonici instituti per sanctum Patricium in Hybernia propagati veritatem demonstrandam.

Nec enim obstat, quod loco citato Vincentius Bellouacensis contra prædictam historiam opponit, illam à multis non recipi, propter illud maximè, quòd dicat, animas à Purgatorio liberatas non statim euolare in cœlum, sed in paradiso terrestri tanquam in loco quietis intermedio tempore commanere, & postea statuto tempore ad patriam peruenire: nam nullus est ex omnibus, quos de hac re scribentes legere potui, qui dixerit, illud fuisse Purgatorium animarum corpore solutarum, quæ à pœnis purgatæ non statim ad cœlum euolarent: sed inquiunt, fuisse Purgatorium viuentium, qui verè pœnitentes illud ingressi, & pœnas illas atrocissimas siue per veram passionem, siue per imaginariam apprehensionem sustinentes, à pœnis omnibus pro peccato debitis purgabantur, quemadmodum alij infiniti in hac

vita degentes pro pœnis illorum peccatis in Purgatorio debitis, hic vel per ieiunia, vel per alia pœnitentiæ opera, vel per Indulgentiarum applicationem satisfaciunt, qui nisi noua peccata admiserint, ex hac vita migrantes ad cœlum sine alio Purgatorio statim euolant. Quæ sententia tam probabilis est, & Catholica, vt non possit ab aliquo, nisi in hac parte ignaro, erroris insimulari. Sanè D. Bonauentura in 4. d. 20. par. 1. quæst. vltima in corpore, etsi quæ de dicto Purgatorio sancti Patricij in vniuersum traduntur, fabulosa esse suspicetur, ait tamen D. Patricium impetrasse cuidam, quod puniretur in quodam loco in terra: & ex hoc fabulosè ortum, quod ibi esset Purgatorium. Vbi vides sanctum Doctorem non negare, quin potuerit sanctus Patricius pro aliquo impetrare, vt in eo loco purgaretur: sed solùm reijcere fabulam asserentiū, Purgatorium ibi loci esse, sicut meritò reijcienda est: nam qui de sancti Patricij Purgatorio loquuntur, non dicunt, illud fuisse Purgatorium animarum, in quo illæ in altera vita de lege Dei ordinaria purgantur, sed Purgatorium speciale viuentium, in quo homines in hac vita degentes, & verè pœnitentes, pro pœnis illorum peccatis in alia vita debitis, ex speciali Dei concessione satisfaciunt.

III. VErùm præter hanc rationem, ex communi, & constanti totius insulæ traditione desumptā, quæ certè magnum habet robur, ac vires, alia non minoris, sed longè maioris efficacitatis adijcitur: nam cum ex sanctissimis illis religiosis viris per sanctum Patricium institutis, quamplures zelo salutis animarum succensi in Scotiam, Angliam, Gallias, & Germaniam ad Christi Euangelium prædicandum proficiscerentur, statim clericorum canonicorum, quos regulares canonicos dicimus, Monasteria, & Collegia fundabant: nam vt monasteria in regionibus Anglorum, & Scotorum ab illis fundata omittamus, in sequentibus de illis opportuniori loco verba facturi, sanè de Beato Rumoldo Episcopo Dublinensi patria Hybernensi, & Regis Dublinensis filio, qui in Belgio anno 775. Martyr occubuit, Ioannes Molanus in Natalibus sanctorum Belgij sub die prima Iulij, hæc scribit: *Beati Rumoldi opus est monasterium apud Malinas, qui locus quantumuis à Nordmannis esset vastatus, tamen celebris antiquitus fuit, vt connumeretur in portione Caroli, quam de Regno Lotharij in diuisione cum fratre suo Ludouico facta, accepit. Fuit autem ab initio fundationis non Monachorum, sed Canonicorum monasterium, quomodo in Chronicis Cameracensibus ante annos ferè sexcentos conscriptis nominatur. Qua autem phrasi canonicorum collegia dici soleant monasteria, in primo libro de canonicis à nobis est explicatum.* Hæc ille, & plura alia, quæ apud illum videri possunt. Eiusdem instituti fuisse monasterium fundatum à sancto Killiano genere Hyberno, & Regio sanguine procreato, in Diœcesi Atrebatensi, in loco Albiniaco nuncupato, Chronicon Atrebatensium in hunc modum testatur. *In vico Albiniaco est monasterium Canonicorum, videlicet sancti Killiani, qui Scotus fuisse traditur.* Eiusdem instituti monasterium fundatum à sancto Bertulno Episcopo Hybernensi in Villa Malonia Leodiensis diœcesis, notat Aubertus Miræus Bruxellensis canonicus Antuerpiensis, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Protonotarius, de Collegijs canonicorum regularium capite vigesimo quinto. Venisse autem sanctum Killianum ex Scotia in Gallias, cum aliquibus socijs, anno sexcentesimo quinquagesimo primo, testatur Sigibertus Gemblacensis in Chronico. De sancto verò Frigdiano Vltoniæ Hybernensium Regis filio, quem Romam venientem Pelagius primus Lucanæ ciuitatis Hetruscoru n Episcopum ordinauit, illum in ea Ciuitate monasterium clericorum canonicorum illico fundasse, & cum illis regulariter vsque ad vitæ exitum sanctissimè vixisse, ipsius monasterij tabularia, quod vsque in hanc diem sub Regulari disciplina canonicorum viget, manifestissimè testantur. Quæ cum ita se habeant, quis inficias ibit, istos sanctissimos viros Regularis vitæ institutum, quod in externis regionibus plantabant, in patrio solo, & apud proprios lares antea didicisse? quod cum non ab alio, quam à sancto Patricio, vel ab eius discipulis discere potuerint, certè non video, qua ratione inficiari possit, Beatum Patricium primum Canonici instituti autorem, & propagatorem in illis Prouincijs extitisse. & profectò cum de eodem Beato viro scribat Antoninus in Summa Historiali, loco supra hoc eodem capite citato, illum trecentas, & sexaginta quinque Ecclesias in Hybernia erexisse, totidemque Episcopos in eis ordinauisse, & presbyterorum tria millia ab eodem consecrata, quis dubitet, sanctum virum Apostolicum in eisdem Ecclesijs primos clericos tales instituere voluisse, quales in primitiua Ecclesia à Beatis Apostolis institutos, qualesuè tunc potissimum temporis in Italia, Hispania, Africa, & in Gallijs solicitudine sanctissimorum Episcoporum, præsertim Diui Patris Augustini, floruisse, non solùm aliorum traditione didicerat, verùm etiam oculata fide probauerat Romæ, & in Gallijs sub Martino Turonensi auunculo, & Germano Antisiodorensi Doctore?

DEmum, quod omnem dubitationem eliminat, certum est, fuisse in Hybernia monasteria canonicorum regularium antiquissima, etiam ante Bedæ Venerabilis tempora, cum ille in 4. lib. Historiæ Gentis Anglorum cap. 4. monasterij in Hybernia sub Regula, & Abbate Canonico existentis hisce formalibus, & conceptis verbis meminerit, dicens: *Ad exemplum Venerabilium Patrum sub Regula, & Abbate Canonico, in magna continentia, & synceritate proprio labore manuum viuunt.* Paris autem certitudinis esse debet, nullum ante illa tempora Canonicam IV.

insti-

institutionem in eam insulam inuexisse praeter vnum Hybernensium Apostolum D. Patricium, & quanquam ob illius insulae à fide Catholica defectionem seu verius ob Catholicorum eiusdem Insulae tyrannicam, & truculentam nimis internecionem, & consumptionem, non facilè fuerit eorundem monasteriorum, vel etiam nomina reperire, inueniuntur tamen aliqua de multis, quorum vel apud D. Bernardum, vel in libris taxarum Camerae Apostolicae, vel apud alios probatos, & fide dignos autores mentio distincta habetur, quaeque Canonici instituti apud Hybernenses antiquitatem sufficienter ostendere possunt. Ea verò sunt.

In Ardmacha ciuitate, & totius Regni, siue Insulae Metropoli S. Patricius monasterium fundauit, in quo postremis vitae suae temporibus degebat, orationi, & contemplationi vacans, neque nisi pro causis grauissimis exibat, vel semel in anno causa Concilij celebrandi. ex Gocellino illius vitae scriptore cap. 191.

In Dioecesi verò Armachana erat monasterium apud Foueam, Purgatorium S. Patricij nuncupatam, cuius Prior clauem dictae foueae ex ordinatione ipsius S. Patricij tenebat. ex Vincentio, Matthaeo Parisio, S. Antonino, Stanhiurto supra citatis, & alijs. & notandum, quod D. Antoninus sicut etiam alij praefati autores vnanimiter dicunt, illud monasterium fuisse canonicorum regularium, sub Priore, & sub Regula D. Augustini. At ipse D. Antoninus in summa Theologica par. 4. tit. 14. cap. 1. §. 8. dicit fuisse monasterium monachorum. vt videas, autores confundere nomen monachi, & canonici regularis, quod maximè aduertendum, ad intelligentiam dicendorum. Purgatorium S. Patricij Antonius Maginus in descriptione Hyberniae dicit, in quadam insula certi lacus prope lacum Ernum, ad quindecim milliaria esse constitutum.

In eadem Dioecesi erat aliud monasterium canonicorum regularium sanctorum Petri, & Pauli vocatum. ex lib. taxarum Apostolicarum.

In Episcopatu Arefordensi prouinciae Casellensis monasterium sanctorum Petri, & Pauli. ex eodem lib. taxarum Apostolicarum.

In loco, qui dicitur Chircheam erat Prioratus canonicorum regularium, cuius meminit D. Bernardus in vita S. Malachiae. S. Malachias factus Dunensis Episcopus, &c. *Gulielmus*, inquit, *tunc Prior in Chircheam Regularium fratrum, nunc verò monachus, & monachorum pater in Mailros monasterio Ordinis nostri, &c.*

In Clonensi, siue Cluanensi Episcopatu prouinciae Armachanae monasterium S. Mariae de Antro. ex lib. taxarum.

In Dublinensi Metropolitana monasteriũ sancti Thomae martyris. ex eodem lib. taxarum. Item aliud monasterium sancti Patricij nuncupatum, quod sanctus Laurentius Dublinensis Archiepiscopus electis clericis antiquis, qui ad saecularitatem transierant, introductis iterum canonicis regularibus reformauit, & Congregationi de Aroasia vniuit. ex Catalogo monasteriorum dictae Congregationis, Auberto Miraeo de Collegijs canonicorum regularium cap. 10. & ex Surio tom. 6. sub die 14. Nouembris. & tabularijs monasterij Aroasiensis.

Dunensis Episcopalis prouinciae Armachanae, per sanctum Malachiam fuit facta Regularis teste D. Bernardo in eius vita S. Malachias factus Dunensis Episcopus, &c. Ibi enim dicit, illum factum Dunensem Episcopum confestim curauisse adsciscere ad solatium sibi de filijs suis conuentum regularium clericorum. Nec verum est, quod ait Antonius Yepes, referente Ioanne Marquez de origine fratrum Eremitarum cap. 15. §. 4. illos clericos fuisse monachos Ordinis sancti Benedicti: nam sanctus Malachias nunquam fuit monachus sancti Benedicti, sed clericus, vt statim dicemus: neque Diuus Bernardus nomine regularium clericorum consueuit vocare monachos, sed solùm canonicos regulares, quos semper consueuit vocare vel clericos regulares, vel fratres regulares, vel fratres Ordinis D. Augustini, quippe qui tempore D. Bernardi nulli praeter canonicos, Ordinis D. Augustini censebantur, vel dicebantur, vt versatis in lib. D. Bernardi satis constat sine alia probatione. & quod excludit omnem dubitationem, in antiquis tabularijs monasterij Aroasiensis notatum reperitur, sanctum Malachiam illac in Hyberniam redeuntem instituta, & habitum Canonicorum Aroasiensium accepta in Hyberniam transtulisse, & in Episcopatibus Hybernensibus à clericis obseruari praecepisse. Vnde habes clericos Ecclesiarum Hybernensium, quae sancto Malachiae erant subiectae, omnes regulares extitisse.

In Laomenesi Episcopatu prouinciae Casellensis monasterium de Forgio. ex eodem libro taxarum.

In Lismorensi, & Vuaterfordensi vnitis prouinciae Casellensis monasterium sancti Brogani de Motalia. Item monasterium dictum de Melansil. Item aliud monasterium insulae sancti Melanfidis ex lib. taxarum.

In Midensi Episcopatu prouinciae Armachanae monasterium sanctae Mariae de Caurlis. Item aliud sanctae Mariae de Truno, ex eodem lib. taxarum. In eodem monasterium dictum de Portu Patrum, aliàs de Portu puro, cuius fit mentio in eodem lib. taxarum. & de isto monasterio tempore persecutionis impijssimae Iezabelis, siue Elizabethae venerunt ad nostram Congregationem Lateranensem nonnulli, inter quos Don Ioannes, qui apud nos sanctissimè per multos annos fuit conuersatus.

In Archiepiscopatu Tuamensi monasterium sanctae Mariae de Conca nuncupatum. ex lib. taxarum Apostolicarum.

Sancti Iacobi Vartriense Coenobium in Hybernia canonicorum regularium Geruasio Abbati ex Congregatione Aroasiense sese reformandum tradidisse,

didisse, produnt tabularia vetustissima dictæ Congregationis.

Prope ciuitatem Vuaterfordensem monasterium sanctæ Catharinæ. ex literis cuiusdam collationis eiusdem monasterij nuper factæ in Curia Romana, sub titulo monasterij Ordinis canonicorum Regularium.

In Ossariensi diœcesi prope Oppidum Kilcheni monasterium sub titulo prioratus de Kels nuncupatum, obtinet nunc Comes de Ormon ex Regia concessione. constat ex chirographo concessionis.

In eodem Oppido Kilcheni monasterium sancti Ioannis. eius bona nunc à Ciuibus sunt occupata ex Regia concessione, vt ex Registris eiusdem Ciuitatis habetur.

In Childariensi Episcopatu Prioratus de Conalmor. ex collatione dicti Prioratus nuper facta in Curia Romana sub titulo monasterij Ordinis sancti Augustini.

Monasterium Benchoriense à S. Malachia restitutum, cum alijs ab illo exstructis, antequam Archiepiscopus Ardmachanus creatus ad monasteriū Clareuallis accessisset, non est dubium fuisse monasteria canonicorum, non monachorum, quidquid nonnulli inficientur; id enim apertè colligitur ex illius vita per S. Bernardum descripta: primò, quia constat ipsum Malachiam, & Imarium eius magistrum, cuius iussu ille monasterium Benchoriense restituit, non monachos, sed clericos fuisse: secundò, quia D. Bernardus religiosos illius monasterij nunquam vocauit monachos, sed solùm fratres, quo nomine consueuit vocare clericos regulares: tertiò, quia in S. Erat tunc temporis &c. apertè dicit, quod antequam Malachias ad D. Bernardum accederet, quod accidit, postquam fuit ordinatus Archiepiscopus Armachanus, Hybernenses licet à diebus antiquis monachorum nomen audiuissent, monachos nondum viderant. ergo illa monasteria non erant monachorum: sed clericorum.

Caput trigesimumquintum.

Dubia nonnulla contra ea, quæ superiori capite de Canonico Diui Patricij instituto dicta fuerunt, proponuntur, & soluuntur.

1. ADuersus ea, quæ de Canonico D. Patricij instituto superiori capite docuimus, dubium oritur ex antiquis scriptoribus, Beda, Probo, Mumbritio, Mariano Scoto, Gocellino, & alijs, qui ante annos quadringentos de illius vita, & rebus gestis scripserunt. illi enim omnes monachum eum faciunt, & monachorum autorem, non clericum, nec clericorum canonicorum institutorem, vt legentibus eorum libros absque vlla prorsus hæsitatione patebit: prædictis verò autoribus magis credendum est, quā recentioribus, qui illum referunt in Catalogum canonicorum regularium, quibus veterum scriptorum nullus adstipulatur.

Respondeo, Bedam, Probum, Gocellinum, & ceteros antiquos vitæ S. Patricij scriptores omnes monachos fuisse; ac proinde non mirum, quod ad monasticum ordinem dignificandum, quem Regularem, & Regularium institutorem deprehenderant, in Catalogum monachorum retulerint, nomine monachorum iuxta latam significationem vtentes, secundum quam etiam regulares clericos comprehēdit. Vel clarius respondendo dicendum est, nomen monachi duobus modis à scribentibus vsurpatum, vno modo secundum strictam significationem, & acceptionem, quatenus certum genus personæ regularis significat, quæ à clericis canonicis siue regularibus contradistinguitur: Altero modo secundum latam acceptionem, secundum quam omnia genera personarum regularium, siue quos propriè monachos dicimus, siue etiam canonicos regulares, complectitur: hoc enim secundo modo acceptū nomen monachorum in vsum frequentissimum tum veterum, tum etiam recentiorum autorum venire consueuisse, ostendimus lib. 1. cap. 38. multis testimonijs Doctorum. Immo verò si sedulò rem inspiciamus, iam frequens est hic vsus nominis monachorum iuxta hanc secundam acceptionem, vt vix vllum autorem reperias, qui iuxta illam eodem nomine non vtatur. Ecce tibi in subiecta materia, D. Antoninus, qui in summa Historiali dixerat B. Patricium apud speluncam Purgatorium nuncupatam, constituisse monasterium canonicorum regularium Ordinis S. Augustini, tamen in Summa Theologica 4. par. tit. 14. cap. 10. S. 8. dicit constituisse ibi Monachos.

Matthæus quoque Parisius sancti Albani monachus in Historia Anglicana in Henrico III. sub anno 1240. pag. 730. editionis Lundinensis, obitum sancti Edmundi Cantuariensis Archiepiscopi narrans inquit: *Obijt autem apud Soysi domum canonicorum regularium, & dum adhuc sospes ibi viueret, & crederent monachi, quod ab alijs recederet, ait Prior loci, qui fuit ei specialissimus. Domine vt quid recedis? &c.* Vide obsecro quomodo passim, & familiariter autores hoc nomine monachi regulares canonicos accipiant. Eodem igitur modo dicendum est, nominibus monachi, vel monachorum vsos antiquiores vitæ B. Patricij scriptores, quatenus scilicet canonicos regulares, siue clericos regulariter viuentes comprehendunt, nec vim ponendam esse in vocabulis, cum rem ipsam teneamus. id verò ne me de meo confingere ad Canonici Ordinis dignitatem amplificandam existimes, lege imprimis Venerabilem Bedam Historiæ Anglicanæ lib. 3. capite vigesimo sexto de sanctis Episcopis, & sacerdotibus ex Hyber-

Hybernia in Angliam profectis, de illorũ vitæ continentia, paupertate, doctrina, & monasterijs per illos institutis multa præclara, & mirabilia scribentẽ, quæ in tota ferè historia prosequitur, quosq; semper nomine monachorum appellare consueuit, vbi sic tandem concludit: *Tota enim fuit sollicitudo Doctoribus illis Deo seruiendi, non seculo, tota cura cordis excolendi, non ventris. Vnde & in magna erat veneratione temporibus illis religionis habitus, itaut vbicunque clericus aliquis, aut monachus adueniret, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur.* & infra. *Nam neque alia ipsis sacerdotibus, aut clericis vicos adeundi, quàm prædicandi, baptizandi, infirmos visitandi, & vt breuiter dicam, animas curandi causa fuit, qui in tantum erant ab omni auaritiæ peste castigati, vt nec territoria, ac possessiones ad construenda monasteria, nisi à potestatibus seculi coacti acciperent, quæ consuetudo per omnia aliquantò post hæc tempora in Ecclesijs Nordanimbrorum seruata est.* Et ad omnes dubietatis nebulas discutiendas, lege deinceps D.Bernardum in vita S. Malachiæ, illius reditum ex vrbe Roma in Hyberniam describentem, & ad monasterium Clareuallis diuertentis, & rogantis, vt quosdam illius socios, quos apud D.Bernardum relinquebat, in disciplinis monasticis instrueret, & sic instructi monachorum instituta antea in Hybernia inuisa in eam insulam inferrent: *Qui reuertens*, inquit, *per Clareuallem, suam nobis largitus est benedictionem, & alta suspiria trahens, quod nõ liceret sibi pro suo desiderio remanere, hos*, inquit, *interim pro me oro, vt retineatis, qui à vobis discant, quod nos postmodum doceant*, & infert: *erunt nobis in semen, & in semine isto benedicentur gentes, & illæ gentes, quæ à diebus antiquis monachi quidem nomen audierunt, monachum non viderunt. & dimissis quatuor à latere suo abijt, qui probati, & digni inuenti, monachi facti sunt. &c.* Vide igitur obsecro, an viri illi Religiosi per sanctum Patricium, & illius discipulos in Hybernia instituti monachi à clericis canonicis cõtradistincti extiterint: quandoquidem vsque ad tempora sancti Malachiæ Hybernenses, licet ab antiquo nomen monachorum audiuissent, monachos tamen necdum viderant. Erat ergo monachus B.Patricius, erant monachi religiosi ab eodem viro Apostolico in Ecclesijs Hybernensium instituti: sed non tales, quales nonnulli contendunt, à clericis regulariter viuentibus distincti, Verùm tales erant, qualis sanctus Eusebius Vercellensis, qualis Hilarius Pictauiensis, Martinus Turonensis, qualis Athanasius Alexandrinus, & Augustinus Hipponensis, quales tandem erant illorum clerici ab ipsis reformati, & cum illis in eorum Ecclesijs regulariter viuentes, & vota monachorum cum officijs clericalibus iungentes, vt D.Ambrosius locis sæpe citatis ex epist. 82. ad Vercellenses, & ser. 69. ac nouissimè Cardinalis Bellarminus de scriptoribus Ecclesiasticis in August. & in cẽsura sermonum ad Eremitas, cũ alijs pluribus lib. superiori relatis verissimè dixerunt.

Secundum Dubium. Canonici Regulares præsertim Lateranenses affirmant, sanctum Patricium Romam adolescentem profectum, in Ecclesia Lateranensi canonicorum regularium institutum suscepisse sub Cœlestino Primo. Verùm hanc illorum historiam apocrypham, & falsam esse duo euidenter conuincunt, & primùm quidem, quòd Sanctus Patricius adolescens non Romam, sed in Gallias profectus fuit, ibique à sanctis Martino Turonensi auunculo, & Germano Antisiodorensi tum sacris ordinibus initiatus, tum regularibus institutis & sacris literis imbutus, sub quorum disciplina cum spatio trium, & viginti annorum mansisset, postea Germano Episcopo, & magistro consulente, Romam veniens, à B. Papa Cœlestino Primo Episcopus Hybernensium fuit consecratus. Ita in eius vita Iocellinus cap. 24. & duobus sequentibus, Probus, & alij, qui vitam huius sancti viri literis mandauerunt. non ergo adolescens Romam veniens in Ecclesia Lateranensi sub Papa Cœlestino vitæ regularis institutum suscepit. Secundum conuincitur eidem historia ex officijs sacris congregationis Lateranensis, quæ ab illius canonicis quotannis recitari solent, nam in historia sancti Gelasij Papæ illi dicunt, B. Gelasium Valerij filium, & sancti Augustini discipulum, cum nonnullis socijs ex Africa pulsum, Neapolim primum, & Romam exinde sub Leone I. Pontifice venisse, & ab eo in Ecclesia Lateranensi locatum, canonicum ibi ordinem iuxta D.Patris nostri Augustini regulam, & salubertima instituta instaurare cœpisse. Verùm Cœlestinus Lante Leonis Primi Pontificatum octo circiter annis iam obierat. non igitur sub Cœlestino Primo sanctus Patricius institutum canonicorum regularium D. Augustini suscepit, neque ipsius B. Augustini regulam inde accipere potuit, vt in Hyberniam portaret. II.

Respondeo, de tempore aduentus B. Patricij ad Vrbem Romanam, quemadmodũ de illius ætate, ac cæteris multis ad illius vitam spectantibus varias esse scribentium opiniones. Nam Marianus Scotus, siue Hybernensis in eius vita inquit, illum anno sexto decimo venditum fuisse, & sex annis vixisse in seruitute in Romanis partibus, & sexaginta annis in Hybernia prædicasse, & annis duobus super nonaginta vitam produxisse. iuxta cuius sententiam consequens est illum anno ætatis vigesimo secundo redemptum, vel manumissum, liberum vixisse saltem decem annis in partibus Romanis, ibique literarum studijs, & Ecclesiasticis institutis eam operam dedisse, ob quam apud Summum Pontificem, & totam Curiam Romanam eam sibi famam sanctitatis, & eruditionis compararet, vt tanto munere, quale illud Hybernensium Apostolatus erat, ab omnibus dignus iudicaretur. Hanc sententiam secutus est autor Historiæ, quam Canonici regulares Lateranenses quotannis in officijs diuinis recitare solent, asserentes illum post captiuitatem in Ecclesia Lateranensi tum sacris literis imbutum, tum etiam Eccle-

 siasti-

siasticis institutis eruditũ, & in regulari disciplina optimè institutum: neque enim obstat, quod B. Augustini regulam primus Gelasius sub Leone Primo ex Africa in ipsam Ecclesiam Lateranensem inuexerit, quia ipsa Ecclesia Lateranensis à prima illius institutione, & fundatione regularis fuerat, vt supra cap. 11. dictum fuit: Nec Gelasius canonicorum institutum in ea primus plantauit, sed solùm relaxatum introducta B. Augustini regula, instaurauit. Nec Lateranenses in officio sancti Patricij, in quo illum in Ecclesia Lateranensi canonicorum regularium institutum amplexum affirmant, sub Cœlestino I. Regulæ B. Augustini vllatenus meminerunt. Neque inde sequitur, illum inter sanctos canonici ordinis immeritò à nobis recenseri, cum ipsi B. Augustinum eiusdem ordinis reformatorem, non autem primum autorem verissimè dicamus, sicut non sequitur, non esse inter sanctos ordinis canonicorum regularium numerādos, Beatos Anianum Marci Euangelistæ discipulum, Athanasium Alexandrinum, Eusebium Vercellensem, Gaudentium Nouariensem, Iacobum Bergomensem Archidiaconum, & martyrem, Hilarium Pictauiensem, Martinum Turonensem sanctissimos Episcopos, & alios innumeros propter hoc, quòd sub D. Augustini regula non vixerunt.

Alij verò ex quibus sunt Gocellinus in vita sancti Patricij, & Probus, quorum sententiam probare videtur Cardinalis Baronius tom. 5. sub anno 431. num. 188. è contra affirmant, eundem Patricium sexdecim annorum à Pyratis raptum, in Hyberniam deportatum, & Milconi cuidam venditum, sex annos in seruitute durissima, & vilissima, porcos scilicet pascendo, transegisse: postea diuino miraculo à seruitute redemptum, in Britanniam ad patrios lares primùm repedasse, inde verò Angelo monente, in Gallias transfretasse, & ad sanctum Martinum Turonensem Episcopum illius auunculum iuisse, ac ab illo clericum ordinatum, quadriennium sub eius institutione transegisse. Inde à sancto Germano Antissiodorensi Episcopo sacris literis imbutum: vocatum verò ad Hybernorum conuersionem, non prius illuc se contulisse, quàm Romam ad Cœlestinum Papam accessisset, accepturus ab Apostolica Sede ad eius gentis cōuersionem Apostolatum. Adhæret ex parte Sigibertus in Chronico sub anno 432. quo tempore scribit, illum à Cœlestino I. Scotorum Episcopum ordinatum. Harum autem opinionum vtra verior sit, Deus nouit, nobis hoc sufficiat, siue priorem, siue posteriorem sequamur, euacuari penitus dubium allatum, cum suis rationibus. nam siue in Ecclesia Lateranensi, siue in Gallijs sub S. Martino Turonensi fuerit regulariter institutus, nihil refert, cum huius, & illius Ecclesiæ idem prorsus esset institutum. Neque dicimus, illum ordinis canonicorum regularium Diui Augustini professorem extitisse, quod sub eius regula per illum scripta militauerit, quanquam etiam id verum esse potuerit, supposita veritate eorum, quæ supra dicta sunt de instituto Beati Augustini ipso adhuc superstite, in Ecclesijs Galliarum propagato: sed quia idem prorsus erat institutum, quod in Ecclesia Lateranen. per B. Syluestrum, & in Africana per B. Augustinum, & in Turonensi per B. Martinum fuerat plantatum.

Dices. Si Beatus Patricius sub sancti Augustini regula non militauit, cur ergo asserunt canonici regulares, & alij quidam, illum sancti Augustini regulam in Hyberniam detulisse, & monasterium canonicorum regularium ordinis sancti Augustini apud locum sancti Patricij purgatorium nuncupatum, instituisse? Vnde enim illam accepit? nam quo tempore ille à sancto Cœlestino Pontifice ordinatus apud Hybernos profectus est, sancti Augustini regula ad Romanam vrbem nec dum fuerat delata.

Respondeo. Si non Romæ, potuisse tamen ex Ecclesijs Galliarum, per quas in Hyberniam contendens transijt, & in quibus valdè probabile videtur ipsam Diui Augustini regulam, sicut etiam alios eius libros iam tunc temporis fuisse diuulgatam, illam accipere. Vel dicendum, ipsum sanctum Patricium eandem regulam Romæ accepisse, non quo primum tempore fuit Scotorum Episcopus ordinatus, sed quando post annos triginta Angelo monente, vt Gocellinus, capite 166. scribit, iterū ad Sedem Apostolicam repedauit.

III. Tertium dubium mouet Ioannes Marquez ordinis Eremitarum in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum cap. 15. §. 5. quo in loco etsi concedat, sanctum Patricium sancti Augustini regulam in Hyberniam detulisse, eiusque professorem extitisse, & sub eadem regula innumera religiosorum monasteria erexisse, contendit tamen, illum non clericum canonicum, sed eremitam, & Eremitici ordinis sancti Augustini in ea Insula propagatorem extitisse. & licet fundamenta, quibus ad hoc adstruendum mouetur, satis leuia sint, ne tamen ex industria dissimulata videantur, breuissimè adducemus, & resoluemus. Est igitur tertium dubium huiusmodi, Beatus Patricius baculum, & cucullam deferre consueuit: & baculi quidem meminit Diuus Bernardus in vita sancti Malachiæ in illis verbis: *Porrò Nigellus videns, sibi imminere, fugam tulit secum insignia quædam ædis illius, textum scilicet Euangeliorum, qui fuit Beati Patricij, baculumq. auro tectum, gemmis pretiosissimis adornatum, quem nominat baculum Iesu, &c.* Cucullæ verò apertè meminit Gocellinus in vita sancti Patricij cap. 4. scribens: *Maris namque profluuium implendo totum locum consuetum, & spatium occupauit, sed solùm locum illum, in quo cucullа S. Patricij detinebatur, intactum dimisit.*

Respondeo, neque baculum illum D. Patricij neque cucullam, cuius Iocellinus meminit, cum baculo, & cuculla eremitarum ordinis S. Augustini aliquid cōmune prorsus habuisse. Nam quod ad baculū attinet, ille non erat baculus, quē eremitæ Augustinenses, non ex institutione S. Augustini, vt ipsi aiunt, sed ex Gregorij IX. præcepto, in Eleemosynarum

synarum petitione deferebāt, à quo se dispēsari sub Alexandro IV. supplicauerunt, & obtinuerunt, vt lib. 1. notauimus, sed baculus miraculosus instar alterius virgæ Mosis à Iesu Christo Seruatore nostro beato Patricio donatus, cum quo multa mirabilia est operatus, quique baculus Iesu dicebatur: & post beati Patricij obitum inter sacras, & pretiosissimas sancti viri reliquias vsque ad tempora S. Malachiæ, de quo D. Bernardus loquitur, in Ecclesia Hybernensium seruabatur. scribit de isto baculo Iesu Gocellinus cap. 24. quem vide. Cuculla verò s. Patricij qualis fuerit, & quam proportionem cū cuculla Eremitarum Augustinensium habuerit, idem Gocellinus cap. 185. non autem quarto, vel octauo, vt Marquez inquit, qui se Gocellini librum minime vidisse prodit, his verbis patenter explicauit: *Super cætera*, inquit, *indumenta cuculla candida amiciebatur, vt ipse habitus forma, & colore Monachatus sui speciem, & candidatum humilitatis, & innocentiæ repræsentare videretur. vnde & Monachi in Hybernia sancti Patricij sequendo vestigia, per multa temporum volumina habitu simplici cōtenti erāt, quem ouium ministrabat lana, qualibet extrinseca tinctura remota.* Hæc sancti Patricij erat cuculla, vestis scilicet alba, quam supra cætera indumenta ferre consueuerat pro pallio, vel birro, quam pro temporum, & locorum opportunitate deponebat, sicut qui deponunt pallium, vel birrum, vt idem Gocellinus loco à Marquez allegato, non ex cap. 4. sed centesimo vndecimo scribit, cum ait: *Quodam tempore nauigatione necessaria completa sanctus Patricius cū suis viris Religiosis applicuit, & egressus ad aridam fortuito casu cucullam suam in littore reliquit &c.* Quæ quam couenientiam habeant cū cuculla nigra Eremitarum Augustinensium zona coriacea præcincta, quam publicè incedentes nūquam dimittere possunt, prudentes dijudicent, sed ad pleniorem huius difficultatis solutionem, aduertendum, ne in scirpo nodum quæramus, cucullam duobus modis posse accipi, vno modo stricta quadam significatione pro habitu monachorum proprio, & essentiali, quem illi nunquam dimittunt, quemq; Concilia, & Sacri Canones clericis, siue secularibus, siue etiam regularibus interdicunt in Concilio Aquilgrani sub Ludouico Pio celebrato c. 125. & in cap. Mandamus 19. quæst. 3. Alio modo lata acceptione pro superiori veste externa, quæ vicem pallij, vel birri gerit, & eius loco deferri consueuit, non solùm à monachis, verùm etiam à clericis, & laicis, & non solum Christianis, sed etiam paganis. Sciendum enim est, antiquos, quòd illud capitis tegumentum, quod birretum nunc dicimus, in vsu non haberent, in vestibus superioribus aliquid deferre consueuisse, quo eum oporteret, ipsum caput tegerent, à quo tegumento iuxta variam illius formam vel ampliorem, vel strictiorem ipsæ etiam vestes varium nomen sortiebantur, aut birrorum, aut cucullarum: cucullion enim, à quo cuculla dicitur, capitis tegumentum p propriè illud est, quod etiam collum tegit, & ambit. hinc deductum vt omnes vestes superiores, & externæ, huiusmodi tegumentum habentes, lata quadam significatione cucullarum nomine vocentur, vnde etia n fit, vt canonici regulares præsertim Italici vestem exteriorem cum eiusmodi operimento deferentes, à quibusdam cucullati, & monachi dicantur. Nec desinit etiam ex ipsismet canonicis regularibus, præsertim inter Hispanos, qui dicant canonicos Italicos eiusmodi habitum assumentes, ad monachatum transisse, vt videri potest apud Ioannem Trullum lib. 1. de ordine canonicorum regularium cap. 11. Quanquam sic asserentes errore manifestissimo hallucinentur, cū quòd cū cappa, quam Italici cappuccio, siue cucullo deferunt, non nuper fuerit ab illis excogitata, sed sit habitus antiquus canonicorum, vt in Clementina 1. de electione, in verbo Habitus notatur, tum quòd eadem cappa non sit propriè cuculla monastica, quæ clericis interdicitur, sed habitus accidentalis extrinsecus, non solùm mona his, sed etiam clericis, & laicis antiquitùs communis. nam quod huiusmodi habitum ferrent clerici, habes ex Vita s. Germani Episcopi Antisiodorensis, descripta per s. Antoninum 2. par. tit. 11. cap. 17. §. 1. vbi dicit: *Indumentum eius semper cuculla, & tunica, nec hyeme adiectio, nec æstate leuamen est admissum, quod vtrunque tandiu in vsu fuit, nisi forte donatum esset, donec attritione nimia solueretur.* Quod verò etiam laici siue christiani, siue pagani cuculis vterentur, habes ex Codice Theodosiano lib. 14. tit. 10. l. 1. vbi hæc leguntur: *Seruos sanè omnium, quorum tamen dominos sollicitudine constat militia non teneri, aut birris vti permittimus, aut cucullis.* Sed & Cato de re rustica cap. 2. ait, cucullam, siue cucullionem (idem nanq; sunt) genus vestis rusticanæ, ac vilis fuisse, qua illi ad iniuriam aëris pellendam tegebantur. & hæc causa extitit, meo iudicio, quod vsus cucullarum apud solos monachos, qui vilioribus, & humilioribus indumentis ex humilitate vtuntur, fuerit retentus, cum tamen olim etiam nonnulli clerici, & sanctissimi Episcopi illas in vsu haberent.

Quartum dubium. Beatus Patricius Angelo iubente ex Hybernia in Gallias transiuit, vbi sancti Germani discipulus fuit, qui non canonicus regularis, sed frater Eremita extitit, vt ex habitu illius à s. Antonino descripto apparet: erat enim illius habitus eremiticus, & ei, quem s. Fulgentius gerebat, omnino similis, nimirum cuculla, & tunica cingulo præcincta, quod nec etiam dormiturus soluebat. postea eodem Angelo monente, ad quosdam Eremitas peruenit, & cum illis octo annis mansit. Hæc omnia ex Probo illius vitæ autore ita scribente: *Et fugiens inde peruenit ad Martinum Episcopum Turonensem, & quatuor annis mansit cum eo, & tonso capite ordinatus est ab eo in clericum, & tenuit lectionem, & doctrinam ab eo peracto verò quadriennio apparuit ei Angelus Domini, & dixit illi, Vade ad plebem Dei, id est ad Eremitas, & mansit cum Eremitis octo annis.* Subdit Ioannes Marquez probabile admodum sibi videri illos fuisse Ere- IV.

se Eremitas Insulæ Lirinensis, qui sub D. Augustini regula degebant, vt probabile putat Antonius Yepes.

Respondeo, in hoc dubio multa verè dubia, immo & falsa complicari. Primò quod ad Ptobi historiam attinet, illa non ab omnibus recipitur, & in aliquibus falsa esse conuincitur apertissimè, vt cum dicit sanctum Patricium non à Cœlestino Primo, neque à sancto Germano Antisiodorensi, sed ab Amatore ipsius Germani prædecessore, ac ordinatore fuisse Scotorum Episcopum ordinatum. Secundò, quod ait sanctum Germanum fuisse eremitam Augustinensem, falsum est tum in se, tum ad hominem, secundum se, quia sanctus Germanus splendidissimis ortus natalibus, & in artibus liberalibus apprimè eruditus, cum ciuitatis Antisiodorensis præfectura fungeretur, repente à sancto Amatore ciuitatis Episcopo, Dei nutu, & inspiratione apprehensus, clericus, sacerdos, & Episcopus fuit ordinatus, nec ante Episcopatum, nec postea, vitam monasticam, aut eremiticam professus fuit. & hęc ex eodem Antonino loco proximè citato paret. Ad hominem verò, quia idem Marquez cap. 6. §. 4. de Beato Augustino verba faciens, contendit Episcopum nulli regulari instituto seipsum posse subijcere, & in eo præcedentia vota religionis penitus extingui. Quare cum constet, sanctum Germanum ante Episcopatum eremitam, aut monachum nullatenus fuisse, nec post Episcopatum, siue in Episcopatu viræ monasticæ potuit seipsum subijcere. neque verum est, eundem fuisse D. Germani, & B. Fulgentij habitum, cum Beatus Fulgentius nunquam legatur cucullam induisse. nequè D. Germani cucullа habitus monasticus proprius, & essentialis extitit, sed vestis superior externa, qua ille ob humilitatem, quòd vilior esset, pro birro, vel pro pallio vtebatur. Tertiò falsum, & fabulosum omnino est, eremitas illos, ad quos Diuus Patricius postea iuit, Insulæ Lirinensis incolas fuisse, vel Lirinenses sub Beati Augustini regula militasse, nam quo tempore Beatus Martinus in viuis agebar, qui sanctum Patricium ordinauit, Insula Lirinensis nondum habitabatur, primusq; illius loci incola fuit sanctus Honoratus, qui cum Beato Hilario fugatis serpentibus eum locum tenuit, & monasterium ibi fundauit, non sub regula D. Augustini, sed sub regula à se præscripta, de qua re plura ex instituto lib. 1. sunt notata, ad quem lectores beneuolos remitto. qui verò fuerint illi eremitæ, ad quos sanctus Patricius, Angelo monente, profectus fuit, data opera Iocellinus cap. 24. hisce verbis aperit: *Sedit animo sancti Patricij sedem petere sancti Petri, in petra fundati, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ canonicis institutis vberius imbui, cupiens autoritate Apostolica iter, & actus suos roborari. Cum autem quod corde conceperat, enodasset sancto Germano, approbauit sanctum ipsius propositum sanctus Germanus, adiungens ei Christi seruum Segetium presbyterum itineris socium, laboris solatium, sanctæ conuersationis testem idoneum. Profectus verò diuino instinctu, seu reuelatione Angelica ad quendam in quadam Insula Tyrreni maris degentem secessit, solitariæ vitæ, opinionis optimæ, magni meriti virum, nomine ac opere Iustum. Cumque post sanctam salutationem salutaria verba conferrent, dedit idem vir Dei Patricio Baculum, quem se suscepisse asseruit de manu Domini Iesu sibi apparentis, ipsi conferendum. Erant etiam in eadem Insula quidam alij viri ab habitaculo illius solitarij semoti, quorum quidam iuuenes videbantur, alij senes decrepiti, cum quibus cum conseruisset Patricius colloquium, didicit ab eis, senissimos esse filios illorum iuuenum. cumque admirans sanctus Patricius inquisiuisset euentum tam grandis miraculi, respondentes dixerunt ei, nos à pueritia, Domino miserante, misericordiæ operibus fuimus iugiter intenti, ostiumq; nostrum patuit omni viatori, pro Christi nomine victualia, siue hospitium petenti; quadam nocte quendam peregrinum in manu baculum habentem hospitio collegimus, & secundum posse nostrum omnem ei humanitatem exhibuimus. Mane igitur facto nos benedixit, & ait: Ego sum Iesus Christus, cuius hactenus membris ministrastis, quem hac nocte in propria suscepistis persona. Deinde baculum, quem manu gestabat, dedit viro Dei spirituali Patri nostro, præcipiens illi, vt illum seruaret, & cuidam peregrino nomine Patricio post multos dies ad se venturo tribueret. Hæc dicens ascendit in cœlum, nosq; permansimus in eodem statu iuuenilis decoris, & vigoris, quo tunc fuimus, vsque in diem hodiernum. Filij verò nostri, qui tunc erant paruuli, iam vt cernis, facti sunt decrepiti. Sanctus verò Patricius Deo gratias agens cum viro Dei diebus aliquot mansit, ac eius exemplo magis, ac magis in Deum proficiens, et tandem vale facto cum baculo Iesu proficiscebatur, quo proposuit.* Hæc ille, ex quibus habes, quinam illi Eremitæ essent, an Augustinenses, qui Augustino seniores erant, an in Insula Lirinensi, quæ per ea tempora à serpentibus tota obsidebatur. Habes etiam, vnde sanctus Patricius baculum illum mirabilem habuerit, qui baculus Iesu dicebatur, & apud Hybernos in tanta veneratione habebatur.

Qvintum dubium. Iocellinus in vita sancti Patricij cap. 17. apertè scribit, Beatum Patricium eremitas in Hybernia instituisse: *Nulla, inquit, eremus, nullus penè terræ angulus, aut locus in insula tam remotus, qui perfectis monachis, aut monialibus non repleretur, &c.* Quodque magis dubium confirmat, refert Riccardus Stanhiurtus in vita Sancti Patricij pag. 71. inuentum Chyrographum in monasterio Glastonensi huius, qui sequitur tenoris: *In nomine Domini nostri Iesu Christi. Ego Patricius humilis seruunculus* Dei *anno Incarnationis eiusdem 433. in Hyberniam à sanctissimo Papa Cœlestino legatus Dei gratia Hybernicos ad fidem veritatis conuerti, & cum eos in fide Catholica solidassem, tandem in Britanniam sum reuersus ad Insulam Aualoniæ, & ibi duodecim fra-* V.

tres inueni eremiticam vitam ducentes, & cum inueni eos humiles, ac quietos, elegi potius eum illis abiectus esse, quàm in regalibus curijs habitare: sicque licet inuitum in pastorem me prætulerunt.

Respõdeo ex verbis Gocellini citatis, quæ ille habet nõ c. 17. sed 174. nihil pro institutione Eremit. concludi. quot enim fuerunt, & sunt nunc etiam canonicorum monasteria in locis solitarijs, & ab hominum conuersatione longè remotissimis? nihilominus mea sententia hæc est, virum illum Apostolicum more primitiuæ Ecclesiæ duos in Hybernia regularium ordines instituisse, alterum clericorum, alterum monachorum, qui laicorum nascentis Ecclesiæ vitam, & institutum retinerent. & primis quidem regulam ipsam Apostolicam præsertim à B. Augustino conquadratam, & in scriptis redactam, seruandam dedisse: secundis verò ipsum Patricium regulam ex Actis Apostolicis, vel sententijs sanctorum Patrum, aut etiam ex ipsamet Augustini regula depromptam præscripsisse. Id namque Venerabilis Beda in Vita sãcti Patricij notauit, dicens: *Monachorum plebibus intererat, regulamq; quam tenerent, Spiritu sancto repletus condidit.* Consentit Gocellinus loco proximè citaro ex cap. 174. vbi de monachis per sanctum Patricium in Hybernia constitutis verba faciens subdit: *Viuebant enim secundum regulam à S. Patricio illis præfixam, mundi contemptu, cælestium appetitu, sancta mortificatione carnis, ac abdicatione voluntatis propriæ, pares Ægyptijs Monachis, merito, atque numero, itaut exteras atque longinquas regiones illustrarent verbo, ac religionis exemplo.* Vbi vides iuxta Gocellini sententiam, beatum Patricium in religiosis Hybernensibus instituendis, morem primitiuæ Ecclesiæ, & præsertim à D. Marco in Ecclesia Alexandrina seruatum, de quo supra cap. 4. satis dictum fuit imitari voluisse. Porro autem quod ad Chyrographum in Glastonensi monasterio inuentum spectat, illud in primis monendum, apud Stanhiurtum pag. 71. à Marquez allegata minimè reperiri, sed nec alibi, quantum in eodem libro, raptim tamen peruoluto, videre concessum fuit. Sed siue apud illum, siue apud alios repetiatur, nonnisi falsum, apocryphum, & ab aliquo impostore confictum, facilè videbunt, qui sancti Patricij vitam à supradictis auroribus descriptam legerint. ille enim non in Britannia, vel inter eremitas insulæ Aualoniæ, illorum Prioratum gerens, sed in Hybernia Archiepiscopus sancto fine decedens in ciuitate Dunensi Deo specialiter disponente, religioso, & solemni ritu tumulatus est, vbi sanctissima illius pignora infinitis miraculis per multa secula coruscauerunt. Et profectò quis adeò desipiat, vt credat, virum Apostolicum, ad quem totius Hyberniæ solicitudo ex dispensatione Sedis Apostolicæ spectabat, vti illius Apostolum, & Ecclesiæ Hybernicæ primatem per sedem Apostolicam ordinatum, tanti gregis cura posthabita, ad Insulam Aualoniam inter eremitas confugere voluisse, ad duodecim eremitarum præfecturam gerendam? quod etiamsi efficere in animo ei sedisset, tamen absque speciali Sedis Apostolicæ dispensatione minimè licebat. Sed puto, nec meus me animus fallit, huius chyrographi aurorem ei similem esse, qui fingit B. Augustinum suorum clericorum, & ciuium consuetudinem pertæsum, relicta propria Ecclesia tempore quadragesimali, & Paschali in eremum ad quosdam suos eremitas se recepisse, sermone 5. ad fratres in Eremo. de quo supra libro 1. cap. 31. dictum fuit.

Per hæc verò ad alia multa responderi potest, VI. quæ idem Marquez eodem loco ad probandum, Beatum Patricium suos Eremiras Augustinenses in Hyberniam inuexisse, & propagasse, longo discursu inculcat, de duobus monachis ex Scotia tempore Caroli Magni in Gallias transmigrantibus, & ab eodem receptis, & ad fundandas scholas Parisienses, & Papienses ab eodem Carolo destinatis: de instituto item ss. Columbæ: & Colũbani, & Galli Colũbani discipuli, in quib. multa à veritate aliena comminiscitur, vt quòd Carolus Magnus ipsos Augustinenses monachos maximo gaudio complecteretur, & pari beneuolentia prosequeretur. quæ si de Eremitis Augustinensibus intelligat, dicit commenta esse hominis, sibi, ac suis blandientis, nullus non videt, qui in historijs Conciliorum Aquisgrani, & Moguntini, ac Turonensis legerit, tempore Caroli Magni, ac etiam longè post illum, nullos in Gallijs fuisse monachos sub s. Augustini, sed omnes sub D. Benedicti regula institutos. Quare absolutè, & sine hæsitatione dicendum est, vel illos monachos ex Hybernia in Gallias profectos, regulares canonicos fuisse, aut certè monachos, nõ Eremitas Augustinianos, sed per Diuum Patricium sub regula ab ipso eis tradita institutos, quod etiam de sanctis Columba, & Columbano, & aliis multis in Angliam, Gallias, Belgium, & Alemaniam profectis valdè probabiliter dici potest. Vel eãdem dicendum Congelũ, Columbam, & Columbanum, & alios sanctos viros monachos proprij instituti per illos excogitati, & per Episcopos, in quorum Diœcesibus degebant, probari, autores, & professores extitisse. neque enim in ea sumus opinione, veriùs autem errore illorum, qui putant, nullos alios fuisse in Occidente monachos, præter Benedictinos. quid enim prohibebat? eo præsertim tempore, quo tum in Italia, tum etiam in Gallijs, Hispanijs, & Hybernia monachi fuisse memorantur, antequam D. Benedictus nasceretur.

Vnus superest Malachias Hyberniæ Archie- VII. piscopus, quem non solùm Regulæ Diui Augustini professorem, verùm etiam eremitici instituti alumnum idem Marquez obtrudere conatur, quod in eius Vita dicat Bernardus, illum sub Imario in quadam cella vitam eremiticam diutius egisse. sed in hoc quoque à scopo veritatis illum aberrare plurimum intelligent, qui eiusdem sancti Malachiæ vitam legerint ab eodem Diuo Bernardo scriptam,

& à

& à sancto Antonino tit. 17. cap. 2. abbreuiatam; ibi namque quis, & qualis Imarius ille fuerit declarans, sub cuius disciplina Beatus Malachias vitam solitariam ducebat, ita scribit: *Erat autem in Ciuitate Ardamacha, in qua nutritus est Malachias, vir sanctus, & austeræ admodum vitæ, qui cellam habens intra Ecclesiam, Deo seruiebat, ieiunijs, & obsecrationibus vacans die, ac nocte. Ad hunc se contulit Malachias, ab eo formam vitæ accepturus: seditque ipse solitarius, sed infra paucos dies habuit imitatores non paucos exemplo sui prouocatos, tandem ordinatus est sacerdos anno ætatis suæ 25.* Ecce quis, & qualis sanctus ille Imarius fuerit, ad quē Malachias vitæ formam accepturus iuit. non Eremita, non in syluis, non in solitudine viuens, sed in ciuitate, ac in cella intra Ecclesiam constituta, quales olim erant, & nunc sunt cellæ, in quibus clerici canonici apud Ecclesias, & intra Vrbes sub Regulæ canonicæ districtione vitam solitariam lectionibus, meditationibus, & orationibus traducunt. ibi sedēs B. Malachias solitarius habuit infra paucos dies imitatores non paucos, qui illius exemplo excitati ad Ecclesiam conuolabant, & illud vitæ genus assumebant, quod & beatus Bernardus Clareuallensis in suo ad Religionem ingressu fecisse legitur, quem triginta iuuenes nobiles ad monasterium fuere secuti: non autem quod patet Monachorum effectus statim fuerit, vel quòd monasterium instituerit, vel monachos tunc regendos suspeperit, vt Marquez asserit. Postea verò quam sacerdos an. ætat. suæ 25. fuit ordinatus, & Episcopus vices illi suas commisit, vt munus illi commissum dignè exercere valeret, ad quendam Episcopum sanctitatis nomine celebrem contendit, ac monasterium Benchoriense reparandum postea assumpsit: nec tamen monachus factus est. Demum ad episcopalis dignitatis gratiam euectus, confestim, inquit, Bernardus more suo curauit adsciscere ad solatium sibi de filijs suis conuentum regularium clericorum. quæ cum scribat Bernardus, qui Malachiam vidit, & dicat, illum de more suo asciuisse sibi ex filijs suis conuentum regularium clericorum, omnem suspicionem eliminat, & in meridiana luce monstrat, illum ante Episcopatum non cum eremitis in solitudine, sed in ciuitate cum clericis regularibus regulariter vixisse. Denique ipse Diuus Bernardus, qui eius vitam optimè perspectam habuit, & scripsit, nunquam illum inter monachos, sed semper in ordine clericorum reposuit, vnde in libro vitæ ipsius beati Malachiæ dixit, rarò talem inter clericos inueniri. quem tamen non est dubium inter monachos repositurum, si ille verè monachus fuisset. quam sententiam cum vniuersalis Hybernensium traditio confirmet, quæ illum beati Augustini Regulæ professorem facit, quod idem Marquez eodem cap. §. 4. liberè confitetur, perspicuum est, beatum Malachiam clericum canonicum, non autem Eremitam Augustinensem extitisse, adeo vt superfluum sit contendere hanc veritatem pluribus illustrare.

Caput trigesimumsextum.

De Ecclesijs, & monasterijs Canonicorum Regularium in Regno Scotorum consistentibus.

DE propagatione canonicorum regularium in Prouincia, siue in Regno Scotorum verba facturus, ne legentes ob locorum synonimiam labantur in errores, vnum ante omnia necessariò monendum existimaui, duas nimirum prouincias longa maris intercapedine seiunctas nomen Scotiæ olim habuisse, quarum altera ea est, quam nunc Scotiam dicimus. Borealis nimirum Albionis, siue Britanniæ, siue Anglicanæ insulæ portio, quæ ab Australi Duedo, ac Soluco fluminibus secernitur, quam terram Pictorum, siue Albaniam nuncupare veteres scriptores consueuerunt. Altera verò cum Hybernia eadem est, quam nunc Irlandiam dicimus, de qua duobus proximè præcedentibus capitibus sermo est habitus. nam Hyberniam Scotiam olim vocatam, testes sunt ex priscis autoribus, D. Prosperus Aquitanus lib. contra collatorem cap. 41. scribens, Palladium à Papa Cœlestino Scotorum Episcopū ordinatum, quod ipsum repetit in Chronico in consulatu Dionysij, & Florentij, & iterumin consulatu Bassi, & Antiochi, Beda tum in Vita sancti Patricij, tum in historia Gentis Anglorum cap. 1. ad finem sic dicens: *Hybernia longitudine, & latitudine sui status, & salubritate, ac serenitate aërum multum Britanniæ præstat, & post pauca. Hæc autem propriè patria Scotorum est.* Probus quoque, & Marianus Scotus, & Gocellinus, qui sancti Patricij vitam scripserunt, vel de eius Apostolatu ad Hybernos sunt locuti, omnes sine hæsitatione ad Scotos illum missum dixerunt. Consentit Sigibertus in Chronico sub anno 432. scribens: *Cœlestinus Papa ad Scotos in Christum credentes Palladium mittit primum Episcopum, post quem ad eosdem ab eodem Cœlestino missus est s. Patricius, genere Brito, filius Couches sororis sancti Martini Turonensis.* & postea sub anno 491. *Sanctus Patricius Secundus Hyberniæ Archiepiscopus anno ætatis suæ 122. in Christo quieuit.* Ex recentioribus verò Giraldus Cambrensis in descriptione Hyberniæ distinctione tertia cap. decimo sexto, ita inquit: *Hic quoque notandum videtur, prædicto Nello Hyberniæ Monarchiam obtinente, sex filios Muredi Regis Vltoniæ in classe non modica Boreales Britanniæ partes occupasse, vnde & gens ab ijs propagata, & specificato vocabulo Scotia vocata vsque in hodiernum, Angulum illum inhabitant.* Adstipulatur Baronius tum in notis ad Martyrologium sub die decimaseptima Martij, tum in Annalibus tomo quinto sub anno 431. num. 188. & tomo sexto sub

sub anno 495. n. 20. vt breuitati consulentes alios omittamus.

Porro alteram Albionis partem septentrionalem non solùm à modernis, verùm etiam à plerisq, vetustissimis autoribus vsu frequenti Scotiam nuncupatam, multis testimonijs collatis ostendit eruditissimus Iurecõsultus Thomas Dempsterus Scotus, & Baro de Muresck in apparatu ad Historiam Scoticam libro 1. capite 3. ad quem ne in re notissima probanda superfluè laboremus, legentes remitto.

II. CVi verò istud nomen Scotiæ primitùs obrigerit, an Hyberniæ, an illi Britanniæ parti, quæ Scotia nunc dicitur, controuersia est non leuis inter scribentes, de qua Venerabilis Beda loco proximè citato ex historia Gentis Anglorum libro primo capite primo ita scribit: *Est autem Hybernia insula omnium post Britanniam maxima, ad Occidentem quidem Britanniæ sita, sed sicut contra Aquilonem ea breuior; ita in meridiem se trans illius fines plurimum protendens vsque contra Hispania Septentrionalia, quamuis magno æquore interiacente perueniś. ad banc ergo vsque peruenientes nauigio Picti, vt diximus, petierunt in ea sibi quoque sedes, & habitationem donari.* Respondebant Scoti, *quia non ambos eos caperet insula sed possumus, inquiunt, salubre consilium vobis dare, quid agere valeatis. Nouimus insulam aliam esse non procul à nostra contra ortum Solis, quam sæpè lucidis diebus de longe aspicere solemus, hanc adire si vultis, habitabilem vobis facere valetis: & si qui restiterint, nobis auxiliarijs vtemini. Itaque petentes Britanniam Picti, habitare per Septentrionales insulæ partes cœperunt, nam Austrina Britones occupauerant. Cumque vxores Picti non habentes peterent à Scotis, ea solum conditione dare consenserunt, vt vbi res veniret in dubium magis de fæminea Regũ prosapia, quàm de masculina Regem sibi eligerent; quod vsque hodie apud Pictos constat esse seruatum. Procedente hoc tempore Britannia post Britones, & Pictos tertiam Scotorum nationem in Pictorum parte recepit, qui Duce Reuda de Hybernia progressi, vel amicitia, vel ferro sibimet inter eos sedes, quas hactenus habent, vindicauerunt.* Hæc Beda; cui Giraldus Cambrensis loco proximè citato adstipulatur, necnon Henricus Huntigdoniensis historiæ Anglicanæ lib. 1. pag. mihi 300. eisdem penè verbis.

Cæterùm contrariam sententiam, quod nomen Scotorum ex Britonibus Septentrionalibus ad Hybernos transierit, non è contra ab Hybernis ad Britones, sine ad Pictos, primosque originarios, & veros Scotos, non Hybernos, sed Boreales Britannos extitisse, idem Thomas Dempsterus proximè allegatus pluribus contendit. Mihi vero cum ex iam dictis de nomine Scotiæ, & quid eo nomine nunc temporis passim intelligant scribentes, satis constet; nedum huius difficultatis attigisse sit satis: nunc enim nomine Scotiæ non amplius Hyberniam, ex vsu loquendi, accipimus, sed eam solam Britanniæ insulæ partem, quæ ad Septentrionem vergens tum à modernis, tùm etiam vetustis autoribus probatis Regnũ Scotiæ nũcupatur.

POrro quod ad præsens institutum nunc attinet, III.
quis in hoc regno canonici ordinis primus fuerit propagator, si vera sunt, quæ de Aidano, & Columba, & alijs Episcopis, Doctoribus, & sanctissimis viris ex Hybernia in Septentrionalem Angliam profectis, de Euãgelio Pictis prædicato, & de Gente Pictorum ad fidem Catholicam conuersa, de Ecclesijs in eo Regno institutis, monasterijs erectis, & propagatis idem Venerabilis Beda lib. tertio eiusdem historiæ cap. tertio, quarto, & sequentibus vsque ad finem scribit, mihi certissimum est, paulò post Beati Patricij obitum in regno Scotorum ipsum ordinem Canonicum fuisse propagatum, scilicet circa annum quingentesimum quinquagesimum quintum, de qua re idem Venerabilis Beda lib. tertio cap. quarto in hunc modum scribit: *Siquidem anno Incarnationis Dominicæ quingentesimo quinquagesimo quinto, quo tempore gubernaculum Romani Imperij post Iustinianum Iustinus minor accepit, venit de Hybernia presbyter, & Abbas habitu, & vita Monachi insignis nomine Columba Britanniam, prædicaturus verbum Dei prouincijs Septentrionalium Pictorum, hoc est eis, quæ arduis, atque horrentibus montium iugis ab Australibus eorum sunt regionibus sequestratæ, &c.* Et multa alia ibidem prosequitur, quæ breuitati consulens omitto, quod apud ipsum Bedam legi possint. neque aliquem mouere debet, Venerabilem Bedam ipsum Columbam, & alios Episcopos, & Doctores ex Hybernia, quam ibi vocat Scotiam, in Angliam tum Australem, tum Septentrionalem traijcientes, Monachos, non clericos appellare, cum ex superius allegatis tum primo tum hoc, secundo libro, satis constet, sub nomine monachorum ipsos clericos canonicos comprehensos, idque ex ipsomet Beda eodem libro capite vigesimo sexto, & lib. 4. cap. 4. cuius verba semel, & iterum recitauimus, manifestissimè teneamus, & quod caput est, cum ipsa monasteria à sancto Columba fundata inter collegia ordinis canonicorum regularium referantur ab Historicis, qui monasteriorum Scoticorum fundationes literis mandauerunt.

IN Regno Scotiæ fuit præcipuum, ac inter cæ-
teta canonicorum regularium collegia, cum IV.
primis illustre, quod s. Andreę nuncupabatur, quod primò in Cathedralem erectum Sixtus IV. Archiepiscopali dignitate auxit anno primo sui Pontificatus, subiectis illi suffraganeis Episcopis Glasquenensi, Dunkeldensi, Aberdonensi, Muranensi, Brechinensi, Dumblanensi, Rosenensi, Katenensi, Candidæ casæ, Lismorensi, Sordorensi, & Insulensi. Perseuerauit in Ecclesia s. Andreæ disciplina, & institutio canonicorum regularium vsque ad tempora Alexandri VI. vt ex Prouinciali Romano habetur, de qua Ticinensis in Dilucidario: *Archiepiscopatus*, inquit, *vniuersitatis S. Andreę in Scotia. cuius Prior pręcedit quoscũq; Abbates aliorũ ord. in toto*

ille regno Scotiæ, & sub illo Episcopatu sūt quinquaginta duo Prioratus canonicorum regularium : Cuius Ticinensis dictum probat in suo apparatu ad Historiam Scoticam libro primo, capite decimo quinto eruditissimus Thomas Dempsterus illius regni Gentilis. *Octuagesimum secundum (scilicet monasterium) Sancti Andreæ in Fife ordinis sancti Augustini fundauit, inquit, Rex Alexander Primus. Hector Boeth. lib. 17. pag. 348. Huius Priores solemni Comitiorum regni conuentu omnes Abbates præcedebant, non modò ex veteri prærogatiua, sed & sententia Iacobi Primi Regis, contendente Abbate de Calco, vt est in Scotichronico lib. 6. cap. 49. notat diligens autor Augustinus de nouis Ticinensis in progressu canonicorum regularium pag. 49. vt inde appareat Scotichronicum non fuisse peregrinis ignotum, nam & ille & Vuion notant.*

Sed & aliorum multorum collegiorum nostri ordinis interScotos olim consistentium idem autor ibi loci meminit, quæ totidem verbis ab illo accepta, hic reddenda putamus, omissis tamen collegijs Præmonstratensium, etsi inter monasteria canonicorum regularium illa etiam numerentur. Sunt autem sequentia.

Monasterium nuncupatum Ieduuod in Clydesdale, quod ordini sancti Augustini fundauit sanctus Dauid Rex. Historici vocant Iedburgum. Hector Boeth. lib. 12. pag. 264. hoc cum viginti millibus Anglorum Comes Surræus impijssime Iacobi Quinti tempore expilauit, & deuastauit, nec loci reuerentia rapaces militum manus coërcuit. clades illa contigit anno millesimo quingentesimo vigesimo tertio, Ioannes Leslæus libro nono, nomen à fluuio syluam interluente habet. quare melius Ieduuod, quàm Iedburg: sic enim Scoticrhonicon habet lib. 10. cap. 40.

V. Monasterium S. Crucis vulgò Halyrudhouus in Laudonia propè Regiam Edimburgum in Sylua condita, vbi die festo sancti Dauid Rex Venatus à ceruo percussus, dum cornu comprehenderet, Crucis imaginem, non cerui cornu vidit, eodemque loco cœnobium magnificentissimum erexit, & D. Augustini canonicis concessit, vt narrat illius loci Martyrologium. Hector Boeth Descriptione Scotiæ. Annus fundationis millesimus centesimus decimus tertius. Meminit Clemens Tertius apud Rogerum Houedenum diligentem, sed in rebus regum nostrorum mendacem scriptorem par. 2. pag. 369. Primus Abbas sanctus Aluuinus, sancti Dauidis Regis confessor. Meminit eiusdem Abbatiæ noster Ticinensis: verùm non à Rege Dauid, sed à Rege Gulielmo fundatum scribit. Sed autori Scotico, & de Scoticis agenti maior fides adhibenda.

Monasterium, quod dicitur Campus Kennethi, vulgò Cambus Kinneth propè Stirlingū, ordini D. Aug. idem Rex fundauit. Hector Boeth. ibid. nobile, morte, & sepultura Iacubi III. Regis. Leslæus lib. 8.

Monasterium Insulæ missarum in Stratherne ordini s. Augu. fundauit Gilbertus Comes Stratherniæ, vt in carta originaria continetur. Boeth. lib. 14.

Monasterium Emoniæ Insulæ ordini s. Augustini fundauit Rex Alexander Primus cognomento Ferox. Hoc historijs asseruandis, ac publicis Regni monimentis reponendis dicatum. Hector Boeth. Scotiæ descriptione.

Monasterium Sconæ in Gaurrea ordini s. Augustini fundauit Rex Alexander Primus, & sanctæ Trinitati, & sancto Michaëli dicauit, cuius meminit Bulla Papæ Clementis III. apud Rogerum Houedenum par. 2. Historiæ pag. 369. Hic lapis fuit fatalis coronandis Scotiæ Regibus, à regni principio veneratione summa habitus. Hector Boeth. lib. 12. pag. 264. lapidi ex Aegypto, vt fabulantur, allato hi versicuh inerant.

Ni fallit fatum, Scoti quocunque locatum
Inuenient lapidem, regnare tenentur ibidem.

Monasterium Insulæ Mahomo canonicorum, vt puto, regularium.

Monasterium Orneley in Insulis ordini sancti Augustini fundauit sanctusColumba. Leslæus. Hic s. Buonis cognomento Bardi corpus, & opera religiosa cura asseruabantur.

Monasterium Insulæ s. Mariæ in Galuueia ordinis s. Augustini. Cella s. Crucis multis reliquijs nobilitatur.

Monasterium Insulæ sancti Colmoci ordini sancti Augustini fundauit Mordachus Comes de Monteth.

Monasterium Maij in Insula ordinis s. Augustini Cella sancti Andreæ s. Adriano Martyri sacrum. Hector Boeth. lib. 10. pag. 206. multorum martyrum a Danis cæsorum corporibus fœlix.

Monasterium Insulæ de Læuin ordinis s. Augustini, Cella etiam s. Andreæ s. Philano dicata, ad quem creberrimi totainsula concursus, & piorum peregrinatio posterioribus etiam temporibus, custodia Mariæ Reginæ durissima.

Monasterium Restennot in Augusta Abbatia, vt puto, ordinis s. Augustini Cella de Ieduuod, sed de hoc delibero.

Monasterium Monimusk in Mar ordini s. Augustini, fundauit Episcopus sancti Andreæ.

Monasterium Locthay In Mar Ordinis sancti Augustini. Cella Sconæ.

Monasterium Insulę Lonæ ordinis s. Augustini, qui ferunt Rochetum, ait Polychronicon. Fundator sanctus Columba, vt aiunt. quis dotarit, non reperio. Hæc omnia habentur ex Thoma Dempstero.

Monasterium insulæ s. Columbæ in Episcopatu Dunkeldensi ordinis sancti Augustini, ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Monasterium dictū Scouuet in Episcopatu Glasquensi Prouinciæ sancti Andreæ ordinis sancti Augustini ex libro taxarum.

Monasterium dictum de Pitinenne Prioratus in Archiepiscopatu sancti Andreæ ordinis sancti Augustini, liber taxarum Apostolicarum. In eodem Archiepiscopatu alia nō pauca collegia canonicorū Regu-

Regularium tempore Innocentij Tertij Pontificis fuisse, illius literæ ad Episcopum s. Andreæ datæ indicant, quas lib. 1. pag. 80. videre potes.

Caput trigesimumseptimum.

De Ecclesijs, & Monasterijs Ordinis Canonicorum Regularium Anglicanis.

I.

AVtor est Iocellinus monachus in Vita sancti Patricij cap. 167. Beatum illum virum secundò Roma in Hyberniam reuertētem, in suo regressu per aliquod temporis spatium in Britannia, quæ illius natalis fuit patria, moratum, monasteria multa fundasse, & alia à Paganis destructa per eum reparata, monachorum sacris conuentibus secundum formam religionis, quam eis præfixerat annuentibus repleuisse. Sed & Venerabilis Beda locis proximo capite notatis, ac in primis lib. 3. cap. 3. de Episcopis, & alijs sacris Doctoribus ab Osuualdo Rege Anglorum ex Scoria siue Hybernia in Angliam ascitis differens, hûc in modum exorditur: *Idem ergo Osuuald mox vbi Regnum suscepit, desiderans totam, cui præesse cœpit, gentem fidei Christianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnandis barbaris iam cœperat, misit ad maiores natu Scotorum, inter quos exulans, ipse baptismatis sacramenta cum ijs qui secum erant, militibus consecutus erat, petens, vt sibi mitteretur antistes, cuius doctrina, ac ministerio gens, quam regebat Anglorum, Dominicæ fidei, & dona disceret, & susciperet sacramenta. Neque aliquando tardiùs, quod petebat, impetrauit. Accepit namque Pontificem Aidanum, summa mansuetudinis, ac pietatis, & moderaminis virum, habentemque zelum* Dei, *quamuis non plenè secundum scientiam,* & infra. *Veniente igitur ad se Episcopo, Rex locum sedis Episcopalis in Insula Lindisfarnensi, vbi ipse petebat, tribuit.* & infra: *Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire in Brittanniam, atque in illis Anglorum Prouincijs, quibus regnauit Osuuald, magna deuotione verbum fidei prædicare, & credentibus gratiam baptismi, quicunque erant sacerdotali gradu præditi, ministrare. Construebantur ergo Ecclesiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum* Dei *populi gaudentes, donabantur munere Regio possessiones, & territoria ad instituenda monasteria, imbuebantur præceptoribus Scotis paruuli Anglorum, vnà cum maioribus studijs, & obseruatione disciplinæ regularis: nam monachi erant maximè, qui ad prædicandum venerant, monachus ipse Episcopus Eudanus de Insula, quæ vocatur Hu, destinatus, &c.* Et alia plura in toto libro, & sequentibus prosequitur. Ex quibus clarè liquet, in Occiduis salutem Anglorum Prouincijs Hyberniam aspicientibus, canonicam institutionem tum per sanctum Patricium, qui in ea Britanniæ regione natus fuerat, tum per illius discipulos post eius obitum longè ante D. Augustini in Angliam aduentum, fuisse plantatam, & multis erectis monasterijs latè propagatam.

CAeterùm de Beato ipso Augustino Anglorum Apostolo, quem Magnus Gregorius ad illarum gentium illuminationem, & conuersionem delegauit, certo certius est, per illum in omnibus Anglorum Ecclesijs, & Prouincijs clericos more Apostolico regulariter viuentes, quales illi nascentis Ecclesiæ extiterant, fuisse mandato Apostolico institutos. Extat enim de hac institutione canonicorum regularium in Ecclesijs Anglorum ipsius magni Gregorij mandatum in Responsionibus ad quæstiones per prædictum Augustinum propositas, quod in hoc sensu, & ad hoc ipsum institutum refert Gratianus in cap. Quia tua fraternitas, duodecima, quæstione prima: *Quia,* inquit, *tua fraternitas monasterij regulis erudita seorsum non debet fieri à clericis suis in Ecclesia Anglorum, quæ autore Deo nuper ad fidem perducta est, hanc debet instituere conuersationem, quæ in initio nascentis Ecclesiæ fuit Patribus nostris, in quibus nullus eorum ex eis, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, si qui verò sunt clerici extra sacros ordines &c.* II.

Nec audiendi, qui hæc non de regularibus clericis, siue canonicis, sed monachis ordinis Diui Benedicti intelligenda contendunt, quos ab Augustino Monacho in cathedralibus Anglicanis pro clericis institutos aiunt exemplo Cantuariensis Metropolitanæ, Vuigorniensis, & Vvintoniensis, & aliarum quarundam cathedralium adducti, quas ab illarum institutione non canonicorum regularium, sed monachorum Benedictinensium fuisse putant. Primò quia sic dicentibus tum ipse Gratianus alioqui monachus: & partium monasticarum acerrimus propugnator aduersatur, qui non de monachis, sed de clericis magnum Gregorium locurum arbitratur. & textus ipse de clericis, non de monachis loquitur. & semel, si de monachis, non de clericis intelligendus est, perperam eo loci, vbi de solis clericis agitur, ab ipso Gratiano est allegatus. tum etiam Summus Pontifex Eugenius Quartus in Bulla, per quam Canonicos regulares sacrosanctæ Lateranensi Basilicæ vti originarios eiusdem Ecclesiæ clericos restituit, in qua D. Gregorij sententiam non de monachis, sed de ipsis clericis sic interpretatur: *Huius profectò sacri ordinis, & sancti propositi post sanctos Apostolos primùm in Alexandrina Ecclesia Marcus Petri discipulus fuit institutor, & conditor, ac gloriosus Doctor Augustinus Episcopus diuinis regulis, & doctrina decorauit, & sanctæ memoriæ Vrbanus insignis Martyr, & Sanctissimus Pontifex Generalis Decreti ordine reformauit, & Beatissimus Gregorius Augustino Anglorum Episcopo velut plantatio-*

tationem sacram in commissa sibi populo præcepit institui, & in Occidentis finibus ampliauit.

III. SEcundò quia decipiuntur manifestè, qui putant, monachos Vuintonienses, aut Vuigornienses, aut etiam Cantuarienses, aut demum quosuis alios in dictis Ecclesijs ab initio constitutos. nam habeo testes ex ijsdem monachis, quos proferam, & quibus probem, clericos regulares in dictis Ecclesijs, excepta Cantuariensi, vsque ad annum circiter millesimum stetisse: ac subinde soluta paulatim disciplina canonica, eosdem vel appetitu vitæ laxioris, vel astu circunuentos quorundam monachorum illarum Ecclesiarum Antistitum loco pulsos, vt monachi subintroducerentur. in primis enim id vltroneus fatetur Gulielmus Malbesburiensis de Regibus Anglorum libro secundo, capite octauo, pagina mihi quinquagesima sexta, vbi de Osuualdo Odonis Cantuariensis Episcopi nepote, & Vuigorniensi primùm Episcopo, deinde Eboracensi Archiepiscopo, ex monasterio Floriacensi assumpto, nec non de illius zelo in monachismo ampliando differens, hæc prodit: *Nam easdem terens orbitas, monachorum regulam iure suo ampliauit, sedem Episcopalem Vuigorniensem clericis non vi pulsis, sed arte sancta circunuentis, repleuit monachis regularibus. Expulerat ante regali iussione Ethelualdus Episcopus clericos de Vuintonia, qui cum data à Rege sibi optione, vt aut regulariter viuerent, aut loco cederent, magisque vitam mollem elegissent, tunc tota insula incertis vagabantur sedibus.* & infra eodem capite pagina quinquagesima octaua; narrationem gestorum Regis Edgari prosecutus, subdit ex nomine ipsius Regis: *Ego Edgarus totius Albionis Basileus, necnon maritimorum, seu insulanorum Regum circumhabitantium, adeo vt nullius progenitorum meorum subiectione, largiflua Dei gratia suppetente, sublimatus, quid imperij mei potissimum Regi Regum deuo darem, tanti memor honoris, solertiùs sæpè tractaui. Pię igitur fautrix deuotionis peruigili meæ studiositati superna subito insinuauit, quæque in regno meo instaurare monasteria, quæ velat musciuis scindulis, cariosisque tabulis tigno tenus visibiliter diruta sit, quod maius est, tatus à seruitio Dei fermè vacua, fuerant neglecta idiotis nempe clericis eiectis, nullis regularis religionis disciplinæ subiectis, plurimis in locis sanctioris seriei, scilicet, monachici habitus, præfeci pastores, ad ruinosa quæque templorũ reintegranda.* Euectus est Edgarus ad Regnum anno humanæ salutis 960. cuius autoritate nonnullis quidem sanctissimis monachis in regimine præcipuarum Ecclesiarum constitutis, antiquis clericis, quòd nullum amplius canonicæ disciplinæ vestigium teneret, ex illorum monasterijs eiectis, monachi subintroierunt. Consentit per omnia Henricus Hutingdoniensis Archid. libro primo pagina mihi 356. ita de eodem Rege Edgaro scribens: *Edgari pacifici anno quinto Etheluualdus venerabilis feliciter Episcopatum Vuincestrense suscepit. hic secundo Episcopatus sui anno quosdam canonicos in veteri monasterio Vuincestrense degentes, & ordinem suum pigrè, & negligenter seruantes eiecit, & Monachos imposuit, quæ Ecclesia temporibus nostris loco auulsa est, quia nimis coniuncta erat matri Ecclesiæ, quæ sedes est Episcopi. consensu igitur Episcopi, & Abbatis monasterij extra muros vrbis fundata est.* Et ne putes, hunc Episcopum Etheluualdum de solo monasterio cathedrali contiguo, non de ipsa cathedrali canonicos eiecisse, vt monachos introduceret, lege supra-memoratum Gulielmum Malbesburiensem lib. secundo de Episcopis Anglicanis Vuintoniensis Ecclesiæ, hæc dicentem in Episcopo Ethelnodo: *Clerici Episcopatus simul, & alterius Ecclesiæ, quæ iuxta erat, quam nouum monasterium vocabant, data optione, vt aut vitam mutarent, aut loco cederent, molliorem partem eligentes, exturbati sunt, monachis introductis.* & infra de monasterio eidem Cathedrali contiguo, de quo proximè dictum est: *Est*, inquit, *in eadem ciuitate monasterium, quod quondam Rex Elfredus mente conceperat, & Eduardus filius ædificauerat, & in eo canonicos posuerat, Grimbaldo quondam monacho Flandrense suadente, qui ibi magna gloria humatus sanctus prædicatur, & creditur. Sed B. M. Etheluualdus canonicis expulsis, monachos posuit, præficiens eis Abbatem Edgardum nomine, de quo superius dixi. Ad huius monasterij officinas instituendas sufficiens terræ spatium ab Episcopo Benefuulfo, & canonicis illius temporis mercatus supradictus Rex, ad vnumquemq; pedem Marcam auri publico pondere pensitauit, & erant ambæ Ecclesiæ sic vicinæ parietibus contiguis, vt voces canentium alia obstreperent alijs. Vnde tum propter hoc, tum propter cætera infelix liuor plurimas effodiebat causas, quibus non modicas inuicem exculperent offensas. quapropter nuper cænobium extra vrbem translatum sanctiùs colitur, & liberiùs insignitur.*

VErùm ne dum audis, Regem Edgarum canonicis ex antiquis Ecclesijs, & monasterijs pellendis, & in eorum locum monachis subrogandis tam impensè deditum, existimes illum sua sponte, & non potiùs monachorum suasione, ac stimulis eam prouinciam suscepisse, audi quæso te lector, quæ Rogerus Houedenus in suis Annalibus sub anno 963. de eodem Etheluualdo Vuintoniensi Episcopo, & ipsius Regis Edgari intimo consiliario notauit: *Anno*, inquit, *963. S. Etheluualdus Venerabilis Abbas à Beato Dunstano educatus, mortuo Brictelmo Episcopatum Vuintoniensis Ecclesiæ suscepit, & eodem anno iussu Regis expulsis clericis, vetus monasterium cum monachis instituit. Hic namque Regem, cuius eximius erat Consiliarius, ad hoc maximè prouocauit, vt clericos à monasterijs expelleret, & monachos, sanctimonialesque in eis collocaret.* Quos verò tumultus idem clerici ex prædictis antiquis monasterijs pulsati excitarint, idem Houedenus in Annalibus parte 1. sub anno 975. immo ipsemet IV.

Guliel-

Gulielmus Malbesburiensis lib. 1. de Regibus Anglicanis c.9.& lib.1.de Episcopis Anglicanis in Lamphranco referunt, quę apud illos legi possunt.

Non dissimilem casum tulerunt clerici cathedrales Schireburnenses eodem Gulielmo referente lib. 1. de Episcopis Schireburnensibus in Vuilfrino, qui in sede Episcopali constitutus, confestim eiectis clericis monachos instituit: *Ne*, inquit, *in tanta contemporaneorum Episcoporum sedulitate dormitare videretur*. Sed & clerici Rofenses eodem modo, licet ex dissimili causa, è cathedrali eiecti, & eorum loco monachi subrogati, sub Lamphranco Cantuariensi Archiepiscopo memorantur ab eodem Gulielmo lib. 1. de Archiepiscopis Cantuariensibus in Lamphranco.

V. HInc planè vides, ante annum 960. in omnibus cathedralibus Anglicanis, ac in eis præsertim, quas Monachi postea tenuerunt, non monachos D. Benedicti, sed clericos regulariter iuxta morem nascentis Ecclesiæ viuentes, per Diuum Augustinum Anglorum Episcopum fuisse constitutus, vt perperam, & contra veritatem historiæ scripserit Odericus Vitalis monachus Vticensis lib. 4. suæ Historiæ Ecclesiasticæ sub anno 1070. pag. mihi 516. Augustinum, & Laurentium, aliosq; primos prædicatores Anglorum, quòd monachi essent, in Episcopijs suis monachos vice canonicorum, quod vix in alijs terris inuenitur, piè constituisse. contrarium enim verissimum est, nimirum clericos regulariter viuentes per prædictos viros Apostolicos ordinatione Apostolica, in Ecclesijs Anglicanis primùm fuisse institutos: ipsis verò cedentibus, vel deficientibus, aut etiam vi pulsis, & arte circumuentis, subintroisse monachos. vnam excipio Cantuariensem Metropolitanam, in qua post sancti Augustini decessum Laurentium illius successorem, Bonifacio Romano Pontifice permittente, & speciali rescripto ad instantiam Ethelberti Anglorum Regis concedente, monachos posuisse, idem Gulielmus Malbesburiensis de Episcopis Anglicanis lib. 1. pag. 208. scribit. quanquam de hoc non satis adhuc constet, cum non desint eodem autore ibi loci paulo superiùs, nimirum pagina 203. referente, qui affirment, Elfricum Secundum à Dunstano Archiepiscopum monachos in eadem Ecclesia, pulsatis clericis, posuisse, quæ res hanc veritatem non solùm non infirmat, sed potius euidentissimè confirmat, si aduertamus, specialem dispensationē, & concessionē arguere, generalem iuris dispositionē contrarium iubere. Præter quod illud etiam non omittendum, licet Laurentius, siue alius quispiam in Ecclesia Cantuariensi conuentum monachorum statuerit, non tamen eiectos clericos, sed quod etiam in alijs Ecclesijs præcipuis factū didicimus, & superiùs monuimus, vnà cum conuentu monachorum stetisse collegium canonicorum, quod ne monstrum ex frigido cerebro confictum insimules, lege in primis ordinationem Archiepiscopi Dunstani ab eodem autore eodem libro, pagina ducentesima prima, relatam; necnon quæ de beati Thomæ Cantuariensis Archidiaconatu, de illius martyrio, de clericis fores templi claudere conantibus, & qui eidem martyrio aderant, ab omnibus Historicis passim traduntur. & ad omnem dubitationem excludendam, vide literas Alexandri Tertij Romani Pontificis Archiepiscopo Cantuariensi directas pro quodam canonico in eadem Ecclesia instituendo, seu pro præbenda eidem iam instituto assignanda, quæ referuntur in Decretali Gregoriano cap. Relatum. de Præbendis, in hunc modum: *Relatum est*. & infra. *Quoniam igitur dignum est, vt postquam magister I. in Ecclesia tua canonicus est institutus, & à te habuit in promissis de conferenda sibi prima præbenda, cum in Ecclesia ipsa vacaret, vt debeat præbendę integritate gaudere; mandamus, quatenus si idem I. in Ecclesia tua est canonicè institutus, & in choro, & capitulo, & in alijs, quorum vsus est communis, potestatem sicut canonicus habet, ei præbendam, si qua nunc vacat, vel cum ibi primò vacauerit, secundum promissionem tuam concedas liberaliter, & assignes: quia non est congruum, vt præbenda careat, qui in canonicum noscitur esse receptus*. Hæc Alexander Papa, quæ de monachis verificari omnino nequeunt, qui nec canonici erant, nec tales in literis Apostolicis vnquam dicti sunt, nec præbendas habebant, quippe qui communiter sine proprio, ex solemni professione, viuere debebant, nec ab Episcopo instituebantur, nec ad Archiepiscopum collatio beneficiorum illorum spectabat.

IN hoc igitur Regno Anglorum omnes Ecclesiæ cathedrales saltem ante annum nongentesimum sexagesimum fuerunt canonicorum regularium, vt ex supra allegatis patet. paulatim verò dissoluta disciplina regulari, quædam illarum ad statum omnino secularem transierunt: quædam verò per monachos ordinis Diui Benedicti, curantibus nonnullis sanctissimis Episcopis ex eodem ordine assumptis, fuerunt reformatæ, qui in eisdem per multa annorum curricula perseuerauerunt, vt etiam ex Pontificali Romano colligi potest. De Metropolitana Eboracensi legitur in Vita sancti [illegible]lberti, quod per Egbertum Eboracensem Archiepiscopum in Ecclesia Metropolitana s. Petri in canonicum ordinatus, in conuentu illo tā strictè per biennium regularibus disciplinis se mancipauit, quod omnibus fratribus perfectè, & regulariter viuentibus forma, & exemplar factus fuit, & postea in Abbatem electus. extant literæ Alexandri III. ad Archiepiscopum Eboracensem, cui mandat, vt in suo monasterio regulares regularem habitum deferant, quæ referuntur in Breuiario Extrauagantium Præpositi Papiensis. VI.

De Ecclesijs Vuigorniensi, Vuintoriensi, Schireburnensi, & Roffensi habes ex supra dictis. De Lindisfarnēsi vide Venerabilem Bedam libro tertio capite quarto Historiæ Anglorum, & Gulielmum libro tertio de Episc. Anglicanis Lindisfarnensibus præsertim pag. ducentesima septuagesima sexta.

De Episcopis Candidæ casæ eundem in eodem lib. De Dorcestrensi, & Lincolniensi vide Matthæum Parisium sub anno 1241. vbi de sedis translatione, & secularizatione pluribus edisserit, & Gulielmum Malbesburiensem lib. 4. de Episcopis Dorcestrensibus. De Conuentrensi, in qua cum monachis erāt canonici, vide eundem Matthæum Parisium sub anno 1239. plura scribentem.

Sed præter Ecclesias cathedrales fuisse ante annum 960. per omnes prouincias Anglorum monasteria canonicorum, quæ pulsis clericis sub Rege Edgaro data fuerunt monachis, Rogerus Houedenus 1. par. Historiæ pag. 426. his verbis attestatur. *Anno 969. Rex Anglorum pacificus Edgarus sancto Dunstano Dorbernensis, & B. Osuualdo Vuigorniensis, & S. Etheluualdo Vuintoniensis Ecclesiæ Episcopis præcepit, vt expulsis clericis in maioribus monasterijs per Merciam constructis, monachos collocarent. vnde S. Osuualdus sui voti compos effectus clericos Vuigorniensis Ecclesiæ monachalem habitum suscipere recusantes de monasterio expulit, &c.* Quorum autem nomina, vel fundationes siue ante prædictum Edgarum, siue postea factæ ad meam notitiam deuenerunt, notatis autoribus, ex quibus fideliter sunt collecta subijcio. Ea verò sunt

VII. PRimum monasterium S. Gregorij apud Cantuariam. de isto Gulielmus in Lanfranco. *Extra Cantuariam vrbem in Aquilonari parte lapideas domos omnibus egenis, in Occidentali parte regia valetudine fluentibus ligneas locauit. Canonicis etiam apud S. Gregorium regularibus institutis, qui ijs diuina facerent officia, diuisis pro varietate sexuum habitationibus, sumptibusq; prouisis.* Priori sancti Gregorij scribit Innocentius III. lib. 1. pag. 17.

Secundum in ciuitate Vuintoniensi prope cathedralem ab Eduardo Rege Elfredi filio canonicis fundatum, sed pulsis clericis ab Etheluualdo Episcopo monachis collatum. de quo supra. Guliel. lib. 2. de Episcopis Vuintoniensibus in Etheluualdo.

Tertium S. Etheldridæ in Insula, siue in Episcopatu Eliensi, primùm monialium, postea clericorū. deinde pulsis clericis monachorum. Idē Gulielm. in Episcopis Eliensibus lib. 4.

Quartum Oxerfordense prius sanctimonialium à sanctissima virgine Fridesuida Regia stirpe genita fundatum, postea tempore Engelredi igne consumptum, sed mox Regis pœnitentia purgatum restitutum, & possessionibus auctum, & clericis datum, qui tempore succedente cum liberiùs viuerent, tandem locus à Rogero Salisberiensi Episcopo Guimūdo excellentis literaturæ, & non aspernandæ Religionis canonico datus, qui non inoperosè commisso insudans muneri, multos ibi canonicos regulariter victuros exhibuit. Guliel. lib. 4. de Episcopis Dorcestrensibus, & Lincolniensibus.

Quintum S. Petri Excestrense, de quo idem Gulielm. lib. 2. de Episcopis Cridiensibus in Lefrico. *Hic Lefricus eiectis sanctimonialibus à monasterio sancti Petri Episcopatum, & canonicos statuit, qui contra morem Anglorum ad formam Lotharingorū vno triclinio comederent, vno cubiculo accubarent. transmissa est huiusmodi regula ad posteros, quamuis pro luxu temporum nonnulla iam ex parte deciderit, habentq; clerici Oeconomum ab Episcopo constitutū, qui eis dietim necessaria victui, annuatim amictui commoda suggerat.* Hi vt vides, cathedrales erāt. Porro quod ait Gulielmus, eam viuendi formam contra formam, & morem Anglorum introductā, non de prima viuendi forma à S. Augustino præscripta intelligas, sed de relaxata.

SExtum monasterium Christi ciuitatis Londinēsis. De hoc Matth. Parisius sub anno 1107. pag. 84. editionis Londinensis. *Normannus Prior fundauit Ecclesiam Christi Londinensis sub Ordineq; sancti Augustini canonicos collocauit.* Addit ibidem obijsse Mauritium Episcopum Londinensem, qui Ecclesiam sancti Pauli fundauit. VIII.

Septimum sanctæ Crucis Valatinæ vulgo de Valtam in Episcopatu Londinensi, antea Collegiū secularium clericorum. *Sed cum Henricus Secundus Rex de nece sancti Thomæ Cantuariensis diffamatus in expiatione propriæ famæ, & sancti Martyris honorem de fundando monasterio in honorem ipsius Martyris cogitasset, ac etiam votum fecisset, parcere volens proprijs sumptibus, exactis clericis secularibus, in eo canonicos regulares statuit, ratus sancto Martyri pergratum futurum, si illius habitum honestasset.* Polidorus Virgilius Historiæ Anglicanæ lib. 13. sub anno 1178. Matthæus Parisius sub anno 1177. pag. 176. qui dicit autoritate Summi Pontificis eiectos seculares clericos, & regulares introductos in Vigilia Pentecostes Rege procurante Henrico, & præsente, & eadem die Redulphum Cisceftrensem canonicum de manu Londinensis Episcopi curam Ecclesiæ prædictæ suscepisse, ipsi tanquam Diœcesano de canonica subiectione seruanda verbis se obligasse, & fratribus cum eo introductis Priorem ab eodē Episcopo designatum, & in sua sede solemniter collocatum. Dedicata est Ecclesia anno 1242. Regio priuilegio munita 1252. quæ omnia apud eundem Matthæum Parisiensem sub annis eisdem vide. Confirmata, & aucta priuilegia per Innocentium III. quæ habes lib. 1. suarum epistolarum multis in locis.

Octauum S. Mariæ de Maritonia à ciuitate Londinensi septimo ferè milliario distans, de cuius fundatione Polidorus Virgilius lib. 16. sub anno 1227. *Monasterium de Maritonia, quod distat à Londino septem milliaribus, fundatum à Gilberto principe Normanno, qui cum Gulielmo primo in Angliā traiecerat.* Traiecit autem Gulielmus primus in Angliam anno circiter 1060. vt ex fastis Regum Anglicorum habes. Claruit hoc Cœnobium educatione S. Thomæ Cantuariensis Episcopi, & martyris sub Roberto Priore. Geruasius Dorobennensis autor Quadriloqui lib. 1. c. 4. Raphaël Olinschend. pag. 407.

NOnum Abbatia S. Mariæ apud Legecestriam. meminit illius Matthæus Parisius sub anno 1234. his verbis: *Stephanus verò de Legraue in Ecclesia* IX.

Ecclesia sanctæ Mariæ in Abbatia canonicorum apud Legecestriā delituit, & qui prius à clericatu ad militiam per arrogantiam confugerat, ad clericatus affectum reuersus, coronam, quam reliquerat inconsulto Episcopo, reuocauit.

Decimum. Prioratus apud S. Albanum diœcesis Herefordensis meminit idem Matthæus sub anno 1248. casum lugubrem eius loci Prioris referēs, qui dum frumenti consertum aggerem, quem, vt inquit, vulgariter tassum appellamus, venalem æstimaret, agger ille nutans, & inordinatè compositus, subito corruit super eum, & antequam garbæ glomeratæ super ipsum dissipari possent, memoratus Prior homo quidem simplex, & substantiæ tenuis, miserabiliter suffocatus expirauit.

Vndecimum S. Bartholomæi Londinensis, refert de hoc cœnobio præfatus autor sub anno 1250. quod cum Archiepiscopus Cantuariensis Londinū profectus, vt eius ciuitatis clericos tam seculares, quàm regulares visitaret, à cathedralibus repulsam habuisset. *In crastino ira adhuc tumidus, & lorica, vt perhibent, qui viderunt, indutus venit ad prioratum S. Bartholomæi, vt ibi Canonicos visitaret, cui aduentanti, & Ecclesiam intranti occurrit Subprior cum solemnitate, multorum accensione cereorum, & sonitu campanarum. Erant autem in Cappis Chorealibus valdè pretiosis, quarum preciosissimā habuit Subprior memoratus, de quo sibi exhibito honore non multum curauit Archiepiscopus, dixitque, se illuc venisse, vt visitaret Canonicos, &c.* & tragediam satis flebilem ibi loci prosequitur: nam cū vnus canonicorum, omnium nomine, Archiepiscopo respondisset, ipsos Episcopum peritum, & prudentem habere, ad quem spectabat, si opus esset, illos visitare, & quod nec debebant, nec volebant in contemptum eiusdem Episcopi ab alijs visitari, idē Archiepiscopus ira succensus in Subpriorem irruit, & suæ conditionis oblitus, ipsum sanctum virum, religiosum, & sacerdotem in medio Ecclesiæ existentem pugno impiè in faciem, & in pectus percussit, & in caput impulit truculenter. & alia multa, quæ ob reuerentiam dignitatis Archiepiscopalis reticenda existimo. Subdit, idem Archiepiscopum cum alijs canonicis regularibus sanctæ Trinitatis agere voluisse, & alia multa, quæ apud illum videri possunt.

Duodecimum. Abbatia S. Mariæ de Crokestuna, in qua Rex Ioannes anno 1216. naturæ debitū soluit, cuius rei euentum idem Parisius sub eodem anno 1216. sic refert. *Veruntamen summo inde diluculo licet cum labore recedens (scilicet Rex Ioannes) ad Castellum de Lafort hospitaturus perrexit, vbi maxima corporis prægrauatus molestia, in crastino vix ad Castellum de Neuuere equo vehente peruenit: quo in loco inualescente morbo, ab Abbate de Crokestuna consilium Confessionis, & Eucharistia suscepit.* & infra. *Abbas igitur Canonicorum Crokestoniæ peritissimus in medicinis, qui Medicus Regis tunc temporis extiterat, facta anatomia de corpore Regio, &c. moriturus domui de Crokestuna decem librarum terram contulit opulentam.*

Decimum tertium de Neuuenhā. meminit eiusdem dictus Matthæus Parisius sub anno 1252. pag. 1145. & cuiusdam Vuillelmi de Bellocampo eiusdē monasterij persecutoris. *Qui didicerat ex vxore sua,* inquit, *vxorius enim erat, religiosos plusquam milites impugnare, dum tam per spatium duodenne Canonicos de Neuuenham incessanter fatigarat, durus existens, & petrinus, quibus patronus debuit existere.*

Decimum quartum de Neuburgo iuxta syluā, quæ dicitur Cucullina. Eius Priori, & canonicis scribit Innocentius III. lib. 2. fol. 329. confirmans eis Ecclesiam de Houingham iuxta concessionem C. prædecessoris sui. Habuit viros præclaros, & eruditos, quorum meminerunt Pitsius de Scriptoribus Anglicanis, & Matthæus Parisius sub anno 1254. & 1256. nimirum Ioannem canonicū, eiusdem monasterij Priorem, & Henrico tertio Regi mirificè charum, qui à canonicis Carleolensibus, vt eum Episcopum eligerent, vrgentissimis precibus postulauit, nec obtinuit, & Gulielmum cognomento Paruum, qui floruit circa annum 1200. ex eodem Pitsio. X.

Decimum quintum Romeniense, fundatum anno 1258. à Domino Ioanne Marsel Beuerleiæ Præposito, qui vt præfatus Matthæus Parisius sub eodem anno 1258. pag. 1294. scribit: *Cum esset Domini Regis clericus, & consiliarius specialis, vir prudens, & circumspectus, ac diues, prudenter considerans, quoniam Regis gratia non est hæreditaria, vel prosperitas mundi semper duratura, vnam domum Religiosorum scilicet canonicorum regularium fundauit, & grataner locupletauit iuxta Romeniam ad duo milliaria supra mare, & illam canonicis instaurauit.*

16. *Exemplo Petri Chaceport, qui quondam domum eiusdem Ordinis paucis retro actis diebus piè, ac fœliciter fundauerat, informatus, vt sic per bona temporalia transeuntes non amitterent æterna.*

Decimum septimum S. Trinitatis Londinense. Habuit virum insignem Riccardum Londinensem, qui multis libris editis claruit anno Domini 1200. teste Ioanne Pitsio de Scriptoribus Anglicanis, vbi & Catalogum operum illius scribit. Meminit eiusdem monasterij Matthæus Parisius tum sub anno 1250. tum sub anno 1256.

Decimum octauum Chiechense, ex quo ad Cantuariensem Archiepiscopatum assumptus est Gulielmus anno Domini 1123. Odericus Vitalis monachus Vticensis lib. 12. Ecclesiasticæ Historiæ sub eodem anno, vel sub 1120. pag. 873. vbi hæc habet. *Tandem anno ab Incarnatione Domini 1123. indictione 1. Radulfus Archiepiscopus 13. Kalend. Nouemb. Cantuariæ obijt. cui Gulielmus Corbuliensis canonicus regularis post aliquot annos successit. Ecce antiquus mos pro inuidia, qua clerici contra monachos vtebantur, deprauatus fuit: Augustinus enim monachus, qui primus in Anglia Euangelium*

Ii iiij *præ-*

prædicauit &c. Angli monachos, quia per eos ad Deũ conuersi sunt, indesinenter diligentes, honorauerunt, ipsiq; clerici reuerenter, & benignè sibi monachos præferri gauisi sunt. Nunc autem mores, & leges mutata sunt, & clerici vt monachos confutent, aut conculcent, clericos extollunt. Vide quæso Lector, quàm benè cum D. Gregorio hic monachus concordet: nam S. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo mandauit, in omnibus Ecclesijs Anglorum regulares canonicos institui, qui eas vsque ad annum circiter millesimum tenuerunt, eo tempore, vel paulò ante quidam monachi, Edgaro Rege fauente, in sedibus Episcopalibus Cantuariensi, Vuigorniensi, & Vuintoniensi semel constituti, non de vno monacho ad Episcopatum promouendo, sed de omnibus canonicis ex antiquis illorum Ecclesijs, & monasterijs turbandis statim agere, Regem stimulare, impellere pro viribus certatim studuerunt, nec ab incoeptis, donec optatis potirentur, desistere voluerunt. Hic verò Monachulus pro vno canonico regulari in Archiepiscopum Cantuariensem suffecto, omnes Anglos inuidentiæ, & veterum legum, & morum perturbatores, quin & monachorum conculcatores, accusare non veretur.

XI. Decimum nonũ Abbatiale S. Osytæ de Chuc. habet insigne priuilegium Innocentij III. lib. primo epistolarum fol. 126.

Vigesimum S. Osuualdi in diœcesi Glocestrensi. de eius fundatione, & antiquitate Gulielmus Malbesburiensis lib. 4. de Episcopis Vuigorniensibus pag. 283. Priori, & Canonicis S. Osuualdi scripsit Innocentius III. lib. 2. fol. 327. quibus ad exemplar C. prædecessoris sui quatuor Ecclesias confirmat.

Vigesimum primum Gisiburnense in Occiduis Angliæ finibus, hospitio S. Malachiæ Hybernorum Archiepiscopi decoratum, vt inquit D. Bernardus in vita eiusdem S. Malachiæ S. Percunctatus ad finem. *In ipso, inquit, introitu Angliæ diuertit ad Ecclesiam Gisiburnensem, vbi habitant viri Religiosi Canonicam degentes vitam ab antiquo familiares ei pro sua religiositate, & honestate.*

Vigesimum secundum S. Mariæ de Brigdlintona in diœcesi Eboracensi multorum bonorum hominũ sanctitate, & doctrina illustrium Seminarium: nam ex hoc monasterio prodierunt in primis Achardus eius cœnobij primùm canonicus, postea S. Victoris Parisiensis Abbas, ac deinde Episcopus Abrincensis, qui multa sui præclari ingenij monimenta reliquit, apud Ioannem Pitsium de Scriptoribus Anglicanis. Creatus est autem Episcopus Abrincensis anno 1162. ex continuatore Sigiberti sub eodem anno, & ex historia Normandica fol. 997. sub 1160. Georgius Riplarius vir ingenij perspicacis, Poëta, Rethor, Mathematicus insignis, & omnium scientiarum peritissimus, qui arctioris vitæ desiderio ad Carmelitas, Pontificis dispensatione, concessit. hic inter alia sui ingenij monumenta, quæ idem Pitsius recenset, scripsit vitam S. Ioannis Brigdlintoni lib. 1. Gregorius quoque Hortumbreuus musicus peritissimus, & Chori præcentor, sed & in sacris literis apprimè versatus, quemadmodum illius scripta indicant, quorum meminit idem Pitsius, ac demum sanctus Ioannes de Brigdlintona nuncupatus, & illius monasterij Abbas, vir eximiæ tum eruditionis, tum sanctitatis, qui in suis contemplationibus exthases mirabiles patiens, arcanas visiones habuisse perhibetur, & de futuris reuelationes, quibus homines terrens, à vitijs reuocabat, qui tandem multis sanctitatis indicijs euidentissimis relictis, anno 1379. sub Riccardo secundo ad cœlestem patriã migrauit, in Sanctorum numerum relatus. Scripserunt eius vitam Georgius, siue Ioannes Riplarius eius monasterij primùm Canonicus, postea Carmelita, & ex Italis Augustinus noster Ticinensis, sed diminutam, & cum errorum admixtione, vt qui veras historias Anglicanas non habuit, inter quos ille notandus, quod sub anno 1412. illius obitum reponit.

Vigesimum tertium Essibiense in occiduis Angliæ regionibus. Meminit Pitsius de Scriptoribus Anglicanis in Alexandro Essibiensis monasterij Priore Chronographo, quem virum magnæ integritatis, & lectionis commendat, cuiusque multa præclara ingenij monumenta in Catalogo Scriptorum Anglicorum refert, atq; illum floruisse circa annum 1220. XII.

Vigesimum quartum Oxoniense S. Augustini, cuius inter alios alumnus, & professus extitit Alexander cognomento Necham, qui multa commentaria in varios libros diuinarum Scripturarum elaborauit, quorum meminerunt Sixtus Senensis in Bibliotheca, & Pitsius de Scriptoribus Anglicanis, floruit autem anno 1215. quo tempore ipsius monasterij Abbas est renunciatus.

Vigesimum quintum Langtoniense apud Claudiocestriam, cui præfuit insignis Abbas nomine Clemens Claudiocestrensis circa annum 1170. Pitsio tradente in eodem libro, in quo varia eiusdẽ viri scripta numerat, necnon Gulielmus Langtoniensis ab eodem monasterio, cuius Abbatiam moderatus est, ita cognominatus, & inter Scriptores Anglicanos ab eodem Pitsio relatus sub an. 1230.

Vigesimum sextum Leicenstrense item Abbatiale, cui præfuit Gilbertus Foliotus, vir prudens, & insigniter doctus primùm eiusdem monasterij Abbas, postea Herefordensis, deinde Londinensis Episcopus, & semel, omni laude dignus, hoc excepto, quod Henrico II. Regi contra D. Thomam Cantuariensem Episcopum, adhæsit, & scripsit pro causa Regis ad Alexandrum Tertium, & alia, quæ refert Pitsius libro sæpe memorato. vixit circa annum 1177. Philippus item Repingtonus in eodem monasterio literis claruit anno 1410.

Vigesimum septimum Oxoniense de Osnei nuncupatum, cuius fuisse Canonicos Gualterum Bakerum, qui scripsit historiam de Vita, & morte Regis Eduardi II. & claruit anno 1320. necnon Thomam Vuiccium, qui scripsit historiam rerum Anglicarum à principio Regni Gulielmi primi vsque ad Eduar-

Eduardum primum, & Catalogum Abbatum sui monasterij,& floruit circa annum 1290.testatur in eodem lib.Pitsius.

Vigesimum octauum Lisburnense,quod B.Brius in Ciuitate Eboracensi ad Thesim fluuium ædificauit,ex eodem Pitsio.

Vigesimum nonum Chrichesllacense apud oppidum Valsingamum Comitatus Norfolcensis,præfuit huic monasterio Richardus Crickesladensis, vir sanctitatis opinione, & singulari doctrina celebris,prout illius scripta testantur à Pitsio notata, qui ait illum floruisse circa ann.1310.

Trigesimum sancti Augustini Græcoladense, id est, in oppido Græcolada nuncupato, cuius meminit idem Pitsius in Roberto Canuro, qui floruit anno 1170. quem eiusdem monasterij collegio adscribit.

Trigesimum primum s. Fridisuidæ apud Oxoniam. Prioratus, cuius fuit Prior idem Robertus Canutus,eodem Pitsio ibi loci referente.

Trigesimum secūdum Plintoniense in Deuonia, cuius canonicus fuit Robertus Plintonus à loco, in quo regulam canonicam fuerat professus,ita cognominatus, qui postea ad Archidiaconatum Tornesij euectus, feruens, & frequens verbi Dei ad populum prædicator euasit. Claruit circa annum 1320.ex Pitsio.

Trigesimū tertiū Vuarotrense apud Castrum Cago Diœcesis Eboracensis ex eodem Pitsio,qui Stephanum Eitonum eius monasterij canonicum post Lælandum multis commendat, quem circa annum 1320.floruisse commemorat.

Trigesimum quartum Ostiey nuncupatum ordinis s. Augustini in Diœcesi Cantuariensi, ex libro Taxarum Apostolicarum.

Trigesimum quintum Prioratus de Nolstad,siue de Holstat Eboracensis Diœcesis. Huius Priori, & canonicis scribit Innocentius Tertius lib. 2. pag. 327. confirmans eis quatuor Ecclesias à B. Eboracensi Archiepiscopo eidem monasterio vnitas.

Trigesimum sextum sancti Andreæ Cistrotonēse in Eliense, siue potius Vellense Diœcesi, per Regem Henricum Tertium monasterio sancti Andreæ apud Insubtes vnitum,quod Cardinalis Gualla de Bicherijs canonicis regularibus ex pecunijs sibi ab eodem Henrico Tertio collatis in expiationem necis beati Thomæ martyris fundauit, & dotauit. vnionem probauit Summus Pontifex. meminit dictæ vnionis,& confirmationis Gregorius Nonus in priuilegio,quod Abbati s. Andreæ Vercellensi, & eius canonicis concessit anno 1227. & sui Pontificatus primo. Suspicor istud non fuisse collegium formatum.

Etsi verò supradictorum monasteriorum nō omnes fundationes teneamus, vero nihilominus cōsentaneum est, pleraq; illorum fuisse vetustissima saltem ante annos quingentos: nam circa annum 1069. monasteria canonicorum in Anglia renouata, Odericus Vitalis Vticensis lib. 4. Historiæ Ecclesiasticæ fol.517.adnotauit.

Demum non omittendum, quod notat Pitsius pag.252.ex Lælando, Gilbertum quemdam natione Anglum,patria Lincolniensem, ex oppido Sempingam,parentibus ex equestri ordine progenitum, diuinæ gloriæ,sanctæq; religionis zelatorem feruētissimum, cum beati Augustini Regulam inter canonicos paulatim neglectum iri animaduertisset, nec tam accuratè obseruari, quemadmodum ipse cupierat, anno Domini 1148. quandam ordinis canonici reformationem aggressum, cuius reformationis cultores à fundatore Gilbertini sunt vocati: eiusq; laboribus Deum ita benedixisse,hominiq; tā lōgam vitam tribuisse,vt ipse adhuc in viuis agens, viderit in tredecim monasterijs à se institutis monachos septingentos, & sanctimoniales plus minus mille centum.

Cum supradicta ex varijs autoribus hinc inde conquisita in vnum collegissem,peruenit ad manus meas volumen Historiæ Ecclesiasticæ Anglicanæ, Autore Nicolao Harpsfeldio Archidiacono Cantuariensi recens editum, cum adiuncto Catalogo monasteriorum, & sacrarum ædium tempore Henrici Regis Angliæ Octaui in Anglia existentium, opera Ioānis Speed Scriptoris Anglici collecto. ex quo sequentem monasteriorum canonici ordinis partialem Catalogum colligendum curaui, totidē verbis ab ipsomet autore deprompum. Circa quem notandum, ipsos canonicos regulares non vno, sed multiplici nomine in eodem Catalogo notari: nam aliquando vocantur canonici regulares, aliquādo canonici Augustiniani,aliquādo canonici albi, quādoq; nigri,quòd duplici habitu in Anglia, sicut etiam in Gallijs,Germania, & alijs prouincijs idem canonici vterentur, aliqui albo, aliqui nigro: sed nihil interest:omnes enim canonicos regulares, non seculares extitisse,duplex nota declarat.Prima titulus monasterij, vel Prioratus locis inditus. Secunda quòd quando Autor canonicorum secularium meminit,conceptis verbis seculares exprimit, Notantur autem ipsa monasteria secundum ordinem Ciuitatum,vel Episcopatuum, in quibus consistebant,hoc pacto videlicet.

In Comitatu Bedfordiæ, vulgo Bedford-Shire.

Bushemedi,aliàs Bissemedi. Fundator.Hugo de bello campo,& Rogerius frater eius. Prioratus. canonici Augustiniani.

Caldeuuelliæ Titulus. Ioannis Baptistæ.Fundator Dominicus Latimers, alij Ioan. de Byddysley. Prioratus. canonici Augustiniani.

Chicksandiæ Tituli s. Mariæ. Fundator Paganus de bello campo. Prioratus Virginum. canonicæ albæ.

Dunstablij Tituli s. Petri. Fundator Henricus primus Rex.Prioratus. canonici nigri.

Neuuenhamiæ. Fundatrix vxor Pagani de Beauchamp. nomine Roisia. Prioratus. canonici Augustiniani.

In Comitatu Bercheriæ, vulgo Barke-Shire.

Bistlehami nunc Bishami, Tituli Christi, & B. Virginis. Fundator Gulielmus montis acuti primus Comes Salisburiensis A. 13. Eduuardi III. Regis monasterium. canonici.

In Comitatu Buckinghamiæ, vulgo Buckinghamshire.

Lauedeni, tituli s. Mariæ, Fundator Ioannes de Bedon. monasterium. albi canonici.

Lusfeldij tituli s. Mariæ, Fundator Robertus Comes Leicestriæ. monasterium. albi canonici.

Missendeni tituli s. Mariæ. Fundator. D'Oiles, siue Doily. monasterium. nigri canonici.

Noteleyæ tituli s. Mariæ. Fundator VValterus Giffard Comes Buckinghamiæ anno Domini 1112. monasterium. nigri canonici.

Paterrenduni. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu Cantabrigiæ vulgo Cambridg-shire.

Cantabrigiæ. Prioratus. Canonici.

Cantabrigiæ Collegia.

Barnvvelliæ tituli s. Andreæ s. Aegidij. Fundator Paganus Peuerell Vexillifer Roberti Ducis Normanniæ in bello sacro tempore Henrici primi Regis. Prioratus. nigri canonici.

S. Emundi. Fundator Canutus Rex. Prioratus. albi canonici.

Fordhami. Fundator Henricus Den vel Deuu. Prioratus. Gilberrini fratres.

Marmoundij. Prioratus. Canonici.

Suuauesfeye. Fundator Alanus la Zouch frater Rohaim Vice Comitis minoris Britanniæ. nigri canonici.

In Comitatu Cantiæ, vulgo Kent.

Beighami tituli s. Mariæ. Fundatores Maiores Thomæ Sakuile, alij Robertus Normham Eques. Prioratus. albi canonici.

Belsintoni, vel Bilsingtoni tituli s. Mariæ. Fundator Ioannes Maunsell. Præpositus Beuerlacensis pro Henrico III. Rege, & Eleonora eius vxore. Prioratus. nigri Canonici.

Bradesokiæ tituli s. Radegundis. Fundator Hugo primus Abbas. monasterium. albi canonici.

Iuxta Cantuariam tituli s. Gregorij, vel s. Georgij. Fundator Louufranus ibidem Archiepiscopus. Prioratus. nigri canonici.

Combeuuelliæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. monasterium. nigri canonici.

Eastbridgiæ. Fundator Henricus I. dedit pro Gulielmo patre quidquid. Robertus Brus dederat Ecclesiæ de Elleburch, & fratribus ibidem regularibus. Hospitium pauperum.

Landon tituli s. Thomæ martyris. monasterium. nigri canonici.

Leodesiæ tituli s. Nicolai. Fundator Robertus Creuecuer. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Lesnesiæ ad Thamisim tituli s. Augustini, vel s. Thomæ martyris. Fundator Riccardus de Lucie summus Angliæ Iusticiarius anno Domini 1179. Prioratus. nigri canonici.

Rochestriæ tituli s. Andreæ. Fundator Gundulfus Episcopus Normannus anno Domini 1080. monasterium. nigri canonici.

Tunbridgæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Riccardus Clare Comes Glocestriæ. Prioratus. nigri canonici.

In Carliolo, vulgo Carlioli.

Carlioli in Cumberlandia tituli s. Mariæ. Fundator Domini Regis progenitor. Prioratus. de quo dictum est supra.

In Comitatu Cestriæ, vulgo Cheshire.

Birkeheadæ tituli s. Iacobi. Fundator Comitis Derbiæ antecessor. monasterium. canonici nigri.

Cestriæ tituli s. Mariæ, Fundator Domini Regis progenitor. monasterium. nigri canonici.

In Comitatu Cornubiæ, vulgo Cornuuall.

Bodmini tituli s. Petri. Fundator primũ Athelstanus Rex, Inde Gulielmus VVaruualt Excestriæ Episcopus, & confirmatum à Ioanne Rege. monasterium. nigri canonici.

Bouariæ s. Petroci. Fundator Rex Athelstanus. monasterium. nigri canonici.

Launcestoni tituli s. Stephani. Fundator Reginaldus Comes Cornuualliæ anno Domini 1150. monasterium. nigri canonici Augustiniani.

In Comitatu Derbiæ vulgo Darby-shire.

Bello-Capite tituli s. Thomæ. Fundator Robertus filius Ranulphi Domini de Alfreton ibidem canonicus. monasterium.

Derbiæ tituli s. Iacobi. Fundator Domini Regis progenitor. Cella. nigri canonici.

Derelegiæ, vel Darleighiæ tituli B. Mariæ. monasterium. nigri canonici.

Repingdoni, alias Repdoni tituli s. Mariæ. Fundator Domini Regis progenitor, alij Aimerus de Valenria, & Randulphus Comes Cestriæ. monasterium. nigri canonici.

In Comitatu Deuoniæ, vulgo Deuon-shire.

Berdlesthoni Prioratus. nigri canonici.

Cliuiæ tit. s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Almarius Comes Cornubiæ. monasteriũ. nigri canonici.

Cuichæ

Cuichæ tituli s. Andreæ. monasterium. nigri monachi.

Hartlandiæ tituli s. Necani martyris. Fundatrix Githa vxor Gooduuini, Riccardus Pictauiensis Archidiaconus, & Gaufridus de Dinan senior, & Oliuerius eius frater benefactores. monasterium. nigri canonici.

Plimptoni tituli s. Petri & Pauli. Fundator Balduuinus de Reduers Comes Deuoniæ, & Dominus de Insula tempore Henrici III. Regis. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Tauistockiæ tituli s. Mariæ, s. Burienæ, Fundator Ordolphus filius Ordgari Comes Deuoniæ anno Domini 961. monasterium. nigri monachi Augustiniani.

Torræ tituli s. Saluatoris. Fundator Gulielmus de Brieuuer. monasterium. albi canonici Augustiniani.

Eboraci vulgo Yorke-shire.

Beuerleyæ Ecclesia Collegiata tituli s. Ioannis. Fundator Ioannes Eboracensis Archiepiscopus, & restaurator Athelstanus Rex anno 629. primùm monachi, postea canonici.

Bridlingtoni tituli s. Mariæ. Fundator Gualterus de Gaunt, & Iordanus Paganell. circa Regnum Conquestoris. monasterium. canonici regulares.

Draxiæ, Fundator Gulielmus Painel antecessor Marmaduci Constabilis. Prioratus. canonici.

Eboraci tituli s. Trinitatis. Fundator Domus canonicorum à Conquestore euersa, sed à Radulpho Painel restaurata pro monachis. monasterium. nigri monachi.

Kirkehami Fundator Vualterus Espec. anno Domini 1122. Augustiniani. vide sup.

Mertoni, vel Martoni. Fundatrix Catharina de Brouumere, Prioratus.

Neuuburgi. Fundator Robertus Mouubray anno Domini 1127. Prioratus. canonici Augustiniani.

Nostelli tituli s. Osuualdi. Fundator primum Robertus Lacy Comes Lincolniæ postea reædificauit A. Henrico I. Regi à sacra confessione. monasterium. canonici.

Sempringhamiæ tituli s. Gilberti, & s. Mariæ Vuotton. Fundator s. Gilbertus auctor ordinis, & Agnes de Chester. monasterium. Gilbertini.

Vuarteri tituli s. Iacobi. Fundator Galfridus Trusbut Eques, & Gulielmus Rosse de Hamela circa tempora Henrici I. Regis. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Vuattoni, Fundator Eustachius Fitz Ioãnis Monoculi, regnante Stephano. monasterium. albi canonici. & moniales.

Vuychamæ, Fundatores Regis maiores. monasterium. albi canonici. & moniales.

In Essexia vulgo Essex.

Chichæ tituli s. Petri, s. Osithæ. Fundator Riccardus Episcopus Londinensis anno Domini 1120. monasterium. nigri canonici.

Colcestriæ tituli s. Ioannis Baptistæ. Fundator Eudo Dapifer Henrici I. monasterium. nigri canonici.

Dummouuæ tituli s. Mariæ. Fundatrix Iuga nobilis Domina anno Domini 1111. Prioratus. nigri canonici.

Gingæ atteslone. Prioratus. nigri canonici.

S. Osithæ. Fundator Riccardus Episcopus Londinensis anno Domini 1520. monasterium. canonici regulares.

Stratford Langthornæ, tituli s. Mariæ. Fundator Gulielmus Mountfitchet primùm. deinde Riccardus II. Rex anno Regni 20. monasterium.

In Comitatu Glocestria vulgo Glocester-shire.

Bronfeildiæ. Prioratus. canonici.

Cirencestriæ tituli s. Mariæ. Fundatores primùm Saxones, inde Henricus I. Rex. monasterium. nigri canonici.

Glocestriæ. Fundator Athelstanus Rex, canonici Augustiniani.

Iuxta Glocestriam, tituli s. Osuualdi, Fundatrix Egelfleda filia Elfredi Regis prima fundatrix anno Domini 910. Prioratus. nigri canonici. alij fratres Prædicatores.

Lanthoniæ prope Glocestriam tituli s. Mariæ. Fundator Milo Comes Herefordiæ. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

In Comitatu Hamptoniæ vulgo Hamp-shire.

Bromeræ tituli s. Trinitatis s. Mariæ s. Michaëlis. Fundator Balduinus Comes de Reduerijs, & Deuoniæ. Prioratus. nigri canonici.

Mottisfonte tituli s. Trinitatis. Fundatores Ranulphus Flammardus Episcopus Dunelmensis, Riccardus de Riparijs Comes Deuoniæ, & Gulielmus de Bruere tempore Gulielmi Rufi. Prioratus. nigri canonici, vel Augustiniani de Berton.

Iuxta Southamptoniam tituli s. Dionysij. Fundator Riccardus I. Rex dictus Cor-leonis anno 1179. Prioratus. nigri canonici.

Southuuikæ tituli s. Mariæ. Fundatores Gulielmus Pontlarge siue Pont-le-arch, & Gulielmus Danys Normanni. Item Gulielmus de Ponteys benefactor. Prioratus. canonici regulares.

In Comitatu Hertfordia, vulgo Herford-shire.

Mirdiallæ tituli s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

Vuymondleyæ. Fundator Riccardus Argenten. Prioratus. canonici.

In Comitatu Hũtingdoniæ vulgo Huntingdon-shire.

Huntingdoniæ tituli s. Mariæ. Fundator Eustachius

chius Louetot. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Stoneleyæ, Fundator Mandeuuill. Comes Essexiæ. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

In Comitatu Lecestriæ, vulgo Leicester-shire.

Bredoni Cella annexa D. Osuualdi. Fundator Domini Regis progenitor, alij Almarus Comes Cornubiæ. monasterium. nigri canonici.

Calæ. Prioratus. nigri canonici.

Laundæ. Fundator Riccardus Bassec diœcesis Lincolniensis. monasterium. nigri canonici.

Vuereuuerdoni. monasterium. nigri canonici.

In Comitatu Lincolniæ, vulgo Lincolne-shire.

Aluinghami tituli s. Mariæ. Fundator Antonius de Bec. Episcopus Dunelmensis, & Patriarcha Ierosolimitanus. Prioratus. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Bolingtoni tituli s. Mariæ. monasterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Brunnæ. nigri canonici.

Cateleyæ, vel Catlini tituli s. Mariæ. Fundator Ioannes Spaule Armiger. monasterium. albi canonici; & moniales Gilbertinæ.

Elshamæ. Fundator Gulielmus Dyue. Prioratus. nigri canonici.

Grimmesbiæ tituli s. Augustini, & s. Toloff. Fundator Domini Regis progenitor. nigri canonici.

Hauerholmæ tituli s. Mariæ. Fundator Alexander. Episcopus Lincolniensis. monasterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Lincolniæ Episcopatus tituli s. Mariæ. monasterium. canonici seculares.

Iuxta Lincolniam tituli s. Catharinæ. Fundator Robertus de Caneto Episcopus Lincolniensis. Prioratus. Gilbertini.

Neuvvhousiæ tituli s. Martialis. Fundator Petrus de Gaulia. albi canonici, & prima domus ordinis Præmonstratensium in Anglia.

Nevvnersbiæ, vel Nun-ormesbiæ. Prioratus. albi canonici, & virgines Gilbertinæ.

Nevvstediæ iuxta Stanfordiam. monasterium. Gilbertini.

Nortoni, vel Nortoni Parke tituli s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Robertus Dercie. monasterium. nigri canonici.

Nun-cottoni tituli s. Mariæ. Prioratus. albi canonici, & moniales Oxenuyesiæ. nigri canonici.

Sempringhamiæ tituli s. Gilberti. Fũdator s. Gilbertus fundator dicti ordinis. monasterium. albi canonici, & moniales Gilbertinæ.

Sixleæ tituli s. Mariæ. albi canonici, & moniales.

Stixvvoldæ, vel Stixvvellæ tituli s. Mariæ. Fundatrix Lucia prima Comitissa de Percha. monasterium. albi canonici, & moniales.

Sanlinsheldæ in Hollandia tituli s. Mariæ. Fundator Robertus Grisleius miles. monasterium. albi canonici.

Sixhillæ. Prioratus. Gilbertini.

Toringtoni tituli s. Mariæ. Fundator Gulielmus de Arundel. nigri canonici.

Torkeseiæ. Prioratus. nigri canonici.

Tupholmiæ tituli s. Mariæ. Fundator Alanus Neuill. monasterium. albi canonici.

In Middlesexia, vulgo Middlesex,
Londini intra mœnia.

In Gay-spurlane Elsing Spitthle. Fundator Gulielmus Elsing Ciuis Londiensis anno Domini 1329. anno 3. Eduuardi III. Hospitium pauperum. canonici regulares. alij centum cæci.

Iuxta Aldgate Ecclesia Christi tituli s. Trinitatis. Fundatrix Mathildis vxor Henrici I. Regis anno Domini 1108. Prioratus. nigri canonici, vel canonici regulares.

Londini extra mœnia in suburbijs.

VVestmonasterij iuxta Charing Crosse Cella annexa Dominæ nostræ de Runciaualle in Nauarræ tituli s. Mariæ. Fundatrix anno 15. Eduuardi Quarti.

In Flecte-streete tituli s. Bartholomæi. Fundator Henricus Rex Angliæ primus fundauit ecclesiã, postea Raherus primus ibidem Prior anno Domini 1102. monasterium. nigri, vel regulares canonici.

Extra Bishopsgate nouum hospitale tituli Beatæ Mariæ. Fundator VValterus Brune, & Roisia vxor eius anno Domini 1235. Prioratus. canonici regulares.

Norfolciæ vulgo Norfolke.

Bokenhamiæ, alias Bukkenhamiæ tituli s. Iacobi. Prioratus. nigri canonici.

Budhamiæ tituli s. Mariæ. nigri canonici.

Hemptoni, vel Hompconi tituli Dominæ nostræ, & s. Stephani. Fundator Riccardus VVard hic canonicus. Prioratus.

Mathoundæ, Virgines moniales Gilbertinæ.

Peneneyæ, & VVormegayæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. Fundator Reginaldus de VVarenna. monasterium. nigri canonici.

Shuldehamiæ tituli s. Crucis, & s. Mariæ. Prioratus. moniales albæ Gilbertinæ.

Thettordiæ tituli s. Mariæ, & s. Ioannis. Fundator Rogerus Bigod Comes Norfolciæ. Prioratus. nigri canonici.

VVestacreiæ tituli s. Mariæ, & omnium Sanctorum. Prioratus. nigri canonici.

VVestderehamæ. monasterium. albi canonici.

VVirhamiæ tituli D. VVinevvaldi. Prioratus. nigri canonici de Martiall.

In

In Comitatu Northamptoniæ vulgo Northampton-shire.

Cachumi tituli s. Petri s. Pauli. Fundatores Gulielmus Knovvles, Hugo Avvresey miles. Prioratus. nigri canonici.
Northamptoniæ tituli s. Iacobi. monasterium. nigri canonici.
S. Dauidis tituli s. Trinitatis, & s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu Nottinghamiæ vulgo Nottimgham-shire.

Thurgattoni tituli s. Petri. Fundator Radulphus Denicour, confirmauit Rex. Prioratus. nigri canon.
VVelbecke tituli s. Iacobi. Fundatores antecessor Episcopi Eliensis Thomas de Cukenay, vel Cokeney. monasterium. nigri canonici.
VVorkesopæ tituli s. Mariæ de Radford. Fundatores Gulielmus Loueto, & antecessores Comitis Salopiæ. monasterium. nigri canonici.

In Comitatu Oxoniensi vulgo Oxford-shire.

Brockeleæ tituli s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.
Dorcheftriæ tituli ss. Petri, & Pauli. Fundator Birinus Apostolus VVest-Saxonum, & mox Nicolaus Huntercombe hæres Gulielmi Huntercombe. monasterium. nigri canonici.
Nortoni. Fundator Domini Regis progenitor, Reginaldus Comes Bononiensis dedit iugera centum, & octo cum dimidio Riccardus Sergeaux. Prioratus. nigri canonici.
Oxonij tituli s. Fridesvvidæ. Fundatrix Fridesvvida filia Algari, restaurauit Ethelredus Rex, & Domini Regis progenitores. Prioratus. moniales, inde nigri canonici.
Oxonij tituli s. Mariæ Osneyensis. Fundator Robertus filius nigelli fratris Roberty D'oily Normanni anno Domini 1129. monasterium. nigri canonici.

Collegia Oxonij.

Saucombæ tituli s. Mariæ. Prioratus. nigri canonici.
VVroxtoni tituli s. Mariæ. Fundator magister Michaël Bylet pro Hermæo Bylet patre suo, & confirmauit Rex Ioannes. Prioratus. canonici.

In Comitatu Salopiæ vulgo Shrop-shire.

Haughmondiæ tituli s. Mariæ, & s. Ioan. Euangelistæ. Fundator Gulielmus Fitz-Alane. monasterium. albi canonici.
Lyleshulli. Fundator Beaumeisorum familia. monasterium. nigri canonici.
VVigmoriæ. Fundator Hugo de mortuo-mari anno Domini 1172. monasterium. albi canonici.

In Comitatu Somersetensi vulgo Somerset-shire.

Bristolij tituli s. Augustini. Fundator Rex Henricus II. & Dominus Robertus filius Hardingi filij Regis Dennemarchiæ, Henricus VIII. Rex mutauit in Ecclesiam Cathedralem. monasterium. nigri canonici Victorini.
Keynshamiæ tituli s. Mariæ. Fundator Gulielmus Dux Glocestriæ. monasterium. nigri canonici.
VVellijs vulgo VVels tituli s. Ioannis Baptistæ, vel s. Andreæ. Fundator Rex Ina, Ecclesiam, & Collegium extruxit Rex Kinevvolphus, amplis dotauit possessionibus anno 776. Rex Eduvardus senior, Episcopalem sedem constituit Robertus, & Iocellinus Episcopi, & Radulphus Salopiensis. monasterium. seculares canonici. quos ex regularibus seculares factos monstrat nomen monasterij.

In Comitatu Staffordiæ vulgo Stafford-shire.

Lichfeildæ Ecclesia Cathedralis. Fundator Osvvinus Rex Northumbriæ, Episcopalem sedem constituit, Adrianus verò Papa Archiepiscopalem. Grisæi fratres, & postea canonici.
Staffordiæ tituli s. Thomæ martyris. Fundatores Radulphus Comes Staffordiæ, & Riccardus Episcopus Cestrensis. Prioratus. nigri canonici, & Augustiniani.
Stonæ tituli s. Vvolphadi. Fundator Radulphus Comes Staffordiæ. Prioratus. nigri canonici.
Trentbæ. Fundator Radulphus Comes Cestriæ. Prioratus. canonici.

Suffolciæ vulgo Suffolke.

Brisetæ tituli s. Leonardi. Prioratus. nigri canonici.
Burleyæ tituli s. Mariæ. Fundator Radulphus de Glanuill. Prioratus. nigri canonici.
Heringfletæ tituli s. Olauij. Fundator Rogerus filius Osberti. monasterium. canonici regulares.
Ipsvvici tituli s. Trinitatis. Fundatores Norman, & Ioannes de Oxenford. Prioratus. nigri canonici.
Ipsvvici tituli ss. Petri, & Pauli. Fundator Cardinalis VVolsæus. Sed ante eum Thomas de Lacy, & Alicia vxor ipsius. monasterium. nigri canonici.

Surreiæ vulgo Surrey.

Martoni tit. s. Mariæ. Fundator Rex Henricus I. anno Domini 1117. Prioratus. nigri canonici.
Southvvarkiæ tituli s. Mariæ Virginis de Ouerey. Fundatrix primùm Suuethena nobilis fœmina, deinde puella nomine Maria, & tandem posuit canonicos in collegium Gulielmus Pont del Arche anno 1016. monasterium. nigri canonici.

Sussexiæ vulgo Sussex.

Hastingliæ tituli s. Trinitatis. Fundator Ioannes

Pelham Miles, quando possessiones eorum maris inundatio submerserat. Prioratus. nigri canonici.

Michelhamiæ tituli S. Mariæ Magdalenæ. Prioratus. nigri canonici Augustiniani.

Occehamiæ tit. S. Laurētij. Prioratus. albi canon.

Tortingi tituli s. Mariæ Magdalenæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu VVaruuichiæ vulgo VVarwick-shire.

Kenelvvorthæ. Fundator Galfridus Clinton à cubiculis Henrici I. Regis. monasterium. nigri canonici.

Studeleyæ. Prioratus. nigri canonici.

VVaruvichiæ. Fundator Petrus de Mountford. Prioratus. canonici nigri.

In Comitatu VVigorniæ vulgo VVorcester-shire.

Elnecestriæ. Prioratus. nigri canonici.

In Comitatu VViltoniensi vulgo VVilt-shire.

Bromhoriæ, vel Bromoriæ tituli S. Mariæ, & S. Michaëlis. Fundator Balduinus Comes de Riuers, & Deuoniæ. Prioratus. canoniei nigri.

Brioptunæ tituli s. Mariæ Magdalenæ. Prioratus. canonici nigri.

Edorosiæ. Fundatores Henricus II. & postea Henricus III. Reges. Prioratus. canoniei nigri.

Marleburgi tituli s. Margaritæ. Fundator Edmundus Comes Cornubiæ. Prioratus. canonici.

Caput trigesimumoctauum.

De antiquis, & recentioribus Canonicorum Regularium Ecclesijs, & Monasterijs in Belgio consistentibus.

1. DE Fridelino, Chiliano, Bertuino, Rumoldo, Sicinensis, Albiniacensis, Maloniensis, & Mecliniāsis Collegiorum primis fundatoribus, & alijs sanctissimis viris, beati Patricij Hybernensium Apostoli discipulis, ferunt dictarum Ecclesiarum tabularia, & Chronica vetustissima, quæ referunt Ioannes Molanus, Aubertus Miræus, & alij recentiores, eos ad Euangelium Christi prædicandum in Gallias, & in Belgium profectos, multa ibi monasteria canonicorum erexisse, clericisq; probatissimis repleuisse, ac in eisdem fine sanctissimo tandem quieuisse. Quam ob causam non deerunt forsan, qui primam canonicorum regularium apud Belgas fundationem in prædictos D. Patricij discipulos referendam putēt. Verùm longè antiquiorem euincent Cathedrales per B. Remigium circa annum 470. sub regula canonica in eisdem Prouincijs institutæ, de quibus mox dicemus, vt ea, quæ de B. Materno Petri Apostoli discipulo primo illarum Gentiū Apostolo, necnon de Ecclesijs per illum institutis à nonnullis traduntur, omittamus, ne ipsam canonici Ordinis originem antiquiorem, quàm par sit, expiscari velle videamur.

Ecclesias Cathedrales, & monasteria canonicorū regularium ab antiquis, vel etiam nostris temporibus in Belgio existentia, quæ autor Chronicæ Cameracensis sexcentis fere annis antiquior, necnon etiam Chronicæ Capituli, seu congregationis Vuindesimēsis, Heriberti Rosueydi è Societate Iesu Theologi opera, & diligentia nunc primum in lucē editæ, Ioannes quoque Molanus Theologus Louaniensis, & Aubertus Miræus canonicus Antuerpiensis S. R. E. Protonotarius, ambo de Ordine canonico optimè meriti præbuerunt, hic fideliter, & totidem ferè verbis ab illis accepta, ordine tamen alphaberico, non quidem iuxta seriem Prouincialis Romani, quod ob nouam multarum Cathedralium accessionem, & erectionem, totum pene est immutatum, sed iuxta nomina locorum, in quibus ipsa monasteria reperiuntur, describam.

Attrebatensis metropolitana in Artesia S. Marię nuncupata à prima fundatione fuit regularis. fundator S. Vedastus siue S. Remigius Remensium Archiepiscopus sub Rege Clodoueo. Chronicon Cameracense, siue Attrebatense anno 1040. ad Gerardum primum Cameracensium, & Attrebatensium tunc vnitarum Archiepiscopum lib. 1. ex nomine S. Remigij in suo testamento. *Ecclesia*, inquit, *Attrebatensi, cui Deo autore, Vedastum fratrem meū charissimum Episcopum consecraui, ex dono iam dicti Principis, scilicet Ludouici, quem de sacro fonte suscepi, villas duas in stipendijs clericorum delegaui, hortos videlicet, & Sabucetum.* Eos autem clericos fuisse, quos posteri canonicos regulares vocauerūt, conuincit nomen monasterij, cuius in eodem Chronico Molano lib. 1. de Canonicis cap. 12. tradente, mentio habetur. De hac Molanus ibid. & in Natalibus SS. Belgij sub die 6. Febr. pag. mihi 30. Miræus de Collegijs canonic. secul. c. 10. Porro quod addit Molanus, ex vsitata quorundā locutione omnia canonica collegia olim dicta esse monasteria, falsum omnino est, & ex alio falso principio deductum, quod ab antiquo tempore non essent canonici regulares, sed illos ex dissolutione veterum canonicorum ortos, contrario modo re se habente, quod canonici, qui nunc seculares dicuntur, ex dissoluta veterum canonicorum regularium disciplina exorti sunt, vt superius ostensum fuit.

Albiniacense S. Chiliani cœnobium in territorio Attrebatensi. De hoc Molanus ex historia à canonicis in monte s. Eligij accepta, & ex Chronico Attrebatensi. *Albiniaci in territorio Attrebatensi S. Chiliani Episcopi, & Cōfessoris, qui in Hybernia Regio sanguine procreatus cum sese intra humilitatis lineā cohiberet, & multarum virtutu decore polleret, a Prouinciæ illius Clero, & populo ad Episcopatum est electus. & post multa. legitur in Chronico Attrebatensi,*

in

in vico Albiniaco est monasterium canonicorum sancti videlicet Chiliani, qui Scotus fuisse traditur. Hæc, & alia Molanus in Natalibus sub die 13. Nouembris, ex quo Miræus de Collegijs canonicorum regularium cap. 23.

Aroasiensis Abbatia sancti Nicolai in agro Attrebatensi vetustissima, & inter omnes illius Prouinciæ olim præclarissima, quæ congregationis octo, & viginti Abbatialium cœnobiorum erat caput, anno Domini 1097. per Cononem, qui postea fuit S. R. Ecclesiæ Cardinalis, & Heldemarum viros religiosissimos fundata. de cuius fundatione Miræus de Collegijs Regularium, cap. 46. & nos infra in congregatione Aroasiæ dicemus.

II. SAncti Andreæ iuxta Ariam Audomarensis diœcesis, Prioratus Conuentualis, ex quo Prioratu assumptus est Venerabilis, & Reuerendissimus Abbas nomine frater Ioannes, qui nunc Abbatiali monasterio sanctorum Amandi, & Bertiliæ Mareolensis in agro Attrebatensi præsidet, vt ex illiusmet literis ante paucos menses accepi.

Arnhemense, siue monasterium fontis B. Mariæ apud Arnhemum Geldriæ oppidum, diœcesis nunc Ruremundensis, olim Vltraiectensis, congregationis Illustrissimæ Vuindesimensis nuncupatæ, fundatum per Venerabiles sacerdotes Dominum Florentium Radeuuini, Dominum Ioannem de Gronde, D. Ioannem de Brinkerinc, & alios dictæ congregationis Patres anno Domini 1392. concedentibus Illustrissimo Principe Vuillhelmo Duce Iuliacensi, & Geldrensi, necnon Archiepiscopo Traiectensi. Chronicon Capituli Vuindesimensis lib. 1. cap. 37.

Amsterlodamense S. Ioannis Euangelistæ prope Amsterlodamum, nunc in Heglo prope Halemariã, Hollandiæ oppidum diœcesis Harlemensis, eiusdem congregat. Vuindesimensis, quod anno 1394. puto fundatũ, ex eodẽ Chronico Vuindesimensi cap. 38.

Armesfordense Beatæ Mariæ in Bircket prope Amersfordiam, nunc Curia B. Mariæ in Amersfordia diœcesis Vltraiectensis, eiusdem congregationis. Miræus de Colleg. Regul. cap. 43. in Catalogo congregationis Vuindesimensis.

In Amersfordia oppido diœcesis Vltraiectensis monasterium S. Ioannis Baptistæ congregationis Vuindesimensis, de quo Miræus de Collegijs Regularium cap. 55.

Aningense monasterium Beatæ Mariæ in Frisia, olim diœcesis Vltraiectensis, eiusdem congregationis Vuindesimensis. Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

Andainum monasterium S. Huberti à S. Beregiso Abbate in sylua Arduenna fundatum, & à fonte Andaina contiguo, cognominatum, de hoc Molanus in Natalibus ad 2. Octobris. *Verisimile est autem ex primæua institutione vtrobique fuisse clericos, siue canonicos Regulam professos. de Vulcando enim scribitur, quod pro canonicis ad sanctum Hubertum, Benedictinos instituerit, cum illi à sua regula degenerassent. & alibi legitur, quod sanctus Beregisus Abbas clericos suos, & disciplinis instruxerit regularibus, atque in spiritualibus, & temporalibus promouerit: nam & donationem vinearum Treuiris à Grimberto Comite anno 5. Theodorici Regis cum multis alijs obtinuit.* Vide alia ibid.

Albengense monasterium S. Antonij Confessoris in Albengen in Tuenta diœcesis olim Vltraiectensis, congregationis Vuindesimensis. Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

BApalma monasterium in Artesia sic nuncupatũ, meminit illius Miræus de Collegijs regular. cap. 69. aliud de hoc non vidi. III.

Berg monasterium S. Petri sic vocatum, & in pago Maso prope fluuiũ Bure diœcesis Vltraiectensis, à S. Hungero Vltraiectensi Episcopo ex concessione Lotharij Imperatoris fuit fundatum circa annum 856. ex Molano in Natalibus die 22. Decembris.

De Bello loco monasteriũ congregationis Aroasiensis, & Abbatia primæ classis sanctæ Mariæ nuncupata, quam à monasterio sancti Ioannis iuxta Chocques, initium habuisse, scribit idem Miræus in Catalogo Abbatiarum dictæ congregationis Aroasiensis, de Collegijs Regular. cap. 10.

Bornhemianum vetustum monasterium in Flandriæ finibus, haud longè à fluuio Scaldi olim situm fuit, canonicorum regularium Abbatiale Cœnobiũ, à Vuenemano Castellano Gandauense, & Manasse Cameracense Episcopo anno 1101. exstructum, quod postea Abbate, & canonicis tradentibus, Diui Benedicti regulam accepit. Miræus de Collegijs Regular. cap. 51.

Boloniensis Abbatia S. Mariæ congregationis Aroasiensis anno 1159. fundata, ab Henrico VIII. Anglorum Rege Apostata anno 1554. funditus est euersa. Miræus de Collegijs regular. cap. 10. & 77.

Boloniense aliud Abbatiale Cœnobium sancti Vlmari eiusdem congregationis Aroasiensis, idem Henricus Anglorum Rex euertit. ex Miræo loco proximè allegato.

Brugense monasterium sancti Bartholomæi in suburbio fundatum, & à loco vbi quercuum erat numerosa multitudo, Quercetum nuncupatum, anno 1050. est fundatum. ex Meyero in Annalibus Flandriæ. Aduocati sunt autem ad illud regendũ canonici ex monasterio s. Marci, siue s. Nicolai in pratis, ex quo habes vtriusque monasterij laudabilem antiquitatem. erat Abbatia congregationis Aroasiensis, cuius fundationem, & progressum longius prosequitur Miræus cap. 33. ad quẽ remitto.

Brugense aliud s. Mariæ Collegium. meminit illius Miræus de Collegijs regular. cap. 69.

Bruxellense s. Iacobi in monte Palatino, vulgo Cauuembetch, iuxta palatium Principis. Præpositura. Præpositus vtitur mitra, & Pontificalibus. Miræus de Collegijs regul. cap. 55.

Bethlehemiticum Beatæ Mariæ in oppido Zuuellis, olim diœcesis Vltraiectensis, nunc Dauentriensis, congregationis Vuindesimensis. Chronicon eiusdem congregationis lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Bethlehemiticũ aliud S. Mariæ apud Louanium dictæ congregationis. ijdem autores.

Apud Brielam Hollandiç oppidum monasterium S. Elizabethæ, diœcesis Vltraiectensis, & congregationis Vuindesimensis. Miræus in eodem catalogo.

Prope Bomeliã Geldriæ oppidum diœcesis Syluiducensis monasterium, stagnum B. Petri Apostoli nuncupatum, congregationis Vuindesimensis. ibid. Miræus.

IV. Cameracensis metropolitana S. Mariæ regularis à sua institutione extitit, nam monasterij canonicorum in ea degentium autor dicti Chronici Cameracensis meminit non semel. Quod etiam Ioannes Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. hisce verbis attestatur. *Extant ad Gerardum primum Cameracensem, atque Attrebatensem coniunctarum tunc temporis sedium Episcopum Chronica, circa annum Domini quinquagesimum supra millesimum conscripta, in quibus sub illo Episcopo nominantur monasteria canonicorum Cameraci, Attrebati, vtrunque in primaria Basilica ad honorem B. Mariæ fundauit S. Vedastus Clodouæi Regis Christiani primi huius nominis Catechista*. Miræus de Collegijs canonicorum secularium cap. 8.

Cameracensis S. Auberti Abbatia templũ olim fuit B. Petro Apostolo sacrum. ferunt in eo clericos seculares à B. Auberto primitùs institutos. his verò tempore procedente canonicos regulares congregationis Lateranensis substitutos, referente Miræo de Collegijs Regular. cap. 37. vbi scribit, Libertum XXXII. Cameraci Episcopum seculares canonicos in ordinem redactos S. Augustini regulæ subdidisse anno 1066. Horum canonicorum præclarissimum elogium scribit Iacobus de Vitriaco Cardinalis in Historia Occidentali cap. 21. Quare autem Lateranenses canonici vocentur, puto ex Apostolica concessione, & priuilegiorum communicatione, quæ ijdem amplissima obtinent, vt accepi ex quodam eius Collegij canonico, qui proxima æstate cum sacra loca veneraturus venisset, in reditu apud Papiam in nostro S. Petri in cœlo aureo corpore solutus, ad patriam cœlestem, vt piè creditur, migrauit. Cæterùm isti canonici violaceis tunicis, ac pileis vtuntur, & sub regularis disciplinæ obseruantia non ignauiter perseuerant. Cum autem dicat Molanus in Natalibus sub die 13. Decembris S. Aubertum discipulos Landelinum Abbatem Crispinij, & alios viros Apostolicos ex Scotia illuc aduentantes habuisse, probabilius est illum in dicta Ecclesia clericos regulariter viuentes iuxta morem Episcoporum, & aliorum virorum Apostolicorum illius temporis ab initio constituisse, sed illis deficientibus, præsertim quòd anno 996. Ecclesia tota igne fuisset consumpta, seculares canonicos successisse.

Cantipratanum monasterium canonicorum regularium, quod erat olim congregationis S. Victoris Parisiensis, fundauit Rogerius 44. Cameracensis Episcopus circa annum Domini 1185. qui adeo canonicorum regularium D. Augustini ordinem amauit, vt anno 1190. naturæ debitum persoluens, in Regulari habitu sepeliri voluerit. fuerat hoc monasterium non longè à muris ciuitatis Cameracensis constitutum. Verùm Cantipratano monasterio per bella vastato, canonici non procul ab Hallis Hannoniæ oppido sedes locauerunt. Miræus de Collegijs Regul. cap. 81.

Apud castrum Lenense in diœcesi Attrebatensi monasterium canonicorum, de quo autor Chronici Cameracensis lib. 2. cap. 22. *Apud Castrum Lenense habetur quoque monasterium canonicorum vbi sanctus Vulganus requiescit, qui Scotus traditur extitisse. Distat autem Lensium quatuor horarum itinere ab Attrebato*. Molanus in Natalibus ad diem 2. Nouembris. Miræus de Collegijs canonic. secularium cap. 69. vnde puto nunc factum collegium clericorum secularium.

Casletanum S. Petri monasterium titulo Praepositurae erexit Robertus Friso Flandriæ Comes, cum aduersus Richildem, eiusq; filium Armelfum, & contra Galliæ Regem iuxta Casletum in die Cathedræ S. Petri victoriam obtinuisset, in quo & canonicos constituit anno Domini 1071. ibiq; sepultus est in Crypta anno 1073. Miræus de Collegijs secular. cap. 81. ex Ioanne Iperio Abbate Bertinẽsi. Addens huius monasterij Præpositum fuisse Langicrucium, qui de canonicis scripsit.

Castellionense monasterium, Abbatia congregationis de Aroasia, habuit originem à monasterio S. Mariæ in nemore eiusdem congregationis. Miræus de Collegijs Regul. cap. 10.

Cisoniensis Abbatia S. Calisti congregationis de Aroasia apud insulas Flandriæ oppidũ à S. Euerardo Comite Cisoniense fundata anno 838. ad quam ille S. Calisti Papæ, & martyris corpus Romæ acceptum anno 855. attulit, teste Molano in Natalibus ad 14. Octobris. Miræus de Collegijs Regul. cap. 10. 21. & 69. ait autem canonicos seculares locum prius tenuisse, ac postea regulares introductos autore Hermano Insulensi viro nobili anni 1129. primumq; Abbatem fuisse Anselmum Remis ad S. Dionysium antea canonicum ex Meyero: sed veriùs est, eosdem canonicos regulares eo anno restitutos propter ea, quæ de S. Euerardo scribit Molanus in Natalibus ad diem 6. Decemb.

Chocquensis Abbatia apud Bethunum Artesiæ oppidum congregationis Aroasiensis fuerat olim collegium canonicorum seculariũ, quos anno 1120. regulares fecit B. Ioannes Morinensis Episcopus. Dorem auxerunt postea Gulielmus, Balduinus, Daniel, & Robertus Bethuniæ Domini Miræus de Colleg. Regul. cap. 10. & 58.

Caluiacensis Abbatia S. Eligij fontis congregationis Aroasiensis in oppido Caluiaco, quod Gallicè dicitur Chanij. Miræ. in catalogo.

A Claro Fageto monasterium Abbatiale eiusdẽ congregationis Aroasiensis. Miræus loco cit.

A Castrieijs monasterium Abbatiale dictæ congregationis S. Mariæ nuncupatum Miræus ibid.

Cam-

Campus Beatæ Mariæ prope Ezinghen diœcesis Bremensis in Frisia Orientali congregationis Vuindesimensis, Miræus in catalogo dictæ congregationis.

Apud Condatum oppidum diœcesis Cameracensis monasterium Beatæ Mariæ, de quo autor chronici Cameracensis lib. 2. cap. 42. *Apud villam*, inquit, *Condatum quondam Regalis, & diues fuit Abbatia puellarum in honore S. Mariæ Virginis, deinde præ inopia paucorum monasterium extitit Canonicorum, vbi sanctus Vuasnulphus transcurso fœliciter huius vitæ stadio, in pace quieuit, multis annis clarus miraculis. Scotus hic erat natione.* Molanus in Natalibus ad primum Octobris, & ad diem 11. Octobris, vbi dicit, sanctum Brunonem Archiepiscopum Coloniensem canonicos Cōdati locauisse, quorum tunc magna erat in Ecclesia dignitas, propter regularem disciplinam, & studium iuuandi plebem. Miræus de Colleg. secul. cap. 16.

V. Abbatia de Daucourt in diœcesi Attrebatensi fundata ab Odone pio sacerdote anno 1101. in honorem Deiparæ, cui Lambertus Attrebatensis Episcopus facultatem dederat, socios colligendi, qui illius etiam dotem auxit. Miræus de Colleg. regular. cap. 50.

Dauentriensis Cathedralis à Philippo II. collato eidem monasterio canonicorum regularium Blocoelter apud Zuuollam transisulanæ prouinciæ oppidum nuncupato, est dotata. ex Miræo de Colleg. secul. cap. 101.

Dononiense S. Martini monasterium ad Scaldim ædificauerunt parentes sanctæ Reginæ neptis Pipini Regis, de qua Molanus ad primum Iulij ex officijs Dononiensibus. *Aedificauerunt etiam parentes harum virginum ad Scaldim fluuium in loco, qui Dononium dicitur, Cœnobium ad honorem Dei Genitricis, itemq; Ecclesiam in honore n.S. Martini, vbi numerosum sanctimonialium numerum, cui Beata Regemfridis filia præfuit, & clericorum Dei gregem instituerunt, redditibus, & prædijs decenter ad seruitutem Dei largitis.* Est locus apud Valencenas in finibus diœcesis Attrebatensis, quam eo loci Scaldis terminat.

Dulcis vallis Abbatiam iuxta Midelburgum Flandriæ oppidum congregationis Aroasiensis fundaram anno 1215. sumptis initijs ex monasterio Brugensi S. Bartholomæi, testatur ex Meyero Miræus in catalogo dictæ congregationis, scilicet de Colleg. Regul. cap. 10.

Dodeuilla monasterium Abbatiale eiusdem congregationis, ex eodem Miræo.

Apud Dordracum Hollandiæ oppidum monasterium S. Saluatoris in Eemstheym congregationis Vuindesimensis, quem pius vir Reynaldus Munembode ciuis Dordracensis fundauit, & dotauit anno 1382. Chronicon Vuindesim. lib. 1. cap. 37. Miræ. in catalogo eiusdem congregationis.

In Dumo prope Endouiam Brabantiæ oppidum monasterium B. Mariæ, nunc in ciuitate Siluaducense fundatum anno 1419. congregationis Vuindesimensis. idem Miræus loco citato.

Fanopiensis Abbatia S. Christophori congregationis de Aroasia apud Insulas Flandriæ oppidum fundata anno 1039. ex Miræo in catalogo.

Apud Furnas Flandriæ oppidum anno 1091. incœptum est monasterium, cui nomen Euersham, super fluuio Isara iuxta Stauelam Vualberto canonico Casletensi ibi altare D. Petri ad ipsum offerente, quod & Gerardus Morinorum Episcopus liberé donauit. Ita Meyerus in Annalibus Flandriæ. Alij canonicum istum vocant Vualterum, Auctum est postea monasterium mirifice, ac dotatum à Roberto Ierosolimitano Flandriæ Comite, eiusq; matre Gertrude. Miræus de Colleg. Regul. cap. 42.

Flonensis Abbatia canonicorum regularium ad Mosam diœcesis Leodiensis. Miræus de Colleg. Regul. cap. 55.

Gandaui monasterium S. Bauonis fundauit S. Amandus Traiectensis Episcopus opibus eiusdem S. Bauonis, ibiq; clericos regulariter viuentes posuit. quibus, quòd licentius viuerent, amotis, postea D. Benedicti monachi suntsuffecti, qui ibi locum renuerunt vsque ad annum 1535. quo tempore Paulus III. amoris monachis canonicos seculares introduxit. Vide Molanum in Natalibus ad primum Octobris, & Miræum de Colleg. secul. cap. 124. VI.

Ibidem monasterium B. Mariæ in Mello prope ciuitatem, congregationis Vuindesimensis Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 45. Miræus in catalogo.

Apud Goch in Geldria monasterium B. Mariæ in Goeldonk diœcesis Ruremond. congregationis Vuindesimensis, Chronicon, & Miræus.

Groningensis Ecclesia Cathedralis fuit erecta anno 1568. & pro dote fuerunt illi attributa duo monasteria canonicorum regularium, quorum alterum dicitur Ezense, alterum verò Vitteuirumense. Miræus de Colleg. secul. cap. 126.

Guatinense monasterium à viro religioso Odfrido constructum fuit, in quo clericos Apostolicæ vitæ canonem sectantes posuit, vt in historia S. Donariani legitur. Molanus lib. 1. de canonicis cap. 4. nescio an hoc sit idem cum monasterio apud Vuattanas, de quo infra dicemus.

Harlemensis Ecclesia Cathedralis in Hollandia constituta est ex monasterio canonicorum regularium de Heylo nuncupato prope Alcmariam. Miræus de Colleg. secul. cap. 128.

Ibidem monasterium congregationis Vuindesimensis, quod Visitationis B. Mariæ dicitur, quod fundauit Venerabilis Dei sacerdos Dominus Hugo Golsmit circa annum 1406. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 39. Miræus in Catalogo.

Prope Herentaliam Barbantiæ oppidum monasterium congregationis Vuindesimensis, quod thronus B. Mariæ dicitur, huius Prior fuit Venerabilis Doctor Ioannes Latomus, cuius opera circumferuntur typis edita, meminit illius Aubertus Miræus de Collegijs Regularium capite trigesimo tertio,

& supra cap. 13. in Catalogo congregationis Vuindesimensis.

Henniacensis B. Mariæ Abbatia congregationis Aroasiensis aliàs S. Martini de Henniaco. Miræus de Colleg. Regul. cap. 10.

Hortus Beatæ Mariæ in diœcesi Traiectensi in loco campestri,& mari propinquo fundatus per beatum Fridericum in villa Hallum progenitum, de quo Molanus in Natalibus Sanctorum Belgij ad diem septimum Martij hæc habet. *Porro Friderici mortua matre pro eius refrigerio seipsum Christo, & B. Mariæ obtulit, contestans se deinceps secundum Regulam D. Augustini viuere velle, vt anima matris in pace requiescat. Die itaque sequenti Traiectum vadit, ab Episcopo habitu induitur canonico, & licentiam accipit monasterium clericorum construendi, inde ad insulam B. Mariæ domum Ordinis Præmonstratensis diuertit, vbi sanctos mores sitibundo pectore hausit, domum reuersus, in loco campestri, & mari vicino monasterium construxit, quod Hortum B. Mariæ nuncupauit, in quo præcipuè pauperes recepit, quod eos videret à nouella Grisceorum, seu Cisterciensium in Frisia plantatione non recipi.* & multa de vitis præclaris eiusdem monasterij, & de fundatore ibidem sepulto prosequitur.

Apud Huyum oppidum Leodiensis diœcesis monasterium Abbatiale fundatum à Venerabili Petro sacerdote, & eremita, qui Ierosolimam deuotionis, & orationis causa profectus, cum oppressionē Christianorum non sine multis lachrymis vidisset, pro Simeone Ierosolimorum Patriarcha ad Romanum Pontificem, & Principes Christianos in Europa degentes legatione functus, omnes Occidentales ad recuperationem sanctæ Ciuitatis incitauit, quod & re ipsa, Deo fauente, perfecerunt. Hic cum Vrbem fœliciter recuperatam vidisset, in Belgium reuersus, in Suburbio Huyensi monasterium canonicorum fundauit, sumptibus præsertim Cononis Comitis montis Acuti, & Lamberti Comitis Clarimontis, in quo & Prior obijt circa annum 1115, quod postea Abbatiali titulo fuit donatum per Episcopum Leodiensem. Molanus in Natalibus die 15. Iulij. Miræus in Colleg. Regul. cap. 53.

VII. Igriuatense monasterium Ordinis S. Augustini in diœcesi Attrebatensi, liber taxarum.

Insulenses Canonici Cathedrales à prima illius Ecclesiæ fundatione fuerunt Regulares. Constat ex instrumento fundationis, & dotationis Balduini Flandriæ Comitis, qui dictam Ecclesiam fundauit anno 1035. in quo de communi Vita Clericorum primitus ibi degentium mentio habetur. de quo Molanus in Natalibus sub die primo Februarij,& ex eo Miræus de Collegijs secularium cap.73.

Iprensem Ecclesiam nunc Cathedralem B. Ioannes Motinorum Episcopus in honorem S. Martini fundauit circa annum 1101. in qua canonicos regulariter viuentes posuit, ex Molano in Natalibus sub die 27. Ianuarij. Miræus in Collegijs regulariū cap. 44. & in Collegijs canonicorum secularium cap. 125.

Apud Laubium oppidum diœcesis Cameracensis in monte monasterium Sanctorum Vrsmari, & Ermini circa tempora Pipini Regis Francorum fundatum, nimirum circiter annum 700. de quo Molanus in Natalibus ad 18. Aprilis ex Chronico Cameracensi scribit, vnde hic locus in Chronicis ad Gerardum Cameracensem Episcopum scriptis, clariùs nominatur monasterium sanctorum Vrsmari, & Ermini canonicæ congregationis.

Leodiensis Ecclesia Metropolitana à primæua institutione habuit clericos regulariter viuentes, Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3. eius fundationem nonnulli in beatum Hubertum referunt, qui non solùm Metropolitanæ sancti Lamberti, sed ipsius etiam ciuitatis Leodiensis autor fuit. Miræus de Collegijs secularium cap. 21. cum eo anno 709. corpus B. Lamberti cum sede Episcopali ex Traiecto transtulisset. Notgerus verò eiusdem ciuitatis Episcopus, prout legitur in tabula quadam existente in Ecclesia D. Ioannis Euangelistæ Leodiensis, monasterium beati Lamberti in melius, quàm antea fuerat, immutauit: Ecclesia enim, quam beatus Hubertus ædificauit, ad lapsum declinauerat, hac diruta, templum sexaginta canonicorum iuxta magnificentiam dilatati cordis sui exaltauit, claustris ditioribus decorauit, claustrum, & domorum ædificia renouauit. illud porro memoriæ posterorum commendandum, quod cap. 21. de Collegijs secularium notat Miræus, cum Innocentius Papa huius nominis II. Leodium cum beato Bernardo Clareuallensi Abbate iuisset, resedisse in ea Basilica sancti Lamberti, Regum filios nouem, Ducum quatuordecim, Comitum triginta, inferioris ordinis nobilium Canonicos septem, omnes numero sexaginta, quorum nomina leguntur in tabula ad latus aræ maioris in templo D. Lamberti suspensa.

Leodij monasterium sancti Petri fundauit idem beatus Hubertus anno 714. & opulenter dotauit, quod à Normannis vastatum, instaurauit Richarius Leodiensis Episcopus anno 935. Aegidius Bucherius in Chronico, & ex eo Miræus loco proximè citato. De regularitate Ecclesiæ Leodiensis adest irrefragabile testimonium Vuazonis 23. eiusdem Ecclesiæ Episcopi ex Præposito assumpti, ad fratrem Ioannem dictæ Ecclesiæ Præpositum. quam refert Maubumus in Venatorio libro secundo pagina septima cap. 40. fuit autem Vuazo Episcopus anno 1040.

Ibidem anno 980. Eraclius post Baldricum Episcopus Leodiensium factus duo in vrbe Laodiensi monasteria construxit ad titulum sancti Pauli, & ad titulum sancti Martini Episcopi. Sigibertus in Chronico. Porro in dictis monasterijs canonicos institutos, monstrat historia Notgeri Episcopi, quæ sic habet. *Ecclesiam sancti Pauli à fenestris supra consumauit, & bonis adiectis, vbi viginti tantum erant Canonici, triginta perfecit.* Miræus de Collegijs secularium cap. 55. & 58. ex Sigiberto, & Aegidio Bucherio.

In

In eadem ciuitate Leodiensi anno 972. idem Norgerus cœnobium sancti Ioannis Euangelistæ in Insula fundauit, in quo triginta canonicos constituit. Sigibertus in Chronico, Aegidius Bucherius in Chronico. Miræus de collegijs secularium cap. 59.

In eadem ciuitate anno 979. idem Notgerus Ecclesiam sub inuocatione sanctæ Crucis cum clau stro pro quindecim fratribus canonicis instituit, & dotauit. Miræus, ibid. cap. 60.

In eadem ciuitate anno 987. idem Notgerus Ni tardo Maioris Ecclesiæ custode administrante, condidit Ecclesiam in honorem B. Martyris Dionysij, in qua primùm viginti, postea decem additis, triginta canonicos instituit. Miræus ibid. cap. 61. ex Ortelio, & Aegidio Bucherio. factus est autem Notgerus Leodiensium Episcopus anno 971. & obijt anno 1007.

In eadem ciuitate Baldricus Secundus Ecclesiā s. Bartholomæi in Leodio dedicauit, quam Godescalcus Præpositus maioris Ecclesiæ ædificauit, & duodecim fratres ibi instituit, & suis alodijs dotauit. dicitur quod sanctus Vlbertus martyr, ibi quiescit. Molanus in natalibus ad diem 22. Octobris.

In eadem Ciuitate monasterium beatæ Elizabeth. bonorum puerorum congregationis Vuindesimensis. Miræus de collegijs regularium cap. 13. in Catalogo.

Apud eandem ciuitatem secundo lapide Abbatia sancti Aegidij canonicorum regularium. meminit Miræus de collegijs regularium cap. 55. ad finem, aliud non vidi.

VIII. Apud Liram oppidum Diœcesis Antuerpiensis monasterium canonicorum, de quo Autor chronicæ Cameracensis: *Non procul à Maslinio est monasterium canonicorum, quod ex proprijs prædijs vir Dei Gummarus illustris laicus struxit, ibique sepultus diem Resurrectionis expectat.* Fuit autem Gummarus Pipino Caroli Magni genitori valde charus, cuius acta scribunt Theobaldus apud Surium sub die 11. Octobris, & Molanus in Natalibus eodem die, qui dicit, eundem Gummarum ibi sepultum. Addit Miræus, Carolum Magnum dotem Ecclesiæ auxisse, canonicosq; ibid. instituisse, de collegijs secularium cap. 92.

Loe in Flandria insignis præpositura, siue Abbatia anno 1050. fundata, ad quam dimidia pars oppidi spectat. Miræus de collegijs regularium c. 35.

Louanij præposituram sanctæ Gertrudis, cum prius esset simplex sacellum, Henricus primus Dux Lotharingiæ, & Brabantiæ anno 1206. in monasterium erexit canonicorum regularium, Abbatiali postea titulo insignitam. Est autem monasterium magnis fabricis exornatum. ad quod nonnisi nobili genere nati admittuntur. ex Miræo de collegijs regularium cap. 85.

In eadem ciuitate est collegium eruditissimorū, & probatissimorum hominum sancti Martini, quod nunc tenent canonici congregationis Vuindesimēsis, quibus de anno 1447. ipsi Martinenses canonici fuerunt vniti. floruit in eo cœnobio Martinus Lipsius Iusti Lipsij Patruus circa annum 1550. Miræus in Vita Iusti Lipsij.

Apud eandem ciuitatem monasterium sanctæ Mariæ de Bethleem congregationis Vuindesimensis. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo. Hoc monasterium erat prius canonicorum regularium præpositura, quod cum alijs sex monasterijs reformationem Capituli Vuindesimensis libentissimè suscepit, & illius se congregationi copulauit anno 1413. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 40.

Apud Leouardiam in loco, qui dicitur Bergum, Diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Leouardensis, monasterium sancti Nicolai eiusdem congregationis Vuindesimensis. Idem autores.

Ludingchercanum siue Ludingasense s. Martini monasterium in Frisia fundatum est anno 1157. Primus eius loci Abbas Vuigboldus à Godefrido Vltraiectensi Episcopo constitutus. Ex hoc monasterio prodijt monasterium Virginum in Seluerr, & Oegeclofter. Ludingehercani Abbates fuerunt numero septem, & viginti, quibus successerunt post reformationem Priores titulo Abbatis omisso: nam istud monasterium ante annum 1430. per canonicos congregationis Vuindesimensis fuit reformatum. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 44. Miræus de collegijs regularium cap. 75.

Luthosanum sancti Badilonis monasterium in Villa Luthosa Diœcesis Cameracensis s. Amandus fundauit. de quo Autor Chronici Cameracensis apud Molanum in Natalibus ad diem octauum Octobris: *Monasterium*, inquit, *canonicorum in honore Apostolorum Petri, & Pauli in vico, qui dicitur Luthosa, quod construxit beatus Amandus, & est diues Abbatia, vbi vir Dei venerabilis Badilo requiescit.* Fuit autem sanctus Badilo eius monasterij Abbas ex Molano ibid. De eodem monasterio Molanus lib. 1. de canonicis cap. 12. Miræus de collegijs secularium cap. 70.

Mareoli apud Attrebatum Abbatia vetustissima sanctorum Amandi, & Bertiliæ congregationis Aroasiensis, de qua in Chronico Cameracensi lib. 2. hæc habentur, referente Miræo de collegijs regularium cap. 25. *Est etiam in vico Marcolo, aliàs Mareolo Monasterium canonicorum, vbi sancta Bertilia quiescit, quæ hoc ipsum suum prædium sanctæ Mariæ (scilicet Cathedrali Attrebatensi tunc regulari) tradidit.* Subdit verò idem Miræus. Vixerunt autem in Mareolo canonici olim seculares, quos ob liberiorem vitam anno 1144. amouit Aluisius Episcopus Attrebarensis. Regulares substituit, & Balduinum Baliolanum, qui Furnij in Ecclesia sancti Nicolai cum laude præfuerat, ipsis præfecit, quod non de prima canonicorum regularium ibi loci institutione, sed de restitutione arbitror intelligendum, cum sancta Bertilia Ecclesiam, & prædium, in quo in honorem sancti Amandi Ecclesiam erexerat, canonicis regularibus, non secularibus testamento legauerit. Vide Molanum IX.

in natalibus ad diem 3. Ianuarij. Præest nunc eidem Abbatiæ R. Ioan. antea Prior monasterij sancti Andreæ Diœcesis Audomarensis, qui multa solicitudine eidem quoad spiritualia, & temporalia instaurandæ operam strenuam impendit.

Maricolis apud Sambram B. Humbertus sancti Amandi contemporaneus, & peregrinationis illius ad vrbem Romanam comes, exstruxit cœnobium, in quo triginta clericos constituit. Molanus in Natalibus ad 25. Maij.

Meclinensis Ecclesia cathedralis in Brabantia per sanctum Rumoldum Dublinensem Episcopum circa annum 775. est fundata, & in ea clerici canonici ab institutione constituti, teste Molano apud Miræum de Collegijs secularium capite septuagesimo quarto, ita scribente: *Beati Rumoldi opus est monasterium apud Malinas.* & infra. *Fuit autem ab initio fundationis non monachorum, sed canonicorum monasterium, quomodo in Chronicis Cameracensibus ante annos ferè sexcentos conscriptis nominatur.* Consentit Autor eiusdem Chronici, sic scribens: *Apud Machlinas est Monasterium canonicorum, vbi quiescit pretiosus Martyr Dei Rumoldus, genere Scotus, qui vitam eremiticam ducens inibi martyrizatus est. Hoc autem monasterium ab antiquitate constructum, regalibus emolumentis maxime augmentatum.* Cœterùm dictum monasterium in collegiatam secularem, ac deinde in Metropolitanam, Philippo Secundo Hispaniarum Rege postulante, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo nono per Paulum Quartum Pontificem est erectum. Obijt autem sanctus Rumoldus martyr ann. 775. in die festo s. Io. Baptistæ.

Apud Morinos Monasterium sancti Fregandi canonissarum secularium, olim canonicorum regularium à sancto Amando fundatum, vbi sanctus Fredegandus sacerdos Hybernensis quiescit. Molanus in Natalibus ad 17. Iulij.

Morinensis Ecclesia cathedralis ab institutione fuit regularis, vt patet ex vetustissimis illius Ecclesiæ monumentis, quæ recenset Molanus lib. de canonicis cap. 3. quorum vnum præcipuum est, quod in ipsis scripturis Morinenses canonici vocabantur fratres.

In Morinensi Diœcesi monasterium Sanctorum Petri, & Pauli Vuasnascense, & monasterium sancti Io. Euangelistæ de Dondiauilla ex lib. taxarum Apostolicarum.

Mons s. Aeligij vetus, & insignis est Abbatia canonicorum Diœcesis Attrebatensis, cujus etiam in lib. taxarum Apost. mentio habetur. Fundator extitit s. Vindicianus Cameracensis, & Attrebatensis tunc vnitarum Ecclesiarū Episcopus circa annū 678. quem Miræus dicit ibi constituisse canonicos seculares, quos B. Lietbertus Episc. cum vitæ essent liberioris, ann. 1068. ad regularem vitam amplectēdam permouit, primusq; Abbas ibi constitutus fuit Ioan. qui cum annis 40. præfuisset, viuere desijt an. 1108. Ita Miræus de collegijs regularium c. 38. verum puto, canonicos à s. Vindiciano primum institutos regulares, non seculares fuisse, nullus enim per illa tempora canonicus secularis dicebatur: sed nec per aliquot annos postea id aliquem autorem probatū vsurpasse inuenitur. quare Lietbertus canonicorū reg. ibi loci restitutor fuit, nō aūt institutor. Hi canonici colore violaceo sub Rochetto vtuntur.

Mons Petri monasterium canonicorum extitit in quodam mōte apud Ruremūdum à sancto Plechelmo natione Scoto, & Candidæ casæ prius Episc. & Vuirone item Scoto illuc profectis ædificatum, teste Molano in Natalibus ad diē 8. Maij & 15 Iulij: inquit. n. illis Roma in patriā reuertētibus Pipinū Regē tūc Ducē Francorū, comperta illorū sanctitate, locum à turbis remotum, tribuisse, in quo Oratoriū Virginis Mariæ consecratum est, & monasterium s. Petri præclaro opere, ibiq; Pachelmum, & s. Vuironem fœlicissimo tandem fine quieuisse, intra oratorium B. Virginis tumulatos. sed subdit postea, illorum reliquias cum collegio canonicorū intra ciuitatem Ruremundū trāslatas, vbi vides, illud monasteriū non monachorū, sed canonicorū extitisse.

In Montensi Ecclesia post vastationem Normannorum s. Bruno Archiepiscopus Coloniensis posuit canonicos regulares, quorum tunc magna erat in Ecclesia dignitas, propter regularem disciplinam, & studium iuuandi plebem. Molanus in Natalibus ad 11. Octobris ex Rogerio in Chronicis Hannoniæ, Sigiberto, & alijs.

Apud Monrcsem ciuitatem in Villa dicta Castriloco autor Chronicæ Cameracensis ponit monasterium s. Germani canonicorum: *In Villa*, inquit, *Castriloco duo monasteria vnum puellarum, alterum canonicorum S. Germani.* Miræus de Collegijs canonicorum secularium c. 47. dicit, esse illud idem, quod nunc est seculare collegium s. Germani.

Apud Messenas anno 1065. Adela filia Roberti Regis, & coniux Balduini Pij Flandriæ Comitis instituit collegium canonicorum, & monasteriū puellarum Benedictinarum, vbi etiam sacrum velamen marito orbata accepit. Molanus in Natal. ad. 3. Iulij.

Mons s. Agnetis apud Zuuollam monasterium congreg. Vuindesimensis à nonnullis Gerardi magni discipulis fuit fundatum circa an. 1395. in magna quidem humilitate, & paupertate spiritus. fœlix plantatio, quæ tam vberes in vinea Domini fructus protulit, & Deo adiuuante, in dies profert: ex hoc enim sanctissimorum certè canonicorum collegio viri probitate, & doctrina spectatissimi prodierunt, Thomas ille Venerabilis de Kempis nuncupatus, cuius ingenium, & pietatem illius opera toti mundo notissima testantur. Io. item de Kempis eius frater natu maior, cuius vitā texuit Ioan. Buschius dictæ congreg. canonicus, & alij quos recenset idem Thomas de Kempis in Chronico dicti monasterij, quod nuper edendum curauit R. admodum Pater Heribertus Rosuueydus è Societate Iesu. Addit Ioan. Trithemius de Viris illustribus Germaniæ sub anno 1495. Ioannem Bruxellensem cognomento Mauburnum, quem dicit fuisse canonicum in monasterio D. Agnetis apud Zuuollam.

X. Apud Namurcũ oppidum diœcesis Leodiensis est Abbatia vetustissima, quæ dicitur Malonia, vbi corpus s. Bertuini Episcopi Hyberni, & eiusdem monasterij fundatoris quiescit, de quo ita Molanus in Natalibus ad ij. Nouembris. *In Malonia sancti Bertuini Episcopi, & Confessoris, qui de Hybernia insula veniens in saltum, qui vulgo appellatur Marlingia, condidit Oratorium in supradicta villa Malonia super Sambram in honorem semper Virginis Mariæ, vbi diu Deo militans cursum suum feliciter impleuit. Fuerat in Anglia educatus in monasterio, cui nomen est Osbbellum, & in eiusdem parochia Episcopum, vacante sede, assumptus.* & infra. *quiescit prope Namurcum, in ditione tamen, & diœcesi Leodiensi, in monasterio canonicorum siue clericorum veteris instituti S. Augustini, quod Malonia dicitur, vbi diu Domino militauit.* De hoc Sigibertus sub anno 651.

In Nassonia oppido diœcesis Leodiensis monasterium s. Mononis martyris natione Scoti, & discipuli sancti Ioannis Agni Episcopi Vltraiectensis, cui ob fidem Catholicam mactato, Pipinus Rex decimas obtulit, quas habet inter Letiam, & Vrcam: Sanctus verò Ioannes Agnus clericorum regulariũ Conuentum ibi instituit. est locus in sylua Arduenna sub ditione Abbatis s. Huberti, de quo supra dictum fuit in monasterio Andaino. ex Molano in Natalibus ad diem 18. Octobris, & Miræo de Collegijs secularium cap. 80.

Apud Niuellam in Brabantia diœcesis Namurcensis monasterium, quod dicitur Buscum Domini Isaac congregationis Vuindesimensis, fuit fundatũ anno 1416. floret in eo disciplina canonica. Miræus in catalogo, Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 4.

Nouiomagi monasterium B. Mariæ congregationis Vuindesimensis diœcesis Ruremundensis in Geldria. Miræus, & Chronicon Vuindesimense.

In Nouiomensi ciuitate monasterium s. Eligij satis locuples. illius meminit liber taxarum Apostolicarum, necnon Molanus in Natalibus ad diẽ 10. Septembris, vbi dicit, ad illud fuisse translatas reliquias s. Eunucli Episcopi, & olim s. Lupi monasterium fuisse vocatum. Cæterùm in lib. taxarũ Apostolicarum dicitur monasterium s. Eligij fontis.

In Oegnies oppido Brabantiæ diœcesis Cameracensis insigne Cœnobium canonicorum s. Nicolai, à quibusdam s. Mariæ de Oegnies nuncupatum, à sanctissima fœmina ibidem degente, cuius vitam longo sermone descripsit Iacobus de Vitriaco S.R.E. Cardinalis, & eiusdem monasterij canonicus regularis, qui eidem B. Mariæ à sacris Confessionibus inseruiebat. Meminit eiusdem monasterij laudabiliter idem Iacobus de Vitriaco In Historia Occidentali cap. 21. Fundator tam præclari Collegij fuit Aegidius de Vuallecuria anno 1192. Claruerunt in eo monasterio Doctores Theologi dictus Iacobus de Vitriaco, & Ioannes de Niuigella, & alij, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ. Scribunt plura Franciscus Moseus in Catalogo Antistitum Ogniacensium, & ex illo Miræus de Collegijs Regularium cap. 82.

Radensis Abbatia celebris, & antiqua canonicorum regulariũ, diœcesis Leodiensis, territorij Limburgensis, à Ducibus Limburgensibus extructa, & dotara, habens sub se octo parochias, & tria monasteria canonissarum.

In Riuouilla, siue Guisseauilla monasterium Abbatiale s. Mariæ in nemore congregationis Aroasiensis. Miræus de Collegijs Regular. cap. 10.

Rodense collegium canonicorum in Brabantia olim fuisse monasterium clericorum regularium, sententia est veterum Scriptorũ, quos recenset Molanus in Natalibus ad diem 27. Nouembris. deceptus tamen, & decipiens, dum putat vetusta canonicorum claustra non propriè monasteria vocata.

In Romesuuaël Zelandiæ oppido diœcesis Midelburgensis monasterium B. Mariæ congregationis Vuindesimensis. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Rotnacense canonicorum monasterium fundauit s. Amandus Episcopus in honorem sanctorũ Apostolorum Petri, & Pauli, testibus Chronographo Cameracensi, & Iacobo Guisio, referente Miræo de Collegijs secularium cap. 13. est locus in Comitatu Flandriæ in diœcesi Meclinensi.

Ruremundæ monasterium B. Hieronymi cõgregationis Vuindesimensis, nunc Collegium Societatis Iesu, sed bona tenent canonici cathedrales. Miræus ibid.

Rubeæ Vallis monasterium congregationis Vuindesimensis s. Pauli nuncupatum apud Bruxellas. Hoc monasterium anno 1413. cum sex alijs in Brabantia consistentibus, Capitulo seu congregationi Vuindesimensi sese vniuit. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 40.

Rosæ Vallis monasterium B. Mariæ congregationis Vuindesimensis in Hasca oppido Frisiæ Orientalis, olim diœcesis Vltraiectensis. Chronicon lib. 1. cap. 45. Miræus in Catalogo.

Sarchinij in Hasbania monasterium s. Trudonis, nunc vt puto collegium canonicorum secularium. Molanus in Natalibus ad diem secundam Octobris. XI.

In Syluiducensi ciuitate Prioratus canonicorum regularium Diuina nuncupatus. Miræus de Collegijs secularium cap. 94.

In Syluiducensi territorio apud Turnhautũ municipium alius Prioratus Corsen douca appellatus. Miræus ibid. est congregationis Vuindesimensis. ex eodem in Collegijs Regularium cap. 13.

Apud Sonegias in Hannonia monasterium sancti Vincentij in quo s. Bruno Coloniensis Episcopus amotis monachis, insigne collegium canonicorum erexit, ijsq; constitutiones iuxta regulam sancti Augustini præscripsit, templo & claustro reparatis. Iacobus Guisius in Chronicis Hannoniæ. Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. & in Natalibus ad diem 14. Iulij, vbi dicit, hanc institutionem canonicorum factam anno 965. nunc cum Miræus

referat

referat illud cap. 45. inter collegia secularium, puro factum seculare, sicut alia innumera.

Ad septem fontes monasterium beatæ Mariæ congregationis Vuindesimensis in territorio Bruxellensi eidem congregationi unitum anno 1413. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 40.

Traiectensem Ecclesiam cathedralem sancti Seruatij fundauit sanctus Monulphus, qui vt Gregorius Turonensis attestatur, magnum templũ Traiecti in honorem sancti Seruatij construxit, compsit, & ornauit, in quod multo studio, & veneratione translatum corpus magnis virtutibus pollet. Clericos Deũ timentes ibidem instituit, quos monuit semper secundum canonica instituta in omnibus viuere: Hæc Molanus in Natalibus ad diem 16. Iulij. meminit etiam eiusdem monasterij canonicorum sancti Seruatij Traiectensis lib. 1. de canonicis c. 12. Hinc videas, illius antiquitatem, cum sanctus Monulphus anno 609. ad cœlestem gloriam fuerit translatus. De eodem Miræus in collegijs secularium c. 12. Tornacẽsis cathedralis fuit regularis ex Ioanne Molano lib. 1. de canonicis cap. 3.

Tornaci, Abbatiale cœnobium sancti Marci aliàs sancti Nicolai de Pratis, quod Ogerus canonicus regularis montis sancti Eligij apud Attrebates fundauit anno 1125. postea canonicis in Agrum vrbi vicinum migrantibus, cœnobium in Pratis est exstructum, quod cùm anno 1566. ab impijs Caluiniris esset vastatum, canonici iterum in Vrbem se receperunt. Miræus de collegijs regularium cap. 59. numeratur inter Abbatias Aroasienses.

Troncinij monasterium sancti Basini à s. Amando Gandauensium Apostolo fundatum, cum à Normannis esset dirutum, Balduinus caluus reædificauit, & dictum est altum monasterium in Troncinio. sed canonicis, qui regularem, & monastico nomine dignam vitam abiecerant, successerunt canonici Præmonstratenses anno 1138. numeratur inter Abbatias Diœcesis Grandensis. Molanus in Natalibus ad 14. Iulij.

In Thabor propè Snecam Frisiæ Occidentalis oppidum monasterium sancti Saluatoris congregationis Vuindesimensis, circa annum 1406. fundatũ per strenuum militem Ierosolimitanum nomine Dominum Reuenicum. Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 39.

Tungrensem Ecclesiã à sua fundatione regularẽ fuisse, illud euidenter demonstrat, quod sedes Archiepiscopalis Vltraiectensis, & Leodiensis, quas omnes regulares fuisse perspicuum est, antea Tungris erat, vt notat Miræus de collegijs seculariũ c. 4.

Tungris monasterium Passionis Christi, & beatæ Virginis congregationis Vuindesimensis fundatum anno 1420. est in Diœcesi Leodiensi.

XII. Vltraiectensem sancti Martini Metropolitanã inter Ecclesias, ab illarum institutione regulares, numerat Molanus lib. 1. de canonicis cap. 3. & 12. probant hoc innumera priuilegia, & scripta vetustissima donationum Regum, Principum, & aliorum magnatum concessa eidem Ecclesiæ sancti Martini; & monachis vel canonicis, siue fratribus in ea seruientibus, omnibus enim prædictis nominibus vocantur clerici dictæ Ecclesiæ in eisdem priuilegijs, vt videre est in priuilegio Pipini Regis, & filij magni Caroli, quod refertur à Miræo de collegijs secularium cap. 10. vt hinc etiam videas, vetustis illis temporibus, eosdem fuisse canonicos regulares, ac monachos, contra illos, qui statim atque aliquem, monachum vocari deprehenderint, à cœtu regularium clericorum excludendum volunt. De Ecclesia sancti Martini Vltraiectensis alia plura Molanus, & Miræus locis citatis post Ioannem Becanum, & Gulielmum Eda, de Episcopis Vltraiectensibus; ac etiam ipse Molanus in Natalibus ad diem 5. Iulij, vbi hæc inter alia notanda scribit, *Porro corpus sancti Athalarij in tumba portatili quiescit Traiecti in antiquo, vel potius antiquato monasterio sancti Saluatoris: hodie enim est canonicorum collegium, vix vllas habens monasterij reliquias, præter nomen, & multas diuitias, quas peperit quidem monastica pietas, sed plerisq; locis filia matrem suffocauit:* Fundator huius monasterij fuit sanctus Vuilibrordus Episcopus, ex Molano in Natalibus ad diem 7. Nouembris, qui cum sancto Suitberto ex Eboracensi Ecclesia, in qua canonicæ institutionis habitum, & formam didicerant, Vltraiectum venicos, statim in fundo Basilicæ sancti Thomæ Apostoli propè castrum Traiectense, canonicorum cœnobitalium consecrauit Ecclesiam in honorem sancti Martini. ita Marcellinus Traiectensis canonicus in Vita sancti Suitberti cap. 13. plura de hac re Maubornus, in Venatorio lib. 2. par. 7. cap. 39.

In eadem ciuitate erat alterum monasterium sancti Saluatoris paris antiquitatis, & pari munificentia, priuilegiis Regum, & Principum munitum, & opibus affluenter ditatum, teste eodem Molano de canonicis lib. 1. cap. 3. & 12.

In eadem ciuitate monasterium beatæ Mariæ, & duodecim Apostolorum, quod ad regulares dicitur congregationis Vuindesimensis Miræus in Catalogo, & cap. 55. Verùm Ecclesia Vltraiectensis, cum suis monasteriis, sub potestate Hæreticorum nunc manet, manentibus tamen monasteriis, vt ex viris fide dignis accepi.

Vlmetum monasterium in Meclinia à sancto Rumoldo fundatum, ita dictum, quod inter vlmos esset exstructum, de quo Molanus in Natalibus sub die 1. Iulij, de hoc verba fecimus supra in Ecclesia Medliniensi.

Apud Vuatanas Flandriæ oppidũ monasterium titulo Præpositurae fundatum in honorem B. Mariæ, à Roberto Flandriæ Comite, ex Miræo de collegijs regularium cap. 39. sed puto idem esse cum Guatinensi, de quo dictum est supra. quanquam illius dicatur Fundator quidam nomine Odefridus: potuit enim eadem fundatio duobus, diuersa ratione tribui, alteri tanquam largitori dotis, ac fundi: alteri tanquam Antistiti, maxime quod in fundatione dictæ præpositurae vtriusque habita sit mentio à Meyero in Annalibus Flandriæ.

In

In Vnolcurt oppido Diœcesis Cameracensis s. Vindicianus Cameracensis, & Attrebatensis Episcopus monasterium consecrauit ad laudem Dei,& venerationem sancti Petri, ibique clericos, & sanctimoniales constituit. Molanus in Natalibus ad diem 11. Martij.

In Vilica non procul ab oppido Bona ducatus Bergensis sanctus Megengosus Geldriæ præfectus condidit monasterium canonicorum, & canonissarum, vbi & sepulrus est anno suæ præfecturæ 28. Molanus in Natalibus ad diem 19. Decembris.

Valencianis in Hannonia in Ecclesia sancti Ioannis Baptistæ anno Domini 1112. Sanson Archiepiscopus Remensis amotis clericis secularibus, constituit canonicos regulares, euocato ex monasterio sanctorum Crispi, & Crispiniani Gilberto canonico, & primo eiusdem sancti Ioannis Abbare ordinato. Miræus de collegijs regularibus c. 54. Istud monasterium adhuc floret.

Varnestonense monasterium sancti Petri Abbatia olim congregationis Aroasiæ. Miræus de collegijs regularium cap. 10.

In Vosago Abbatia sanctæ Mariæ, & sancti Huberti eiusdem congregationis Aroasiensis, idem Miræus.

Vallis Viridis monasterinm beatæ Mariæ apud Bruxellas fertur à nonnullis fuisse olim caput, aut certè membrum amplæ satis congregationis Vallis Viridis nuncupatæ, quæ multis monasterijs canonicorum, & canonissarum per Belgium, Gallias, Italiam, & Siciliam fuit dilatata, si vera sunt, quæ de eadem congregatione Syluester Maurolicus in sua Historia, mare Oceanum vocata, scribit. Verùm puto illum sine fundamento id scripsisse. Est nunc membrum congregationis Vuindesimensis, cui circa annum millesimum quadringentesimum decimum tertium, eius loci canonici cum alijs sex monasterijs sese iunxerunt. Habuit hoc monasteriũ insignem pietate virum primum Priorem nomine Ioannem Rusbrochium, qui multa egregiè, & diuino planè spiritu scripta edidit Germano idiomare, sed à Laurentio Surio in Latinum versa, quod forsan in causa extitit, vt Sixtus Senensis in Bibliotheca, vbi mirificè illum laudauit, inter monachos Carthusianos eundem censuerit. Obijt anno salutis 1381. cũ vixisset in monasterio annis viginti octo: præter hunc, alium habuit eruditissimum canonicum, & aliquando Subpriorem, quem laudat Trithemius in lib. de viris illustribus Germaniæ, nomine Ioãnem de Schonhonia, qui claruit circa annum 1420. tempore Concilij Constantiensis. de vtroq; vide Chronicon Vnindesimense lib. 1. cap. 40. Fundatur anno 1349. ex Miræo in lib. de tribus congregationibus nuper edito.

Vallis Angelorum monasterinm beatæ Mariæ in Leydendorp in Hollandia Diœcesis olim Vltraiectensis, congregationis Vuindesimensis. Chronicon lib. 1. cap. 39. vbi ponit fundationem illius sub anno 1400.

Vallis Pacis monasterium congregationis Vuindesimensis in Diœcesi Vltraiectensi, nunc monasterium sancti Ioannis in Amersfordia, fundatum per quendam venerabilem Dominum Vuetnboldum de Buschoep, fuit circa annum 1417. eidem congregationi incorporatum, idem Chronicon cap. 40.

Vallis beatæ Mariæ monasterium propè Aldenardum Flandriæ oppidum Diœcesis Tornacensis, congregationis Vuindesimensis. idem Chronicon cap. 45.

Vallis beatæ Elizabeth propè Ruremundam monasterium eiusdem congregationis, idem Chronicon, & Miræus de collegijs regularium cap. 13.

Vuindesimẽse monasteriũ s. Mariæ apud Zuuollam in prouincia Transisulana, & Diœcesi Dauentriæ caput præclarissimæ congregationis, quæ centum & viginti per superiorem, & inferiorem Germaniam olim monasteria complectebatur, hodieq; nõ mediocriter floret, anno 1387. fuit fundatum, de cuius fundatione inferius in ipsa congregatione Vuindesimensi fusius dicemus.

Zunebecanum monasterium Abbatiale s. Mariæ congregationis Aroasiensis anno 1578. per tumultus bellicos est euersum. Miræus de collegijs regularium cap. 10.

Zuuollis monasterium beatæ Mariæ cõgregationis Vuindesimensis, Miræus in collegijs regularium cap. 55.

Præter prædicta canonicorum collegia, quorum licet aliqua ex regularibus ad secularitatem transierint, alia ab Hæreticis fuerint euersa, maior tamen pars sub disciplina canonica nunc etiam viget. reperiuntur in Belgio pleraq; collegia canonissarum regularium, quæ quoniam vel ad congregationem Vuindesimensem, vel ad Victorinam spectant, in Caralogis dictarum congregationum referemus. Collegia verò canonissarum secularium, quæ multa etiam in Germania tum inferiori, tum superiori visuntur, ex regularibus per relaxationem ferè omnia sunt profecta: sicuti etiam ex canonicis regularibus eodem planè modo seculares canonici sunt exorti.

Caput trigesimumnonum.

De Propagatione Canonicorum Regularium, & eorum Ecclesijs, & Monasterijs in Prouincijs Alemanniæ.

Aris antiquitatis existere propagationẽ canonici ordinis in prouincijs vastissimis Alemãniæ, mõstrant præter Concilia Prouincialia Nogũtiæ, Aquisgrani, & Vuormaciæ pro illius reformatione edita, Ecclesiarum regularium, & monasteriorum earundem prouinciarum fundationes vetustissimæ ex quibus vt pauca, quæ ex Bruschio, & Auentino, licet damnati apud nos nominis autoribus, ac etiã ex Trithemio, Mirço, & alijs catholicis collegimus I.

eodem

eodem ordine in præcedenti capite seruato recenseamus, sunt imprimis.

Aquisgrani cathedralis, quam sub inuocatione sanctæ Dei Genitricis magnificentia regali, & suo autore digna fundauit Carolus Magnus. de qua Molanus in Natalibus ad diem 28. Ianuarij hæc habet: *Dicta est autem Aquisgranensis Ecclesia à maioribus monasterium sanctæ Mariæ, eo quod viginti clerici à sancto Carolo Magno instituti regulariter, & canonice in ea vixerint. sub obedientia, in communi, intra claustrum, simul manducantes, & dormientes, iuxta statuta Concilij Moguntiensis sub Carolo Magno celebrati. sed hoc suaue iugum sibi, vt Moguntini, & plerique alij, excusserunt sub Othone Tertio, & Nodgero Episcopo suo, qui regulares clericos viginti cõuerterunt in viginti octo clericos proprietarios, quoniam id temporum illorum malitiam exigere iudicabant.* Hæc Molanus ibi; quę cum alijs multis tum apud dictum autorem, tum apud Miræum de collegijs secularium cap. 30. legi possunt.

Propè eandem ciuitatem sanctus Henricus fundauit conuentum canonicorum sancti Adalberti, quod modò est in ciuitate. Molanus in Natalibus ad diem 13. Iulij.

Aquisgrani nunc floret monasterium sancti Ioannis Baptistæ congregationis Vuindesimensis, de quo Miræus cap. 13. de collegijs regularium in Catalogo.

Augustæ Vindelicorum in Sueuia præpositura insignis sanctæ Crucis nuncupata, cuius Præpositus Mitra, Pedo, & alijs Pontificalibus vtitur in sacris. De fũdatione huius præpositura Gaspar Bruschius de monasterijs Germaniæ fol. 111. pag. 1. ita scribit: *Sanctæ Crucis Augustanum cœnobium instituti, & ordinis canonicorum regularium s. Augustini ex Hamelbergo, vbi antea situm fuerat, in Augustam Vindelicam translatum ann. Domini 1144. per Episcopum Augustanum Vdeschalcum Comitem à Theneculhce primum huius cœnobij intra Augustana Vrbis Mœnia fundatorem, quod primùm à Marsallis de Biberach in Mutterhofen pago incheatum, mox inde à Conrado Antistite Augustano Comite Lutzelnsienio in Hamelbergum montem Augustanæ Vrbi vicinum, & inde tandem iterum, vt prius dictum ab Vdeschalco in vrbem translatum est.* Subdit ibidem Catalogum Præpositorũ, qui loco præfuerunt vsque ad sua tempora, vnum, & viginti. Regit nunc eandem præposituram Reuerendissimus Pater, & Dominus frater Ioannes. S. R. E. Protonotarius, qui canonicæ disciplinæ ad primæuum statum instaurandæ propensissimus desudat, cuius votis rogo Deum optimum fauere.

In eadem Augustana ciuitate est alia præpositura canonicorum regularium s. Georgij, de qua hæc habet idem Bruschius fol. 119. pag. 1. *Sancti Georgij monasterium, quod est intra muros Vrbis Augustanæ ordinis canonicorum regularium s. Augustini fundatum legitur ann. Christi 1135. absolutum verò anno 1142. à Vualtero Comite Palatino Tubingensi, & Episcopo Augustano, eiusque canonicis in honorem s. Georgij martyris. Huic monasterio præfuerunt ad hoc vsque seculum hi sequẽtes Domini Præpositi &c.* prosequitur Catalogum Præpositorum vsque ad annum 1547. num. 25. quem breuitati consulens, omittere compellor.

Argentinensem cathedralem in Alsatia Ioannes de Nigraualle refert in Catalogum Ecclesiarum Germaniæ, quæ ab illarum institutione fuerunt regulares. Porro in Ciuitate Argentina fuit monasterium canonicorum vetustissimum s. Thomæ martyris, & Germanorum Apostolo nuncupatum, quod dicebatur s. Thomæ Scotorum à Scotis, qui illud olim tenebant. Hoc monasterium queritur Renatus Choppinus in monastico lib. 1. tit. 3. per quendam Episcopum Argentinensem ex canonicis regularibus translatum ad seculares anno Christi 830. vt hinc etiam videas antiquitatem canonicorum regularium inter Scotos, illosque ex Scotia in Germaniam deriuatos.

In Ciuitate Argentina monasterium dictum in Scucheia ordinis s. Augustini, ex lib. Taxarum Apostolicarum.

Bambergensem Episcopalem inter collegia canonicorum regularium refert Miræus de collegijs regularium cap. 69. in fine. Hanc fundauit sanctus Henricus cum sancta Cunegunde illius cõiuge, quam Imperiali munificentia ab illis dotatã, redditus, quos nunc possidet, sine alio teste docent. Erecta est Ecclesia sub inuocatione sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli. Addit verò Mauburnus in Venatorio lib. 1. cap. 9. B. Henricum cum Cunegunda vxore præter Ecclesiam Bambergensem alia plura cœnobia canonicorum regularium erexisse. II.

In eadem ciuitate præter dictam cathedralem, aliam erexit idem Imperator Ecclesiam sub inuocatione Prothomartyris Stephani, paruo quidem stemmate, sed maiori opera, in qua regulares clericos constituit, ad quam dedicandam Benedictum Papam venire rogauit, teste Baronio tomo vndecimo sub anno millesimo decimo quinto in principio.

In eadem ciuitate est collegium præpotens sanctarum Virginum Canonissarum regularium sancti Theodori, quod primùm Michelsfeldi in colle sancti Nicolai fuerat fundatum anno millelimo centesimo trigesimo quinto, sed postea Bambergam anno millesimo centesimo quinquagesimo translatum ibique in honorem sancti Theodori fundatum à Gertrude Palatina Conradi Marchionis Misnensis filia, quæ defuncto marito hoc ipsum cœnobiũ ingressa, per aliquot annos eidem monasterio præfuit, & sanctissimè vixit. ex Miræo de collegijs regularium cap. 67.

Basileæ cathedralis olim regularis. ex Ioanne de Nigraualle in Catalogo. In Ciuitate Basileæ monasteriũ s. Leonardi cõgregationis Vuindesimẽsis, de quo Miræus in Catalogo dictæ congregationis.

Bergensis Ecclesia Cathedralis canonicorum regularium Ioannes de Nigraualle in Catalogo.

In

In Badersholm oppido Holsatiæ, diœcesis Bremensis monasterium B. Mariæ cōgregationis Vuindesimensis. Miræus loco cit.

Bernfridēse monasterium in Bauaria ad stagnum Vuirmsee fundauit in honorem sancti Martini Episcopi Comes Otho de Vallay cum coniuge Adlhaide. ex Ioanne Auentino. huius confirmatio facta est à Calisto Secundo anno 1120. Secunda ab Eugenio Tertio. Ita Miræus de Collegijs regularium cap. 57. ex Auentino lib. 5. & Bruschio in Chronologia monasteriorum Germaniæ. puto errasse Typographum, dum pro Calisto Secundo, ponit Ioannem XXII.

Berchtolgadense cœnobium sancti Ioannis Baptistæ in Bauaria canonicis Augustinianis an. 1108. fundauerunt, & dorauerunt Beringerus, & Cuno Comites de Sultzpach, cum ipsorum matre Irmogarda. Auentinus in Annalibus lib. 5. & alibi. Miræus de Collegijs regularibus cap. 52. est in agro Salisburgensi.

Beurensis Præpositura Ordinis canonicorum regularium in diœcesi Constantiensi. ex Miræo de Collegijs regul. cap. 56. ad finem.

Apud Bredeuoert oppidum diœcesis Monasteriensis cœnobium B. Mariæ in Nazareth congregationis Vuindesimensis. Miræus in catalogo.

Brandeburgensis metropolitana numeratur inter Ecclesias olim canonicorum regularium in procœmio libri constitutionum Benedicti XII. pro reformatione ordinis canonicorum regularium.

Beyhartingense monasterium vulgo Beyharting in superiori Vindelicia, siue Bauaria fundauerunt nobilis matrona Iuduh, & frater eius Megingotzus sodalibus Augustinianis consecrarum à Romano Episcopo Gurcensi iussu Conradi Archiepiscopi Salsburgensis anno 1130. quod postea per Rodulphum, & Ludouicum, qui fuit Imperator, & Stephanum iuniorem Bauariæ Duces maximis priuilegijs fuit munitum. Miræus de Collegijs regularium cap. 62. ex Auentino, qui dicit, Augustinianis monachis esse fundatum.

In Bircling oppido diœcesis Herbipolensis monasterium B. Mariæ congregationis Vuindesimensis. Miræus in catalogo dictæ congregationis.

In diœcesi Brixinensi Comitarus Tirolis monasterium Varrobergense nuncuparum, cuius fuit Præpositus Nicolaus de Cusa, qui postea fuit sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, vt ipsemet fatetur in epistola, quam præmisit ad librum de filiatione Dei Conrado confratri eiusdem Varrobergensis monasterij canonico directa.

In Bloemenberch oppido diœcesis Padebornensis monasterium Corporis Christi congregationis Vuindesimensis. Miræus in catalogo dictæ congregationis.

In Bodihen oppido eiusdem diœcesis Padebornensis monasterium sancti Meynulphi, eiusdem congregationis Vuindesimensis. ex eodem Catalogo.

In Bodinghen prope Ziberch in Ducatu Montensi diœcesis Coloniensis monasterium, quod dicitur mons B. Mariæ eiusdem congregationis. ex dicto catalogo.

In Bucaugia siue Buchouia Canonissarum, siue Monialium nobilium, ac antiquo stemmate, maiorumq; imaginibus conspicuarum, ab omni tamen voto immunium, ac prorsus liberarum Collegium fundatum legitur in honorem sanctorum Cornelij, & Cypriani à D. Adelinde Hildebrandi potentissimi Sueuorum Ducis filia, Hildegardis Regina, & Campidonensis fundatricis sorore, Comitis verò Othonis à Kesselburg in Blanchina valle circa Riberacum habitantis relicta vidua, quæ ibi sepulta est sub Carolo Magno. Id primum fuit Monialium Augustinianæ professionis Coenobium. Ita Bruschius fol. 17. pag. 2. quæ si vera sunt, verum etiam esse conuincitur, seculares apud Germanos canonissas ex regularibus per relaxationem ortas, sicut canonicos seculares ex regularibus, quidquid dicat in hoc Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 15.

Brundensis cathedralis refertur à Nigraualle inter Ecclesias olim regulares. verùm in qua prouincia sit constitura, non reperi.

Coloniensis Ecclesia metropolitana à sancto III. Materno Beati Petri Apostoli discipulo suam fundationem accepisse gloriatur. Eam verò non solùm regularem extitisse, sed vsque ad Philippum Episcopum quadragesimumquartum Regularia instituta tenuisse, tradit Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 14. vbi ponit rescriptum Ecclesiæ Coloniensis ad canonicos Traiectenses. cum enim in Ecclesia Traiectensi, aut rectiùs Vltraiectensi feruor Regularis disciplinæ relaxaretur, & Godebaldus Episcopus cœpisset primam Præbendam Decano maioris Ecclesiæ conferre, quibusdam renitentibus, Ecclesia Coloniensis, quam super ea re consuluerant, in hunc modum respondit. *Dominis, ac fratribus nostris sanctæ Traiectensis Ecclesiæ, tam maioribus, quàm minoribus salutem, vt Præpositura, Decania, vel aliqua claustralis obedientia pro beneficio habeatur, vel beneficium nominetur, Ecclesiæ nostræ consuetudo non patitur.* addit ibid. Molanus vnum valde notandum, cum sub Philippo quadragesimo quarto disciplina Regularis in Ecclesia Coloniensi relaxaretur, canonicos nonnullos, qui in Regulari obseruantia manere voluerunt, Nussiense monasterium condidisse, quod si verum est, conuincitur falsum esse, quod idem Molanus supra non vno in loco in gratiam canonicorum secularium scribit, sensus verborum antiquorum Conciliorum distorquens, canonicos cathedralium, licet regulariter, & communiter viuerent, non tamen fuisse verè Regulares, cum votorum emissione: quod præterquam ex multis alijs capitibus falsissimum esse constat, ex hoc etiam euidenter conuincitur, quia Colonienses nonnulli, vt propositum vitæ Regularis alijs deficientibus tenerent, monasterium Nussiense erexerunt: nam qui in Nussiensi viuebant verè

Regulares erant cum votorum emissione. quo verò tempore Nussienses suam congregationem inchoauerint, videtur id circa annum millesimum centesimum septuagesimum contigisse: nam per ea tempora Philippus 44. Ecclesiæ Coloniensi præfuit. Cæterùm de vera canonicorum Coloniensium regularitate, de omnimoda proprietatis abdicatione, de obedientia claustrali, de claustro, & officinis, de regula D. Augustini à Coloniensibus seruata, & alijs id genus testatur Vuazo Leodiensis Præpositus in quadam epistola, quam refert Maubutnus in venatorio libro 2. par. 5. cap. 30. vbi alia plura refert, & Innocentius Tertius in cap. Postulastis de clerico excommunicato, scribens Decano, & Priori Coloniensi.

Habuit verò Ecclesia Coloniensis quamplures viros sanctitate, & doctrina insignes, & illustres, ex quibus vnus extitit Aquilinus dictæ Ecclesiæ canonicus, qui Mediolani ab Arrianis confossus martyr occubuit. Puto autem non solùm Cathedralé, sed etiam alias Ecclesias Colonienses olim regulares fuisse, & rescriptum illud supra memoratum non de consuetudine solius cathedralis, sed totius Ecclesiæ Coloniensis intelligendum esse.

Est in eadem ciuitate monasterium canonicorũ, & canonissarum reformatum s. Cæciliæ nuncupatũ. ex Miræo de colle. regularium cap. 93. item tria collegia canonissarum regularium s. Augustini videlicet s. Maximini, s. Michaëlis, & s. Mariæ Magdalenæ. ex eodem autore ibid. cum alijs quatuor s. Nicolai, s. Reinoldi, in Maiori Nazareth, & sancti Iacobi Maioris ad agnellum in muro Castrensi, quas ibi, & capite præcedenti vocat moniales Augustinianas, & numerat cum canonissis: nescio autem an sint instituti canonici, an eremitarum.

In eadem ciuitate Coloniensi anno 1423. opera Arnoldi Schillingi ciuis Coloniensis ex sacello factum est monasterium, quod dicitur ad Corpus Christi, traditumque canonicis regularibus capituli Vuindesimensis. Occasionem præbuit miraculum, quod circa venerabile Sacramentum contigit, fusè commemoratum à Bredenbachio lib. 1. cap. 8. Sacrarum collationum. Miræus de colleg. regularium cap. 92.

Confluentia locus est, vbi Mosella Renum influit ibi loci Hecto, qui ex Abbate monasterij cuiusdam Mediolanensis factus fuerat Archiep. Treuerensis, anno 847. à sancto Materno in somnijs admonitus, fundauit monasterium canonicorum regulariũ, in quod corpus sancti Castoris de Cardona transferens collocauit: sed canonici sancti Castoris ante plures annos regulam abiecerunt. Trithemius in historia Hirsaugica sub anno 847. & 957. & ex illo Molanus lib. 1. de canonicis cap. 14.

Apud Confluentiam, quæ est oppidum Diœcesis Treuerensis, monasterium Beatæ Mariæ in Insula congregationis Vuindesimensis. Miræus in catalogo.

Constantiæ est vetus, & insignis Abbatia canonicorum regularium de Cruetzlingen, siue de Crutrelingen, de qua in lib. 1. Constitutionũ Cõcilij Constantiensis fol. 135. ita statuitur: *vt Abbas canonicorum regularium de Cruetzlingen, & canonici dicti monasterij in Processionibus, & actibus publicis præcederent Abbatem, & monachos ordinis D. Benedicti monasterij eiusdem ciuitatis, quod dicitur Petri Domus, &c.* Hæc Abbatia erat olim caput multorum monasteriorum canonici ordinis, vt in Bulla Innocentij VIII. infra cap. 71. relata legitur. Sunt etiam in Diœcesi Constantiensi quinque præpositura canonicorum regularium, & duæ canonissarum, de quibus sub suis proprijs nominibus dicimus. ex Ioanne Pistorio in Chronico Constantiensi. Est etiam in diœcesi Constantiensi monasterium B. Mariæ loci eremitarum ordinis sancti Patris Augustini. ex lib. taxarum Apostolicarum.

Chichgetense monasterium in diœcesi Vuormatiensi erat sanctimonialium, quibus pestilentia consumptis, Fridericus II. Vuormatiæ Episcopus anno 1440. illud repurgatum, & restauratum canonicis regularibus incolendum tradidit. Miræus de collegijs regularium capite nonagesimo sexto.

Chiemseense monasterium in Prouincia Salisburgensi duplex est, aliud canonicorum, aliud verò canonissarum. Monasterium canonicorum prius pro monachis Diui Benedicti fundatum fuerat: verùm pro illo Abbatia Luxouiensi monachis commutata, dictum monasterium canonicis regularibus fuit donatum. Est vetus Abbatia sancti Saluatoris nuncupata, vt constat ex antiquo diplomate Regis Arnulphi dato Ratisbonæ anno 891. de qua sic Hundius ex Auentino scribit: *In Norico Conradus Iuuauiæ Episcopus, & Abensbergensi familia oriundus Chiminum templum olim à Tessalono secundo Duce Bauariæ D. Benedicto conditum ab Vgris ad egestatem redactum, monachis Augustinianis tradidit &c. hoc est canonicis regularibus sancti Augustini.* Ita Hundius. Vide Miræum de collegijs regularium cap. 26.

Chiemseense verò canonissarum fundauit Tessalo Rex, & dotauit, cuius priuilegium roborauit Hẽricus Quartus Imperator suo diplomate dato anno 1077. Ratisbonæ.

In Clusa oppido Diœcesis Treuerensis monasterium B. Mariæ Congregationis Vuindesimensis Miræus in catalogo.

Daniæ Regnum habuisse olim multa monasteria canonicorum regularium Benedictus XII. in Bulla Generalis reformationis eiusdem ordinis in cap. de Capitulis Prouincialibus apertè fatetur. Primum qui in Regno Danorum monasteria canonicorum, & monachorum erexit, & redditibus locupletauit, Choppinus in monastico lib. 2. ti. 2. n. 18. fatetur fuisse Canutũ Regẽ Danorũ ex Saxone Grãmatico in Historia Danorũ. Cæterũ inter Ecclesias canonicorũ regul. huius regni erat olim cathe. Roskildensis, ad quam reliquiæ sancti Lucij I. Papæ, & martyris sunt translatæ, referente Ioanne Maubumo IV.

burno in venatorio canonici ordinis lib. 2. par. 4. cap. 24.

Diesense monasterium varias habuit fundationes, ruinas, & reparationes. primus fundator fuit Rathardus canonicus Augustanus, & frater Attonis Comitis de Andechs, & Episcopi Augustani,qui monastetium sancti Georgij martyris fundauit prope oppidũ Diessen in Bauaria diœcesis, vt puto, Augustanæ circa annum 840.quod à quodam Arnoldo vastatum anno 1013. fuit instauratum per quendam Adheleimum, & Adalricum fratres. postea cum Cunegunda Comitissa filia Othonis primi Imperatoris fundasset Ecclesiam B. Stephani, & in ea tres canonicos regulares posuisset, Hartucius Præpositus s.Georgij annuente Episcopo Augustano cum suo conuentu propter maiorem commoditatem ad Ecclesiam sancti Stephani migrauit. pluta de hoc monasterio videri possunt apud Miræum de collegijs regularium cap. 22. quæ ex Auentino,& Hundio collegit.

Diethramzellense apud Isaram in Bauaria monasterium sancti Martini Abbatiale fundauit quidam Otho cum Socio Berengero, & venerabili sacerdote Dietrhamo anno Domini 1099. fundationem,& dotationem Paschalis II. anno 1107. suo diplomate firmauit. Vide Miræum decollegijs regularium cap. 47.

In Daelem oppido diœcesis Padebotnensis monasterium s. Petri congregationis Vuindesimensis. catalogus dictę congr.

Euerbardica clusa vulgo Eberharts Clausen in Diœcesi Treuerensi pulcherrimum coenobium canonicorum regularium s. Augustini tribus lapidibus à Treuerensi versus Hunnorum terga, vel præsidia situm ex eleemosynis vtriusque sexus fidelium certatim vndequaque ad S. Virginem ex omnibus prouincijs concurrentium hoc modo emersisse ibidem legitur. Erat anno Domini 1440. *laboriosus quidam, rusticaque,& vitæ,& artis bomo simplex Euorbardus nomine,ex pago Esch oriundus,agricola,vinitor, & sector straminum in vsum, & pastum immentorum, virginitatis,ac pudicitiæ summus amator, qui ob deuotionem, quam à pueris conceperat maximam erga matrem Domini Beatam Virginem Mariam, stipitem quendam in loco isto tunc temporis deserto terræ infixit, & in eo superius excauato Imaginem tristissimæ, ac dolorosissima matris in gremio extinctum habentis filium collocauit. Is postea à gloriosa Virgine admonitus, & coactus, domunculam paruam eidem ædificauit, & sublato stipite illam ipsam adhuc eo loci præsentem, suoq; pretio Treueri prius emptam in priori muro domunculæ reposuit,vbi cum miracula plurima fierent, & oblationes innumeræ quotidie accederēt,& hominibus religionis ergo cateruatim veniētibus,mox his oblationibus adiutus Eurbardus,sacellũ paulò grandius fabricauit: & postea circa idē sacellũ Basilicam in lõgitudine* 26. *& in latitudine* 12. *passus habentem fundauit, & ædificauit in anno Iubilæo, quo mox factus est maximus omnis generis hominum concursus. Hanc Basilicam Reuerendissimus Dominus Iacobus de Sirgk Archiepiscopus Treuerensis centesimus præsentibus Prælatis plurimis in die Annunciationis B. Virginis Mariæ anno Domini* 1449. *solemniter dedicauit Euerhardo aũt an. Dom.* 1451. *in pace quiescēte,consentientibus, & id desiderantibus Dominis fundi, in primis verò Domino Godefrido de Esch ordo canonicorum regularium sancti Augustini introductus est, anno Domini* 1456. *Hi nouum chorum ædificauerunt, & anno Domini* 1474. *dedicari fecerunt, structuras etiam vtriusq. ambitus, & multorum ædificiorum erexerunt, & basilicam maiorem, quæ hodie visitur, antiqua deiecta, ac destructa ad summum compleuerunt, cuius dedicatio facta est anno Domini* 1502. Hæc Bruschius folio quinto pagina prima, qui etiam prosequitur Priores, qui ibi fuerunt vsque ad annum 1542. puto esse congregationis Vuindesimensis.

In Eunich prope Attendoren diœcesis Coloniensis monasterium s. Saluatoris congregationis Vuindesimensis. ex catalogo dictæ congr.

Ranchenthaël, quod nunc est oppidum munitissimum, apud Vuormatiam, prius erat monasterium canonicorum regularium, de quo Trithemius in historia Hirsaugica sub anno 1135. ista scriptis mandauit: *His etiam temporibus, videlicet anno Domini millesimo centesimo trigesimo quinto Buggo Vuormatiensis Ecclesiæ Reuerendissimus Episcopus monasterium Francbenthaël non longè à Vuormatia fundauit, in quo fratres in communi sub sancti Augustini regula viuentes collocauit, quibus Ecclesia de corporis necessarijs copiosè prouidit. Cœnobium quoque sanctimonialium eiusdem religionis iuxta præfatum monasterium Franchenetaël constituit, in quo multitudinem virginum Christo in castitate famulantium, prouisis necessarijs posuit. Verùm post annos fermè trecentos,viginti sex tempore Reynardi Vuormatiensis Episcopi, cum de consensu eius fratres regulares de Vuindesheim partium inferiorum ipsum cœnobium Franchenthaël ad reformandum suscepissent, & titulum Abbatialem, quo antea semper insignitum fuerat, extinxerunt, etiam coenobium fœminarum prædictum expulsis monialibus monasterio fratrum coniunxerunt*. Hæc Trithemius. Verùm istud monasterium, in quo canonica disciplina summoperè florebat, paucis abhinc annis factum est habitatio omnis spiritus immundi, cum Caluinitæ, ex Belgio profugi illud permittente Comite Palatino Rheni occupauerunt, & pulsis canonicis in oppidum, & in arcem erexerunt. V.

Friburgi in Heluetijs Præpositura omnium sanctorum diœcesis Constantiensis. Io. Pistorius in Chronico Constantiensi edito Francofortı. Miræus de collegijs regul. cap. 56.

Apud Halberstadium monasterium s. Pancratij in Hamersleue congr. Vuindesimensis. catalogus dictæ congr.

Hamburgensis Metropolitana à sua fundatione fuit regularis, & in ciuitate,ac etiam Diœcesi

multa canonicorum monasteria fundauit Vuanus Episcopus temporibus Henrici Primi Imperatoris, qui fuit sanctus, vel quæ antea ædificata, ad normam vitę regularis reformauit, teste Alberto Crantio in sua Metropoli lib. 4. cap. 1. claustri canonicorum Hamburgensium meminit etiam Molanus in Natalibus ad diem 3. Februarij in vita sancti Anscharij.

Herdeuuille oppido Diœcesis Argentinensis monasterium S. Christinæ congregationis Vuindesimensis. Catalogus dictæ congregationis.

In Hegene oppido Comitatus Leingen Diœcesis Vuormatiensis monasterium sancti Petri Apostoli congregationis Vuindesimensis. catalogus dictæ congr.

In Hertzenhagen apud Frācofordiam Diœcesis Moguntinæ monasterium B. Mariæ dictæ congr. ex eodem catalogo.

Herbrechtingum cænobium canonicorum regularium ad Fuiolum Brentianum Augustanæ Diœcesis in honorem S. Dionysij fundatum anno Domini 1144 à potentissimo Sueuorum Principe Hfriderico Barbarossa, qui tandem ad imperij dignitatem, ac culmen euectus est. Habuit hoc coenobium semper ad hæc vsque nostra tempora gubernatores Præpositos, quorum talis extat, etsi non omnino integer Catalogus primus Amandus &c. Ita Bruschius de monasterijs Germaniæ fol. 2. pag. 2. qui Catalogum Præpositorum deducit vsque ad annum 1548.

Heyne monasterium apud Vuormatiam in Dumetis fundauit circa annum 1135. Eunucho Comes de Lingen in honorem Principis Apostolorum, & multis bonis, & redditibus sublimauit. cuius Ecclesiam sæpe dictus Episcopus Buggo, in cuius Diœcesi monasterium est constructum, anno Domini 1141. consecrauit, & Harburgum primum Præpositum ordinauit, qui vitam canonicorum regularium primus ibidem instituit. Trithemius in Hirsaugica ad annum 1135. & in Chronica Spanhemensi sub anno 1137. Floruit in hoc cœnobio Rutgerus Vernay, cuius elogium idem scripsit Trithemius de Viris illustribus Germaniæ, ac etiam in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis.

Hildesimæ in Saxonia temporibus s. Henrici Imperatoris erat monasterium, cuius canonicus scripsit vitam sancti Godehardi Episcopi. Molanus in Natalibus ad diem 25. Martij.

Apud Heldesimensem ciuitatem, in loco, qui dicitur Zulra, monasterium peruetustum s. Bartolomæi, postea congregationi Vuindesimensi vnitum. catal. dictæ congr.

In Hildesimensi Diœcesi Præpositura Bosariensis, cui præfectus fuit sanctus Benno Episcopus Misnensis. ex illius vita, & ex Bulla canonizationis illius, qui sanctus vixit temporibus Leonis Noni & Henrici III. Imperatoris.

In Hissa prope Sarburch Diœcesis Metensis monasterium s. Laurentij d. congr. ex eodem catalogo.

VI. INtzchofensis Præpositura canonissarum regul. s. August. Diœcesis Constantiensis. Io. Pistorius in chronico Constantiensi. Item Villæ Diœcesis Argentinensis anno 1137. Conradus canonicus Argentinensis condidit collegium canonicorum regularium. Miræus de collegijs Reg. cap. 45.

Magdeburgensis Ecclesia metropolitana in Saxonia fuit olim regularis, ex Ioanne de Nigraualle in catalogo. eius fundationem scribit Miræus in collegijs secularium cap. 54.

Maguntina Metropolitana ipsa quoque vsque ad annum saltem circiter 1000. regularis mansit, ex Gaspare Bruschio in 1. tomo Epitome de Ecclesijs Germaniæ, in Episcopatu Spirensi, & Trithemio in Historia Hirsaugica, sub an. 977. quorū verba infra hoc eodem cap. referemus, & notat etiam Ioannes Molanus lib. 1. de canonicis cap. 14.

Apud Marbach Alsatiæ oppidum Diœcesis Argentinensis anno 1094. quidam vir pius nomine Manegoldus Monasterium canonicorum regulariū D. Augustini condidit auxilio, & opibus viri nobilis Burchardi à Gebelsuiler, seq. ijsdem aggregauit, vt in vita Othonis 43. Episcopi Argentinensis, & lib. de Episcopis Argentinensibus Franciscus Guillimanus testatur.

In eodem oppido monasterium s. Irenæi martyris congr. Vuindesimensis. Verùm Miræus in catalogo dictæ congr. ponit oppidum Marbach in Diœcesi Basileæ ad Rhenum fluuium ex opposito oppidi Brisgoiæ. quare vel sunt duo eiusdem nominis oppida, vel decipitur alter horum autorum, cum vnus illud ponat in Diœcesi Argentinensi, alter in Basileensi, vel translatum est de vna ad alteram Diœcesim.

Mathichouiæ in Bauaria, vbi quodam Regum Bauariæ Prætorium fuisse vetusta indicant diplomata, Io. Cuchler cum Catharina coniuge collegiū Mystis, id est canonicis Augustinianis instituit circa annum 1413. Miræus de coll. secularium cap. 117. ex Io. Auentino in Annalibus.

Mercheshusen in Hassia Diœcesis Maguntinæ monasterium s. Io. Baptistæ congr. Vuindesimensis. ex catal. dictæ congr.

Metensis cathedralis in Lotaringia Prouinciæ Treuerensis olim canonicos regulariter viuentes habuit, quibus s. Godegrandus eiusdem ciuitatis Episcopus regulam scripsit, & seruandam tradidit circa annum 765. Verùm canonici sub Vualone Episcopo, sicut pleræq; aliæ Ecclesiæ regulam abiecerūt, & facti sunt re, & nomine, & cōuersatione seculares, & proprietarij. Molanus in natalib. ad diem 6. Martij ex lib. de vita B. Godegrandi, & ex centuria 8. c. 10. & ante illū Io. Mauburnus in Venatorio canonici ord. lib. 2. par. 5. cap. 30. ex Chronicis Metensibus.

In Episcopatu Metensi sunt duæ amplissimæ Abbatiæ, quarum altera dicitur s. Clementis extra muros ciuitatis Metensis: altera s. Petri Montis, ambæ ordinis s. Augustini. ex lib. taxarum Cameræ Apostolicæ.

In Metensi Diœcesi videtur fuisse monasterium canonicorum regularium ordinis sancti Augustini

sancti

sancti Antonij nuncupatum, nam in practica Cancellariæ Apostolicæ typis edita sub Alexandro VI. scribitur cuidam Ioanni Andreæ canonico s. Antonii ordinis s. Augustini Metensis Diœcesis, nisi fortè fuerit canonicus ordinis s. Antonij Viennensis: nam & illi dicuntur ordinis sancti Augustini.

Maria Lapidis monasterium canonissarum regularium sancti Augustini sic nominatum ad fluuium Altmulam, siue Almonum prope Aychstadium, quod anno 1470. *à Gulielmo Episcopo Aychstetensi inchoatum piorum hominum eleemosynis postea auctum, & adiutum fuit. Canonissæ proprio labore manuum victitant, vt plurimum.* Bruschius de Monasterijs Germaniæ fol. 102. pag. 2.

Monasteriensis cathedralis à prima fundatione ex ipsomet illius nomine regularis fuisse conuincitur, nam vt Bussemecherius autor est, monasterium tertia erat Episcopalis Ecclesia, quam erexit Carolus magnus in Meditullio regionis Mimingtode dicto loco, qui postea ab insigni ibi fũdato monasterio monasteriũ fuit denominatũ. Ordinauitq; ibi Episcopum Ludgerum natione Frisium fratrem Hildegrini Episcopi Halberstadensis. Huius successor Hermanus dedicauit, & consecrauit Ecclesiam, & monasterium trans aquas in titulum, & honorem Virginis Mariæ, quod breui monasterium ita excreuit, adeoque factum est celebre, vt nomen dederit ciuitati, & Episcopo. Quod autem addit Canisius, id monasterium datum sanctimonialibus, parum probabilitatis habet. nunquam enim fuit consuetudo ponendi sanctimoniales in cathedralibus. Sed tantum clericos, sed quod illam tenerent canonici regulares, expressè testatur Crantius lib. 3. suæ Metropolis cap. 15. dicens: *Vuillboldus enim nonus Episcopus primitus fratribus fructum in temporalibus fecit. post quem Rodo decimus successit, qui canonicos regulares ex veteri cathedrali Ecclesia cum libris, & cleuodijs transtulit, vnde & tunc terræmotus factus fuit.*

Apud Molembeæke oppidum Diœcesis Mindensis monasterium sancti Dionysij congregationis Vuindesimensis. ex catalogo dictæ congregationis.

Montis Sereni monasterium ordinis S. Augustini Diœcesis Magdeburgensis. ex lib. taxarum Apostolicarum.

Montis Fagorum monasterium B. Mariæ Diœcesis Constantiensis congreg. Vuindesimensis. ex catalogo dictæ congr.

Monsterlingẽ canonissarum regularium D. Augustini Præpositura Diœcesis Constantiensis. Ioannes Pistorius in Chronico Constantiensi.

VII. Nemetenses canonicos malo exemplo quorundam aliorum cathedralium factos ex regularibus seculares, meritò queritur Gaspar Bruschius lib. 1. de Episcopatibus Germaniæ: *Sub Balderico*, inquit, XXII. *Episcopo Spirensi canonici Nemetum, quemadmodum etiam Vuormatienses, & Maguntini monastica vitæ professione abiecta, seculares fieri, seorsum habitare, ac propria habere, & annuos prouentus inter se distribuere cœperunt.*

Neunebirchium monasterium canonicorum regularium s. Augustini abest ab Alba augia cœnobio Benedictino in Norimberga Diœcesis Bambergensis *duobus breuibus milliaribus, quod circa annum Christi* 1302. *Leopoldus Episcopus* Bambergensis *vigesimus, & Comes de Gruutlaeb fundauit, & dotauit, ac in eo sepultus fuit anno* 1305. *Habuit insignes benefactores* Burggrauium Noricorum, *& Fredericum Marchionem* Brandeburgensem, *qui dederunt eius monasterij cœnobitis potestatem syluæ* Norimbergensis, *abest monasterium tribus lapidibus à Norimberga.* Hæc ex Bruschio fol. 4. pag. 1. vbi etiam catalogum præpositorum dicti monasterij describit quem vsque ad annum 1546. perducit.

In Noerthoern in Vuestfalia Diœcesis Monasteriensis monasterium sanctæ Mariæ congregationis Vuindesimensis. ex catalogo dictæ congregationis.

Nussiense monasterium in Diœcesi, & territorio Coloniensi circa tempora Philippi 44. Archiepiscopi à nonnullis Coloniensibus canonicis fundatum fuit: cum enim sub illo Antistite Colonienses canonici à regulari obseruantia ad vitam secularem se transtulissent, nonnulli eorum in regulari obseruatione permanere volentes, in loco qui dicitur Nussia monasterium erexerunt, ac ibi sese sub disciplina regulari continuerunt. ex Molano lib. 1. de Canonicis cap. 14. Viguit autem in dicto monasterio canonicum institutum adeò, vt breui monasterium in congregationem duodecim collegiorum excreuerit: quæ collegia cum suaueolentiam bonæ famæ, & sanctitatis canonicorum regularium congregationis Vuindesimensis persentiscent, in eorum societatem transierunt anno Domini 1430. & sic ex duabus congregationibus effecti sunt vna congregatio. Ita Chronicon Vuindesimense lib. 1. cap. 44.

Olembergense sanctæ Mariæ vulgò Montis oliuarum cœnobium in Diœcesi Basileæ fundatum fuit anno 1197. à quadam Comitissa, cuius Præpositus habet vsum Pontificalium, & votum in Comitijs Prouinciæ, vt à Reuerendiss. D. Petro Mandeto illius Præposito commendatario, & vtriusque signaturæ referendario accepi.

Oeningensis Præpositura Decanatus Stueluingensis Diœcesis Constantiensis ordinis sancti Augustini canonicorum regularium, habens sub se moniales eiusdem ordinis. ex Ioan. Pistorio in Chronico Constantiensi. videtur esse eadem cum illa de, qua Bruschius fol. 96. pag. 2. ita scribit: *Oeningum cœnobium peruetustum in dextera Rheni supra Steynium Negomæ oppidum situm, olim Benedictiuæ professionis monachorum, postea verò canonicorum regularium s. Augustini fundatum legitur ab eisdem nominis Comitibus, quorum stirps defecit anno* 1430. *Fundatorem Cunonem vocant Comitem Oeningensem.* Subdit eiusdem monasterij Præpositos vsque ad annum 1540. quo anno inquit incorporatur totum cœnobium mensæ Episcopali VIII.

Constantiensi ab Antistite Ioanne à Vueza Sicambro Archiepiscopo Lundensi, & Episcopo Rotschildensi.

Otingense collegium in Bauaria propè ciuitatem Otingen Diœcesis Salspurgensis, quod Miræus de collegijs secularium cap. 28. numerat inter collegia canonicorum secularium, à Carolo magno fuerat fundatum, & dotatum pro canonicis regularibus anno 776. vt illemet testatur.

IX. PAdebornensis cathedralis Prouinciæ Maguntinæ habuit canonicos regulares vsque ad annum 1254. sicut testatur Bruschius in Epitome Episcopatuum Germaniæ in Bernardo XXI. Episcopo, sic dicens: *Bernardus Quartus huius nominis passus est, vt canonici Padebornenses obseruantiam regularem, quæ hactenus viguerat, mutarent in secularium canonicorum statum. Obijt anno 1254.*

Patauiensis, siue Passauiensis Ecclesia cathedralis etiam ipsa olim erat regularis. ex Ioanne de Nigraualle, in eadem ciuitate Passauiensi, quæ est in Bauaria: *Monasterium sancti Nicolai Atlmannus Episcopus Patauiæ auxilio Agnetis Augustæ, & Henrici Neoburgensis intra mœnia vrbis Aurelianis siue Augustinianis mystis exstruxit circa annū.*1050 Ita Auentinus in Annalibus, literæ tamen fundationis habent annum 1074. de hoc Miræus de collegijs regularium cap.34.

In eadem ciuitate Patauiense Vtilo Dux an.739. monasterium sacrarum Virginum canonissarum construxit, quod sanctus Henricus Romanorum Rex ob preces coniugis Cunegundæ, & Hezelini fratris magnis prędijs, & syluis tributis dotauit. Vide Miręum de collegijs canonicorum regularium cap. 17.

Paringense monasterium in Diœcesi Ratisbonæ fundauerunt Conradus, Henricus, & Gebardus canonicus maioris Eccl.Ratisbonēsis fratres, & Comites de Raning, & Rotemburg, vt testatur diploma fundationis Henrici Episcopi Ratisbonēsis circa annum 1142. nam Henricus Comes vnus de fundatoribus eodem anno obijt, in dicto monasterio sepultus. Miræus de Collegijs regularium cap. 71.

Pragam canonicos regulares introduxisse Carolum Quartum Imperatorē scribit Renarus Choppinus in monastico lib. 2. tit. 2. §. 18. ex Dubrauio in Historia Bohemiæ lib.17. vbi dicit, Otbocarum Bohemiæ Principem de Bela Hunnorum parto triumpho, erexisse in hostilibus manubijs monasterium elatum, ac splendidum, quod Regiam Coronam adtitulauit sub anno 1270. & deinde Carolum Quartum canonicos regulares Pragam acciuisse. Vbi vides ex serie verborum, illos fuisse canonicos ex cœnobio Regiæ coronæ accitos. quod vbi loci esset, mihi non est compertum.

Peilbergense monasterium ad Soysam in Bauaria aliàs Peijrbergense, vel Beurbergense sub inuocatione s. Petri fundatum est anno Domini 1100. per Othonem illustrem virum de Castro Iringi, & à fratribus, & coniuge. fundationem probauit, & firmauit Calistus secundus anno 1121. Priuilegio Laterani dato. Hæc cum alijs ex Hundio, Miræus de collegijs regularium cap.49.

Pildenreutense monasterium, siue vt Bruschius scribit, Pildenreutum canonissarum regularium S. Augustini in nemore Norimbergę nō procul à Latomijs initium habuit circa an.1340. Ludouico III. Bauaro Imperante, à quinque pijs sororibus, quæ cum ab Imperatore locum ad cœnobiolum in nemore construendum precibus obtinuissent, Imperator loci designandi gratia in nemus è Norimberga egressus, cantu quodam suauissimo audito. & imagine Crucis altæ quercui imminente visa, locum cœlitùs designatum intellexit, & primus securi arborem excidendam, ibi loci monasterium ædificandum notauit. Mox Conradus magnus Norimbergensis Patricius, qui cum Imperatore aderat, prædium optimum, quod in ipsa vicinia habebat, futuræ congregationi perpetuum donum dedit. tandem cum certam regulam non haberent, an.1378. subdidere se Rabano Aistetensi Episcopo, qui misso ad eas quodam canonico ex sancti Vuillibaldi collegio nomine Burchardo de Pleynfeld eas canonicas s.Aug. Regulares designauit, & Præpositā illis præfecit in die s. Thomæ Apostoli anno 1379. ex Bruschio fol. 100. pag. 1. vbi etiam habes catalogum Præpositarum vsque ad annum 1548. Vide etiam Miræum de collegijs regularium cap.89.

Polingense monasterium vulgo Poling in Bauaria vetustissimam habet fundationem. quæ refertur ad Lanfridum, Vualdamum, & Elilandum fratres Comites ab Antorf, & Soysa ante annum 788. Verùm varias sustinuit pressuras. ferunt primùm pro Virginibus sanctimonialibus extructum, postea per Vngaros anno 973. vastatum, deinde restitutum, & a s. Henrico Imperatore priuilegio munitum. sed in priuilegio, quod Miræus c.20. de collegijs regularium recitat, non moniales, sed fratres in dicto monasterio degentes nominantur. Auentinus scribit in Annalibus: *Poling, & Schleedorf ab Vngaris affliguntur, amotis illis fratribus mysta D. Aurelij Augustini nominantur.* Nihilominus subdit Miræus, Gislam Imperatricem, quæ obijt circa annum 1041. Moniales ex illo loco eiecisse, & canonicos substituisse. vtcunque sit, canonici regulares vsque in hodiernum, locum tenent.

Pompurgense in Bauaria fundauerunt Adelheida filia Cunonis Comitis de Meglin, ac Irmogarda cum marito Berengario, filijs Berengerio, & Conrado à Sultzpach (oppidum id Nariscorum est) Dynastis ad confluentes Train, & Alsse Pampurg, vbi humati perhibentur Collegium Augustinianis. Ita Auentinus lib. 5. Annalium, qui etiam libro 7. ponit Pampurg olim arcem fuisse in Boiaria Noricorum ad radices Curuancæ montis, & confluentes Azali, atque Train sitam, nunc in collegium Augustinianorum Mystarum commutatam.

RAtisbonensis cathedralis canonicos regulariter viuentes olim habebat, quos à regularibus institutis relaxatos s.Vuolphangus Episcopus X.

pus

pus ad normam vitæ regularis reformauit: quod etiam cum canonicis Treuerensibus egerat, cũ eius Ecclesiæ esset Decanus. Ita Molanus lib. 1. de Canonicis cap. 12. & 14. ex Surio in vita S. Vuolphangi, quam habet ad diem 31. Octobris cap. 7. & 20.

In eadem ciuitate Ratisbonæ circa annum 1135. Gebardus Ratisbonensis canonicus ædificauit monasterium S. Magni canonicis regularibus in suburbio ciuitatis vltra pontem, cui Rex Conradus anno 1138. suburbium ipsum donauit, & Hartuuecus secundus Episcopus plurima priuilegia, & etiam Ecclesiam in Saler contulit circa annum 1156. & 1161. De eodem Auentinus lib. 6. Annalium. *Conradus*, inquit, *Henricus, Gebardus mysta Reginoburgensis fratres germani in Raniug, & Rotemburg Comites, cum matre Matselda Paning, & D. Magnum ad confluentes Danubij, & Rheni in aduersa Reginoburgi ripa monachis Augustinianis dedicant*. Ita Hundius in metropoli Salisburgensi, & ex illo Miræus de Collegijs Regul. cap. 68. ex quibus habes, eosdem fuisse fundatores huius, & Paringesis monasterij. de quo dictum est supra.

Raitembuchense monasterium in Bauaria fundauit Guelpho primus Dux Bauariæ huius nominis, & filius Guelphonis, qui fundauit aliud monasterium in Altorph circa annum Christi 1185. qui princeps cum postea ad terram sanctam cum multis socijs profectus esset, in suo reditu obijt in insula Cypri, & socij peregrinationis perfidia Alexij Græcorum Imperatoris, aut interfecti, aut viui Saracenis traditi, ex quibus Thiemo Archiepiscopus Salisburgensis apud Corozaim martyrio est affectus. Miræus de Collegijs regul. cap. 76.

Rauetsbergense monasterium congregat. Vuindesimensis in diœcesi Maguntina, ex Catalogo dictæ congregationis.

Repdorpbum, siue Repdorphense canonicorum regularium S. Augustini Cœnobium praeclarum, & elegans ad Altmulam, seu Almouum fluuium supra Aychstadium post ipsam arcem Episcopalem in longè amœnissima valle situm, fundatum, ac exstrui cœptũ est anno Domini 1156. *sub Episcopo* Aychstesensi *Domino Conrado à Morspech Friderici Imperatoris praecipuo, & gratissimo Consiliaria, ab Imperatrice Domina Beatrice Burgundiouum Ducissa Friderici Barbarossæ secunda coniuge, quæ pagum Repdorphensem dono dabat Episcopo ad exstruendum monasterium. Episcopus Conradus sibi in eo sepulturam adhuc viuus ordinauit, in quam mortuus depositus est anno* Domini 1171. *Cubat in eadem Ecclesia Redorphensi media ferè sub insigni, ac sublimi marmore Illustris Dominus Gebardus vltimus Comes Hirsberg maximus, & Cœnobij huius, & totius Episcopatus Aychsteteusis, cui totum Comitatum Hirsbergensem legauit moriens, benefactor. Habuit hoc Cœnobium initio sui omnes monachos ferè genere nobiles, quorum gubernator erat Præpositus. Hi cũ tandem a virtute maiorum degenerassent, Episcopus Aychstodianus Dominus Ioannes de Quercu substitutis melioribus, obseruantiam regularem introduxit anno Domini 1458. sumpta occasione apud Cæsareum Horti Cœnobium, in quo fuerat dum ad Vuormatiensia Comitia sui temporis accessisset, cuius loci disciplina captus, mox domum reuersus, ex hac ipsa præpositura sua S. Augustini Prioratum fecit*. Ita Bruschius de monasterijs Germaniæ fol. 102. pag. 2. vbi etiam subnectit numerum Priorum ab ipsa reformatione vsque ad sua tempora. Nunc est monasterium congregationis Vuindesimensis, vt patet ex Catalogo dictæ congregationis, & puto per illos de Vuindesem dictum monasterium anno 1458. fuisse reformatum. Vide etiam Miræum cap. 74.

Reicherpergense monasterium S. Michaëlis in Bauaria ad Oenum supra Passauiam, siue Patauiam fundauit Bernardus Comes de Reicherperg cum Dietpurga coniuge sorore Gebardi Archiepiscopi Salisburgensis, de qua fundatione sic Hundius in metropoli Salisburgensi ex Auentino in lib. 10. Rapsodiarum. *Anno Domini 1084. Reicherperg Castro Vuernerus præpotens Boius super flumine Oeno Patauiensis diœcesis, vxor eius Dietpurga soror Gebardi Archiepiscopi Salzburgensis, is post mortem vnici filij, & vxoris, cum oriretur lis eo viuo inter agnatos eius de hereditate, castrum demolitur, D. Michaëli templum dedicat, Canonicis regularibus attribuit. Post Albinus filius Arbonis fratris huius Vuerneri viuente patruo sacerdotes pellit, prædium occupat, Vuernerus in tutelam præsenti Gebardo Archiepiscopo Salisburgensi tradit, pauloq; post obijt 3. Nonas Octobris, ad arcem sanctæ Crucis cum filio, & vxore sepultus*. Miræus de Collegijs Regular. cap. 41.

Apud Rychenberg oppidum diœcesis Hildesimensis in Saxonia monasterium B. Mariæ congregationis Vuindesimensis. ex Catalogo dictæ congregationis.

In Riederen loco diœcesis Constantiensis Præpositura canonicorum regularium Ordinis sancti Augustini. Ioannes Pistorius in Chronico.

Ranshouiense monasterium sancti Pancratij in Bauaria vetustissimam habet fundationem, quam prosequitur Miræus cap. 38. Verùm ex illius discursu ante annum 1100. videtur fuisse Ecclesia sacerdotum secularium. Cæterùm circa illud tempus euocatos inquit ad illud canonicos Augustinianos, quibus Henricus Octauus Dux Bauariæ parochiã, & templum D. Pancratij tradidit, contuberniumq; initiauit, eiusq; religionis sacratis viris, & fœminis dicauit: nam ibi sacratarum fœminarum cœnobiũ fuisse testantur pleraque vestigia, & monumenta, quæ ibi extant in libris, instrumentis, templo, & monasterio, maximè Occidentem versus. non plures tamen, quàm sex receptæ sunt, quarum vna erat Præposita. Ita Conradus Primus D. Pancratij Præpositus, & ex illo Hundius in metropoli Salisburgensi.

Rorense monasterium sanctæ Mariæ in inferiori Bauaria in Vico Rorensi fundatum est anno 1133. per magnum filium Rudperti Comitem Alensbergensem. Miræus de Collegis regul. cap. 65.

XI. Salisburgensis metropolitana institutum canonicorum regularium vsque ad annum circiter 1500. retinuit, vt habes ex Pontificali Romano sub Pontificatu Alexandri Sexti edito, in quo ipsa Ecclesia Salisburgensis refertur inter Ecclesias, quæ tunc erant ordinis D. Augustini, quod etiam notatum est in lib. constitutionum Benedicti XII. Romæ per illa tempora, vt puto, edito, quandoquidem annus impressionis in eo non est notatus.

In Sangallensi oppido Heluetiorum Vuernerus trigesimus primus Abbas Sangallensis anno 1128. à Lothario Imperatore confirmatus ante muros Sangallenses fundauit, & suis sumptibus Germaniæ fundauit canonicis Augustinianis Seemannus nobilis Bauarus Archidiaconus Ratisbonensis circa annum 1260. Miræus cap. 87.

Schlirense monasterium, quod est ad lacum nomine Schlirs inter Oenum, & Magualdum flumina ad radices Alpium situm, Benedictinis monachis prius traditur fundatum: verùm cum per Vngaros esset vastatum, Henricus Dux Bauariæ ex familia sancti Leopoldi illud anno 1140. cum alijs restauratum, canonicis regularibus tradidit, vt ex Auentino, & Hundio Miræus cap. 18. notauit.

Subense monasterium in Bauaria inferiori dicitur fundatum ab Engelberto III. huius nominis Charinthiæ Duce, ex familia Comitum Ortembergensium, vnà cum coniuge sua Vita Comitissa de Sultpach. vt notat Miræus cap. 61. ex Auentino. videtur esse in diœcesi Patauiensi.

In Suuauenheim loco diœcesis Moguntinæ monasterium B. Mariæ congregationis Vuindesimensis. ex Catalogo dictæ congregationis.

XII. Treuerensis Ecclesia metropolitana ab institutione fuit regularis, in qua circa annum 957. Henricus Archiepiscopus, qui Ruthgero successerat, canonicam disciplinam instaurauit, exstructis officinis, & claustro circa Ecclesiam sancti Petri. *Hæc est maior Ecclesia Treuerensis* (inquit Trithemius in Hirsaugica sub anno 967.) *in qua hoc tempore sicut in cæteris antiquis Ecclesijs canonici secundum regulam eis præscriptam in communi viuebant, vnam habentesmensam, vnā bursam, vnumq; commune dormitorium, sicut hodie inter nos iuxta normam nobis propositam conuersamur.* tamen paulo post ijdem canonici abiecta regula, ad seculares transierunt, eodem Trithemio attestante, & in hunc modum scribente in præcitara Historia Hirsaugica sub anno 977. *Anno isto moritur Theodoricus Archiepiscopus Treuerensis, sub quo canonici maioris Ecclesiæ ibidem abiecta regulari vita, quam huc vsque in eadem Ecclesia maiores eorum continuauerūt, desierunt esse regulares, & facti sunt nomine, & re & conuersatione seculares. Quorum exemplo malo canonici quoque sancti Paulini Treuerenses, sancti Castoris in Confluentia, Moguntinenses, Vuormatienses, Spirenses, & complurium aliarum Ecclesiarum, diuersis quidem temporibus, sed vno impietatis spiritu, regularis vitæ communitatem abiecerunt.* Hæc ille. ex quibus habes, vsque ad illa tempora antiquas Ecclesias Germanorum omnes regulares extitisse. Florebat maximè in eadem Ecclesia institutum canonicum sub Regula D. Augustini circa tempora Abrunculi 46. Archiepiscopi. vide Mauburnum in Venatorio lib. 2. p. 5. cap. 30.

In eadem ciuitate Treuerensi erat collegium regulare s. Paulini, quod postea exemplo malo Ecclesiæ maioris ad secularitatem transijt, vt ex dictis patet.

In eadem Ciuitate, vel Diœcesi monasterium Vallis Brundi. ex lib. taxarum Apostolicarum.

In Tullensi diœcesi prouinciæ Treuerensis sunt duo monasteria canonicorum regularium. ex lib. taxarum, quorum vnum dicitur Calmonstiatense: alterum de Lunariuilla, cuius etiam fit mentio in lib. constitutionum Benedicti XII. In eadem diœcesi est monasterium sancti Petri vulgo de Saymō, quod à Dominis Canonissis Armomoricensibus, vulgo de Caremon ante annos quingentos legitur fundatum, vt ex relatione virorum eius loci fide dignorum accepi.

Truttenhusanum monasterium Ordinis canonicorum regularium sancti Augustini ad pedem altissimi montis sanctæ Otiliæ in Alsatia ad Volagum peramœno loco situm, fundatum est in honorem B. Virginis Mariæ, ac sancti Nicolai Episcopi sub Lucio eius nominis tertio Pontifice Maximo, Imperatore verò Friderico Barbarossa Sueuiæ, & Alsatiæ Duce, potentissimiq; sanctæ Otiliæ Cœnobij aduocato anno Domini 1181. à Domina Herarda insigni, ac deuotissima Abbatissa, in Altitona, siue sanctæ Otiliæ monasterio, & à Domino Gunthero germano fratre prædictæ Abbatissæ nobilissimo viro. Bruschius fol. 153. pag. 1. prædictum vero monasterium per canonicos Vuindesimenses fuit reformatum, extrui curauit Præposituā sancti Leonardi, quæ erat regularium aliquot canonicorum habitatio, ac cœnobium, quod tamen Abbatis Cunonis tempore iterum propter bellicos tumultus postea euersum est, cum floruisset annis 350. annui redditus sunt Sangallum translati. Postea euersum est penitus vnanimi S.P.Q. Sangallensis sententia anno Christi 1530. Gaspar Bruschius fol. 116. pag. 2.

Idem ex arce Irtigensi monialium cœnobium, fecit, & collegium duodecim canonicorum regularium. ita Bruschius fol. 116. pag. 2.

In Sangallensi ditione in loco dicto Thurgoula Præpositura sancti Alexandri, in qua manebant duodecim canonici tempore Gerardi 24. Abbatis Sangallensis. ex eodem Bruschio fol. 115.

In Sambeco oppido diœcesis Ratisponensis monasterium sancti Georgij martyris congregationis Vuindesimensis. ex Catalogo dictæ congregationis.

Schamhaptense monasterium supra vicum Altmanstain diœcesis Ratisponensis fundauit nobilis matrona Gertrudis vidua Bercholdi, cū filia Luitgarda circa annum Domini 1130. quam fundationem confirmauit, & auxit dote Henricus Episcopus Ratisponensis, meminit dicti Bercholdi Auentinus

tinus lib.6. Annalium Miræus de collegijs regularium cap.63.

Schlechdorfense monasterium in Bauaria superiore antiquam habet fundationem à Comitibus ab Altorf, & Laysa, sub Vuilone Duce Bauariæ, sed Auentinus relatus à Miræo de collegijs regularium cap.29.dicit: *Schlechdorf, & Poing, post Vngarorum deuastationem receperunt regulam sancti Augustini: nam ab initio erant ordinis Diui Benedicti.*

Secanis, quæ Insula est in Rheno sita, erat Secingense cœnobium, à sancto Fridelino Scotorum, & Hyberniæ Regis filio, qui Philosophiæ studijs præclarè imbutus, & Ecclesiasticæ vitæ in primis studiosus peregrinari statuit plantandæ religionis, & propagandi Christianismi causa, fundatum anno 495.confirmatumq; à Rege Galliarum Clodoueo, ferunt illum in Gallias ad sanctum Hilarium Pictauiensem iuisse, & inter illius monachos vixisse, & sanctum Hilariũ à terra leuasse, & Clodoueo adiuuante, magnificum ibi cœnobium erexisse. Deinde in Belgium profectum apud Mosellam in honorem sancti Hilarij aliud monasterium erexisse, & aliud etiam eiusdem nominis in Vosagi montis cacuminibus fundasse: aliud item Argentinæ: inde per Burgundiones ad Curiam Rhetorum venientem, aliud ibi monasterium Diui Hilarij fundasse: tandem in Augiam Secingensem reuersum in Insula Sicania cœnobium instituisse, quod modo factum est collegium canonicorum secularium, vbi solent esse octo canonissæ, & octo canonici. Hæc ex Miræo de collegijs secularium cap. 7. vbi alia multa habet. Verùm ex dictis colligitur sanctum Fridelinum ex primis s.Patricij discipulis fuisse, cum s. ipse Patricius illius ferè tempora æquauerit. Quod autem dicitur illum ad s. Hilarium iuisse, puto de Ecclesia, vel de cadauere, vel de monasterio s.Hilarij intelligendum, non de ipso s.Hilario Episcopo, & in viuis agente, quomodo enim, qui anno 495.Secingensis monasterij iecit fundamenta, s. Hilarij discipulus esse potuit, qui plenus dierum obijt circa annum 369. cuiusque discipulus fuit beatus Martinus s. Patricij ex filia sororis auunculus, vt Baronius tom.4.sub anno 369. num. 23. & alij notant? vtcunque sit, cum constet beati Hilarij, & etiam beati Patricij monachos eosdem fuisse cum illis, qui clerici regulariter viuentes nunc dicuntur, constat monasteria per beatum Fridelinum fundata clericorum extitisse.

Spirensis cathedralis etiam ipsa ante annum circiter millesimum erat regularis, ex Trithemio in Hirsaugia sub anno 977. Molano lib.1.de canonicis cap.14.

Sigebergensis Ecclesia cathedralis in Prouincia Bremensi cuius fuit canonicus regularis sanctus Meinardus Liuoniæ Apostolus. ex Arnoldo Abbate Lubecensi in Chron. Slauorum libro septimo cap. octauo, & nono. Martino Baronio in Vita sancti Meinardi nuper edita Crauouiæ anno millesimo sexcentesimo decimo. Huic Meinardo scribit Innocentius Tertius in cap. Deus qui, de Vita, & honest. clericorum, de eodem Baronius tomo duodecimo Annal. sub anno millesimo centesimo octuagesimo sexto post medium.

Propè Seghemberch in Holsatia Diœcesis Lubecensis monasterium B. Mariæ, & Ioannis Euangelistæ congregationis Vuindesimensis, ex Catalogo dictæ congregationis.

Semenshausense monasterium in Pago Rodani inferioris vt apparet ex Catalogo monasteriorum dictæ congregationis. Cæterùm Comites, seu nobiles de Lanspergio, vt pote ab illorum atauis fundatum illud nunc sibi vendicarunt.

Turicense monasterium sancti Martini Diœcesis Constantiensis congregationis Vuindesimensis ex Catalogo dictæ congregationis.

Vuirdunenses clerici ante octingentos annos regulares erant, & in monasterio degentes, vt notat Molanus, de monasterio Vuirdunensi verba faciens lib. 1. de canonicis cap. quarto & 11. quanquam ita rem componere videatur, vt illi regularem, & communem quidem vitam in monasterio tenerent, sine tamen vlla votorum emissione, quod quàm à veritate alienum sit, superiùs indicauimus. differt autem Ecclesia Vuirdunensis à monasterio Vuerdæ fundato, de quo idem Molanus in Natalibus ad diem primum, & secundum Martij: nam primi idem Molanus fundatorem facit beatum Ludgerum primum Episcopum monasteriensem: alterius verò sanctum Luitbertum, cuius vitam sub die prima Martij describit: constat autem hoc secundum fuisse monasterium clericorum, ex illius Præposito sancto Vuilleico, qui vt Molanus die secunda Martij notat, conuentus nouellæ Traiectensis Ecclesiæ canonicus extitit, quam regularem fuisse superiori capite iam probauimus, est in diœcesi Coloniensi.

Viennæ Austriæ est præpositura canonicorum XIII. regularium sanctæ Dorotheæ, cuius Præpositus in sacris vtitur Pontificalibus, vt à viris illius ciuitatis religiosis, & fide dignis accepi.

Apud eandem ciuitatem, in diœcesi tamen Passauiensi, seu Patauiensi est insignis præpositura sanctæ Mariæ, nunc sancti Leopoldi ab illius fundatore nuncupata. fundauit enim illam sanctus Leopoldus Austriæ Dux cognomento Pius octauo ab inclita Viennensi Vrbe lapide, Ottone Pontifici primùm Principis togatu, lapidem iaciente, quam secularibus clericis cum largo censu principio donatam, quòd illi incurius, quàm par esset, rem agerent, Augustinianis monachis resignauit, atque vt id fixum, & ratum perpetuo foret, ab Innocentio Secundo diplomata, quibus pleno ore Leopoldus laudatur, & honoris ergo beati Petri filius vocatur, impetrauit. Ista ferè ad verbum Miræus de collegijs regularibus capite septuagesimo tertio.

Sunt etiam in Prouincijs Austriæ, Stiriæ, & Carinthiæ sex alia canonicorum monasteria præcipua, vt ex relatione virorum fide dignorum didici.

dici. Verùm, quòd illorum nomina, & fundationes nullo authentico documento, licet multo labore ex illorum Præpositis conquisita, hactenus habere potuerim, nihil de illis scribendum iudicaui.

Vuittembergæ Saxoniæ oppido diœcesis Hildesimensis monasterium beatæ Mariæ congregationis Vuindesimensis, ex Catalogo dictæ congregationis.

In Vden oppido Ducatus Cliuiæ diœcesis Coloniensis monasterium sancti Spiritus eiusdem cõgregationis. ex dicto Catalogo.

In Volckerdinchkusen oppido diœcesis Padebornensis monasterium sancti Ioãnis Baptistæ eiusdem congregationis. ex dicto Catalogo.

Valdiceense monasterium est præpositura canonicorum regularium in Sueuia intra Mœnia oppidi Vualczensis ad amplum lacum, vnde monasterio, & oppido nomen deductum, fundata. Primus illius fundator fuit Fridericus Secundus Sueuorum Princeps, qui postea fuit Romanorum Imperator, qui eius fundamenta iecit anno millesimo centesimo octuagesimo primo, de quo Imperatore, & illius coronatione, & dictæ præpositurae fundatione Bruschius fol. centesimo septuagesimo octauo pagina secunda, & ex illo Mirçus cap. septuagesimo nono.

Vuerarnense in Bauaria fundauit circa annum millesimum centesimum trigesimum tertium Sigebotho Comes de Falckstain, & Neuburg, vt patet ex diplomate fundationis, quod tale est: *In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis notum sit omnibus Christifidelibus, quod ego Sigebotho Dei gratia aliquando Comes in honorem Domini Iesu Christi, eiusque perpetuæ Virginis Matris Mariæ, necnon omnium Sanctorum pro remedio animæ meæ, & quondam coniugis meæ Adlhaid, nostrorumque filiorum Sigepothonis, & Gertrudis, omniumque parentum nostrorum partem hereditatis meæ concedentibus nostris propinquis ad construendam in honorem Principum Apostolorum Petri, & Pauli vinariam cellam contradidi, in qua Deo opitulante canonicos sub Regula beati Augustini communem vitam profitentes locare dispoſui. ſingula autem ad subleuandam necessitatem eorum delegata in carta præsenti subscripsi, & rata testium adstipulatione infra positorum corroboraui.*

XIV. *Vlmæ in Bauaria sancti Michaëlis Archangeli Vuegense cœnobium ordinis, & instituti regularium canonicorum sancti Augustini, quod nunc tertio loco intra ipsa Ciuitatis Vlmensis mœnia situm est in monte Vrbi vicino, & hodie adhuc sancti Michaëlis tituli accolis noto primum cœpit anno 1183. indictione secunda, imperante Friderico Barbarossa, Romanæ verò cathedræ Præsidente Lucio Tertio Pontifice Maximo, ad Episcopatum autem Constantiensem, & Abbatiam Augiensem sedente Duchelmo, fundatum, ac constructum a nobili, ac generoso viro Vuitigono Comite de Albenglese, & eius coniuge Domina Berta, in hoc ipso cœnobio quiescentibus, & sub honorifico tumulo humulatis.* Hæc Bruschius fol. 127. pag. 2. vbi Catalogum Præpositorum deducit.

Vuettenbusium monasterium Marchionatus Burgoniensis in Sueuia ad Camlachium amnem medio itinere inter Vlmam, & Augustam situm ordinis canonicorum regularium sancti Augustini fundatum est anno Christi 982. à Conrado equite aurato, & Vuernhero fratribus Comitibus de Rochensiem, & Domina Gertrude eorum matre: petijt enim tantum agri à filijs ad exstruendum locum sacrum, quantum ipsa vnius diei spatio aratro posset circunscribere, quod cum à filijs facetè impetrasset, ipsa miræ paruitatis, & leuitatis aratrum adornans, id spatium, quod hodie adhuc isti cœnobio paret obequitans, & aratrum in sinu gestans circunscripsisse, & obtinuisse legitur. Bruschius de monasterijs Germaniæ fol. 180. pag. 1.

Vuormatiensem cathedralem olim Vuangionsi nuncupatum vsque ad annum circiter millesimum sub regulari districtione mansisse, habes ex Trithemio in Hirsaugica ad annum 977. cuius verba superius sunt relata. Adstipulatur Bruschius in primo libro de Episcopis Germaniæ sub Baldrico Vigesimo secundo Episcopo Spirense, cuius verba supra sunt recitata. In Ciuitate Vuormatiæ est monasterium, quod dicitur Hortus Beatæ Mariæ, congregationis Vuindesimensis ex Catalogo dictæ congregationis.

Vndestorfense monasterium ad Gelonum fluuium in Bauaria anno millesimo centesimo vigesimo sexto, regnante Lothario nobilis vir Otho Palatinus Comes de Vuitlspach maior, Pater Othonis postea Ducis Bauariæ ædificare cœpit in honorem Dei Omnipotentis, beatæ Mariæ Virginis, necnon sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli. Anno autem millesimo centesimo trigesimo primo, ab Innocentio Secundo confirmationem impetrauit, cuius Bulla extat, in qua etiam sancitur, vt nullus per violentiam, sed per fratres secundum regulam beati Augustini Præpositus liberè eligeretur, ac constitueretur. Prædictus Otho de Vndestorf suum prædium Vndestorf, tradidit monasterio, quam traditionem confirmauit Lotharius anno millesimo ducentesimo trigesimo, puto esse errorem Librarij, & legendum millesimo centesimo trigesimo. Ita Miræus de collegijs regularium cap. sexagesimo. Videtur esse idem cum monasterio Vndisdorfensi, de quo scribit Bruschius fol. centesimo quinquagesimo septimo pagina secunda, nam nomina monasterij, & fundatoris conueniunt. verùm discordant primo circa locum, quia Bruschius suum cœnobium Vndisdorfense constituit ad Vilsum amnem in Norico situm: Miræus verò ad Gelonum Fluuium. Secundò quia Bruschius illius fundationem refert ad tempora Friderici Barbarossæ, qui imperauit vsque ad annum 1190. verum Miræus longè anteriorem facit, & ponit sub anno millesimo centesimo vigesimo sexto.

Sancti

Sancti Zenonis Cœnobium in Norico fundauit Córadus Archiepiscopus Salisburgensis nepos Babonis Comitis Abenspergensis, apud Reichenhall in Norico, canonicis regularibus S. Augustini, primumq; ibi Præpositum Lenzonem ordinauit, qui Conradus obijt anno 1147. postquam Ecclesiam Salisburgensem annis 46. laudabiliter rexisset. Ita Miræus cap.72. ex Auentino lib.6.

In Zindelfingen oppido diœcesis Constantiensis monasterium s. Martini congregationis Vuindesimensis. ex Catalogo dictæ congregationis.

Omittimus monasteria proninciarum Morauiæ, & Silesiæ, necnon Regnorum Noruegiæ,& Suetiæ, de quibus cum monasterijs Regni Poloniæ in sequenti capite dicemus.

Caput quadragesimum.

De Monasterijs Canonicorum existentibus in Prouincijs Morauiæ, & Silesiæ, necnon in Regnis Poloniæ, Suetiæ, & Noruegiæ.

I. PRouincias Morauiæ, & Silesiæ, licet sint verè in finibus Alemanniæ, & inter illius prouincias numerandæ, cum Poloniæ regno cóiungimus, tum ob vicinitatē: sunt enim intermediæ quædam regiones Sarmatiam Europæam, siue Poloniam ab Alemania diuidentes: tum quod maior illarum pars quoad spiritualia Archiepiscopatui Gnetznēsi subijci videatur.

In Morauia ciuitate Olomutiēsi est insignis Præpositura omnium Sanctorum, cuius Præpositus vtitur insignijs Pontificalibus. Hæc Præpositura fundata est ab ipsismet canonicis regularibus ex ruinis cuiusdam alterius monasterij Langsttonensis nuncupati, & ab hæreticis vastati paulo ante Alexandrum Sextum in Ecclesia, quam à cathedralibus canonicis obtinuerunt, à Ioanne Vuaridinensi Episcopo antea instaurata. Monasterium ipsi regulares canonici seu Ioannes Stiacoka primus loci Præpositus erexerunt proprijs sumptibus sine alicuius molestia, vel grauamine, quod Rex Vladislaus suo priuilegio muniuit, & sub protectione Regia suscepit. Constant omnia ex cartha priuilegij eiusdem Vladislai facta in ciuitate Olomutij anno 1510. cuius hæc sunt verba. *Praterea cum peculiariter simus erga templum sub titulo omnium Sanctorum, & monasterium Olomutij summo templo proximum affecti, quod Reuerendissimus Ioannes quondā Vuaridinensis ex fundamento refeci, & ædificari curauit, illud prouisione ampliauit, necnon Reuerendiss. Ioannes Stiacoka ibidem apud omnes Sanctos Præpositus primus Venerabilem Conuentum impensis suis absque molestia, & solicitudine aliorum hominum monasterium fundauit,& templo adiunxit, prouidit, ampliauit,& huc vsque illud augeri non sine magna victus, & alimentorum extenuatione, & laudabiliter Dei cultus continuari ab incolentibus religiosis haud prætermittitur, &c.*

Porro huic monasterio sic erecto adiunxerunt se alia quædam canonicorum monasteria, in eadem prouincia consistentia, ex quibus, quæ ex literis ad nostrum Procuratorem Generalem Romam transmissis collegi, sunt Præpositura Fulnecensis, cui nunc præsidet R. P. Dominus Thomas Silerus, & Præpositura Sterabergensis, siue Srambergensis, quam moderatur R. P. Dominus Matthias Farecius, & aliæ quædam, quibus in vnam congregationem vnitis Alexander Sextus titulum, & priuilegia canonicorum regularium Lateranensium concessa, & concedenda indulsit, & illos ab omnimoda iurisdictione Ordinariorum exemit,& sub immediata Sedis Apostolicæ protectione recepit, & ego dicta priuilegia hic Romæ vidi.

In oppido Glatz erat antiquum Cœnobium, ex quo accepti canonici, qui Cracouiæ Casimiriæ in monasterio Corporis Christi anno 1405. primitus sunt constituti. ex historia fundationis dicti monasterij: sed timeo ne recentibus ruinis bellorum sit ab Hæreticis euersum.

In Silesia diœcesi Vratislauiensi reperio notatam Abbatiam sanctæ Mariæ de Sagano congregationis Aroasiensis, cuius Abbas nomine Alardus scriptus est in Calendario defunctorum dictæ congregationis. ex Miræo de Collegijs Regularium cap. 10. hoc puto esse idem cum monasterio item Abbatiali sanctæ Mariæ in eadem diœcesi, fortassis etiam ciuitate, fundato anno 1134. à nobili viro Petro de Dara Comite in Slenyn. ex quadam relatione, quam ex Polonia nuper transmissam accepi.

IN Regno Poloniæ vsque ad tempora Benedicti Papæ XII. parum videtur propagatus ordo canonicorum regularium, quandoquidem in bulla generalis reformationis in cap. de Capitulis prouincialibus, vbi omnium prouinciarum meminit, in quibus tunc regulares canonici degebant nulla, huius regni mentio videtur habita. Cæterùm fuisse tunc temporis, & longè ante illud in varijs illius vetustissimi regni prouincijs canonicos regulares, conuincunt monasteria in eodem regno ab antiquo tempore fundata, nam in regno Poloniæ. II.

Prima Ecclesia Culmensis cathedralis prouinciæ Rigensis à sua prima institutione fuerat regularis, vt habetur in vita beatæ Iuthæ viduæ Prutenæ, & Oblatissæ eiusdem Ecclesiæ, quæ cum apparitionibus miraculosis obijt 5. Maij, in eadem Ecclesia Culmensi sepulta anno 1263. Extat eius vita descripta idiomate Polonico ad finem libelli vitæ beati Stanislai canonici regularis, ex monasterio Corporis Christi Casimiriæ: eam paucis ab hinc annis in latinum vertit Martinus Baronius, quæ impressa est Cracouiæ anno 1610. Ex monasterijs verò extra Ecclesias cathedrales sunt.

Secundum Tremesnensis Abbatia, fundata est anno 965. à Mielcko primo Principe Christiano huius

huius nominis ex relatione, quam licet concisam transmisit R.P.D. Christophorus Lomirofcki regularis ad monasterium Corporis Christi Casimiriæ canonicus.

Tertium Abbatia Teruenensis Beatæ Mariæ in Mastouia, quod habet sub se nouem monasteria, licet illorum nomina non acceperim.

Quartum sanctissimi Corporis Christi Casimiriæ prope Cracouiam fundatum per Casimirum II. Regem Poloniæ anno 1347. ex occasione miraculosæ inuentionis diuini sacramēti Eucharistiæ, ablati, & proiecti cum delatorio æreo in Palude Motta iuxta villam Vauel, quod monasterium cum præfatus Rex testamento regularibus canonicis legasset, Vladislaus Secundus dictus Iagello Lituanus fundator Academiæ Cracouiensis ex oppido Glatz diœcesis Pragensis introduxit anno 1405. in crastino Annunciationis Beatæ Virginis, cum solemnitate omnium processionum Cracouiæ, & præsentia multorum Senatorum Regni. Floruit in hoc monasterio beatus Stanislaus dicti loci canonicus, & Subprior, cuius sanctitatem declarauerunt miracula, quæ post illius mortem, quæ contigit an. 1489. tertia die Maij, sunt secuta, ex quibus primo statim anno 173. per presbyteros dicti monasterij sunt notata, & in Cartophilacijs seruata, quæ cum alijs vulgari idiomate Polonico, vnà cum vita eiusdem beati Viri de licentia Illustriss. & Reuerendiss. Domini Bernardi Episcopi, & S. R. E. Cardinalis typis sunt mandata. Eius virtus in releuandis ægrotis maximè manifestatur. Hi canonici veste alba, & Rochetto, & Almucio coloris violacei in Ecclesia vtuntur cum birreto clericali. porro ex hoc monasterio alia multa cœnobia originem acceperunt.

III. Quintum Bichouiense in Russia, quod Excellentissimus D. Ioannes Carolus exercituum Regni Generalis, & Lithuaniæ Dux strenuissimus inchoauit anno 1618. & magnificè perficiendum ex testamento legauit, annexum monasterio Corporis Christi Casimiriæ.

Sextum ad montem Silicensem in Lithuania, quod nuper Illustrissimus, & strenuus vir D. Nicolaus Vuolschi Castellanus Vuitebstensis fundauit aduocatis ex monasterio Casimiriæ quatuordecim canonicis.

Septimum Beatæ Mariæ prope fluuium Iasonis diœcesis Caminensis, quod est congregationis Vuindesimensis. ex Catalogo monasteriorum dictæ congregationis in fine.

Octauum sancti Aegidij Cledauorense in diœcesi Gnesnensi. ex libro taxarum Cameræ Apostolicæ.

Præter hæc sunt alia monasteria, quæ cum prædictis sunt numero viginti, vt ex relatione prædicti R. Patris Christophori Lomitoski habui, quorum canonici generalem vnionem in vnum corpus congregationis sub vno capite, vt audio percupiunt, & forsan tractant: quorum pium desiderium Deum adiuuando prosequi obnixius obsecro. mihi enim ex tot monasteriorum ruinis, quas hactenus didici, firmissimè suadeo, hanc vnicam post supernum auxilium relictam nobis viam, quæ modò supersunt monasteria sub canonica districtione seruandi, qua præcisa, omnia tandem ruere necessarium erit.

Sunt præterea in regno Poloniæ multa monasteria certi Ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, sanctæ Mariæ de Metri, siue de Pœnitentia beatorum martyrum nuncupati, qui habent vnum Generalem, cui obedientiam præstant, ex quo ordine fuit Beatus Michaël Lituanus quatuor mortuorum suscitator mirificus. de quo ordine plura in libello sanctorum Poloniæ edito Cracouiæ 1610.

Floruerunt in hoc regno in primis Beatus Meynardus Episcopus de Segeberg canonicus regularis, & primus Liuoniæ Apostolus, qui obijt Rigæ anno 1205. miraculis clarus, in Ecclesia maiori sepultus, cuius vita idiomate Polonico descripta, cum vita Beati Stanislai canonici Casimiriæ, item regularis, & Beatæ lutæ Prutenæ Oblatissæ nuper in latinum versa, edita est Cracouiæ, scilicet anno 1610. huic scribit Innocentius III. in cap. Deus qui, de vita, & honestate clericorum. Sed & alij canonici regulares eidem prouinciæ Liuoniæ ad fidem Christi adducendam impensissimè operam dederunt, quorum meminit Innocentius III. in epistola ad dictum Episcopum Liuoniæ data, cuius fragmentum habetur in Decretali dicto cap. Deus qui, de vita, & honestate clericorum. Vnde verosimillimum est, illos viros Apostolicos cum Euangelio, & fide Christi multa etiam canonicorum regularium Seminaria plantasse: etsi ob locorum distantiam, illorum nomina hic non teneamus. Beatus quoque Iuo Episcopus Cracouiensis patruus sancti Iacinti sancti Dominici discipuli, qui Parisijs habitum canonicorum regularium assumpsit. Sanctus etiam Adalbertus Pragensis primùm, deinde Gnesnensis Episcopus, & martyr, & alij, de quibus in Catalogo dicemus. IV.

In Regnis etiam Suetiæ, & Noruegiæ, & Pannoniæ fuisse temporibus Benedicti XII. quamplura canonicorum Cœnobia, illa eius verba indicant, per quæ de Capitulis prouincialibus in singulis prouincijs celebrandis disponit, cum inquit: *Prouinciæ Strigoniensis, Colocensis, & Gneznensis cum Episcopatu Caminensi pro vna, scilicet prouincia.* & infra: *Regna Daciæ, Noruegiæ, & Suetiæ pro vna prouincia deputantur.* Cæterùm propter bellicas vastationes, & Religionum immutationes, puto dicta monasteria in dictis Regnis cum fide Catholica interijsse.

Caput

Caput quadrageſimumprimũ.

De inſtitutione, & propagatione Canonicorum Regularium in Imperio Orientali.

I. SAnctiſſimus Pontifex Benedictus huius nominis XII. cuius zelo, & pietati totus ordo canonicorum Regularium tantum debet, quantũ nulli Romano Pontifici vnquam magis, in Bulla reformationis eiuſdem ordinis cap. de celebrandis Capitulis prouincialibus ad finem, prouincias ſingulas dicti ordinis diſtinguens, ita ſubiungit: *Vt autem de Prouincijs in quibus dicta prouincialia Capitula fuerint celebranda, diſtincta limitatio habeatur, nec de ipſis in poſterum hæſitetur, quamlibet prouinciam, quoad huiuſmodi prouincialia celebranda Capitula, prout ſequitur, limitamus.* & infra: *Prouinciæ Thebana, Cretenſis, Athenienſis*, Patracenſis, *Corinthienſis, & Neopatenſis cum toto Patriarchatu Conſtantinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna.* & infra: *Patriarchatus Aquilegenſis, & Gradenſis, cum Prouincijs Iadrenſi, Spalatenſi, Raguſina, Antibarenſi pro vna &c.* Ex iſtis verbis liquet, canonicos Regulares etiam ſecundum inſtitutum per B. Auguſtinum reformatum (de eo namq; prædictus Pontifex in ſuis literis præcipuè loquitur) non ſolùm in Eccleſia Occidentali, ſed etiam per prouincias Imperij Orientalis latiſſimè fuiſſe ampliatum. & licet Deus iuſtus Iudex, qui dedit cultoribus ſuis regiones gentium,& labores populorum in poſſeſſionem, vt cuſtodirent iuſtificationes eius, & legem eius requirerent, peccatis noſtris id iuſtiſſimè poſcentibus, poſuerit terram fructiferam in ſalſuginem à malitia inhabitantium in ea, & Iſaiæ vaticinium illud impleuerit. *Paſtores non requieſcent ibi, ſed requieſcent ibi beſtiæ, & replebuntur domus eorum draconibus, habitabunt ibi ſtruthiones, & piloſi ſaltabunt ibi,& reſpondebunt ibi vlulæ in domibus eius, & Syrenes in delubris voluptatis.* Quo fit, vt catalogum Eccleſiatum,& Monaſteriorum in prouincijs Orientalibus olim conſiſtentium hic deſcribere minimè poſſimus. Referemus nihilominus nonnullas, quas vel ex textibus Sacrorum Canonum, vel ex literis Summorum Pontificum, vel aliàs ex probatis autoribus licuit nobis expiſcari.

II. AC in primis Sacroſancta Patriarchalis Ieroſolimitana princeps prouinciarum, & domina Gentium, Chriſti Saluatoris hominum ſecundum carnem patria electa, in qua pedes Domini ſteterunt, cui primò præfectus eſt Iacobus frater Domini, à prima inſtitutione ſub ipſiſmet Sanctiſſimis Apoſtolis clericos regulariter viuentes cum emiſſione votorum habuit: ſi vera, & non conficta ſunt, quæ Gratianus in Decreto cap. Dilectiſſimis 12. quæſt. 1. ex Clemente Primo Romano Pontifice in epiſtola quinta ad Iacobum fratrem Domini recenſet. Nec dubium, quin vſque ad Conſtantini magni tempora iidem Regulares Clerici in ipſa Eccleſia Ieroſolimitana perſeuerauerint, cum ſcribat Euſebius lib. 2. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ ſupra cap. 5. à nobis relatus, inſtitutum vitæ Regularis à D. Marco in Eccleſia Alexandrina plantatum in omnibus Eccleſijs vſque ad ſua tempora durauiſſe. Hinc ſtrenuiſſimus ille Auſtraſionum princeps, & ſacri belli Ieroſolimitani Dux Gotifredus Vrbe Ieroſolima ex infidelium manibus erepta, & repurgata,ad primam illius Eccleſiæ inſtitutionem aſpiciens, clericos canonicos ſecundum B. Auguſtini Regulam viuentes tum in ipſa Patriarchali, tum in alijs Eccleſijs Ieroſolimitanis, & aliarum Ciuitatum ſuffraganeis ſtatim reponendos curauit, ſic atteſtante Iacobo de Vitriaco S. R. Eccleſiæ Cardinali Aconenſi Epiſcopo, & pro Romano Pontifice in eadem Eccleſia Ieroſolimitana legatione functo, qui illius, & aliarum Eccleſiarum Orientalium ſtatum, quem teſtis oculatus viderat, literis commendauit, in proprio libro de hac ipſa re conſcripto ſub titulo Hiſtoriæ Oriẽtalis cap. præſertim 58. vbi de Patriarcha Ieroſolimitano, Abbatibus, & Prioribus ſub illo conſtitutis hæc ſcribit. *Patriarchalis ſiquidem Eccleſia, quæ eſt Dominici Sepulchri ſub monte Caluariæ canonicos habet Regulares ſecundum habitum, & Regulam Beati Auguſtini viuentes. habent autem Priorem, ad quem cum dictis canonicis pertinet eligere Patriarcham, qui eſt illis loco Abbatis. In Eccleſijs autem templi Domini, & montis Sion, & montis Olìueti ſunt Abbates, & canonici ſecundum Regulam prædictam B. Auguſtini Domino miniſtrantes.* Eadem ferè verba vidiſſe, ac legiſſe in Codice vetuſtiſſimo Bibliothecæ montis Sion ſub anno 1479. teſtatur Cambius de Boſſis nobilis Mediolanenſis ſecundum carnem, ſed ſtudio, & profectu Sanctæ Religionis longè nobilior, cuius teſtimonium,quod integrum refert Ioannes Philippus Nouarienſis noſter in Chronica lib. 3. cap. 14. libet hic loci ad futurorum memoriam integrum etiam adnotare. *Ego*, inquit, *Domnus Cambius de Boſſis Mediolanenſis Canonicus Regularis ſancti Auguſtini cum veniſſem in anno Domini 1479. Ieruſalem Saluatoris noſtri, noſtræq; ſalutis adoraturus monumenta, de Montis Sion Bibliotheca venit ad manus meas libellus ipſa vetuſtate venerandus, cui titulus erat de Redemptione, & Captione terræ Sanctæ, de quo hæc ipſa, quæ ſcripſi, decerpenda putaui. Habet Ieraſolimitanus Patriarcha quoſdam ſuffraganeos ſibi nullo mediante ſubiectos, id eſt Bethlehemitanum, & Hebronenſem, & Liddenſem. fuit autem Eccleſia Bethlehemitica Prioratus Canonicorum Regularium vſque ad tempora Balduini primi* Regis *Latinorum in Ieruſalem. Rex verò propter loci dignitatem, & Dominicæ Natiuitatis præcellentiam, eam dignitate Cathedrali ſublimauit, conſtituens in ea Epiſcopum de mandato, & voluntate bonæ*

Mm memo-

memoriæ Paschalis Papa, *qui Ascalonem eidem immediatè subiecit. Similiter Hebronensis Ecclesia, quæ prius fuerat Prioratus propter loci dignitatem, in quo sepulti sunt Adam, & Eua, Abraham, Isaac, & Iacob cum Sara, & Rebecca, in spelunca duplici, propter reuerentiam seruorum Dei ad Episcopalem sublimata est dignitatem. Habet insuper prædictus Patriarcha Abbates, & Priores sibi subiectos, insignia Pontificalia baculos, & mitras, annulos, & sandalia ex priuilegio dignitatis habentes*, *Domino Patriarcha in ministerio reuerenter assistentes. Patriarchalis siquidem Ecclesia* Dominici *Sepulchri sub monte Caluario Canonicos habet regulares secundum regulam, & habitum beati Augustini viuentes. Habent autem Priorem, ad quem cum prædictis Canonicis pertinet eligere Patriarcham, qui est eis loco Abbatis. In Ecclesijs autem templi Domini, & montis Sion, & montis Oliueti sunt Abbates, & Canonici Regulares secundum* Regulam *beati Augustini Domino seruientes*. Hæc ille. Ex quibus vides, quæ scribit Iacobus de Vitriaco in sua Historia de canonicis regularibus Ierosolimitanis, totidem verbis in illo libro vetustissimo Bibliothecæ montis Sion reperiri. eundem autem librum in dicta Bibliotheca nunc etiam seruari testatur, qui nuper Romam Ierosolimis reuersus est R. admodum, & linguarum peritissimus Pater Fr. Thomas Nouariensis ex ordine D. Francisci Regularis obseruantiæ, qui multis annis ibidem sui monasterij gubernator, siue Guardianus fuit. & hinc etiam collige, non solùm post ereptam ab Infidelibus vrbem Ierosolimam, sed longè antea fuisse canonicos regulares in Palæstina sub beati Augustini regula viuentes, cum dicat Iacobus de Vitriaco, ante Balduinum, qui regnum obtinuit statim post Ierosolimam recuperatam, Ecclesias Bethlehemiticam, & Hebronensem fuisse Prioratus Canonicorum Regularium.

III. Porro quia non solius Patriarchalis, verùm etiam aliarum Ecclesiarum canonicorum Regularium ciuitatis Ierosolimitanæ, & aliorum locorum adiacentium apud prædictos autores mentio habetur, operæ pretium erit, vt distinctè de singulis aliquid dicamus. Ipsa igitur Patriarchalis Ierosolimitana non ea extitit, quæ templum Domini vocabatur, sed quam apud Dominicum Sepulchrum magnus Constantinus in honorem Dominicæ Resurrectionis excitauit. de cuius, & aliarum dictæ Ciuitatis Ecclesiarum fundatione per eundem Constantinum facta, ornamentis, ac donis collatis plura Eusebius in libris de vita Constantini præsertim lib. 3. Hieronymus in Chronico, Cyrillus Ierosolimitanus, & ex illis Baronius tom. 3. Annalium sub anno 326. num. 34. & sequentibus, & sub anno 335. num. 41. & sequentibus, vbi agit de illius dedicatione. In hac igitur Ecclesia statim exstructa, & solemni omnium ferè totius Asiæ Antistitum conuentu dicata clerici communem vitam more Apostolico ducentes statim fuerunt instituti. Nec dubium, quin longè ante ipsam Ciuitatem ex infidelium manibus per Christianos ereptam, reformationem canonici ordinis factam à beato Augustino, quam plerçque omnes aliæ maiores Ecclesiæ receperant, ipsa etiam Ierosolimitana admiserit. Præsertim cum ipso Augustino adhuc in viuis agente, illius nomen, & institutum inter omnes Palæstinos notissimum, ac longè celebertimum extiterit, vt ex literis Augustini ad Hieronymum, & Hieronymi ad Augustinum, & nuncijs hinc inde missis, satis constare videtur. Vtrum autem Ierosolima ab infidelibus occupata, in eadem Ecclesia ipsi Regulares clerici vsque ad Regis Gotifredi tempora perseuerauerint, durissimis illis, & iniquissimis temporibus, partem affirmantem veriorem esse crediderim, tum quòd constet sub Saracenis perseuerasse ibidem Christianos, ac etiam clericos, sub Patriarcha, iniquis licet legibus, & conditionibus, quod etiam præallegatus autor Iacobus de Vitriaco cap. 64. istis verbis fic adnotauit. *Princeps autem Aegyptius, qui vniuersas regiones à Laodicea Syriæ, vsque ad extremam Aegypti ciuitatem Alexandriam possidebat, quartam ciuitatis Ierosolimitanæ portionem ex parte Dominici Sepulchri Surionis, & Patriarchæ eorum sub annuo tributo ad habitandum concesserat: alias autem tres portiones habitabant Saraceni*. Tum propter quandam Bullam plumbeam Vrbani Papæ Secundi existentem in monasterio Fratrum Minorum Regularis obseruantiæ dictæ Ciuitatis, in qua dicitur, quod ipse Vrbanus Secundus Clericos dictæ Ecclesiæ ad obseruantiam Regularem reduxerat. si enim reducti fuerant ad vitam Regularem, clarum est illos antea regulariter vixisse, quam rem maximè confirmat, quod reformatio illa ante ipsam Ierosolimam à Gotifredo receptam facta fuit: nam Vrbanus Papa ante illius receptionem secundum omnes historicos, vel è viuis iam excesserat, vel si eidem superuixit, tempus exiguum adeo extitit, vt de Ecclesia Ierosolimitana disponere aliquid non potuerit, tum denique, quia in vicinis Ecclesijs Bethlehemitica, & Hebronensi ante illa tempora erant canonici Regulares ex iam dictis. Extant in eodem monasterio aliæ literæ Summorum Pontificum, in quibus de canonicis Regularibus sub beati Augustini regula in Ecclesia Dominici Sepulchri degentibus mentio habetur, ex quibus inferius vnam Cœlestini Secundi referemus in Congregatione Dominici Sepulchri: illa siquidem Ecclesia non solùm fuit Collegium canonicorum Regularium, sed etiam caput non exiguæ Congregationis, ac Ordinis militaris equitum, qui vocabantur Dominici Sepulchri, & sub beati Augustini regula viuebant. Tandem in libro, qui dicitur Praxis Cancellariæ Apostolicæ vsque ad tempora Alexandri Papæ Sexti in literis Capitulo dictæ Ecclesiæ directis talis titulus præmittebatur. *Priori, & Capitulo Ecclesiæ Ierosolimitanæ, & Sepulchri Dominici Ordinis*

Oratoris sancti Augustini. Ex hoc Collegio assumptus est Venerandus ille, ac miræ sanctitatis Episcopus Dominus Petrus Prior eiusdem Dominici Sepulchri, de quo hæc scribit Vuillhelmus Tyri Archiepiscopus de Bello sacro lib. 16. c. 17. *Porro Tyriæ metropoli substitutus est vir miræ simplicitatis, & mansuetudinis, timens Deum, & recedens à malo, cuius memoria in benedictione est apud Dominum, & homines, Dominus Petrus Dominici Sepulchri Prior, de citeriore natus Hispania, de ciuitate Barcinona, nobilis secundum carnem, sed spiritu nobilior, cuius vita, & conuersatio longiores, & diligentiores postulant tractatus: sed nos historia reuocat, vt omissis specialibus de publicis edisseramus*.

IV. SEcunda Ecclesia erat templum Domini, quæ non modico locorum interuallo ab ipsa Patriarchali Sepulchri Dominici distabat. in eodem loco exstructa, in quo Rex Salomon templum toti mundo Venerandum erexerat in monte Motia nuncupato, si vera sunt, quæ idem Iacobus de Vitriaco dicto lib. cap. 62. scribit. in ea siquidem erant canonici regulares secundum regulam B. Augustini viuentes sub Abbate, sicut ex eodem autore in verbis ex cap. 58. supra allegatis, & ex præallegato Codice Bibliothecæ montis Sion colligitur. Habebat autem Abbas Dominici Sepulchri ordinē equestrem militum, qui templarij vocabantur, quique albis vestibus cruce rubea signatis vtebantur, de quibus idem Iacobus de Vitriaco dicto lib. cap. 65. diffuse.

Tertia fuit Ecclesia montis Sion, ibi loci erecta vbi Dominus, & Saluator noster Pascha cum discipulis manducauit, nouum condidit testamentum, discipulorum pedes lauit, & Eucharistiæ sacramentum ineffabile instituit. Idem autem est locus, quē rediuiuus post dies octo ianuis clausis ingressus est ad discipulos, ibidem propter metum congregatos. ex eodem Iacobo de Vitriaco cap. 61. in ea siquidem Ecclesia fuerunt canonici regulares secundum B. Augustini regulam instituti. ex præallegatis autoribus.

Quarta fuit Ecclesia montis Olineti, de qua idē autor cap. 62. *Mons*, inquit, *Olineti quasi passibus mille distat ab Ierusalem, in cuius decliuio est Bethphage, quæ interpretatur domus buccæ, viculus sacerdotum, & Bethania Castellum Mariæ, & Marthæ, & Lazari &c. Ex hoc monte videntibus discipulis suis ad cęlos gloriosè ascendit*. In huius montis summo vertice Magnus Constantinus Eusebio in eius vita lib. 3. tradente, in matris suæ memoriā templum Imperiali magnificētia dignum exstruendum curauit. in eo verò degisse canonicos regulares sub Abbatis obedientia constitutos, habes ex eodem autore in verbis ex cap. 58. citatis, & ex libro Bibliothecæ montis Sion allegato.

Quinta fuit Ecclesia in Villa Gethsemani vbi Dominus orauit, & à ministris captus est, vt duceretur ad Crucem. Est aūt Gethsemani paruus pagus in valle Iosaphat, quæ est inter montem Sion, & montem Olineti trans torrentem Cedron, qui vallem allambit, & mediam diuidit. In eo autem loco, vbi Saluator noster orauit, ob memoriam Agoniæ illius exstructam fuisse Ecclesiam, & institutum Collegium canonicorum testatur Landulphus de vita Christi, & Augustinus Ticinensis in 1. parte Dilucidatij fol. 30.

Sexta fuit Ecclesia Bethlehemitica, quæ teste eodem Iacobo de Vitriaco cap. 57. fuerat prius Prioratus canonicorum regularium vsque ad tempora Balduini primi Regis Latinorum in Ierusalem. Rex verò propter loci dignitatem, & Dominicæ Resurrectionis præcellentiam, eam Cathedrali diguitate sublimauit, constituens in ea Episcopum de mandato, & voluntate bonæ memoriæ Paschalis Papę, qui Ascalonem eidem immediate subiecit. Canonicis huius Ecclesiæ scribit Innocentius III. in cap. Cum super electione. de causa possessionis, & proprietatis, & cap. Cum super. de confessis. ex quibus textibus habetur, canonicos Bethlehemiticos suos Episcopos eligere consueuisse, sicut & canonici Dominici Sepulchri eligebant Patriarcham.

Septima fuit Ecclesia Hebronensis, de qua idem autor dicto cap. 57. ita scribit. *Similiter Ecclesia Hebronensis, quæ prius fuerat Prioratus, propter loci dignitatem, in quo sepulti sunt Adam, & Eua, & tres Patriarchæ Abraham, Isaac, & Iacob, cum Sara, & Rebecca in spelunca duplici, & propter reuerentiam seruorum Dei ad Episcopalem sublimata est dignitatem*.

Octaua fuit Ecclesia Nazarethana Patriarchalis, quam habuisse canonicos regulares sub Beati Augustini regula, & habitu viuentes, habes ex capitulo Sicut nobis. de Regularibus. vbi fit mentio cuiusdam clerici, qui in infirmitate grauissima constitutus, postulauit, & accepit habitum regularem à canonicis Ecclesiæ Nazarethensis: postea verò conualescens abiecto habitu regulari ad sæculum transijt, quem Pontifex habitum resumere, & regularem vitam, quam fuerat professus, tenere præcepit.

Nona fuit Ecclesia Ioppe, quæ spectabat ad canonicos Dominici Sepulchri eis immediatè subiecta. ex eodem Iacobo de Vitriaco cap. 58. quia illa Episcopum non habebat.

Decima Ecclesia Neapolitana, quæ in Euangelio vocatur Sicar, iuxta quam erat fons Iacob, siue puteus, cui insidens Saluator Mundi mulierem Samaritanam conuertit, quæ quoniam Episcopum non habebat, per Abbatem, & canonicos templi Domini regebatur. ex eodem Iacobo cap. 58. Non est autem dubium, plures alias fuisse Ecclesias canonicorum regularium in illis prouincijs constitutas, maximè, quæ erant Cathedrales, quas sine hæsitatione credendum est, ad instar Patriarchalis, & aliarum relatarum fuisse regulariter institutas.

Idem prorsus credendum de Ecclesia Patriarchali Alexandrina, quā constat ab initio per D. Marcum regulariter plantatā, & reformatam per Beatū Athanasium, in qua nunc etiam videntur imagines

canonicorum regularium, vt ex relatione virorum fide dignorum, qui eam viderunt, accepi.

De Episcopatibus verò in Babilonia existentibus Augustinus noster Ticinensis in Dilucidario par. 2. pag. 32. hæc scripta reliquit: *Episcopatus in Babilonia constitutus est per sanctum Anianum discipulum sancti Marci, & ibi vsque in præsens viget ordo canonicus, & ego ex illis Indianis vidi, & noui, & dilatati sunt per omnem fere Indiam in Regno Ioannis, & ibi plurimi sunt Episcopatus, & Abbatiæ, & Præpositurę, & Prioratus. In lingua Chaldæa habent officium, & in Aethiopia similiter florent ibi canonici regulares.* Concordat Zacharias Ferrerius in libro, quem scripsit de habitu canonicorũ regularium ad Leonem X. probatione prima circa medium. *Et isti*, inquit, *qui veniunt ex India, dicunt, quod maior pars Ecclesiarum cathedralium India, immo quasi omnes, gubernantur per canonicos regulares: quoniam ibi adhuc viget in Ecclesijs ille cultus regularium clericorum, qui fuit in primitiua Ecclesia, & dicunt, quod omnes illi canonici profitentur instituta clericorum secundum regulam B. Augustini &c.*

Demum in ciuitate Constantinopolitana Ecclesia, in qua conditum erat corpus B. Helenæ matris Constantiui, erat canonicorum regularium. ex historia translationis dicti corporis Venetias, quæ habetur, & legitur in monasterio S. Helenæ, vbi illud nunc iacet, quæ olim erat canonicorum regularũ, nunc autem monachorum alborum D. Benedicti, vt supra cap. 24. in descriptione dicti monasterij fuit adnotatum, quem locum vide. Monasteriorum verò canonicorum regularium existentium in Episcopatu Constantinopolitano meminit Innocẽtius III. in cap. Inter quatuor. de religiosis domibus, iubens ne ad clericos seculares transferrentur.

Caput quadragesimumsecundũ.

De Canonicorum Regularium multiplici reformatione.

I. EX varijs argumentis, quibus canonici ordinis dignitas, ac eminentia plurimum elucet, vnum præcipuum esse crediderim, assiduam illam, & nunquam omnibus ferè seculis intermissam vigilantiam, quam Summi Pontifices in primis, ac deinde cæteri Ecclesiarum Præsules tum in eodem ordine per omnes Ecclesias instituendo, & propagando, tum etiam vbi à primæuis institutis labentem cernerent, ad pristinã disciplinam reformando, ac instaurando nauiter impenderunt, non secus ac Principes terreni faciunt, qui arces, quas pluris æstimant, & magis diligunt, aggere, ac mœnibus obuallant firmius, inuiuntq; frequentius, & custodiunt diligentius. Diximus in præcedentibus de ipsius sacri ordinis institutione, & propagatione. nunc de multiplici illius reformatione tum generali, tum priuata, & particulari, necnon de particularibus congregationibus canonicorum regularium in varijs Prouincijs consistentibus distinctè agendum nobis erit. & primo quidem dicemus de Reformationibus generalibus factis per Romanos Pontifices, siue per sacra Concilia Generalia, siue Prouincialia. Exinde verò de Reformationibus particularibus, & priuatis, quæ ipsum ordinem multis canonicorum cœtibus, & congregationibus multipliciter decorauerunt.

Prima reformatio Generalis canonicorum regularium facta est à Sanctiss. Pontifice, & Christi martyre Vrbano primo circa annum Christi Seruatoris nostri ducentesimum, & vigesimum. Hic namq; Sanctiss. Pontifex cum ipsum ordinem à prima illa norma Apostolica declinare animaduertisset, Generali decreto per orbem vniuersum emisso, ad pristinam vitæ regulam, & ad votorum obseruantiam reuocandum statim curauit. Extat illius decretum ea de causa promulgatum in epistola ipsius Vrbani primi ad omnes Catholicos transmissa, quæ habetur in primo volumine Conciliorum, necnon in Decreto cap. Scimus 12. q. 1. quod omitto, quia in dictis locis videri potest.

Secunda Generalis reformatio facta fuit quarto seculo primùm quidẽ in Ecclesia Romana per Beatiss. Papam Syluestrum, qui in sacrosancta Lateranñ Basilica per magnum Constantinum fundata clericos regulariter viuentes secundum normam Apostolicam instituit, quam ob causam alij Pontifices ipsum ordinem canonicorum regul. eiusdẽ Ecclesię Lateranñ originarium ordinem nuncupare consueuerunt, vt supra indicauimus, mox vt cæteros omnes clericos ad communem vitam clericorum Apostolicorum reduceret, clericos egentes diuitibus adiũxit, vt in Breuiario Romano, necnon etiam in Pontificali habetur. exinde verò in Ecclesia Vercellensi per B. Eusebium, in Nouariensi per S. Gaudentium, in Mediolanensi per Ambrosium, in Gallicanis Pictauiensi, & Turonensi per sanctos Episcopos Hilarium, & Martinum, in Ecclesia Orientali per magnum Basilium, & S. Athanasium, ac demum in Africana per sanctissimum Patrem, & Patriarchã nostrum inclitum Augustinum. de quibus in præcedentibus dictum fuit.

TErtia Generalis reformatio facta est quinto seculo sub Leone I. Pontifice Maximo: nam sub hoc Pontifice non solùm B. Gelasius Valerij filius, & S. Augustini discipulus Augustinianam reformationem Romam ex Africa inuectam in Lateranensi Basilica plantauit, autore Onuphrio in additionibus ad Platinam in Leone Primo, ex qua Ecclesia tanquam ex capite ipsa Beati Augustini reformatio in omnes Italicas Ecclesias mox deriuauit: Verùm etiam in Generali Concilio Calcedone habito editus est Canon de clericis in monasterijs degentibus, quem habes in cap. quidam monachorum 18. q. 2. sed & in Concilio tertio Arelatensi sub eodem Pontifice congregato pro eiusdem ordinis reformatione ita constitutum legimus. II.

Proui-

Prouidendum est unicuique Episcopo qualiter canonici viuere debeant, necnon & monachi, secundum ordinem canonicum, vel regularem viuere studeant, vt ait Apostolus: vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea viuere studeat.

Quarta Generalis reformatio facta fuit sexto seculo per magnum Gregorium Romanum Pontificē. extant enim duo illius canones, in quorum altero Augustino Anglorum Episcopo mandat, in Ecclesia Anglicana clericos regulariter viuentes instituere iuxta morem clericorum primitiuæ Ecclesiæ: in altero verò præcipit, vt Episcopi omnes sacerdotes, diaconos, ac cæteros clericos illorū visitationi subiectos canonicè, idest regulariter viuere compellāt. habentur hi canones cap. Quia tua fraternitas, & cap. Quoniam velim 12. q. 1. sed vt videas, quid in hoc opere Sanctiss. ille Pontifex præstiterit, audi Ioannem Diaconum lib. 2. cap. 12. de illo sic loquentem. *Videbantur passim cum eruditissimis clericis adherere Pontifici religiosissimi monachi, & in diuersis professionibus habebatur vita communis, ita vt talis esset tunc sub Gregorio penes Vrbem Romanam Ecclesia, qualis sub Apostolis à Luca, & apud Alexandriam à Philone commemoratur, & supra cap. 5. Vt radices vitiorum euelleret, & virtutes plantaret, à cubiculo suo omnes seculares amonit, clericorum religiosorum, vel monachorum prudentissimos familiares, & consiliarios sociauit.* vide cap. 1. 1.

Quinta Generalis reformatio facta est nono seculo sub Summis Pontificibus Leone III. Stephano IV. Eugenio II. Gregorio IV. Leone IV. & Benedicto IV. nam in primis sub Leone III. & Carolo Magno anno 813. habitum est quartum Concilium Arelatense, in quo renouatus est canon Cōcilij tertij proxime relatus. & est caput sextum dicti Concilij quarti, addito alio canone, vt non amplius susciperentur in monasterijs canonicorum, aut monachorum, quàm in eisdem monasterijs absque necessariarum rerum permutatione degere possent, & est caput octauum. Deinde sub eodem anno habita sunt Concilia Turonense III. in quo non pauca edita pro reformatione canonicorum ab antiquo tempore in monasterijs degentium sub regimine Episcoporum, vel Abbatum, quæ legi possunt in eodem Concilio, quod habetur in tertio volumine cap. 24. 25. & 31. Eodem anno habita est Synodus Moguntina, in qua plura ad canonici ordinis reformationem sunt constituta, quæ habentur cap. 9. & 20. & 21. Eodem anno celebrata est Synodus Remensis, cuius caput 25. cum quinque sequentibus in eodem negotio Reformationis canonicorum regularium consumuntur. Anno verò sequenti 816. sub Stephano quarto, & Ludouico Pio Imperatore congregata est Synodus in ciuitate Aquisgrani, in qua eadem reformatio exactissimè fuit tractata, & absoluta, vt patet in Actis dictæ Synodi cap. 115. vsque ad finem, edito etiam libro ex varijs Sanctorum Patrum autoritatibus pro eadem reformatione collecto, quem pijssimus Imperator Ludouicus per omnes ciuitates, & monasteria canonici ordinis sui misit imperij per manus missorum prudentium, qui illum in omnibus facerent transcribi, vt testatur Aimonius lib. 5. de Gestis Francorum cap. 10. sic scribens. *Imperator Generalem habuit conuentū Aquisgrani, in quo quantum feruoris circa diuinum cultū pectoris gestaret in arca, toto declarauit adnisu: Congregatis enim Episcopis, nobilissimoq; Sanctæ Ecclesiæ Clero fecit componi, ordinariq; librum canonicæ vitæ normam gestantem, in quo totius ordinis perfectio continetur, sicut recultus ipse fatetur, in quo etiam inseri iussu cibi, potusq;, atque omnium necessariorum summam, vt omnes tam viri, quàm sanctimoniales sub hoc ordine Christo seruientes nullis præpediti necessitatibus, libera seruitute Domino militare meminissent. quem librum per omnes Ciuitates, & monasteria canonici ordinis sui misit imperij per manus missorum prudentum, qui illum in omnibus supradictis facerent transcribi locis &c.* Neque verò in Ecclesia solùm Gallicana, verùm etiam in Ecclesia Romana ipsi Summi Pontifices opus tam sanctum, & tam præclarum pro virili adiunxerant, nam circa annum 824. Eugenius Secundus ex canonico regulari, & Archipresbytero S. Sabinæ ad Pontificalis dignitatis gratiam subleuatus, inter alia tanto Pontifice verè digna facinura Concilio sexaginta, & trium Episcoporum Romæ cōgregato, Generale decretum condidit, vt claustra apud Ecclesias constituerentur, in quibus clerici disciplinis Ecclesiasticis vacarent, quibus communis esset domus, & victus. quod decretum à Leone IV. in alio Concilio Romæ anno 855. celebrato renouatum, Gratianus suo decreto inseruit in cap. Necessaria 12. q. 1. neque verò eiusmodi decreto contentus idem Sanctissimus Pontifex Eugenius in eodem Concilio librū edidit, quem canonicum quinque Capitulorum ad titulatum omnibus canonicis obseruandū mandauit, ex quo rum Iuo Carnotēsis, tum ipse Gratianus plures Canones suis decretis inserendos curauerūt. Ac demum vt alias Synodos Prouinciales omittamus, in quibus eodem seculo eadem reformatio est tractata, vt videre est in Meldensi an. 845. sub Sergio Secundo habita cap. 10. 11. 53. & 58. necnon in Ticinensi an. 856. sub Benedicto III. celebrata. Idem Ludouicus Pius an. 833. Gregorio IV. Rom. Pontifice annuente, alterum Concilium in eadē ciuitate Aquisgrani cogendum curauit: ac in eo reformationem in altero Concilio promulgatam iterum confirmari, & executioni mandari; prout illa eiusdē Concilij verba par. 3. c. 15. demonstrant. *In Custodijs verò congregationum tam canonicorū, quàm monachorum, necnon sanctimonialiū summoperè studendum censuimus, vt in omnibus locis claustra eis prouideantur, religioni eorū congruentia, sed & habitacula domorum, in quibus religio Deū sequi volentibus perfici, atque augeri possit, potius quā vitia nutriri. Hoc tamen vt non negligatur à Prælatis congregationum, missis Dominicis cōmittatur. Modus autē erga ipsarum congregationum disciplinam hic esse debet, idest, vt canonici secundum id, quod continetur in libro, qui de eorum vita collectus est, religiosè conuersentur.*

IV. SExta generalis reformatio inchoata est vndecimo seculo per Nicolaum Põificẽ huius nominis Secundum, hic enim beatus Pontifex anno 1059. in Basilica Lateranensi conuentum centum, & tredecim Episcoporum conuocauit, in quo inter alia sanctissima decreta de clericis canonicis ita definiuit: *Et præcipientes statuimus, vt ij prædictorum ordinum, qui eidem Prædecessori nostro obedientes castitatem seruauerint, iuxta Ecclesias, quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent, & dormiant, & quidquid eis ab Ecclesijs venit, communiter habeant, & rogantes monemus, vt ad Apostolicam, communem scilicet vitam, summoperè peruenire studeant.* Habetur dictum Concilium in quarto volumine in actis Nicolai II. Porrò eandem reformationem inchoatam à Nicolao, prosecutus est, qui eidem in Sede Pontificali successit Alexander Secundus, antea Lucensis Episcopus ex canonico Lateranensi Anselmus de Badagijs vocatus, qui Pontifex renunciatus, mox ipsam Patriarchalem Basilicam Lateranensem per s. Frigdiani Lucensis canonicos reformauit, teste Onuphrio in lib. de septem Vrbis Ecclesijs, in Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem. quod etiam Anastasius Quartus in quodam Priuilegio Ioanni Priori sacrosanctæ Basilicæ Saluatoris Domini, quæ Constantiniana vocatur, pariterq; SS. Ioannis Baptistæ, & Euangelistæ, ac eius fratribus concesso, non obscurè his verbis indicauit: *Eapropter vobis in Domino filijs Ecclesiam ipsam, in qua diuino mãcipati estis obsequio, ad exemplar Prædecessoris nostri beatæ memoriæ Alexandri Papæ Secundi Apostolicæ Sedis priuilegio communimus, in primis siquidem statuentes, vt ordo canonicus qui secundum Deum, & beati Augustini regulam ibi noscitur institutus, perpetuis ibi temporibus inuiolabiliter obseruetur.* Deinde verò Concilio Romæ habito Decretum Nicolai Prædecessoris sui de communi vita, & castitate à clericis regularibus ad normam vitæ Apostolicæ seruanda, totidem verbis renouauit, vt videre est in eius decreto, quod integrum excepit Gratianus c. Præter 32. dist. Illud verò non omittendum, huius tam pij, & tam præclari operis pręcipuum autorem, aut certè suasorem, ea tempestate fuisse beatum Petrum Damiani, quod ex multis ipsius Epistolis, sed præsertim ex ea, quam hac ipsa de causa scribit ad Alexandrum Secundum, quæ est in primo libro epistolarum dicti Petri Damiani num. decima sexta cuiusque meminit Cardinalis Baronius tomo 11. Annalium sub anno 1063. num. 30. intueri licet, quod forsan in causa extitit, vt pleriq; autores illum inter canonicos regulares censuerint, & Constitutionum Portuensium, quæ à Paschali Secundo sunt firmatæ, autorem æstimauerint, quod à vero longè abest, vt alibi dicetur.

Caput quadragesimumtertium.

De generali reformatione canonicorum regularium anno Domini 1339. per Benedictum Papam huius nominis XII. promulgata.

POstrema generalis canonici ordinis reformatio ea extitit, quæ facta est per Benedictum Papam huius nominis XII. qui vt erat mente, & professione religiosissimus, posteaquam ad fastigium eminentiæ Pontificalis euectus est, nihil magis in votis se habuisse indicauit, quàm vt omnes regularium ordines ad primam illorum institutionem reduceret, ac ea tempestate plurimum relaxatos reformaret, quod ex eiusdem Pontificijs Decretis, & literis Apostolicis ea de causa emanatis, ac nouissimè in prima parte Bullarij per Laërtium Cherubinum editi compilatis, satis clarè intueri licet. is itaq; religiosissimus Pontifex inter alios regularium ordines, ad illum canonicorum mentis oculos dirigens, & disciplinam canonicam in plerisq; mundi partibus, vel collapsam penitus, vel ad occasum inclinantem animaduertens, vt illam erigeret, ac repararet, tanto animi conatu institit, vt pro illius reparatione non iam vnam, quod aiunt, Bullam, sed integrum librum constitutionum ediderit, quem librum (vt Ioannis Trulli Aragonensis canonici verbis vtar in primo suo lib. de canonicis cap. 11. ad finem) vtinam nostri canonici, præsertim superiores continuo exercitio retinuissent: sic enim effectũ fuisset, vt nec sacer ordo tantam calamitatem, & cladem accepisset, nec ad occurrendum, medendũq; tot incõmodis, omnis ferè via nũc occluderetur. Verùm quod ea sit naturæ nostræ deprauatę conditio, vt in pręceps spontè sine aliqua difficultate feramur, ad bonum verò nonnisi cum magno labore, ac conatu contendamus, & quam citissimè, nisi manu Dei validissima teneamur, à benè cęptis reuocemur: hinc factum est, vt leges illę sanctissimæ, licet per varias Prouincias promulgatę, ac etiã nonnullis Capitulis prouincialibus coactis, vsui quadantenus mandatę, breuissimo temporis interuallo, siue in Italia, siue etiam in Gallijs, Hispanijs, Alemania, cæterisq; Prouincijs in desuetudinem iuerint adeo, vt vix illarum nomen memoretur. nã quod ad Hispanos attinet, referam hic, quæ præfatus Ioannes Trullus loco proximè citato scribit, nimirum lib. 1. cap. 11. ad finem: *Iubente* inquit, *Benedicto XII. Prælati Regulares Ecclesiarum Cathedralium, & monasterium Prouinciarum Taraconensis, & Cæsaraugustanæ anno Domini 1340. mense Augusto in Castro Regio Ciuitatis Ilerdæ Capitulum Prouinciale coegerunt, & aliquot diebus celebrarunt, in quo promulgatæ fuerunt saluberrimæ illæ constitutiones generales omnium totius orbis canoni-* I.

nonicorum regularium eodem Benedicto XII. *autore, & emulgatore: quae quidem hac nostra tempestate non solùm ab vsu recesserũt, sed etiam obliuione profunda cõsepultae iacẽt.* De Germanis verò, Polonicis ac ẽt Gallicanis certò certius est, apud illos in obliuionẽ penitus iuisse, vix illarũ nomine retento, cũ illi eas quotidie per literas ex nobis requirant. De Italis non mirum, quandoquidem nostro seculo iã nulli sunt in Italia canonici regulares, qui non peculiares constitutiones habeant à Sede Apostolica probatas. Addunt nonnulli, praedictas Benedicti XII. Constitutiones fuisse per Clementem VI. illius immediatum in Pontificatu successorem abrogatas, cuius abrogationis authenticum in Archiuo s.Mariae de Pilari Caesaraugustae contendunt asseruari, cuiusq; exemplum mihi oblatum Romae vidi. Verùm cum extent literae Bonifacij IX. ad Abbatem s.Petri in coelo aureo Papiae, necnon etiam ad Priores sancti Frigdiani, & sancti Augustini Nicosiae Lucensis, & Pisanae dioecesim, datae anno Christi 1401. octauo Calendis Aprilis, quarum authenticum Papiae in dicto monasterio nostro sancti Petri in coelo aureo seruatur, per quas Prouinciale Capitulum iuxta formam Constitutionum Benedicti XII. iubet congregari, ac in eiusdem contenta executioni demandari, cum etiam Martinus V. nostros Lateranenses ab obseruatione praedictarũ Constitutionum Benedictinarum ex speciali concessione dispensauerit, quod (vt eius vtar verbis) mores, obseruantias, & consuetudines abundantiores habeamus, & in rigiditatibus, & disciplina ordinis strictiores, & obseruantiae regulari aptiores ad conseruandum religionis statum, creditu difficile videtur, ipsas Benedicti XII. Constitutiones per Clementem Sextum saltem generaliter fuisse abrogatas. Vtcunque res se habeat, ne tantus thesaurus, in quo eximiae dignitatis, & antiquitatis sacri ordinis canonici monumenta praeclarissima habentur, in tenebris obliuionis consepultus delitescat, eas huic nostro operi inserendas opportunum existimaui, tum vel maximè ob hanc causam, quòd per illas constet in primis canonicos regulares in Oriente, & Occidente in omnibus Christianorum Prouincijs non solùm monasteria innumera, verùm etiam Ecclesias Cathedrales plerasq; & Metropolitanas vsque ad tempora Benedicti XII. tenuisse, constet etiam omnes canonicos regulares, tam in monasterijs extra cathedrales, quàm in ipsis cathedralibus degentes, eiusdem prorsus ordinis, dignitatis, status, ac vt sic dicamus, naturae extitisse, cum Summus Pontifex aequè, & pari modo de omnibus disponat.

Benedicti Papae XII. Constitutiones pro Generali reformatione canonicorum regularium ordinis sancti Augustini.

B*Enedictus* Episcopus *seruus seruorũ* Dei *ad perpetuam rei memoriã. Ad decorem Ecclesiae sponsae Dei, & sanctarum religionum fundatarum in ea, quae licet diuersis distinctae sint gradibus, in vnius tamen verae fidei propositum coeuntes, eandem Ecclesiã venustant varijs floribus meritorum, pro iniuncto nobis Apostolicae seruitutis officio summis vigilijs, & indefessis studijs intendentes, ad ea, quae pro diuini nominis laude, religionum ipsarum statum, puritatẽ, honestatem morum, regularis obseruantiae disciplinam, & sacrarum peritiam scripturarum respiciunt, labores nostros libenter impendimus, & apportuna solicitudinis diligentiam adhibemus: Ideoq; inter religiones alias in agro eiusdem plantatas Ecclesiae, ad religionem canonicorum regularium ordinis sancti Augustini, ab Christi gloriosis Discipulis in primitiua Ecclesia sacris institutionibus stabilitam, gerentes praecipua charitatis affectum, ac nolentes, quae in eadem religione reformanda cognouimus, absque reformationis remedio praeterire, omnia, quae in religione praedicta tam à prima ipsius institutione, quàm à sacris canonibus sunt salubriter instituta, omnino immota in sua firmitate manere censentes, nonnulla, quae experientia deesse probauit, & supplenda dictae religionis vtilitas, quinimo necessitas, perstatuendam suadet, prouidimus, in ea perpetuis futuris temporibus obseruanda.*

§. 1. Canonicorum recipiendorum forma.

S*Tatuimus igitur vt quando in Ecclesia cathedrali, monasterio seu loco alio Religionis eiusdẽ, canonicorum creatio fuerit facienda, nullus recipiatur, vel induatur in canonicum, nisi persona idonea, vel de cuius idoneitate spes verisimilis habeatur, & talis, quae inibi in diuinis, vel alijs, Deo possit, & velit debitè impendere obsequia opportuna. & quod huiusmodi creatio, & habitus traditio fiant publicè, intra Ecclesiam monasterij, seu alium locum conuentualem religionis eiusdem, nisi causa rationabilis eas alibi fieri suaderet. nullisq; promissionibus seu obligationibus cum iuramento vel sine, cuiquam faciendis. Quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur. quodq; huiusmodi creatio seu habitus traditio, nonnisi personae, seu personis religionis eiusdem, quae tũc etiam in Ecclesia, loco, seu monasterio praedictis fieri debeat aliquatenus committatur.*

§. 2. Probationis modus, & locus.

I*j verò, qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tẽpus, in loco in quo saltẽ septem canonici resideant, necessariò habeant residere: eisq. idoneus & fidelis deputetur instructor, qui eos instruere valeat in diuinis officijs, & obseruantia regulari.*

§. 3. Canonicorum creatio ad quem spectet.

C*AEterũ si canonicorum creatio fuerit facienda, eaq; pertineat ad Prelatũ, vnà cũ Capitulo vel conuentu, vel cum consensu fieri debeat eorundem. Si Capitulum seu Conuentus, vel eorum maior pars purè ad tam non procederent, vel creationi facienda sine causa rationabili renuerent consentire, Prelatus, ex quo sibi euidenter expeditus, vel necessarium apparebit, huiusmodi canonicorum creationem fieri debere, vel per Prelatum, & Capitulum, seu conuentum, aut per illum, seu illos, ad quem, seu quos pertinuerit conc. rditer deliberatum, & diffinitum fue-*

rit fore creationem huiusmodi faciendam, tunc Prælatus moneat Capitulum seu conuentum, & in virtute obedientiæ eis iniungat, vt pure, ac secundum Deum infra vnius mensis spacium ad dictam creationem, cum eo in primo casu procedant, vel in secundo creationi faciendæ suum præstent consensum: quod si præfati Capitulum seu conuentus monitioni, vel iniunctioni huiusmodi parere neglexerint, vel recusauerint, creatio ipsa ea vice liberè pertineat ad Prælatum, dummodo per eum nil in præmissis factum fuerit fraudulenter. in casu autem deuolutionis huiusmodi, Prælatus faciendi eandem creationem cum consilio seniorum eorundem Capituli, vel conuentus, eligendorum per ipsum Prælatum, tertiam partem numero ad minus facientium eorundem Capituli vel conuentus, de personis idoneis liberam habeat facultatem. ita tamen, quod tunc per dictum Prælatum, tot, & non plures creentur, quot attentis facultatibus, à statu antiquo, & debito locorum, creandi seu creati rationabiliter fuissent, si Prælatus, & Capitulum seu conuentus in creatione huiusmodi concorditer conuenissent. Rursus eorum arbitrium, qui ad priuata suorum commoda reciprocantes affectum, facienda creationi canonicorum huiusmodi nolunt aliter consentire, nisi concedatur eisdem, quod vnus vel plures, quos maluerint, seu nominauerint, in canonicos creentur, penitus detestantes, hoc deinceps omnino fieri prohibemus. decernentes concessiones huiusmodi (si quæ eis factæ fuerint) fore nullas: quodq; nulli ex receptione seu creatione ex ea, vel ob eam secuta, ius aliquod in loco, in quo, seu ad quem fuerit, aliquatenus acquiratur. Insuper præmissis adijcimus, quod Capitulum, vel conuentus Religionis eiusdem in nouitate sui Prælati, nequeant eidem Prælato, vel alteri, occasione ipsius, facere gratiam super receptione, vel creatione canonicorum pluriũ, quàm duorum. nec ad huiusmodi pro duobus gratiã faciendam, eos, nisi de libera eorum voluntate processerit, intendimus obligare.

§. 4. Professio vt fienda.

PRæsenti quoque statuimus sanctione, quod singuli canonici Religionis eiusdem, professionem expressam faciant, non clandestinè, sed patenter, & si commode fieri poterit in Ecclesia, & cum missa. quod si forte Prælatus ad quem spectabit professionem ipsam recipere, tempore probationis elapso, per canonicum profiteri volentem congruo loco, & tempore, humiliter requisitus, professionem eandem recipere sine rationabili causa renuerit, vel vltra debitum forte distulerit, dictus canonicus ex tunc in dicta Ecclesia, vel monasterio, ac membris ipsius, ad omnia idoneus censeatur, ad quæ censeretur si foret expressè professus. Teneatur tamen quum ad hoc opportunitas se obtulerit, expressè nihilominus profiteri. Alioquin ex tunc ad præmissa donec expressè fuerit professus, minus idoneus habeatur, ac nihilominus, possit per proprium Prælatum ad profitendum expressè compelli. Prælatus quoque, qui professionem ab eo recipere renuerit, aut distulerit, vt præfertur, vel ipsius professionem admittendam, expresse, per suum immediatum superiorem Religionis eiusdem, seu per eum ad quem pertinuerit, compellatur.

§. 5. Receptio clerici, vel laici ad præbendam, vt prohibetur.

PRohibemus insuper ne in Ecclesia cathedrali, seu monasterio, vel loco alio Religionis eiusdem, quiuis clericus secularis, vel laicus recipiatur ad præbendam, seu etiam portionem, nisi eidem Ecclesiæ, seu monasterio, vel loco dederit primitus se, & sua: nec huiusmodi præbenda, seu portio ad vitam, vel ad tempus vendatur, detur, seu aliàs concedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem huiusmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum, & inane. ac nihilominus recipientes, vendentes, dantes, & concedentes huiusmodi, vltra pœnas à iure statutas, Superiorum suorum arbitrio puniantur. Per præmissa verò, non intendimus circa officia, vel ministeria, aut alia obsequia opportuna, inibi consueta per seculares clericos, vel laicos exerceri, aliquid immutare.

§. 6. Prioris claustralis electio, quando, & quomodo facienda.

VT autem dicta Religio salubriter in omnibus dirigatur, in Ecclesia, seu monasterio, loco ne alio collegiato, seu conuentuali Religionis eiusdem, Superiorem dictæ Religionis non habente, ac etiam in quolibet collegiato, seu conuentuali loco duodecim, vel maiorem numerum habente canonicorum (etiam si Superiorem in ipsa Religione habeat) necnon in alio loco etiam minorem duodecim numerum habente, in quo Prior claustralis esse consueuerit, constituatur huiusmodi Prior claustralis. dictaq. Prioris constitutio fiat per illum, seu illos, ad quem, vel ad quos pertinuerit, cum consilio aliquorum seniorum illius loci, in quo constituetur. attentius prouidendo, quod persona, quæ zelum Religionis ordinatum habeat, quæue existat idonea ad exercendum, in Prioris claustralis officium, in loco, in quo constituta fuerit, assumatur. Dictus verò Prior quum eum abesse, vel sic impediri contigerit, quod incumbens sibi officium per se nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci, ad hoc idoneum deputare, qui huiusmodi absentia, vel impedimento durante, vices ipsius gerat. nisi alicui ex priuilegio, seu statuto, vel consuetudine ratione dignitatis personatus, vel alterius beneficij, in præmissis casibus gerere vices huiusmodi, competere nosceretur, vel nisi dicti Prioris Superior aliquem ad hoc pro ipso Priore duxerit deputandum. in loco autem in quo secundum præmissa Prior claustralis minime fuerit statuendus, Præsidens tali loco quum ipsum impediri, vel abesse contigerit, vt de Priore claustrali præmittitur, teneatur aliquem loci sui, qui ad ea quæ ad officium Prioris claustralis pertinet, deputare. Per hoc autem, quod volumus constitutionem dicti Prioris fieri de consilio seniorum, non intendimus circa admonitionem ipsius, de pristina obseruantia aliquid immutare.

Pro

§. 7. Regulare Capitulum quoties, & quomodo tenendum.

PRo regulari disciplina uttemius obseruanda in Ecclesia cathedrali, seu monasterio, locone alio conuentuali Religionis eiusdem, diebus singulis, in alijs verò locis, in quibus quatuor, aut plures canonici fuerint deputati, saltem semel in septimana, & etiam sæpius in eisdem (si in ipsis sæpius, ac in quibusuis locis alijs non conuentualibus, toties, & quando est in eis fieri consuetum) regulare Capitulum teneatur. in quo antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum excessus, transgressiones, & negligentiæ corrigantur, ac de disciplina & confirmatione regulari tractetur salubriter, & agatur. nullo ibidem proteruè, aut clamosè, seu irreuerenter se habere quomodolibet præsumente.

§. 8. Annuale Capitulum vbi conuocandum, & qui eidem interesse debeant, & quæ in dicto Capitulo agenda sint.

IN singulis quoque Ecclesijs cathedralibus, monasterijs atque locis collegiatis, seu conuentualibus Religionis præfatæ principalibus, non ab alijs dependentibus (etiam si in eis aliàs non fuerit consuetum) & in singulis alijs locis Religionis eiusdem habentibus membra sibi subiecta, aut si inibi solitum est Capitulum celebrari annis singulis Capitulum celebretur, die videlicet ad hoc statuto, vel per ipsum Capitulum annis singulis statuendo. in loco scilicet principali, & non alibi, nisi euidens necessitas suaderet huiusmodi Capitulum alibi celebrandum. Prælatus aūt loci principalis, in loco in quo celebrabitur ipsum Capitulum, eidē Capitulo omnino studeat personaliter interesse, cui etiam præesse debebit. quod si eum tunc ab eodem Capitulo abesse contigerit, teneatur alicui idoneo, loci & Religionis eiusdem committere vices suas, qui intersit, & præsit Capitulo memorato, nisi ex priuilegio, statuto, vel consuetudine alteri hoc competere nosceretur. ad huiusmodi autem Capitulum Abbates, Præpositi, Priores, & administratores eidem loco principali immediate subiecti, necnon vbi fuerit consuetum, etiam canonici administrationem non habentes, extra Ecclesias, monasteria, & loca prædicta morantes, personaliter conuenire impedimento cessante legitimo, aut impedimento huiusmodi subsistente, Abbates, Præpositi, Priores & administratores præfati procuratorem idoneum sufficienter instructum, cum mandato legitimo causam, seu causas impedimenti huiusmodi, & expressè iurandi in animas ipsorum constituentium, causas huiusmodi fore veras, & reddendi rationem infrascriptam, & illa faciendi, quæ facere possent si essent præsentes, potestatem continentem, ad ipsum Capitulum dirigere teneantur. Is verò, qui tunc præerit dicto Capitulo, cum quatuor senioribus per ipsum Capitulum aut maiorem partē ipsius eligendis, an causæ huiusmodi sufficientes fuerint arbitrabitur vel ōis non venientibus, aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel causas minus sufficientes prætendentibus, de pœna condigna ob hoc talibus infligenda habeat extimare, quam ipse solus Præsidens infligendi, & aliàs contra ipsos absentes si opus fuerit auctoritate Apostolica prout iustitia, & regularia instituta suaserint, procedendi habeat facultatem. Conuenientes ad dictum Capitulum vitā ducant communem, & faciant proportionaliter simul omnes expensas, nisi fortè ex cōsuetudine, vel statuto, aut alia ordinatione rationabili incumberet alij, seu alijs onus expensas huiusmodi faciendi. quos tamen si ex hoc, quòd singulis annis fieri volumus Capitulum memoratum, vel ex alijs supra, vel infra statutis, ampliores expensas fieri cōtigerit, nolumus in expensis publicis plus solito onerari, sed tunc huiusmodi ampliores expēsæ fiant per omnes simul proportionabiliter, vt præfertur. Quod si forsan aliquis ex locis prædictis in quibus, vt præfertur, debet dictum Capitulum celebrari, mēbra habeat adeò sibi remota, quòd administratores principales dictorū membrorū nequeant annis singulis ad ipsum Capitulum absq; notabili dispendio conuenire, tunc dictum Capitulū teneatur ordinare, quando dicti administratores ad Capitulum huiusmodi debeant conuenire.

In huiusmodi autem Capitulo tractetur præcipuè de reformatione morum & obseruantia regulari, ac corrigantur & reformentur in eo, quæ super spiritualibus, & temporalibus Religionis eiusdem corrigēda fuerint, & etiam reformanda. ipsoq; Capitulo perdurante, Abbates, Priores, Præpositi, ac Archidiaconi, cæteriq; administrationem habentes in religione prædicta, quouis nomine censeantur, de suis administrationibus eidem Capitulo teneantur afferre, & in scriptis tradere rationem. declarando videlicet si administrationes ipsæ aliquibus, & quantis, & ex quibus causis, quibusq; personis, & qualibus obligationibus, & an sub vsuris sint debitis obligatæ, & an ipsa debita possint de rebus extantibus mobilibus persolui, aliaq; onera sibi, suisq; administrationibus incūbentia supportari, sine debitorum augmento. & generaliter an administrationes ipsæ in casu desolationis, & quare, vel in statu prosperitatis existant. Huiusmodi autem rationum scripturæ, cōtinentes administrationum ipsarū tam onera, quàm augmenta, in loco principali cuius tenetur Capitulū, sub fida custodia fideliter conseruentur, eorum à quibus ratio reddita fuerit proprijs subscriptionibus cōmunita. Volumus autem, quòd in casu, vbi Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Archidiaconis, & alijs administrationē habētibus, minimè videretur expediens, sed periculosum esse reuelare in dicto Capitulo cōmoda, seu augmēta, quæ de administratione huiusmodi superessent, quatuor eligendis de dicto Capitulo, duobus per ipsum Abbatem, seu Præpositum, vel Priorem, seu Archidiaconum, vel quemuis alium administrationem habentem, & duobus alijs per Capitulum, vel maiorem partem ipsius. qui quatuor huiusmodi officium in virtute obedientiæ recipere teneantur, reuelare prædicta, quæ superfint in quibuscunque rebus consistunt, fideliter teneantur eisdem quatuor sic electis. iuramentis in præsentia dicti Capituli præstitis, quòd non reuelabūt prædicta, nisi cedentibus, vel decedentibus ijs, qui reddiderint rationem, vel alia causa rationabili exigente.

gente. & tunc de licentia superioris sui, vel illius, qui dictam reddit rationem.

§. 9. Capitulum prouinciale vbi, & per quos fieri debeat.

C*Onstitutionem insuper Concilij Generalis de communi Capitulo Abbatum atque Priorum Abbates proprios non habentium, in singulis regnis siue prouincijs faciendo, volentes exacta diligentia obseruari, statuimus quod in regione prædicta, in singulis prouincijs per vos designatis inferius & distinctis, fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus de quadriennio in quadriennium (saluo iure Diœces.) commune seu prouinciale capitulum* Abbatum, *Præpositorum, Priorum, cæterorumq; prælatorum, Abbates, seu alios Prælatos superiores eiusdem* Religionis *non habentium; necnon Præpositorum, Priorum, vel aliorum maiorum in* Ecclesijs *Cathedralibus post antistites existentium, ac post antistites ipsos regulare curam canonicorum habentium, quocunque nomine censeantur, aut nuncupentur, siue prænominati exēpti siue non exempti existant. ad quod vniuersi conueniant, impedimentum canonicum non habentes, dictā Constitutionem circa præfatum prouinciale capitulū, & alia in ea tam prouidè, quàm salubriter instituta in* Religione *præfata irrefragabiliter obseruātes. Qui verò ad præfatum capitulum personaliter venire nequiuerint legitimè impediti, ad allegandam causam impedimenti huiusmodi, & probādum, necnon ad videndum ordinationes, seu statuta, atque mandata in dicto capitulo facienda, ac si idem taliter impeditus personaliter præsens esset concanonicū suum eiusdem Ecclesiæ, monasterij seu loci (si cōmodè fieri possit) alioqui in aliā personā idoneā cū sufficienti mandato causam impedimenti huiusmodi continente, & ēt potestatem in animam constituentis eandē, iurandi causam huiusmodi verā esse, ad dictū capitulum mittere teneantur. Personæ verò quæ præfuerint huiusmodi prouincialibus capitulis celebrandis (quarū potestatē de vno prouinciali, ad aliud prouinciale volumus perdurare) arbitrētur, & decernant an excusationū causa dictorum non venientiū ad capitulū, sufficiētes existant. à quarū arbitrio, seu decreto super hoc nulli appellare liceat, vel ēt reclamare. Non venientes autem ad dictū capitulum legitimo impedimento cessante, aut quum subest impedimentū, procuratorē ad illud cum sufficienti mādato, vt præmittitur, non mittentes, teneantur expensas, quas fecerint in veniendo ad dictū capitulum morādo, & redeūdo facturi, iuxta Præsidentū dicto capitulo, seu maioris partis eorū, arbitriū extimandas in termino per ipsus Præsidentes statuendo, de bonis suæ administrationis persoluere, in vtilitatem ipsius prouincialis capituli conuertēdas, super quibus nulli, in totum, vel in partē gratia fieri valeat, vel remissio indulgeri. Possint ēt dicti Præsidentes, eosdem ad earū solutionem per censurā Ecclesiasticā auctoritate* Apostolica *coercere, suosq; processus, & sententias publicare, seu facere publicari in locis dictæ* Religionis, *prouinciæ tamen eiusdem. Et nihilominus alias, contra non venietes præfatos (maximè si aut correctionem eustent siue, vt nescatur status Ecclesiæ, vel monasterij eorundē, vt ālias malitiosè se subtrahāt) prout dictis* Præsidentibus, *seu maiori parti ipsorum visum fuerit, procedatur. Circa præsidentes verò, ac visitatores, in eisdem capitulis deputandos, & alia quæque eis exequenda, illa seruentur, quæ in eiusdem generalis concilij, & fel. record. Honorij Papæ III. prædecessoris nostri constitutionibus expressiùs continentur, prout statui, & religioni congruit eorundē. seruatis tamen statutis, ordinationibus & adiectionibus nostris, supra & etiā infra scriptis.*

§. 10. Capituli prædicti ordinationes quos ligent.

A*D hæc, decernimus* Abbates, *Præpositos, Priores, ac maiores præfatos, capitula, conuentus, cunctosq; canonicos Ecclesiarum, & monasteriorum eiusdē* Religionis *(etiam si in ipsis* Ecclesijs, *vel monasterijs, siue extra ea, vbicunque* Prioratus *officia, vel administrationes habuerint, seu morā traxerint) tam exemptos, quàm non exemptos, dictorum capitulorum prouincialium districtionibus, correctionibus, & ordinationibus subijci, & ipsis astringi, eosq; ad obseruationem illarum fore per præsidentes, seu alios, ad quos pertinuerit, compellendos.*

§. 11. Eiusq. expensæ à quibus sustinendæ.

D*Ecernimus etiam quosq. dictarum Ecclesiarū & monasteriorum, vel aliorum locorum eiusdem canonicos beneficia obtinentes, ad contribuendū in expensis moderatis, & rationabilibus per capitulum annale religionis eiusdem immediatè præcedens taxandis, secundum suarum exigentiam facultatū, quas dicti conuenientes facient ad illa capitula eundo, morando, & redeundo imposita, tam dictis conuenientibus secundum suarum exigentiam facultatum, de dictis expensis congrua fore portione per eosdem conuenientes auctoritate* Apostolica *per remedia opportuna sublato appellationis obstaculo, compellendos. Ordinarijs locorum, exemptis, & non exemptis districtius iniungentes, quod nullum prædictis impedimentum apponant, vel apponi permittant, sed legitime requisiti ea faciant executioni mandari, & inuiolabiliter obseruari.*

§. 12. Quid agendum quando cathedrales canonicorum carerent maioribus tempore celebrationis d. Capituli.

Q*Vod si forte tempore, quo imminebit prouinciale capitulum celebrandum, contigerit Ecclesias cathedrales* Religionis *eiusdem carere maioribus prælibatis, vel monasteria, seu loca* Religionis *eiusdem suis vacare, seu carere pastoribus, qui si adessent, astricti forent ad conueniendū in prouinciali capitulo memorato, capitula Ecclesiarum, & conuentus monasteriorum, aliorumq; locorum conuentualium prædictorum, teneantur personam sufficientem de gremio eorundem (si commodè fieri possit, alioquin aliunde transmittere ad huiusmodi capitulum celebrandum, ad faciendum & implendum omnia iuxta arbitrium* Præsidentium, *quæ facere possent & tenerentur prælati, seu maiores præfati, si venirent ad dictum capitulum, & in eo personaliter interessent.*

§. 13. Qua-

§. 13. Quadriennium pro Capitulo celebrando quomodo intelligatur.

QVod autem præmittitur de prouinciali Capitulo de quadriennio in quadriennium celebrando, ad cuiuslibet hæsitationis scrupulum amputandum, ad sanum referri volumus. vt scilicet, si prouinciale Capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis ab illo valeat abstineri, eo in alio anno immediatè sequenti omnimodè celebrando.

§. 14. Quoue in loco celebrandum sit.

HViusmodi verò commune, seu prouinciale Capitulum apud vnum de monasterijs Religionis eiusdem ad hoc aptum, si in eadem existat prouincia debeat celebrari. Alioquin celebretur in loco alio congruo & securo, de quo à die primi Capituli celebrandi, & alijs ad hoc facientibus, opportunè prouidebunt illi, qui super hoc per Sedem Apostolicam deputati fuerint prima vice.

§. 15. Quæ in eodem statuenda sint pro futuro Capitulo.

ET vt super eodem Capitulo & per illud extunc in posterum rationabilis ordinatio habeatur, in dicto primitus celebrando, & in alijs etiam per successiones temporum similiter celebrandis, Præsidentes eisdem seu pars maior eorum, prouideant & ordinare procurent, per quem in sequenti Capitulo sermo fieri, missaq; debeat celebrari. Eligant quoque tam locum in quo alia vice proxima huiusmodi Capitulũ fuerit celebrandum, quàm eos, qui Præsidentes esse debeãt in eodem. Prouideant etiam, qui Abbates, qui ne Præpositi, seu alij ex eis, qui ad ipsum capitulũ venire tenentur, qui & quot & quotiens Ecclesias cathedrales, monasteria, & alia loca religionis eiusdem debeant vsque ad aliud proximum sequens prouinciale Capitulum, visitare.

§. 16. Quæ personæ ad Capitulum duci nequeant.

CAeterùm prohibemus, ne venientes ad prouincialia, seu annalia capitula, secum ducant, vel duci faciant, seu permittant euectiones, seu familiares numero superfluos, seu quomodolibet excessiuos, aut tales de quibus præsumi valeat, quod alicui ad ipsa Capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redeunti, aut Ecclesijs, monasterijs, Prioratibus, vel alijs locis eorum inferant per se vel alios, in personis, vel rebus, iniuriam, vel offensam; vel quod in aliquo de dicto Capitulo aut in Ecclesia, vel monasterio, siue loco, quibus illa contigerit celebrari scandalum suscitare, vel turbationem facere, seu discordiam, vel contentionem mouere verisimiliter præsumatur sed numero euectionum, & familiarium, statui cuiuslibet eorum congruo sint contenti. Si quis autem eorum, scienter & ex proposito, duxerit, vel tenuerit aliquem, vel aliquos ad inferendum iniuriam, vel offensam huiusmodi, vt turbetur, vel impediatur imminens Capitulum, vel aliquem, seu aliquos ad hoc conuocauerit, & ob hoc turbatio, seu impedimentum secuta fuerit, vel sequutum, necnon quicunque alius de personis religionis eiusdem consentiens in præmissis extiterit, præstando auxilium, vel fauorem, scienter, & ex proposito, vt præmissum est, excõmunicationis incurrat sententiam ipso facto.

§. 17. Impedientium celebrationem Capituli prouincialis, vel annalis pœna.

EAndem quoque excommunicationis sententiã quicunque religionis præfatæ, per se, vel alium impedierit malitiosè, scienter, & ex proposito, quo minus dicta Capitula, prouinciale videlicet & annale, & eorum quodlibet valeant celebrari, aut propterea præsumpserit euntes ad illa, vel aliquod eorundem, vel in eis morantes, seu de ipsis redeuntes, capere, seu capi facere, seu captos detinere, aut impedire, vel eis aut eorum familiaribus, in personis vel rebus inferre damna, iniurias, vel offensas. necnon quicunque ipsius religionis, qui ad hoc ne fiat, aut impediatur visitatio malitiosè, & ex proposito, prædicta, vel eorum aliquod, per se vel alium commiserit, in personas Abbatum, Priorum, vel aliorum proprios subiectos visitantium, vel in personas Visitatorum, qui in prouincialibus Capitulis, aut per Abbates, seu prælatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorundem, aut in bonis eorum, dum tamen propter hoc visitatio huiusmodi fuerit impedita, ipso facto incurrant. Præsidentes autem prouincialibus, & annalibus Capitulis prælibatis, & eorũ quilibet postquam simpliciter & de plano eis constiterit aliquem ex prædictis præfatam excommunicationis sententiam incurrisse, ipsum excommunicatum per omnia eiusdem religionis loca, de quibus eis videbitur tamdiu solemniter publicent, & faciant ab alijs auctoritate Apostolica publicari, eos ad hoc per censuram Ecclesiasticam appellatione postposita compellendo, donec excommunicatus huiusmodi condignam super hoc satisfactionem impenderit, & absolutionis beneficium meruerit obtinere. Possint autem ab huiusmodi excommunicationis sententia, congrua satisfactione præmissa, absolui per Præsidentes prædictos prouincialibus Capitulis, & quemlibet eorundem, quorum offensa concerneret eorum prouinciale Capitulum, aut per Visitatores deputandos ab eo; illi quorum offensa respiciet annale Capitulum, per Prælatos qui huiusmodi annali, seu annualibus Capitulis præfuerint, aut per ipsos Prælatos visitantes, seu per Visitatores deputatos ab eis congrua satisfactione præmissa absolui valeant. nisi forsan offensa adeo grauis existeret, quòd super ea Sedes Apostolica foret meritò consulenda.

§. 18. Offendentiumq; personas & loca religionis.

VT autem professores religionis eiusdem, quietiùs & liberius valeant domino famulari, districtè præcipimus tam Diœcesanis, quàm personis, quæ prouincialibus Capitulis præsidebunt, vt Aduocatos, Patronos, Magnates, Rectores, Vicedominos, Consules, Milites, & quoscunque alios per censuram Ecclesiasticam appellatione remota compescãt, ne Cathedrales Ecclesias, monasteria, aut loca religionis eiusdem præsumant offendere in personis, aut rebus eorum, eosque si fortè eisdem offensas intulerint,

lerint, ad satisfaciendum eis compellere non omittant.

§. 19. Prouinciarum in quibus celebrentur Capitula distinctio.

VT autem de Prouincijs, in quibus dicta prouincialia Capitula fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæsitetur, quamlibet prouinciam, quoad huiusmodi prouincialia tenenda & celebranda capitula, prout sequitur, limitamus. In primis Vrbs Romana cum Episcopatibus nobis immediatè subiectis, in nostra speciali prouincia constitutis cum toto Regno Siciliæ pro vna prouincia computatur. Prouinciæ Thebana, Cretensis, Athenienses, Patracensis, Corinthiensis, & Neopatensis, cum toto Patriarchatu Constantinopolitano pro vna. Regnum Cypri pro vna. Regnum Corsicæ, & Sardiniæ pro vna. Prouinciæ Pisana, Ianuensis, Mediolanensis, & Rauennas, cum Episcopatibus Placentinensi, Ferrariensi, Ariminensi pro vna. Patriarchatus Aquilegiensis, & Gradensis, cum Prouincijs Iadrensi, Spalatensi, Ragusinensi, Antibarensi pro vna. Prouinciæ Strigoniensis, Colocensis, ac Gueznensis, cum Episcopatu Caminensi pro vna. Rigiensis pro vna. Salseburgensis, Madeburgensis, & Bremensis pro vna. Coloniensis, Maguntinensis, Treuerensis, cum Episcopatu Bambergensi pro vna. Ebredunensis, Viennensis, Aquensis, Arelatensis pro vna. Lugdunensis, Tharantasiensis, & Bisuntina pro vna. Remensis, Senonensis pro vna. Rothomagensis, & Turonensis pro vna. Burdegalensis, & Bituricensis, cum Episcopatu Aniciensi pro vna. Narbonensis, Tholosana, & Auxitana pro vna. Tarraconensis, & Cæsaraugustana cum Episcopatu Maioricensi pro vna. Toletanensis, Hispalensis, Compostellanensis, & Bracharensis pro vna. Cantuariensis, & Eboracensis pro vna. Tota Hybernia pro vna. Regnum Scotiæ pro vna. Regna Datiæ, Noruegiæ, & Suetiæ pro vna prouincia deputantur. Si qua verò Episcopatus, vel monasteria, aut loca alia dictæ religionis existant, quæ in aliqua dictarum Prouinciarum minimè includantur, quoad dicta capitula prouincialia intelligantur esse de illa prouincia, cui viciniora existere dignoscuntur.

§. 20. Visitatorum munus præfinitur.

VIsitatores siquidem, qui secundum Constitutionem dicti generalis Concilij fuerint in prouincialibus Capitulis deputati, sint soliciti circa huiusmodi visitationis officium exequendum. & quantum status, & religioni eorum conuenit, obseruare studeant, quæ in dictis constitutionibus præfatorum Concilij, & Honorij sunt statuta. Quod si omiserint illa exequi negligenter, à Præsidentibus prouincialibus Capitulis, quum eis huiusmodi negligentia nota fuerit, grauiter arguantur, & per eos prout qualitas culpæ ipsorum exegerit, puniantur. Vt autem dictorum Visitatorum officium cum sinceritate procedat, districtius inhibemus, ne quis Visitator sibi deputati eodem anno esse valeat Visitator. Dicti autem Visitatores & familiares eorum, in Ecclesia Cathedrali, seu monasterio, vel alio loco religionis ad quem visitationis causa duxerint declinandum, vltra duos dies nequaquam remaneãt, nisi euidens necessitas foret, vel magna vtilitas Ecclesiæ, monasterij, seu loci huiusmodi, ampliorem moram Visitatorum, vel familiarium exigeret eorundem. quo casu possint vlterius remanere, ita tamen quod id faciant de consilio seniorum dictæ Ecclesiæ, seu monasterij, siue loci. Dicti quoque Visitatores, vel familiares eorum, Ecclesiæ, Monasterio, siue loco, cui officium Visitationis impendunt, onerosi nequoquam existãt, nec sumptuosas epulas quærant, sed cum gratiarum actione recipiant, quod honestè, & competenter eis fuerit ministratum. Caueant insuper, ne quisquam ipsorum, aut familiares eorum per se, vel per interpositam personam aliquam pecuniam huiusmodi, vel alia occasione quacunque, nisi pro expensis duntaxat, & tunc secundum infrascriptum modum exigant, aut etiam à volente recipiant. neque aliquod munus quodcunque sit, vel qualitercunque offeratur præsumant recipere à quocunque, vt non quæ sua sunt videantur quærere, sed quæ Christi. quod si fuerit contra præsumptum, duplum eius quod receperint, Ecclesiæ, monasterio, siue loco, à qua, vel quo id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur: alioquin duplum ipsum eis vltra dictum tempus restituere differentes, tamdiu sint ab officio, beneficioq; suspensi, quousque grauatis Ecclesijs, monasterijs, siue locis, de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. nullis in hoc dantium liberalitate, remissione, vel gratia valituris. Et nihilominus ijdem Visitatores si opus fuerit, per Præsidentes dictis capitulis prouincialibus, & eorum quelibet, ad restitutionem præfati dupli, auctoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur. Concedimus tamen, vt Præsidentes dictis capitulis, vel pars maior eorum, ordinare possint prout & quando eis visum fuerit expedire, quod dicti Visitatores expensas recipiant in pecunia. & eo casu quo hoc duxerint ordinandum, dictas expensas, omni odio & fauore remotis, moderari habeant, & taxare. prouiso tamen quod summa, in constitutione, quam super moderatione procurationum edidimus, quæ incipit, Vas electionis, nullatenus excedatur. Ijdem etiam Præsidentes discretè prouideant, vt quum inter loca visitata, & visitanda magna fuerit distantia, quantum quilibet eorundem locorum, visitatus scilicet, & etiam visitandus, soluere habeant Visitatori pro suis sumptibus moderatis. Si tamen monasteria visitanda in facultatibus sint collapsa, tunc de expẽsis quas dicti Visitatores facturi erunt occasione visitationis locorum huiusmodi collapsorum, prouideatur eisdem, de communi contributione in prouinciali capitulo facienda. Vt autem via scandalis præcludatur, inhibemus Visitatoribus memoratis, ne illos, seu eorum nomina, qui eis aliqua secreta in visitationibus reuelauerint, præsumant alijs reuelare, sed tunc demũ dicti Visitatores procedant super dictis reuelatis, prout secundum canonica & regularia instituta fuerit procedendum. Quod si dicti Visitatores contra

subi-

inhibitionem huiusmodi reuelauerint, seu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exiget, per Præsidentes, vel eorum quemlibet, puniantur.

§. 21. Collectæ quæ, & quando pro subuentionibus imponantur, & quomodo.

Qvum in prouinciali, & annali Capitulis, & alijs negocijs expensæ necessariæ requirantur, vt onus diuisum in partes leuius supportetur, statuimus, quod in eisdem Capitulis cuiusquam contradictione, vel absentia non obstante, pro communibus libertatibus defendendis, necnon necessitatibus, vtilitatibus, & alijs plerunque occurrentibus necessarijs oneribus, & expensis autoritate Apostolica imponantur collectæ, subuentiones, seu contributiones, videlicet in Capitulo prouinciali pro tangentibus ipsum Capitulum, secundum arbitrium ipsius prouincialis Capituli, vel maioris partis eiusdē. in annali verò Capitulo, pro tangentibus ipsū annale Capitulum, vel locū principalem, vbi debet ipsum Capitulum celebrari, secundū arbitrium prælati Præsidentis ipsi annali Capitulo, & Diffinitorū, vbi Diffinitores fuerint, & vbi non fuerint, secundū arbitrium ipsius Capituli, seu maioris partis eiusdem. Volumus tamen, quod libertates, necessitates, seu vtilitates, & alia pro quibus huiusmodi collecta, subuentiones, seu cōtributiones fuerint imponendæ, in eisdem Capitulis prouincialibus, & annalibus clarè, & explicitè ponātur, & aliter, quàm vt præmittitur imponi, nō possint. & si secus actū fuerit, impositio, & processus, ac sententiæ occasione huiusmodi impositionis facti, & latæ, omni careant roboris firmitate, ac nihilominus restituatur eisdem quicquid occasione huiusmodi ab ipsis exactum fuerit & receptū. De dictis autē subuentionibus, contributionibus, seu collectis, possit membris necessitatē patientibus subueniri, prout expositis prius dictis necessitatibus annali Capitulo, prædicti quorum arbitrio subuentiones, contributiones, seu collectæ huiusmodi imponi debuerint, in ipso annali Capitulo fuerint arbitrati, proviso tamē quod administratores dictorū mēbrorum necessitatē patientium expendere debeant pro dictis necessitatibus quātum membra ipsa poterint sustinere. Vt autem in cōseruatione collectorū, subuentionū, seu contributionum huiusmodi adhibeatur cautela diligens, & etiā opportuna, præcipimus vt illæ quæ impositæ fuerint in Capitulo prouinciali, per tres bonos, & fideles de illis, qui ad ipsum Capitulū prouinciale venire tenentur, in aliqua Ecclesia, Monasterio, seu alio loco conuenienti, & securo seruentur. quæ verò impositæ fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponētur (quorum vnū ponat ille, qui præfuerit ipsi Capitulo annali, aliū verò Priores, & administratores, & tertium Capitulū, seu conuentus, monasterij, siue loci, vbi huiusmodi annale Capitulū fieri debet) in vna arca ferrata in tribus diuersis seris, & clauibus fideliter custodiantur, & in vsus duntaxat, pro quibus impositæ fuerint, conuertantur. Pro his autē collectis, & subuentionibus, seu contributionibus fideliter conseruandis, & vt præmittitur expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in prouinciali Capitulo deputati, præstent in Præsidentiū ipsius Capituli, & alij præfati tres canonici in Prælati Præsidentis, & Capituli, seu conuentus loci principalis, cuius annale Capitulum celebrabitur præsentia, corporaliter iuramentū. nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod sufficiat contigerit superesse. Habeant autem Præsidentes & eorum quilibet, quo ad huiusmodi prouincialia capitula, similiter quoque prælati, seu alij, qui præerint dictis annalibus Capitulis, quo ad ipsa annalia capitula autoritate Apostolica supradicta exigendi, colligendi, & leuandi collectas, subuentiones, & cōtributiones prædictas. & contradictores, & rebelles quoslibet eadem autoritate per censuram Ecclesiasticam, vel alia iuris, & ipsius religionis remedia, remoto cuiuslibet appellationis obstaculo compellendi, & etiā puniendi, & exequendi liberè suos processus, & sententias super præmissis habitos, & prolatos in Ecclesiis Cathedralibus, alijsue locis religionis eiusdem, quando, & quotiens eis visum fuerit expedire. necnon etiam absoluendi (congrua tamen satisfactione præmissa) à dictis sententijs, & relaxandi, atque tollendi omnes processus & sententias eorundem. & cum eis, qui dictis ligati sententijs per simplicitatem, & iuris ignorantiam, non tamen in contemptum clauium, celebrando diuina, vel se ingerēdo eisdem irregularitatem incurrerint super irregularitate huiusmodi dispensandi liberam potestatem.

§. 22. Magistri ad docendos canonicos deputentur.

Qvoniam per exercitium lectionis, studentes literarum scientijs imbuuntur, nos cupientes vt viri religionis eiusdem in primitiuis, & deinde in Diuini, & Canonici Iuris scientijs instruantur, statuimus, quod in qualibet Ecclesia Cathedrali, monasterio, locoue alio Conuentuali, seu Collegiato dictæ religionis, cui ad hoc suppetent facultates, habeatur magister, qui canonicos doceat infra septa locorū in scientijs, videlicet Grāmatica, Logica, & Philosophia. prouiso attentius, vt seculares instruendi cum ipsis canonicis, docendiue in eisdem monasterijs, siue locis, nullatenus admittantur. In Ecclesijs tamen Cathedralibus religionis eiusdem, iura super hoc edita obseruentur. Prouideatur autem quotidie præfato magistro, si alius, quàm canonicus eiusdem loci fuerit, sufficienter in pane & vino, & pitantia, per illos, qui talia tenentur in eadē Ecclesia, monasterio, siue loco canonicis ministrare. Eidem quoque magistro pro vestimentis, & calceamentis, ac salario congrua pensio annua assignetur, summā viginti librarum Turonensium paruorum nequaquam excedens, quæ de infrascripta communi contributione soluatur, donec pro ea certi, & perpetui redditus fuerint assignati. Si verò in locis prædictis fuerit canonicus ad huiusmodi instructionem idoneus, per superiorem suum, ad quē hoc pertinuerit, deputetur instructor, & ad hoc si necesse fuerit compellatur. cui siquidē instructori Canonico vltra victum, & vestitum, pro libris emendis, & alijs necessitatibus suis iuxta dispositionem Superioris sui, decem libræ paruorum Turonēsium assignentur. Prælati verò, seu alij ad quos spectauerit, canonicos instruēdos dociles tam de capite, quàm de membris, cum consilio seniorum eligere, & de

Nn ipsorum

ipsorum certo numero, ac de locis, & temporibus, quibus lectionibus, quibusue diuinis officijs, seu obsequijs alijs opportunis intendant, ordinare purè, & prouidè teneantur. Si tamen dicti Canonici instituendi, teneri, & instrui commodè in loco principali nequiuerint, & propter hoc fuerit hactenus consuetum, ipsos instruendos in aliquo de membris ipsius loci teneri, atque instrui, non intendimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat obseruantia regularis, aliquid immutare. Possint autem præfatus Magister, seu instructor, & instruendi, cum consilio seniorum prout expediens visum fuerit eis, ad quos pertinuerit, remoueri, & per eos loco eorum, qui remoti fuerint, alij subrogari. Præcipimus insuper cunctis Visitatoribus in prouincialibus Capitulis deputatis; quod ea, quæ sunt de Magistro, seu instructore, & personis instruendis, & alijs circa hæc superius ordinata, faciant autoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia appellatione remota, firmiter obseruari. Et nihilominus, ea quæ super prædictis fecerint, & inuenerint, Præsidentibus Capitulo prouinciali referant. qui etiam Autoritate Apostolica, si eis, vel maiori parti ipsorum visum fuerit, contra negligentes, vel rebelles in præmissis procedat sicut videbitur expedire.

§. 23 Canonici qui, & quot ad studia mittantur.

QVia verò expedire dignoscitur, vt ijdem Canonici postquam in scientijs primitiuis fuerint eruditi, ad sacræ Theologiæ, vel Canonum transeant facultatem, statuimus, vt Ecclesia Cathedralis, Monasterium, Prioratus, locusuè alius religionis eiusdem, cum membris inferius declarandis, de quolibet vicenario numero Canonicorum, vnum aptum Canonicum huiusmodi scientijs acquirendis ad generalia, seu solemnia studia mittere, & cuilibet mittendorum ipsorum teneantur de infrascripta annua pensione prouidere. Huiusmodi autem vicenarium numerum sic volumus computari, vt videlicet illi duntaxat Canonici numerum ipsum efficiant in casu, qui fuerint in Ecclesia, Monasterio, vel loco alio principali, & in loco alio ei subiecto, habente octo, vel plures Canonicos, præter Priorem, seu administratorem loci subiecti, & ipsorum, cum Canonicis eiusdem Ecclesiæ, seu Monasterij, & loci alterius principalis, in computatione, ac missione huiusmodi coniungantur. Quod si forsan vltra dictum numerum vicenarium aliqui superessent, qui tamen vicenarium alium non complerent, non propter hoc arctetur aliquem mittere ad studia prælibata. Vbi autem huiusmodi Ecclesia, Monasteria, siue locus ad mittendum plures ad prædicta studia, quàm præmittitur, astringebetur ad consuetudinem, vel ordinationem aliam, seu statutum, non intendimus consuetudini, ordinationi, seu statuto huiusmodi per præmissa aliquatenus derogare. Si verò in huiusmodi Ecclesia, Monasterio, vel loco alio principali, vicenarius Canonicorum numerus non existat, numerus tamen maior senario sit ibidem, teneantur visitatores per prouinciale Capitulum deputati, quum in ea, vel eo visitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus, & oneribus huiusmodi Ecclesiæ, monasterij, siue loci. & si huiusmodi oneribus supportatis, inueniant facultates sufficere pro vno, vel pluribus Canonicis ad dicta studia destinandis, relationem de hoc faciant in prouinciali Capitulo subsequenti. in quo Præsidentes cum consilio, & assensu maioris partis Capituli, ordinent autoritate Apostolica iuxta huiusmodi suppetentiam facultatum, de vno, vel pluribus Canonicis ad eadem studia destinandis. Eligantur autem ipsi Canonici mittendi, proue ad scientias Theologiæ, vel Iuris Canonici, seu magis ad vnam, quàm ad alteram aptiores poterint inueniri. sic tamen quod (si tot apte reperiantur pro ipsius Theologiæ studio) ad minus medietas mittendorum, pro ipsius Theologiæ studio destinetur. & qui electus fuerit, ad vnam de ijs scientijs, ad aliam proprio arbitrio nequeat se transferre, quod si fecerit, de studio reuocetur. Vt autem ad electionem Canonicorum ad prædicta studia mittendorum, sincerè, & celeritate congrua procedatur, Capitulum Ecclesiæ Cathedralis religionis eiusdem, septem: Abbas verò, Prior, & quiuis alius Prælatus Monasterij, seu Prioratus, & loci Conuentualis religionis eiusdem, habentis vicenarium, aut maiorem numerum Canonicorum, quinque: habentis verò numerum minorem vicenario, tres Canonicos seniores, qui dictam electionem facere habeant infra quinque dies post festum Beatæ Mariæ Magdalenæ, quod primitus à publicatione huiusmodi nostræ constitutionis in eorum Capitulis annalibus facta occurrerit, & deinde singulis annis in perpetuum, quotiens electio de Canonicis, vt præmittitur, mittendis extiterit facienda, infra idem tempus eligere teneatur. Seniores autem ipsi antequam ad huiusmodi electionem procedant, iuramentum præstent (ad quod præstandum per Superiores suos, si opus fuerit, eos volumus coarctari) quod timore, amore, odio, pretio, seu fauore reiectis, illos ex Canonicis in scientijs primitiuis, & regularibus obseruantijs informatis, ac vita, & moribus commendandis, eligant ad Studia supradicta, quos magis dociles, & aptiores esse crediderint ad alterutram, ex Theologiæ, & Iuris Canonici scientijs, ad quam fuerint destinandi. Quum verò dicti seniores præstiterint huiusmodi iuramentum, teneantur infra tres dies cum consilio Instructoris, si Canonicus extiterit, iuramento simili astringendi, coram Ecclesiæ Cathedralis Capitulo, vel Abbate, seu Priore, uel alio Prælato prædictis, mittendos præfatos eligere. Electione autem facta per seniores eosdem, uel maiorem partem numeri eorundem, cum consilio; ut præmittitur Instructoris, is ad quem pertinuerit, licentiam eundi ad studia supradicta infra sex dies, post habitam de dicta electione notitiam, concedere eis sit astrictus. Idemque electi mittendi ad Parisiense studium, illuc in Exaltatione sanctæ Crucis, alij verò ad alia studia destinandi, illuc in sancti Lucæ diebus festis, uel circa, adesse procurent. Quod si forsan, dictum Capitulum

lum

lum infra prædictos quinque dies, præfatos septem seniores, non elegerit, aut si ipsi septem ab eodem Capitulo, vel dictis quinque, seu tribus senioribus à præfato Abbate, seu Priore, vel alio prælato, ut præfertur, electi, ijdem seniores, vel eorum maior pars in casu quolibet prædictorum, infra dictos tres dies huiusmodi Canonicos mittendos non duxerint eligendos: ex tunc in Ecclesia Cathedrali, ad illum, qui præest in regularibus disciplinis post Antistitem, in Monasterio verò, seu Prioratu, locoue alio ad Abbatem, seu Priorem, vel alium prælatum, eo ipso huiusmodi electio deuoluatur: Ille verò ad quem ipsa electio fuerit deuoluta, electione dictorum mittendorum infra triduum post notitiam deuolutionis huiusmodi, cum consilio quatuor canonicorum districtiorum suæ Ecclesiæ, seu Monasterij, aut loci, vel Prioratus huiusmodi, quos ad hoc elegerit, & simili astrinxerit iuramento, facere teneatur. Qui verò in præmissis repertus fuerit deliquisse, prout delicti qualitas exegerit, puniatur, nihilominus his, quæ circa hæc negligenter omissa, vel dolosè commissa fuerint supplendis quantocius, & etiam reformandis.

§. 24. Pensiones Doctoribus, Lectoribus, Scholaribus, &c. assignentur.

QVoniam insistentes literarum studijs diuersa subire aportet onera expensarum, prædictis Canonicis, qui mittentur ad studia generalia, Magistris, & Baccalaryis, legentibus, ac scholaribus studentibus, in subsequentibus quantitatibus pro expensis huiusmodi, forè decernimus pensiones annis singulis ministrandas. videlicet in Theologia magistro sexaginta, Baccalario quadraginta, ac scholari similiter quadraginta. In iure verò Canonico Doctori quinquaginta, Baccalario verò, ac scholari, cuilibet eorum, videlicet, triginta quinque libras Toronensium paruorum, vel earum valorem in alia moneta, tam pro victualibus, & vestimentis, quàm pro libris, & quibuscunque necessitatibus alijs eorundem. Si autem in aliquo Ecclesia, Monasterio, siue loco, est taxatum, siue ordinatum, quod & quantum assignari debeat Canonico in studio existenti, illud detur, & assignetur loco pensionis prædictæ, etiam si eandem excedat, ei qui ut præmissum est, ad studium transmittetur. Vbi verò huiusmodi taxatio, vel ordinatio non est facta, volumus, quod ij, qui tenentur Canonicis residentibus in suis Ecclesijs, Monasterijs, seu locis, de victualibus, & vestibus prouidere, prouisionẽ huiusmodi ijs, qui mittentur ad huiusmodi studia (etiam si taxationem dictarum pẽsionũ excedas) loco pensionum huiusmodi integraliter facere teneantur. Quod si huiusmodi taxatio, ordinatio, siue prouisio ad summam dictarum non ascendent pensionum, de infrascripta communi contributione, id quod ei defuerit suppleatur. Etsi forte taxatio, ordinatio, seu prouisio præfata, non in pecunia, sed in alijs rebus ipsis Canonicis consueuerint assignari, ne super alienatione earum posset altercatio suboriri, in primo annali Capitulo Ecclesiæ, Monasterij, siue loci eorum, qui mittentur ad studia, tres probi viri per ipsum Capitulum, vel maiorem partem ipsius deputentur, qui in pecunia valorem prouisionis eiusdem computando ea, quæ computanda fuerint de bono, & æquo, & compensando unum annum cum alio, debeant æstimare. quæ quidem promissiones, pensiones, seu alia, quæ loco earum fuerint assignanda, per eos, qui ad eorum solutionem tenebuntur, in festo Assumptionis Beatæ Mariæ anno quolibet, collectoribus ad eorum collectionem deputatis, integraliter persoluantur. & per eos illis videlicet, qui ad studium Parisiense in festo Exaltationis sanctæ Crucis, vel circa illud; eis vero, qui ad alia studia generalia, vel solemnia fuerint deputati, in festo Beati Lucæ, vel circa; singulis annis infallibiliter transmittantur. Si quis verò Abbas, Præpositus, Prior, vel Administrator, vel quicunque alius, qui ad prædicta soluenda tenebuntur, illud quod ipsorum quemlibet pro rata contingente in termino ad hoc statuto soluere dictis collectoribus non curarent, teneantur ex tunc ultra quantitatem, ad quam erant ut præmittitur, obligati, quintam partem eiusdem quantitatis, nomine pœnæ soluere dictis collectoribus infra mensem. Quod si non fecerint, sit eis eo ipso tamdiu Ecclesiæ interdictus ingressus, donec tam principalem quantitatem, quàm huiusmodi quintam partem duxerint persoluendas. Et si ex tunc per quatuor menses pertinaciter huiusmodi sustinuerint interdictum, sint ipso facto tamdiu à diuinis suspensi, donec utranque duxerint persoluendam, nulla sibi permissione præmissorum quomodolibet profutura. Quantitas autem huiusmodi pœnæ nomine, ut præmittitur exsoluenda, in acquisitione librorum vilium, & profectus alios dictorum studentium, iuxta Superioris eorum arbitrium conuertatur. Quod si Priores, Præpositi, vel alij administratores quicunque, qui non præsens Collegio, nec habent per electionem assumi, Abbatibus tamen, seu Prælatis alijs religionis eiusdem subiecti, huiusmodi summas soluere contempserint, & prænominatas pœnas, per alios quatuor menses immediatè sequentes sustinuerint animis induratis, excommunicationis incurrant sententiam eo ipso, à qua, satisfactione præmissa possint absolui tam per Diœcesanum locorum, quàm per Præsidentes deputatos in Capitulis prouincialibus illius prouinciæ, cuius erant, vel alterum eorundem. Quod si huiusmodi sententiam per annum animis pertinacibus sustinuerint, eo ipso quibuscunque obtentis beneficijs sint priuati, per illos ad quorum collationem, vel aliam dispositionem pertinuerint, liberè personis alijs conferendis. Nullus autem cuiuscunque conditionis, dignitatis, aut status, siue collector pensionum huiusmodi, seu redditum assignandorum, pro ipsis aliquid sibi, vel alteri, seu usui cuicunque de præfatis pensionibus, vel fructibus, redditibus, seu prouentibus, qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, quomodolibet applicare, vel alienare præsumat, in diminutionem pensionum, seu præiudicium studentium prædictorum.

Si quis autem collector, vel quiuis alius, aduersus hoc aliquid applicauerit, vel alienauerit, necnon collector, qui dictas pensiones in supradictis terminis eisdem studentibus mittere nõ curauerit, prout culpæ qualitas exegerit, per illos ad quos pertinuerit puniatur & nihilominus si soluendo fuerit de damnis, & interesse satisfacere compellatur.

§.25. Et per quos illæ soluantur.

VT autem onus pensionum huiusmodi leuius supportetur, contributiones, quæ pro pensionibus studentium, & instructorum prædictorum fuerint facienda, soluantur per Capitulum Ecclesiæ Cathedralis, & per Abbatem, Priorem, Præpositum, seu Conuentum, & quemuis alium administratorem monasterij, prioratus, locive alterius, religionis eiusdem. necnon beneficiatos quorumlibet beneficiorum canonicalium ad Ecclesiam, monasterium, prioratum, vel locum alium, beneficiumque, vel dependentium ab eodem, iuxta diuisionem inter eos omnes, secundum taxationem, vel extimationem decimæ in taxatis; in nõ taxatis verò beneficijs secundum taxationem proportionaliter, & rationabiliter iuxta valorem ipsorum, in primo cuiuslibet Ecclesiæ Cathedralis, monasterij, siue prioratus, vel alterius loci ipsius religionis annali Capitulo, faciendam per illum, qui eidem Capitulo præerit, & per ipsum Capitulum, seu maiorem partem ipsius: quam si forte in huiusmodi annali Capitulo illius prouincia, & quilibet ipsorum præsidentium, ac visitatores per dictum prouinciale Capitulum deputati, & eorum quilibet ipsos, autoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alia opportuna remedia, ad illam faciendam (appellatione cessante) compellere teneantur, donec ea, quæ per communem contributionem in supplementum huiusmodi dari debent studentibus, & instructoribus præfatis, in certis, & perpetuis redditibus de nouo pro his acquisitis fuerint assignata. Si qui verò ex prædictis beneficiatis prouentus habeant adeo tenues, & exiles, quod secundum communem extimationem non sufficiant supportatis eius necessarijs oneribus, ad vitam contributionis huiusmodi, ad eandem contributionem minimè teneantur. Ad hæc, prohibemus ne vlli Canonico quodcunque beneficium quantumcunque modicum, vel aliam pensionem habenti, nisi illo, vel illa omnino dimissa, vel dimisso, aliqua de dictis pensionibus studentium assignetur. quod si secus actum fuerit nullius penitus sit momenti. Si verò ipsi Canonico huiusmodi pensionem studentium obtinenti, beneficium aliquod quantumcunque modicum conferatur, volumus quod adepta possessione ipsius, cesset ipsa pensio ipso facto, eaque priuatus existat, studenti alteri assignanda, vt non desit studens de numero instituto. nec per literas à Sede Apostolica, vel Legatis ipsius super prouisione Canonicorum, aut quorumlibet aliorum obtentas, de pensione aliqua studentium prædictorum cuiquam valeat prouideri, nec possit alicui alteri, nisi fuerit de studentibus, ipsa pensio per aliquem assignari, alias nulla sit assignatio huiusmodi ipso iure, & tam assignans, quam recipiens, ad restitutionem eorum, quæ inde recepta fuerint teneantur. quæ in libris, vel alijs necessitatibus dictorum studentium conuertantur. alienatione quoque librorum, qui dictis studentibus fuerint deputati, seu distractione, vel etiam obligatione ipsorum penitus interdictis, nisi studens huiusmodi vtiliores libros emat, & etiam id faciat licentia sui immediatè superioris obtenta. volentes, quod libri prædicti defunctis eisdem studentibus, ad Ecclesias, monasteria, & loca alia, ad quæ pertinuerint, liberè reuertantur.

§. 26. Distributio librorum inter conuentus.

VOlumus etiam, quod si in Ecclesia, monasterio & loco alio religionis eiusdem libri multiplicati fuerint, libris necessarijs in Ecclesijs, monasterijs, & locis alijs remanentibus, cæterorum librorum per Antistitem, Abbatem, seu alium, ad quem pertinuerint de consilio sui Capituli, seu Conuentus, vel maioris partis ipsorum, fiat conueniens distributio inter studentes eosdem. fiatque prius de personis studentium, quibus dicti libri tradentur, & librorum nominibus prædictorum memorialis scriptura, quæ in Ecclesia, monasterio, seu loco huiusmodi conseruetur. prouiso tamen, quod pulchriores, & vtiliores in eisdem Ecclesia, Monasterio, siue loco debeant remanere. Si quis verò de studentibus ipsis per se, vel per alium, librum, seu libros huiusmodi, qui si peruenerint ad eundem contra hoc distraxerit, aut obligauerit, eo ipso sit inhabilis per biennium ad quodcunque beneficium obtinendum, & nihilominus de studio reuocetur, & loco sui alius subrogetur, & etiam per suum Superiorem, prout facti qualitas exegerit, puniatur. Possit tamen dictis super inhabilitate huiusmodi dispensari, si Superiori visum fuerit expedire. Vbi autem erit aliquis de ipsis studentibus, qui sit vitæ laudabilis, & aliàs idoneus, ac discretus, & ad Bacchalariatum, vel Magisterium dispositus, vel habilis, de cuius fructu scientiæ acquirendæ possit verisimilis spes haberi, Prior dictorum studentium, qui erit pro tempore, cum consilio aliquorum studentium eorundem proborum, scribat præsidentibus antedictis, vt proprio prælato ipsius mandent, & ordinent cum eodem, quod talem de studio non reuocet, sed eum in scientia proficere, & ad statum Bacchalariatus, & honorem Magisterij peruenire, lecturamq; continuare permittat; ipsumq. & alios similes, quos in scientia laudabiliter proficere nouerit, dignis attollat laudibus, honoribus, & promotionibus efferat opportunis. Prouideant quoque Præsidentes, & alij Prælati conuenientes in ipso Capitulo prouinciali, quod Canonici ad dicta Studia transmittendi prout conuenientius, & commodius fieri poterit, insimul commorentur, saltem quinque, vel quatuor ad minus, & quatuor, vel quinque huiusmodi duobus seruitoribus sint cõtenti.

§27. Regimen canonicorum studentium quod esse debeat.

PRæcauere nempe volentes, & etiam prouidere, vt dictis scholaribus in dictis studijs pro tẽpore morantibus, regularis nõ desit salubre gubernaculum disciplinæ, ordinamus, quod in Capitulis prouinciarum in quibus

bus exeunt huiusmodi studia, Præsidentes unum de ijs, qui debent ad prouinciale Capitulum conuenire, vicinum loco vbi studium erit, (quem quotiens eis placuerit, ponere valeant, & mutare) deputent, & assignent; qui ex dictis studentibus unum ipsibi Priorem studentium constituat, per annum solummodo duraturum: quem tamen Priorem tam ipse, quàm etiam Præsidentes, & quilibet eorundem, mutare valeant infra annum, si & quotiens eis videbitur expedire. Constituatur autem ipse Prior, talis, qui sit potens in opere, & sermone, vt Canonicos studentes pensionarios, & alios etiam beneficiatos in bono instruat, & à malo studeat reuocare. ipsosque quotiens sibi videbitur expedire, conuocet ad alium locum competentem, eisque quo ad regularem præsideat disciplinam. Et potestatem habeat illos corrigendi, puniendi, & absoluendi, & cum eis dispensandi quamdiu in ipsis studijs moram traxerint, ab omnibus à quibus, & super quibus, & prout posset Superior post Antistitem, vel Abbas, seu prælatus alius eorum proprius in Ecclesia, monasterio, vel alio loco vnde claustrales existunt. ipsosque informandi, & instruendi, & tenendi sub regularibus disciplinis, & illos etiam coërcendi ne vagentur, vel actibus, seu operibus vacent illicitis, sed studeant, & proficiant sicut decet, viuantque laudabiliter, & honestè. Prouideat insuper idem Prior studentium, quod dicti Canonici pensionarij studentes expensas faciant moderatas, non superfluas, nec aliquatenus excessiuas, eosque cogat ad reddendum de receptis, & expensis in fine mensis cuiuslibet, vt prout alias sibi videbitur rationem illi, vel illis prouidis, & discretis, quos idem Prior ad id duxerit deputandos. & quando ipsorum studentium conditio, seu demerita suaserint eos à studio reuocandos, idem Prior teneatur id (consultè tamen, & cautè) Antistiti, Abbati, vel alij prælato eorum proprio per suas literas intimare. ijdemque Antistites, Abbas, seu prælatus proprius eos reuocare debeat, & in locis eorum totidem Canonicos subrogare. per modum suprascriptum, appellatione, contradictione, vel reclamatione reiectis. Concedimus quoque prædicto Priori, Canonicos studentes pensionarios, & alios etiam beneficiatos, quamdiu fuerint in ipsis studijs, ab excommunicationis, suspensionum, & interdictorum sententijs, per statuta prouincialia, seu cuiusuis Ecclesiæ, monasterij, seu loci dictæ religionis, vel per Diœcesanum contra studentes in locis vbi erunt Studia generaliter promulgatis, congrua satisfactione præmissa, iuxta formam Ecclesiæ auctoritate Apostolica absoluendi. & cum eis super irregularitate, quam sic ligati celebrando diuina, seu alias se ingerendo eisdem, per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) incurrerint, dispensandi, autoritate prædicta liberam potestatem. Per hoc verò dictos canonicos studentes à potestate Antistitis, vel aliorum Ordinariorum suorum, vel alterius prælati sui, nolumus aliquatenus eximere, vel etiam liberare. Quilibet autem dictorum Canonicorum religionis eiusdem, huiusmodi studijs insistens, pensionarius, & alius etiam beneficiatus, præfato eorum Priori de quinque solidis Turonensium paruorum, vel eorum valore in alia moneta prouidere annis singulis teneatur. ad quorum solutionem, idem Prior possit eosdem per censuram Ecclesiasticam, & alia ipsius religionis remedia, autoritate Apostolica, remoto appellationis obstaculo coërcere. Idem tamen Prior sumptus nunciorum subeat, quos pro præmissis duxerit transmittendos.

§. 28. Præsidentium munus quo ad canonicos studentes.

Dicti quoque Præsidentes in singulis eorum prouincialibus Capitulis, deputent aliquem de illis, qui debent ad dictum prouinciale Capitulum conuenire, idoneum, ac vicinum studio, in quo studentes huiusmodi morabuntur. & tam huiusmodi deputatus, quàm etiam Visitatores in prouinciali Capitulo ordinati, diligenter, & fideliter se informent, ea quæ per eos, de studentibus, & eorum pensionibus, & alijs circa hæc, statuta, & ordinata existunt, fuerint effectui mancipata. & si qua inuenerint non completa, eorum plenam relationem, & etiam informationem qualiter compleri possint, faciant in proximo prouinciali Capitulo eorundem, in quo ordinari debeat, quod efficaciter compleantur. Habeant insuper Præsidentes præfati, & quilibet eorundem, faciendi compleri, & inuiolabiliter obseruari autoritate Apostolica, omnia & singula supradicta. necnon contradictores, & rebelles per censuram Ecclesiasticam, & per alia iuris, seu ipsius Ordinis remedia, sublato appellationis obstaculo, compellendi, & processus & sententias eorũ in locis religionis eiusdem solemniter publicandi, & illos, qui sententias ipsorum incurrerint, congrua satisfactione præmissa iuxta formam Ecclesiæ absoluendi, & cum illis, qui huiusmodi ligati sententijs per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) diuina celebrarint officia, vel ingesserint se eisdem, super irregularitate per eos exinde contracta, autoritate prædicta dispensandi liberam facultatem.

§. 29. Quæ per assumendos ad gradus seruari debeant.

Rursus statuimus, & etiã ordinamus, quòd nullus religionis eiusdẽ, ad recipiẽdũ magistratus, seu doctoratus honorẽ de cætero assumatur. non præstita per eũ primitus iuramẽto in præsentia dicti Prioris studentiũ, ac sex proborum, & discretorum ex studentibus antedictis, quod in assumptione ipsius honoris, vel ante, vel post, eius occasione circa cibos, vestes, vel alia non expendet, per se vel alium vndecunque habuerit, vel fuerit sibi datum, nec quantum in eo fuerit à quibusuis alijs expendi permittet, vltra valorem duorum milliũ Turonensium argenti. Illi etiam, qui ad Baccalariatũ fuerint assumendi, iuramentum præstare similiter teneantur in præsentia Prioris studentiũ, & quatuor proborũ, & discretorum de studentibus memoratis, quod huiusmodi sui Baccalariatus prætextu, ipsa die, qua Bac-

chalarij erunt, vel ante, seu post, nullum festum, seu conuiuium facient, per se, vel alios, aut quantum in eis fuerit, fieri permittent à quibuscunque alijs, etiam eorum consanguineis, vel amicis. Adhac statuimus, & etiam ordinamus, quod quilibet ipsius religionis, qui in dicto Parisiēsi, vel in aliquo alio generali Studio per sex annos in Theologia studuerint, in alijs primitiuis scientijs prius sufficienter instructi, & alias sufficientes ad hoc, & idonei fuerint, possint in ipso Parisiensi Studio cursus Bibliæ facere consuetos. qui verò per octo annos in Theologia studuerint, librum sententiarum legere valeant (si ad hoc sufficientes fuerint) in Parisiensi Studio prælibato. & quod in eodem Parisiensi, & alio quocunque Studio, in quo ad magisterium in Theologia licentia dari poterit, seu consueuerit, quum digni ad hoc reperti extiterint, ad magisterium, & doctoratum in Theologia liberè admittantur. Illi verò religionis eiusdem, qui in ipso Parisiensi studio, vel quouis alio studio generali audiuerint iura Canonica per sex annos, de quibus per tres annos ad minus audiuerint decretum (dummodo sufficientes, & idonei fuerint) possint ad Bacchalariatum, & lecturam iuris Canonici, siue Decretorum in eodem Parisiensi, vel in alio generali studio in cappa suæ Religioni congruenti assumi. Qui verò per quinque annos in Parisiensi, vel in alio generali studio iura Canonica, ut Bacchalarij legerint, & de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium iuramentum, & duorum aliorum testimonium iurantium se credere eos verum iurasse, possint si voluerint in cappa similiter eorum Religioni congruenti, ad magisterium in Decretis; vel ad lecturam Decretorum in eodem Parisiensi, & quolibet alio studio generali, dilatione; & difficultate maliciosa, & impedimento quibuscunque sublatis; sicut ibidem consueuerunt assumi cæteri clerici secolares. Et per Cancellarium Ecclesiæ Parisiensis in Parisiensi studio, vel per illum ad quem pertinuerit, ad huiusmodi magisterium, seu doctoratus honorem promoueantur liberè, & etiam admittantur. Non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum religionis eiusdem, necnon Parisiensis, & aliorum quorumcunque Studiorum contrarijs, iuramentis, confirmationibus Apostolicis, & quibusuis firmitatibus alijs roboratis, & illis præsertim, quibus in eodem Parisiensi studio cauetur dicitur, quòd nullus possit legere cursum Bibliæ, nisi ibidem studuerit septem annis, nec permittatur legere sententias, nisi ibidem studuerit decem annis, quodq; nullus canonicus, vel religiosus aliud legat ibidem iura Canonica, vel ad Bacchalariatus gradum, aut Magisterij honorem in iure canonico permittatur assumi, seu quod nullus Regularis rubea cappa Decretum legat, seu legere permittatur ibidem, aut nullus ibi legere valeat iura Canonica, vel ad Bacchalariatum assumi, seu ut Bacchalarius legere Decretales, aut ad magisterium ascendere in Decretis, siue doctor fieri Decretorum, aut ad lecturam in Decretis assumi, seu ipsam continuare, nisi ibidem, vel in aliquo studio generali audiuerit iura Canonica per quinque, vel alibi iura Ciuilia per tres annos, aut alibi iura Ciuilia per quinque, & ibi vel in alio generali studio iura Canonica per tres annos, prout sic vel aliter in statutis ipsius Parisiensis studij dicitur contineri, vel de consuetudine obseruari; & alijs consuetudinibus, vel statutis eiusdem Parisiensis studij quibuscunque, & sub quacūque forma, vel expressione verborum in contrarium editis, vel edendis. necnon quibuslibet priuilegijs, & indulcis generalibus, aut specialibus, & literis Apost. contrarijs Ordinibus, Ecclesijs, monasterijs, locis, & studijs quibuscunque siue Vniuersitatibus magistrorum, vel scholarium eorundem, seu personis Ecclesiasticis, secularibus, & regularibus, exemptis, et non exemptis, cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis, aut status, sub quauis forma vel expressione verborum concessis, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus huiusmodi statutorum, et ordinationum, et singulorum contentorum in eisdem impediri valeat quomodolibet, vel differri, et de quibus quorumque totis tenoribus, plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum in illis, vel alijs nostris literis fieri mentionem: quibus non intendimus quo ad alia in aliquo derogare.

§. 30. Obseruanda à Canonicis beneficia obtinentibus.

VT cultus augeatur diuinus, & religiosis vagandi materia præcludatur, statuimus, quod Canonici religionis eiusdem, extra Ecclesias, Monasteria, siue loca alia principalia, obtinentes Prioratus, seu quæuis alia beneficia, quibus ad hoc suppetent facultates, in ipsis beneficijs residere, & socium, vel socios sui Ordinis secum habere, iuxta ipsorum facultatum suppetentiā teneantur, statutis & consuetudinibus contrarijs non obstantibus quibuscunque. quodque socium, vel socios eiusmodi prælatus, seu is, ad quem hoc pertinuerit, prout locis congruere nouerit, & personis, & cum consilio & assensu sui Capituli, seu Conuentus. vocatis his, qui dicta beneficia obtinebunt, huiusmodi suppetentiam arbitrando assignet eisdem. Quod si huiusmodi Priores seu administratores, quibus fuerint Canonici in socios assignati, cessante causa rationabili arbitrio assignantis, recusent admittere sibi assignatos, vel eis sufficienter & decenter in necessarijs prouidere, cogantur ad hæc per censuram Ecclesiasticam, & alia iuris remedia opportunè, & nihilominus de huiusmodi inobedientia puniantur. qui autem in Ecclesijs Cathedralibus seu Monasterijs, dignitates, personatus, officia, seu administrationes alias habuerint, & in eisdem Ecclesijs, seu Monasterijs consueuerint residere, cogantur officium incumbens eis, tam in diuinis, quàm in alijs debitè exercere: familiamque excessiuam præsertim infra claustra non teneant, aut talem, per quem verisimiliter præsumatur in ipsis Ecclesijs seu Monasterijs scandalum generari. Et quia secundum præmissa nonnulli de Canonicis Regularibus, qui in Ecclesiis, seu Monasterijs consueuerant residere, habebunt extra in suis Prioratibus, seu beneficijs alijs residentiam facere, in Capitulo annali cuiuslibet Ecclesiæ, & Monasterij, per prælatum, & Capitulum, vel maiorem partem ipsius, scito, & cognito diu-

diligenter quot mittentur extra pro residentia in dictis Capitulis, & beneficiye facienda, proinde ordinetur, quot loco eorum, qui extra mittentur, in ipsis Ecclesiis seu Monasteriys fuerint subrogandi. Obtinentes autem beneficia simplicia, quibus cura non imminet animarum, quorum ad tenendum socium non sufficiant facultates; si propinqua sint Ecclesiis, vel Monasteriys à quibus illa dependent, in dictis Ecclesiys, vel Monasterys residentiam facere compellantur, & habeant de prouentibus dictorum suorum beneficiorum expensas, quas in victualibus in ipsis Ecclesiys, vel Monasterys residendo, faciant illi, vel illis exsolui, qui in dictis Ecclesiys, seu Monasteriys victualia Canonicis ministrare tenerentur; dummodo ad hoc redditus beneficiy huiusmodi obtinentis sufficere dignoscantur. Quod si huiusmodi beneficia simplicia longè distent ab Ecclesiys, seu Monasterys, quibus subsunt, & in Prioratibus, & administrationibus Canonici residere consueuerint, quæ sint propinqua modo præmisso, cum satisfactione simili expensarum, obtinentes huiusmodi beneficia, seu administratores eorum, ad residendum in dictis Prioratibus, seu administrationibus deputentur, nisi per fundatores huiusmodi beneficiorum aliter fuerit ordinatum, cui ordinationi per hoc non intendimus derogare. Super distantia verò seu propinquitate beneficiorum huiusmodi, stetur arbitrio annalis Capituli, eiusq; in hoc deliberatio obseruetur. Quod si dicta beneficia simplicia tam ab Ecclesys, quàm Monasterys, vel ab eorum Prioratibus, seu administrationibus sint remota, per dictum annale Capitulum ordinetur, vbi tales debeant residere. Prouiso tamen quod diuinus cultus exerceatur debitè in beneficys memoratis.

S. 31. Canonici quid circa officia celebranda seruare debeant.

Canonici autem in huiusmodi Prioratibus, seu administrationibus commorantes, in Ecclesia horis congruis, cum dictis Prioribus, seu administratoribus simul intersint, Canonicas horas dicant, in Missis celebrandis suas hebdomadas ordinatè teneant, & in loco vbi tres fuerint, vel plures vna per eos Missa ad minus cum nota, die qualibet celebretur; & horæ Canonicæ cum nota dicantur. Dicti quoque Canonici Priorum, & administratorum prædictorum in vna domo communi regulariter iaceant, camerulis, & cellulis eis penitus interdictis. In vna etiam domo vescantur Prior insuper, & administrator, & Canonici; nisi infirmitas, vel alia euidens ratio interdum aliud suaserint faciendum. In vestitu etiam, & vsura, à communi Ecclesiæ, Monasteriy, siue loci cui subyciuntur, institutione, vel debita obseruantia non recedant. ac suo proprio Priori, vel administratori iuxta ordinationem Prælati sui, vel superioris, obediant humiliter, & deuotè. Et si aliquando dictos Canonicos in Prioratibus, seu administrationibus mori, aut fugitiuos fieri forsan contiget, Priores, seu administratores prædicti, diem mortis, aut fugæ, seu recessus ipsorum, Prælatis, aut eorum Superioribus vt in Ecclesiys, seu monasteriys eorum principalibus, pro defunctis eorum consueta fiant suffragia, seu fugitiuos reuocare, vel in Prioratibus, seu administrationibus, alios loco eorum subrogare valeant, quam citius commode poterunt, intimare per suas literas teneantur. Quod si Priores, seu administratores prædicti, diem obitus, aut fugæ, siue recessus huiusmodi, Prælatis suis Superioribus significare distulerint, tertiam partem illorum, quæ Canonicus expendisset, si non fuisset mortuus, vel in fuga, pro pitantia Capituli, vel Conuentus Ecclesiæ, Monastery, vel loci principalis soluere teneantur. Insuper Canonici prædicti, non soli, sed honestè associati, & cum habitu decenti incedant. nec in villis, in quibus Prioratus, seu administrationes huiusmodi fuerint, comedere, vel bibere, aut ingredi domos præsumant; nisi cum honestis personis. & tunc de sui Prioris seu administratoris licentia speciali. Qui verò contrarium fecerint, regulari subiaceant disciplinæ. Vt autem hæc efficacius obseruentur, Antistites, Abbates, & cæteri eorundem Canonicorum superiores, necnon aly, qui ad visitandum per eos fuerint deputati, quum Prioratus, & administrationes huiusmodi visitabunt, circa illa seruanda, & non seruata corrigenda, curam habeant diligentem.

§ 32. Beneficiati subsint Superioribus.

Præcipimus, quod Canonici religionis præfatæ, qualitercunque in ipsa religione auctoritate Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ipsius beneficia obtinentes, obediant Superioribus suis religionis eiusdem, ipsorumq. subsint correptionibus, ordinationibus, punitionibus, & statutis. ac beneficys huiusmodi ex causis rationabilibus priuari, & ab illis amoueri possint, quemadmodum possent, si foret per superiores suos de ipsis beneficys eis prouisum.

S. 33. Locus infirmariæ existat.

Qvum expediat infirmis de domo seu loco congruo prouideri, statuimus, quod in Ecclesiis, Monasteriys, & locis alys conuentualibus religionis eiusdem, in quibus certa domus, seu locus deputata, vel deputatus non fuerit pro infirmis, y ad quos id pertinuerit, quibus ad hoc suppetent facultates domum seu locum huiusmodi sufficientem iuxta statum & facultates locorum, quantocius commodè fieri poterit deputare seu constituere teneantur, eisdem infirmis sufficienter de lectis, victualibus, seruitore, medicis, & rebus medicinalibus, & alys quibuslibet necessariys prouidendo. ad quæ peragenda, & complenda, per Superiores suos immediatos, & per Præsidentes, ac Visitatores, & eorum quemlibet autoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alia oportuna remedia compellantur. Vbi autem administratores eorum, qui ad præmissa tenentur, sufficientes ad ea peragenda non habuerint facultates, in annali Capitulo per ipsum Capitulum vel maiorem partem ipsius autoritate Apostolica ordinetur, quod administrationes huiusmodi sufficientes ad hoc reddantur per assignationes pensionum, prout infra in alio casu sub

eubrica de victualibus, & alijs ministrandis.

§. 34. Numerus canonicorum.

QVum sit consonum rationi, vt obtinentes beneficia, ipsorum onera debeant supportare, statuimus, quòd in monasterijs, Prioratibus, & alijs beneficijs quibuscunque religionis eiusdem, personis quibuscunque extra præfatam religionem, cuiuscunque sint dignitatis, gradus, seu præeminentiæ (etiam si fuerint Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales) collatis, seu commendatis, vel de cætero conferendis, seu commendandis, tot Canonici teneantur, quot in eis tenerentur si per canonicos regulares Monasteria, Prioratus, & beneficia huiusmodi regerentur. Et quod nihilominus Canonico in eisdem monasterijs, prioratibus, & beneficijs, committatur id quod supra, vel circa alios Canonicos inibi residentes, haberet exercere administrator Canonicus, si præesset eisdem, quantum ad ea, quæ pertinent ad regulam, seu disciplinam, vel obseruantiam regularem. & quod quilibet prædictorum, huiusmodi monasteria, prioratus, & beneficia quomodolibet obtinentes, ad procurationes, alia quælibet onera ipsis monasterijs, prioratibus, & Beneficijs incumbentia, supportanda, persoluenda, & reddenda integrè sint astricti. quodque ad hæc, & alia supradicta, autoritate Apostolica per censuram Ecclesiasticam, & alias compelli valeant per Capitulorum prouincialium Præsidentes, & quemlibet eorundem, prout per Superiores suos possent, & deberent compelli Canonici regulares si præessent monasterijs, prioratibus, & beneficijs memoratis. nisi fuerint S.R.E. Cardinales, quos nolumus talium compulsionibus subiacere.

§. 35. Vetantur animalia, ac seculares, præter hic exceptos.

PRohibemus ne Canonici regulares in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, seu locis alijs Conuentualibus religionis eiusdem, teneant aut nutriant equos, seu alias vectiones. neuè familiares, seu seruitores habeant seculares. nisi ratione dignitatum, officiorum, vel administrationum suarum, quæ gesserint, id eis permissum fore noscatur. In infirmitorio tamen & coquina monasterij, seu prioratus, & alijs officijs atque seruitijs alijs communibus, possint tenere seculares seruitores honestos; si & prout in Ecclesijs, seu monasterijs, & alijs locis prædictis fuerit hactenus rationabiliter obseruatum, non in excessiua, sed moderato numero, iuxta arbitrium prælati immediati. Seruitores autem seculares huiusmodi, quantominus fieri poterit cum canonicis conuersentur, neque cum eis in communi comedant, neque bibant, etiam si presbyteri fuerint, vel clerici seculares. nisi fortè tales forent presbyteri, vel alij sacris ordinibus constituti, qui essent inibi perpetui, & cum canonicis etiam in refectorio comedere assueti, & tunc à Canonicis sedeant segregati cum habitu consueto, & etiam honesto, se eisdem Canonicis in silentio, & obseruantijs alijs honestis, quamdiu cum eis fuerint, conformantes, quibus prouideatur iuxta morem inibi rationabiliter obseruatum. Et si presbyteri, seu seculares clerici prædicti perpetui, infra Ecclesiarum, seu Monasteriorum septa deliquerint, seu excesserint in leuibus, per ademptionem partis pitantiæ, seu portionis, quam fuissent aliàs percepturi, per immediatum prælatum regularem loci vnde sumunt prædicta, vel per illum, qui inibi præerit, regularibus disciplinis possint corrigi, ac puniri.

§. 36. Lautaq. conuiuia, & immoderati sumptus.

CAueant insuper Abbates, Præpositi, Priores, & cæteri quicunque ipsius religionis, ne lautis conuiuijs, & commessationibus occupentur, nec in ijs sumptus immoderatos faciant, vel alias etiam excessiuos à familiarium quoquam seruitorum, aut sequentium fieri permittant. necnon à rerum, seu vestium multitudine indecenti, & excessiua, vbique diligenter studeant abstinere, & honestè, ac laudabiliter conuersari.

§. 37. Religiosi associati incedant.

DIcti quoque Abbates, necnon Præpositi, Priores, cæterique administratores, & professores alij religionis eiusdem, extra loca sua proficiscentes, associati incedant, prout ipsorum congruit honestati. & vbi Canonicorum numerus sufficiens fuerit; & ad hoc etiam suppetent facultates, Abbates, & alij prælati saltem religionis suæ duos socios secum ducant.

§. 38. Superiores prædicta faciant obseruari.

PRæsidentes autem Capitulis prouincialibus, ac Visitatores per ipsa Capitula deputati, necnon Prælati alij religionis eiusdem, quo ad suos subditos, attente prouideant, quod præmissa diligentius obseruentur, transgressores arguendo, & prout expediens fuerit, puniendo.

§. 39. Ad Ordines promouendi qui, & quando.

PRæsentium autoritate statuimus, quod canonici beneficia simplicia obtinentes, & alij beneficiati religionis eiusdem, ad mandatum prælati sui infra terminũ per eum præfigendũ eisdem, se faciant ad ordines quoslibet promoueri. nisi eos causa rationabilis, quam ipsi prælato infra dictum terminum exponere habeant, excusaret. quod si non fecerint, beneficiati eo ipso ab obtentis beneficijs suspensi, non beneficiati verò ad beneficia obtinenda, sint & remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines supradictos. quodq. Prioratus curam animarum habentes, & alia beneficia curata, quorum Prioratuũ, & beneficiorum cura per perpetuos Vicarios exercetur, committi nequeant, vel conferri; nisi eis, qui vicesimum annum computandum à tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis adeptæ, vel infra vicesimum quintum ætatis suæ annum, (si ante annũ ipsum Prioratus, seu beneficia huiusmodi eis collata fuerint, seu commissa) se faciant ad sacerdotium promoueri. Prioratus quoque Conuentuales, Dignitates, Personatus, Officia, seu administrationes, videlicet sacristia, thesauraria, eleemosynaria, operaria, cameraria, & similia, quæ in Ecclesijs, & alijs locis Conuentualibus, seu Collegiatis dictæ religionis, officia, seu administrationes, & beneficia fuerint, etiam si eisdem officijs, seu administrationibus, animarum cura nullatenus sit annexa, alicui, nisi vicesimum quintum annum attigerit conferri nequeant, aut committi.

miti, Et qui Prioratus, Dignitates, Personatus, Officia, seu administrationes huiusmodi obtinuerint, infra tempus collationis, seu commissionis eis factæ de ipsis, & adepta possessionis eorum se faciant ad sacerdotium promoueri, vel saltem ad Ordinem, quem Dignitates, Officia, vel administrationes obtenta requirent de iure, consuetudine, seu statuta. nec contra d quoquam valeat dispensari. Nos insuper commissiones, seu collationes factas contra præmissa, decernimus fore irritas, & inanes, Hi quoque qui iuxta præmissa cessante causa rationabili ad ordines promoti non fuerint, sint Prioratibus, Dignitatibus, Officijs, Administrationibus, & Beneficijs prædictis eo ipso priuati, quæ ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. Nostræ verò intentionis existit, quod præsens constitutio quantum ad ea, quæ de recipiendis ordinibus per Priores, & alios beneficiatos præmisimus, illos etiam post duos menses à die publicationis præsentium constitutionum in eorum annali Capitulo factæ constringat, & eos etiam, qui in præsenti talia beneficia obtinent, vel dictæ publicationis tempore obtinebunt, dummodo ætatis legitimæ sint effecti. Alioquin quum ad ætatem legitimam peruenerint, ad recipiendum secundum præmissa dictos ordines sint astricti, nisi foret aliud Canonicum, quod eos ab huiusmodi susceptione ordinum excusaret.

§. 40. Vestium præfinitio.

Dignum fore censentes, vt Canonici religionis præfatæ non solùm morum, & vitæ, sed etiam habitus & vestimentorum refulgeant honestate, districtius inhibemus, ne dicti Canonici extra septa Ecclesiarum, Monasteriorum, seu locorum suorum proficiscentes, portent alias vestes super habitum, quàm cappas, seu mantellos honestos, & rodondellos, seu elochias, talares, vel circa, iuxta vsum, vel consuetudinem laudabilem Ecclesiarum, Monasteriorum, & locorum suorum. vsum, seu verius abusum manticarum, seu tabardorum, necnon rondodellorum, vel elochiarum notabilem habentium breuitatem, eisdem Canonicis penitus prohibentes. Præcipimus quoque quod in Ecclesiis, Monasterijs, & alijs locis religionis præfatæ, in quibus Canonici cappas à parte anteriori apertas de panno laneo consueuere deferre, quæ in quibusdam locis cappæ de Choro, seu cappella vulgariter nuncupantur, ipsas honestas, non nimia longitudine, vel breuitate notandas portare debeant, locis, & temporibus consuetis. Deferant etiam cappas huiusmodi à festo omnium Sanctorum vsque ad festum Paschæ, infra septa quarumcunque Cathedralium Ecclesiarum religionis eiusdem, ac monasteriorum, & aliorum locorum immediatos Superiores ipsius religionis non habentium, in quibus monasterijs, siue locis fuerit duodenarius Canonicorum numerus, licet hactenus ipsas ibidem non consueuerint deportare. Sanè infra Ecclesias, claustrum, capitulum, refectorium, ac dormitorium, non capputijs, sed almutijs honestis vtantur. Capputia verò si ea per ipsos extra loca prædicta deferri contigerit, sint honesta, & illa, quæ cum cappis, mantellis, elochijs, seu rodondellis portarint, vnius cum eis, & eiusdem coloris existant, nisi ex priuilegio, aut institutione laudabili capputia certi coloris, aut formæ essent consueti portare. Almutiæ autem si de panno fuerint, illius cuius cappæ esse debent, coloris existant. Per hoc autem, non liceat portare capputia, vel rodondellos, seu elochias eis, quibus alias portare licitum non existit. Prohibemus etiam, ne dicti Canonici de cætero ferant forcaturas de ventribus Variorum, aut Squirolorum cum Dorsis permixtis, sed sint de Ciuilibus simplicibus, vel albis, vel nigris, aut griseis. Præcipimus etiam, quod Canonici dictæ religionis infra Ecclesias, & Claustra locorum Cathedralium, aliorumque Conuentualium, seu Collegiatorum ipsius religionis, & alibi conuentualiter incedentes, portent superpellicia magna, & ampla, iuxta cuiuslibet Ecclesiæ consuetudinem rationabilem. quæ in longitudine manicarum vltra manum quatuor digitis transuersalibus, vel circa, & vltra mediam tibiam, vel circa in sui longitudine protendantur. Extra Ecclesias verò, claustra, & loca prædicta, & vbique sub cappis, rodondellis, seu elochijs, vel mantellis in locis debitis vti possint superpellicijs, quorum manicæ vsque ad palmum in latitudine, vel circa, & earum longitudo vsque ad mediam tibiam, vel circa protendantur. Per hoc autem nolumus derogare consuetudini quorundam locorum, quæ ab antiquo, vel ab institutione habent vsum superpelliciorum ad formam Rochettorum, seu Camisiarum Romanarum. prouiso tamen quod minoris longitudinis superpellicia huiusmodi non existant, & adeo manicas longas habeant, quod eis brachia vsque ad pugnum valeant cooperiri. per formas autem huiusmodi superpelliciorum, alias formas longiores, & honestiores, superpelliciorum, & habituum, non intendimus prohibere, nec circa eas aliquid immutare. Statuimus insuper, quod Canonici dictæ religionis, cappis, & vestibus albi, blaui, nigri, seu quasi nigri coloris duntaxat vtantur. quodque illi, qui altero tantum de dictis coloribus vti consueuerunt, seu tenentur, non possint ad alium portandum, seu assumendum aliquatenus se transferre, nisi ad album dumtaxat. Vestis quoque superior habitui proxima, sit rotunda per circuitum, & non fissa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda. Ab eisdem quoque Canonicis in eorum vestibus ligatæ manicæ non portentur, nec in apparenti consutitiæ, vel quomodolibet botonatæ. In Cathedralibus autem Ecclesijs Antistites, seu Præpositi, Priores, seu alij maiores in illis post ipsos Antistites existentes: ac in monasterijs Abbates, Præpositi, Priores, seu alij, non habentes Superiores religionis eiusdem, sic aliam formam honestam, vestium, & calceamentorum ordinent, & disponant, quod sit in colore saltem omnibus Canonicis eiusdem Ecclesiæ, seu Monasterij, tam extrinsecus, quàm intrinsecus vniformis. ipsamque tam Abbates, quàm Præpositi, Priores, & Administratores, ac cæteri quicunque Canonici, & alij

per

per proprios eorum Antistites, vel Abbates, seu alios: Abbates verò, & cæteri prælati, Superiores proprios eiusdem religionis non habentes, per Præsidentes prouincialibus Capitulis, seu per quemlibet eorum, ac per visitatores in ipsis Capitulis deputandos, tenere & seruare cogantur. Qui verò vestem, vel habitum contra ordinationem præsentis constitutionis deferre præsumpserit, per dictos Superiores, vel per Præsidentes, siue per Visitatores, seu eorum quemlibet, sic debitè puniatur, quòd cæteri à similibus arceantur, & nihilominus ab eo auferatur vestis prohibita pauperibus eroganda. Et si infra spacium quindecim dierum à tempore monitionis, seu præcepti sibi facti computandum, vestem, vel habitum huiusmodi, non dimiserit cum effectu, vel ablationi prædictæ restiterit, si beneficiatus fuerit, per quatuor mensium spacium ab administratione temporalium sit suspensus; non beneficiatus verò, dicto tempore sit inhabilis ad Ecclesiasticum beneficium obtinendum quodcunque. Qui autem exhibens se in publico, habitum (superindumenta scilicet linea) temerè occultauerit, si monitus emendare noluerit, iuxta præmissam personarum distinctionem, dictas suspensionis, & inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat. Iniungimus insuper Præsidentibus, Visitatoribus, & Prælatis alijs religionis prædictæ, vt contra transgressores eorum, quæ circa honestatem vestium, & habitus superius sunt statuta, prout ad eos, & eorum quemlibet pertinuerit, monitionem prædictam (quum transgressio eis nota fuerit) facere, non omittant. Et nihilominus, Præsidentes, & Visitatores prædicti, monere teneantur, Abbates, Præpositos, & alios, ad quos id pertinuerit, religionis prædictæ, vt præmissa, quæ vt prædictum est circa honestatem vestium, & habitus, sunt statuta, seruent, & faciant ab alys sub dictis pœnis diligentius obseruari.

§. 41. Exitus de monasterio quando permissus.

VT in religione prædicta vitetur dissolutio, & obedientia teneatur, districtius inhibemus, ne quivis Canonicus dictæ religionis de Ecclesia, Monasterio, vel loco suo Conuentuali exeat, nisi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impartire, quauis consuetudine contrario non obstante, quodque causam sui exitus veraciter, & absque fictione exponat ei, à quo erit licentia obtinenda. Qui verò huiusmodi licentiam concesserit, Canonicis claustralibus nullam administrationem, vel beneficium obtinentibus, terminum redeundi quantò conuenientius poterit breuiorem assignet. Sanè administratoribus, & beneficiatis, qui habent residere in claustro, possit dari licentia sine præfixione termini, si hoc concedenti visum fuerit expedire. Si quis autem exiuerit extra Ecclesiam, Monasterium, seu locum alium Conuentualem sine licentia, vel in termino assignato iusta causa cessante, non redierit, pœna, quæ in tali casu per statuta, vel consuetudines eiusdem Ecclesiæ, vel Monasterij, seu alterius loci, infligenda fuerit, infligatur eidem. Et si super hoc statutum, vel consuetudo aliqua non existit, pœna quæ sequitur, infligatur. videlicet quod ille, qui infra nouem dies post exitum, seu terminum prædictos redierit, vltimus stet in Choro, & secunda, quarta, & sexta ferijs eiusdem septimanæ, in pane & aqua ieiunet. Illis verò, qui infra huiusmodi nouem dies non redierint, pœna quæ sequitur, imponatur. videlicet quod à porta regulari, parlatorio, seu alio loco decenti per claustrum, cum Magistro Nouitiorum, vel alio ad hoc deputato ad Capitulum veniant, camisiam, femoralia, & caligas tãtum habentes, superpellicium in brachijs, ac ferulã, seu virgam in manibus suis ferentes, cum quibus in dicto Capitulo venia prius recepta, & recognita culpa sua, coram omnibus verberentur, & nihilominus alia pœnitentia siue pœna pro qualitate demeriti imponatur eisdem secundum arbitrium imponentis. Quod si sine scandalo huiusmodi pœna imponi non possit, in pœnam aliam secundum sui Prælati arbitrium, de proborum, & seniorum Conuentus consilio commutetur, quam in dicti Conuentus præsentia facere teneantur. prouiso attentius, quod mensuram peccati correctionis inflictio, non excedat. Simili quoque vel alia condigna pœna puniantur Canonici in Prioratibus, seu administrationibus alys externis assignati, qui sine licentia Priorum, seu Administratorum eorundem, de ipsis prioratibus, seu administrationibus recedentes fuerint euagati, vel in termino non redierint assignato. Si autem de dictis prioratibus, seu administrationibus ad Claustrum, seu Prælatum suum à suis Prioribus, seu administratoribus, licentia non petita, vel petita & non obtenta venient, eidem Prælato, seu Superiori suo causam sui aduentus statim exponant. qui Prælatus, seu Superior an causa huiusmodi rationabilis, & vera fuerit arbitretur. & si causam minus rationabilem, seu falsam esse repererit, vel si huiusmodi venientes nullam causam et exposuerint, aut licentiam non petiuerint, per Prælatum, aut Superiorem, prout eis visum fuerit expediens, puniatur. Nullus quoque Canonicus pernoctaturus extra Ecclesiam, Monasterium, vel alium locum suum abire sine Breuiario permittatur, in quo pensum seruitutis suæ dicendo horas Canonicas possit soluere Creatori.

§. 42. Alienatio prohibetur absque licentia Sedis Apostolicæ.

PErpetuo prohibemus edicto, ne Ciuitas, Castrum, Villa, vel fundum notabile, aut Iurisdictio alicuius ipsorum, vel Grangia, seu locus, territorium, siue magnus possessionum, siue terrarum numerus, vendi, vel etiam principaliter, & expresse obligari, vel Monasterium, seu Prioratus, aut Ecclesia religionis præfatæ in alium transferri valeant per quæscunque etiam in casu aliàs à iure concesso, absque licentia Sedis Apostolicæ speciali. omnem venditionem, obligationem, & translationem de præmissis, & contra hæc factam irritam decernendo. ac nihilominus quilibet Capitulis prouincialibus Præsidentium, ac Visitatorum, alienationes huiusmodi easdem, ac consentientes eisdem Sedi Apostolicæ,

stolicæ, si exempti fuerint, alioquin Ordinarijs, seu Diœcesanis ipsorum intimare per scripturam authenticam, vel literas eorum sigillis munitas, quamcitius commodè poterunt, teneantur.

§. 43. Ficti contractus prohibentur.

MVltis fraudibus, atque dolis, quæ per nonnullos religionis eiusdem, in damnum, & præiudicium Ecclesiarum, Prioratuum, & aliorum locorum prout experientia docuit, committuntur, opportunis obuiare remedijs quantum cum Deo possumus: salubriter cupientes, hoc consulto edicto prohibemus, ne Abbates, Præpositi, ac Priores, vel quiuis administratores, & alij Canonici, seu conuersi religionis eiusdem, prætextu religionum, vel negociorum, quæ gerunt, fraudolentos, vel dolosos, aut simulatos, vel fictos contractus inire, vel mutua simulata vel ficta suscipere, siue proprio, siue fideiussorio, vel quouis alio nomine alieno. neuè etiam confiteri in instrumentis publicis, vel authenticis, olyse scripturis, se à patre, fratre, nepote, vel consanguineo, seu quolibet alio coniuncto, affine, familiari, seruitio, amico, seu mercatore recepisse mutuo, vel aliàs, pecuniam, pannos, bladum, vinum, equos, boues, siue animalia alia, vel res, seu alia bona, eoque in vtilitatem locorum, quibus præsident, vel administrationum, quas, gerunt fuisse conuersa, neque tamen pro se, seu locis eorum, neque pro administrationibus suis ipsa receperint, quoquomodo præsumant. Similiter etiam prohibemus, ne fingant, seu ponant, vel scribant se fore principales debitores, neue vt tales se obligent, vbi re vera non principales, sed fideiussores existunt. neue in talibus contractibus, vt præfertur, simulatè conceptis, se ac alios suo nomine, locaque ipsa, possessiones, redditus, prouentus, bona, & iura locorum obligent, vel submietant. neque in fraudem, seu dolosè confiteantur, vel alias præsertim debitores eorum faciant confiteri, seu etiam obligari, vel super ijs instrumenta, vel authenticas, seu alias scripturas in fraudem confici, continentia quod iura, redditus, possessiones, animalia, blada, pecuniam, seu alia bona ad ipsos, vel Monasteria, seu quæuis alia bona ipsius religionis pertinentia, seu debita fuerunt, sunt, vel esse debent, patris, matris, seu fratris eorum, vel aliarum personarum prædictarum, & ad ipsas personas pertinere, vel debita eis fore. vel alios quoscunque contractus similes fraudulenter, & dolosè confici faciant, vel fieri procurent, per quos Ecclesia, Monasteria, & alia loca religionis ipsius, quibus præsunt, ac iura, redditus, & possessiones, siue alia loca ipsorum damnificari, grauari, obligari, vel aliàs impediri, seu depertire valeant quouis modo. Nos autem omnes prænominatos, in graue, & enorme præiudicium administrationem suarum talia committentes, vel fieri facientes, aut eis consentientes, præter alias pœnas iuris (nisi infra duorum mensium spacium à tempore contractus, seu commissi huiusmodi numerandum) ea quantum eis possibile fuerit tolli fecerint, & Ecclesias, Monasteria, Prioratus, administrationes, & loca prædicta reddiderint, seu reddi fecerint indemnia, seu à talibus dispendijs liberarint, excommunicationis sententiæ eo ipso decernimus subiacere. Quod si fortè præmissa effectualiter non poterint renocare, teneantur infra olios duos menses, illos duos immediate sequentes, ea suis Superioribus reuelare. quod si non fecerint, sententiam excommunicationis incurrant, & aliis pro dictis excessibus debitè puniantur, taliter quòd cedat cæteris in exemplum. Possint autem Præsidentes, ac Visitatores in Prouincialibus Capitulis deputati, & eorum quilibet, Abbates, aliosque quoscunque Prælatos, ac administratores, non habentes Superiores religionis eiusdem, qui huiusmodi sententiam excommunicationis incurrerint, satisfactione præmissa absoluere, & secum super irregularitate, si per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) diuina celebrauerint, vel se ingesserint eisdem, inde contracta misericorditer dispensare. cæteros verò consimiliter absoluere, & cum eis in similibus casibus dispensare valeant immediati Superiores eorum.

§. 44. Mutua quomodo recipienda.

MOnasteriorum, & locorum religionis eiusdem dispendijs, quæ ex mutuorum contractu plerunque proueniunt, præcauere consultius intendentes, statuimus, quòd Abbas, Præpositus, Prior, seu quiuis alius (etiam Apostolicæ Sedis Notarius) religionis eiusdem, quum per ipsum fuerit mutuum suscipiendum, vltra summam communi prouidentia per annale Capitulum, seu maiorem partem ipsius taxandam, infrascriptam solemnitatem obseruet. videlicet, vt quilibet de prædictis Superiorem eiusdem religionis non habens, qui habebit recipere mutuum supradictum, tractatum ad minus, & consilium duorum dierum non continuatorum, seu interpellatorum, cum Capitulo, seu Conuentu suo diligentem habeat, & maturum. Et nihilominus de consensu sui Capituli, vel Conuentus, mutuum huiusmodi recipiatur ab eo. In Monasterio verò, Prioratu, & administratione, conuentuali, vel non conuentuali Superiorem immediatum in eadem religione habente; conuentuali videlicet, cum conuentu ipsius, in non conuentuali, cum conuentu Superioris Ecclesiæ, Monasterij, siue loci, tractatus huiusmodi habeatur. Et nihilominus in vtroque licentia, seu auctoritas interueniat dicti Superioris quocunque nomine censeatur. eo plenè certificato, in quantum commodè fieri poterit, de omnibus, quæ interuenire debent in tractatu præfato. in quo quidem agatur, & clarè liqueat, ob quam causam cuiusue summa, & si fieri potest, à quibus creditoribus, & sub quibus conditionibus, & obligationibus, quibusue terminis soluendum suscipiatur mutuum sæpedictum. de ijs nihilominus authentica conficiendo scriptura, in qua ea omnia, ac nomina illorum, qui interfuerint in tractatu, ac etiam consentientium, & autorizantium exprimantur, & ipsorum auctorizantium sigilla scripturæ huiusmodi apponantur. Prohibemus insuper, ne prætextu alicuius procura-

gene-

generalis, etiam si contineatur in ea, quod procurator mutuum possit recipere, aut obligare Ecclesiam, monasterium, vel alium locum mutuum recipere valeat Ecclesia, monasterium, vel locus alius obligari, nisi prius prædicta omnia fuerint obseruata. Volumus autem, quod pecunia, quæ taliter vt præmittitur, mutuo recipietur, non remaneat in solius Antistitis, seu Abbatis, vel Prioris, aut alterius administratoris huiusmodi contractum ineuntis principaliter potestate; sed si commodè fieri potest, tradatur tribus, seu pluribus, aut paucioribus viris, prout expediens videbitur prouidis, & discretis, qui dictum mutuum ad illas vtilitates, seu necessitates conuertant, ob quas noscitur fuisse contractum. qui super hoc fideliter exequendo iuramenti vinculo astringantur, districtius inhibentes, ne eorum, quæ debentur Ecclesijs, Monasterijs, seu locis alijs religionis eiusdem, remissio fraudulosa, & notabiliter damnosa à quoque valeat attentari. Permittimus tamen, quòd si Antistes, vel Abbas, aut alij quicunque administratores religionis eiusdem, à locis alijs dictæ religionis, quibus subsunt, sint multum remoti, & casus aliquis euidenter vtilis, seu necessarius occurrat, cui succurri non valeat, nisi vltra dictam summam communi prouidentia taxatam, mutuum contrahatur, licitum sit eisdem absque solemnitate huiusmodi, & pœnis infrascriptis, vt tali casu valeat prouideri, tantam absque fraude qualibet summam recipere mutuo, quanta necessaria fuerit pro casu præfato. Recipientes autem mutuum in casu huiusmodi, si Superiores eiusdem religionis non habuerint, in Conuentibus proprijs: Si verò Superiores tales habuerint, eisdem Superioribus, & nihilominus suis Conuentibus si Conuentum habeant infra octo dies postquam eorum præsentiam habere commodè poterunt, id exponere, & de ijs, qui in ipso contractu interuenerunt eos certiores reddere teneantur, & conficiatur inde scriptura si ipsis Superioribus, vel conuentibus visum fuerit expedire. Prelatus autem, seu quiuis administrator, qui semel recipit, siue particulariter, siue simul, summam prædictam, communi prouidentia (vt præmittitur) prætaxatam, quodcunque mutuum recipiat vltra eam, nisi esset modicum, quod tamen quartam partem eiusdem summæ non excedat, teneatur sub infrascriptis pœnis solemnitatem secundam plenariè obseruare. Quod si Abbas, Præpositus, Prior, vel administrator alius dictæ religionis quocunque nomine censeatur, contra præmissa faciens, mutuum vltra dictam summam communi prouidentia taxatam absque dicta solemnitate recipiendo, locum sibi commissum, aut iura, redditus, seu possessiones ipsius expressè obligauerit, vel literas, vel instrumenta concessionis, vel recognitionis super hoc concesserit, seu alias submiserit (nisi infra sex menses immediate sequentes obligationes, & submissiones huiusmodi cessare fecerit) sit ei ex tunc donec ea compleuerit, Ecclesiæ interdictus ingressus. & insuper Præpositi, Priores, & alij administratores superiorem eiusdem religionis, non tamen conuentum, habentes, si præfatum interdictum per alios sex menses, præfatos sex immediatè sequentes pertinaciter sustinuerint, sint ex tunc à suis administrationibus suspensi, donec obligationes prædictæ tollantur, & eorum administrationes redditæ fuerint indemnes. Suspensione autem huiusmodi durante, Superiores immediati taliter suspensorum administrationes eorum recipiant, easque per se, vel alios fideliter gerere, & indemnes pro posse reddere studeant, ac nihilominus suspensos eosdem aliter punire, prout culpæ qualitas exegerit, non omittant. Si quis autem taliter suspensorum Superioribus ipsis in prædictis de facto contradicere præsumpserit, & in contradictione huiusmodi per octo dies pertinaciter perseuerauerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. quam si sustinuerit pertinaci animo per sex menses, dignitate, officio, administratione, seu beneficio per eum obtenta, seu obtento priuetur.

§. 45. Locationes quæ damnatæ sint.

Qvoniam ex minus prouida locatione locorum religionis eiusdem, seu concessione ipsorum ad firmam, prouentuum locorum ipsorum plurima pertulit hactenus dicta religio detrimenta, salubri prohibemus edicto, ne Abbates, Priores, Præpositi, aut cæteri administratores religionis ipsius, sine causa necessaria, vel vtili, loca suæ administrationi commissa, vel prouentus ipsorum locorum, ad firmam tradere, seu locare præsumant. Quod si ex causa huiusmodi id facere voluerint, & Capitulum, seu Conuentum habuerint, non tamen Superiorem religionis eiusdem, debeant cum eodem Capitulo, seu Conuentu præmittere tractatum de causa huiusmodi, & de quantitate pretij, & sub quibus obligationibus, & de persona illius, cui firma, seu obligatio huiusmodi fuerit facienda, ipsasque facere cum consilio ipsius Capituli, seu Conuentus, vel maioris partis eiusdem. Si verò Capitulum, seu Conuentum proprium, & nihilominus Superiorem eiusdem religionis habuerint, non solùm cum ipso Capitulo, seu Conuentu, sed etiam cum eodem Superiore dictum tractatum præhabeant, & cum consilio Capituli, seu Conuentus ipsorum, vel maioris partis, ac de dicti Superioris licentia, & non aliter ad eas procedant. Si autem Priores, vel Præpositi, aut alij administratores extiterint, non habentes Conuentum, sed Antistitem, Abbatem, vel alium Superiorem religionis eiusdem, tractatum prædictum cum eodem Superiore præmittant, & cum ipsius licentia, & non aliter faciant firmam, seu locationem præfatam. Per hoc autem non intendimus probibere, quo minus redditus, & prouentus administrationum suarum locare, seu vendere valeant absque solemnitate præmissa ad tempus modicum, iuxta morem in regione in qua erunt, solitum obseruari. statutis Ecclesiarum, Monasteriorum, vel aliorum locorum religionis eiusdem (si qua super hoc fuerint) rationabilibus obseruatis. Si tamen ex huiusmodi locatione, seu venditione prouentuum ad tempus modicum, vt præmittitur faciendis, contingeret infra vnum annum recipi pecuniam, vel aliud quodcunque precium prouentuum rei locatæ vnius anni excedens, tunc solemnitates præmissas volumus obseruari. Simili modo etiam prohibemus ne aliquo casu, firmæ, seu locationes,

tiones, seu venditiones huiusmodi fiant per eosdem personis suspectis: neue quibusuis firmarijs, seu conductoribus, siue emptoribus liber originalis censuum, aut instrumenta, seu monumenta originalia super iuribus Ecclesiarum, vel administrationum confecta tradantur, neue iurisdictiones per se, aut cum vniuersitate, seu ciuitates, vel villæ, vel insignia loca, seu castra, vel fortalicia locentur, seu ad firmam tradantur, siue sub locatione, vel firma includantur. Redditus tamen, seu prouentus Ciuitatum dicti ordinis, villarum, locorum, castrorum, & fortaliciorum, huiusmodi, prout superius præmittitur, vendi valeant, seu locari. Vbi autem occasione firmarum, aut locationum, seu venditionum huiusmodi continget personas, vel bona Ecclesiastica ipsius religionis obligari, vel submitti, obligationes, & submissiones huiusmodi fieri volumus Ecclesiasticæ iurisdictioni, & coërctioni duntaxat, & per Ecclesiasticam iurisdictionem, & coërctionem executioni mandari. Firmas autem, seu locationes, aut venditiones prædictas contra præmissa factas, instrumenta quoque, & quælibet documenta super eis confecta, viribus carere decernimus, & nullius existere firmitatis. Et nihilominus Abbates, Priores, Præpositi, & cæteri administratores superiorem religionis eiusdem non habentes, qui contrafecerint, per Præsidentes capitulis, vel per visitatores deputandos in eis corrigantur. Cæteri verò per Antistites, Abbates, seu alios immediatos superiores eorum, si eos visum fuerit, in quinta parte pretij locationis, seu firmæ: fabricæ, seu in ornamentis Ecclesiæ, monasterij, siue loci, cui immediatè suberunt applicanda, & aliàs debitè puniantur.

§. 46. Registra, & archiuia conficiantur.

VT Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum locorum religionis eiusdem, bona, & iura salubriter conseruentur, statuimus, quòd præsidentes Ecclesiis Cathedralibus, monasterijs, prioratibus, & administrationibus alijs quibuscunque dictæ religionis, quamprimum commodè poterunt, conficiant, seu confici faciant registra, in quibus possessiones, census, iura, & cætera bona immobilia quæcunque, & qualitercunque fuerint, ad eorum administrationes spectantia, sigillatim, & specificè describantur. Fiant etiam per eosdem registra de ornamentis Ecclesiasticis, vasis, lectis, animalibus, & alijs rebus mobilibus, & se mouentibus pro agricultura, & alia instructione locorum necessarijs, vel vtilibus. & huiusmodi registra, in locis subiectis alijs superioribus religionis eiusdem duplicentur. quorum vnum in loco superiori, & reliquum in subiecto seruetur. Visitatores quoque in prouincialibus capitulis deputati, cum visitabunt loca suæ visitationi commissa, prælati etiam, & alij superiores cum fuerit opportunum, diligenter inquirant, an res, & bona prædicta, necessaria pro instructione locorum teneantur in locis eisdem. & prouideant, quòd perpetuo teneantur in eis, aliterque reperta faciant emendari, & secundum quod culpa exegerit, puniant delinquentes. Insuper præsidentes præfati, cum possessiones administrationum suarum fuerint assecuti, inuentaria, de bonis mobilibus, & se mouentibus repertis in administrationibus ipsis conficiant. Hi verò, qui habent superiores religionis eiusdem, huiusmodi inuentaria faciant duplicata, quorum vnum in loco subiecto seruetur, & superiori reliquum assignetur, vt per ea, in quo statu administrationes ipsas receperint, valeant apparere. Fiant autem huiusmodi inuentaria, & registra per tabellionem, vel saltem in aliarum publicarum præsentia personarum. Adijcimus etiam, quòd præsidentes Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, & locis alijs dictæ religionis, qui bona mobilia prioratuum, administrationum, & beneficiorum quorumlibet religionis eiusdem, sibi subiectorum vacantium in eis, tempore huiusmodi vacationis inuenta, seu illa durante obuenientia ex priuilegio, vel consuetudine, seu alia causa rationabili ad se asserunt pertinere, vasa, vestimenta, seu alia ornamenta diuino cultui deputata: animalia etiam tam pro agricultura, quàm pro alijs ipsorum locorum necessitatibus teneri inibi consueta, vasa vinaria, & coquinaria, lectos etiam, & alia supellectilia necessaria, seu vasa (nisi fortè aurea, vel argentea fuerint) nullatenus occupare, vel exinde asportare, aut sibi appropriare præsumant. In apprehendendis quoque bonis alijs constitutionem fælicis recordationis Bonifacij Papæ Octaui prædecessoris nostri super hoc editam, quæ incipit, Præsenti diligenter obseruent. Qui verò secus fecerint, iuxta qualitatem delinquentium personarum pœnas incurrant, quæ per constitutionem eandem eius transgressoribus imponuntur.

§. 47. Alimentorum præstationes non differantur.

QVum sit rationi consonum illos non debere onera recusare, qui rerum commoda complectuntur, statuimus, quod Antistites, Abbates, Præpositi, Archidiaconi, Priores, & administratores cæteri religionis præfatæ, qui census, redditus, pensiones, seu quæcunque similia, debent, vel debebunt in posterum pro alimentis quotidianis, vel pro vestiarijs in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, præposituris, prioratibus, officijs, & administrationibus, seu alijs locis religionis eiusdem, siue in blado, vino, carnibus, oleo, piscibus, pecunia, seu rebus alijs quibuscunque consistant, illa eis in terminis consuetis, vel præfixis, seu in antea præfigendis, integrè soluere non omittant. Quod si Priores, Præpositi, Archidiaconi, & cæteri administratores eiusdem religionis, ea in ipsis terminis, vel saltem infra mensem non soluerint, requisiti, quantum ascendit quarta pars illius debiti, vltra ipsum debitum nomine pœnæ soluere teneantur. Et si infra aliū mensem immediatè sequentē non soluerint, tam pœnam, quàm etiam ipsum debitum principale, eo ipso sint (donec de prædictis fuerit integraliter satisfactum) à temporalium administratione suspensi, & prælatus durante suspensione prædicta, ministret per alium temporalia beneficij illius, qui suspensionem incurrerit supradictam, & satisfa-

cias de prædictis. Antistites verò si post lapsum terminum requisiti infra duorum mensium spacium, à die requisitionis huiusmodi computandum satisfacere contempserint, pœnam tertiæ partis debiti incurrant irremissibiliter eo ipso. Abbates autem, & alij Prælati religionis eiusdem, si post requisitionem consimilem infra mensem satisfacere contempserint, incurrant pœnam consimilem ipso facto. Et si Abbates, & alij Prælati huiusmodi, per alium mensem sequentem, soluere non curauerint, à stallo chori, & loco Capituli deputatis eisdem, sint ipso facto, & tamdiu remaneant suspensi, donec integraliter de debito, & pœna satisfecerint memoratis, nulla remissione profutura eisdem. In prædictis tamen casibus de principali debito satisfacto Antistites, Abbates, & alij Prælati: liberè inferiores verò de suorum licentia Prælatorum remittere valeant pœnas præfatas ab alijs, quàm à præfatis Antistitibus, Abbatibus, & Prælatis sibi debitas pro prædictis. Institutionibus regularibus inhærentes, statuimus, vt Canonici in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, siue locis alijs Collegiatis, seu Conuentualibus dictæ religionis constituti, consuetudine seu vsu (quinimmo abusu contrario non obstante) in refectorio comedant in communi, nisi in casibus, in quibus, & prout eisdem licitum est, seu permissum extra refectorium comedere, secundum regularia & canonica instituta. prouiso quod illi, quibus incumbit onus prouidendi de victu Canonicis, eisdem prouideant sufficienter & decenter, non in pecunia, sed in victualibus, prout cuilibet opus erit. de qua sufficientia & decentia victualium tractetur, & si expedierit ordinetur in Capitulo annali. decernentes, quod si qui redditus, vel pensiones alicui ex Canonicis singulariter hactenus pro victualibus fuerint assignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos enim assignationes huiusmodi reuocamus, & pro reuocatis haberi volumus, & eas fieri deinceps prohibemus. Illi quoque quibus incumbit onus de vestimentis, calciamentis, & alijs corporis indumentis necessarijs dictis Canonicis prouidendi, eisdem prouideant sufficienter, & decenter, & tempore congruo iuxta suppetentiam facultatum, & conditionem, seu qualitatem regionis. & illud quod dandum erit singulis, pro vestimentis, & alijs prædictis, ordinent & taxent si opus fuerit in annali Capitulo memorato. Ad hæc subiungimus, quod illi, qui prædicta administrare tenentur, ad ea omni excusatione cessante, vt præmittitur ministranda per Superiores suos, aut in defectum eorum, per Visitatores, vel Præsidentes in Capitulo prouinciali deputatos, & eorum quemlibet compellantur. nec audiantur, si dicant priuilegium, statutum, ordinationem, vel consuetudinem contraria se habere, aut pro suis personis, eorumq; statu iuxta personarum, & officiorum decentiã substentandis, se asserant indigere. nulla quoque super hoc appellatio, nullaue supplicatio eis prosit. Et si tertiò moniti per aliqua dierum competentia interualla monentis arbitrio relinquenda, præmissis efficaciter parere contempserint, remoueantur à suis administrationibus vel officijs, ipsaq; alijs personis idoneis prædicta complere valentibus committantur. Abbates verò, Præpositi, Priores ac cæteri, etiam Apostolicæ Sedis Notarij non habentes Superiores religionis eiusdem, vel habentes, si præsint Collegijs seu Conuentibus, qui de prædictis prouidere tenentur, non habentes quidem Superiores, à Præsidentibus, ac Visitatoribus, & eorum quolibet: cæteri verò tam ab eisdem, quàm etiam à dictis suis Superioribus per censuram Ecclesiasticam, alijsq; remedijs ad hoc congruentibus ad id omnino cogantur. eisdem Superioribus nisi suos subditos: necnon dictis Præsidentibus, ac Visitatoribus, nisi Abbates, Prioresq; & alios supradictos efficaciter ad præmissa compulerint; in Capitulis prouincialibus grauiter arguendis, & taliter corrigendis, quod cedat cæteris in exemplum. Cæterùm si redditus, & prouentus dignitatum, officiorum, seu administrationum quibus onus prædictum incumbit, aut dicta victualia, vestimenta, seu alia pro victu seu vestitu necessario Canonicis ministrando non suffecerint, possit Prælatus in suo annali Capitulo, cum consilio & assensu eiusdem Capituli, vel maioris partis ipsius, auctoritate Apostolica prioratibus, administrationibus, & alijs beneficijs per Canonicos dictæ religionis solitis gubernari, quibus eorum supportatis oneribus ad hoc suffecerint facultates (vocatis tamen ad hoc Prioribus; vel administratoribus, & alijs beneficiatis, qui eisdem præfuerint) pensiones perpetuas imponere, pro sufficienti supplemento defectus victualium, & vestimentorum, & aliorum necessariorum, pro habitu corporis dumtaxat. quas quidem pensiones ex tunc, tam illi, qui eisdem prioratibus, administrationibus, & beneficijs alijs, tempore huiusmodi impositionis præfuerint, quàm successores eorum soluere teneantur.

§. 48. Esus carnium quando prohibitus.

V*T salutis Auctori partus seruiatur, statuimus, quod vniuersi Canonici religionis præfatæ, ab esu carnium diebus . . . . . Sabbati, & per totum Aduentum* Domini *studeant abstinere, non obstantibus statutis, vel contrarijs quibuscunque. Super abstinentia verò ab esu huiusmodi carniũ in quarta feria, & Septuagesima, Prælati seu alij, ad quos spectauerit, consuetudines & statuta, antiqua & noua, honesta & rationabilia suorum locorum seruent, & faciant obseruari. Illis tamen qui ad maiorem abstinentiam sunt astricti, per hoc esum carnium non intendimus indulgere.*

§. 49. Accubitus sint in dormitorijs &c.

R*Vrsus præcipimus, quod Canonici religionis eiusdem residentes in claustris, omnes simul, vel si multitudo eorum non sinit, saltem quanto plures ex ipsis commodè poterunt; in vna domo dormiant & quiescant, iuxta regularia instituta Canonica, non habentes separatas cameras siue cellas. exceptis ijs, qui propter senectutem, vel valetudines corporales, aut propter administrationes seu officia, quæ gesserint, vel ex alijs causis iuxta dispositionem sui Superioris rationabiliter excusantur. Statuimus etiam quod in dormitorijs cellas non habentibus,*

tibus, cella de caetero nullae fiant. Permittimus tamen, quòd in eis vbi sunt cellae iam factae, remaneant; sed à parte anteriori debeant aperiri, ita quòd à transeuntibus, hi qui intra fuerint conspici valeant & videri. & quod per Praelatos locorum infra sex menses à tempore, quo praesentes constitutiones fuerint publicatae, vel ipsis negligentibus, seu non valentibus, per Visitatores in prouincialibus Capitulis deputatos, in prima visitatione, quam impenderint, omnes tales cellae ab anteriori parte debeant aperiri. & si super hoc fuerint aliqui resistentes, vel impedimentum praestantes, seu praestari procurantes, vel ad id dantes auxilium, consilium, vel fauorem, publicè vel occultè, vel huiusmodi cellas de nouo facere praesumentes, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto. quos etiam ipsi Praelati, & Visitatores praefati, per alia iuris & ipsius religionis remedia, valeant super his autoritate Apostolica coërcere. Ab huiusmodi autem excommunicatione si ipsam incurrerint, possint absolui per Visitatores praefatos, vel per Praelatos immediatos eorum. & cum eis super irregularitate, si quam forsan contraxerint, per simplicitatem, & iuris ignorantiam (non tamen in contemptum clauium) celebrando diuina, vel se ingerendo eisdem, per eosdem valeat dispensari.

§. 50. Priuilegia, & mobilia non transferenda.

Religionis eiusdem consulere commodis, & praecauere dispendijs cupientes, statuimus, vt si quis Ecclesiae Cathedrali, Monasterio, Prioratui, Praepositurae, seu administrationi cuius dictae religionis Praesidens, aut simplex Canonicus, seu conuersus religionis eiusdem priuilegia, literas, vel instrumenta concessa, seu confecta super libertatibus, possessionibus, rebus, seu iuribus eorundem, aut vasa aurea, seu argentea diuino cultui dedicata, vel non reliquias, ornamenta Ecclesiastica, libros, aut res alias notabiles vel pretiosas ipsorum, extra Ecclesiam, Monasterium, Prioratum, seu administrationem huiusmodi, in damnum ipsorum, apud suos consanguineos, vel propinquos, seu quoscunque alios fraudulenter transportare, seu tenere praesumpserit (nisi infra duorum mensium spacium, prout possibile fuerit ei ad loca ipsa reduxerit, vel eadem loca, seu administrationes infra idem spacium indemnia reddiderit) ex tunc praesidens ipse, tamdiu donec praemissa, vt praefertur emendauerit, ab administratione temporalium sit suspensus. simplex verò Canonicus, vel conuersus, ad beneficia seu officia qualibet religionis ipsius obtinenda, sit eo ipso tamdiu inhabilis, quousque per immediatum Superiorem ipsius, satisfactione praemissa, cum eis fuerit misericorditer dispensatum. & si Praesidentis eiusdem, qui tamen Antistes non fuerit, culpa extiterit manifesta, per Praesidentes in prauinciali Capitulo, seu Visitatores per idem Capitulum deputatos poena grauiori subdatur.*

§. 51. Missarum celebratio iniungitur.

Hortamur Praepositos, Priores, & Administratores, singulosq; Canonicos dictae religionis in sacerdotio constitutos, in Ecclesijs, monasterijs, & alijs eorum locis Conuentualibus residentes, vt (si non frequentius) saltem bis in septimana; residentes autem in Prioratibus, vel alijs locis non Conuentualibus, saltem semel in hebdomada: in scholis verò vel alibi commorantes, infra quindecim dies saltem semel, salua honestate & debita deuotione, Missas studeant celebrare.*

§. 52. Et Eucharistiae susceptio.

Alij verò Canonici non sacerdotes vbilibet constituti, in qualibet quindena saltem semel confiteantur, & quolibet mense reuerenter suscipiant Eucharistiae Sacramentum. nisi fortè de proprij Confessoris consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab eius perceptione eorum aliquis duxerit abstinendum. Per hoc autem, statutis, consuetudinibus, ordinationibus, seu obseruantijs Ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum praedictorum, quibus frequentius pro certis diebus confiteri, communicare, vel celebrare debeant, vel saepius celebrando locorum onera supportare, in aliquo non intendimus derogare. adijcientes quòd Abbates, Praepositi, seu Priores caeteri locis Conuentualibus Praesidentes, die qualibet, rationabili causa cessante, Missam celebrent, vel audiant. & nihilominus in solemnibus festis, in suis monasterijs siue locis Missas solemnes studeant celebrare.*

§. 53. Diuinorum Officiorum recitatio.

Hortamur etiam quòd in Ecclesijs, monasterijs, siue locis alijs Conuentualibus, cum modestia humiliter, & deuotè, Horis nocturnis & diurnis, ad diuina officia vniuersi, & singuli Canonici studeant conuenire, ipsaq; non transcurrendo, aut syncopando, sed tractim, & distinctè, psallant & celebrent, ac deuotè. Sanè in Ecclesijs Cathedralibus, monasterijs, & locis alijs Conuentualibus religionis eiusdem, Missa maior per Canonicum celebretur. Et si inibi, magnus & ad hoc sufficiens fuerit Canonicorum numerus, in officijs Diaconatus, & Subdiaconatus ministrent huiusmodi celebrãti. & qui hebdomadarius fuerit Missa maioris, cessante impedimento legitimo, horas Canonicas incipiat, & collectas & orationes dicat. Transgressores verò praemissorum debitae subiaceant disciplinae.*

§. 54. Reliquiarum &c. conseruatio.

Denique soliciti sint Antistites, Abbates, Praepositi, Priores, Sacristae, & administratores alij religionis praefatae quocunque nomine censeantur, quibus incumbit Ecclesias, Oratoria, altaria, reliquias, vasa, corporalia, vestimenta, & alia ornamenta Ecclesiastica, munda & nitida conseruare, & facere ab alijs cõseruari. de breuiarijs quoque, missalibus, alijsq; libris, & vestimentis, ac ornamentis quibuslibet necessarijs, iuxta facultates & exigentiam locorum suorũ, Ecclesijs, & locis eisdem omnino prouideant, seu faciant prouideri. quod si praemissa pro posse adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remedijs compellantur. & si opus fuerit pars prouentuum beneficiorum eorum per Superiores recipiatur eosdem, & in praedictorum prouisionem per aliquem idoneum conuertatur.*

§. 55. Fori vsus damnatur.

IN fauorem religionis præfatæ prohibemus, ne Antistites, & alij Ecclesiastici Iudices, trahant professores religionis eiusdem in causis criminalibus ad eorum consistorium, seu iudiciale tribunal, vbi causæ communiter audiuntur; sed alibi audiant dictas causas; nisi fortè criminis manifesti enormitas aliud suaserit faciendum.

§. 56. Venationumque.

POrro à venationibus, & aucupationibus canonici dictæ religionis abstineant, nec eis interesse, aut canes ad opus venandi, vel aues venaticas per se, vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant; nisi saltus, viuaria, vel garenas proprio, vel ius venandi in alienis haberent. quo casu hoc eis permittitur. dum tamen infra monasteriam seu domos, quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem. Si qui verò eorum venationi, aut aucupationi clamosæ, vel alias, cum canibus vel auibus ex proposito interfuerint; siquidem Abbas fuerit vel Prior seu præpositus, aut Apostolicæ Sedis Notorius quicunque non habens superiorem eiusdem religionis, per annum se nouerit à beneficiorum collatione suspensum. quo casu ius collationis huiusmodi, eo modo, quo sibi competebat, ad Priorem claustrolem, cum consilio, & assensu conuentus, vel maioris partis ipsius, durante suspensione huiusmodi, deuoluatur. Si verò alius fuerit, ab administratione quam obtinet, sit per annum suspensus. quod si nullam administrationem habeat, eo ipso per annum reddatur inhabilis ad administrationem, seu aliud Ecclesiasticum beneficium obtinendum.

§. 57. Armorum retentio prohibetur.

DIcti quoque canonici, infra septa suarum Ecclesiarum, seu monasteriorum, arma nullatenus teneant sine suorum licentia prælatorum. Tenentes verò absque dicta licentia, per superiorem suum taliter puniantur, quod ipsorum pœna cedat alijs in exemplum. Super inhabilitate tamen, & suspensione prædictis, Præsidentes & eorum quilibet cum prælatis, & prælati cum eorum subditis possint, si eis expediens visum fuerit, dispensare, iniuncta transgressoribus penitentia salutari.

§. 58. Accusationes quæ recipiendæ.

QVia nonnulli canonici dictæ religionis contra prælatos, vel superiores suos frequenter multa proponunt, non vt omnia per eos proposita probent, quia nec facere possent, sed vt infament omnibus, & probatis forsan illorum aliquibus, finem consequantur optatum, districtiùs inhibemus, ne quiuis canonicus religionis eiusdem contra suum prælatum, vel superiorem, super crimine, vel criminibus deinceps quomodolibet admittatur; nisi prius se obligauerit ad pœnam congruam, si in probatione propositorum, vel alicuius ipsorum defecerit, per eum irremissibiliter subeundam.

§. 59. Reparatio locorum præcipitur.

SI aliqua Ecclesia cathedralis, monasterium, seu alius locus religionis eiusdem, in religione, vel regulari obseruantia adeo sint collapsa, quod per Antistitem, Abbatem vel alium prælatum, seu administratorem, vel canonicos proprios verisimiliter nequeant reparari, statuimus, quod per præsidentes prouinciales & quemlibet eorundem, ad requisitionem, seu relationem Visitatorum; prout eidem capitulo super hoc consulendo videbitur expedire, vel sine consultatione huiusmodi, si ex dilatione consulendi dictum capitulum periculum immineret, auctoritate Apostolica de alia Ecclesia, monasterio seu loco, in qua seu quo eiusdem religionis noscitur obseruantia reflorere, canonici assumantur idonei, & ad dictam Ecclesiam, monasterium, siue locum, collapsam, seu collapsum mittantur, vt ibidem quandiu expediens fuerit morentur, per quos Ecclesia, monasterium, seu locus huiusmodi reparetur. Illi verò canonici, ob quorum culpam eiusdem Ecclesiæ, monasterij, siue loci huiusmodi lapsus, seu deformatio noscitur contigisse, in Ecclesia, seu monasterio, vel loco, de qua, vel quo assumpti fuerint ij, qui ad Ecclesiam, vel monasterium, seu locum, collapsam, vel collapsum, vt præmittitur transmittentur, vel in loco alio, in quo eadem religio vigeat, per præsidentes eosdem, & eorum quemlibet, prout expediens fuerit, auctoritate Apostolica collocentur, vbi eorum mores valeant reformari. districtius inhibentes ne monasteria, seu alia loca collegiata, seu conuentualia religionis eiusdem, Ecclesijs, monasterijs, seu locis religiosorum quorumcunque alterius habitus vniantur, vel etiam submittanur, sine licentia Sedis Apostolicæ speciali. si secus actum fuerit, decernentes irritum, & inane.

§. 60. Proprietarij damnantur.

LIcet contra religiosos proprietarios sit prouisum per canonicas sanctiones, tamen specialiùs prouidere volentes contra illos canonicos, & conuersos dictæ religionis, qui suæ salutis obliti, contra regulares, & canonicas institutiones pecuniam cōgregant, iura, possessiones, redditus, seu census annuos, & alia bona emunt, seu emi faciunt, aliquando proprio, & sæpè nomine alieno, multis super ijs figmentis adhibitis, alijsque tradunt animalia nutrienda, & cum augmento, vel lucro, sibi, vel alteri reddenda eorum nomine, seu pro ipsis, & alios multos contractus diuersimodè tanquam negociatores exercent. necnon appetentes, & sectantes lucra turpia, peculium occultant, & illicitè detinent in suarum periculum animarum. Decernimus omnia præmissa (quæ tamen restitutioni non subiaceant aliorum) nedum post obitum, sed etiam in vita ipsorum canonicorum, & conuersorum, forè administrationi, ad quam pertinuerint, applicanda, quacunque consuetudine contraria non obstante. quodque nulli canonico, vel conuerso talia faciendi licentia à quoquam valeat indulgeri: & quod præfati canonici, & conuersi prædicta committentes, & quæcunque religionis eiusdem supradicta retinentes, aut sibi ipsis appropriantes, vel applicationi huiusmodi resistentes, vel impedimentū publicè,

blicè,

blicè vel occultè eidem præstantes, seu præstari procurantes, vel dictum peculium habentes, & non reuelantes Prælatis proprijs, si per eosdem prælatos specialiter & nominatim moniti, infra mensem post monitionem huiusmodi immediatè sequentem, à prædictis non destiterint, vel peculium non reuelauerint, & restituerint, si restituendi facultatem habuerint, sint eo ipso inhabiles ad Prælaturas officium, administrationes, & beneficia qualibet in religione huiusmodi obti-
11 nenda. Concedimus tamen quod cum talibus canonicis, seu conuersis, Antistites, Abbates, Præpositi, & alij Prælati eorum immediati, possint super inhabilitate huiusmodi dispensare, quando eis videbitur expedire: dummodo à prædictis destiterint, & peculium, & alia supradicta reuelauerint & restituerint, vt præfertur. Teneantur insuper Prælati, & Superiores præfati, in suis annalibus Capitulis monere generaliter annuatim omnes proprietarios, vt ab omnibus supradictis desistant excessibus, & peculium, si quod habent, reuelent, & restituere non postponant.

§. 61. Conspirationesque.

QVum ex conspirationis, & coniurationis crimine, si forte transeat impunitum, multa mala, & scandala possint exoriri, statuimus quod conspiratores, & coniuratores, si qui religionis eiusdem de crimine huiusmodi legitimè conuicti fuerint, vel confessi, præter alias pœnas talibus dare, vel aliquo quouis modo inflictas, eo ipso beneficijs, & administrationibus quibuslibet, quæ obtinuerint, sint priuati. Si verò beneficiati non fuerint, eo ipso reddantur inhabiles ad quæuis beneficia, seu administrationes Ecclesiasticas quomodolibet obtinenda. Contra conspiratores autem & coniuratores occultos, quorum notitia non habetur, per Superiorem, aut Visitatores, etiam pœna alia, prout expedire videbitur, generaliter statuantur. Si verò aliquis de prædictis ad cor reductus, illi vel illis, qui tanguntur ex eis, ipsas patefecerit tali tēpore, quod possint huiusmodi factionibus obuiare, dignus absolutione, & venia habeatur.

§. 62. Electi, & fugitiui puniantur.

NE canonici religionis præfatæ vagandi occasionem habentes salutis propriæ detrimentum incurrant, statuimus vt Præsidentes Prouincialibus Capitulis, necnon Abbates, Præpositi, Priores, & alij, ad quos id pertinuerit, fugitiuos, & eiectos de ordine suo, requirant sollicitè annuatim, qui si in Ecclesijs, seu monasterijs suis recipi poterunt, secundum ordinem regularem recipiantur, salua ordinis disciplina. quod si disciplinati incorrigibiles apparuerint, auctoritate nostra prouideant Præsidentes, & alij prædicti, vt apud easdem Ecclesias, seu monasteria, in locis competentibus à communi fratrum consortio segregati ponantur ad agendum pœnitentiam; ibique vita necessaria ministrentur eisdem. nec pateat alijs fratribus, aut cuiquam alteri accessus ad eos, nisi prius à Superiore petita licentia super hoc, & obtenta. Si verò huiusmodi fugitiuos, vel eiectos, inobedientes inuenerint, eos excommunicent, & tandem faciant ab Ecclesiarum prælatis excommunicatos pronunciari publicè, donec ad mandatum ipsorum humiliter reuertantur. Insuper statuimus, quòd prælati, & alij, ad quos pertinuerit in ipsa religione correctiones facere regulares, quotiens & quando pro grauioribus culpis debebunt pœnitentias iniungere, hoc faciant cum aliquorum proborum consilio, & tractatu præhabito cum eisdem.

§. 63. Prædicta iurisdictioni Ordinariorum non præiudicent.

PEr præmissa verò iurisdictioni Ordinariorum non intendimus derogare.

§. 64. Iussio illa publicandi in Capitulis.

VT autem statuta huiusmodi, quæ religionis eiusdem salutem sapiunt, & profectum, ad cunctorum professorum eiusdem ordinis notitiam deducantur, ac inuiolabiliter, & fideliter obseruentur ab eis, auctoritate Apostolica præsentium tenore præcipimus, quod statuta prædicta in primis Prouincialibus Capitulis eorundem, à principio vsque ad finem publicè legantur, & solemniter publicentur. eorumq; singulæ copiæ, singulis Ecclesijs, monasterijs, atque locis religionis eiusdem habentibus Capitula, Collegia, seu conuentus, per Præsidentes dictis Capitulis eorum, sigillata singulis tradantur, & etiam assignentur. expensis tamen Capitulorum, seu conuentuum, quibus huiusmodi dandæ fuerint copiæ, conscribendæ. quodque in singulis Ecclesijs, monasterijs, atque locis dicti ordinis, statuta præfata bis in anno legantur: statutis, & consuetudinibus dicti ordinis, & priuilegijs quibuscunque, si quæ forsan huiusmodi statutis per nos editis obuiarent, omni quoad hoc deinceps robore carituris. Nulli ergo, &c. Si quis, &c.

Dat. Auinione, Idibus Maij, Pontificatus nostri anno quinto.

Caput quadragesimumquartū.

De nonnullis Capitulis Prouincialibus pro executione prædictarum Constitutionum Benedicti XII. celebratis.

QVia frustra conduntur leges, nisi 1.
sint, qui eas faciant executioni demandari, ob hanc causam parum visum est sanctissimo Pontifici Constitutiones huiusmodi saluberrimas condidisse, nisi illas destinatis per singulas prouincias peculiaribus literarum Apostolicarum executoribus curaret quantocius executioni demandari: quod in nonnullis prouincijs effectum est statim, congregatis Capitulis Prouincialibus, ac in eorum conuentibus prædictis constitutionibus promulgatis, & seruari mandatis. nam in prouincijs Taraconensi, & Cæsaraugustana, referente Ioanne Trullo lib. primo cap. vndecimo ad finem anno 1340. coactum est Capitulum Prouinciale in

castro Regio ciuitatis Illerdensis, in quo ipsæ Benedicti Duodecimi constitutiones fuerunt promulgatæ. Similiter in Prouincia Romana, & in cathedrali Eugubina tunc regulari anno 1344. die 4. Maij coactum est aliud Capitulum Prouinciale, in quo iuxta formam dictarum Constitutionum creati sũt Visitatores Ecclesiarum, & monasteriorum dictæ Prouinciæ Romanæ infrascripti canonici, videlicet; *Prior sancti Frigdiani Lucæ visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca Conuentualia existentia in Ciuitatibus, & Episcopatibus ciuitatis Castelli, Eugubij, Vrbis Veteris, Viterbij, & Romæ. Dominus Iacobus Prior cathedralis Eugubinæ sanctorum Mariani, & Iacobi visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & conuentualia loca Ciuitatum, & Episcopatuum Perusij, Clusij, & Florentiæ. Prior sanctæ Mariæ Nouæ Romæ visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca conuentualia Ciuitatum, & Episcopatuum Beneuenti, Neapolis, ac etiam in Regno Siciliæ, & in Apulia. Prior sancti Andreæ de Mesciano Florentiæ visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca conuentualia Ciuitatis & Diœcesis Lucensis. Prior sancti Ioannis de Vrbe Veteri visitare debeat, & teneatur omnes Ecclesias, monasteria, & loca conuentualia existentia in Ciuitatibus, & Episcopatibus Firmano, & Asculano*: Extant acta dicti Capituli Eugubij in Archiuio Ecclesiæ cathedralis. Bonifacius quoque Nonus anno millesimo quadringentesimo primo mandauit Abbati sancti Petri in Cœlo aureo, necnon Prioribus sancti Frigdiani Lucæ, & sancti Augustini Pisarum congregare Capitulum Prouinciale iuxta formam dictarum Constitutionum. Verùm ob dirum Schisma, quod tunc temporis Ecclesiam exagitabat, cuius causa non pauca tum canonicorum, tum etiam monachorum cœnobia rapinis bonorum, incendijs, & alijs cladibus obnoxia corruerunt, arbitror dictum Capitulum minimè fuisse congregatum. nec dubium, quin alijs etiam in Prouincijs alia Capitula fuerint ea de causa congregata, quorum ad me notitia hactenus non venit. Cæterùm quod nostra interest, vnum hic referam Capitulum Prouinciale in Ciuitate Papiæ aliàs Ticini celebratum anno Christi millesimo trecentesimo quadragesimo, die vigesima octaua Augusti in festo beatissimi Patris nostri Augustini, cuius acta, quoniam in præcedentibus illorum sæpius mentio est habita, ex lib. Constitutionum Benedicti Duodecimi, necnon eiusdem Capituli Romæ edito ante annum, vt puto millesimum quingentesimũ per Magistrum Stephanum Guillereti de Lunariuilla Tullensis diœcesis impressorem, ex integro accepta, hoc in loco imprimenda curaui.

Constitutiones factæ in Capitulo Prouinciali canonicorum regularium ordinis, seu Religionis sancti Augustini in Pisan. Rauennat. Ianuen. & Mediolan. prouincijs, cum Episcopatibus Placentin. Ferrarien. & Ariminensi sub an. & indictione infrascriptis. Celebrato in Abbatia sancti Petri in Cœlo aureo Papiæ.

In nomine Domini Amen. Venerabilis, & religiosus vir dominus Frater Philippus Abbas monasterij sancti Petri in Cœlo aureo Papien. ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, Commissarius à Sede Apostolica deputatus in hac forma. Benedictus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Abbati sancti Petri in Cœlo aureo Papien. & Priori sancti Georgij de Ferrarola, propè Ferrariam, per Priorem soliti gubernari monasterij, salutem, & Apostolicam benedictionẽ. Paternæ considerationis aciem ad salubrem statum ordinis, seu religionis canonicorum regularium ordinis sancti Augustini attentiùs dirigentes, pro salute, & prosperitate ipsorum, prahabita deliberatione matura, nonnulla statuta edidimus, & ordinationes fecimus: quæ volumus, & mandamus in eodem ordine, seu religione perpetuis futuris temporibus obseruari. Et quia in eisdem statutis, & ordinationibus inter alia duximus statuendum, quod in ordine, seu religione præfata in singulis promacijs per nos in ipsis ordinationibus nouiter statutis, & etiam designatis fiat de quadriennio in quadriennium prouinciale Capitulum Abbatum, & Priorum monasteriorum Abbates proprios non habentium, & etiam Priorum cathedralium Ecclesiarum ordinis, seu religionis ipsius; seu altorum maiorum in ipsis Ecclesijs existentium post Antistitem eorundem, apud vnum de vestris monasterijs eiusdem ordinis ad hoc aptum, vel si hoc fieri non posset, apud alium locum ad hoc congruum, & securũ, de quo monasterio, seu loco, & de die primi Capituli huiusmodi celebrandi, & alijs ad id opportunè facientibus, prouidere habent, qui super per Sedem Apostolicam forent deputati, prout in dictis ordinationibus plenius continetur. Vt hæc executioni debitè demandentur, vos de quorum circunspectionis industria plenam in Domino fiduciam obtinemus, ad exequendu præmissa, & alia infrascripta in Pisan. Ianuen. Mediolan. & Rauennaten. Prouincijs, cum Episcopatibus Placentin. Ferrarien. & Ariminen. quos quò ad celebrandum nunc, & in posterum huiusmodi Prouinciale Capitulum, pro vna volumus, & statuimus reputari prouincia, tenore præsentium deputantes, discretioni vestræ auctoritate apostolica committimus, & districtius iniungimus, vt pro celebrando hac prima vice huiusmodi Capitulo in dicta Prouincia, per nos vt præmittitur designata, aliquod monasterium eiusdem ordinis, seu religionis ad hoc aptum, si in ea valeat reperiri: aliòquin locum alium ad hoc congruum, & securum, & diem ad id etiam congruum, cum continuatione dierum sequentium eligentes, Abbates, Priores, & alios prænominatos, ad huiusmodi capitulum II.

lum conuocare curetis: diem, & locum prædictos eis per vestras literas nihilominus intimantes, per quem in ipso primo Capitulo missa solemniter celebrari, sermoque conuenientibus ad dictum locum fieri debeat, prouidè ordinando, eodem Capitulo congregato; faciatis aliquas personas idoneas per ipsum Capitulum eligi, quæ dicto proximo Capitulo præsideant, eaque faciant, & adimpleant, quæ iuxta huiusmodi nostras ordinationes, vel alias per præsidentes huiusmodi prouincialibus Capitulis facienda: statuta quoque, & huiusmodi ordinationes, quæ vobis, & dicto Capitulo sub bulla nostra transmittimus, in eodem Capitulo publiceris, ac legi, & auscultari integraliter faciatis: omnes Abbates, Priores, & alios prædictos conuenientes ad Capitulum memoratum, necnon procuratores absentiam monendo, & si necesse fuerit, compellendo, vt ipsorum statutorum, seu ordinationum copiam sub authentica scriptura recipiant, illa ad Ecclesias, Monasteria, seu loca ipsorum fideliter delaturi, quæ etiam in dictis Ecclesijs, Monasterijs, atque locis legi faciant, & diligentiùs custodiri, & etiam obseruari. Volumus etiam, per dictum primum Capitulum prouideri de loco ad hoc commodo, & sereno eiusdem prouincia, vbi liber ordinationum, seu statutorum nostrorum huiusmodi bulla nostra munitus perpetuis futuris temporibus debeat custodiri. statuta etiam in prouincialibus, seu communibus, Abbatum, & Priorum prædictorum dictarum Pisanen. Iannen. Mediolanen. & Rauennaten. prouinciarum, ac Episcopatibus Placentinen. Ferrarien., & Ariminen. vel alicuius earum Capitulis olim facta portari per eos, qui illa habuerint, ad præfatum primum Capitulum, & ipsa per aliquos ab eodem Capitulo deputandos, examinari cum diligentia faciatis, & quæ in illis, quæ tamen nostris prædictis ordinationibus non obuient, in ipsa vestra prouincia obseruari debeant, in sequenti eiusdem prouinciæ Capitulo ordinetur. deinde ad Ecclesias Cathedrales, Monasteria, vel alia loca conuentualia eiusdem ordinis, seu religionis infra eandem prouinciam existentia coniunctim, vel diuisim per diuisas partes, prout ad inuicem conueneritis, personaliter accedentes, de ipsorum, necnon membrorum suorum facultatibus, ac quot Canonici esse consueuerunt in eisdem, quot etiam de dictis facultatibus, incumbentibus eis supportatis oneribus, commodè valeant sustentari, diligenter inquirere, nosque de præmissis per diligentem, & fidelem relationem plenariè informare curetis: vt consideratis facultatibus, & oneribus supradictis, certum cum eis canonicorum numerum statuere valeamus. Insuper, vt in exequendis præmissis vos non contingat expensis proprijs prægrauari, pro singulis diebus, quibus post dictum Capitulum celebratum, in prædictæ executionis prosecutione, eundo, morando, & redeundo, cuilibet vestram exigendi quinquaginta Turonenses argenti duntaxat ab Ecclesijs, Monasterijs, alijsque locis prædictis conuentualibus, & membris eorum congrua per vos, vel vestrum alterum de illis inter Ecclesias, Monasteria, loca, ac membra prædicta, distributione facta: ita quod nihil aliud vltra quinquaginta turonos prædictos, vos, aut familiares vestri ab Ecclesijs, Monasterijs, locis, vel membris prædictis, vel à prælatis, seu quibusuis personis ipsorum, petere, exigere, vel etiam à volentibus soluere, seu dare, recipere præsumatis. Alioquin pœnis contra Visitatores in prouincialibus Capitulis deputandos, & familiares eorum, præter expensas eis in victualibus ministrandas pecuniam, aut munera recipientes, in dictis constitutionibus, ac ordinationibus vestris inflictis, vos, & dictos familiares vestros volumus subiacere, Contradictores quoque in præmissis, vel aliquo præmissorum per censuram Ecclesiasticam, & alia oportuna remedia compescendi, non obstantibus aliquibuscunque statutis, & consuetudinibus Cathedralium Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum locorum eiusdem ordinis, seu religionis prouinciæ prædicta contrarijs, iuramentis, confirmationibus Apostolicis, aut quibusuis firmitatibus alijs roboratis, seu si Abbatibus, capitulis, aut Prioribus supradictis coniunctim, vel separatim à præfata sede indultum existat, quod excommunicari, suspendi, vel interdici non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo, ad verbum de indultis huiusmodi mentionem: aut quibuscunque constitutionibus, vel statutis, priuilegijs, indulgentijs, vel literis Apostolicis generalibus, vel specialibus contrarijs, quorumcunque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, earum effectus impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris literis mentio specialis, plenam, atq; liberam tenore præsentium cōcedimus potestatem. Quod si non ambo præmissis exequendis potueritis inter esse, alter vestrum ea nihilominus exequatur. Cæterùm quia pro dictorum statutorum, & ordinationum expeditione dilectos filios Raymundum Furnerij de Bello vicino, Gulielmum Bastardi de Celsis Nemasen. & Pictauensis Diœcesis Prioratuum Priores, ac Robertum de Mandigoto, Præpositum Ecclesiæ Vticensis dicti ordinis decretorum doctores in Romana curia prosecutores, per alias nostras literas duximus deputandos, & eis, vel duobus ex ipsis inter alia exigendi, ab Abbatibus Capitulis, Prioribus, & alijs administratoribus eiusdem ordinis, seu religionis, de quibus videretur eisdem, pro præmissorum expeditione certas pecuniarum summas, & taxandi, ac distribuendi inter dictas prouincias, quantum videlicet quælibet prouincia per nos distincta de expensis per eos in scripturis, aut aliàs præmissorum occasione factis, soluere teneatur, liberam dedimus potestatem, volumus, & mandamus, quod vt tam vos, quàm Præsidentes primo prouinciali Capitulo, cæterique Abbates eiusdem prouinciæ taxationem per vos in

ipsa vestra prouincia impositam soluere, & aliás circa hoc eorum mandatis deuotè, & efficaciter parere curetis. Data Auinion. Kalend. Iulij Pontificatus *nostri anno quinto.*

III. V*Olens huiusmodi Apostolicum mandatum reuerenter exequi, vt tenetur, dicta Ecclesia sancti Georgij de* Ferrarola *propè Ferrariam Priore vacante, prout idem* Dominus *Abbas percepit fide digna relatione multorum, omnes, & singulos Abbates, Priores, præpositos, aliosque prælatos, superiores prælatos eiusdem ordinis non habentes, Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque locorum conuentualium in prædictis Pisanen. Ianuen. Mediolanen. & Rauennaten. prouincijs, cum Episcopatibus Placentinen. Ferrarien. & Ariminen. existentium per suas patentes literas, & nuncios speciales, in quibus dictarum literarum Apostolicarum, & prædictorum prosecutorum erant totaliter inserti tenores, conuocauit, monuit, & citauit, vt in die festi sancti Augustini doctoris proximè tunc venturi, quod celebrari debeat die vigesimo-octauo mensis Augusti, in Ciuitate Papiensi in dicto Monasterio sancti Petri in cælo Aureo, in quo corpus eiusdem doctoris eximij residet tumulatum, & quod idem* Dominus *Abbas ad dictum* Capitulum *celebrandum locum aptum, & securum elegerat: & in quo sermonem fieri, & Missam, vt debebat, ordinauerat celebrari personaliter, nisi forent legitimo impedimento detenti, Alioquin per aliquem* Canonicum *eorum Ecclesiæ, Monasterij, atque loci, si hoc commodè fieri poterat, vel hoc commodè fieri non valente, per aliam personam idoneam cum sufficienti mandato, causam impedimenti huiusmodi continente, & etiam potestatem iurandi in animam constituentis eundem causam huiusmodi veram esse, ad dictum* Capitulum *comparere, vel mittere procurent. Præfati verò dicti Abbates, Præpositi, Priores, aliique Prælati dictarum* Ecclesiarum*, Monasteriorum, & locorum, qui personaliter aderant, & procuratores absentium, qui ad ipsum* Capitulum *venire non potuerunt, legitimè impediti, die, & loco suprascriptis congregati pro huiusmodi capitulo celebrando, adhibitis notario, & testibus infrascriptis ad ipsum capitulum celebrandum, & ad omnia alia infrascripta per ordinem, qui sequitur, processerunt. Primo namque præfato die festo sancti Augustini in Ecclesia dicti Monasterij sancti Petri dictus Dominus Abbas, & Commissarius Missam solemniter celebrauit, deinde ipsis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, &* Procuratoribus*, cæterisque alijs memoratis ad alium locum in dicto Monasterio se trahentibus, electum ad ipsum capitulum celebrandum, venerabilis Pater Dominus Præpositus Monasterij sancti Saluatoris Brixien. sermonem fecit omnibus congregatis ibidem: quo finito præfatus* Dominus Abbas*, Commissarius, & totum Capitulum vnanimiter, & concorditer ordinauerunt, quod infrascripti videlicet dictus* D. *Abbas Monasterij S. Petri in cælo aureo Papien. Prior* Domus *Dei* Placentin. *Præpositus Monasterij sanctorum* Faustini*, & Iouita ad sanguinem Brixien., Præpositus Monasterij sancti Gratiani Vercellen. Præpositus Monasterij sancti Petri ad Vlmum Mediolan. Archipresbyter de Carpo, Præpositus Monasterij sanctæ Mariæ Nouarien. Præpositus Monasterij ad Vincula Pisan. Prior Monasterij sancti Georgij Bononien. Prior Monasterij Apostolorum* Bononien. *& Præpositus Monasterij sanctæ Agathæ Cremonen. prædicto primo prouinciali Capitulo præsiderent, & eos præsidentes, & pro præsidentibus elegerunt, & assumpserunt, iuxta tenorem dictarum literarum Apostolicarum, eidem Domino Abbati directarum. Qui Præsidentes, vt prædicitur, electi, onus eis impositum ob reuerentiam Sedis Apostolicæ, & dictæ religionis statum prosperum, & salubrem humiliter acceptantes, monuerunt prædictos omnes, & singulos ibi præsentes, quòd hora nona eiusdem diei in dicto loco ad Capitulum conuenire debeant. Hora verò nona prædicta ipsis ibidem ad Capitulum congregatis, præfatus* Dominus Abbas *legi fecit, & publicari literas Apostolicas supradictas, commissionem sibi factam vt præmittitur, continentes.*

D*Einde ijdem* Dominus Abbas*, & præsidentes prædicti legi, & publicari fecerunt literas prosecutorum prædictorum, quorum tenor sequitur, & est talis. Reuerendis in Christo Patribus vniuersis* Dominis *Abbatibus, Prioribus,* Decanis*, Præpositis, alijsque personis Ordinis, seu Religionis Canonicorum Regularium in proximo ipso prouinciali Capitulo in Pisan. Ianuen. Mediolanen. &* Rauennaten. *prouincijs, cum Episcopatibus Placentin. Ferrarien. & Ariminen. secundum constitutiones Apostolicas, quo ad hæc vna prouincia designata celebrando congregatis, Raymundus* Furnerij *de* Bello *vicino, ac Gulielmus* Bastardi *Beatæ Mariæ de* Celsis *Nematisen. & Pictauien.* Diœcesum*, Prioratuum Priores, eiusdem Ordinis, decretorum doctores, salutem cum votiuis prosperis, & salubribus incrementis. Beatissimus in Christo Pater, &* Dominus *noster,* Dominus *Benedictus diuina prouidentia* Papa *Duodecimus super expeditione statutorum, & ordinationum, quæ in Ordine canonicorum regularium salubriter edidit, cuius egregius* Ecclesiæ *Doctor gloriosiss. Augustinus specialis, & præcipuus extitit institutor: vos duos, vnà cum venerabili, & religioso viro* D. *Roberto de Mandagoto Præposito* Ecclesiæ *Vticen. addita clausula, vos, vel duo vestrum, &c. prosecutores in Romana curia per suas literas deputauit. Et nobis inter alia pro prædictorum, & diuersarum scripturarum propterea conficiendarum expeditione vtili, & celeri, ac præmissorum missione ad diuersas prouincias expensis per vos faciendis, ab Abbatibus, Capitulis, Præpositis, Archidiaconis, Prioribus, & alijs in dignitatibus, personatibus, officijs, ac administrationibus eorundem Ordinis, seu religionis constitutis, exemptis, & non exemptis, de quibus nobis magis videretur expedire, certam summam pecuniæ exigendi, taxandi quoque, & distribuendi, quantum Abbates, Capitula, Priores, Præpositi, Archidiaconi, & cæteri in dignitatibus, administrationibus, & officijs eorundem religionis, seu ordinis constituti, soluere teneantur, ad finem, quod de præfata summa* IV.

ma

ma pecunia recepta, & congregata de dictis prouinciis, præfatis Abbatibus, Capitulis, Prioribus, Præpositis, Archidiaconis, & cæteris, qui nobis prædictam summam primitus transmiserint, plenaria satisfactio, seu restitutio impendatur; & insuper ad præmissa omnia, & singula, omnes, & singulos præfatas Abbates, præpositos, & alios in supradictis dignitatibus, administrationibus, & officiis constitutos per censurā Ecclesiasticam cōpellendi dedit plenam, & liberam potestatem, prout hæc in dictis literis Apostolicis, & aliis, quæ publicatoribus dictarum ordinationum in vestra deputatis prouincia diriguntur, plenius continetur. Vobis igitur tenore præsentium intimamus, quod matura super hoc deliberatione præhabita, certis ex causis vestram prouinciam totam, pro expensis factis per vos occasione præmissorum, vt Abbatibus, & cæteris, quibus prædictam summam pro celeri expeditione præcepimus, satisfactio, & restitutio impendatur, autoritate Apostolica nobis in hac parte commissa taxamus in centum florenis auri boni, & legitimi ponderis de Florentia, vel valorem verum, quia iuxta literarum Apostolicarum nobis directarum seriem, & tenorem taxatio huiusmodi per præsidentes ipsi primo vestro Capitulo prouinciali per ipsum capitulum eligendos inter singulos Abbates, Capitula, Priores, & administratores alios, Abbates, vel Superiores alios non habentes eiusdem religionis, vestræ prouinciæ debet proportionaliter distribui, secundum ipsorum, & membrorum suorum suppetentiam facultatum, autoritate Apostolica, nobis in hac parte commissa, requirimus, & tenore præsentium monemus, primò, secundò, & tertiò: & vna monitione peremptoria pro omnibus, illos ex vobis, qui in eodem primo capitulo præsidebunt, vt taxationem vestram prædictam inter Abbates, Capitula, Priores, & alios administratores ipsius religionis vestræ prouinciæ, Abbates, vel alios superiores dicti ordinis proprios non habentes, iuxta singulorum, & membrorum suorum facultates, antequam ab ipsa discedant capitulo, æqualiter, & rationabiliter distribuant, amni gratia, & inordinato fauore reiectis; & vos etiam omnes, & singulos, vt partem vos, & loca vestra iuxta distributionem dictorum præsidentium contingentem, in ipso primo prouinciali capitulo, vel infra triginta dies post ipsum capitulum immediatè sequentes ipsis præsidentibus exsoluatis. Et eosdem insuper præsidentes, vt totam dictam vestram taxationem infra alios triginta dies, dictos primos triginta dies immediatè sequentes, mittant tam pro se, quàm pro aliis ad Romanam curiam .... ibidem, vel mandato vestro tunc tradendam, & realiter assignandam. Quod si fortè mandatis nostris, immo veriùs Apostolicis non parueritis cum effectu, vobis autoritate prædicta ingressum Ecclesiæ omnibus, & singulis, qui supra, his scriptis interdicimus: si verò prædictum interdictum per sex dies sustinueritis, in his scriptis vos suspendimus à diuinis. Et si fortè, quod absit, prædictas interdicti, & suspensionis sententias per alios sex dies, præfatos sex dies immediatè sequentes animo sustinueritis indurato, in omnes, & singulos ex vobis, qui vt præmittitur, contumaces, & rebelles fueritis in præmissis, canonica monitione præmissa ex nunc, vt ex tunc, in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus. Postremò singuli Abbates, Capitula, Priores, & alii, Superiores in eadem religione non habentes secundum dictarum literarum tenorem de summis prædictis partem ipsos, & eorum loca, seu membra iuxta distributionem dictorum præsidentium contingentem, inter se, & subditos, seu membra sua proportionaliter diuidant, secundum quod ipsorum suppetent facultates. vos tamen omnes, & singulos requirimus, & monemus, quatenus præmissorum occasione à subditis vestris vltra partem eis veraciter, & rationabiliter contingentem: saluis tamen expensis pro dictis summis congregandis, & ad vos mittendis, exigere nullatenus præsumatis. quod si fortè, quod absit, aliqui contrarium fecerint, hortamur super hoc restitutionem plenariam fieri, & tā per præsidentes prædictos, quàm ipsarum ordinationū publicatores, seu visitatores alios salubre remedium adhiberi. In quorum omnium testimonium præsentes literas, seu publicum instrumentum per Ioannem Lauelli clericum Pictauien. diœces. notarium publicum instrumentum scribi, & publicari mandauimus, & sigillorum nostrorum appensionibus roborari. Datum, & actum Auenion. in domo habitationis dicti Domini Prioris de Celsis in libraria Reuerendissimi in Christo Patris, ac Domini, Domini Ioann. Dei gratia Episcopi Pen. Sanctæ Roman. Ecclesiæ Vicecancellarii, sub anno Domini millesimo tricentesimo trigesimo nono, die vigesimo quarto Mensis Iulii, Indictione septima, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, ac Domini, Domini Benedicti diuina prouidentia Papæ Duodecimi anno quinto. præsentibus discretis viris Domino Ioanne Morsani Presbytero, & Michaële Bellani Clerico, & Bernardo Alarii Clerico Manueten. Pictauien. & Leonen. Diœcesium testibus ad præmissa vocatis, & rogatis.

Die verò sequenti de mane præfatus Dominus Abbas Commissarius librum constitutionum ex parte prædicti sanctissimi in Christo Patris, & Domini Domini Benedicti Papæ Duodecimi, & sub eius Bulla missum prædictis Abbatibus, Prioribus, præpositis, aliisque prædictis, & absentium procuratoribus, ibidem in dicta Monasterio congregatis, & qui totum capitulum faciebant, & ipsi capitulo præsentauit. Et qui liber sic incipit: Benedictus Episcopus seruus. Et sic finit. Datum Auenion. Idus Maii Pontificatus nostri anno quinto: & ipsum librum à principio vsque ad finem ipsis in capitulo audientibus, & auscultatibus publicauit, & legi fecit clarè, eadem die, & die alia immediatè sequenti citò, & distinctè. Cæterùm præsidentes prædicti iuxta à prædicto D. summo Pontifice traditam eis formam ordinauerunt, elegerunt, & prouiderunt de consensu totius capituli supradicti, quod primum futurum prouinciale capitulum Abbatum, Priorum, Præpositorum, aliorumque Prælatorum prædictorum dictarum V.

Eccle-

Ecclesiarum, Monasteriorum, aliorumque locorum conuentualium dicti ordinis, seu religionis dictarum prouinciarum, & Episcopatuum prædictorum, quæ pro vna tamen quo ad hæc debent prouincia reputari, debeat celebrari Anno Domini cursuro Millesimo trigentesimo quadragesimo tertio, indictione vndecima, die prima mensis May in monasterio sancti Raymundi Placentin. & eidem capitulo tunc celebrando præsidebunt, & præsidentes eligerunt venerabiles viros Dominos Abbates monastery sancti Petri in cælo aureo Papien. Abbatem monastery sancti Andreæ Vercellen. Præpositum monastery sancti Petri in Oliueto Brixien. Priorem monastery Campimortui Mediolan. Priorem monasterij sancti Michaëlis de Buscho Bononien. Præpositum monasterij sancti Raymundi Placentin. Priorem monastery sanctæ Catharinæ de Suburbijs Mutinæ, Priorem sancti Iulij de Dolzago Nouarien. Abbatem monastery Regien. Priorem monasterij sancti Augustini dicti Nicoxia Pisan. & Præpositum sancti Ioannis de foris Brixien. ad præsidendum, ordinandum, & diffiniendum, quicquid ordinari, & diffiniri oportebit, & debebit secundum prædictas constitutiones, & canonicas sanctiones, in futuro capitulo memorato. Prouidentes, & eligentes etiam, quod in eodem futuro capitulo per venerabilem virum, D. Archipresbyterum de Carpo sermo fieri, & per venerabilem virum D. Abbatem monasterij sancti Andreæ Vercellen. Missa debeat celebrari.

VI. *SAnè vt mandatum Apostolicum adimpleatur, & agatur, quod cedere possit, in prædictarum Ecclesiarum, monasteriorum, & locorum commodum, & salutem animarum degentium in eisdem, prædicti Præsidentes, & capitulum concorditer prouiderunt, ordinauerunt, & elegerunt visitatores, qui visitare debeant, & teneantur semel vsque ad aliud proximum futurum capitulum, prout inferiùs continetur, videlicet D. Archipresbyter monastery Montis Belli diœces. Bononien. visitare debeat, & teneatur omnia monasteria, Ecclesias, atque loca conuentualia Ordinis supradicti, existentia in ciuitatibus, & diœces. Bononien. Ferrarien. Mutinen. Ariminen. & in tota Romandiola. D. Præpositus monastery sancti Raymundi Placentin. debeat, & teneatur visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia dicti ordinis in ciuitatibus, & diœces. Placentin. Cremonen. Parmen. Reginen. & Archipresbyteratum Carpi. Domin. Abbas monastery sancti Andreæ Vercellen. visitare debeat, & teneatur omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia, existentia in ciuitate, & diœces Papien. Nouarien. Vercellen. Hipporegien. & Taurin. D. Præpositus monastery sancti Ioannis de foris Brixia visitare debeat, & teneatur omnia monasteria, Ecclesias, & loca existentia in ciuitate, & diœces. Brixien. & Landen. D. Præpositus monasterij sancti Petri de Ferraria Alben. diœces. teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia dicti ordinis existentia in ciuitate, & diœces. Alben. Asten. Sauonen. Secusien, & in tota prouincia Ianuen. D. Prior monastery S. Augustini dicti Nicosiæ, teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, atque loca conuentualia dicti ordinis, existentia in tota prouincia Pisan. & D. Abbas monasterij sancti Petri in cælo aureo Papien. teneatur, & debeat visitare omnia monasteria, Ecclesias, & loca conuentualia existentia in ciuitate Mediolanen. & omnia, & singula monasteria, atque loca, quibus præsunt Visitatores superius nominati. Statuentes, & ordinantes, quòd Abbates, Priores, Capitula, cæterique administratores dictarum Ecclesiarum, monasteriorum, & locorum, ad quæ præfati visitatores accesserint, huiusmodi visitationis officium impensuri, eisdem visitatoribus, & familiaribus eorum expensas in victualibus facere teneantur, honorificè, & decenter. Et dictis expensis in victualibus dicti visitatores contenti existant. Et ne impedimento aliquo obsistente, dicta monasteria, Ecclesiæ, & loca remaneant non visitata, statuerunt, & ordinauerunt, quòd si aliquis ex visitatoribus antedictis adeò esset legitimo impedimento detentus, quòd non posset in aliquo dictorum monasteriorum, atq; locorum sibi commissum officium exercere, quod ille sic legitimè impeditus possit committere vices suas ad visitationem huiusmodi faciendam, dummodo committat vices alicui prælato dicti ordinis prouinciæ suprascriptæ.*

ET licet per eundem Summum Pontificem super honestate, & forma vestimentorum prouisum extiterit, tamen ad omnem dubitationem tollendam statuerunt, & ordinauerunt, quòd quilibet prælatus, & canonicus regularis prouinciæ suprascriptæ in monasterijs, & extra monasteria vtatur superpelliceo, secundum formam, quæ in constitutione nuper edita per eundem Summum Pontificem continetur, quæ incipit, Dignum fore. Cappis, & rodondellis vtantur bruni, nigri, albi, et quasi nigri coloris: et qui alio colore essent induti, vt dictos alios colores dimittant, et accipiant, quem maluerint ex prædictis. Item statuerunt, et ordinauerunt, quòd nullus canonicus tenere debeat equũ, vel famulum. Porrò vt cunctis canonicis dicti ordinis prouinciæ prædictæ vagandi materia præcludatur, statuerunt, et ordinauerunt, quod nullus canonicus monasteriorum, et locorum prædictorum exeat septa ipsorum monasteriorum, atque locorum, in quibus residere tenetur, absque licentia sui proprij prælati: Et quòd tempore huiusmodi licentiæ obtinendæ causam sui exitus verè, et clarè exprimat, et ad quem locum iturus est. Et si cogente necessitate, vel suadente honestate ad alium locum ipsum ire contingeret, quod quam citius reuersus fuerit ad suum monasterium, locum prædictum: & causam sui itineris suo prælato exprimere teneatur. Quanquam prouisum sit per constitutiones prædictas, quod ostia Ecclesiarum, vbi Ecclesiæ sunt in dormitorijs, à parte anteriori debeant aperiri, tamen ne super apertura huiusmodi valeat in posterum quæstio suboriri, statuerunt, & ordinauerunt, quod ostia cellarum prædictarum per totum debeant fenestrari, sicut & prout prælatus eiusdem monastery, atque loci videbit conuenire. VII.

Item statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus

cano-

canonicus, vel conuersus, siue dedicatus aliquam negotiationem, vel mercationem, vel aliquem alium contractum, obligationem, mutuum, seu socida, vel locationes facere præsumat absque sui prælati licentia speciali. Et si quis contrafecerit, puniatur arbitrio sui prælati: pœnas alias statutas à iure communi, & constitutionibus antedictis nihilominus incursurus.

Statuerunt etiam, & ordinauerunt, quod nullus subditus conspirationem aliquam faciat contra suum prælatum, quam si fecerit, & eam non reuelauerit infra triduum dicto suo prælato, quod triduo elapso sit excommunicationis vinculo innodatus. Vt in singulis monasterijs, atque locis prædictis vigeat obseruantia regularis, statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus prælatus monasterij, Ecclesiarum, & locorum prædictorum teneatur recipere in canonicum, vel pro canonico habere aliquem, qui portauerit habitum in monasterio, ac loco, & professionem non fecerit tacitam, vel expressam: licet receptus fuerit in dicto monasterio, vel ei, seu alij de ipso recipiendo promissum: constitutione de eiectis, & fugitiuis se non extendente ad eales, sed solummodo ad illos, qui habitum portauerint, & professionem tacitam, vel expressam fecerint.

Item statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus ludat ad aliquem ludum taxillorum, vel ex proposito suam exhibeat præsentiam corporalem: & si quis contrafecerit, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto, per superiorem suum, siue per aliquem præsidentium absoluendus. Vanitatis, & scandali materiam cupientes pro viribus amputare statuerunt, & ordinauerunt, quod nullus cantet contilenas laicales cum laicis, vel coram laicis extraneis. Et si quis contrafecerit, debeat ieiunare in sequenti die in pane, & aqua. Et à prima vice in antea, quo commiserit antedicta, sit excommunicationis vinculo innodatus, à quo possit absolui subditus à suo prælato, & prælatus à quo maluerit sacerdote, iniuncta sibi pro modo culpæ pœnitentia salutari. Vt monasteria, & loca iam dicta debitis officijs non fraudentur, statuerunt, & ordinauerunt, quòd non surgentes ad matutinum legitimo impedimento cessante, illa die abstineant se à vino.

Item statuerunt, & ordinauerunt, quòd singulis diebus singuli teneantur in vesperis, & matutino facere commemorationem de Beato Augustino, præter in festis duplicibus, & principalibus. Et ne erga prædictũ Dominum Papam impensi beneficij de præsenti ingrati existere videantur, statuerunt, & ordinauerunt, quòd quilibet sacerdos ordinis, & prouinciæ suprascriptæ teneatur dicere vnam missam singulis annis pro Domino suo Papa prædicto ipso viuente: & ipso decedente, quod Deus auertat, vltra communes à iure communi exequias, in qualibet Ecclesia conuentuali debeat anniuersarium celebrari: & quilibet sacerdos debeat pro ipsius anima vnam mißam celebrare. Quoniam ex mandato Apostolico tenetur capitulum memoratum prouidere de loco, accommodo, & securo, vbi liber bullatus bulla Papali constitutionum, & ordinationum suarum debeat perpetuis futuris temporibus custodiri, mandato prædicto parere volentes, prouiderunt, statuerunt, & ordinauerunt præsidentes, & totum capitulum antedictum, quòd dictus liber bullatus constitutionum, & ordinationum prædictarum in Monasterio Sancti Petri in cœlo aureo Papien. vbi corpus egregij Doctoris sancti Augustini residere noscitur tumulatum, reponatur, & ibidem debeat perpetuis futuris temporibus custodiri. Cum aliquarum constitutionum præsentium transgressores incursuri sint excommunicationis sententiam ipso facto, volentes dicti præsidentes eorum animarum periculis præcauere, statuerunt, & ordinauerunt, quòd quilibet præsidentium eorundem insolidum plenam habeant potestatem transgressores ipsorum à sententia excommunicationis huiusmodi absoluendi, & super irregularitate, si quam forsan incurrerunt, dispensandi, iniuncta ei pro modo culpæ pœnitentia salutari. Denique volentes, vt dictarum constitutionum, & ordinationum memoria perpetuis futuris temporibus habeatur, & adimpleantur, quæ in constitutionibus huiusmodi continentur, statuerunt, & ordinauerunt, quod quilibet prælatus teneatur infra annum, ex nunc computandum, habere constituciones Papales, & præsentes factas in capitulo supradicto in forma autentica, & sub sigillo Domini Abbatis monasterij Sancti Petri in cœlo aureo Papien. sub pœna suspensionis promulganda ad arbitrium ipsius Domini Abbatis.

Quæ quidem statuta, constitutiones, & ordinationes, & omnia singula suprascripta, acta, ordinata, statuta, & completa fuerunt per prædictos præsidentes, & per totum capitulum supradictum. Et de eorum mandato lecta, & publicata fuerunt per Augustinum Paniciarium notarium infrascriptum, & dictorum præsidentium, & capituli scribam. Anno à Natiuitate Domini Millesimo Trigentesimo Quadragesimo, Indictione Octaua, die vltima Mensis Augusti, in dicto monasterio sancti Petri in cœlo aureo Papien. præsentibus Petro Selasenato Canonico sanctæ Mariæ in Pertica Papien. Augustino Selasenato Canonico sanctæ Mariæ Canonicæ Perroni Papien. Fratre Apolonio, & Fratre Georgio canonicis dicti monasterij, & Domino Francisco de Varano Clerico Parmen. Vicario Domini Episcopi Papien. testibus ad prædicta vocatis, & rogatis.

Caput quadragesimum quintum.

De varijs Congregationibus Canonicorum Regularium, ac in primis de Congregatione Lateranensi S. Frigdiani.

I. Praeter Generales reformationes, alias complures, priuatas tamen nonnulli viri sācti zelo diuini cultus, & sanctæ religionis succensi, varijs in locis, ac temporibus moliti sunt, iuxta quas reformationes, variæ in Ecclesia Dei Canonicorum Congregationes subsliterunt, quibus illa tanquam Regina summi Principis Sponsa varietate circumamicta multipliciter fuit decorata. Hæ fuerunt ex Italicis nostra Lateranensis per Gelasium Augustini discipulum sub Leone Primo fundata, & per Alexandrum reparata, ac demum per Eugenium Quartum ex Canonicis Frigdionarijs instaurata. Secunda Lucensis sancti Frigdiani. Tertia Mortariensis sanctæ Crucis in Longobardis. Quarta Portuensis in littore Adriatico apud Rauennam. Quinta sanctæ Mariæ ad Rhenum propè Bononiam. Sexta sanctæ Marię deCrescentiaco apud Mediolanum. Septima sancti Marci apud Mantuam, quanquam illa non tam distincta congregatio in ordine canonicorum regularium Diui Augustini, quàm nouus ordo canonicorum distinctus ab ordine Diui Augustini possit nuncupari. Octaua sancti Saluatoris Bononiensis. Nona sācti Spiritus Venetiarum. Decima sancti Petri de Monte Corbulo in Hetruria. Ex Gallicanis verò prima sancti Rufi propè Valentiam in Delphinatu. Secunda sancti Victoris apud Parisium. Tertia sancti Laurentij de Vltio in Delphinatu. Ex Hispanicis sanctæ Crucis Colimbricensis. Ex Belgicis prima sancti Nicolai de Aroasia. Secunda sanctæ Mariæ Vallis viridis. Tertia Vuindesimensis. Quarta Nussiensis in Diœcesi Coloniensi. Ex Germanicis Omnium Sanctorum Ciuitatis Olomutiensis, ac tandem ex Orientalibus sancti Sepulchri Ierosolimitana. De quibus congregationibus, excepta tamen nostra Lateranensi, de qua libro sequenti specialiter agendum erit, vt consequenter eodem ordine aliquid dicamus, ea quæ, vel ex antiquis Chronicis dictarum Congregationum, vel ex illarum Archiuis, vel aliàs ex autoribus fide dignis aucupari potuimus, fideliter reddemus: vnum ante omnia præmittentes, hoc nomen, Congregatio, duobus modis posse vsurpari. vno modo iuxta latam significationem, secundum quam omnis hominum cœtus in vna domo, & sub vno capite degentium Congregatio vocari potest, iuxta quam acceptionem frequens est nomen Congregationis, ac illius vsus in vetustioribus decretis Summorum Pontificum, & sacrorum Conciliorum: altero verò modo magis strictè, prout significat collectionem multorum collegiorum personarum regularium in vnum cœtum, & sub vno capite eisdem institutis, ac legibus viuentium. Iuxta quam acceptionem nomine Congregationis in præsentiarum vtemur: nam iuxta priorem acceptionem idem esset, singularum congregationum origines inquirere, ac singulorum monasteriorum origines, & fundationes peruestigare.

Igitur de prædictis congregationibus aliquid dicturi, à congregatione Lucensi sancti Frigdiani nuncupata, quippe quæ cæteris omnibus, excepta Lateranensi, tum vetustate, tum etiam dignitate præstiterit, initium desumemus. Huius itaque congregationis si primam originem, & fundationem inquiramus, dubium non est, in sanctum Frigdianum Lucanæ Ciuitatis Episcopum eam referri oportere. Hic enim sanctissimus Præsul ex Canonico regulari Ecclesiæ Lateranensis prædictæ ciuitatis Episcopus à Pelagio I. circa annum à Saluatoris nostri Natiuitate 556. destinatus, Ecclesiam in honorem trium Leuitarum Stephani, Laurentij, & Vincentij fundauit, ac in ea congregationem canonicam sub Diui Augustini regula constituit in qua vsque ad extremum diem vixit, in eadem Ecclesia tumulatus, quæ postea eidem sancto Frigdiano fuit nuncupata, in qua ipsa canonica institutio semel inchoata, per tot annorum vicissitudines, & temporum angustias continuata successione vsque in hodiernum diem Deo, & Beato Frigdiano protegentibus perseuerat. Verùm quo tempore canonici Frigdiani cœperint ad alias Ecclesias regendas vocari, & in congregationem multorum collegiorum coalescere, videtur id sub Alexandro II. circa annum 1060. primitus contigisse. Nam cum dictus Pontifex ex Lucensi Episcopo ad Pontificalem dignitatem esset sublevatus, canonicos sancti Frigdiani, quorum sanctissima conuersatione plurimum fuerat oblectatus, cum omnibus bonis dictæ Ecclesiæ sancti Frigdiani sub protectione, ac defensione immediata Sedis Apostolicæ suscepit per suum priuilegium illis factum sub 3. Idus Octobris anni 1068. quod incipit: *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei. Canonicis Ecclesiæ S. Frigdiani, eorumq. successoribus in perpetuum. Quoties à nostris filijs illa poscuntur, quæ ab æquitatis ratione non discrepant, &c.* Et infra ita subiungit: *Quapropter ego Alexander Sanctæ, & vniuersalis Romanæ Ecclesiæ Pontifex, & Ecclesiæ sanctæ Lucensis Episcopus inclinati precibus vestris, & sperantes meritis, & intercessionibus B. Frigdiani apud tremendum iudicem adiuuari suscipimus, sub defensione Apostolicæ Sedis, quidquid in maritima eidē sāctissimi Frigdiani Ecclesiæ pertinere videtur, videlicet in riuo &c. vt ab hac hora in antea cōsistāt, & permaneat supradictæ res in potestate vestra presbyteri, & diaconi, et subdiaconi, siue etiā clerici, qui in præfata Ecclesia modo ordinati ejus, vestro-* II.

vestrorumq; successorum, qui ibi in antea ordinati fuerint, & officium Dei ibi fecerint. Et licet in dicto priuilegio Regularis illorum institutionis, & obseruantiæ non meminerit, meminit tamen illius successor Paschalis Secundus in altero priuilegio, quod incipit. *Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis in Christo filijs Rothoni Præposito, & eius fratribus in Ecclesia Beati Frigdiani regularem vitam professis, eiusq; successoribus in eadem Religione permansuris in perpetuum. Desiderium, quod ad Religiosorum propositum &c. Datum Lucæ per manum Ioannis S. R. Ecclesiæ Diaconi Cardinalis, quinto Calend. Nouembris, Indictione 13. anno Dominicæ Incarnationis 1105. Pontificatus autem Domini Paschalis Secundi Papæ, sexto.* Qui Pontifex in alijs literis Præposito seu Priori sancti Frigdiani directis (videmus enim caput illius Collegij nunc Præpositum nunc Priorem vocari) de continuatione canonicorum regularium in dicta Ecclesia vsque ad sua tempora sic scribit. *Itaque vsque ad nostra hæc tempora semper in ipsa Canonica idem ordo viguit, cuius initij memoria non extat in contrarium, ab ipsa primaria sui institutione etiam ante magni Gregorij tempora: nam & ipse B. Gregorius in lib. Dialogorum ipsius Sancti Viri miraculum refert.*

Porro ipse Alexander Secundus Summum Pontificatum adeptus, qui antea ex Canonico Regulari Lateranensi Episcopus Lucensis fuerat ordinatus, regularem obseruantiam in Ecclesia Lateranensi fere collapsam animaduertens, accitis sancti Frigdiani Canonicis, illam reformauit: idem etiam præstitit in Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem, cuius exemplum æmulati multi Episcopi, & viri religiosi, ac pij certatim dictos sancti Frigdiani Canonicos ad suas Ecclesias reformandas postulare, vel nouas erigere, ac in illis dictos Canonicos instituere cœperunt: atque ita factum est, vt breui vnum sancti Frigdiani monasterium in Congregationem multorum Collegiorum succreuerit, cuius caput erat Præpositus, siue Prior sancti Frigdiani, qui Prior Generalis vocabatur, sicut patet ex multis scriptis vetustis, & authenticis in pergameno, ac etiam ex literis vnionis monasterij sancti Frigdiani nostræ Lateranensi Congregationi, quæ sunt Romæ in Archiuo sanctæ Mariæ de Pace, quas ipse vidi. Catalogus verò Ecclesiarum, seu monasteriorum dictæ Congregationis hic est.

III. PRimum monasterium sancti Frigdiani, quod erat caput supremum totius Congregationis, à quo cætera monasteria tanquam illius membra pendebant: nam ad Priorem, & Capitulum sancti Frigdiani spectabat Priores, siue Rectores in cæteris Ecclesijs, & Monasterijs dictæ Congregationis instituere, vel saltem à proprijs Capitulis electos confirmare, vt patet ex multis collationibus, & confirmationibus, quorum instrumenta seruantur in dicto monasterio, ac etiam Romæ in monasterio sanctæ Mariæ de Pace. De hoc monasterio dictum est supra cap. 20. & dicemus lib. 3. in Congregatione Lateranensi, cui nunc cum aliquot illius membris est vnitum.

Secundo loco numerari posset monasterium Lateranense, quod sub Alexandro II. per canonicos s. Frigdiani fuisse reformatum, qui Archiuum ipsius Basilicæ Lateranensis lustrauit Onuphrius in lib. de Septem Vrbis Ecclesijs in Ecclesia s. Crucis in Ierusalem, hisce verbis testatur. *In ea verò Ecclesia s. S. Crucis Alexander II. Canonicos Regulares Cõgregationis S. Frigdiani ab se Laterani etiam restitutos locauit, qui eam &c.* Confirmant literæ Anastasij Quarti ad Ioannem Priorem, & Canonicos Lateranenses datæ anno 1154. in quibus ad exemplar Alexandri Papæ prædecessoris sui Ecclesiam ipsam Lateranensem Apostolicę Sedis priuilegio communiuit, statuens vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini regulam &c. Verùm quod idem Pontifex in dictis literis ipsam Sacrosanctam Lateranensem Basilicam nulli alteri subesse, quin potius cęteris omnibus præesse iure, ac meritò voluerit, illa eiusdem priuilegij verba indicant. *Adhibentes suggestione, & voluntate fratrum nostrorũ Cardinalium Episcoporum sanximus, vt eadem Ecclesia tanquam principalis mater, & Domina omnino libera sit, & nulli penitus nisi soli Romano Pontifici sit subiecta.* Idcirco monasterium Lateranense non inter membra Congregationis s. Frigdiani, sed veluti caput Congregationis ab illo nuncupatæ cõstituendum erit. hoc satis, eiusdem prorsus instituti Lateranenses, & s. Frigdiani Lucensis canonicos extitisse.

Tertium monasterium fuit s. Crucis in Ierusalem de Vrbe, quod per Alexandrum II. ex canonicis s. Frigdiani fuit reformatum, ac instauratum, vt proxime dictum fuit: quam etiam ob causam decreto Lucij II. statutum est, vt presbyter Cardinalis s. Crucis non nisi de gremio dicti Capituli, vel de Congregatione s. Frigdiani sumeretur. vide quæ diximus supra cap. 16.

Quartum s. Mariæ nouæ de Vrbe, quod Haymericus S. R. E. Diaconus Cardinalis à Calisto III. creatus cum sua Ecclesia instaurauit, ac in eo sancti Frigdiani canonicos authoritate Apostolica instituendos curauit, pro cuius institutionis firmitate ab Innocentio II. priuilegium obtinuit, vt Diaconus Cardinalis dictæ Ecclesiæ non nisi de gremio Congregationis s. Frigdiani crearetur: quod ab alijs Pontificibus Cœlestino II. Lucio II. Eugenio III. Adriano IV. & Alexandro III. fuit confirmatum. de quo vide supra cap. 16.

Quintum s. Mariæ Castri Montis Belli nuncupati in agro Bononiensi quintodecimo circiter milliario à ciuitate distans, quod Illustriss. & Religiosissima Comitissa Mathildis ante annum 1110. ædificauit, & multis prædijs, ac redditibus attributis locupletauit. vide lib. sequenti in Congregatione Lateranensi: nam istud monasteriũ nostræ Congregationi fuit vnitum. fuisse verò de Congreg. s. Frigdiani testatur Chronica vetustissima in pergameno manu scripta ex Canonica nostra Portuensi transmissa.

Pp Sextum

IV. Sextum sancti Marci ciuitatis Ferrariæ ab eadem Comitissa Mathilde ædificatum, & magnificentissimè ditatum, ac dotatum circa annum salutis 1083. vel vt alijs placet, anno 1071. nunc monachi s. Benedicti congregationis Cassinensis illud obtinent, & dicitur monasterium s. Benedicti, de quo vide supra cap. 22.

Septimum s. Saluatoris vici Airoli nunc corrupto vocabulo Ficaroli in Episcopatu Ferrariensi, quod eidem monasterio s. Marci, siue s. Benedicti monachorum Cassinensium vniuit Sixtus IV. meminerunt huius monasterij Innocentius II. in priuilegio Attoni Priori, & canonicis s. Frigdiani concesso anno Christi 1133. iij. nonas Octob. Cœlestinus II. in altero priuilegio concesso priori, & fratribus s. Frigdiani, v. Idus Decemb. 1143. & Eugenius III. in altero priuilegio eisdem Priori, & canonicis facto anno 1145. iij. Idus Aprilis. Vide supra c. 22.

Octauum S. Martini ciuitatis Senarũ, cuius Prior Pontificalibus insignijs in sacris vtebatur, de quo dictum est supra cap. 20. Huius meminit Innocentius Secundus in priuilegio concesso Attoni Priori, & fratribus s. Frigdiani 16. Calend. Maij 1133. quod incipit: *Quoniam sine vera &c.*

Nonum s. Pantaleonis Lucæ, cuius Ecclesiam idem Innocentius per suas datas Calend. Nouembris anni 1137. Priori, & canonicis s. Frigdiani reformandam, & regendam commisit, sub istis precisis verbis: *Atque Ecclesiam s. Pantaleonis, ad reformandum in ea religionem, & locum ipsum tam in spiritualibus, quàm in temporalibus Deo propitio meliorandum, cum omnibus scilicet, quæ in præsenti Indictione iustè, ac laudabiliter ad illos pertinere noscuntur, Apostolica vobis dispensatione committimus, vt videlicet, quandiu ibi religio durauerit, idem venerabilis locus in vestra dispositione, vestroq; regimine absque alicuius contradictione consistat.* Hoc monasterium cum Ecclesia puto funditus euersum, quandoquidem in monasteriorum Catalogo, & Ecclesiarum Episcopatus Lucensis nulla omnino mentio de illis modo habeatur.

Decimum Prioratus s. Saluatoris in Mustiolo nuncupatus dictæ Ciuitatis, in quo Prior cum quatuor canonicis degere consueuerant, ab Innoc. II. anno 1140. Priori, & canonicis s. Frigdiani traditus. cuius concessionem Cœlestinus II. & Eugenius III. suis diplomatibus firmauerunt. Hic Prioratus cum suo capite nunc nostræ congregationi est vnitus, in quo vnus Prior cum nonnullis canonicis degere consueuerunt.

Vndecimum s. Andreæ oppidi Carrariæ Lunensis siue Sarzanensis diœcesis, quod cum quibusdam capellis, & Ecclesijs parochialibus Priori, & canonicis s. Frigdiani donauit Gotifredus Episcopus Lunensis consentiente, & probante Eugenio III. per suas datas quinto Idus Maij 1150. & Anastasius Quartus concessionem confirmauit per suas datas anno 1154. quarum initium est. *Anastasius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Priori sancti Andreæ de Carraria, & eius fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis &c.* & Alexander III. per alias datas 12. Calend. Ianuarij anno 1160. istud monasterium cum suo capite fuit vnitum nostræ congregationi per Leonem X. de quo lib. sequenti.

Duodecimum Sanctorum Quadraginta martyrum olim extra ciuitatem Taruisinam, nunc intra ipsam Ciuitatem, quod ad congregationem s. Frigdiani spectauisse, indicant literæ Apostolicæ Alexandri Tertij anno 1172. emanatæ, in quibus inter alia statuitur, vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini Regulam, & institutionem ordinis Ecclesiæ s. Frigdiani, in eodem loco institutus esse dignoscebatur, perpetuis ibi temporibus inuiolabiliter obseruaretur, istud monasteriũ cum incuria Prælatorum paulatim canonicis esset destitutum, & eius ædificia laberentur, erat enim commendatum Prioribus secularibus, anno 1412. per Gregorium XII. nostræ congregationi Lateranensi reparandum, est vnitum. V.

Decimumtertium S. Frigdiani de Saccis in ciuitate Bononiæ, quod fuisse olim monasterium, & sedem Prioris Generalis s. Frigdiani monstratum est supra c. 23. nunc cum monasterio s. Frigdiani vnitũ congregationi Lateranensi, sed canonicis destitutũ.

Decimumquartum s. Frigdiani ciuitatis Pistoriensis, quod fuisse membrum dictæ congreg. constat ex nonnullis actis inter Abbatem s. Michaëlis Pistoriensis, & Priorem dicti monasterij s. Frigdiani ciuitatis Pistorij, quorum exemplum in pergameno est Romæ in Archiuo s. Mariæ de Pace: nam cum Abbas s. Michaëlis anno 1350. eundem Priorem coram Episcopo Pistoriensi citari fecisset, dictus Prior comparens protestatus fuit de non competentia Iudicis, quòd illius Prioratus esset membrũ congregationis s. Frigdiani Lucensis, & iurisdictioni Prioris Generalis s. Frigdiani immediatè subiectũ, & exemptum à iurisdictione Ordinarij.

Præter supradicta loca, quæ omnia fuerunt olim Conuentualia, habuit hæc congregatio alios Prioratus quamplures, & Ecclesias parochiales tum in dicta ciuitate, & Episcopatu Lucensi, tum in alijs Episcopatibus, inter quos sunt etiam nunc Prioratus SS. Quirici & Iulitæ in oppido Casij diœcesis Bononiensis, cum Ecclesia Parochiali SS. Stephani & Laurentij eiusdem loci, & diœcesis. Item Prioratus s. Bartholomæi de Colonato. Prioratus s. Petri de Auentia. Item Prioratus s. Michaëlis de Gragnano in Episcopatu Lucensi Prioratus quoque S. Mariæ Magdalenę loci Castri Franchi, qui circa annum 1340. Conuentualis fuisse conijcitur ex nonnullis scriptis vetustis, & authenticis in monasterio nostro s. Mariæ de Frisonaria existentibus: nã cum vacante Prioratu dicti monasterij s. Mariæ de Frisonaria illius canonici ad electionem noui Prioris anno 1345. sub die 12. mensis Maij deuenissent, tandem illorum elegerunt fratrem Matthæum fratrem Conuentus, & loci, & ordinis fratrum de Castro Francho vallis Arni Lucanæ diœcesis, vt in Actis habetur. nisi fortè præter dictum Prioratum VI.

erat

erat aliud monasterium canonicorum regularium in præfato oppido Castri Franchi. Ad monasterium verò S. Frigdiani spectant etiam nunc Ecclesiæ parochiales s. Leonardi in ciuitate Lucana, SS. Hyppoliti, & Cassiani loci Motiliani cum alijs, de quibus lib. sequenti dicetur. Ad idem monasterium spectabat Ecclesia s. Bartholomæi de monte Scalocchio. Volaterranæ diœcesis, vt patet ex quodam mandato facto Domno Ioanni canonico s. Frigdiani à Priore, & canonicis dicti monasterij an. 1498. die 5. Octobris. rogato per Petrum quondam Ioannis Pauli de Prisalla.

VII. EX ista congregatione multi viri sanctitate, literis, dignitate præclari, & S. R. E. Cardinales prodierunt. Prior etiam s. Frigdiani multis, ijsq; præcipuis priuilegijs per sedem Apostolicam fuit decoratus, quorum plura nunc retinet, de quibus lib. sequenti fusior erit sermo.

Habitus canonicorum dictæ cōgregationis idem omnino est cum habitu canonicorū nostrorum Lateranensium; nisi quod referente Augustino Ticinensi in Dilucidario parte 1. præfatione 28. *Apud S. Frigdianum Lucæ (formalibus eius verbis vtor) Canonicè antiqui ab anno 1440. mutauerunt Cappam in Mantellum: tamen antiquitus indistinctè omnes regulares canonici regulariter viuentes vtebantur cappis apertis à parte ante, more canonicorum regularium congregationis Lateranensis, & quod dicti canonici sancti Frigdiani tali cappa vterentur*
VIII. *antiquitùs, testantur imagines vetustissimæ, post altare maius Lucæ in dicta Ecclesia sancti Frigdiani, quas tempore meo Dominus Pasquinus Prior aboleri fecit: sed in marmoreo sepulchro vetustissimo coram maioris capellæ altari adhuc eundem habitum præ se ferunt imagines sculptæ. & vt à fide dignis accepi, Dominus Gulielmus Cinamus dicti Pasquini prædecessor primus ille fuit, qui in suis canonicis cappas mutauit in mantellum.* Hæc Ticinensis ibidem, qui eadem scribit de canonicis regularibus sancti Petri in cœlo aureo Papiæ.

Sed nec illud omittendum, quod idem autor scribit in Propugnaculo par. 4. cap. 22. anno Domini 1410. existente Priore s. Mariæ de Frisonaria Ven. Patre Domno Leone de Carate, qui vnus extitit è primis Frigdionariæ reformationis autoribus, rogante Domino Vincontio Ianotto Priore s. Frigdiani, missos esse ex monasterio de Frisonaria nonnullos canonicos ad idem s. Frigdiani monasterium reformandum; facta eis ad id facultate à Priore, & canonicis Frigdionarijs, sub forma instrumenti publici, rogiti per Raphaëlem quondam Nicolai Benedicti notarium publicum Lucensem: quod tam sanctum opus, vtinam contraria nonnullorum studia vitæ laxiori indulgere cupientium non impediuissent: multa enim monasteria dictæ congregationis, quæ soluta regulari disciplina vel penitus exciderunt, vel ad alios transiere, in ordine canonico, & sub regula canonica mansissent. Verùm vt procliue est hominibus meliora quidem probare, sed deteriora sequi, antiquis s. Frigdiani canonicis contraria in studia tunc diuisis, eius loci reformatio è manibus dissiluit. tandem verò multis dictæ congregationis monasterijs partim canonicis destitutis, partim etiam autoritate Apostolica per aliorum ordinum regulares reformatis, ipsi canonici s. Frigdiani, quod erat caput totius congregationis cum decem Prioratibus nostræ congregationi reformandum obtulerunt, probante Leone X. anno Christi 1517. iij. Octobris.

Caput quadragesimumsextum.

De Congregatione Mortariensi Sanctæ Crucis nuncupata.

EST oppidum apud Insubres in planitie, quæ Papiensem Comitatum à Nouariensi disterminat, à syluis, & nemoribus sylua bella olim nominatum: sed post cladem à Desiderio Rege Longobardorum acceptam, qui cum Carolo magno de summa Regni certans, ibidem exercitu cum Regno amisso, captus cum filijs, & interfectus Regno Longobardorū finē dedit, Mortarium, siue Mortaria deinceps nuncupatum. Prope dictum oppidum anno circiter 1080. sedente in Pontificatu Gregorio huius nominis VII. Dominus Adamus clericus Mortariensis vir Religiosus, pius, & satis diues in suo prædio, quod erat ad partem Occidentalem Ecclesiā in honorem Dei, & S. Crucis magnificentissimam cum monasterio ædificauit, vbi familiam Religiosorum regulariter viuentium collecturus, primùm monachos ex monasterio s. Michaëlis (arbitror fuisse monasterium de Lastella apud oppidum Auillianum, cuius autor supplementi lib. 12. sub anno 985. meminit) eorum Abbate concedente, obtinuit. Verùm exacto triennio dimissis monachis clericos secundum B. Augustini regulam viuentes acciuit: quibus ex diuersis locis concurrentibus breui monasterium numero canonicorum, & cultu religionis auctum est adeò, vt ab eodem Gregorio VII. sub speciali sedis Apostolicæ tutela recipi meruerit. Primus loci Præpositus fuit Domnus Gandulphus de Garlasco pago diœcesis Papiensis, vir Religiosus, & timens Deum, sed qui senex ad curam monasterij euectus, in regimine paucos annos egit: cui defuncto suffectus fuit D. Ayraldus ex oppido Galtiniago Comitatus Nouariensis, qui postea fuit Archiepiscopus Ianuensis; quo moderante attributi sunt monasterio Mortariensi tres Prioratus, nimirum s. Andreæ de Ticineto, s. Mariæ de Carbonaria cum Xenodochio adiacente in Episcopatu Papiensi, & s. Andreæ de Olengo in Nouariensi. Altare maius cōsecrauit Vrbanus Papa II. an. 1097. 18. Calend. Octob. cum pluribus Episcopis diuersarum Prouinciarum in honorē s. Crucis, & B. Mariæ, & omnium Apostolorum, dūm in Gallias proficisceretur, confirmatis priuilegijs à Gregorio VII. factis, alijsq;

pluribus adiectis : Sed & Innocentius II. an. 1132. ix. Calend. Maij in Italiam reuertens locum visitauit, & altare in parte Septentrionali in honorem Sanctorum Apostolorum Petri, & Iacobi filij Zebedæi, & Stephani protomartyris cum tota Ecclesia intus, & extra consecrauit. Hæc omnia ex tabularijs vetustissimis manuscriptis in pergameno dicti monasterij. Ecclesiæ verò sanctæ Crucis à se consecratæ meminit idem Innocentius in priuilegio directo Alphano præposito, eiusq; fratribus, quod incipit : *Officij nostri hortatur autoritas &c.* Dato anno 1134. Cæterùm odore sanctæ conuersationis canonicorum Mortariensium in dies crescente, & per vicinas ciuitates iugiter se diffundente, ijdem canonici breuissimo interuallo in amplam congregationem multorum collegiorum succreuerunt: nam ante datum priuilegium ab Innocentio II. iam quatuordecim Ecclesias, partim præpositure, partim prioratus titulo decoratas obtinebant, ab ipso verò Innocentio II. vsque ad Vrbanũ III. aliæ plures sunt additæ, sicut ex priuilegio ipsius Vrbani Præposito & canonicis Mortariensibus facto colligitur, quod vetustate exesum Ioannes XXII. renouauit. Omnium verò monasteriorum, & ecclesiarum dictæ congregationis catalogus ex priuilegijs Pontificijs, & alijs scriptis authẽticis dicti monasterij collectus, hic subijcitur.

II. PRimum monasterium, quod erat caput totius congregationis, & illius Præpositus in scripturis publicis vocabatur Præpositus Generalis, à quo cæteri Præpositi, & Priores vt membra à capite pendebant, erat ipsum monasterium S. Crucis.

Secundum Prioratus S. Mariæ de Carpenzago in Archiepiscopatu Mediolanensi: hanc Ecclesiam nonnulli putant fuisse eandem cum illa S. Mariæ de Crescenzago, siue de Crescentiaco tertio milliario foris portam orientalem à ciuitate distante, quod non credo: quia tempore Vrbani Papæ III. in cuius priuilegio Ecclesia S. Mariæ de Carpenzago refertur inter membra congregationis Mortariensis, Ecclesia S. Mariæ loci Crescenzagi erat caput congregationis, sicut patet ex priuilegio eiusdem Vrbani III. quo monasterium S. Georgij de Brinate à se in suo paterno allodio fundatum Præposito, & fratribus de Crescentiaco regendum tradidit, in quo inter alia hæc habentur: *Statuimus igitur, vt de Collegio Ecclesiæ vestræ sit in ipsa Præpositus, & tantus canonicorum numerus, quantus de facultatibus ipsius Ecclesiæ possit commodè sustentari; & vt in ipsa Ecclesia S. Georgij Ordo canonicus secundum Dei timorem, & B. Augustini regulam, atque institutionem vestram perpetuis temporibus inuiolabiter obseruetur:* Addo, Ecclesiam S. Mariæ de Crescentiaco seu Crescenzago non nisi circa an. 1140. fundatam: At istius de Carpenzago mentio habetur in priuilegio Innocentij II. dato anno 1133. Puto igitur hunc prioratum ad clericos seculares transisse.

Tertium Præpositura S. Marcelli in ciuitate Papiæ conuentualis, de qua dictum est supra, in qua fuerunt canonici regulares vsque ad annum 1510. nunc habet nonnullos clericos seculares.

Quartum Præpositura S. Victoris eiusdem ciuitatis Conuentualis, in qua manserunt primo canonici, deinde canonissæ regulares, quæ postea trãslatæ sunt intra ciuitatem ad aliud monasterium eiusdem Ordinis, & monasterium S. Victoris dirutum. nisi fuerunt duo monasteria eiusdem nominis.

Quintum Prioratus S. Mariæ loci Carbonariæ, quem à temporibus Innocentij II. vsque in præsens canonici regulares tenuerunt. Hic Prioratus anno 1524. nostræ congregationi est vnitus.

Sextum S. Cassiani in oppido Mortarij, in eo erectum est collegium canonissarum regularium nostrę congregationis, concedentibus Præposito, & canonicis sanctæ Crucis.

Septimum Prioratus S. Petri de Cantiano nunc de Cereto vnitus monasterio S. Crucis, vt eius membrum.

Octauum Prioratus S. Mariæ apud Castrum Gemitum vulgo Zem, quod Castrum attinet ad iura monasterij sanctæ Crucis, sicut patet ex processibus factis in causa contra illos de Porris, & illos de la Pergola vsque ad annum 1593. qui sunt Romæ in Archiuo S. Mariæ de Pace. verùm potestate seculari vsurpatum.

Nonum Prioratus sancti Andreæ apud Ticinetum in Episcopatu Papiensi, de quo proximè dictum fuit.

10. PRioratus sancti Andreæ apud Castrum S. Saluatoris in Episcopatu Casalensi. cum Ecclesia parochiali S. Syri eidem annexa, qui ob reseruationes collationum, & indulta Apostolica in discrimen sæpe adductus, tandem anno 1482. per Sixtum IV. vnitus fuit canonicæ sanctæ Mariæ de Castello ciuitatis Alexandriæ nostræ congregationis. III.

11. Prioratus sancti Iacobi de Strata prope Nouariam, vnitus canonicæ nostræ sanctæ Mariæ Gratiarum.

12. Præpositura sanctæ Mariæ de Aggere in agro Nouariensi.

13. Præpositura sancti Stephani de Bornago in eodem agro Nouariensi, quæ monasteria cum antea essent inuicem vnita Sixtus IV. anno 1472. cum Prioratu S. Iacobi præfato, canonicæ S. Mariæ Gratiarum vniuit.

14. Prioratus S. Andreæ de Olengo diœcesis Nouariensis, manet vnitus monasterio sanctæ Crucis Mortariensis.

15. Præpositura sancti Gratiani in ciuitate Vercellensi, quam Sixtus IV. ad instantiam fratris Petri de Riarij Vercellensis Episcopi, ac eiusdem Pontificis nepotis canonicis Mortariensibus abstulit, monasterium monialibus ordinis sanctæ Claræ concessit, redditibus illius mensæ Episcopali applicatis.

16. Prioratus sanctæ Mariæ apud Blanchetam in Episcopatu Vercellensi.

17. Prioratus S. Agathę Castri Pontisturæ, cuius

cuius Prior vltimo Capitulo Generali prædictæ congregationis Dertonæ anno 1448. interfuit, nunc vnitus Canonicæ nostræ sanctæ Mariæ montis Cretæ.

18. Prioratus sancti Laurentij in suburbio ciuitatis Hypporediæ, de quo monasterio dictum est supra cap. 28.

19. Prioratus s. Andreæ de Braida in territorio Astensi, sed in Episcopatu Taurinensi, de quo ibidem sermo est habitus.

IV. 20. PRæpositura s. Andreæ de oppido Cherij diœcesis Taurinensis, de qua similiter ibi dictum est. nunc monasterium obtinent quædam moniales ordinis Cisterciensis.

21. Archipresbyteratus s. Petri ad Neuias in Episcopatu Albensi, cum capellis sancti Michaëlis, & sancti Iuliani vnitis, cuius Archipresbyter anno 1448. Capitulo Generali interfuit. nunc vnitus monasterio nostro sanctæ Mariæ nouæ Astensis.

22. Prioratus ipse sanctæ Mariæ nouæ Astæ, quod monasterium Sixtus Quartus anno 1472. nostræ congregationi attribuit. erat enim tunc commendatum, nunc Abbatiali dignitate ornatum.

23. Prioratus sanctæ Mariæ apud Castrum sancti Martini ciuitatis Astæ, cum capella sancti Martini à nobilibus de Solario fundatus, nunc vnitus monasterio sanctæ Mariæ nouæ dictæ ciuitatis.

24. Prioratus sancti Ioannis de Nitia, aliàs apud Lauerias in Episcopatu Aquensi, cuius Prior interfuit eidem Capitulo generali, nunc clericis secularibus commendatus. reperitur autem in Actis Capituli nostri Generalis celebrati anno 1592. Rauennæ quemdam clericum, qui dictum Prioratum tunc obtinebat, illum sub certis conditionibus nostræ congregationi resignare voluisse. cur autem resignatio effectum non habuerit, incompertum.

25. Prioratus sanctæ Trinitatis apud Gamundium cum Hospitali annexo sancti Rainerij.

26. Prioratus sancti Matthæi ciuitatis Dertonæ, in quo monasterio habitum est vltimum Generale Capitulum huius congregationis, nunc vnitum nostris Lateranensibus.

27. Prioratus sancti Ioannis apud Troncianum eiusdem diœcesis Dertonensis.

28. Prioratus sanctæ Mariæ apud Vesulam in eadem diœcesi, puro factos seculares.

29. Prioratus sancti Theodori de Fasiolo prope Ianuam, de quo vide supra cap. 27. nunc nostræ congregationi vnitus, & Abbatiali dignitate auctus.

V. 30. PRioratus sanctæ Mariæ de Albario in diœcesi Ianuensi, beneficium commendatitium. Eius Prior Capitulo generali supradicto interfuit.

31. Prioratus sancti Ioannis de Pauarano prope Ianuam. nunc obtinent Patres Societatis Iesu pro domo Nouitiatus.

32. Prioratus S. Mariæ de Priano eiusdem diœcesis. nunc vnitus monasterio nostro S. Theodori Ianuæ.

33. Prioratus s. Mariæ de Cassinellis apud Prianum, quem monachi s. Nicolai de Boschetto Congregationis Cassinensis anno 1451. à Nicolao V. impetrauerunt.

34. S. Petri de Prato distans octo milliaribus à ciuitate Ianuæ. nunc commendatum.

35. Præpositura s. Mariæ de Vineis ciuitatis Ianuæ. nunc collegium canonicorum secularium, de qua vide supra cap. 27.

36. S. Mariæ de Granarolo prope Ianuam. nūc monasterium tenent Fratres tertij ordinis s. Francisci.

37. S. Ioannis de Borbonino foris Ianuam in loco s. Petri de Arena. nunc commendatum.

38. Prioratus s. Matthæi siue Maphæi ciuitatis Placentiæ. nunc s. Cruci Mortariensi vnitus.

39. Prioratus s. Michaëlis apud Tangonum in Episcopatu Parmensi.

40. Præpositura s. Mariæ de Castello ciuitatis Alexandriæ, cuius Præpositus vltimo Capitulo generali interfuit, nunc vnita nostræ congregationi.

41. Prioratus s. Bartholomæi ciuitatis Alexandriæ, cuius similiter Prior eidem Capitulo interfuit, vnitus monasterio s. Mariæ de Castello.

42. Cœnobium Abbatiale s. Petri in cœlo aureo Papiæ, quod Honorius III. vniuit canonicis Mortariensibus ea conditione, vt ad illud caput totius congregationis transferretur. de quo lib. 1. dictum fuit.

Plures alias Ecclesias dicta congregatio obtinebat in diuersis Episcopatibus, quæ nescio, an conuentuales essent, ideo de illis dicere non curaui.

Præpositus Mortariensis maximis priuilegijs à Summis Pontificibus fuit exornatus, quæ ferè omnia adhuc retinet, de quibus lib. sequenti dicemus.

FLoruit verò congregatio Mortariensis multis viris sanctitate conspicuis, ex quibus fuit sanctus Guarinus Bononiensis, primum Cathedralis sancti Petri Bononiensis tunc regularis clericus, deinde arctioris vitæ desiderio ad Mortarienses profectus, ac in eorum collegium cooptatus; qui a Papiensibus aliquando in eorum Episcopum electus, & ne fugeret, in custodia positus, cum euasisset, à Lucio II. Summo Pontifice canonico regulari vocatus, & licet inuitus S. R. Ecclesiæ Cardinalis, & Episcopus Prænestinus ordinatus, cum eam Ecclesiam aliquot annis sanctissimè rexisset, plenus meritorum, & annorum sancto fine quieuit, in Sanctorum numerum relatus. ex antiquis Chronicis dicti monasterij, & monumentis Ecclesiæ Papiensis. Ex eadem prodierunt Ayraldus Mortariensis primum Præpositus, deinde Archiepiscopus Ianuensis, ab Vrbano II. anno 1099. creatus, cuius etiam meminit Augustinus Iustinianus in sua Historia sub eodem anno. Item D. Bernardus quartus eiusdem monasterij Præpositus, cui scribit Paschalis II. literas anno 1115. datas, postea Episcopus Papiensis, Albertus item Patriarcha Ierosolimitanus, qui fratribus Carmelitis regulam dedit circa annū 1171. VI.

cuius mentio habetur in literis Honorij III. quæ habentur in Bullario per Laërtium Cherubinum nuper compilato constitutione 8. inter constitutiones huius Pontificis. Item Iacobus Ianuensis Archiepiscopus anno 1341. creatus, quem idem Augustinus Iustinianus in præfata Historia Ianuensi sub anno 1343. ex ordine Mortariensi acceptum fatetur, sed vocat Iacobum de sancta Victoria, forsan quia assumptus fuerit ex monasterio sancti Victoris Papiensi. Item Obertus eiusdem monasterij Præpositus, deinde Episcopus Dertonensis, ad quē diriguntur literæ Lucij II. datæ anno 1144. Obertus alius Episcopus Bobiensis. Radolus antea Prior monasterij, deinde Episcopus Placentinus demum Albertus alter Episcopus Vercellensis, quorum omnium fit mentio in antiquis scripturis prædicti monasterij.

VII. Postea successu temporum idem monasterium varijs bellorum cladibus, & rapinis bonorum tum in seipso, tum in suis membris attritum fuit: sed & monasteria dictæ congregationis cœperunt clericis secularibus commendari: atque idcirco in bonis tum spiritualibus per negligentiam regularis disciplinæ, tum in temporalibus grauissimè labefactari. immo quædam illorum ab obedientia Generalis Præpositi subduci, vel sese subducere, renitentibus inferioribus locorum Prioribus vel Præpositis obedientiam, quam solemni iureiurando vouerant, suo capiti præstare. fouentibus etiam, ac fauentibus nonnullis, quorum intererat, illorum proteruiam frangere, & contumaciam castigare. Donec circa annum salutis 1448. cum esset Præpositus Generalis dicti monasterij quidam frater Raphaël de Altomonte ex Calabria oriundus; & vt erat vir pius, religiosus, & zelo Dei plenus, reformationi suæ congregationis tam in capite, quàm in membris totus incumberet, ipso iubente congregatum est Capitulum generale dictæ congregationis in ciuitate Dertonensi in monasterio sancti Matthæi, ad tractandum de modo ipsam congregationem reparandi, in quo quidem Capitulo nonnulla statuta edita fuerunt. Præpositi verò, & Priores, qui cum alijs nonnullis canonicis dicto Capitulo interfuerunt, notati sunt in illius actis, manu Stephani de Parentibus publici notarij Papiensis ab originali extractis, quorum exēplum ex parte libet hic loci exscribere ad memoriam futurorum.

Hoc est exemplum cuiusdam Capituli Generalis celebrati per Patres Congregationis sanctæ Crucis Mortariensis Ordinis canonicorum regularium sancti Augustini extractum, & exemplatum à suo libro originali, vt infra. talis est ipsius tenor videlicet.

In nomine Domini nostri Iesu Christi. Amen. Anno à natiuitate eiusdem Millesimo quadringentesimo quadragesimo octauo, indictione vndecima die veneris, decimo mensis Aprilis, mandato Reuer. in Christo Patris, & Domini Domini fratris Raphaëlis Saluati de Altomonte, Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Præpositi Generalis Ecclesiæ, Ordinisq; sanctæ Crucis Mortariensis Ordinis S. Augustini, conuocato, & congregato Capitulo Generali suprascripti Ordinis sanctæ Crucis Mortariensis, in Ecclesia sancti Matthæi ciuitatis Dertonæ prædicti Ordinis Mortariensis, ab ipso Generali Capitulo electi. Datiq; fuerunt pro Definitoribus frater Antonius de Albainate Prior claustralis præfatæ Ecclesiæ sanctæ Crucis, frater Petrus de la Ecclesia canonicus iam dictæ Ecclesiæ, & in iure Canonico licentiatus, frater Ioannes de Ferrarijs Prior sanctæ Mariæ nouæ de Ast, & frater Antonius de Sessa Prior S. Marcelli de Papia. ad constituendum, ordinandum, declarandū, & addendum in constitutionibus olim editis, & generaliter ad agendum quæcunque eis viderentur pro reformatione, & bono tam spirituali, quàm temporali totius prædicti Ordinis Mortariensis. In prædicto autem Capitulo fuerunt infrascripti præsentes, Frater Ioannes de Gattis Prior sancti Theodori de Fossulo de Ianua Locumtenens, & Vicarius Generalis prælibati D. Præpositi, frater Georgius Gallina Archipresbyter S. Petri apud Neuias diœcesis Albensis, frater Bartholomæus de Cumis Præpositus s. Stephani de Burnago diœcesis Nouariensis, frater Zaninus de Luchis Prior s. Agathæ de Ponte sturia diœcesis Vercellensis, frater Laurentius de Domo Prior s. Iacobi de Strata extra muros Nouariæ, frater Georgius de Puteo Præpositus s. Mariæ de Castello de Alexandria, frater Ioannes Antonius della volta Prior sancti Matthæi de Terdona, frater Christophorus de Castelliono Prior s. Mariæ de Albario diœcesis Ianuensis, frater Geraldus de Puteo Prior s. Bartholomæi de Alexandria, frater Adeodatus de Titionibus Prior s. Ioannis de Nitia diœcesis Aquensis, frater Theodorus de Bussi canonicus suprascriptæ Ecclesiæ s. Crucis, & residens in suprascripta Ecclesia s. Theodori, frater Antonius de Titionibus canonicus suprascriptæ Ecclesiæ s. Crucis, frater Augustinus de Gattis Prior s. Andreæ apud Castrum sancti Saluatoris de monte Ferrato diœcesis Papiensis, frater Antonius de Arnadis Prior s. Andreæ apud Braidam diœcesis Astensis, & presbyter Iacobus de Bulgaro coadiutor fratris Bartholomæi de Nigra Prioris sanctæ Mariæ de Priano diœcesis Ianuensis. Quibusdam alijs tā Prioribus, quàm canonicis simplicibus venire nequeuntibus, vel propter ingens schisma, vel propter nimiam senectutem. promiserunt tamen, ratum, gratum, & firmum habere, quidquid per supradictos actum fuerit. Prælibatus verò Dominus Præpositus Generalis, necnon prædicti infrascripta constituerunt, statuerunt, ordinauerunt, præceperunt, declarauerunt, addiderunt, & generaliter egerunt; videlicet nostri Ordinis s. Crucis Mortariensis casum, & deformationem, quæ à centum annis, & amplius (proh dolor) accidit, subleuare, ac reformare, quemadmodum tenemur ex intimo cordis desiderantes, & totis viribus conantes, ad honorem, & gloriam Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis, atque animarum nostrarū tam præsentium, quàm futurarū, & ædificationē proximi

tam

tā præsentis ætatis, quàm successiuæ posteritatis, præsentibus infrascriptis nostris actibus, atque capitulis inseruimus, quæ à nostris patribus circa duntaxat infrascripta, ordinata fuerunt, declarantes, & addentes ijs aliqua, quæ in ipsis, vel obscurè, vel implicitè, & diminutè posita erant. Cæterùm ante omnia ad Dei, & Ecclesiæ mandatorum, ac regulæ, & constitutionum nostri ordinis obseruantiam vniuersos nostra professionis magnopere exhortamur. Ego Stephanus de Parentibus filius quondam Petri publicus Papiensis Imperiali, & collegij autoritate notarius hoc exemplum extractum, & assumptum de primo folio cuiusdam libri intitulati desuper, registrum actorum capituli Generalis insignis præpositure sanctæ Crucis Mortariensis ordinis sancti Augustini, *Diœcesis, Comitatusq; Papiensis inchoati in 1448. & cooperti corio rubeo, quem librum R.P. Dominus Præpositus, & Domini Domini canonici ibidem residentiam facientes attestantur, esse librorum Actorum dicti capituli, vna cum ipso libro diligenter, & fideliter auscultaui, & quia cum ipso libro concordare inueni, nihil addito, vel diminuto, quod substantiam mutet, vel intellectum variet: ideo in testimonium ipsius me subscripsi, & signum meum apposui consuetum anno Domini currente 1465. Indictione 13. die 19. Aprilis.*

Cæterum iam pius conatus ad effectum Diabolo impediente, peruenire non potuit. Nam defuncto Domino Aloysio de Sancto Seuerino Castri Mortarij Capitaneo, cuius opera dictus frater Raphaël ipsam Generalem Præposituram obtinuerat, Mortarienses, qui quòd multa bona, & iura monasterij ab illis vsurpata recuperasset, illum infensum habebant, quemdam eius fratrem dicti Capitanei secretarium per vim ex oppido expulerunt. quare sibi timens ipse quoque aufugit, & primò Ianuam iuit, deinde Romam venit; & cupiens in patriam, & ad ordinem suum ex quo assumptus fuerat, reuerti (erat enim Frater S. Dominici) timens ne præpositura, si liberè illam resignaret, commendaretur, Priorem Lateranensem accersiuit, ac cum eo egit, vt præpositura cum omnibus suis membris canonicis nostris Lateranensibus reformanda vniretur: quod ei ad votum successit, admittente huiusmodi resignationem, & vnionem, & illam probante Nicolao V. anno 1449. 8. Idus Februarij, atque in hunc modum congregatio Mortariensis nostræ congregationi fuit vnita.

Canonici Mortarienses eundem habitum gerebant, quem nostri Lateranenses nunc gerunt, si vera sunt, quæ de canonicis s. Petri in cœlo aureo Papiæ, qui ex eadem erant congregatione, scribit Augustinus Ticinensis in Dilucidario parte 1. præfatione 26.

Caput quadragesimumseptimū.

De Congregatione Canonicorum Portuensium apud Rauennam in Romandiola.

Apud Rauennam Flaminiæ, nunc Romandiolæ ciuitatem olim præclaram in litore Adriatico templum est vetustum, religione celeberrimum, & fama notissimum, Virgini Deiparæ sacrum non solùm ab incolis, & finitimis in magna veneratione habitum, sed ab Historicis commendatum, ac etiam à Poëtis Dante Aligero, & Francisco Petrarcha decantatum. Tenuerunt illud semper clerici, canonici regulares nuncupati, & nunc etiam tenent. Hi etsi sub districtione canonica, quod ex antiquis eius loci monimentis coniectare licet, ibi religiosissimè anteà vixissent, tamen circa Paschalis Papæ Secundi tempora, quibus mirum in modum non solùm in Italia, verùm etiam in alijs Prouincijs ordo canonicus refloruit, arctioris vitæ desiderio succensi, seipsos ad meliorem frugem reformare decreuerunt. Quod testatur idem Paschalis Secundus in literis Petro Priori, & eius fratribus in Ecclesia B. Mariæ in Portu regularem vitam professis in hunc modum scribens: ***Quia igitur vos, ò filij in Christo dilectissimi, per diuinam gratiam inspirati mores vestros, regularis vitæ disciplina coercere, & communiter secundum sanctorum Patrum institutionem omnipotenti Deo deseruire proposuistis, nos votis vestris paterno gratulamur affectu.*** Verùm quòd viderent, B. Augustini regulam, sub qua militabant, non ita specificè cuncta ad canonicam vitam instituendam opportuna, & vt aiunt, in particulari distinguere, quod etiam ante illos aduerterant Patres in Concilio Cabilonensi congregati cap. 53. suorum decretorum, nec inuenientes aliquem, qui clericis in vnum commorantibus sufficientem regulam singularum rerum gerendarum, normam totius vitæ canonicæ continentem præscripsisset, quemadmodum in regula magni Patriarchę Benedicti continetur, in eam deuenerunt sententiam, vt quasdam constitutiones, siue statuta ex autoritatibus diuinæ scripturæ, sacrorum Conciliorum, & dictis ss. Patrum vti flores seligerent, in vnū conflarent, & illas tanquā exactā canonicę vitæ regulam prius sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Apostolicæ, & illius Præsidi examinandas, corrigendas, & probandas offerrent, probatas verò inuiolabiliter obseruarent. Quorum votis Deus ex alto fauit, nam libello compilato tribus partibus distincto, etiam Paschali Secundo Pontifici oblato, ipse Pontifex non solùm librum sua autoritate laudatum probauit, & efficaciter obseruandum iniunxit, verùm etiam Deus miraculo easdem constitu-

tiones confirmauit. Nam cum B. Vbaldus Eugubinus tunc cathedralis sanctorum Mariani, & Iacobi Prior vitam regularem in eadem Ecclesia collapsam reparaturus, ad cœnobium Portuense contendisset: ibiq. nonnullos menses commoratus, vt illorum vitæ instituta disceret, cum ipsis constitutionibus Portuensibus ad propria reuerteretur, ac illas casu in nemore, vbi paulisper quieuerat, ex obliuione reliquisset, & post illius è loco discessum maximus imber cecidisset, recordatus verò se librum sub dio imbribus expositum reliquisse, cum maxima anxietate animi ad locum fuisset reuersus, librum iuxta viam in terra circum circa imbribus madefacta prorsus illæsum, & intactum inuenit. Hæ illæ sunt constitutiones, quas nonnulli per imperitiam Regulam Damianam vocant, alij verò, quod viderint illas à Paschali II. probatas, ab eodem Pontifice pro reformatione canonicorum regularium editas affirmant. Hæ inquam illæ sunt constitutiones, quas Innocentius Secundus canonicis Rhenanis apud Bononiam seruandas tradidit anno 1136. circa quas, & circa illorum autorem, quoniam vidi nonnullos grauiter deceptos, fortasse, quia illas non viderunt, priusquam de ipsa congregatione dissetam, duos errores, alterum circa ipsas constitutiones, alterum circa illarum autorem retegere, & refutare necessarium existimaui.

II. Nam quod attinet ad autorem, fuit communis error multorum, autorem istarum constitutionum fuisse beatum Petrum Damiani Rauennatem S.R. Ecclesiæ Cardinalem, & Episcopum Ostiensem. Quæ sententia tribuitur à nonnullis Danti Aligero Poëtæ præclaro, qui vixit circa annum 1320. & Francisco Petrarchæ, qui vixit anno 1350. propter nonnulla, quæ illi de Petro Damiani, & de monasterio Portuensi in littore Adriatico scribunt, primus quidem in libro, seu cantico de Paradiso: secundus verò in tractatu de vita solitaria. Verùm isti autores non dicunt, Petrum Damiani edidisse librum constitutionum, immò nec fuisse canonicum Portuensem, sed solùm quod fuit apud illud monasterium in littore Adriatico, quod facere potuit absque eo, quòd librum illum scriberet, aut etiam canonicum institutum ibi sumeret. Eandem sententiam docet Volaterranus lib. 21. Antropologiæ, Autor supplementi chronicorum in vltima editione Venetica anni 1506. lib. 14. sub anno 1407. Augustinus noster Ticinensis, Ioannes Trullus, & alij: quanquam non eodem modo illam explicent, nam quidam animaduertentes, beatum Petrum Damiani monachum fuisse, siue eremitam Ordinis Camaldulensis, & loci fontis Auellanæ, aiunt, illum post assumptionem ad Cardinalatum se ex licentia à Romano Pontifice habita Cardinalatu, & Episcopatu abdicato, in Portuense monasterium recepisse, & ibi cum canonicis vixisse, eisq; constitutiones à Paschali Secundo probatas tradidisse, ita autor Supplementi, & Augustinus Ticinensis: alij verò fatentur, illum ante Cardinalatum clericum canonicum dicti monasterij fuisse, & post abdicatum à se Cardinalatum, ad idem cœnobium reuersum, ita Volaterranus. Alij tandem contendunt, beatum Petrum Damiani adolescentem Portuense cœnobium ingressum habitum canonicorum regularium suscepisse, & canonicam institutionem amplexatum: postea verò arctioris vitæ desiderio ad Camaldulenses monachos transisse, & in monasterio fontis Auellanæ solitariam vitam egisse: deinde à Stephano Nono comperta illius vitæ sanctitate, ad Cardinalatum erectum, quo sub Nicolao II. à se abdicato, iterum ad solitudinem fontis Auellanæ reuersus est, vbi degens à canonicis Portuensibus rogatus regulam scripsit, quam Paschali II. confirmandam misit. Ita Iosephus Mozzagrugnus in volumine nuper edito de rebus gestis canonicorum regularium lib. 1. fol. 59. & 60. & lib. 8. fol. 9. & 10. vbi dicit, hanc sententiam nemini posteriorum Historicorum hactenus fuisse tam bene notam, puto voluisse dicere, anteriorum. Addit etiam, beatum Petrum Damiani fuisse electum Episcopum Ostiensem ab Alexandro II. lib. 1. fol. 60. pag. 2. & tamen se abdicasse ab Episcopatu, & Cardinalatu sub Nicolao II. fol. 61. pag. 1. quæ vtrum cohæreant, intelligent facilè, qui viderint, non Nicolaum Alexandro, sed Alexandrum ipsi Nicolao in Pontificatu successisse.

Hæc tamen sententia cuiuscunq; sit autoris, & quoquo modo explicetur, est error manifestus in Historia: nam Petrus autor Constitutionum Portuensium, quæ à Paschali II. fuerunt confirmatæ, non fuit Petrus Damiani Cardinalis, & Episcopus Ostiensis, sed Petrus de Honestis ciuis Rauennas, Sacerdos, & Prior ipsius monasterij, qui etiam Ecclesia, quæ in hodiernam diem cernitur ædificata, sancto fine quieuit, in eadem Ecclesia cum Epitaphio illius sepulchro inscripto tumulatus. & vt omittam, quæ de hac re pro illius monachatu multa congerit Constantinus Caietanus in præambulis ad libros eiusdem beati Petri Damiani Romæ editos, & quæ de vtroque Petro scribit Hieronymus Rubeus lib. 5. historiæ Rauennatensis, beatum Petrum Damiani Constitutionum Portuensium autorem minimè fuisse, sed nec esse potuisse, conuincitur ex tempore confirmationis earundem constitutionum. nam Petrus dictarum constitutionum autor in viuis agebat anno 1115. vt patet ex literis Paschalis Papæ II. eodem anno, 3. Nonas Iulij directis eidem Petro Priori, & eius fratribus in Ecclesia beatæ Mariæ in Portu regularem vitam professis, quibus illorum constitutionem, siue reformationem autoritate Apostolica firmauit, & illos sub protectione eiusdem Sedis Apostolicæ recepit, viuebat etiam anno 1118. quo anno idem Paschalis constitutiones ab illo transmissas firmauit: nam Paschalem eas constitutiones anno 1118. firmasse, ac probasse, constat ex literis confirmationis, quarum exemplum est. III.

Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs apud Ecclesiam beatæ Mariæ in Portu Rauenna- IV.

uennati Exarchatus regulariter commorantibus salutem, & Apostolicam benedictionem. Hanc institutionis canonicæ regulam tam ex sanctorum Patrum autoritate, quàm religiosorum virorum exemplis, & morum honestate conceptam nos perspectam Deo autore suscipimus, & autoritate Sedis Apostolicæ confirmantes, vobis per Dei gratiam efficaciter obseruandam iniungimus: vt quorum sequi vestigia deuouistis in terris, eorum obtinere consortium possitis in cælis. Datum Transtyberim 12. Calend. Ianuarij indict. 10. Scilicet 1118. nam anno 1115. currebat indictio septima, vt patet ex data alterius priuilegij facti eidem Petro Priori, & canonicis Portuensibus eodem anno 1115. proximè memorato. Vixisse verò eo anno quendam Petrum Priorem Portuensem, & autorem dictarum constitutionum, apparet, tũ ex epistola ipsius Petri ad Paschalem II. quę in illarũ fõte ac limine habetur, quæq; talis est.

Paschali Dei nutu summæ, & Apostolicæ Sedis Episcopo Petrus Peccator clericus cum confratribus suis in Christo salutem, & omnem obedientiam. Cum vestræ Beatitudini Petri vicem in Ecclesia gerere gratia diuina contulerit, non irrationabiliter credimus, quæcunq; in Ecclesijs statuuntur vbilibet facienda, vestra autoritatis iudicijs pro iusto, vel reprobari, vel confirmari debere. Quapropter hanc canonica institutionis normam ex pluribus, vt in sequenti patebit, collectam, & pro nostri temporis fragilitate discretiuè statutam, Maiestati vestræ præsentandam mandauimus, vt eam perspectam, & vbi oportuerit, emendatam, huius Apostolica Sedis autoritate firmatam, atque susceptam nobis remittatis. de cætero vestra præceptione tenendam. Bene valete. Apparet tum ẽt ex Epitaphio, quod eiusdem Petri sepulchro inscriptum in eadem Ecclesia Portuensi in hanc vsque diem cernitur, quod tale est.

> *Hic situs est Petrus Peccans cognomine dictus.*
> *Cui dedit hanc aulã meritorũ condere Christus.*
> *Anno milleno centeno debita soluit,*
> *In decimoq; nono defunctus corpore dormit.*
> Quarto Kal. Aprilis.

V. POrro beatum Petrum Damiani Cardinalem, & Episcopum Ostiensem non vsque ad annum 1119. vitam produxisse, sed neque nisi miraculo producere potuisse, apparet in primis ex ijs, quæ de illius obitu scribit Baronius tom. 11. sub an. 1072. quo anno illius obitum contigisse, verissimè affirmat: & quanquam nonnulli eius vitam vsque ad annum 1080. producant, nullus tamen illum Gregorij Septimi Pontificatum excessisse affirmat. apparet etiam ex eo, quoniam ipse B. Petrus Damiani grandæuus, & prouectæ ætatis, canitieq; perfusus à Stephano IX. Cardinalis est creatus, vt habes ex illius epistola ad Nicolaum Secundum Stephani Successorem, quæ est in ordine nona in primo libro epistolarum Petri Damiani, in qua illum orat, vt tanquam militi Veterano, & emerito mancipio ad quiescendum, siue ad solitudinem deposita Pastorali solicitudine, remeare permittat. Obijt verò Nicolaus Secundus anno 1060. vt notum est, si autem tunc beatus Petrus Damiani senex erat, & miles emeritus, ac Veteranus, quomodo potuit vsque ad annum 1119. suam ætatem produxisse?

Addo Petrum Portuensem clericum inter clericos Portuenses vsque ad obitum vixisse, & inter suos clericos in monasterio Portuensi sepultum in Ecclesia à se ædificata, vt ex epistola liminari ipsarum Constitutionum, & ex illius Epitaphio habetur: Verùm beatus Petrus Damiani non clericus inter clericos, neque in monasterio Portuensi, sed monachus inter monachos apud Fauentinam Ciuitatem in monasterio Camaldulensium corpore solutus est, & ibidem tumulatus, de qua re multis agit Baronius loco citato, & Constantinus Caietanus in pręambulis ad libros Petri Damiani.

Quod autem de suo cerebro comminiscitur Iosephus Mozzagrugnus autorem dictarum Constitutionum non ex eodem Collegio Portuensi fuisse, sed monachum alterius Collegij à clericis tamen Portuensibus exoratum, planè indicat, hunc autorem ipsas Constitutiones non legisse, multò minus ipsam autoris epistolam ad Paschalem Secundum, quam ille vocat epistolam liminarem. Vidisset namque Petrum Peccatorem, qui earum autor extitit, confratrem, & canonicum dicti monasterij fuisse, quando illas Constitutiones scribebat, & Paschali Pontifici mittebat, vt illa verba epistolæ *Petrus Peccator clericus cum confratribus suis in Christo salutem.* & illa, quæ habentur in Prologo librorum. *Diuini cultus amore in vnum collecti fratres charissimi cæpistis nobiscum diligenter inquirere, vtrum quis Sanctorum Patrum &c.* & illa in eodem prologo: *Hæc singula nobiscum pro captu, & viribus vestris &c. cæpistis statuere.* & alia id genus plurima, quæ legi possunt in tribus illis libris, apertissimè indicant, quibus ostenditur, illas constitutiones non tam ab ipso Petro Priore, quàm à toto conuentu canonicorum fuisse compilatas. VI.

FVit igitur autor dictarum Constitutionum Portuensium non Petrus Damiani, sed venerabilis, & beatus Petrus Rauennas clericus, & sacerdos ex familia de Honestis vocata, qui voto nuncupato monasterium in Portu Adriatico ingressus, illud instaurauit, & Ecclesiam, quæ nunc visitur, ex bonis paternis ædificauit, quique multo tempore in eodem monasterio cum religiosissimè vixisset, illudque rexisset, non sine opinione sanctitatis ad præmia in cœlis capessenda migrauit anno 1119. 4. Kal. Iulij. Quę verò causæ supra citatos autores in errorem traxerat, vt pro Petro Portuensi Priore Petrum Damiani acceperint, sequentes esse arbitror, quarum prima fuit identitas nominũ: mos enim fuit vtriq; in suis epistolis, se Petrum Peccatorẽ scribere, licet alter se monachum semper vocarit, alter clericum. secunda identitas soli natalitij, quia vterque ciuis fuit Rauennatensis. tertia quia eodẽ ferè tempore ambo floruerunt, licet Petrus Damiani ætate maior. quarta quia ambo regulares, licet

alter

alter monachus, alter clericus fuerunt, quinta quia B. Petrus Damiani adhuc iuuenis cũ vitam Eremiticam iam animo meditaretur, antequam ad solitudinem fontis Auellanæ contenderet, ad Portuense monasterium accessit, periculum facturus, an genus illud vitæ ferre posset, ibique autore Fortunio in Historia ordinis Camaldulensis, in quadam cella propè monasterium quadraginta diebus vitam solitariam egit. Sexta demum, quia B. Petrus Damiani reformationi canonicorum regularium summo animi feruore, & conatu incubuit, cui certè ordo canonicus tantum debet, quantùm illorum temporum nulli magis. Quod autem dicit Baptista Siguius lib. 2. propè finem de eodem Petro Portuensi scribens: *Clericus fuit semper, nunquam monachus, primus Portuensis Rector, qui, & ibi ordinem canonicũ regulariter instituit: sed nunc pro clerico canonicum, & pro Rectore Priorem volunt*. Omisisset penitus, si legisset in priuilegio Paschalis II. ipsum Petrum Priorem, & suos clericos canonicos nuncupatos.

VII. Circa ipsas constitutiones dupliciter erratum est: nam aliqui, quòd legerint, B. Vbaldum regulam canonicam ex monasterio Portuensi acceptam ad propriam ciuitatem euexisse, & secundũ illam suos clericos Eugubinos reformasse, eandẽq. regulam diuino miraculo in itinere confirmatam, videntes etiam apud Concilia, & priscos autores nomine regulæ canonicæ Beati Augustini regulam passim vsurpari, putant, B. Vbaldum ex cœnobio Portuensi non ipsas constitutiones canonicorum Portuensium à Paschali recens confirmatas, sed B. Augustini regulam accepisse, & Eugubium attulisse. Ita Ludouicus de Angelis de vita sancti Augustini lib. 6. cap. 7. & Iosephus Mozzagrugnus, de rebus gestis canonicorum regularium lib. 1. fol. 47. pag. 2. vbi de S. Vbaldo sic dicit: *D. Vbaldus Eugubinus in Ecclesia Eugubina Prioratus curam suscepit ante Episcopatum, vbi postea Episcopus regulam, & ordinem sancti Augustini sumptum ex monasterio Portuensi Rauennatense instituit*. Verùm decipiuntur hi autores, quia regula s. Augustini tunc temporis toti orbi erat notissima, & omnes canonici regulares tunc, & longè antea saltem D. Augustini regulam habebant. & de Ecclesia Lateranensi hoc patet saltẽ à temporibus Alexandri II. ex priuilegio Anastasij Quarti eidem Ecclesiæ Lateranensi facto, in quo ad exemplar Alexandri Secundi statuit; vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & D. Augustini regulam ibi erat institutus, perpetuis temporibus obseruaretur. Idem patet de Ecclesijs Perusina, & Ciuitatis Castelli, in quibus ab illarum exordijs ordo D. Augustini dicitur institutus, prout habetur in bullis secularizationis dictarum Ecclesiarum, & idem omnino dici debet de ipsa Ecclesia Eugubina. nam illa ante B. Vbaldum erat regularis, vt constat ex vita ipsius S. Vbaldi descripta per B. Thebaldum Episc. eius successorem. quare sanctus Vbaldus non fuit primus autor ordinis canonicorum regularium D. Augustini in dicta Ecclesia, sed eiusdem ordinis iam labentis reparator: & ita pro sola regula Augustini accipienda ad Portuense monasterium cõtendere opus non habuit, quam canonici Eugubini habebant, vel ex Tifernatensibus, aut Perusinis illorum propinquis habere potuissent. neque ob eam causam ad dictum monasterium iuit, sed vt modum viuendi canonicorum Portuensium, ac illorum statuta disceret. quare vt demus, etiam B. Augustini regulam illum forsan ex cœnobio Portuensi sumpsisse: tamen de alia regula sine dubio loquuntur, qui aiunt, illum regulam canonicæ institutionis ex monasterio Portuensi acceptam Eugubium detulisse, nimirum de constitutionibus per Paschalem Pontificem probatis, quæ illæ tandem sunt, quas Deus in itinere miraculo confirmauit. Verùm error leuis est, & excusatione dignus.

VIII. Ille verò grauior, & intolerabilis eorũ, qui ab opposito dixerunt, canonicos Portuenses præter constitutiones, quas illi Damianas, seu Petri Damiani vocant, nullam aliam regulam, nec etiam illam B. Augustini habuisse. quem errorem ex Ioanne Baptista Siguio acceptum, vt pleraque alia, constanter docet Iosephus Mozzagrugnus lib. 1. fol. 26. pag. 2. & fol. 46. 2. & fol. 48. 1. & fol. 60. 1. & lib. 4. fol. 4. 2. & lib. 8. fol. 10. 2. vbi dicit, Augustinum Mamphridum ea de re fuisse admonitum, ostenso illi exemplo eiusdem Regulæ Damianæ, in quo legimus, regulam ipsam transmissam fuisse Paschali II. approbandam, & Augustinum Ticinensem eiusmodi regulam vocare constitutiones, pudefactum, canonicos illos, quos facit suos regulam, prius nullam habuisse, nec militasse sub Augustino. quam sententiam ita frequenter inculcat, vt vix sit pagina, quæ illam non redoleat. Videtur autem hæc sententia valdè plausibilis Constantino Caietano in suis Scholijs ad epistolas B. Petri Damiani: nam libro 1. epist. 18. ad Alexandrum II. ita notauit: *En quam regulam obseruabant canonici regulares B. Petri Damiani tempore*. & in tabula, siue indice, verbo, Canonici, notans idem scholium, inquit: *Canonicorum regula antiquo tempore, quæ fuerit in Italia*. Verùm hunc errorem non opus est, vt multis confutemus, qui non nisi vel ex crassa ignorantia, vel ex animi liuore ortum habere potuit. primò namque si canonici Portuenses tempore B. Petri Damiani, & longè post nullam aliam regulam præter Damianam habebant, quæ nam fuit illa regula, quam cum ordine D. Augustini S. Vbaldus ex Monasterio Portuensi acceptam attulit Eugubium vt ipse Mozzagrugnus lib. 1. fol. 47. pag. 2. fatetur? Ordo n. D. Augustini, ipsã Augustini regulã supponit, præsertim cũ regula, seu constitutiones Portuenses nõ nisi anno 1118. à Paschali II. fuerint probatæ, Sanctus verò Vbaldus, vel sub Calisto Secundo, vel sub Honorio, quatuor, aut sex annis post illarum confirmationem ad Portuense monasterium contenderit. nam sub Honorio II. Episcopus Eugubinus est cõsecratus, cũ iã antea nõ solum Ecclesiam Eugubinam reformasset: verum

etiam

etiam Episcopus Perusinus electus fuisset. quam electionem, vt eluderet, profugus per aliquot menses delituit. Præterea si Portuenses sub beati Augustini regula non viuebant, quid est, quod idem autor lib. 4. fol. 3. pag. 2. scribit: *Anno Christi 789. Aquis in conuentu Episcoporum ordinatum fuit, vt clerici nedum in Episcopali Ecclesia, sed etiam alibi sub Episcopi cura canonicè viuant, secundum suam regulam, quæ quidem Augustini erat à Gelasio transportata.* Quod repetit fol. 29. 1. & alibi sæpius. & ante illum Ioannes Baptista Signius lib. 2. cap. 8. in principio, quomodo enim collegium Portuense toti Italiæ celeberrimum sine Augustini regula viuebat, quam longè antea canonici omnes regulares ex præcepto Concilij seruabant?

IX. Sed quod caput est, & omnem dubitationem excludit, ipsam beati Augustini regulam temporibus canonicorum Portuensium, & beati Petri Damiani non solùm fuisse in Italia notissimam, sed ab omnibus canonicis regularibus retentam, ostendunt in primis Ecclesia Lateranẽsis sub Alexandro Secundo reformata ex canonicis sancti Frigdiani cum Ecclesia sanctæ Crucis in Ierusalem, in qua Lateranensi, ac etiam sanctæ Crucis cum ordo canonicus secundum Deum, & beati Augustini regulam ab eodem Alexandro dicatur institutus, siue potius restitutus, iam habes, Ecclesiam sancti Frigdiani cum Lateranensi, & sanctæ Crucis sub beati Augustini regula tunc degisse. Idem dicendũ de Perusina, & Tifernatensi, quas sub beati Augustini regula institutas Bullæ secularizationis earumdem Ecclesiarum indicant. Deinde ipsam Ecclesiam Portuensem sub beati Augustini regula institutam, monstrant literæ Innocentij Secundi pro canonicis Portuẽsibus legato Romandiolæ directę anno 1139. in quibus illos canonicos vocat ordinis sancti Augustini, & quod caput est, ipse Innocentius Secundus, qui ab Vrbano Secundo Cardinalis fuerat creatus, quique confirmationi constitutionum Portuensium post Paschalem Papam penultimus subscripsit, in quodam Concilio Romano mille Episcoporum anno 1139. celebrato tanquam rem notissimam supponit, omnes canonicos regulares ante sua tempora sub beati Augustini regula vixisse: nam in eo Concilio cap. 9. ita scribit: *Praua autem consuetudo, prout accepimus, & detestabilis inoleuit, quod & monachi, & regulares canonici post susceptum habitum, & professionem factam, spreta Beatorum Magistrorum Benedicti, & Augustini regula, leges temporales, & Medicinam gratia lucri temporalis addiscunt*, & c. 26. ex quo accepit Gratianus textum cap. Perniciosam 18. quæst. 2. improbantur à Concilio omnes personæ Regulares, quæ non secundum aliquam ex tribus Regulis approbatis Diui Basilij, Diui Benedicti, & Diui Augustini viuerent, & inter recensendos professores dictarum Regularum numerantur monachi, & canonici regulares. vt videas, supposuisse illud Concilium sine vlla prorsus exceptione, omnes iam canonicos regulares non solùm in Italia, sed in toto mundo sub beati Augustini regula viuere consueuisse, vt mirum sit de lepidissimo, & doctissimo scholio illo Caietani dicentis: *Ecce quam regulam ab antiquo tempore canonici regulares obseruabant in Italia tempore beati* Petri Damiani: Et multò magis mirandum, dixisse Iosephum Mozzagrugnum lib. 8. fol. 10. pag. a. hanc regulam Ticinensem vbique Constitutiones appellare, pudefactum, quod ex illius procemio elici videatur, ac etiam ex epistola superliminari, canonicos illos, quos faciunt suos, regulam prius nullam habuisse, nec militasse sub Augustino. vnde enim, & ex quibus verbis elicitur ex epistola superliminari, vel ex procemio dictarum constitutionum, ante Petrum Damiani canonicos illos nullam regulam habuisse, vel sub D. Augustino non militasse? nam in epistola Petri Portuensis Paschali Secundo cum constitutionibus transmissa, nulla prorsus Regulæ mentio sub formalibus verbis habetur: nec dicitur, an illi aliam regulam haberent, vel non haberent, vel an sub Augustino militarent, vel non militarent. In procemio verò vocantur illæ Constitutiones, Regula canonicæ institutionis. sed vbi infertur, vel per quam illationem deducitur, illos canonicos Regulam beati Augustini non habuisse, aut sub Augustino non militasse? Ego enim neque in procemio, neque in toto corpore hoc videre potui. At autor, & etiam Paschalis in epistola confirmationis vocant eam regulam. sed quid tum? nonne omnes Constitutiones siue statuta, siue decreta, quę olim à Summis Pontificibus, vel à Concilijs, vel à familijs pro disciplina regulari statuenda, vel reparanda decernebantur, Regulæ dicebantur? Videantur de hac re Pontificale Romanum, Anastasius, & Platina in Innocentium Primum, Concilium Aquisgrani, & Moguntinum sub Ludouico Pio celebrata, textus in cap. Regula 3. d. Sed quid moror, cum ipse autor lib. 2. fol. 33. pag. a. sui oblitus scribat, Paschalem Secundum fecisse constitutiones, quæ sunt Rauennæ, in monasterio Portuensi. Paschalis enim Secundus nullas Constitutiones pro canonicis regularibus Portuẽsibus fecit, nisi quod constitutiones ab illis factas sua autoritate firmauit, & lib. 1. fol. 50. pag. 2. dicit, nomine Regulę olim intelligi cõsueuisse quidquid, vel à superioribus, vel ab ipsis Congregationibus communiter obseruandum statuebatur. Habuerunt igitur canonici Portuenses regulam beati Augustini, habuerunt Constitutiones a Paschali probatas, & tam illæ, quàm ista, regulæ dici poterant, & meritò dicebantur: At illa prima per Antonomasiam regula canonica dici consueuit, illæ verò ad differentiam Prioris regulæ, constitutiones, siue statuta sunt nuncupatæ, sicut etiam appellantur in ipso procemio sæpe allegato.

Post supradictam reformationem, & constitutiones à Paschali Papa confirmatas cœpit bonus odor religiosæ conuersationis canonicorum Portuensium mirum in modum dilatari: vnde & factum est in primis, vt religiosi viri quamplures illuc accurentes, sese canonicis Portuensibus in di- X.

sci-

sciplina regulari instituendos traderent, ac subinde ipsimet Canonici alijs Ecclesijs, & monasterijs eis oblatis extra proprios limites numero familiarium ampliari cœperint, & dilatari, & in congregationem multorum Collegiorum propagari, cuius congregationis monasteria, quæ ex authenticis scripturis colligere potui, fuerunt ista.

Primum monasterium ipsum Portuense B. Virgini Dei Genitrici sacrum, ante B. Petri Damiani tempora fundatum, quod erat caput totius congregationis, de quo dicemus in nostra congregatione Lateranensi, cui per sedem Apostolicam fuit vnitũ.

Secundum S. Mariæ Charitatis Venetiarum, quod Marcus Iulianus clericus fundauit sub Calisto II. & Summo Pontifici obtulit, vt per canonicos Portuenses regeretur, de quo dictum est supra cap. 24. eidem nostræ congregationi vnitum.

Tertium Prioratus S. Margaritæ in Episcopatu Ferrariẽsi, cuius Ecclesiam anno 1120. monasterio Portuensi donauit Gualterius Archiepiscopus Rauennatensis ex regulari canonico. *Eandem verò Ecclesiam prædijs attributis dotauerunt Gulielmus Bulgari filius, einsq; vxor Adelasia anno 1123. 4. idus Octobris, & pro dote templi D. Margaritæ Castellare dederunt, in quo ædificatum ipsum templum est ita, vti tunc videbatur, fossis & Eurippis cinctum, quæ sunt omnia in agro Ferrariensi. His tabulis testes adscribuntur Fulco Marchio, Petrus canis, Salinguerra, Petrus Cõtrarius, Vgutio, Isnardus Vgutionis filius.* Hieronymus Rubeus in Historia Rauennat. lib. 5. sub anno 1120. & 1123. Hoc monasterium est etiam nunc membrum cœnobij Portuensis, sed canonicis destitutum habet. vnum Priorem cum socio.

Quartum S. Mariæ de Vado Ferrariæ, quod circa annum 1135. postulante eodẽ Valtero Archiepiscopo, monasterio Portuensi donauit Landulphus Episcopus Ferrariensis, conuentu in eo constituto canonicorũ sub Martino Priore, qui canonici multis seculis illud tenuerunt, ac demum eo sponte derelicto, introducti sunt canonici S. Saluatoris Bononiensis, qui nunc illud tenent. vide quæ diximus supra cap. 22.

Quintum S. Crucis intra Cesennam, quod cum esset Xenodochium cum Ecclesia pro illius commodo, & vsu, illius confratres pia deuotione obtulerunt monasterio Portuensi ea lege, vt conuentus canonicorum ibidem erigeretur. Donationem probauit Innocentius II. suo priuilegio emanato 3. idus Aprilis 1139. confirmauerunt Cœlestinus II. & Innocentius IV. vt dicemus in congregatione Lateranensi, cui nunc est vnitum.

Sextum S. Bartholomæi foris Mantuam, quod fuisse monasterium, & membrum dictæ congregationis Portuensis, constat ex dismembratione illius à monasterio Portuensi facta per Eugenium IV. anno 1438. de qua, & de eodem monasterio lib. sequenti in congregatione Lateranensi, cuius est membrum, dicemus.

Septimum S. Augustini in Episcopatu Foroliuiensi sub titulo Prioratus, quod fuisse monasteriũ dictæ congregationis constat publico instrumento Rauennæ anno 1461. rogato die 20. Nouembris per Andream, quõdam Antonij de Baldinetis notarium Rauẽnatensem. monasterium vetustissimum sed canonicis destitutum præter vnum Priorem, & socium, qui Prior Abbati Portuensi est subiectus.

Octauum S. Mariæ de Stradella apud Fauẽtiã, cuius in eodem instrumẽto proximè narrato mentio habetur. Vetùm nunc dirutum, bona illius à Communitate Fauentina occupata graues lites inter ciuitatem, & canonicos Portuenses excitauerũt.

Llud etiam non omittendum, præter supradicta monasteria, quæ omnia Priori Portuensi tãquam capiti, & generali subdebantur, eam olim extitisse probitatis, & sanctæ conuersationis canonicorum regularium Portuensium opinionem, vt etiam alij canonici aliorum cœnobiorum, & congregationũ prouinciæ Rauennatensis ad Portuense monasterium, & ad generale Capitulum inibi celebrandũ quotannis conuenirent. Constat ex actis cuiusdam generalis capituli antiquissimi paulo post constitutiones a Paschali confirmatas ibi celebrati, in quo sequentes editæ sunt constitutiones, quæ in libro vetusto post ipsas constitutiones confirmatas charactere item antiquo sunt adnotatæ, qui liber in eodem Portuensi cœnobio adseruatur. XI.

Statuta cuiusdam Capituli generalis canonicorũ regularium prouinciæ Rauennatensis apud S. Mariam in portu Rauennæ celebrati.

Statuimus, vt omni anno semel prælati congregationum nostræ professionis simul ad communem vtilitatem ordinis, & regulæ nostræ prouidendam, apud S. Mariam in Portu conueniant, & quæcunq; causæ alicuius congregationis emerserint, vel emendandæ apparuerint sic per omnes fratres aliarum congregationum, ac si per proprium Episcopum determinentur, vel emendentur: & si quid communi consilio statutum tunc fuerit, tanquam quæ in propria habentur regula, firmiter teneantur.

Vt nulli clerico vel laico professo aliquid propriũ de suis, vel de Ecclesiæ rebus habere concedatur.

Vt nullus professus clericus, vel laicus alicui medicamenta tribuat, nisi proprijs fratribus, cũ Prior id iusserit. Consilium verò externis dare, cum Priori placuerit, non negamus. Artifices autem Ecclesiæ si extraneis laborauerint, non alibi operari permittantur, nisi in domibus proprijs iuxta Ecclesiam positis, & si pro laboribus eorum aliquid dono, vel pretio collatum fuerit, nõ ipsis, sed camerario tribuatur. Cementarijs tamen non negamus, cum Priori placuerit, & fratribus, extraneis Ecclesijs, vel Pontibus, aut hospitalibus laborare. Verumtamen si aliquid pro ipso labore oblatum fuerit, non eis, sed vt prædictum est, camerario tribuatur.

De Mulierum autem accessu in officinis clericorum, vel claustro, & de priuatis earundem quocunque modo consilys, quæ in regula continentur, firmiter ab omnibus teneri statuimus De accessu verò extraneorum clericorum, vel laicorum in claustro, & pri-

priuatis eorundem consilijs, secundum regulam nostram itidem obseruari volumus.

Vt propria domus ad pauperum susceptionem statuatur, quibus reliquiæ ciborum fratrum tam clericorum, quàm laicorum, & quæ pro defunctis fratribus in mensa apponuntur, & decimæ omnium eorum, quæ in coquina pro communi præparantur cibo, fidelissimè dentur.

Vt nullus clericus, siue laicus, sine communi fratrum consilio, & probatione suscipiatur, & nisi primum omnia, quæ de rapinis, vel furtis, vsuris, aut cautionibus, aut aliquid alio modo pro posse restituatur, minimè recipiatur.

Vt Ecclesiarum bona si diripiantur, vel ab aliquo iniustè detineantur, per vim non repetantur.

Vt si quis fratrum per Priorem, & suos proprios fratres emendari nequiuerit, ad aliquam aliam eiusdem professionis congregationem proprij Prioris, & fratrum voluntate ad corrigendum mittatur.

Vt qui ad Ecclesiam venerit, & se, & sua, vel sua tantum, dono tradiderit, si postea pœnituerit, nec ipse absoluatur, nec quæ sponte dono obtulit, ei reddantur.

Vt nullus canonicus clericus, vel laicus professus audeat ad nuptias, vel alicui pro aliqua terra, aut pro murorum ciuitatum, vel Castri ædificatione, aut reparatione adiutorium facere, vel ioculatoribus, nisi victum, aliquid dare.

Vt nullus canonicus clericus, vel laicus professus compatres, aut commatres præsumat acquirere.

Vt nullus Prælatus propriam audeat habere cameram, aut clauem, sed in dormitorio semper, cum domi est, cum fratribus dormiat, nec quemquam seruitorem ad discalceandum, aut spoliandum, nisi foris cum infirmatur, habere præsumat, & in refectorio semper cum proprijs prandeat fratribus, nisi aliquoties fortasse gratia aduenientium clericorum aliter fieri oporteat, videlicet vel cum magnæ sint personæ, vel cum sine eorum scandalo vitari non potest.

Quandocunque alicui congregationi alicuius fratris alterius congregationis nostræ professionis obitus nuntiatus fuerit, agantur pro eo vigiliæ in nouem lectionibus, & propria missa vsque in septimum, eiusq; nomen proprium, & ordinis, & congregationis in propria scribatur matricula, & in anniuersario semper pro illo tres lectiones, & missa fiat.

XII. Floruerunt in hac congregatione multi viri sanctitate insignes, ac in primis ipse Petrus Prior, & supradictæ reformationis autor præcipuus, cuius virtus in operibus pietatis spiritualibus, & corporalibus, vsque ad vitæ exitum probata, potissimum emicuit. nam quod ad spiritualia attinet, ordinauerat hic beatus, & pius Pater, cum monasterij Prioratum ageret, vt canonici sui psalmos Dauidicos frequenter recitarent, & fructum Domino tribuendum committerent. contigit verò illis diebus quosdam peregrinos ire versus Occidentem, qui dum quadam die per vallem profundissimam montibus clausam ambularent, procedentes audierunt quasdam voces humanas fortiter clamantes, & dicentes, peregrini retrorsum reuertimini, quia iter errastis, sed abite vsq; ad tale biuiũ, & in dextera via vestra est. tũc vnus ex ipsis exclamauit, rogo per Deũ, vt dicatis nobis, qui estis, & respõdẽtes dixerunt, animæ sumus mortuorũ, quæ habemus locũ hũc pro Purgatorio deputatũ: sed quia reuelãtibus nobis Angelis, scimus vos de partibus Romãdiolæ venire, rogamus, vt in reditu vestro in patriã, gratias immortales agatis nomine nostro Patri Priori sanctiss. s. Mariæ in Portu extra Rauennã, significãtes ei, quod fructus illorũ psalmorũ, qui à canonicis illius monasterij dicuntur, nobis Dominus pro sua misericordia tribuit, & quotidie aliqui ex nobis ad cœlũ euolant. illi aũt ad iter suũ properãtes postmodũ in patriã reuersi, & euntes ad prædictũ monasteriũ, omnia per ordinẽ Priori narrauerũt: qui vocata canonicorũ congregatione monuit, in psalmorũ lectione feruentiùs insistẽdũ, omnibus Domino gratias agẽtibus, qui tribuit vnicuiq; iuxta opera sua. Similiter de operibus misericordiæ corporalibus cũ quadã die in morbũ decidisset, ex quo & mortuus est, morte instante, petijt sibi dari piscem, qui Lampreda Italicè dicitur, qua statim coctã minister Patri obtulit, & vt sumeret, hortabatur. Dominus aũt Iesus Christus veniens, vt animã serui sui in cœlum assumeret, etiã in extremis ad exemplũ nostri tentauit. nã dũ piscis illi porrigitur, vt comedat, illicò campanula ad portã monasterij crebris ictibus pulsatur, quod audiens s. Pater, curre, inquit, ministro velociter, & vide, quid sit. ille ad portam accurrẽs, pauperem senem, & infirmum præ foribus inueniens cur ãit, importunè, strepitas? At ille, Pater miserere mei pauperis, & senis, & infirmi. cui minister, patientiã habe, tibi eleemosyna panis, & vini tribuetur. Verùm ille, panem, & vinum nolo, sed oro, vt detur mihi vna lãpreda, alioquin moriar. Quod audiens, stomachatus ad Patrem redijt. cui Pater, quidnam hoc est fili indica mihi? at ille subridens comede, inquit, Pater, postea edisseram. Nequaquam inquit, sed magis negotium explica. At minister, pauperem ad portam reperi, senem, & infirmum, dicentem se nolle eleemosynam panis, nec vini, sed vnã lampredam, quod audiens Pater, vide ait fili, Dominus Iesus est, qui me vsque ad extremum vitæ probare vult, defer pauperi piscem, cumq. minister iuisset, vt daret, pauperem non inuenit, & ad Patrem rediens emigrasse reperit. nec dubium cum Christo, qui formam serui acceperat, eum in cœlum ascendisse. Quæ res toti congregationi admirationi fuit, & ingens attulit gaudium. Ex Ioãne Philippo Nouariensi in Chronicis lib. 7. cap. 11. & 12.

Potest quoque iure merito inter canonicos dictæ congregationis Portuensis recenseri sanctus Vbaldus Episcopus Eugubinus, de quo inter alia hæc refert, qui eius vitam scribit beatus Theobaldus illius in Sede Episcopali primus successor, & coætaneus. *Postmodum verò ad Ecclesiam B. Mariæ in Portu Rauennæ canonicorũ regularium Lateranensium perrexit, vbi satis honestè Apostolicæ* XIII.

seruabatur, regula institutionis, & splendor in omnibus fulgebat totius sanctitatis. ibi ergo tribus mensibus sub disciplina canonicorum illorum regulariter vixit: quatenus discipulus veritatis factus, fine errore postea doceret, quod primùm visu, & auditu veraciter didicisset. scriptam itaque canonici ordinis regulam rediens attulit, eamq. canonicis omnibus proponens, diuino comitatus adiutorio, seruandā iniunxit, factumq; vt ex illo tempore cuncti regulariter viuerent, & canonicum ordinem omnes deuotè custodirent. Hæc Theobaldus; cui cæteri omnes B. Vbaldi vitam describentes consentiunt.

Sed & B. Aldebrandus primùm Ariminensis Ecclesiæ Præpositus, postea Forosempronienfis Episcopus inter canonicos Portuenses à Hieronymo Rubeo lib. 5. Historię Rauennatensis sub an. 1119. hisce conceptis verbis recensetur: *Proximo anno, qui fuit à partu Virginis 1119. Petrus Peccator senex obijt 4. Kal. April. Rauennæ in Portuensi ab se esstructo cœnobio, ibiq. ad lauam ingredientibus templum iuxta sacram turrim sepultus est. Ab eo plurimum is propagatus est ordo, qui nunc Canonicorum Lateranensium vocatur, egregium certè bonorum hominum, ac doctorum seminarium. illius leges à Rhenensibus Bononiæ, Niceforensibus in Pisano, à multisq. præterea accepta, & seruata sunt, cum interea confluerent vndique complures ad Portuense cœnobium, in disciplinamq. sese eius canonicis traderēt. In ijs fuisse Aldebrandus legitur, qui in oppido Sorbetulo è Bobio, seu Galliata prope Cesennam natus, & in grammatica eruditus in Portuense cœnobium, vt maiores in literis, ac pietate progressus faceret, se cōtulit. Cum autem Ariminenses canonici Præposito destituti, peterent, vt fieri ab illis consueuerat, ex eorum conuentu aliquem ipsis idoneum præfici, qui virtute præstaret, Aldebrandum obtinuerunt, quē deinde Forosemproniensium Episcopatum adeptus, Calend. Maij decedens in Diuorum numerum relatus est.* Hæc ille.

Nec dubium, alios quamplures viros doctrina, & sanctitate conspicuos in eadem congregatione olim extitisse, & ex illa ad dignitates Episcopales, & alias cuectos, etsi illorum catalogus cum bona parte veterum scripturarum perierit. nam & monasterium ipsum sæpius vastatum, igni combustum, illius bona commendata, à laicis occupata, & rapinis exposita, vt mirum non sit, scripturas cōbustas, sed mirum vel vnum lapidem super lapidem inueniri. Tandem anno 1367. monasterium ipsum Portuense reperio clericis secularibus commendatum, manentibus tamen in eodem nonnullis canonicis, in quo statu vsque ad annum 1410. permansit: quo tempore nostræ congregationi reformandum concessum est, cui cum cæteris dictæ congr. monasterijs, vno vel altero excepto, nunc etiam est vnitum. monasterio Portuensi complura priuilegia Paschalis II. Innocentius Secundus, Cœlestinus Secundus, Adrianus Quartus, Vrbanus Tertius, Innocentius III. & Alexander Quartus concesserunt. de quibus libro sequenti fusius dicemus.

Caput quadragesimumoctauū.

De Congregatione S. Marię ad Rhenum prope ciuitatem Bononiam.

Nter vetustas canonicorum congregationes iure, ac meritò est numeranda congregatio s. Mariæ ad flumen Rhenum prope ciuitatem Bononiam, cuius caput extitit ipsum monasterium s. Mariæ in ripa fluminis Rheni tertio circiter ab vrbe milliario ædificatum, de cuius prima fundatione variè sentiunt scribentes. Nam Cherubinus in historia Bononiensi, ac cum illo Sigonius de Episcopis Bononiensibus, anno 1083. fundatum aiunt. Verùm cum scribat Iosephus Mozzagrugnus lib. 4. fol. 9. pag. 2. primum Priorem dicti monasterij fuisse Guidonem, ad quem Innocentij Secundi literæ, & aliorum Pontificum ibi relatæ diriguntur, cumq; idem Guido vsque ad annum 1169. in Prioratu perseuerauerit, vt apparet ex literis Alexandri Tertij ad eundem Guidonem Priorem, & illius canonicos datis Beneuenti 18. Calend. Iunij anno Christi 1169. & ab eodem Iosepho Mozzagrugno eodem lib. 4. fol. 11. pag. 2. relatis, vnum ex duobus dicendum videtur, aut monasterium Rhenanum non anno 1083. sed aliquot post annis fundatum: aut certè nondum eo tempore conuentum canonicorum sub Priore degentium habuisse, cum credibile non sit, primum illum Priorem tot annis in regimine monasterij nimirum ab anno 1083. aut demus etiam 1110. vsque ad annum 1169. durauisse. I.

Quidquid autē sit de prima illius fundatione, hoc certum, non ante annum circiter 1136. aliquam eius mentionem haberi ex literis Pontificum, nec de aliquo priuilegio ante illud tempus eidem monasterio facto constare. Cæterùm ab illo anno cœpit monasterium Rhenanum à Romanis Pontificibus, & Archiepiscopis Rauennatensibus, nec non etiam Episcopis Bononiensibus, & alijs viris religiosis, & pijs attributione priuilegiorum, immunitatum, & temporaliū bonorum augeri, & locupletari. nam in primis ipse Innocentius Secundus anno 1136. constitutionum canonicorum Portuensium per Pascalem Secundum confirmatas, quarum confirmationi ipse tunc Cardinalis Gregorius Diaconus tituli s. Angeli nuncupatus subscripsit, eisdem canonicis Rhenanis seruandas sua autoritate tradidit, & priuilegio Apostolicæ sedis muniuit, vt ordo canonicus secundum Deum, & B. Aug. regulam ibidem institutus &c. & vt bona, quæ tunc possidebant, vel in futurum adepti essent, firma illis manerent. Priuilegium datum est Pisis an. 1136. 6. Cal. Sep. eod. quoq. an. 1136. eandem Ecclesiam Rhenanā suis priuilegijs primitus munierunt Gualtherius Archiep. Rauennaten. & Henricus Episcopus Bononien. vt patet ex forma priuilegiorū, quæ refert Mozzagrugnus eod. lib. 4. fol. 8. & seqq.

Et

Et ex tunc canonici Rhenani bono Chriſti odore plurimum circunquaque flagrantes cœperunt numero familiarum augeri: nam illos ſequentes Eccleſias olim tenuiſſe, ex priuilegijs monaſterio Rhenano factis, manifeſtè liquet, etſi non ſatis conſtet, an omnes fuerint Conuentuales. fuerunt autem

Prima ipſa Eccleſia B. Mariæ ad Rhenum, quæ caput erat totius congregationis, cuius Priori cæteri aliarum Eccleſiarum Priores ſubijciebantur. de qua dictum eſt ſupra cap. 23.

Secunda s. Saluatoris Bononienſis, quam circa annum 1136. cum antea eſſet parochialis, ijdem canonici Rhenani loco hoſpitij primum acceperũt, poſtea verò ſtatim inſtauratam, in collegiatam erexerunt. ea nunc caput eſt congregationis, quæ ab illa s. Saluatoris Bononienſis congreg. nũcupatur.

Tertia s. Andreæ iuxta Bagnum.

Quarta s. Domnini iuxta Bagnum.

Quinta s. Mariæ in Raticola.

Sexta s. Iacobi loci caſæ Dei nuncupati. quarũ Eccleſiarum meminit Eugenius III. in quodam priuilegio conceſſo Guidoni Priori, & canonicis Rhenanis 3. Idus Maij anno 1150.

Septima s. Potentianæ in Vrbe Roma, quã iuxta diſpoſitionem Guidonis S. R. E. presbyteri Cardinalis tituli Paſtoris nuncupati Adrianus IV. eidem Eccleſiæ Rhenanæ cõceſſit anno 1155. xvj. Calend. Aprilis ſtatuens, vt ordo canonicus ſecundũ Deum, & B. Auguſtini Regulam in ea conſtitueretur, & perpetuis futuris temporibus ſeruaretur.

Octaua s. Praxedis in eadem Vrbe Roma, quam Alexander III. in ſuo priuilegio dato anno 1177. x. Calend. Februarij teſtatur, ab Anaſtaſio IV. eiſdem canonicis Rhenanis conceſſam, & vt puto, cum eadem clauſula, vt ordo canonicus ſecundũ Deum, & B. Auguſtini Regulam in eadem inſtitueretur, & obſeruaretur. quam conceſſionem idem Alexander ſua autoritate confirmauit.

II. HVic congregationi priuilegia complura contulerunt Romani Pontifices, ac etiam Imperatores, quorum meminerunt Baſilius Sirenius noſter in lib. Indultorum congregationis Lateranẽſis, Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. de Ordine, & Statu canonicorum regularium, & Ioſephus Mozzagrugnus lib. 4. proximè citato.

Habuit etiam hæc congregatio multos viros præclaros, qui non ſolùm ad dignitatem Epiſcopalem, verùm etiam ad Cardinalatum, & Summum Pontificatum aſcenderunt, ſi vera de illis ſcribunt Petrus Michaëlis Venetus canonicus ſancti Saluatoris Bononienſis, & ex illo Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. cap. 8. & 9. & ſupra cap. 6. & Ioſephus Mozzagrugnus, qui Signium tranſcripſit lib. 4. fol. 29. & alibi. quippe quòd illos ſuos, aut ſe de illis antiquis canonicis Rhenanis eſſe affirment. Verùm omnes ab eis in dictis locis numeratos inter canonicos Rhenanos recenſere non audeo, primò quia video, illos in dictis canonicis monaſterio Rhenano adſcribendis fundamento dubio, & in certo niti, quod quantum ex illorum verbis conijcio, duplex eſt, alterum eſt Calendarium quoddam in antiquo monaſterio Rhenano repertum, in quo ſingulorum canonicorum nomina ex hac vita migrantium deſcribi conſueuerant: alterum verò Annales antiqui dictæ congregationis, quos in Bibliotheca monaſterij s. Saluatoris Bononiæ adſeruari ſatetur Ioannes Baptiſta Signius lib. 2. cap. 6. & alibi non ſemel: nam quod attinet ad Calendarium, non omnes in eo deſcriptos ex Rhenana congregatione canonicos fuiſſe, ſed ex alijs etiam congregationibus eiuſdem profeſſionis, habes ex vltimo decreto Generalis Capituli apud monaſterium Portuenſe celebrati, cuius autoritate iuſſum eſt illud Calendarium confici, ac in illo nomina ſingulorum canonicorum defunctorum cuiuſlibet congregationis, eiuſdem tamen profeſſionis deſcribi: quod Calendariũ non ſolum apud Rhenanos, ſed etiam apud noſtros Portuenſes, & Bononienſes s. Victoris, & s. Ioannis in monte habebatur, & nunc etiam forſan habetur, vt teſtãtur canonici noſtri fide digni, qui illud viderunt. Pariter, quod ſpectat ad Annales, in illis multos errores palpabiles contineri, ſtatim oſtẽdemus.

Deinde ijdem autores alio fundamento falſo nituntur, omnes canonicos regulares olim Bononiæ, aut etiam Romæ exiſtentes ex congreg. Rhenanorũ extitiſſe, quemadmodum illa Io. Baptiſtæ Signij lib. 2. cap. 8. in princ. & Mozzagrugni verba indicant. *Teſtatur frater Petrus Michaëlis Venetus concanonicus noſter in Commentarijs ſuis, ſe legiſſe, ſexdecim canonicos de Rheno ipſo ad Cardinalatus honorẽ aſſumptos. Nec ſanè mirum, inquit, cum ipſa Lateranenſis Eccleſia, & omnes Eccleſiæ titulares Cardinalium regerentur per hos tum canonicos, qui omnes Regulam iam vulgatam D. Patris Auguſtini à Concilio præſertim Moguntino citra, de quo diximus, imitandam ſuſceperunt.* quæ verba vel de ſola identitate Ordinis, non autem eiuſdem congregationis intelligi volunt, vel de identitate canonicorum eiuſdem congreg. Rhenanæ. Et ſi in primo ſenſu loquãtur, veriſſimè dicunt: ſed contra ſeipſos, loquuntur, qui contra alios digladiantur, B. Guarinum, & Lucium II. & alios quoſdam inter Lateranenſes canonicos recenſentes. præter quod ex huiuſmodi identitate intentum probare non poſſunt, quod nimirũ ex monaſterio Rhenano ſexdecim canonici ad Cardinalatus honorem fuerint aſſumpti: quia Lateranenſis Eccleſia, & omnes aliæ titulares Cardinaliũ per eoſdem tunc regulares canonicos regerentur. Eſto n. eſſent eiuſdẽ Ordinis, non tamen erant eiuſdem monaſterij Rhenani, neque eiuſdẽ congr. Rhenanæ, quæ quatuor, vel quinque Collegia non excedebat. Præter quod falsò etiam aiunt, Cardinales titulares s. Praxedis, & s. Potentianæ ex canonicis regularibus promoueri ſolitos: nam de ſolis titularibus s. Crucis in Ieruſalem, & s. Mariæ Nouæ, quæ erant Eccleſiæ congregationis s. Frigdiani, ſiue Lateranenſis, Romani Pontifices id cauerunt, vt ſupra cap. 16. notarum.

III. DEmum, quæ de Romanis Pontificibus Innocentio II. Lucio II. Innocentio III. nec nõ de

S. Guarino Episcopo Prænestino, & S. R. Ecclesiæ Cardinali iidem autores ex illorum Annalibus Saluatoriensibus comminiscuntur, eos monasterij Rhenani canonicos fuisse, valdè dubia, aut etiam manifestè falsa videntur. nam in primis, quod aiunt de Innocentio II. *Anno 1136. Innocentius II. Romanus antea vocatus D. Gregorius Canonicus Regularis, & reformator eiusdem canonici ordinis in monasterio Rhenensi, vbi & canonicum habitum suscepit, ac S. Potentianæ de Vrbe vnitis sub Adriano IV. vt in Bulla præfati Pontificis sub datum Romæ apud sanctum Petrum 6. Kalend. Aprilis 1154. dum esset Bononiæ causa studij, ad summum apicem ascendit Pontificiæ dignitatis, seditq; annis 13. mensibus 7. diebus 8. vt in Calendario Rhenano antiquo legitur. commendatur ibidem eius obitus anno Dominicæ Incarnationis 1143. Sui verò Pontificatus 14. mense septembri sepultus est in Laterano in chōca apophiretica miro opere sculpta.* Quæ sunt verba Signij lib. 2. cap. 6. & Mozzagrugni lib. 4. fol. 23. pag. 2. hæc inquam verba multa continent errata. Primùm erratum est, Innocentium Secundum assumptum ad Pontificatum anno 1136. fuit enim creatus Pontifex anno 1130. vel vt ipsi eius obitum notantes fatentur. sed demus hunc esse errorem Typographi in Signio, debebat tamen illum corrigere Mozzagrugnus. Secundò quod aiunt, Innocentium Secundum reformasse ordinem canonicorum in monasterio sanctæ Potentianæ monasterio Rhenano vnito, magis falsum est; quia ante Adrianum Quartum, qui Pontifex anno 1155. est renunciatus, ordo canonicorum regularium in dicta Ecclesia non fuit restitutus. patet ex literis eiusdem Adriani Quarti Guidoni Priori, & eius fratribus directis, datis apud sanctum Petrum non anno 1154. vt Signius refert, nam eo anno 6. Calendis Aprilis sedebat Anastasius, sed anno sequēti 1155. in quibus Adrianus statuit, vt ordo canonicus in dicta Ecclesia s. Potentianæ per dictos canonicos iuxta institutionem illorum regulæ, constituatur ac seruetur. Tertiò, multò magis falsum est, Innocentium Secundum electum fuisse Pontificem, dum Bononiæ studiorum causa moraretur, in qua falsitate monstranda vtpote omnibus conspicua nolo immorari. Dicetur, illa verba: *Dum esset Bononiæ studiorum causa.* non esse coniungenda cum sequentibus: *Ad summum apicem ascendit Pontificiæ dignitatis.* sed eum antecedentibus: *Canonicum habitum suscepit.* Dico verba sic esse disposita, vt cum sequentibus sint construenda, non cum antecedentibus, sed quod cum antecedentibus iungi rectè non possint, ex eo conuincitur, quia primus Prior Rhenanus fuit Guido, qui vixit vsque ad annum 1169. ex supra allegatis. At Innocentius Secundus ab Vrbano II. ante annum 1110. Cardinalis fuerat creatus, & vt dictum est, ante annum 1136. nulla in literis Pontificijs, vel probatis autoribus de monasterio Rhenano mentio habetur. quare suspicioni euidens locus est, Annales illos Saluatorienses ab aliquo ignaro, vel otioso, ex turbidis fontibus ad fucum faciendum haustos. Rursus adhuc multò magis falsum est, quod ex eisdem Annalibus deducit Mozzagrugnus ibid. fol. 24. pag. 1. dicens: *Mox verò, vt Innocentius II. Frangipanes ex parte Romanorum nobilis, immo de regione Transtyberina, qui à Paschali II. ex canonico regulari fuerat Diaconus Cardinalis creatus &c.* Nam cum dixerit in verbis immediatè præcedentibus cum suo Signio, illum fuisse ex familia de Paparesijs, quæ nunc de Matthæis vocatur, idque probauerit, tum ex regione Transtyberina, vbi Innocentius Secundus natus est, quæ fuit etiam regio illorum de Paparesijs, tum ex similitudine, sine identitate stemmatum gentilicorum, quænam cæcitas est, velle illum postea familiæ de Frangipanis adscribere? quasi sint, qui nesciant, an familia de Paparesijs seu de Matthæis, sit eadem cum familia de Frangipanis, vel familia de Frangipanis sit, aut aliquando fuerit de regione Transtyberina. Omitto ex sententia Onuphrij, Ciaconij, Baronij, & omnium de hac re scribentium, Innocentium Secundum, non à Paschali Secundo, sed ab Vrbano Secundo Diaconum Cardinalem fuisse creatum, eundemque non ex monasterio Rhenano, sed ex Lateranensi: quanquam contendat Baronius, non ex monasterio canonicorum, sed monachorum assumptum, quod tamen tunc Laterani nullum extitisse aliàs probauimus.

Pariter quod de Lucio Secundo ex ijsdem Annalibus Saluatoriensibus scribunt, hunc mendacissimè Onuphrium ex Congregatione s. Frigdiani Canonicum appellasse, cum ex eisdem Annalibus constet illum fuisse canonicum ex monasterio Rhenano, & nunc etiam in agro Bononiensi apud Vergatum sit prædium, nuncupatum præ Lucij, vulgò il Pra del Luzzo, non vsquequaque certum, & exploratum videtur: immo oppositum est verius. primò quia certum est, Lucium Secundum ex canonico monasterij Lateranensis immediatè acceptum, & Cardinalem non ab Innocentio Secundo, vt isti Annales somniant, sed à Calisto Secundo creatum, vt Ciaconius, Onuphrius, vel ab Honorio, vt Baronius ex Codice Vaticano, illum autem ex monasterio Lateranensi acceptum, nec ipse Signius negare audet, sed inquit, Innocentium Secundum Pontificem creatum statim hunc antea vocatum Gerardum ex Præposito Rhenano vocatum, & secum in Canonica Lateranensi locatum non multò post in Cardinalem tituli sanctæ Crucis assumpsisse, quod ad Onuphrium à mēdacio tam insigni vindicandum satis esse poterat. Deinde ipse Gerardus Cardinalis sāctę Crucis cum suam Ecclesiam restituisset, & monasterium instaurasset, ad Pontificatum euectus statuit, vt presbyter Cardinalis titularis illius Ecclesiæ non nisi de gremio congregat. s. Frigdiani assumeretur, quod profectò non statuisset, si ille de congr. Rhenana, nō de Frigdiana antea fuisset. Dictū est aūt superius, eosdē fuisse canonicoss. Frigdiani, & Lateranē. & S. Crucis, & s. Mariæ Nouæ. Quod autem subiungitur, IV.

gitur, etiam nunc extare in agro Bononiensi prædium Lucij nuncupatum, voluntarium nimis est,& fortè dicitur illud pratum non à Lucio Papa, aut etiam homine eius nominis, sed à pisce, qui vulgo dicitur Luzzo, quòd illud pratum ante esset stagnum, vel per illud riuus decurreret, eius generis piscibus abundans, qualia scimus plura esse in agro Bononiensi.

Quod etiam de Innocentio III. ait Mozzagrugnus lib.4. fol.28. pag.2. ignorasse Onuphrium, cuius ordinis esset, falsum est, & indicat illum non legisse librum Onuphrij de septem vrbis Ecclesijs in Lateranensi, & secundum librum de Ecclesia Lateranensi cap. 3. Quod autem cum suo Signio subdit, illum sanctę Potentianæ canonicum fuisse, etiamsi verum id esset, Onuphrio non contradiceret, qui instituti identitatem, potius quàm loci attendit. Sed falsum esse suspicor, quod illum ex canonico Lateranensi assumptū scribant præter Onuphrium, Sigonius de Regno Italiæ lib. 15. sub anno 1198. Ciaconius in Innocentio III. Volaterranus lib.21. Ioannes Baptista de Cauallerijs, & nouissimè Laërtius Cherubinus in Bullario in Innocentio III. quibus magis fides adhibenda est, quàm Annalibus Saluatoriensibus.

V. Paris incertitudinis reputandum est, quod de Sancto Guarino Cardinali, & Episcopo Prænestino ex eisdem Annalibus comminiscuntur, illum ex canonico Rhenano assumptum ad dignitatem Cardinalatus, & Episcopatus Prænestini: contrarium enim verum est, illum in Ecclesia Cathedrali Bononiensi tūc regulari clericum fuisse, deinde vt striĉtiori sub regula vitā institueret, ad Mortariense monasterium magna tunc sanctitatis fama redolens contendisse,id enim præter quod vetustissima illius monasterij tabularia testantur, comprobat electio à Papiensibus de dicto Guarino in illorum Episcopum communi consensione facta, de qua nullus hæsitat,nec etiam ipse Mozzagrugnus,attestantibus vno ore historicis Papiensibus, qui de illius Ecclesiæ Episcopis scripserunt, nam quomodo tam vnanimi consensu in virum conuenissent, non optimè perspectum, notissimum, & probatum? aut quomodo nouissent, vel probatum habuissent, qui inter eos, vel apud illos nunquam stetisset, sed nec ab illis aliquando visus fuisset? quid etiam opus habuisset fugæ præsidium quærere, ad Episcopalē dignitatem recusandam, si non inter Papienses,sed apud Bononienses tempore illius electionis præsens fuisset?

Omitto, quæ de Episcopis Bononiensibus, præsertim de Gerardo Gisla ex eisdem Annalibus effutiunt, quos non Rhenanos, sed vel S. Ioannis in monte, vel S. Victoris canonicos fuisse certo certius liquet.

Hæc lōgius,quàm animo statuerā,prosequi coactus sum,tum propter nōnullos,quia autoritate prædictorum Annalium freti,non pauca contra veritatem effundunt, tum ad cuiusdam autoris imposturā retegendam,& reuincendam,qui vt S. Guarinum à Canonicis Mortariensibus ad Rhenanos transferret, librum Alphonsi Ciaconij de summis Pontificibus corrupit, dum post paginam 434. sublatis nonnullis paginis autoris, alias loco illarum reposuit. quo fit, vt eiusdē libri eodem anno,& loco ab eodem impressore, & sub nomine eiusdem autoris impressi exēplaria diuersa habeamus,in quorū altero B.Guarinus inter canonicos Mortariēs,in altero inter Rhenanos recēseatur. quanquā qui figmentū meditatus est, Deo volente,citationem ex Augustino Ticinense ab autore positam reliquerit, quæ fraudem retegit, cum Augustinus Ticinensis, ex quo Surius, & ipse Ciaconius, B. Guarinum non inter Rhenanos,sed inter Mortarienses ponat,quod si rem diligenter attendas, in alijs etiam locis factum reperies, maximè vbi de Honorio II.& de Lucio II. agitur: nam post paginam 359. subducto ternione notato literis H h, in quo de Honorio II. autor scribit, illum canonicum Lateranensem fuisse, alium reposuit, in quo Rhenanum fingit, non aduertens in pagina immeditè præcedenti nu. 358 exprēssè scriptum: *Lambertus de Fagnano Canonicus Regularis Lateranensis.*

Tandem hæc congregatio euerso monasterio S.Mariæ de Rheno ab exercitu Ioānis Galeatij Ducis Mediolanensium amissis etiam monasterijs sanctæ Potentianæ,& sanctæ Mariæ Nouæ,& alijs circa annum 1418. vel sub anno 1430. in Francisco Ghislerio vltimo eiusdem cōgregationis canonico, & Priore s.Saluatoris Bononiæ eodem anno 1430. defuncto,extincta est,ipso monasterio Saluatoriensi canonicis Ambrosianis, siue Ilicetanis diuersi habitus, & obseruantiæ, nuper sub Gregorio XII. institutis,per Martinum V. concesso, qui illud in caput suæ ipsorum congregationis erexerunt.

Caput quadragesimumnonum.

De Congregatione Sanctæ Mariæ de Crescentiaco iuxta Mediolanum.

N Mediolanensi agro tertio circiter ab vrbe milliario, in loco, qui Orientem versus Crescentiacum vulgò Crescenzago nuncupatur, existente Oberto Archiepiscopo Mediolanensi circa an- I.
num Christi Seruatoris 1140. Quidam vir nobilis religiosus, & diues Ecclesiam in honorem Beatæ Virginis Dei Genitricis ædificauit, quam attributis prædijs, ac redditibus locupletatam, canonicis regularibus regendam obtulit. Primus enim canonicæ Præpositus fuit Domnus Otto de Morbijs nobilis Mediolanensis, sub quo, vt etiam sub alijs, qui eidem in regimine successerunt, canonicæ disciplinæ vigor adeo resplenduit, vt in Congregationem complurium

Collegiorum illud Collegium breui excreuerit, ac in eo viri doctrina, & vitæ integritate præclari non pauci floruerint, qui ad gradus Episcopales, ac etiã Cardinalitios fuerunt assumpti. & licet dictum monasterium hostili inuasione semel totum flagrauerit, & varia dispendia, & vastationes successibus temporum non semel sustinuerit, quibus ferè omnia illius authentica monumenta perierunt, & ob hanc causam non possit integer Catalogus locorũ dictæ Congregationis inueniri: adsunt tamen veridicæ, & authenticæ scripturæ, ex quibus constat, illud fuisse olim caput non ignobilis Congregationis secundum propria statuta viuentis, cuius Prælati ad ipsum monasterium S. Mariæ de Crescentiaco singulis annis in mense Maij ad celebrandum Generale Capitulum conueniebant. Monasteria prædictæ Congregationis, quæ ex illius ruinis eruere potuimus, hæc fuerunt.

Primum ipsum monasterium S. Mariæ de Crescentiaco, cuius Præpositus erat caput totius Congregationis.

II. SEcundum sanctæ Mariæ de Cella prope Ianuam in loco, qui dicitur s. Petri de Arena. Huius monasterij Præpositus reperitur fuisse quidã Domnus Simon, antea Præpositus sanctæ Mariæ de Crescentiaco, circa annum 1200. vnde apparet fuisse monasterium satis vetustum. Verùm combusto monasterio de Crescentiaco, & canonicis destituto, soluta congregatione, etiam istud monasterium canonicis paulatim est destitutum, & aliquando per Sedem Apostolicam monasterio s. Benigni de Capite Phari prope Ianuam Ordinis s. Benedicti vnitum, ita namq; in libro taxarum Cameræ Apostolicæ notatum inuenio. *Nota, quod monasterium sanctæ Mariæ de Cella extra muros Ianuenses Ordinis sancti Augustini valoris centum florenorum vnitur monasterio sancti Benigni*: & paulò post additur. *nota quod monasterium sancti Benigni de Capite Phari est incorporatum monasterio sancti Hieronymi*. Cæterùm cum ipsum monasterium s. Benigni à monasterio s. Hieronymi sit separatum, ac etiam monasterium ipsum sanctæ Mariæ de Cella à monasterio sancti Benigni, nescio an dictæ vniones aliquando effectum fuerint sortitæ. Istud monasterium nunc tenent Venerab. Eremitæ Augustinenses, qui circa annum 1500. illud obtinuerunt, consentientibus canonicis regularibus, donec in eo regularis vigeret obseruantia, & ea cessante, locus ad ipsos canonicos reuerteretur. Ita Augustinus Ticinensis in Dilucidario par. 2. fol. mihi 31. & par. 3. quæ est de vita s. Augustini titulo 9. in tabula, vbi dicit; extare de hoc instrumenta apertissima, quæ quoniam ego non vidi, apud illum sit fides.

Tertium s. Georgij de Brinate prope Ticinum, in agro tamen Mediolanensi, quod Vrbanus Papa huius nominis III. ex nobili familia de Cribellis in suo allodio paterno fundauit circa annum humanæ salutis 1180. & bona parte paternæ hæreditatis, ac alijs etiam prædijs pecunia emptis, & redditibus plurimis attributis dotauit, & priuilegijs munitum Præposito, & canonicis de Crescentiaco regendum tradidit iuxta institutionem, & regulam dicti illorum monasterij, prout constat ex priuilegio, cuius hic exemplum pro teste subijcitur.

Vrbanus Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Præposito, *& fratribus de Crescentiaco salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum vita præsens nimis sit fragilis, & caduca, ad futuram votiuis nos conuenit desiderijs anhelare, quæ non nouit occasum, & bene merentibus præbet gaudia sempiterna. Sane si ex susceptæ administrationis officio tenemur alios ad opera Charitatis inducere, eis nos ipsos bonum præstare debemus exemplum, vt efficacior nostra prædicatio fiat, cum à nobis fuerit opere comprobata.* Ea *propter dilecti in* Domino *filij consideratione supernæ retributionis inducti, Ecclesiæ sancti Georgij de Brinate, quæ in allodio nostro paterno fundata est, & omnibus possessionibus destituta, vniuersas possessiones siue à Monialibus de Charono excepto* Portu, *& glareo, siue à Monachis sancti Vincentij, aut militibus de Archonate vel à militibus de* Dugnano *emimus, sicut in instrumentis factis de his continetur, & possessiones etiam, quos apud locum ipsum de* Brinate *Germani nostri quietas nobis, & liberas dimiserunt, & possessiones insuper quas apud casale comparauimus, sicut in instrumento authentico continetur, largitione perpetua duximus concedendas, vt eadem Ecclesia fiat canonica Regularis.*

Statuimus igitur, vt de Collegio Ecclesiæ vestræ sit in ipsa Præpositus, *& tantus canonicorum numerus, quantus de facultatibus ipsius* Ecclesia *possit commodè sustentari. Et vt in ipsa Ecclesia sancti Georgij ordo canonicus secundum* Dei *timorem, &* Beati Augustini *regulam, atque institutionem vestram perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruetur, & vt vnus presbyter illius Ecclesiæ ad hoc sit omni tempore specialiter deputatus, vt pro animabus parentum, & domesticorum nostrorum, & pro alijs fidelibus defunctis, necnon etiam pro salute nostra singulis diebus, quibus de generali consuetudine conuenienter id facere possit, missarum solemnia cantet.* Præposito *autem præfatæ Ecclesiæ, qui pro tempore fuerit, decedente, fratres eiusdem Ecclesiæ de seipsis, si inter eos idoneus repertus fuerit, aut de Collegio fratrum vestrorum sibi* Præpositum *eligendi liberam habeant facultatem: ita tamen, vt electus à* Præposito, *qui in Ecclesia vestra pro tempore fuerit, sicut canonicum est, debeat confirmari. Statuimus etiam, vt eadem Ecclesia sancti Georgij de Ordinis obseruantia Ecclesiæ vestræ, sicut filia matri respondeat, eiq; debitam obedientiam exhibeat, & honorem, & Præpositus* Ecclesiæ *vestræ in Ecclesia illa correctionem habeat* Regularem, *ita tamen, vt fratrum eiusdem* Ecclesia *sancti Georgij, si quando defuerint, supplere teneatur aliorum subrogatione defectum. Verùm vt fratres illius* Ecclesia *liberius obsequijs possint vacare diuinis, & regularem*

larem ordinem obseruare, ipsos & eorum Ecclesiam ab omni iurisdictione Corbete, & Dairagi plebium autoritate, qua donante Domino,praeeminemus, eximimus, & ab omni grauamine Mediolanensis Ecclesiae liberam decreuimus, & immunem. Itaq; praedictis plebibus quidquid iuris aliquando sibi in Ecclesia illa vendicare, aut Mediolanensis Ecclesiae in ipsa exactionem quamlibet exercere minimè liceat,eo duntaxat excepto, quod Mediolanensi Archiepiscopo annuam libram ceræ nomine census in ipsa Ecclesia sancti Georgij reseruamus, vt ab eo Canonicis ipsius Ecclesia oportuna defensionis auxilium in suis necessitatibus impendatur. Si verò Archiepiscopus eandem Ecclesiam contra statutum nostrum malitiosè aliquo tempore molestauerit, ex tunc eam non solùm in alijs, sed etiam in solutione census à persolutione ipsius exemptam fore statuimus, & sicut specialem filiam ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ saluo iure Ecclesiæ nostræ liberè deuoluendam. Germanis autem nostris, & eorum hæredibus ius patronatus in ipsa Ecclesia reseruamus, vt eam in suis Iustitijs defendere teneantur: non tamen vt in ipsa quidquam sibi aliud vendicare debeant, nisi quod Ecclesiarum fundatoribus in eisdem Ecclesijs secundum sacrorum Canonum statuta debentur, videlicet vt si quis eorum ad conuersionem fratrum eiusdem Ecclesiæ sancti Georgij aliquando transire voluerit, in consortium illorum recipi debeat, vel si vergeret ad inopiam, non ex debito, sed ex gratia Charitatis ei secundum facultates Ecclesiæ subsidium conferatur. Vt igitur constitutio nostra super ijs inuiolabilem firmitatem obtineat, sub interminatione anathematis inhibemus, ne quis eam infringere audeat, vel in aliquo diminuere, sed omnia sicut prædicta sunt, futuris temporibus obseruentur. Si quis autem huius nostræ Constitutionis paginam temerè violare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Veronæ 7. Calend. Decemb. 1186. Pontificatus anno primo. Hoc monasterium post varios casus cum esset clericis secularibus per aliquot annos commendatum, nostræ Congregationi fuit vnitum, sicut lib. sequenti dicemus.

III. QVartum S. Mariæ de Cumignago in Nouariensi Episcopatu, cuius reperitur fuisse Præpositus quidam Domnus Ambrosius canonicus monasterij de Crescentiaco,referente Ioanne Philippo nostro in Chronicis lib. 3. cap. 38. quem tamen reprehendit Carolus à Basilica Petri Nouariæ Episcopus in sua Nouaria, quod hoc monasterium ad Verbani ripam prope Bauennum statuerit, cum potius in Vicariatu Burgi Manerij statuendum esset, ibi loci, vbi Cominiacum dicitur,vbi antiquã Præposituram canonicorum regularium sub titulo sancti Spiritus extitisse vetera quædam monimenta nunc etiam demonstrant. Verùm an idem esset monasterium, de quo Ioannes Philippus, cum eo, qui Cominiaci in Vicariatu Burgi Manerij extitisse dignoscitur, mihi incompertum, maximè quod alterum illorum titulo S. Mariæ,alterum sancti Spiritus appellatum inueniatur, quare si corrigendus est Ioannes Philippus, non solùm quoad locum, verùm etiam quoad titulum Ecclesiæ corrigi debet.

Quintum S. Mariæ de Marcelengo cuius certum locum reperire non potui, nisi quod fuit monasterium Congregationis canonicorum Crescentiaci, & illius Præpositus fuit quidam D. Trogerius antea Præpositus ipsius monasterij de Crescentiaco, referentibus Ticinensi, & Ioanne Philippo in Chronica loco proximè citato. qui Ticinensis ait hunc Trogerium sub Lucio II. Præposituram tenuisse,sed pro Lucio II. Lucius III. reponendus.

Floruit dicta congregatio potissimum circa tempora Vrbani Papæ III. & aliquot annis postea,quibus temporibus habuit viros insignes D. Thomam, & D. Albinum S. R. E. Cardinales, Iacobum de Clusiani Præpositum S. Georgij de Brinate,de quo illud memoria dignum proditur, quod refert Ioannes Philippus noster lib. 7. cap. 14. quod cum esset vir magnæ sanctitatis,& liberalitatis erga pauperes, quodam tempore magnæ famis, & sterilitatis omnia, quæ habere poterat, pauperibus distribuebat, vnde cum quadam die accessisset ad eum quidam rusticus pauper, & cum lacrymis procidens ad pedes illius diceret, miserere mei Domine Præposite. en fame morior cum filijs meis, iussit Procuratori parum frumenti,quod solùm in horreo pro necessario victu canonicorum seruabatur, pauperi dari, & renuente Procuratore, dixit ei, Vade, spero enim in Domino, quod triticum in horreo præparatum inuenies. qui dicto obediens iuit, & horreum adeo plenum inuenit, vt præ quantitate frumenti ostium non posset aperiri. & alios plures Præpositos insignes habuit, quorum catalogum,licet non integrũ, ijdem Ticinensis, & Iacobus Philippus describunt. videntur autem Præpositi monasteriorum dictæ congregationis non perpetui in suis monasterijs stetisse, sed de vno ad aliud monasterium transire consueuisse.

Demum hæc congregatio nescio quo tempore soluta est, duobus illius monasterijs nostræ Lateranensi vnitis.

Caput quinquagesimum.

De Cõgregatione Canonicorum Regularium D. Marci apud Mantuam.

FVit etiam in ordine Canonico Congregatio, quæ nostro seculo excidit, quæq; à proprio capite S. Marci de Mantua vocabatur, quanquam rectius nouus ordo canonicorum ab Augustiniano distinctus, quàm distincta congregatio canonicorum in ordine Diui Augustini vocari posset, vt ex dicendis apparebit. De hac Congregatione multa scribit Iosephus Mozzagrugnus post Augustinum Mamphridum, I.

& Ioannem Baptistam Signium, nempe canonicos dictæ congregationis fuisse de illis à Diuo Marco Euangelista in Alexandria, & ab Hermagora in Ecclesia Aquileiensi institutis, & ab illis propagatis. fuisse etiam canonicos ordinis sancti Augustini, sicut sunt, & fuerunt alij cathedrales, & monasteriales clerici (illius verbis vtor) Tertio illorum mentionem habitam fuisse ab antiquis. Quarto quod deferebant scapulare super tochetto ad modum scapularis canonicorum regularium sancti Saluatoris de Bononia, & hoc dicere Ioannem Andreæ in clementina prima de electione, & alia plura, quæ apud illum lib. 1. fol. 36. 46. 53. 58. & lib. 3. fol. 33. & alibi passim legi possunt. quæ illius pace voluntariè, sine fundamento, & contra veritatem sunt dicta, cum rei veritas sit, dictos canonicos sub Innocentio Tertio fuisse primitus institutos, non autem ex illis per Diuum Marcum institutis propagatos, & nullam eorum mentionem apud antiquos autores prorsus habitam, præsertim apud Ioannem Andreæ in dicta clementina prima de electione, sed nec etiam alibi, quantum in omnibus eius libris maximo labore lustratis, videre potui, sed nec etiam in toto corpore iuris Pontificij, nisi semel in quadam additione ad glossam in cap. ex eo. de electione in 6.

Vera itaque dictæ congregationis, siue ordinis institutio, & fundatio ex authenticis scripturis in monasterio sancti Marci Mantuani labore, & solicitudine R. P. D. Angeli Scarellæ Brixiensis nostræ congregationis canonici prædicatoris, & sancti Saluatoris Brixiæ Abbatis, dum esset à sacris confessionibus canonissarum beatæ Virginis Annunciatæ apud Mantuam, tandem post multam inquisitionem inuentis, & ad me transmissis, hæc est. Anno Domini millesimo centesimo nonagesimo quarto, sedente Cœlestino Tertio Romano Pontifice, existente Episcopo Ciuitatis Mantuæ Henrico, Venerabilis sacerdos Albertus Spinula aliàs de Formigola vir pius, & religiosus habita potestate à Sede Apostolica erigendi collegium canonicorum regularium secundum ordinem Diui Marci, vineam quandam ab Abbate sancti Andreæ ad monasterium instituendum obtinuit, propeque erat sacellum de iure patronatus quorundam nobilium ciuium Mantuanorum, sanctæ Mariæ in Menticale nuncupatum, cum duobus iugeribus terræ, quæ omnia pro ædificanda Ecclesia, & canonica ab Abbate, ac dictis ciuibus sunt collata: alijs etiam prædijs, & redditibus ab eisdem nobilibus pro victu, & sustentatione canonicorum ibidem instituendorum attributis. quam collationem Cœlestinus Tertius suo diplomate anno eodem emanato firmauit, quo anno ab Henrico Episcopo de more positus fuit primus lapis fundamentalis Ecclesiæ, & monasterij sancti Marci, certis legibus, & conditionibus à donatore fundi adhibitis, quarum vna extitit, vt dicta Ecclesia nulli vnquam Ecclesiæ subijceretur, aut vniretur, sed ipsa esset caput ordinis sancti Marci nuncupati, salua tamen obedientia, & reuerentia Episcopi Mantuani, quæ leges per Episcopum Mantuanum, & Sedem Apostolicam fuerunt confirmatæ: exinde cœperunt in dicto loco boni propositi clerici sub canonica institutione congregari, ex quibus fuerunt in primis venerabilis ipse sacerdos Albertus, & nobilis quidam, qui fundum ad Ecclesiam, & monasterium exstruendum fuerat largitus. quibus, quòd certam regulam non haberent, idem presbyter Albertus regulam scripsit, quam Innocentius Tertius anno 1204. sibi oblatam probauit, illisq; inuiolabiliter seruandam iniunxit. Quam regulam Honorius III. post Generale Concilium Lateranense iterum examinatam, & correctam confirmauit, & seruandam mandauit. Idem etiam Gregorius Nonus Honorij successor egit. quæ habentur ex literis Gregorij Noni, quibus eadem Regula à prædictis Romanis Pontificibus examinata, & probata iterum confirmatur. Exemplum literarum est.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Prioribus, & collegijs Ecclesiarum ordinis sancti Marci Mantuani tam præsentibus, quàm futuris hanc regulam professis in perpetuum. Piæ postulatio voluntatis effectu debet prosequente compleri, vt & sacræ Religionis vigor succrescat vberiùs, & deuotionis sinceritas laudabiliter enitescat. Ea propter dilecti in Domino filij vestris postulationibus inclinati regulam, quam deliberatione prouida statuentes communiter approbastis, à fœlicis recordationis Innocentio Papa prædecessore nostro vobis fratribus sancti Marci dudum roboratam ante Concilium Generale, ac de mandato beatæ mem. Honorij, & Gregorij Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum in quibusdam ad petitionem vestram, secundum quod vobis magis expedire viderunt, correctam, & emendatam, quibusdam postmodum de nostro mandato exinde vobis petentibus demptis .... additis, & commutatis, vobis & omnibus regulam ipsam profitentibus confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. cuius tenorem præsentibus literis annotari fecimus, qui talis est. II.

Regula.

Quoniam fauente Domino nos Priores, & conuentus Ecclesiarum ordinis sancti Marci de Mantua vni Domino seruire, vniq; Regi disposuimus militare, volentibus nobis sanctorum Patrum imitari vestigia, vnum præcipuè necessarium est, vt omnibus nobis sit cor vnum, & anima vna in Domino, & vnius moris habitemus in domo Domini militante, vt sic peruenire mereamur ad illam vnam, quam Propheta in triumphante domo Domini postulat possidere. quod quidem vt possimus faciliùs obtinere, ad honorem Dei, ac Virginis gloriosæ, aliorumq; sanctorum regulam canonicam, prout inferiùs descripta est, ordinauimus à nobis, nostrisq; successoribus secundum infirmitatem nostram perpetuim obseruandam. Sequuntur autem capita ipsius regulæ num. 32. Primum de silentio, III.

Secun-

Secundum de proprietate aliqua non habenda. Tertium de dispensatione ieiuniorum. Quartum de ieiunijs infirmorum. Quintum de abstinentia ciborum. Sextum de numero pulmentorum. Septimum de Dormitione meridiana.

Octauum Caput est de vestimentis canonicorum scilicet: *Sufficiant cuilibet clericorum vna cappa, vna cotta linea, duo scapularia lanea, dua tunica, vnam scapulare pelliceum, siue vna pellis, & vnum pelliceum, siue Ruppa. Verumtamen in arbitrio sit, pro ruppa tertiam tunicam fratribus possidere, & nulla vestis pellicea habeatur, nisi ouina, vel agnina mediocriter crossa. Item duæ staminea. poterit tamen Prior pro staminels camisias de panno stupeo crosso concedere, quibus viderit expedire. Item duo femoralia, duæ caligæ laneæ, & quatuor lineæ sine pedulibus, quatuor scuffones, & duo subtulares, & duæ botæ filtratæ, & duo pilei lanei, vel pellicei.* Nonum Caput est de vestimentis Conuersorum scilicet: *Conuersis prædicta sufficiant vestimenta, cottam tamen, & botas non habeant, nisi pro aliqua rationabili causa botæ concedantur alicui à Priore. Singulis tamen eorum pro botis par vnum concediturci pellorum.* Decimum Caput est de qualitate vestimentorum: *Omnia verò lanea indumenta sint naturalis coloris, & non tincta. De Grossitudine vestiũ nullus murmuret. nec interdicimus vestimenta de panno lana, linoq; contexto &c.* Vndecimum est de concedendis vestibus. Duodecimum de loco & tempore vtendi cottis scilicet: *Non liceat vti cottis, nisi in Capitulo, & in Choro in diuinis offieijs, & in obsequijs circa altaria exhibendis.* Decimum tertium de labore canonicorum. Decimum quartum de labore Conuersorum. Decimum quintum de personis non recipiendis in collegijs. Decimum sextum de forma seruanda in facienda professione: *Scilicet ei exponantur Capitula Regulæ, quæ seruare debet, & dicatur ei. Ecce Regula, quam tenere debet. Si vis eam seruare, ingredere, si non vis liber discede &c.* Sequuntur alia capitula, & præcipitur, vt regula saltem semel in mense coram fratribus legatur.

IV. EXtant in supradicto monasterio Diui Marci authentica multorum Priuilegiorum Innocentij Tertij, Honorij Tertij, Gregorij Noni, Innocentij Quarti, Alexandri Quarti, Gregorij Decimi, & aliorum, quibus hic ordo Diui Marci communitus multis collegijs tum canonicorum, tum etiam canonissarum Mantuæ, Veronæ, Vincentiæ, Patauij, Venetijs, Parmæ, Regij, Cremonæ, & alijs Ciuitatibus Lombardiæ, ac etiam Romandiolæ fuerat propagatus, & dilatatus, ex quibus quæ ad meam notitiam deuenerunt, hæc erant.

Primum monasterium ipsum Diui Marci apud Mantuam anno 1194. inchoatum, & anno 1201. vt videtur, absolutum, vel saltem in formam monastetij redactum, vt colligi potest ex quodam instrumento concordiæ initæ inter Abbatem sancti Andreæ, & presbyterum Albertum dicti monasterij fundatorem rogato anno 1201. indictione quarta in claustro monasterij s. Andreæ per Grafcendinum publicum notarium Mantuanum.

Secundum sancti Viti in Suburbio sancti Georgij, quod habebat vnitum aliud collegium canonissarum eiusdem ordinis. Istud monasterium cum ad duos canonicos sub Priore, & duas canonissas esset redactum, anno 1459. Pio Secundo Pontifice, ad instantiam Illustrissimæ Dominæ Barbaræ Mantuæ Marchionissæ iubente, ex certis causis exactis canonicis, & canonissis, per nostros Lateranenses fuit reformatum, qui nunc illud tenent.

Tertium sanctæ Mariæ de Credaro nuncupatum in eadem ciuitate Mantuæ.

Quartum sancti Matthæi foris portam dictæ ciuitaris Cerasorum appellatam.

Quintum sancti Spiritus eiusdem ciuitatis, quod potius erat hospitium ad Generale Capitulum in eadem ciuitate congregandum ædificatum.

Sextum sancti Leonardi in Monte Donico apud Veronam, quod canonicis destitutum, & multo ære alieno obpignoratum ad instantiam Ciuium Veronensium sub Gregorio Duodecimo, anno 1407. per nostros fuit reformatum, & in Abbatiam erectum.

Septimum sancti Spiritus in ciuitate Veronæ, cuius in literis Honorij Tertij Prioribus sancti Marci, & sancti spiritus Veronæ, & quibusdam alijs dicti ordinis directis mentio habetur, datæ sunt literæ anno 1218. vnde colligitur istud de primis dicti ordinis monasterijs extitisse.

Octauum sanctæ Mariæ Castri Icerini Diœcesis Veronensis, quod in margine earundem literarum Honorij Tertij inuenitur notatum.

Nonum Domus Religionis ciuitatis Parmæ, de qua in titulo earumdem literarum Honorij Tertij similiter mentio habetur.

Decimum sanctæ Perpetuæ ciuitatis Fauentiæ, cuius eędem literæ meminerunt.

Vndecimum sancti Eusebij de Serratico Vicentinæ Diœcesis, in eisdem literis memoratum.

Duodecimum sancti Bartholomæi in ciuitatis Vicentinæ suburbio, quod cum esset destitutum, & commendatum, anno 1443. Eugenius Tertius nostris concessit, quod postea in Abbatiam fuit erectum.

Decimum tertium sanctæ Mariæ de Pane in Sacco Vicentinæ Diœcesis, quod antea eidem Prioratui sancti Bartholomæi vnitum Eugenius Quartus cum dicto Prioratu nostris tribuit, constat ex literis vnionis.

Decimum quartum de Nesso nuncupatum in Episcopatu Patauino, meminit Syluester Maurolicus in dicta Congregatione Diui Marci pagina trigesima sexta.

Decimum quintum sancti Antonij castri Corneliani in Episcopatu Cenetensi, quod videtur habuisse coniunctum aliud collegium canonissarum dicti ordinis, quod nostræ congregationi est vnitum per Sixtum Quartum anno 1479.

Decimũ sextum s. Marci in ciuitate Regij Lepidi, quod tenuerunt canonici dicti ordinis vsque ad

annum

annum circiter 1497. quo anno defuncto illius Priore, qui solus in dicto monasterio ex eodem ordine superstes erat, illud canonicis s. Saluatoris Bononiensis fuit vnitum. Prædictus Prior pro recuperando monasterio s. Viti contra congregationem nostram litem attentauit, ex Actis, quæ in Archiuo Romano legi.

Decimum septimum S. Pelagiæ prope Cremonam, cuius fuit Prior Marcus Hieronymus Vida, qui postea ad nostros transiens, tandem Albæ Episcopus obijt, Poëta inter Latinos cum primis clarus.

Decimum octauum, In ciuitate Venetiarum, cuius tamen titulum habere non potui, in qua etiam erat collegium canonissatum dicti Ordinis, quod s. Mariæ de Virginibus dicebatur. Nec dubium alia plura dicti ordinis tam canonissarum, quàm canonicorum collegia extitisse, quorum nomina cum illis exciderunt.

V. POrro circa dictam congregationem animaduertendum, illam à nobis inter congregationes Ordinis D. Augustini numeratam, non quòd eius canonici ab illorum institutione fuerint sub D. Augustini Regula, vel à canonicis antiquis Augustinianis, vel à D. Marco descendentibus primitùs instituti: sed quia secundum institutionem antiquorum canonicorum Apostolicorum ille ordo in identitate habitus ex cõcessione Apostolica primitus fuit fundatus: nam quòd ab initio dicti canonici B. Augustini Regulam non haberent, patet ex modo profitendi, & ex Regula, quam profitebantur, quæ non erat Regula B. Augustini, sed ab illis compilata, & per Sedem Apostolicam examinata, emendata, & approbata, & quod sufficit ad omnem dubitationem excludendam, hic ordo D. Marci in literis Apostolicis ponitur diuersus ab ordine D. Augustini adeo, vt non posset in eodem collegio, vel monasterio vnus ordo institui, altero manente, sed ad institutionem vnius, destitutio, & extinctio alterius ordinis necessario sequebatur, vt constat ex literis vnionis Prioratus sancti Viti Mantuani cum nostra congregatione Lateranensi, in quibus hæc inter alia leguntur. *Ordinem sancti Marci in ipso Prioratu penitus, & omnino supprimimus, & extinguimus; in eoq; deinceps perpetuis futuris temporibus ordinem canonicorum regularium ordinis sancti Augustini huiusmodi dictæ congregationis vigere debere, decernimus*. Quæ verba leguntur in alijs literis vnionum quorundam aliorum monasteriorum dicti Ordinis cum nostra congregatione.

VI. ADuertendum secundò dictos canonicos, licet ab initio Regulam D. Augustini non assumpsisset, illam tamen progressu temporis assumpsisse in quadam eorum reformatione, quæ facta est ante annum Domini 1452. cuius reformationis sub Regula D. Augustini meminit Pius II. in quodam Breui concesso anno 1459. Ludouico Aldegato antea Priori Prioratus s. Viti, postea eodem anno translato ad Prioratum s. Marci, ac exinde assumpto ad Episcopatum, qui tandem Mantuæ obiens in eadem Ecclesia s. Marci sepulturã, & epitaphium accepit.

Aduertendum tertiò falsum omnino, quod Augustinus Mamphridus, Ioannes Baptista Signius, & Iosephus Mozzagrugnus passim comminiscuntur, dicti Ordinis canonicos scapulare super veste linea ex illorum institutione ferre consueuisse, saltem loquendo de scapulari eius formæ, cuius canonici sancti Saluatoris Bononiensis nunc deferunt, siue albũ, siue nigrum: nam scapulare dictorum canonicorum non erat hastatum, sed ad formam cappuciorũ, quæ antiquitus à canonicis tum Regularibus, tum secularibus ferebatur, antequam illi cappas chorales ex priuilegio Apostolico sumerent, & nunc etiã multi canonici seculares, & in quibusdam Ciuitatibus parochi, & Lucæ nostri canonici Frigdiani super humeros deferunt, quidam lanea, quidam verò pellicea, quæ olim super scapulas ad illas regendas ferebantur. de quibus Benedictus XII. in generali canonicorum reformatione cap. de Honestate, & forma habitus, & vestimentorum. & istud fuisse scapulare canonicorum dicti Ordinis monstrãt verba ipsa illorum Regulæ cap. 8. cum tribuit cuique canonico duo scapularia lanea, & vnum scapulare pelliceum, & clarius Rituale, seu Cæremoniale dicti Ordinis, vbi ritum admittendi ipsos canonicos tum ad habitum probationis, tum professionis præscribit: nam quod in Regula vocatur scapulare, in dicto Cæremoniali semper cappucium nuncupatur, quod album esse iubetur. Habeo ego Regulã cum priuilegijs, & Ritnali ex libro vetustissimo in pergameno, qui in monasterio sancti Marci Mantuæ seruatur, manu Notarij publici fideliter exemplata.

QVod verò prædicti Autores addunt, scapulare fuisse habitum antiquum canonicorum, quos D. Marcus Alexandriæ instituit, quod dicti canonici cum vsque ad annum 1516. detulissent, suadentibus quatuor canonicis Lateranensibus, qui ad illos desciuerant, in almutiam commutauerunt, voluntariè dictum est, & nec cum veritate, nec cum dictis autoribus consentit, si de scapulari canonicorum Saluatoriensium id intelligi velint. nullus enim canonicorum Regularium ante annum 1408. eiusmodi scapulare detulit, multò minus antiquiores canonici, quos ijdem autores fuimet ipsorum obliti fatentur, tunc primum scapulare sumpsisse positis almutijs, cum canonici seculares ipsas almutias assumere voluerunt. lege Ioannem Baptistam Signium lib. 1. cap. 9. & Mozzagrugnum lib. 1. fol. 36. VII.

Tandem hæc congregatio cum aliquot seculis floruisset, & multos viros probitate insignes habuisset, paulatim deficiens, ob eam præcipuè causam, quòd illius prælaturæ clericis secularibus conferri, vel commendari cœpissent, nostra ætate penitus fuit extincta: Monasterio D. Marci, quod totius Ordinis erat caput, monachis Camaldulensibus per Sedem Apostolicam collato, & Abbatiali dignitate decorato.

Ex hoc Ordine prodijt superiori seculo præclarus Poëta Virgiliani carminis imitator incomparabilis, qui primus ferè omnium Poëtarum vitam, mortem,

mortem, & resurrectionem, aliaq; Seruatoris nostri gesta ex quatuor Euangelijs collecta sublimitate carminis Virgilianæ maiestati proxima fœlicissimè cecinit, vt Sixtus Senensis in sua Bibliotheca scribit, qui illum inter Lateranenses censet, quòd ex ordine Diui Marci ad nostros transierit obtento Prioratu sancti Syluestri montis Compatrum in Diœcesi Tusculana, qui erat membrum canonicæ nostræ sanctæ Mariæ de Pace.

Caput quinquagesimumprimũ.

De Congregatione sancti Saluatoris de Bononia, siue de Sylua lacus nuncupata.

I.
Est apud Italos in eodem ordine canonicorum regularium Diui Augustini alia congregatio sancti Saluatoris de Sylua lacus, siue de Bononia, vulgo Scopetinorum, nuncupata. de cuius initijs, progressu, familijs, & viris illustribus, quos olim habuit non paucos, cum multa ex varijs autoribus conquisita diligentiùs recurrerem, peruenit ad manus meas liber recens à Iosepho Mozzagrugno eiusdem instituti canonico editus, siue potius volumen octo libros complectens, sub hoc titulo: *Narratio rerum gestarum canonicorum regularium*. quem ex integro lectum, pleraque omnia ad hanc congregationem attinentia tractasse reperi. Quam ob causam ea solùm referenda existimaui, quæ illemet cum suo Ioanne Baptista Signio de eadem congregatione scribit, reseruata facultate nonnulla corrigendi, quæ illi suos fines excedentes contra veritatem in aliorum præiudicium scripserunt, ac etiam notas abstergendi, quibus idem autor quosdam nostros Lateranenses indebitè aspergit, quod libro sequenti cum omni modestia, & moderamine inculpatæ tutelæ præstandum erit.

Autor huius præclarissimæ congregationis fuit venerabilis Pater Stephanus Cioni Senensis Ioannis filius ordinis eremitarum Coadiutore Iacobo Andrea Senensi eiusdem instituti, quem Stephanũ virum sanctum vocat noster Ticinensis in suo Dilucidario par. 2. de origine, & procursu Christianarum Religionum, hæc formalia verba scribens: *Ordo canonicorum regularium, qui vulgariter Scopetini nuncupantur, in Senensi agro sancti Saluatoris à Venerabili viro Stephano fuit institutus, cui coadiutor fuit frater Iacobus Andreas natione Senensis, ordinis eremitarum, nam cum diuturna altercatione cum Generali suo concertasset, ob id maximè, quòd cum in monasterio suo aliquem iuuenem bonis moribus, & literatura educasset, è vestigio ipsum sibi auferebat. Ipse verò sanctus vir zelo permotus, cernens hoc non cedere in profectum ipsis iuuenibus, post longam habitam secum concertationem, compulsus est, annuente Pontifice, habitum mutare, vel sic abdicaretur à suo Generali*, vel dicendum huius congregationis autorem Gregorium Duodecimum Romanum Pontificem extitisse, quod autori magis placet, quippe qui eidem Vener. Stephano, ac socijs monasterij Ilicetani sancti Saluatoris antea eremitis Augustinensibus habitum canonicorum regularium sua apostolica autoritate tradiderit, ac illos ex Eremitis Augustinensibus Regulares D. Augustini canonicos creauerit, & illorum demum extincto ordine eremitarum, monasterium canonicorũ instituerit, quæ in idẽ recidũt, vt opus nullatenus sit pro huiusmodi tumultuari.

Locus institutionis monasterium sancti Saluatoris in agro Senensi ad tertium circiter lapidem ab Vrbe distans, qui ab Ilicum multitudine, & à lacu propinquo Ilicetum, & de Sylua lacus est nuncupatus. fertur is locus vetustum domicilium Eremitarum extitisse, quem fortè ante Alexandrum Quartũ Gulielmitæ colebant: postea verò Eremitæ Augustinenses illum vsque ad Greg. XII. tenuerũt. II.

Tempus institutionis fuit annus nostræ salutis 1408. quo anno priuilegium primum Gregorij XII. per quod Eremitas Ilicetanos ad canonicos transtulit, legitur emanatum.

Occasio verò istius nouæ institutionis à præfato autore duplex asseritur: altera nõ vera, quòd nimirũ tpe ipsius Gregorij XII. totus ordo canonicus esset collapsus, itaut nulli essent tũc canonici regulariter, & conuentualiter in monasterijs degentes, vouissetq; idem Pontifex, si sublato diro schismate pacẽ Deus Ecclesiæ redderet, ipsum ordinem canonicum reformare: atque ob eam causam, scilicet ad canonicum ordinem reparandum, & reformandum dictam congregationem instituere voluerit, cuius habitum, nempe scapulare grisuem, idem Pontifex sub habitu Pontificali ex voto ferre consueuisset, quam causam falsam esse cap. 53. demonstrabimus. Altera vera, quam idem autor lib. 5. fol. 7. & sequentibus prosequitur, & ibidem videri poterit, quam omitto, ne sim prolixior.

Modus verò, quo negotium ad finem perductũ est, ab eodem autore eodem lib. fol. 11. & sequentibus in hunc modum subiungitur. Ven. Pater Stephanus acceptis à Gregorio XII. literis, quibus monasterium Ilicetanum in conuentum canonicorum Regularium erigebatur, & ipsi Eremitæ canonici creabantur, ad suos reuersus seriem gestorum exposuit, & literas Pontificias publicauit, quarum hoc est exemplum. III.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Excitat nostræ mentis arcanũ specialis, & affectuosa dilectio, qua domum Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus ad Romanam Ecclesiam nullo modo pertinentem Ordinis s. Augustini Senensis diœcesis sumus hactenus prosecuti, & paterno prosequi studio non cessamus, vt circa statum eius attenta considerationis intuitum dirigentes, opẽ impendamus, & operam, vt illa ad Dei laudem, & gloriam non solùm in suis bonis, & iuribus conseruetur.

tur, sed etiam prosperis iugiter gratuletur euentibus, & votiuis fauente Domino in spiritualibus, & temporalibus successibus augeatur. Hinc est, quod nos motu proprio, non ad dilectorum filiorum dictæ domus, quæ hactenus Ordinis fratrum Eremitarum dicto s. Augustini extitit, vel olientus alterius pro ipsis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia eandem domum in Prioratum Conuentualem autoritate Apostolica erigimus, per Priorem sub conditione, & modo infrascriptis, perpetuo gubernandam. Volentes, & eadem autoritate statuentes, quod ipsi fratres actu in eadem domo residentes, eorumq; successores, qui erunt pro tempore, canonici Regulares, & secundum regularia instituta huiusmodi canonicorum regularium deinceps viuere, & fratres sancti Saluatoris nuncupari debeant. Et quorum quilibet sub scapulari rocbettum, superius autem cappam grisei coloris laneæ mordentis ad instar capparum conuersorum Carthusiensis ordinis gestent, qua quidem cappa & ipsi fratres vtantur, cum eos exire contigerit septo Priorotus, seu domus huiusmodi ad populum siue turbam. nec non Prioratus, siue Domus huiusmodi cum eisdem fratribus, & conuersis, ac personis in ea degentibus præsentibus, & posteris cum omnibus membris, necnon bonis mobilibus, & immobilibus ipsius domus, siue Priorotus ad Domum, siue Prioratum huiusmodi tam ratione domus, siue Prioratus, quàm personarum huiuscemodi quomodolibet pertinentibus, ac deuolutis, & deuoluendis pro tempore ab omni superioritate, dominio, & potestate Prioris Generalis dicti Ordinis fratrum Eremitarum, necnon Episcopi existentis pro tempore, ac dilectorum filiorū Capituli Senensis, ac quorumlibet aliorum Superiorum secularium, & regularium autoritate prædicta prorsus eximimus, ac totaliter liberamus, ita quod Prior Generalis, Episcopus, & Capitulum, & alij Superiores prædicti nullam possint in eos Visitationē, Correctionem, vel aliam iurisdictionem exercere, sed nobis & Apostolicæ Sedi immediatè sint subiecti. Et insuper præsentibus adijcimus, quod ipsi canonici, seu fratres, qui regularem vitam eorundem canonicorum regularium pro tempore professi fuerint, & sub eadem obseruantia Regulari dictorum canonicorum regulorium pro tempore in domo huiuscemodi resideбūt, possint, quoties opportunum fuerit, tamen iuxta regularia instituta canonicorum regularium, idoneum fratrem etiam eiusdem Ordinis professorem in Priorem eorum, & eiusdem domus eligere. Qui tamen postquam electioni de se factæ præstiterit consensum, Diœcesano loci, vel eius Vicario in spiritualibus Generali, qui erit pro tempore, per electores huiusmodi duntaxat debeat reuerenter, & humiliter præsentori: Quique postquam taliter præsentatus extiterit, censeatur eo ipso à Sede præfata confirmatus, & ex tunc dictum Prioratum in eisdem spiritualibus, & temporalibus liberè, & licitè valeat gubernare. Qui quidem Prior semper vno anno completo intelligatur absolutus; nisi tunc per maiorem partem eorundem fratrum domus præfatæ in electione dicti Prioris vocem habentium determinatum fuerit, ipsum Priorem in dicto debere Prioratus officio domus eiusdem vlterius permanere. Quodq; dicta Domo eius Prioris solatio destituta per mortem Prioris eiusdē, vel alio aliquo casu eadem vacatione contingente, quod durante vacatione huiusmodi prædictum officium per antiquiorem fratrem dictæ Domus in Sacerdotio constitutum exerceatur, quousque noua electio alterius Prioris iuxta præfatum modum fiat, & ad effectum debitum perducatur. Volentes etiam, & autoritate præfata concedentes eisdem Priori, & fratribus, siue canonicis, conuersis, & personis, quos pro tempore in domo huiusmodi residere contigerit (vt præfertur) quod ipsi potiri, & gaudere possint, & debeant liberè, & absolutè omnibus Priuilegijs, Indulgentijs, Gratijs, & Exemptionibus, & Libertatibus eis hactenus, ac ordini fratrum Eremitarum, & canonicis regularibus huiusmodi, ac monasterijs, & locis eorum tam per Sedem præfatam, quàm oliàs per quæscunque concessis, & quibus fratres Ordinis Eremitarum; *ac cæteri canonici Regulares, ac eorū Domus, monasteria, & loca quomodolibet potiuntur, & gaudent. Et insuper volumus, & ordinamus, quod Ven. frater noster Antonius Episcopus Bononiensis Camerarius, ac dilecti filij Gabriel electus Senensis Thesaurarius noster, necnon & Ioannes electus Ragusinus eisdem Priori, & fratribus siue canonicis, conuersis, & personis de conuenientibus constitutionibus, & norma viuendi pro conseruatione Prioris, & fratrum siue canonicorum, conuersorum, & personarum prædictarum prouideant, & omnia alia, & singula faciant, ordinent, & disponant in præmissis, & circa ea prout eis visum fuerit expedire. Decernentes ex nunc irritos, & inanes omnes processus, & excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, si quas forsan contra hæc quocunque autoritate contigerit promulgari; & etiam ex nunc ratum, & firmum motu simili habemus, quidquid per eosdem Camerarium, Thesaurarium, & electum Ragusinum in præmissis, & circa ea dispositum fuerit, seu quomodolibet ordinatum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ erectionis, voluntatis, statuti, exemptionis, liberationis, adiectionis, ordinationis, concessionis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Luca 3. non. April. 1408. Pontificatus nostri anno.*

His peractis, quod Pontifex tres S. R. Ecclesiæ Cardinales dictarum literarum executores constituisset, vt ipsis canonicis ex eremitis nuper creatis constitutiones conuenientes præscriberent, iidem Ilicetani eosdem Stephanum, & Iacobum Andreæ cum mandatis Lucam remiserunt, qui venientes, ab ipsis Cardinalibus habitu canonicorum per Gregorium statuto, nempe rochetto, seu camisia Romana linea cum scapulari, & cappa grisei coloris ad instar cappæ conuersorum monachorum Carthusiensium, & constitutionibus quatuor- IV.

quatuordecim Capitulis distinctis acceptis, cum potestate cæteros Ilicetanos de habitu canonico inuestiendi, ad monasterium s. Dominici Fesulanum regressi, illuc cæteros omnes Ilicetanos acciuerunt, & habitum canonicorũ regularium, vno excepto Conuerso, autoritate Pontificia induerunt, adstantibus vndecim eius monasterij fratribus, & publico Notario die 28. Iunij eiusdem anni 1408. Atque omnibus ita peractis ad nouam canonicam Ilicetanam redierunt. Verùm inimicus homo illorum quieti, ac profectui inuidens, in agro nouellæ illius canonicæ institutionis zizania superseminauit: nam nonnulli Procerum Ciuitatis præsidio fulti aduersus Priorẽ canonicorum, & Ven. fratrem Stephanum armati insurgentes, multis eos iniurijs, & persecutionibus affecerunt, ac demum facto impetu Magistratus Senensis, retentis omnibus illorum priuilegijs, scripturis, & bonis, eos violenter è monasterio pepulerunt. Quibus Summo Pontifici Gregorio XII. per Ven. Stephanum renunciatis, pius Pontifex eis ex intimo cordis compatiens, vt illorum saluti consuleret, ad eorum, & plurium nobilium Senensium instantiam nouis literis Apostolicis die 20. Nouemb. eiusdem anni 1408. Arimini confectis, eis ad primum habitum, & institutum Eremiticum redeundi potestatem fecit, eorundem statum Eremiticum, immunitates, & priuilegia, & cætera omnia, vt prius, restituens. Quarum literarum vigore ex decem illis nouis canonicis illico sex ad pristinum statum, & habitum Eremitarum reuersi sunt: alij duo Bononiã ad quandam Ecclesiam ab Antonio Coratio Cardinali remissi: Stephanus verò cum socio Curiã Romanam secutus est, donec Ilicetano monasterio deplorato, Pontifex facultatem dedit vt vbicunque inuenirent locum licitum, & honestum, qui eis legitimè pro illorum residentia conferretur, suscipere, in Prioratum conuentualem erigere, & liberè tenere valerent, dato eis priuilegio, cuius forma talis est.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram rei memoriam. Dudum siquidem per nostras literas Dat. Lucæ 3. non. April. Pontificatus nostri anno 2. excitante nostra mentis arcanum speciali, & affectuosa dilectione, qua Domum, & Conuentum Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis Ordinis s. Augustini Senensis diœcesis sumus hactenus prosecuti, paterno prosequi studio intendimus incessanter, Nos motu proprio, non ad dilectorum filiorum fratrum dictæ Domus, quæ hactenus Ordinis fratrum Eremitarum dicta s. Augustini extitit, vel alicuius alterius pro ipsis Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera liberalitate, & ex certa scientia eandẽ Domum in Prioratum Conuentualẽ autoritate Apostolica treximus, per Priorem sub nouis cõditionibus, & modis in ipsis literis insertis perpetuò gubernandã. prout in eisdem nostris literis seriosiùs continetur. Cum igitur superexcrescente malitia temporis, peruersorũ debacchante proteruia nonnulli fratres Conuentus prædicti sub nostra deuotione, & fidei integritate degentes de præsenti nequeant in Domo, & Conuentu huiusmodi habitare, Nos eisdem pio compatientes affectu, ac volentes paternæ protectionis suffragio subuenire, tenore præsentium eadem autoritate concedimus, quòd vbicunque fratres ipsi locum inuenerint congruum, licitum, & honestum, qui eis debitè, & canonicè pro eorum residentia conferatur, acceptare, & suscipere, ipsumq; in Prioratum conuentualem huiusmodi habere, & recipere ad omnipotentis Dei gloriam, & honorem liberè, & licitè valeant tenere, eadem autoritate in Prioratum huiusmodi locum ipsum per eos habendum, vt præmittitur, erigentes, ac statuentes autoritate præfata, quòd fratres ipsi in eo valeant habitare secundum institutiones, & regulas per ipsas nostras literas sibi datas. Quodq; locus ipse per ipsos fratres habendus, & in Prioratum, vt præmittitur, erigendus, & fratres ipsi sub dictis modis, & regulis in alijs nostris literis, vt præmittitur, expressis degentes vti, & gaudere valeant exemptionibus, concessionibus, indultis, & huiusmodi literis, quarum tenores & formas hic haberi volumus pro sufficienter expressis, contentis, & annotatis. Constitutionibus Apostolicis, & alijs in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ concessionis, erectionis, constitutionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu &c. Dat. in ciuitate Austria Aquileiensis diœcesis Calend. Septemb. Pontificat. nostri anno 3. Gratis de mandato D. N. Papæ.

Alia etiam priuilegia prædictus Pontifex eisdem canonicis adhuc sine certis sedibus vagantibus indulsit, quæ priuilegia quoniam hic autor queritur lib. 8. fol. 12. pag. 2. à nostro Sirenio in Compilatione Indultorum omissa, præter duo, quòd reliqua minus è re sua forent, ne illorum priuilegia nostris anteriora apparerent, quippe quod primum nostrum priuilegium canonicis Frigdionarijs, & Veronensibus à Gregorio XII. factum anno 1468. 5. Calend. Maij manauerit, cum primum illorum 3. nonas Aprilis eiusdem anni datum fuerit: quod tamen illius pace frigidum est, quia nostrum datum est canonicis, & monasterijs tanquam antea reformatis, & institutis: illorum verò datũ fuit Eremitis in canonicos transformandis, vel saltem vt per idem priuilegium tunc, & nõ antea canonici creatis, & præter illud priuilegium nostris Frigdionarijs, & Veronensibus à Gregorio XII. datum, aliud extet anno superiori eisdem Frigdionarijs concessum, ab eodem Pontifice datum Senis Idibus Decembris 1407. Pontificatus sui anno primo, quod dubium non est, illum vidisse, & ex industria prætermisisse, vt tamen occasiones querimoniarum tollantur, eadem priuilegia hic recensebo, non per extensum, sed per summam: quia tot scriptis librũ onerandi locus non vacat. Tertium igitur priuilegium datum est Caietæ Idibus Septemb. anno 1410. per quod omnia priuilegia tam in primo, quàm in secundo priuilegio concessa, eis confirmat. Incipit. *Sacræ Religionis sub qua dilecti filij fratres seu canonici Prioratus ed Sylua lacus ad Romanam &c.* Quartum datũ est ibidem 14. Calend. Octob. Pontificatus sui anno 4. scilicet 1410. quo nõnullas Indulgen-

dulgentias, & gratias spirituales eisdem Indulgēt incipit: *Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Priori, & Fratribus, seu Canonicis præsentibus, & futuris Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus, &c.* Quintum datum est ibidem 12. Calend. Octob. eiusdem anni, per quod concedit eis facultatem deligendi Confessorem, incipit eodem modo sicut quartum. Sextum datū ibidem Idib. Ianuarij anno 1411. Pontificatus sui anno 5. quo Priori domus olim s. Saluatoris de Sylua lacus concedit facultatem absoluendi ingredientes illius congregationem à censuris, & dispensandi super irregularitatibus, incipit: *Deuotionis dilecti filij Prioris Congregationis &c.* Septimum datum ibidem Idib. Ianuarij anni 1411. Pontif. sui anno 5. quo eisdem Priori, & Canonicis iterum concedit facultatem eligendi cōfessorem, incipit: *Gregorius Episcopus seruus seruorum* Dei. *Dilectis filijs Stephano Priori congregationis canonicorum* Regularium *Prioratus olim domus s. Saluatoris de Sylualacus* Romanæ *Ecclesiæ immediatè subiectæ Ordinis s. Augustini, & eidē congregationi salutem, & Apostolicam benedictionem. Eximiæ deuotionis &c.* Octauum quod ab Autore ponitur in ordine. Nonum datum est ibidem 8. Calend. Febr. Pontif. sui anno 6. scilicet 1412. per quod ipsi Stephano, & illius socijs canonicis cōcessum est, vt decem personas religiosas aliorum quorumcunque Ordinum ad se transire volentes, & cum illis regulariter viuere, ad habitū probationis recipere possent, non tamen ad professionē, nisi prius consulta Sede Apost. admitterēt, cuius priuilegij vigore nonnulli aliorum ordinum illorum sodalitio adhæserunt, ex quibus vnus fuit quidam Fr. Petrus Paulus Senensis ordinis Prædicatorum, incipit: *Synceræ, & magnæ deuotionis affectus &c.* & hæc omnia priuilegia ipsis Priori, & Fratribus seu canonicis domus olim s. Saluatoris de Sylua lacus semper nuncupatis, seu illorum congregationi sic nuncupatæ cōcessa fuerunt, antequam aliquod monasteriū obtinerent, præter illud vnum s. Saluatoris, ex quo per vim Magistratus Senensis turbati, huc, illuc sine certis sedibus vagari cogebantur.

VI. Postmodum verò anno eiusdem Gregorij XII. octauo adiuuante Illustriss. Guidone Antonio Vrbini Comite idem Ven. Pater Stephanus, & socij Eremitorium s. Ambrosij prope Eugubium eodem Gregorio XII. concedente, obtinuerunt, quem locū tenuerant prius quidā Eremitæ, nullius tamen certi habitus, & regulæ, quibus postea Episcopus quidam Eugubinus certum habitum dederat, & Regulam D. Augustini, & Eremitas s. Ambrosij vocari mandauerat: quem locum extincto Eremitarum ordine, idem Gregorius in Prioratum canonicorum regularium erexit, vt patet per illius priuilegium, quod est nonum in ordine, licet præposterè locatum. Datum Arimini 9. Calend. Octob. Pontif. sui anno 8. incipit: *Fragrantia sacræ Religionis, quæ apud Dilectos filios Priorem, & canonicos Prioratus s. Saluatoris de Sylua lacus Ordinis s. Augustini canonicorum* Regularium *fratrum nuncupatorum &c.* Circa quod priuilegium vnum notandum est, vt puto singulare inter omnia priuilegia canonicis Regularibus concessa, quæ hactenus vidi; nimirum clausula illa *Prior & Canonici fratres nuncupati*, quam clausulam vndecim vicibus in eodem priuilegio repetir: nam etsi canonici Regulares in priuilegijs Pontificum consueuerint prænomine fratrū nuncupari hoc modo: *Dilectis filijs Priori, & fratribus talis monasterij, aut loci, vel fratres talis monasterij:* nullum tamen reperitur, in quo sic nuncupentur *Canonici Regulares talis monasterij vel talis Congregationis fratres nuncupati*. præter hos solos canonicos de Sylua lacus. Quæ verò huius nuncupationis causæ extiterint, si diuinare liceat, duas fuisse arbitror, alteram quòd notum esset, illos recens autoritate Apostolica ex fratribus Eremitis in canonicos (vt ita dixerim) transformatos: quam ob causam, etsi habitū, & statum, non tamen nomen, vel nuncupationem apud vulgares ita facilè mutare potuerunt. Alterā, quòd tunc temporis apud multos in vsu positū esset, alios canonicos Regulares tanquam clericos more cæterorum clericorum non iam amplius fratres, sed Dominos vel Domnos nuncupare, solis Illicetanis fratribus nuncupatis, quod non ita certò apud vulgares constaret, an illi veri essent canonici, maximè propter scapulare grisæum superadditū cum cappa grisæa Conuersorum Carthusiensium. quæcunque vero causæ fuerint, hoc certum, eos solos inter omnes canonicos Regulares dictos esse canonicos fratres nuncupatos.

Decimum priuilegium datum est Arimini 3. Calend. Nouemb. Pontif. sui anno 8. quo absolutè conceditur, vt pro regularis obseruantiæ incremento, quascunque personas regulares quorumcunque ordinum etiam mendicantium ad eos transire volentium ad probationem, & professionem recipere possent, etiam licentia a proprijs Superioribus minimè requisita, incipit: *Sacræ Religionis sub qua &c.* Vndecimum datum est ibidem 8. Calend. Febr. Pontif. sui anno 9. in quo fit mentio omnium præcedentiū indultorum, & ijdem canonici præcipiuntur vocari fratres constantes s. Saluatoris, incipit: *Dudum siquidem per nostras.* Duodecimum datum est ibidem 3. Calend. Martij eodem anno, in quo concedit eisdem plures immunitates, & exemptiones, incipit: *Militanti Ecclesiæ disponente* Domino.

Et hæc quidem huius sanctæ institutionis, & Sacræ congregationis fuerunt incunabula, hæc priuilegia, quibus cōmunita cœpit in regulari obseruantia paulatim proficere, & virtutum, ac sancti propositi suaueolentia populos oblectare. vnde & factum est, vt tum Romani Pontifices, tum Principes, & Magistratus multis collegijs, & prædijs, ac redditibus attributis illos donarent, præsertim sublato schismate in Concilio Constantiensi, in quo sponte cedente Gregorio XII. communi bonorum omnium lætitia, & consensu, electus est in Summū Pontificē Otto Cardinalis ex familia Columnensi, & Martinus V. nuncupatus, sub quo Ambrosiani monasterij fines excedere, & alia monasteria obtinere, & in cōgregationem numero canonicorū, & familiarū crescere cœperunt, vt sequenti capite statim dicetur.

Caput

Caput quinquagesimum secundum.

Catalogus Monasteriorũ prædictæ Congregationis S. Saluatoris de Bononia recensetur.

1. Monasteria prædictæ congregationis, quæ in præsentiarum obtinet, vel ab initio obtinuit, sunt ista.

Primum s. Saluatoris de Sylua lacus, vbi hæc congregatio primã originem accepit, quod probante Gregorio XII. iustis de causis dimiserunt, quodque nunc etiam Eremitæ Augustinenses obtinent.

2. Sancti Ambrosij apud Eugubium, cuius fuit alumnus Augustinus Steuchus Chisami Episcopus, cuius ingenium nobile illius opera, quæ multa, & præclara edidit, sine alio laudatore satis commendant, de quo Sixtus Senensis in Bibliotheca sancta multa scribit.

3. S. Saluatoris Bononiensis, & s. Mariæ ad Rhenum simul vnitorum, quod postulante Francisco Ghislerio vltimo illorum monasteriorũ ex Rhenensi congregatione Priore, & concedente Martino V. ijdem canonici, Ambrosiani tunc vocati, in hunc modũ obtinuerunt. Franciscus Ghislerius vltimus Prior monasteriorum s. Saluatoris, & s. Mariæ ad Rhenum ex antiqua cõgregatione Rhenensi, de qua supra cap. 48. dictum fuit, cum sua monasteria canonicis omnino destituta, & in eis disciplinam canonicam penitus collapsam animaduerteret, quippe qui solus superesset ex antiquis canonicis Rhenanis, animo recogitans, si quo modo regularem disciplinam ex canonicis item Regularibus in suis Ecclesijs posset instaurare, optima fama Religiosæ conuersationis ipsorum canonicorum Ambrosianorum commotus, illos ad suum monasterium s. Saluatoris accersiuit. Supplicatumq; est Sũmo Pontifici Martino V. pro vnione monasterij s. Ambrosij Eugubini cum ipsis monasterijs s. Saluatoris, & s. Mariæ iam vnitis: & datæ sunt literæ Apostolicæ Nicolao de Albergatis tunc Bononiensi Episcopo directæ nonis Iunij 1418. quibus commisit, vt de narratis diligenti prius informatione habita, & constito de illorum veritate, si opus esse perspiceret, ipsis canonicis Diui Ambrosij, licet essent diuersi habitus, & obseruantiæ ab antiquis illis Saluatoriensibus, retentis proprio habitu, & obseruantijs, ad dicta monasteria sic vnita transeundi, & in illis iuxta constitutiones, & instituta ipsis, & dicto monasterio sancti Ambrosij per Sedem Apostolicam concessa, probata, & confirmata perpetuo manendi licentiam concederet, necnon etiam posteaquam Stephanus, & Dominicus, & alij canonici monasterij sancti Ambrosij in dictis monasterijs sic vnitis fuissent recepti, & integrati, statutis, & ordinatis circa illorum habitum, & obseruantias, quæ per illum ordinari, vel disponi contingeret, ipsa monasteria in perpetuum vnire posset, & illa, ac illorum personas tam in membris, quàm in capite reformare: etsi post literarum expeditionem illæ non facilè fuerint executioni demandatæ, quod Ghislerius postmodum pœnitentia ductus, vel quod sperraret, per suos, & sui instituti canonicos de nouo recipiendos, disciplinam canonicam in suis monasterijs se posse reparare, vel quod Ambrosiani proprium habitum, & instituta nollent dimittere, Ghislerius verò canonicos diuersi habitus, & instituti, ab instituto, & habitu suorum Rhenensium in suis Ecclesijs nollet admittere, nihil amplius de ipsa vnione perficienda cogitabat; erat enim canonicorum Ambrosianorum, & Rhenensium habitus longè diuersus: nam Ambrosiani, siue Ilicetani super veste linea scapulare laneum cucullatum, & desuper cappam griseam ad instar cappæ conuersorum Carthusianorum deferebant, ex præscripto Gregorij XII. ac vt præsumitur, sub veste linea tunicam eiusdem coloris grisei. Cæterùm canonicorum Rhenensium habitus erat tunica linea vulgo Rochettum nuncupata, sub qua tunicam albam laneam gerebant, & super Rochettum intra claustra almutias albas, & extra cappam nigram more aliorum canonicorum. Sed tandem consilio, prudentia, & autoritate Reuerendissimi Patris Nicolai Episcopi res in hunc modum est composita, vt Ambrosiani ad ipsa monasteria sancti Saluatoris, & sanctæ Mariæ vnitorum certis conditionibus admitterentur, quarum prima fuit, vt Ambrosiani, quatenus Rhenanis magis in habitu conformes essent, tunicam laneam, & scapulare, quæ grisea erant, in alba commutarent, & cappam item griseam in nigram. Secunda, quòd Ghislerius Prioratum, & liberam administrationem prædictorum monasteriorum eius vita durante sibi retineret. Tertia, quòd canonici Ambrosiani ad prædicta monasteria recedentes in reliquis proprium habitum, instituta, & obseruantias ipsis in dicto monasterio sancti Ambrosij per Sedem Apostolicam concessa, & confirmata retinerent, & secundum illa perpetuis temporibus viuerent. Quarta, quòd Ambrosiani ad dicta monasteria accedentes durante vita ipsius Ghislerij, nullam super prædictis monasterijs, aut illorum rebus, vel bonis haberent potestatem. Quinta, quòd ijdem Ambrosiani retento habitu, & obseruantijs huiusmodi ad prædicta monasteria transire possent, etiam in vita eiusdem Ghislerij, & ibi secundum illorum instituta viuere, si & quatenus placuisset eidem Ghislerio, & non aliter, nec alio modo. Et hæc omnia patent publico instrumento vnionis factæ per dictum Reuerendissimum Patrem Dominum Nicolaum Episcopum, rogato per Rainaldum de Formaglinis Notarium publicum Bononiensem, quod instrumentum apud eundem autorem lib. 5. fol. 50. & sqq. legi potest.

His conditionibus canonici Ambrosiani ad prædicta monasteria transierunt, constituto sibi ipsis Vicario, cuius tamen autoritas in ijs solum, quæ ad Regularem obseruantiam spectarent, extendebatur, vsque ad obitum Ghislerij, qui accidit anno 1430. quo anno dicta vnio suum effectum plenè est consecuta, impetratis pro illius maiori firmitate nouis literis Apostolicis ab eodem Martino V. datis 5. Idus Febr. Pontificatus sui anno 13. & hoc fuit primum monasterium, quod post Ambrosianum obtinuerunt, quod ob illius dignitatem, & antiquitatē, teste eodem autore, in vniuersalem titulum illorum congregationis præstiterunt, hæc enim illius sunt formalia verba lib. 5. fol. 54. in princ. *Bononienses quidem suum s. Saluatoris in ciuitate alacriùs præstiterunt in vniuersalem titulum Cōgregationis, ac principalem conuentum, quemadmodum etiam ipsi Ambrosiani Martino V. fore supplicauerunt, per hæc verba in ipsa supplicatione post longam narrationem videlicet: Dignetur Sanctitas vestra præfata omnia, & singula prædicta ex certa scientia, & motu proprio habere rata, & ea validare, supplendo omnē defectum, si quis in eis foret, & de nouo disponere, & concedere, quod dictus Prioratus s. Saluatoris Bononiæ, & s. Mariæ de Rheno sit caput, & ipse ordo eū habitu, & constitutionibus supradictis nominetur fratrum s. Saluatoris &c.* Vnde & vocatur modò illorum congregatio, seu Ordo canonicorum regulariū s. Saluatoris de Bononia, sicut patet ex multis literis Apostolicis; & præsertim ex literis Clem. Papæ Octaui emanatis anno 1595. die 5. Maij, quibus priuilegia duodecim congregationum Regularium confirmauit, ac etiam ex libris Ioannis Baptistæ Signij eiusdem congregationis canonici: nam lib. 3. de ordine, ac statu canonico in tabula, siue Indice sic legitur: *De origine Canonicorum Regularium s. Saluatoris de Bononia.*

II. 4. MOnasterium fuit s. Donati de Scopeto prope Florentiam, quod obtinuerunt ab eodem Martino V. per suas datas 5. Calend. Iulij anno 1420. cum antea esset Ecclesia dependens ex Abbatia s. Saluatoris de septimo Ordinis Cistercien sis. Ab hoc loco cœperunt apud vulgus Scopetini denominari, sicut alij ab alijs locis.

5. S. Mariæ Angelorum extra muros Senarum, quod erat prius monasterium quarundam Monialium. concessit Eugenius IV. anno 1434.

6. s. Saluatoris ciuitatis Venetiarum, quod erat vetustum monasterium canonicorum Regularium, sed iam multis annis canonicis Regularibus destitutum, & commendatum. vniuit Eugen. IV. an. 1442. qui quando erat Cardinalis, illius monasterij erat Commendatarius, tenuerunt illud nostri Lateranenses eodem Cardinali rogante, aliquot diebus: verùm Decreto Capituli Generalis anno 1427. celebrati dimiserunt. vide quæ notauimus supra cap. 24.

7. s. Secundi prope Eugubium, quod antiquum erat domicilium canonicorum regularium reformatione s. Vbaldi memorandum, quod canonicis similiter destitutum eidem congregationi concessit Calistus Tertius anno 1455.

8. s. Ioannis Euangelistæ ciuitatis Rauennæ, vetustissima, & dignissima olim Abbatia Ordinis s. Benedicti, quam dictæ congregationi vniuit Pius Secundus anno 1459. num. 1449. vt autor scribit.

9. s. Danielis prope Aponum in agro Patauino, antea Abbatiale Cœnobium Ordinis s. Benedicti. concessit idem Pius Secundus anno 1460.

10. SAnctæ Mariæ Insularum in agro Vicētino, III. concessum per Paulum II. anno 1465. cū esset prius Ecclesia ruralis, & campestris, sed deuotione populorum frequenter visitata.

11. s. Mariæ Maioris Taruisij, toti Marchiæ Taruisinæ notissimum, & in veneratione habitū, ob miracula, quæ Deus in æde ipsius Virginis Genitricis nuncupata operatur, propter quæ cum ex paruo sacello in ædem amplissimam creuisset, Pius II. dictæ congregationi regendam commisit anno 1462.

12. s. Michaëlis loci Candianæ in agro Patauino Abbatiale, olim Ordinis D. Benedicti, vt notatū est in lib. taxarum Cameræ Apostolicæ. concessit Nicolaus V. anno 1449.

13. s. Mariæ Angelorum apud Perusium, degebant ibi prius Moniales s. Claræ, sed illis certis de causis amotis, rogantibus Perusinis, & probante Paulo Secundo anno 1468. suffecti sunt canonici dictæ congregationis.

14. s. Antonij Venetiarum, erat antea ecclesia vnita monasterio s. Saluatoris Venetiarum, sed instante Nicolao Troni Venetiarum Principe separata, & in Prioratum Conuentualem erecta per Sixtum Quartum anno 1475.

15. s. Mariæ de Gratijs in pago Fornonij in agro Foroliuiensi, sed tamen Bononiensis Diœcesis, de cuius fundatione vide supra cap. 21. concessit Sixtus Quartus anno 1477.

16. s. Mariæ de Vado Ferrariæ, quod erat olim monasterium congregationis Portuensis, de quo supra cap. 22. Sed cum Portuenses illud deseruissent, instantibus Ducibus Ferrariæ, vnitum est huic congregationi anno 1477. Habuit virum eruditum Iacobum Labetium, qui scripsit de habitu canonico, & carmina complura.

17. s. Ioannis Baptistæ apud Castrū s. Archangeli in agro Ariminensi, quod erat antiquus Prioratus canonicorum Regulariū. tenuerunt illum nostri Lateranenses post reformationem Frigdionariā, vt patet ex literis Martini V. & Nicolai V. quomodo verò, & quam ob causam dimiserint, nescio. Dimissum concessit huic congregationi Sixtus IV. anno 1478. sed eius bona monasterio Fornonij applicata, nunc tandem in nouum Prioratum erectum est, vel potius restitutum.

18. s. Paterniani ciuitatis Fani, cuius Ecclesia populi deuotione erecta à Clemente Secundo fertur dedicata, postea instante ciuitate eidem congregationi concessa per Sixtum IV. anno 1482.

19. s. Agathæ ciuitatis Vrbini, quod ex libro taxarum apparet fuisse antiquum monasterium cano-

canonicorum, postea verò canonissarum, sed canonissis ad monasterium S. Benedicti translatis, instante Vrbini Duce, repositi sunt canonici huius congregationis per Sixtum IV. anno 1481. vnionem firmauit Alexander VI. anno 1492.

IV. 20. Sancti Petri ad Vincula de Vrbe, cuius Ecclesiam cum Conuentu, qui olim fuerat canonicorum regularium, Innocentius Octauus instante Iuliano de Ruuere S. R. E. Cardinali, qui postea fuit Iulius Secundus, dictæ congregationis tunc Protectore, eidem vniuit anno 1489.

21. Sancti Ioannis Euangelistæ foris Brixiā, antiquum monasterium canonicorum regulariū, cuius Præpositus Capitulo Papiæ anno 1340. interfuit, deficientibus autem ibidem canonicis Iacobus Dominici vltimus Præpositus, qui ex dicta congregatione fuerat assumptus, eidem congregationi resignauit: quam resignationem inchoatam an. 1468. Innocentius Octauus anno 1485. confirmauit, & tunc ipsa vnio suum plenum effectum sortita est. Hoc monasterium protulit virum insignem Marcū nomine, linguarum Hebraicæ, Chaldaicæ, Græcæ, & Arabicæ notitia celebrem, cuius inter alia est opus Dictionarium illud Hebraicum locupletissimum, quod Arca Noë vocatur.

22. Sanctæ Mariæ de Coronato apud Ianuam, cuius Ecclesiam parochialem eidem congregationi vniuit Archiepiscopus Ianuensis. Confirmata est vnio à Legato Pontificio anno 1486.

23. Sanctæ Mariæ de Curuaria in agro Bononiensi, quod per cessionem cuiusdam Thomæ Ioannis de Mancolino vnitum fuit canonicæ s. Saluatoris Bononiensis ab Innocentio Octauo anno 1487. nescio an antea, vel etiam nunc sit locus Conuentualis, an membrum s. Saluatoris.

24. S. Sebastiani Mantuæ antea Xenodochium, quod postea ampla Basilica exstructa anno 1488. à Francisco Gonzaga Mantuæ Marchione donatum, fuit Abbatiali Cœnobio s. Rufini extra Mantuam, quod erat dictæ congregationis, sed antea monasterium Ordinis s. Benedicti, vt apparet ex libro taxarum Apostolicarum. quam donationem Innocentius Octauus anno 1488. firmauit, postea anno 1527. amplo monasterio apud Ecclesiam s. Sebastiani extructo, s. Rufini canonici illuc transmigrarunt. floruit in hac canonica Augustinus Mamphridus Mantuanus.

25. Sanctæ Mariæ Gratiarum ciuitatis Cortonę, cuius Basilicam plorum eleemosynis magnificenter exstructam, rogante Ciuitate, eisdem canonicis tenendam tradidit Innocentius Octauus anno 1488.

26. S. Petri prope Callium in Vmbria erat Ecclesia Monialium s. Petri eiusdem vrbis, quæ illis concedentibus à Sixto Quarto, dictæ congregationi fuit vnita anno 1483. deinde post aliquot annos in Prioratum erecta.

27. S. Euphemiæ ciuitatis Placentiæ, prius collegium canonicorum secularium, postea vnitum dictæ congregationi ab Innocentio Octauo an. 1491.

28. s. Mariæ Magdalenæ prope Castrum Mirandulam, quod antea extra Castrum exstructum circa annum 1495. postea in obsidione solo æquarum, intra Oppidum renouatum est.

29. s. Marci in ciuitate Regij Lepidi, antea Prioratus congregationis s. Marci Mantuæ, sed dictæ congregationi vnitus per Innocentium Octauum anno 1497.

30. Sancti Ioānis Baptistæ de Vrbe veteri, quod erat vetustissimum monasterium canonicorum regularium, quod cum per multos annos canonicis destitutum mansisset, huic congregationi vniuit Alexander Sextus anno 1498.

31. s. Hieronymi Mutinæ, cuius Ecclesia antea secularis dictæ congregationi fuit vnita anno 1498. & in Priorarum erecta.

32. s. Augustini Nicosiæ nuncupati in agro Pisano vetustum, & celebre antiquorum canonicorum Cœnobiū, de quo vide, quæ diximus supra cap. 20.

33. s. Michaëlis de monte Branculi in Episcopatu Lucensi, de quo similiter vide supra cap. 20.

34. s. Mariæ de Gualdo Mazocca in diœcesi Beneuentana antea Ordinis D. Benedicti. ex lib. taxarum, concessum dictæ congregationi à Iulio Secundo anno 1507.

35. s. Laurentij extra muros Romanæ Vrbis, cuius Ecclesia est vna de quinque Patriarchalibus à Constantino ædificata. hanc ab initio tenebant clerici ex Onuphrio, ijdemq; Regulares, postea monachi D. Benedicti. Demum monachis ibi deficientibus, cum esset commendata, per Iulium II. huic congregationi fuit vnita anno 1511.

36. s. Mariæ foris portam ciuitatis Lucensis, quod ab antiquo erat collegium canonicorum regularium, sed multo iam tempore canonicis destitutum ab eodem Iulio Secundo Pontifice an. 1512. concessum est dictæ congregationi.

37. s. Agnelli Maioris in ciuitate Neapoli, quod eidem congregationi concessit Leo X. anno 1517. falsum autem omnino, quod de hoc monasterio scribit Mozzagrugnus lib. 7. istud esse monasterium à s. Gaudioso Bitinensi Neapoli ædificatum, adhuc magis falsum, quod s. Agnellus eius monasterij Abbas fuerit, anno 1076. defunctus, vide quæ diximus lib. 1. cap. 57. num. 4.

38. s. Antonij de Vienna Patauij, antea membrum s. Antonij Venetiarum, sed postea separatum, & in Prioratum erectum à Pio Quarto anno salutis nostræ 1563.

39. s. Celsi Mediolani, vnitum dictæ congregationi à Paulo Tertio anno 1548. cum antea esset Ecclesia Ordinis s. Benedicti, vt ex lib. taxarum Apostolicarum apparet.

40. s. Mariæ de Capellis Neapolis, antea Ordinis D. Benedicti. ex eodem lib. taxarum. vniuit Paulus Tertius anno 1549.

41. s. Sophiæ Beneuenti, Ordinis antea D. Benedicti. ex eodem lib. taxarum. concessit Clemens Octauus anno 1595.

42. Sanctæ Agnetis extra Vrbem via Nomentana. Hanc Ecclesiam Sixtus Quartus monasterio

S. Petri ad Vincula vniuit, sed Innocentius VIII. 1489. erexit in Abbatiam.

43. Sancti Spiritus in oppido Centi in diœcesi Ferrariensi nuper sub titulo Abbatiæ erectum, concedente Paulo V. anno 1609.

VI. HAnc congregationem complures Romani Pontifices illius virtute, ac moribus Religiosissimis ita promerentibus multis priuilegijs, ijsdéq; præcipuis decorauerunt, & muniuerunt, quæ apud Ioannem Baptistam Signium, & Iosephum Mozzagrugnum, ac etiam Basilium nostrum Sirenium in Compilatione Indultorum canonicorum regulariũ legi possunt, inter quæ extant tria priuilegia, primũ Calisti III. datum 16. Calend. Iulij 1456. secundum Sixti IV. datum 15. Calend. Iulij 1471. tertium Iulij II. datum 4. Nonas Aprilis anno 1512. quibus ijdem canonici dictæ congregationis veri, & legitimi canonici Regulares Ordinis s. Augustini decernuntur, & declarantur, & pro talibus ab omnibus, & singulis haberi, & teneri iubentur, quorum priuilegiorum concedendorum causa exprimitur in dictis priuilegijs, quòd à nonnullis, an illi veri essent canonici Regulares dicti Ordinis, in dubium reuocabatur, & præsertim à quibusdam Religiosis certi Ordinis mendicantium, qui in processionibus Florentiæ illos præcedere volebant, vbi talis declaratio ad lites tollendas fuit necessaria, vt idem Mozzagrugnus lib. 2. fol. 48. & lib. 4. fol. 2. scribit, & ante illum Signius lib. 1. cap. 13. fol. 116. vbi dicit, illos, cum quibus lis orta est Florentiæ, fuisse Fratres Prædicatores s. Mariæ Nouellæ. Quæ verò causæ de hac re dubitandi exstiterent, Ticinensis noster duas fuisse suspicatur, alteram quòd contra consuetudinem cæterorum canonicorum voluerint vocari Fratres, cum alij vocarentur Domni, alteram, quòd super veste linea retinuerunt hastam, seu scapulare laneum, quas rationes reijciunt Signius, & Mozzagrugnus. Verùm siue istæ fuerint veræ causæ illius dubij, siue aliæ, hoc satis, reuocatum in dubiũ, an illi veri essent canonici, & ad illud tollendum declaratione Sedis Apostolicæ opus habuisse.

Caput quinquagesimũtertium.

Corollaria quædam ex præcedentibus deducuntur per quæ nonnulla errata in opere Iosephi Mozzagrugni corriguntur.

I. EX dictis in duobus capitibus immediatè præcedentibus, quæ fideliter ex libris Ioannis Baptistæ Signij, & Iosephi Mozzagrugni præcitatis sunt recitata, colligitur primò falsum esse nec omnino ferendum, quod idem Mozzagrugnus in offensam totius canonici ordinis non leuem scribit, hanc congregationem à Gregorio XII. institutam, ad reformandum, & reparandum in ea ordinem canonicum in vniuersum. qui ordo ita in vniuersum erat lapsus, vt quando Gregorius XII. meditatus est instituere illam congregationem, omnes canonici Regulares viuerent singulariter in canonijs particularibus, non conuentualibus, à tectis fenistris Regulæ B. Augustini ipsis traditæ prorsus alieni, vt vix agnoscerentur vestigia canonicorum Regularium (formalibus illius verbis vtor.) & Gregorium XII. voluisse, canonicum ordinem, & monasticum reformare, ad tollendum schisma, quod Ecclesiam exagitabat: quin immo scapulare canonicorum dictæ congregationis intra habitum Pontificalem deferre consueuisse. quæ passim scribit lib. 5. fol. 11. pag. 1. & fol. 12. 1. & 13. 1. & 14. & 17. & 26. & 29. & 35. & 37. & 49. & lib. 6. fol. 3. & lib. 7. fol. 2. & lib. 8. fol. 36. 1. & alibi.

Nam vt omittamus, voluntariè, & diuinando dicere hunc autorem, Gregorium XII. voluisse, ordinem canonicum reformare, quod esto verum esse possit, nullo testimonio subnixus affirmat, & nullus eorum, qui illius vitam scripserunt, huius vori meminit, & adhuc magis voluntarium, & prorsus incredibile, quod subdit, eundem Gregorium illorum scapulare intra habitum Pontificium tulisse, cum è contrario constet, monachos, & quoscunque Regulares, exceptis solis clericis, ad Pontificatum assumptos omnia prorsus Regularium indumenta dimittere, maximè quòd scapulare griseum ipsis canonicis dictæ congregationis à Gregorio XII. præscriptum, ante illos nulli alij Regulares ferebant, sed nec ipsi diutius illud tulerunt, quod in vnione cum Saluatoriensi monasterio in album mutauerunt: vnde vero consentaneum non est, Gregorium detulisse illud scapulare, tanquam habitum Religiosum, qui nondum erat habitus Religiosus. hæc inquam, vt missa faciamus. Primò quod ait, quando Gregorius XII. illam congregationem instituere cogitauit, totum ordinem canonicum in vniuersum lapsum fuisse, & ita lapsum, vt omnes canonici Regulares viuerent singulariter, &c. tam falsum est, vt indignum videatur confutatione, cum essent in Hispanijs, Gallijs, Anglia, Germania, Polonia, innumera canonicorum monasteria sub canonica disciplina viuentia, de quibus supra dictum fuit, in quorum plerisque in hodiernum vsque diem regularis obseruantia viget, præter congregationes amplissimas illis etiam temporibus florescentes sanctæ Crucis Colimbricensis, sancti Rufi, sancti Victoris, sancti Laurentij in Gallijs, sancti Nicolai de Aroasia, Vuindesimensis, & Nussiensis in Belgio, quarum duæ posteriores nuper reformatæ, tunc temporis magna sanctitatis laude florebant. At inquiet, de canonicis Italicis loquimur, non de Gallis, Hispanis, Belgis: sed quid sonant verba illa. *Ordo canonicus in vniuersum erat lapsus*, & illa, *omnes canonici viuebant singulariter in canonijs particularibus, non conuentualibus, à rectis semitis, &c. vt vix agnoscerentur vestigia canonicorum Regulariũ.* si de solis Italicis agebatur? sed vt demus de solis Italicis locutũ, falso ait tempore institutionis dictæ con-

congregationis, quod fuit anno 1408. nullos canonicos conuentualiter in canonijs, & regulariter vixisse. viuebant enim canonici s. Petri in coelo aureo s.Frigdiani, s.Augustini Nicosiæ, ad quorum Abbatem, & Priores literæ Bonifacij Noni pro cogendo Capitulo Prouinciali datæ sunt anno 1400. Viuebant Frigdionarij nuper reformati, ac etiam Veronenses s. Leonardi, & Casoretani apud Mediolanum, ad quos literæ Gregorij XII. an. 1407. & 1408. sunt directæ. Viuebant Bononienses Sanctorum Io. in Monte, & Victoris in Colle simul Vnitorum, Mortariẽses cum multis membris dictæ congr. de quibus dictum est supra c.46. Cremonenses s.Agathæ, s.Saluatoris Brixienses, Bononienses item Montis Belli, Vercellenses s.Andreæ, & s.Bartholomæi, quos omnes longè post dictam congreg. institutam conuentualiter vixisse, partim supra monstratum est, partim libro sequenti ostendemus, vt mirum sit, hominem sensatum has leuitates effutire.

II. Secundò falsum est, eandem congregationem à Gregorio XII. institutam ad reformandum ordinem canonicum in vniuersum. primò, quia ex literis Gregorij XII. & ex serie narratorum apparet, illam eremitarum in canonicos mutationem à Gregorio factam non animo nouam congreg. fundandi, sed vt saluti bonorum illorum virorum consuleret, & salua manente professione regulæ D. Aug. illos ab omnimoda subiectione Prioris Generalis, & cæterorum officialium ordinis eremitarum eximeret. & verba Pontificis clara, & aperta sunt, nec opus est Soli nebulas offundere. Secundò, quia cum Pontifices aliquem ordinem reformare intendunt, personis in disciplina regulari illius ordinis apprimè instructis, & versatis vtuntur, non autem illius, quæ potius instructione, & reformatione ipsæ indigeant. tales autem erant illi eremitæ, qui licet optimi essent religiosi, tamen canonicæ institutionis prorsus ignari erãt, & ita ignari, vt opus haberint ipsi ab alijs leges accipere, & erudiri. Quam ob causam præfecti sunt tres Cardinales, qui eis viuendi leges præscriberent. Tertiò, quia constitutiones à prædictis Cardinalibus illis præscriptæ non pro noua congregatione erigenda, sed pro solo illo monasterio traditæ fuerunt, vt patet ex forma ipsarum constitutionum, & vel ipse autor vltrò fatetur lib. 5. fol. 29. pag. 2. & fol. 55. pag. 1. Quartò, quia Gregorius videns eosdem eremitas Ilcetanos in canonicos nuper transformatos è monasterio per vim Magistratus Senensis turbatos, vt illorum saluti consuleret, nouis literis datis facultatem fecit ad prius institutum eremiticum reuertendi, cuius vigore sex ex illis ad vitam eremiticam redierunt, quod omnino non fecisset, si mens illius fuisset, nouam cõgreg. instituere ad ordinem canonicum in vniuersum reformandum. Quintò, quia cum quatuor ex illis in habitu canonicali nuper assumpto manentes sine certis sedibus vagarentur, cumque tot essent monasteria canonicorum regularium, ad quæ reformanda illos mittere potuisset, ac debuisset, si eo fine illos Canonicos instituisset, ad nullum tamen legitur misisse. Sextò quia ipsi canonici de facto nullũ collegium antiquorũ canonicorũ reformauerunt, quin immo ipsi potius dici possunt Eremitæ in canonicos reformati. nam quod primi canonici dictæ congregationis essent eremitæ in canonicos reformati patet, quia primum illorum monasterium fuit s.Saluatoris de Ilic. eto, siue de Sylua lacus, & Religiosi dicti monasterij erant Eremitæ. Secundum fuit s. Ambrosij, & huius pariter omnes erant eremitæ. Et licet Gregorius XII. ne illa institutio funditus periret, concessisset, vt decem personas religiosas aliorum ordinum ad eos transire volentes recipere possent, nullum tamen regularem canonicum legimus ad illos transiuisse. Quod autem nullum collegium canonicorum regularium ipsi reformauerint, patet, quia licet quædam monasteria, quæ canonicorum prius fuerant, illi obtinuerint, tamen tempore vnionis illa iam canonicis omnino destituta erant, præter vnum monasterium Saluatoriense Bononiæ, in quo erat vnicus Ghislerius, qui licet illos admiserit, neque illorum reformationem, neque habitum, nec viuendi modum susceperit, & alterum s. Augustini Nicosiæ, quod alijs de causis illis fuit vnitum.

Nec obstat, quod obijcitur, reformationes non appendi muris, & officinis, sed personis monasteriorum. nam id verũ est, quando reformantur collegia, non autem quando reformantur monasteria collegijs iam destituta, tunc enim licet subiectum reformationis non sint parietes, & officinæ, sed personæ, tamen non sunt personæ, quæ in monasterijs antea fuerant, & defiecrunt, sed personæ, quæ subintrant secum ferentes ipsam reformationem. nam & nostri Lateranenses multa monasteria monachorum reformasse leguntur in literis Apost. & non ob hoc dicuntur reformasse ordinem monasticum, qui ibi iam nulli erant monachi, sed quia secum detulerunt reformationem ipsorum canonicorum Lateranensium. III.

Nec obstant secundò verba illa priuilegij Gregoriani: *Excitat nostræ mentis arcanum specialis, & affectuosa dilectio, qua domum Prioratus S. Saluatoris &c.* Quæ autor de voto facto à Gregorio XII. instituendi prædictam congregationem, ad reformandum ordinem canonicum commentatur. nam ista verba non sunt tanti põderis, vt non possint alio modo absque nota temeritatis, & impietatis, & falsificationis literarum Apostolicarum legitimè interpretari: nam in literis Apostolicis mentis arcanum non significat votum, sed mentem Pontificis, quæ est arcana, siue consilium, siue cogitationem, siue prouidentiam, siue solicitudinem, siue animum Pontificis, quæ omnia sunt arcana non solùm in Pontifice, sed in quolibet homine, & literalis horum verborum intelligentia hæc est, affectuosa dilectio, qua domum S.Saluatoris, & personas in ea degentes prosequimur, excitat nostram mentem arcanam, siue nostram cogitationem, no-

strum animum arcanum, per constructionem, quam Logici vocant intransitiuam, vt circa illorum statum attentè cogitemus, & illorum curam prouidâ geramus, & sexcenta in literis Romanorum Pontificum sunt exempla, similia verba præ se ferentia, vt videri potest in Constitutione sexta Alexandri Sexti, & Constitutione tertia, & decimaseptima Leonis Decimi, & alibi. Præter quod clausulæ illæ procemiales, & narratiuæ in literis Apostolicis ponuntur à Secretarijs Apostolicis ad libitum.

Multo minus etiam obstant verba illa: *Motu proprio, & ex certa scientia*. In quibus autor vim facit, quia non semper indicant, non præcessisse supplicationem Pontifici porrectam pro obtinendis, quæ in motibus proprijs conceduntur, sed ponuntur, ne literæ subreptionis, vel obreptionis vllo tempore notari possint. quod, ne longiùs vagemur, patet ex eodem autore lib. 5. fol. 54. in principio, vbi refert supplicationem Martino V. sub hac forma à suis porrectam: *Dignetur Sanctitas vestra præfata omnia, & singula prædicta ex certa scientia, & motu proprio habere rata, & firma, & ea validare, supplendo omnem defectum &c.*

IV. Secundò principaliter infertur, verum non esse, quod idem autor lib. 8. fol. 51. pag. 1. scribit, nullibi legi, quod Gregorius Duodecimus dederit canonicis dictæ congregationis scapulari grisei coloris, cum hoc dicat ipse lib. 5. fol. 14. pag. 1. & fol. 53. pag. 1. & hoc expresse caueatur in Constitutionibus editis ab ipsis Cardinalibus à Gregorio deputatis cap. 11. quod nimirum scapularia fiant de panno capparum, quas cappas iubebantur ferre coloris grisei mordentis, ad instar capparum Conuersorum Carthusianorum.

Tertiò infertur, perperam dixisse eundem autorem, impiè errare eos, qui dicunt, venerabilem Patrem Stephanum compulsum ad illam mutationem habitus ex altercatione cum suo Generali, vt ab illius obedientia tandem eximeretur, quod scribit lib. 5. fol. 55. pag. 1. in fine, & lib. 8. fol. 18. pag. 1. quia esto ille habitus mutationem non intenderet, tamen quod ad eandem mutationem compulsus fuerit ex eiusmodi altercatione, apparet ex tota narratione eiusdem autoris lib. 5. ab initio vsque ad fol. 14. vt si nota hæc afficit, suum prius afficiat autorem.

Quartò infertur, iniustam esse querelam eiusdem autoris lib. 8. fol. 26. pag. 1. fol. 38. pag. 1. aduersus Syluestrum Maurolicum, & Basilium Sirenium, quod dixerint, hanc congregationem primitus institutam in agro Senensi, & in monasterio Ilicetano, cum sint apertissima verba Gregorij Duodecimi, domum de Sylualacus ordinis eremitarum in Prioratum canonicorum regularium erigentis, idq; præ se ferant omnia dicti Pontificis priuilegia, quibus hæc congregatio erigitur, instituitur, & firmatur, & ante quæ priuilegia nulla prorsus dictæ congregationis mentio habetur.

Quintò infertur falsum esse, quod idem autor ait lib. 8. fol. 37. pag. 1. nunquam dictum esse de hac congregatione, quòd sit nouella plantatio. Quid enim significant verba illa Gregorij Duodecimi in primo priuilegio? *Vnde domum sancti Saluatoris de Sylua lacus in Prioratum conuentualem autoritate Apostolica erigimus, volentes, & eadem autoritate statuentes, quod ipsi Fratres in eadem domo residentes, eorumq; successores, qui erunt pro tempore, canonici regulares, & secundum regularia instituta deinceps viuere, & Fratres sancti Saluatoris nuncupari debeant*, & illa in priuilegio octauo *fragrantia Sacræ Religionis, quæ apud dilectos filios Priorem, & canonicos Prioratus sancti Saluatoris de Sylua lacus &c. à nobis salutis suscepit institutionis initia*, & infra, *qui à nobis regularis habitus, & ordinis suscipere primordia*.

V. Sextò infertur, absque rationabili causa eundem autorem lib. 8. fol. 7. pag. 1. & alibi non semel & ante illum Signium Ticinensi succensere, quòd dixerit, Lateranensibus competere esse canonicos ex natura, suis autem Saluatoriensibus ex priuilegio: *Vnde enim inquit hanc tam argutam distinctionem naturæ, & priuilegij inueneruut, quam non inuenerunt nec Diuus Thomas, nec Scotus, nec alij huius literaturæ eximij Doctores*. Nam respondetur, hanc distinctionem in primis reperiri apud ipsum autorem ad alia intentum lib. 2. fol. 37. pag. 1. qui eam ibi in terminis ponit, dum inquit, *Sicut filio, vel nepoti Regis Franciæ competit per se, quod sit de domo regia: alteri verò facto de domo Franciæ à Rege priuilegio, aut alio modo, vt nobilitetur per accidens est talis, & est minus dignus eo, qui est naturaliter talis: vnde dicitur, quod omne, quod est per naturam tale, quod idē est quod per se tale, est magis tale, quā quod est per accidēs tale*. Inuenitur etiam passim hæc distinctio apud Iurisconsultos, cum de filijs legitimis, vel de feudis, vel de nobilitate familiarum, res agitur. nam duobus modis quis dicitur filius legitimus, vno modo ex natura, quia talis natus est, natiuitas enim natura dicitur 2. Physic. & à Diuo Paulo ad Ephesios 2. cum docet nos omnes natura esse filios iræ: altero modo ex priuilegijs Principis, quia Princeps naturalium defectum abstulit suo priuilegio, quæ distinctio maximè attenditur in successione ad iura feudalia. Similiter duobus modis aliquis dicitur nobilis, & de corpore nobilium alicuius Reipublicæ, vel ciuitatis, vno modo ex natura, quia ex parentibus nobilibus natus est: alio modo ex priuilegio, quia ob illius merita in corpus nobilium Reipublicæ fuit cooptatus. in hoc sensu dixit Ticinensis, & verum dixit, Lateranensibus competere esse canonicos ex natura: quia illi per continuatam seriem à clericis, seu canonicis per beatum Augustinum, immo per sanctos Apostolos institutis deriuant, vt deductum, probatum, & definitum fuit coram Summo Pontifice, & per eundem Summum Pontificem, vt lib. 3. ostendemus. Saluatoriensibus autem competere esse canonicos ex priuilegio, quia attenta illorum primaria origine, & institutione, illi neque à canonicis deriuant, neque ab illis institutionem, neque habitum regularem,

regularem, neque in monasterio canonicorum regularium acceperunt, sed ab initio fuerunt eremitæ ex monasterio Ilicetano, vel Eugubino sancti Ambrosij, siue ex alijs ordinibus assumpti, & autoritate, ac priuilegio Apostolico in canonicos mutati. nec tamen negamus, illos veros esse canonicos, sicut negari non potest esse verè legitimum, quem Princeps suo priuilegio legitimat.

VI. Septimò infertur, falsum esse, quod scribit idē autor lib.5.fol.29.pag.2. hanc congregationē fuisse primitus institutam inter cōgregationes canonicorum regularium, nam longè ante initium huius congregationis erant in Italia multæ aliæ congregationes sub suis capitibus degentes, & conuentus Generales, ac etiam Rectores Generales habentes, vt supra ostensum fuit. extra Italiam verò erant præclarissimæ congregationes Colimbricensis sanctæ Crucis, Parisiensis sancti Victoris, itē s. Rufi, & s. Laurentij, in Belgio Aroasiensis, Vuindesimensis, Nussiensis, in Palestina sancti Sepulchri, quæ omnes longè ante annum 1408. quo tempore cœpit hæc congregatio, fuerant institutæ.

Scio dicet, se solùm comparatione nostræ Lateranensis Cōgregationis locutum, id enim satis euidenter alijs in locis indicat, vt dum lib. 8. fol. 12. scribit, primum priuilegium datum à Gregorio Duodecimo suæ cōgregationi esse prius primo priuilegio dato ab eodem Gregorio Duodecimo canonicis Frigdionarijs, immo quando Frigdionarij nondum ex ouo eruperant, & eodem lib. fol. 4. pag.2.& fol.21.pag.2. quod quibuscunque iuribus contendamus, siue priuilegijs, vel præstantioribus, vel vetustioribus, siue primarijs institutionibus, siue quacunque antiquitate, etiam ipso habitu canonico, & claustrali, suæ congregationis canonici nostris sint præferendi, iunctis alijs, quæ habet lib. 2. fol.46.pag.1. & lib.7. fol. 14. 1. & lib.8. fol.40.1. Verùm si sic intelligi cupiebat, non debuerat absolutè dicere, suam congregationem primitus institutam inter omnes congregationes canonicorum regularium. Quod autem ad nostros attinet, nobis nunc curæ non est de maioritate, & primatu contendere, sufficit enim nobis Papalis decisio, qua post longum examen decisum est, nos esse de illis antiquis clericis à beato Augustino, immo verò à sanctis Apostolis institutis, idq; compertum satis ex pluribus verissimis, & authenticis documentis. Videatur Constitutio Pij Quarti, quæ est in Bullario 95. in ordine inter constitutiones huius Pontificis. probent etiam ipsi se esse de eisdem clericis antiquis, & non nuper institutis, & manum damus, ac etiam ex reuerentia, & amore fraternitatis per omnia cedimus, qui non de primatu contendimus, sed de iuribus, & hæreditate, ac finibus Patrum nostrorum conseruandis. Quod autem ait, primum priuilegium datum à Gregorio Duodecimo huic congregationi esse prius primo priuilegio dato ab eodem Pontifice nostræ congregationi, verum non esse inuenient, qui legerint eiusdem Gregorij priuilegium anno millesimo quadringentesimo septimo, nostris Frigdionarijs concessum, quando illi nondum erant instituti.

Octauò infertur, falsum esse, quod scribit lib.8.fol.12.13.26.37.38. & 43. & pro quo excandescit, nunquam inueniri, præsertim in literis Apostolicis dictos canonicos appellatos canonicos s. Saluatoris de Sylua lacus, vel de Bononia, vel de Venetijs: nam vocari s. Saluatoris de Sylua lacus, apparet ex duodecim priuilegijs Greg. XII. vocari etiam canonicos s. Saluatoris de Bononia, præter quod constat ex literis Clementis VIII. supra citatis, potest etiam ex eodem autore, qui dicit, suos erexisse monasterium s. Saluatoris de Bononia in caput & titulum vniuersalem congregationis, & pro confirmatione erectionis supplicauisse Martino V. vt videre est lib.5.fol.54. demum vocari canonicos s. Saluatoris Venetiarū, fatetur ipse lib.8.fol.3. pag. 2. vt satis non intelligam, quid dicere velit, dum sæpiùs, de eodem affirmat, & neg. t. VII.

Nonò infertur, nulla probabilitate subnixū, quod scribit lib.3.fol.38.pag.1.& repetit lib.8. fol.12.1. & fol.28.2. Hanc congregationem originem trahere ab antiquis canonicis Rhenensibus, & quod de sua congregatione fuerunt Lucius II. Honorius II. Innocentius II & alij relati inter canonicos antiquæ congregationis s. Mariæ de Rheno, pro qua re ferè vsque ad iniurias decertat lib.4.fol.4.& lib.5. fol.55.& lib.8.fol.17.& 28.& alibi sæpissimè, cum ista cōgregatio, si personas attendamus, ab Eremitis Ilicetanis, & Ambrosianis traxerit suā originem si ad autorem ille fuerit vel venerabilis Stephanus Eremita, vel Gregorius XII. si locum institutionis, ille fuerit non monasterium s. Mariæ de Rheno, sed s. Saluatoris de Iliceto, & cum nonnisi ann.1418. ad monasterium s. Mariæ de Rheno fuerint admissi, decem annis postea quam fuerant instituti, vnde non possunt dicere, se à Rhenanis descendere, nisi dicamus congregationem decem annis postquā ab vno parente nata est, iterato in ventrem alterius matris introire, & denuo ab illa originem ducere, & nasci, quod etiamsi per impossibile fingeremus, adhuc verum non esset, quod tanta constantia, & animositate fingit. primò quia quando isti canonici ad monasteria s. Saluatoris, & s. Mariæ de Rheno simul vnita admissi fuerunt, iam nulli amplius erant canonici Rhenani præter vnum Priorem Franciscū Ghislerium, qui nūquam illis vniri voluit, sed omnimodam administrationem, & iurisdictionem vsque ad mortem sibi retinuit, & illos solùm admisit ad diuina officia celebranda in suis Ecclesijs more Capellanorum, neq; vnio ante obitum dicti Ghislerij suū plenum effectum est sortita. Secundò quia literæ Apostolicæ expresè fatentur, dictos canonicos sic accedentes alterius fuisse habitus instituti, & obseruantiæ, ab antiquis illis canonicis Rhenanis, & à summo Pontifice ita admissos ad dicta monasteria, vt tamen proprium habitum, instituta, & obseruantias retinerent, & secundum illa perpetuo ibidē viuerent, adeo quod vetus congregatio cum suis institutis in illorum aduentu penitus interijt, & noua

Fesulanam possidet. & postea de hac noua congreg. canonicorum regularium s. Saluatoris de Bononia subdit: *Et post hos alij quidam religiosi ordinis eremitarum segregantes se ab ipso ordine, vt restrictiùs viuerent, &c.* Ecce tibi, isti non sunt de illis primis à duobus viris scientia, & vita præclaris reformatis, quos Diuus Antoninus dicit à D.Augustino principium habuisse, sed alterius instituti nuper inuenti.

X. II. INfertur, sine causa eundem autorem nonnullis Historicis, & autoribus succensere toto lib.8. & supra lib. 2. fol. 54. & lib. 4. fol.2. & lib. 7. fol. 7. & toto illo volumine, cuius hic est præcipuus scopus,& finis, quod negent hanc suam congregat. originem ducere ab antiquis canonicis Lateranensibus, à s. Augustino, immo à ss. Apostolis institutis, sicut de nostris affirmant: ex quibus Doctoribus præter nostros Ticinensem, & Sirenium, nominat Volaterranum, Syluestrum Maurolicum, Hieronymum Platum, Hieronymum Sorbum, Thomam Bzouiū. potuisset addere Emanuelem Rodericum tomo I. Quæstionum regularium q. 3. art. 1. cum è contra, vt inquit, ipsi verè dicere possint, se descendere ab antiquis canonicis Lateranensibus, & illis iunctos, sicut & nostri: & qua ratione Sixtus Quartus dixit, nostros Frigdionarios descendisse ab antiquis canonicis Lateranen. & ab Apostolis, eadem id ipsum de sua congregat. dicere debuisse: & quod ipsi per continuatum tramitem descenderunt à canonicis à D. Augustino institutis. nam etsi hæc omnia illo posses verificare quàm maximè optaremus, quæ nihil nobis obessent, sicut non obest, quod sint in Gallijs, Hispanijs, Belgio, & Alemania complura collegia canonicorum regularium, quos censemus, & pro comperto habemus esse de antiquis canonicis à D.Augustino, vel etiam ab Apostolis institutis: multùm verò prodessent, ad amputanda iurgia, & occasiones altercandi de primatu cum admiratione, ac etiam scandalo eorum, qui nostras augationes legunt, tamen timeo, hunc autorem, suos canonicos esse de antiquis clericis, vel Lateranensibus, vel à B. Augustino, & à sanctis Apostolis institutos, nonnisi cum magno labore posse probare, propter duo quorum alterum est, quia notum est lippis, & tonsoribus, illos, non ex antiquis canonicis descendere, sed ex eremitis in domibus eremitarum autoritate Apostolica canonicos creatos. nam si Pontifex modò vnum, vel plura monachorum Benedictinensium monasteria, aut etiam Capucinorum, in canonicos erigere vellet, & illos monachos canonicos creare, nunquid non essent verè canonici? & tamen risū faceret, qui contenderet illos esse de canonicis antiquis Lateranen. siue à D. Augustino, siue ab Apostolis institutis. Secundò quia ad probandam identitatem saltem specificam, requiritur identitas habitus substantialis, siue essentialis, vt notum est, & supponitur pro comperto ex ijs, quæ communiter tradunt scribentes post Glossam in Clementina I. de Electione, in verbo habitus. Verum istorum canonicorum habitus etiam substantialis aliqua ex parte videtur diuersus ab habitu antiquorum canonicorum Lateranensium à D.Augustino, & à ss. Apostolis institutorum, quod ostenditur. nam antiquorum canonicorum Lateranensium substantialis habitus est sola tunica linea, quam sub cappa deferunt, vt Io.Andreas in dicta Glossa communiter receptus tradit, & Benedictus XII. in Bulla Generalis reformationis canonicorum regularium in cap. de forma habitus, & idem autor fatetur: Verùm isti canonici præter tunicam lineam habent pro habitu substantiali scapulare laneum cucullatum, quod sapit naturam habitus monastici,& non clericalis. nam quod dictum scapulare sit illorum habitus substantialis, fatetur idem autor lib. 3. fol. 21. pag. 1. maximè sine cuculla, hæc enim illius sunt verba: *Neque canonico scapulare illud, quod neque accidit canonico, sed substantiale est &c.* & lib.5.fol.48.pag.2.vbi ait, quod habitus professionis est habitus de substantia, & essentia ordinis; iunctis ijs, quæ scribit lib. 6.fol.18. pag.secunda,& fol. vigesimo 2.& folio trigesimo secundo 2.vbi dicit, scapulare esse habitum professionis, in quo canonici illius congreg. profitentur, qui idcirco non datur Nouitijs, & ita etiam habetur in constitutionibus dictæ congreg. tum antiquis, tum etiam modernis Romæ editis 1612. cap. 19. quod est de professione. Deinde fatetur idem autor lib.4.fol.53 pag.2. illa verba Bullæ Martini V. per quam canonicos dictæ congregationis admisit ad Ecclesiam S. Saluatoris Bononiensis, retento illorum habitu, licet illi essent diuersi habitus, instituti,& obseruantiæ ab antiquis canonicis dictæ Ecclesiæ, de habitu essentiali esse intelligenda: illi autem canonici Ambrosiani non erant differentes ab antiquis Rhenanis in habitu, qui est tunica linea, sed quoad scapulare.. Ergo illud est habitus essentialis. nam cappa exterior siue esset eadem, siue diuersa, in vtrisq. accidentalis erat habitus, non essentialis. immo scapulare multò magis videtur habitus substantialis canonicorum dictæ congreg. quàm Rochettum: quia illi Rochettum concedunt etiam Conuersis, ex illorum constitutionibus cap. 8. de Vestibus, quibus tamen non concedunt scapulare, & tandem illud est habitus internus, vt idem autor concedit lib. quinto fol. quadragesimo secundo 2. & quinquagesimo secundo 2. habitus autem internus, idem est, quod habitus substantialis.

QVod autem eiusmodi scapulare sit habitus monasticus, fatetur ipse lib. 3. fol. 17. per totum, & fol. 18, pag. 2. & fol. 22. pag. 2. XI.
& quod rem vrget lib. 3. fol. 21. pag. 2. vbi scribit, scapulare suorum canonicorum illud idem esse, de quo sub nomine cucullæ loquitur Concilium Aquisgrani cap. 125. hæc namque illius sunt verba: *Ita illi, qui Ludouico Pio Imperatore in Concilio Aquisgrani eo scapulari vsi sunt, sicut & nos vtimur, illi correcti, nos à Iulio II. & Calisto III. adhuc retento scapulari, quod non contrarium esset habitui canonico, veri Canonici regulares D. Augustini*

gustini decreti sumus. Porro scapulare illud, de quo Concilium Aquisgrani ibi loquitur, esse cucullam monasticam, quæ monachalis est habitus, quamque Concilium ibid. & text. in cap. Mandamus 19.q.3.canonicis regularibus interdicunt, res est tam certa, vt nulla probatione indigeat. Quare licet Papa potuerit nouos canonicos instituere, & veros canonicos decernere, & nihilominus scapulare illis præscribere, quod illorum habitus esset essentialis, quæ non negamus, nec negari possunt, addo etiam, decernere illos esse veros canonicos ordinis s. Augustini, & pro talibus habendos. dubium nihilominus remanet, an illi canonici cum illo habitu sic nuper instituti sint verè de illis à B. Augustino institutis, & pars negatiua apparet verior: quia ordo D. Augustini non est corpus naturale, sed mysticum, cui sine sui immutatione noua species canonicorum per autoritatem Apostolicam addi potest. quid enim prohibet? sicut in corpore vnius Reipublicæ ad veteres familias nouæ addi possunt, quæ ex priuilegio sunt verè de corpore Reipublicæ, & tamen non sunt de illis antiquis familijs Reipublicæ, quid enim vetat?

Nec videtur sufficere, quod ait, scapulare non esse habitum professionis, sed signum habitus professionis, vel signum professionis. non enim Doctores alia ratione asserunt, habitum esse de essentia religionis, nisi quia est signum externum professionis internæ, vt notat D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 8. nec etiam sufficit, quod alibi ait, scapulare cucullatũ, vel cũ cucullaa lata esse habitũ monasticum, cęterũ sine cuculla, vel cũ cuculla stricta, & reformata esse habitum canonicalem. primò quia scapulare, quod Gregorius XII. & etiam Constitutiones recens editæ præscribunt, est cucullatum, & forma à Pontifice præscripta attendenda est, quæ etiam omitti non potest. secundò quod cappucium sit magis, vel minus strictum, non variat speciem cucullæ monasticæ. & demum attendendum est, non quid aliqui autoritate priuata faciant, sed quid ex præscripto legis fieri debeat.

XII. MVltò minus verum est, quod idem autor, & ante illum Io. Baptista Sigonius lib. 1. c. 9. per multas paginas comminiscuntur, scapulare dictæ congregationis esse antiquum habitum claustralium, deferri solitũ etiam à canonicis regularibus præsertim Alexandrinis à D. Marco institutis, & à canonicis congregationis D. Marci de Mantua, & à Frigdionarijs, qui postea illud paulatim commutauerunt, vel abiecerunt, nisi forsan æquiuocatio lateat in nomine scapularis, vt sub hoc nomine comprehendantur omnia tegumenta scapularum, cuiusmodi sunt almutiæ, & quas vocant forcaturas, siue varotas, & cappucia, quæ à nonnullis super rochetto in choro deferuntur, de quibus in Constitutionibus Benedicti XII. in cap. de Forma habitus. hoc enim pacto concedimus, esse habitum canonicorum antiquorum, & modernorum, quo omnes passim etiam nunc vtuntur. At loquendo de scapulari, quod est hasta lanea cum cucullo, quale & monachi, & multi ex mendicantibus deferunt, nego illud fuisse habitum antiquorum canonicorum. & quod non fuerit habitus canonicorum Alexandrinorum, patet ex Cassiano lib. 1. de Institutis renunciantium cap. 7. illorum enim scapularia erant mauortes, quas nunc nos dicimus almutias, quod etiam canonici D. Marci de Mantua eiusmodi scapulare non deferrent, quidquid somniet Mamphridus, patet ex illorum constitutionibus in cap. de Habitu. illorum enim scapularia erũt tum lanea, tum pellicea. non ergo erant hastata, vt sunt illa canonicorum huius congregationis, sed erant pelles, & cappucia, quæ nunc super humeros, & brachia à canonicis tum regularibus, tum secularibus deferri solent, qualia scapularia Canonici nostræ congregat. deferunt Lucę in monasterio S. Frigdiani, iuxta antiquam loci consuetudinem. multò minus verum est, quod nostri Frigdionatij eiusmodi scapularia, siue nigra, siue alba vnquam tulerint, sed sunt impostura de frigido cerebro haustæ, quas libro sequenti solida ratione, & demonstratione reijciemus. illud autem multò magis mirandum, hunc autorem ad probandum quod canonici D. Marci, qui quicunque essent, ordinis D. Augustini non erant, gestarent super rochettis scapularia, allegare Io. Andream in Clementina 1. in verbo Habitus de electione, qui neque ibi, neque in toto libro Clementinarum de istis canonicis, vel vnum verbum habet.

11. INfertur, exili admodum fundamento subnixum videri, quod idem autor ait, Allegationes in causa præcedentiæ inter canonicos Lateranenses, & monachos Cassinenses pro eisdem Lateranensibus productas, æquè militare pro canonicis s. Saluatoris, & eosdem canonicos dictæ congregationis s. Saluatoris Bononiensis æquè cõprehensos fuisse in eadem causa, & sententiam à Pio Quarto ad fauorem Lateranẽsium latam, æquè pro suis facere, in qua re probanda roto secundo libro insistit, & lib. 8. fol. 9. pag. 2. nam licet, saluo vinculo charitatis, & amicitiæ cum RR. Monachis, hoc maximè verum esse optaremus, tamen certum est canonicos dictæ congregationis in eadem causa ne per somnium quidem nominatos, sed neq; laborum, vel expensarum participes fuisse, vnde illud in autorem quadrare posset, quod Iurisconsultus ait in l. si non fuerint partes. ff. pro socio. leoninam esse societatem, qua quis prædæ, & lucri, non autem laboris, & dispendiorum socius esse cupit. Et quanquam maximè desudet tum in propugnaculo Ticinensis tum in Allegationibus per nostros, Cremonæ editis transcribendis, & ad fauorem suorum iustum aptandis, tamen timeo valdè, ne à scopo aberret. nam totus status controuersię ad duo capita, seu dubia tandem redactus est, nimirum, an nos essemus de antiquis clericis à D. Augustino, vel ss. Apostolis institutis: & an supposito, quod de illis verè essemus, vti clericis per essentiam ius præcedẽdi monachos competeret, qui non per essentiam, sed ex accidenti, siue ex dispensatione sunt clerici, XIII.

qua-

quate vt iura pro nobis allegata, & sententia pro nobis lata suis prodesse possit, probandum erit; quod sui sint de veris, & antiquis clericis à D. Augustino, & à ss. Apostolis institutis, ad quod probandum non sufficit aliorum dignitatem imminuere, vel aliorum iuribus detrahere. nam per hoc, quod domum vicini demolimur, & deprimimus, nostram non erigimus, nec subleuamus.

Caput quinquagesimumquartũ.

De quibusdam alijs Congregationibus Italicis Canonicorum Regularium.

I. PRæter congregationes numeratas fuerunt, & sunt etiam in Italia, aliæ nonnullæ, licet numero familiarum multò minores, vt quæ duo, vel tria monasteria ad summum non excedant. Hæ fuerunt congregatio Scholarium apud Bononiam, s. Iacobi Cellæ Volanæ in Episcopatu Comaclij in Romandiola, & nunc sunt congregatio s. Spiritus Venetiarum, & s. Petri de Monte Corbulo in Hetruria.

Congregatio Scholarium fuit instituta apud Bononiam ante annum 1200. à nonnullis Scholaribus Bononiæ causa studij commorantibus. de qua Iacobus de Vitriaco S. R. E. Cardinalis Episcopus Tusculanus in sua historia Occidentali cap. 27. hæc scribit: *Est alia Regularium canonicorum Deo grata, & hominibus gratiosa congregatio extra ciuitatem Bononiæ, non longè ab ea in castris æterni regis militantium, & eidem sub iugo maioris obedientiæ in feruore spiritus, & mentis excessu tam deuotè, quàm bamiliter seruientium. Hi siquidem adeo expediti post Dominum currunt, & nudi nudũ sequuntur, quod omnem exteriorum curam, & temporalium possessionẽ à se penitus reiecerunt, omnia transitoria tanquam stercora reputantes, vt Christum lucrifaciant. Sapienter enim pensantes, & prudenter attendentes, quod sufficit diei malitia sua, in tantum de crastino non cogitant, quod eleemosynas aliquas à fidelibus non recipiant, nisi quantum sobriæ vitæ suæ ad arctam necessitatem possit sufficere. Tribus in hebdomada diebus carnes, si eis apponantur, non recusant, in refectorio manducantes, & in dormitorio quiescentes, & Horas Canonicas secundum D. Augustini regulam pariter in Ecclesia in voce exultationis, & confessionis Domino coacinentes, immolantes Deo sacrificium laudis, & reddentes Altissimo vota sua. Ipsi autem ex numero Scholarium Bononiæ causa studij commorantium in vnum Domino inspirante congregati, diuinarum scripturarum lectiones, vno eorum docente, singulis diebus audiunt, quæ autem diligenter audierint, Summi Pontificis autoritate & S.R.E. institutione Christi fidelibus diebus festis in prædicationis, & doctrinæ gratia decorantes, & Prædicatorum ordinem Canonicorum ordini coniungentes. Hac igitur dulcis mixtura bonorum multos ad imitandum allicit, prouocat, & accendit, & diebus singulis sancta, & honesta Christi Scholarium Congregatio, & numero ampliatur, & charitate dilatatur. Attendentes enim sapienter fortes Athletæ Iesu Christi, quod nullum Sacrificium magis placitum sit Deo, quàm zelus, & salus animarum, & quod anima, quę impinguat, impinguabitur, sumentes in vasis suis de optimis terræ fructibus, & ferentes viro munera, aquas suas in plateis diuidunt, & fontes eorum deriuantur foras, in agro Domini fructum centesimum recepturi vnanimiter laborantes, vt animas peccatorum de faucibus Leuiathan extrahentes, postquam ad scientiam erudierint multos, fulgeant tanquam stellæ in perpetuas æternitates*

Vbi verò, siue in quo monasterio hæc congregatio fuerit instituta, nunquam reperire potui, nam tempore Iacobi de Vitriaco non solùm in ciuitate Bononiæ, sed iuxta illam in Suburbijs, vel collibus, aut agris vicinis multa canonicorum erant monasteria. si diuinare liceat, suspicor hanc congregationem erectam in monasterio s. Victoris primò quòd In literis Apost. pręsertim Martini V. inueniatur illud monasterium fuisse caput aliorum monasteriorum, nam sub illo erat monasterium s. Ioãnis in Monte in ciuitate. secundò quòd locus esset prope ciuitatem, vnde diebus festiuis canonici in ciuitatem ad verbum Dei prædicandum sese recipiebant. tertiò quòd ipsum monasterium s. Victoris multorum doctissimorum virorum diuini, & humani iuris peritia clarissimorum olim domicilium esset, vt ex antiquis monumentis illius apparet, licet multæ scripturæ ad illud attinentes bellorum ruinis, rapinis, & vastationibus perierint, ob quas ante Martinum V. iam annis quinquaginta ipsum monasterium debito numero canonicorum erat destitutum.

CONgregatio s. Iacobi Cellæ Volanæ instituta est in Episcopatu Comaclensi in monasterio vetustissimo canonicorum, dum Archiepiscopi Rauennatenses quædam monasteria canonicis dicti monasterij tenenda, & secundum illius institutiones reformãda tradiderunt, ex quibus fuerũt monasteriũ s. Adalberti in loco, qui nũc vocatur s. Albertus, necnõ monasteriũ s. Laurentij in Cæsarea foris Rauennã, quod erat monachorũ ordinis D. Benedicti, sed cũ disciplina monastica penitus in eo defecisset, an. 1266. Philipphus Rauẽnaten. Archiep. canonicis s. Iacobi Cellæ Volanæ reformandum cõmisit, publico instrumento vnionis confecto, sub hac forma. II.

In nomine Domini amen. Anno à natiuitate eius 1266. die 11. Nouemb. Indictione 9. Argentę in camera venerabilis Patris Domini Philippi Archiepiscopi Rauennatea. præsentibus venerabilibus Patribus Domino Guido Leste Episcopo Pistoriensi &c. Saluator mundi ad patiendam rediens, commissa B. Petro, & in ipsius persona suis successoribus super cunctos generali tuitione, ac plenissima potestate, Apostolos per vniuersum mundum ad prædicandum misit, suis successoribus Episcopis tradita potestate in grege sibi commisso, vt euellant, & dissipent, ædificent,

atque

atque plantent, de ipsorum manibus gregis eiusdem sanguinem requisiturus, cum in tam diffusa commissionis, & protectionis custodia generalis Christi Vicarius vbique dirigere nequeat suæ considerationis aspectum, reparando singula, cui sunt tradita vniuersa, ad instar illius, qui cum sit totus vbique, facit tamen Angelos suos spiritus, & ministros suos ignã vrentes. Igitur nos Philippus Dei, & Apostolica gratia s. Rauennatensis Ecclesiæ Archiepiscopus ad restaurationem, & reformationem Ecclesiarum nostræ custodiæ commissarum solita benignitate, ac solicita, & debita solicitudine intendentes, cum inuenerimus monasterium s. Laurentij in Cæsarea prope Rauennã ordinis s. Benedicti, quod olim per nigros monachos consueuit gubernari, collapsum in spiritualibus, & quasi totaliter in temporalibus etiam destitutum, & facta inquisitione, & examinatione habita diligenti, non possimus de monachis eiusdem ordinis sine iactura irreparabili ipsum monasterium restaurare, ex quibus destructio, & desolatio eiusdem monasterij iam processit, eodem monasterio nunc vacãte, & nullo ibi monacho existente, prouidimus, atque disposuimus, habentes præ oculis solum Deum, ipsum monasterium de religiosis, honestis, & discretis fratribus ordinis s. Augustini reformare. Quare iam dictum monasterium cum omnibus suis iuribus, actionibus, possessionibus, bonis, & rebus omnibus, honoribus, & oneribus eiusdem monasterij de consensu fratrum nostrorum Sinibaldi Archidiaconi, & Druidonis Præpositi Ecclesiæ Rauennaten. præsentium concedimus, vnimus, ac supponimus tibi præsenti D. Vbertino Præposito, ac Syndico Prioris, ac conuentus Ecclesiæ s. Iacobi Cellæ Volanæ recipienti, & stipulanti nomine, & vice ipsius Prioris, & conuentus, & pro ipso Priore, & conuentu, seu Ecclesia supradicta, & ipsi Ecclesiæ, & canonicæ s. Iacobi Cellæ Volanæ ordinis s. Augustini Comaclensis Diœcesis, ita quod de cætero vnus, & idem sit Rector, administrator, & gubernator, & Prior, & Canonici ipsius Canonicæ s. Iacobi, & monasterij prælibati, saluis, & reseruatis nobis, & Ecclesiæ Rauennatensi in ipso monasterio, & Rectore, iuribus, rationibus, & consuetudinibus, & honoribus omnibus, tam in spiritualibus, quàm in temporalibus, vtraque lege Iurisdictionis scilicet, & ditione hactenus præstitis, consuetis, & debitis nobis, & Ecclesiæ Rauennatensi, ita quod per vnionem huiusmodi nobis, successoribus nostris, & Ecclesiæ Rauennatensi in aliquibus supradictis præiudicium nullum fiat, quæ omnia, & singula supradicta &c.

III. ET licet ex forma vnionis videatur istud monasterium s. Laurentij eidem canonicæ s. Iacobi taliter vnitum, vt vnus, & idem in vtrisque monasterijs esset Prior, constat tamen in eodem erectum conuentum canonicorum sub Priore distincto à Priore, & cõuentu s. Iacobi cum subiectione tamen ad ipsum Priorem s. Iacobi ex multis literis Apostolicis. reperitur autem idẽ monasteriũ de an. 1396. postea vnitũ canonicis s. Mariæ in Portu, forsan quia canonici s. Iacobi illud cesserant, quibus vice versa reperiuntur ipsi Portuenses alia bona, & iura cessisse, quæ habebant in Episcopatu Comaclensi.

Præter supradicta monasteria ad eandem congr. spectabant Ecclesia s. Iuliani prope Fauentiam, quam canonici s. Iacobi an. 1222. accepta compensatione concesserunt mensæ Episcopali Fauentinæ. Item Ecclesia Parochialis loci Mordani, cũ alia Ecclesia, quã nunc tenent FF. Minores Conuentuales, quæ omnia constant authenticis scripturis existentibus Ferrariæ in canonica nostra Abbatiali s. Io. Baptist.

Verùm omnia hæc monasteria nunc solo sunt æquata, nam monasterium ipsum s. Iacobi nostræ congregationi vnitum, prope Ferrariam ob aëris intemperiem trãslatum est, loco Cellæ Volanæ omnino destituto. Similiter monasterium s. Laurentij, quod ab Eugenio IV. eidem congr. fuerat vnitum, paucis ab hinc annis in quadam ciuitatis Rauenn. munitione, quòd vrbi esset nimis propinquũ, euersum est, illius materia pro ædificio noui templi s. Mariæ in Portu infra ciuitatem à Sede Apostolica concessa, in quo sinistro latere sacellum D. Laurentio sacrum ad antiqui monasterij memoriam cõseruandam, erectũ est. monasteriũ verò s. Adalberti cum vico ab eo cognominato sæpius capto, combusto, & euerso destructum, tandem redactum est in Archipresbyteratum secularem.

Ex hac congr. prodijt Blasius de Nouellis Ferrariensis Lateranensis Basilicæ Pœnitentiarius, & deinde Adriæ Episcopus, qui cum esset Prior Monasterij s. Iacobi Cellæ Volanæ, primò sui monasterij reformationi ex animo incubuit. Verùm cum eam difficilem deprehendisset, illud nostræ congr. paulò ante reformatæ vniendum curauit, cum quo ipsam congr. ingressus aliquot annis sanctissimè nobiscum vixit, ad Episcopatum Adriaticũ postea assumptus, quem cum laudabiliter rexisset, non sine sanctitatis opinione ex hac vita ad cœlestem migrauit: cuius corpus Ferrariæ in Ecclesia nostri monasterij fuit tumulatum.

CONgregatio s. Spiritus Venetiarum sub Martino V. suam originem habuisse dicitur circa IV.
annum 1424. in monasterio s. Spiritus prope Venetias, quod antea fuerat canonicorum regul. circa annum 1140. fundatum, sed postea circa an. 1380. canonicis destitutum monasterio Abbatiali s. Michaëlis Brunduli vnitum. Autores huius congr. feruntur quatuor clerici nobiles Veneti seculares, videlicet D. Andreas Bondimerio, D. Michaël Mauroceno, D. Philippus Paruta, & D. Frãciscus Cõtareno. hi zelo vitę cõmunis, & religiosę inflãmati primùm apud locũ intra lacunas s. Mariæ de Nazareth cõuenientes, vbi erat monasterium eremitarũ ord. s. August. Magistro Gabrieli Spoletano eximio illorum temporum concionatori, & eius loci Prior. seipsos tanquam Patri spirituali instituendos tradiderunt, cuius hortatu ipsum ordinem eremiticum ingressi, & professi, & de virtute in virtutem in dies proficientes paulò post monasterium s. Danielis in agro Patauino Abbate commendatario concedente, obtinuerunt. verum Abbatia alij collata, nego-

tium

tium è manibus dissiluit. quare in Patriam reuersi, monasterium s. Spiritus Abbate Brundulensi concedente obtinuerunt, & canonicum ordinem in eo renouauerunt. nam an. 1424. ex commissione Martini Papę Quinti, dimisso eremitico, canonicum habitum, & institutum sumpserunt, per manus D. Petri Marcello Episcopi Patauini, in cuius manibus iterato professionem emiserunt. Electus est Prior D. Andreas Bondimerio, qui multis annis ipsum monasterium religiosissimè gubernauit. Postea aliud monasterium Patauij obtinuerunt, quod S. Michaëlis dicitur. Priores habent annuos, per quos reguntur: Visitatores verò per singulos annos ex concessione apostolica ex alijs ordinibus, sine claustralium, sine mendicantium sibi deligunt, sub protectione Serenissimi Principis Venetorum degunt, Ex monasterio S. Spiritus prodierunt ipse D. Andreas Bondimerio ex Priori Patriarcha Venetiarum III. in ordine anno 1460. electus, & confirmatus, & D. Philippus Paruta, qui assumptus est ad Archiepiscopatum Cretensem anno 1458.

V. Congregatio s. Petri de Monte Corbulo circa tempora Iulij Papæ II. fuit instituta. Ex Volaterrano lib. 21. locus primæ fundationis mons Corbulus in Episcopatu Florentino, sed propè ciuitatem Senarum milliario circiter duodecimo. autor quidam Petrus Regiensis, vel Mediolanensis, vt alijs placet, qui antea fuerat monachus Cartusianus, immo, & canonicus s. Saluatoris Bononiensis, vt Mozzagrugnus lib. I. in fine scribit, qui cum in Francisci de Soderinis Volaterrani Episcopi, & Alexandri VI. Referendarij familiaritatem, & amicitiam deuenisset, eius fauore fretus in eo loco in Ecclesia Dini Michaëli nuncupata dictam congregationem inchoauit, sub inuocatione, & titulo Beati Petri Apostoli, quam à Iulio II. confirmatam scribit Volaterranus, aut à Leone X. vt autor est Benedictus de S. Geminiano eius congregationis canonicus. Addit Iosephus Mozzagrugnus ex Annalibus dictæ congregationis locum primarium institutionis non fuisse in Monte Corbulo, sed monasterium s. Mariæ de Bibona in Maritimis Pisanis, Volaterranæ tamen Diœcesis. Habitus canonicorum dictæ congregationis ab initio fertur fuisse tunica grisei, seu leonini coloris, super quam rochettum, & super illo almutiam, siue cappucium ferebant. Verùm anno 1521. mutatus est color griseus in nigrum, & assumpta chlamis nigra, ad instar canonicorum s. Frigdiani Lucæ. Hi canonici in magna abstinentia, & paupertate viuunt, antiquorum clericorum Apostolicorum vitam, & mores æmulantes, operibus charitatis incumbentes, & de labore manuum viuentes, & in communi operantur omnia. Solitudinem diligunt, hospitalitatem sectantur, quorum mores, ac vitam vtinam vrbanitæ imitarentur. Horum meminerunt Volaterranus, Trullus lib. 1. cap. 10. & Mozzagrugnus loco citato, & alij, ad quos remitto.

Caput quinquagesimūquintum.

De Congregationibus Canonicorum regularium Gallicanis, & reformatione facta per Beatum Iuonem in Ecclesia Beluacensi S. Quintini.

Eculum vndecimum, & duodecimum fausta, & fœlicia multarum Ecclesiarum reformatione, & etiā fundatione plerarumque canonici ordinis congregationum in varijs mundi partibus extiterunt. I.
nam quo tempore in Italia per canonicos sancti Frigdiani, Portuenses, Mortarienses, Bononienses, & alios fuit reformatus, & sub varijs congregationibus reparatus eodem in Gallijs, Hispanijs, & in Belgio per sanctos viros Iuonem, Theotonium, & alios legitur restitutus, & multarum congregationum institutione similiter propagatus. Cæterùm de Gallicanis congregationibus verba facturi, à reformatione facta in Ecclesia sancti Quintini Beluacensi per B. Iuonem illius Ecclesiæ Præpositum, ac deinde Carnotensium Episcopum sermonem exordiemur. De hac enim reformatione Sigibertus Gemblacensis autor illorum temporum in suo Chronico sub anno 1078. scribit: *Ab hoc tempore cœpit reflorere in Ecclesia B. Quintini Beluacensi canonicus ordo, primùm ab Apostolis, postea à Beato Augustino Episcopo regulariter institutus, sub Magistro Iuone venerabili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensium* Episcopo. His consentiunt Vincentius Beluacensis in Speculo Historiali, & ex illo D. Antoninus in 2. parte Historiali tit. 15. cap. 16. in fine, vbi eadem vtriusque autoris verba repetens, ait: *Circa annum Domini 1080. cœpit reflorere in Ecclesia S. Quintini Beluacensi ordo canonicorum regularium, primùm ab Apostolis, deinde à Beato Augustino Episcopo, & Doctore eximio regulariter institutus sub magistro Iuone venerabili eiusdem Ecclesiæ Præposito, postea Carnotensi* Episcopo, *qui post Isidorum fecit compilationē antiquorum Decretorum.* Astipulatur autor Supplementi Chronic. lib. 12. sub anno 1106. vbi de eodem Iuone differens inter alia huius sancti viri egregia facinora hoc memorat, quod cum incredibili sanctitate, & humilitate insignitus esset, etiam ordinem suum in Gallijs collapsum mirificè reformauit, & lib. 14. in vltima illius editione, ipso adhuc autore superstite, & recognoscente edita anno 1506. fol. 363. inquit: *Ordo canonicorum regularium ab Apostolis primùm institutus, indeq; à Beato Augustino apud Hipponem Africæ vrbem diuinis institutionibus decoratus refloruit, varijs posimodum temporum successibus in Hispanijs, Gallijs reliquisque per orbem regionibus, & per Italiam mirum in modum*

est profusiùs dilatatus, sed apud Burgundiam in Beluacensi Ecclesia sub magistro, sanctoque viro Iuone eiusdem Ecclesiæ Præposito ad pristinam eiusdem ordinis obseruantiam efflorere cœpit vigesimo secundo imperij Henrici IV. anno. Allegat Vincentium, Antoninum, & autorem fasciculi temporum, & longius rem prosequirur, concordatque Onuphrius in Chronico sub anno 1080. Multa, eaque præclara in huius sanctissimi viri commendationem, ac illius doctrinæ, necnon constantiæ in eius seculi virijs, & luxu arguendis, & corrigendis, & disciplina clericorum penè soluta reparanda, scribunt passim Historici, & in primis Cardinalis Baronius rom. 11. qui hoc solùm omittit, quod alij summæ illius laudi rribuunt, illum, & canonicum regularem, & canonici ordinis reparatorem in Gallijs extitisse. Verùm qui ea solum persequimur, quæ ad ordinis reformationem, siue reparationem spectant, illis prætermissis, duas tantùm epistolas proferemus, ex quarum alrera apparet, hunc sanctum virum ex regulari canonico ad Episcopalis digniratis gratiam euectum fuisse: ex altera verò illum non solùm in Præpositura sancti Quintini, verùm etiam in Ecclesia, & Episcopatu Carnotensi clericos canonicos habuisse. Priot epistola est Vrbani Papæ Secundi ad Richerium Archiepiscopum Senonensem, qua illum de huius sancti viri assumptione ex ordine canonicorum regularium, & de illius consecrarione in Carnotensem Episcopum certiorem reddit. Exemplum Epistolæ hoc est.

II. V*Rbanus Episcopus seruus seruorum* Dei. *Richerio Senonensi Archiepiscopo salutem, & apostolicam benedictionem. Quantas pro Gaufrido quondam Episcopo Carnotensi* Ecclesia *molestias sustinuerit, quantæ ad Apostolicam sedem querelæ perlatæ fuerint, dilectionis tuæ strenuitas recognoscit. tandem rei veritate diligentiùs perquisita largiente* Domino *iustitiæ satisfecimus, & ab ipso in nostris manibus sine cuiusque tenore conditionis Episcopatus refutatus est, tunc ad suam fraternitatem scripta direximus, rei gestæ ordinem indicantes, & vt tuum* Carnotensibus *ad eligendum, & consecrandum antistitem, auxilium præberes flagitantes.* Nostra *itaque* Carnotenses *fulti locutione; venerabilem præsbyterum Iuonem ex ordine canonico in Episcopum ordinauerunt. Cum autem consecrationis gratiam pro more* Ecclesiæ *petiuisset, tua ei fraternitas manus imponere recusauit. ad nos ipsis venientibus, & consecrationis eiusdem gratiam postulantibus, nos qui viri religionem iam dudum noueramus, ac eius eligendi licentiam dederamus, petitioni iustæ deesse nequiuimus. Consecratum igitur eum salua Ecclesiæ suæ obedientia remittẽtes, dilectionis tuæ dulcedinem postulamus, vt omni litis fomite consopito, benignitate eum debita complectaris, & ad* Ecclesiæ *regimen auxilium tuum largiaris.* Porro *Gaufridum, si Episcopatum reinuadere, aut Ecclesiam infestare voluerit, ipsum, ipsiusq; fautores anathemati subiacere decreuimus. vale.*

A Ltera epistola est ipsius Iuonis ad Petrum Pictauiensem pro quodam canonico regulari quem idem Petrus multis precibus ab ipso Iuone postulatum, & obtentum, vt euidam suæ Ecclesiæ præficeretur, ac etiam canonicè electum, vr Abbati s. Cypriani satisfaceret, confusum ad suũ monasterium remiserat. exemplum autem Epistolæ hoc est. III.

Reuerendo in Christo Fratri Petro *Pictauiensi Episcopo Iuo humilis* Ecclesiæ *Carnotensis seruus. Sic bona plantare, vt non studeat bona conuellere. Si fraternitatem vestram in ius vocare possemus, quantùm saluo charitatis vinculo possit fieri, iure à vobis multas expostularemus iniurias, partim communes, partim proprias: quia clericum in* Diœcesi *nostra* Deo *militantem, & pro pulchritudine, & dulcedine vitæ contemplatiuæ fonti totis desiderijs inhiantem, ad publicum redire quietem suam interrumpere, vestra admonitione, vestra autoritate compulistis. Quem cum vobis ad regimen cuiusdam regularis Ecclesiæ* Diœcesis *vestræ vestris epistolis crebrò compulsi concessimus, & canonicè electum ab ipsa Ecclesia transmisimus, non satis aptam à vobis passus est repulsam, quam præpostero ordine disceptare cœpistis, quando iam facta à fratribus, & collaudata à vobis eius electio in* Prioratus *sui sede eum sublimare noluistis. in quo & illi fratri non modicam intulistis verecundiã, & amico vestro non minimam fecistis iniuriam: non enim erat tanta precum instantia ab amico postulandus, qui ad iniuriam doni, & donantis tam facilè mutata sententia fuerat refutandus. Nec satis tuentur fraternitatem vestram literæ* Domini *Papæ, quibus dictandis altari interfuimus, quæ confirmãt Abbati sancti Cypriani ius illud prædictæ Ecclesiæ, quod se habere dicebat ex legitima concessione quorundam Monachorum, qui vt audiuimus, quietam possessionem clericorum approbant. Monachorum verò sancti Cypriani intrusionem prorsus improbant. Ad hoc prædictus Abbas modis omnibus nitebatur, vt prædicta Ecclesia* Prioratus *ei à Domino Papa concederetur, quod* Dominus *Papa nobis reclamantibus, & libertatem clericorum pro posse nostro defendentibus. facere noluit, præcauens, sicut ipse dicebat, ne per hanc occasionem prædictus Abbas clericos moliretur excludere, & Monachos suos intrudere. Clericorum verò ordini publicam infertis iniuriam, qui Monachorum ordinem ad tam ruinosam erigitis superbiam, vt clericos eis subiugare studeatis, quorum tanta debet esse excellentia, vt secundum Beatum* Patrem *Augustinum vix etiam bonus monachus bonum clericum faciat. Sed quia Clericus ista dixit de clericis, audiamus monachum dicentem de monachis. dicit enim Hieronymus: Monachus non docentis, sed dolentis habet officium, & alibi: Clerici oues pascunt, ego pascor, & alibi: Si cupis esse, quod diceris monachus, id est solus, quid facis in vrbibus, quæ vtiq; non sunt solorum habitacula, sed multorum. Habet vnumquodque propositum principes*

suos

suos, & vt ad nostra veniamus, Episcopi, vel Presbyteri habent ad exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem habere nitantur, & meritū: nos autem habemus propositi nostri Principes Paulum, Antonium, Iulianum, Hilarionem, Macharium, & alibi: Mihi oppidum carcer, & solitudo Paradisus, quid desideramus Vrbium frequentiam, qui de singularitate censemur? Possemus in hunc modum multa colligere de priuilegio clericorum, & subiectione monachorum, nisi vitaremus prolixitatem epistolæ. nec tamen ista dicendo monachorum religioni detrahimus, immò vt verè monachi sint, id est verè singularem sectentur viam, tota mente desideramus. Laudamus quidem eos, si non transgrediantur terminos à Patribus suis positos, & tunc magis esse beatos, quum subesse magis studuerint, quàm preesse, cum humilitas, & obedientia sit eorum summa prouectio: ambitio verò, & superbia lamentabilis, & superba deiectio. Hæc & his similia diligenter attendite, & ordinem clericorum, in quo estis, & cui estis, & cui Deo autore praestis, ad meliora prouocando honorate, & nulli alij ordini eum contra morem Ecclesiasticum subiugare permittite. Valete.

IV. EX his epistolis habes primò, beatum Iuonem ad apicem Episcopalis dignitatis ex ordine canonicorum regularium assumptum, quod omnes Historici aduertunt, vno excepto Cardinali Baronio. Secundò colligitur, beatum Iuonem non solum in Ecclesia sancti Quintini Beluacensi, verùm etiam in suo Episcopatu Carnotensi clericos canonicos, siue regulares habuisse: nam clericus ille, quem Petrus Pictauiensis Episcopus postulauerat, de Diœcesi Carnotensi erat, non de Beluacensi. Tertiò, quod quemadmodum tempore ipsius beatissimi Patris Augustini clerici ab illo reformati certatim à propinquis Episcopis, & ciuitatibus in Rectores suarum Ecclesiarum præficiendi postulabantur, ita etiam clerici regulariter reformati per hunc venerabilem virum sanctum Iuonem. Quartò habes hinc etiam zelum feruentissimum huius sancti viri in dignitate suorum clericorum more alterius Augustini, aduersus conculcantes ordinem canonicum acerrimè defendenda. Ne autem existimes, illum Carnotensium canonicorum curæ incumbentem, suorum Beluacensium solicitudinem neglexisse, lege aliam illius epistolam, quam ex Episcopatu Carnotensi scribit ad Manasse Remorum Archiepiscopum, in qua inter alia hæc habet: *Quam crebris luporum incursionibus aggrauata sit Beluacensis Ecclesia, non est necessarium vestram docere prudentiam: sed quia illa me genuit, & fundamenta Religionis in me posuit, cum illa infirmatur, non possum non infirmari*; & rursus in alia ad suos canonicos Beluacenses; *Præsens animo, corpore verò præsens exopto, & exhortor, vt pacem sectemini, & sanctimoniam. hæc vouistis, hæc debetis, hæc exhibeatis magis: per hæc bono odore diffuso, qui hactenus à vobis processit, & facultates Ecclesiæ vestræ multiplicabitis, & de virtute in virtutem vt filij pacis, in pace in idipsum dormietis.*

QVintò colligitur etiam ex supradictis epistolis, quam ob causam beatus Iuo, etsi nullius certæ congregationis autor fuerit, sed solùm Beluacensem sancti Quintini præposituram, & aliàs in suo Episcopatu canonicas reformauerit, dicatur nihilominus canonici ordinis in Ecclesia Gallicana restaurator, id namq; duplici ratione verissimè dicitur. Et primò quidem, quia quemadmodum Episcopi Africani videntes clerum Hipponensem à Diuo Augustino reformatum, eius exemplo certatim suas Ecclesias regulariter instituere cœperunt, vnde reformatio per beatum Augustinum Hippone inchoata, breui per omnes Africæ, ac etiam aliarum Regionum prouincias obtinuit: ita exemplo beatissimi Patris Iuonis Episcopi, etiam alij Prælati Galliarum suos clericos iuxta normam antiquæ disciplinæ canonicæ instituere, seu potius restituere cœperunt. Secundò quia quemadmodum clerici à beato Augustino instituti ad cathedrales, & alias inferiores Ecclesias assumpti, ipsi quoque in suis Ecclesijs canonicos regulariter viuentes instituere cœperunt: ita clerici per sanctum Iuonem reformati, ipsi quoque alias Ecclesias reformare cœperunt. V.

Hinc demùm colligitur, vnde Ioachimi error corrigatur, qui alijs errandi occasio extitit, asserentibus, canonicos regulares, qui nunc sunt in Gallijs vel in Italia, non esse de illis à sanctis Apostolis institutis, & per beatum Augustinum, & alios Episcopos reformatis, & olim in cathedralibus existentibus, sed longè postea per beatum Arnulphum Episcopū Lugdunensem institutos, & ab illis prioribus diuersos: & de istis posterioribus loqui sacros canones, & Benedictum XII. in Bulla Generalis Reformationis, quod dixerunt Emanuel Rodriquez tom. 1. quæstionum Regularium, quæst. 3. art. 1. & ante illum Hieronymus Romano ab eodem relatus, & autor supplementi Chronicorum lib. 12. sub anno 1106. & 1107. & Antonius Massa Gallesius in Allegationibus pro monachis Cassinensibus pagina 151. num. 31. & Ioannes Marquez Eremita Augustinensis supra cap. 2. relati. Errat enim primò, dum inquit canonicos regulares, qui nunc sunt in Gallijs, originem habuisse anno 1100. cum saltem dicere debuisset, originem habuisse circa annum 1080. ante quod tēpus iam beatus Iuo, suam Ecclesiam reformauerat. Secundò cum ait, canonicos regulares in Gallijs, & in Italia a beato Arnulpho cœpisse, cum antea existerent in Gallis, canonici per B. Iuonē reformati, & alij de quibus supra in progressu dictum est, ac etiam in Italia. Tertiò cū inquit, istos, qui nunc sunt, esse alterius rationis ab antiquis Cathedralibus, cum ius canonicum, & S. Concilia, & signanter literæ Benedicti XII. indistinctè de omnibus loquantur, & omnes illos eiusdem naturæ, ac instituti supponant. Sed de his supra cap. 2. dictum est, & inferius etiam cap. 68. aliquid addemus.

Caput quinquagesimumsextũ.

De Congregatione Gallicana canonicorum Regularium sancti Rufi nuncupata.

I. Dicturus de antiqua, & praeclara congregatione canonicorum sancti Rufi nuncupata, priusquam de illius primordijs, & procursu edisseram, nonnullos scribentium errores circa illius originem, tempus, & locum primariae institutionis, ac etiam institutorem retegendos, & refellendos necessarium existimaui. nam omnes ferè quotquot de hac ipsa congregatione scripsisse reperi, vaniloquum Prophetam Ioachimum secutos, vel circa illius autorem, vel circa titulum, vel locum, vel tempus institutionis, vel tandem circa ipsum institutum hallucinatos, & deceptos inueni.

Primus autem scribentium error circa hanc congregationem fuit illorum, qui crediderunt, illam ab autore sancti Rufi nuncupatam, cum rei veritas sit, non ab autore sic dictam, sed ab Ecclesia, in qua prima ipsius fundamenta sunt constituta, quae fuit Ecclesia sancti Rufi iuxta ciuitatem Auenionēsem, vbi beati Rufi Christi discipuli, & primi illius ciuitatis Apostoli, & Episcopi sacra pignora quieuerūt, vt statim ostendemus.

Secundus error ferè communis fuit illorum, qui crediderunt, locum primarium illius institutionis fuisse prope ciuitatem Valentiam in Delphinatu; nam secundum rei veritatem is locus non fuit Ecclesia sancti Rufi iuxta Valentiam, sed iuxta ciuitatem Auenionensem, licet circa annum Domini 1210. primo illo monasterio apud Auenionem per Haereticos Albigenses vastato, & euerso, canonici Valentiam commigrantes, ibiq; nouam Ecclesiam sub titulo sancti Rufi excitantes constiterint, eandem Ecclesiam in caput vniuersale congregationis erigentes. Quod & Renatus Choppinus in suo Monastico lib. 2. tit. 1. §. 20. notauit, & satis euidenter ostendūt literae Paschalis Secundi ad Odoxenū Abbatem anno 1115. sub hac forma directae: *Paschalis Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Odoxeno Abbati canonicae sancti Rufi, quae in Episcopatu Auenionensi est, eiusq; successoribus regulariter institutis in perpetuum. Religiosis desiderijs dignum est facilem praebere assensum, vt fidelis deuotio celerem sentiat effectum. vt prouida nos deuotione tuis precibus adnuues, beati Rufi Ecclesiam, cui Deo autore praesides, cum omnibus ad ipsam pertinentibus sub tutelam Apostolicae Sedis excipimus &c.*

Tertius error etiam communis fuit illorum, qui dixerunt cum eodem Abbate Ioachimo, hanc congregationem anno 1190. vel postea institutam. reuincitur autem hic error ex literis Vrbani Secundi anno 1092. ad Abbatem sancti Rufi directis, quarum meminit Renatus Choppinus loco proximè allegato, ac etiam Innocentius Octauus in priuilegio eidem congregationi facto, & statim subiungendo, quibus literis ipse Vrbanus monasterium sancti Rufi magna tunc laude sanctitatis celebre insigni priuilegio communiuit, quas literas Ioannes Mauburnus lib. 1. Venatorij cap. 2. in principio & cap. 9. dicit suo tempore in Archiuo sancti Rufi Valentiae extitisse, vt ab eius loci canonicis acceperat: easq; magna ex parte refert. directae sunt Adalberto Abbati, & fratribus illius vitam canonicam professis, quibus institutionem canonicam miris laudibus extollit, illorum institutum probat, & districtè prohibet, ne cui liceat illum statum: *Cuius, inquit, tantus in tot terrarum partibus fructus exuberat, vt plures Ecclesiae vestri saporis dulcedine condiantur.* in alterum commutare.

Quartus error pariter communis fuit circa illius autorem, quem alij fecerunt quendam beatum Arnulphum Episcopum Lugdunensem, alij beatum Rufum Episcopum Auenionensem, alij Arnulphum cum Rufo confundentes, aut Arnulphum Auenionensem, aut Rufum Lugdunensem Episcopum asseruerunt, quae omnia illorum pace diuinando, veriùs errando dixerunt. Primò quia huius Rufi, siue Arnulphi, qui dictae congregationis autor fingitur, nulla apud canonicos dictae congregationis, siue ex vetustis illorum monimentis, siue ex maiorum traditione notitia habetur. Secundò quia praeter beatum Rufum Christi Domini discipulum, & primum Auenionensem Episcopum nullus Rufus siue Arnulphus in Catalogo Episcoporum Auenionensium, aut etiam Lugdunensium notatus reperitur, saltem ab anno 1000. vsque ad 1200. Scio quidem memorati à Trithemio in Hirsaugia sub anno 1128. necnon à Platina in vita Honorij Secundi quendam Arnulphum, quem ferunt ex Gallijs in Italiam descendisse, per omnes ciuitates discurrentem, vitia exaggerantem, populos ad poenitentiam hortantem, & demum Romae, quòd luxum, & scandala clericorum vehementiùs obiurgaret, clam sublatum, nec tanti sceleris autores inueniri potuisse. Verùm esto ille de congregatione sancti Rufi prodierit, tamen Lugdunensis, aut etiam Auenionensis Episcopus esse non potuit, vt legenti Catalogos Episcoporum dictarum Ecclesiarum planum erit, sed nec etiam primus fundator eiusdem congregationis, quae antea illius incunabula celebri iam fama coruscabat.

Quintus error est nonnullorum asserentium, canonicos dictae congregationis non esse verè de illis à Diuo Augustino, & à sanctis Apostolis institutis, qui error ex superiùs dictis manet refutatus, & ex statim dicendis clariùs adhuc patebit.

Vera itaq; praedictae congregationis institutio, diu, multoq; labore conquisita, tandemq; diligentia Reuerendissimi Patris Domini Gulielmi Emanuelis de La Fey Abbatis Generalis ex antiquis tabularijs accepta, & ad me nuper transmissa haec est. Cum circa annum nostrae salutis 1000. cathedrales S. Mariae Auenionensis canonici, quos ab II.

ab illorum institutione vsque ad Iulij Papæ Secundi tempora regulares fuisse, superiùs ostendimus, canonicæ disciplinæ iugum, & vitæ communis vinculum soluere, & abijcere cœpissent, quatuor ex illis pietate, & religione præstantiores, grauiter admodum ferentes, disciplinam regularem in eorum conuentu relaxari, à conuocato capitulo Ecclesiam quandam perexiguam sancti Rufi ciuitati propinquam sibi concedi postulauerunt, & ab eodem venerando capitulo cum terra eidem adiacente obtinuerunt. Condebantur in illa beati Rufi reliquiæ, quem Simonis Cirenæi filium, de quo apud Marcum cap. 15. quemq; Diuus Paulus ad Romanos 16. salutat, extitisse, totius prouinciæ antiqua, & constans est traditio: ferunt enim illum cum Magdalena, Martha, & Lazaro quatriduano resuscitato, Maximino, Trophimo, & alijs à Iudæis nauigio sine velis, & remis ad naufragium manifestum expositis, Deo duce ad littora Massiliensium appulisse, primumq; Auenionensibus verbum salutis annunciasse, & illius ciuitatis Episcopum ordinatum, cuius tandem corpus in dicta Ecclesia sepulturam acceperit: iuxta quam Ecclesiam prædicti canonici se in vnum propositum colligentes, suos mores ad exemplar vitæ canonicorum Apostolicorum nascentis Ecclesiæ reformantes, in humilitate spiritus, & paupertate profunda cum omni pietate primum huius sanctæ congregationis lapidem posuerunt: & quia vt dictum est, in dicta illorum Ecclesia corpus beati Rufi Auenionensium Episcopi seruabatur, ad distinctionem canonicorum cathedralium sancti Rufi regulares canonici nuncupari voluerunt. ferunt extare adhuc Bullas in Archiuis dictæ congregationis, quæ huius fundationis meminerunt, & quia domus non super arenam, sed supra firmam petram fuit fundata, supra quam non iam lignum, aut stipulas, sed lapides, ferrum, argentum, & aurum per veram omnium temporalium abdicationem, & exactam vitæ Apostolicæ imitationem superædificare certauerunt, Deo adiuuante parua domus excreuit in ædificationem altam, & templum sanctum in Domino: nā multi eorum exemplo ad frugē vitæ melioris aspirantes, in illorum societatem confluentes, sese in amplissimam congregationem non solum per Gallias, sed etiam per Italiam, & Hispaniarum prouincias effuderunt, multis Abbatijs, & Prioratibus auctam, priuilegijs quoque Pontificum munitam, proprio etiam officio, & Constitutionibus, cum potestate congregandi Generale Capitulum more cæterorum ordinum donatam, cuius alumni ipsam sancti Rufi Ecclesiam in caput totius congregationis prætulerunt. Iterū verò ipsorum caput penes ciuitatem Auenionensem in eadem Ecclesia vsque ad annum circiter 1210. quo tempore pestis Hæreticorum Albigensium partes illas Galliarum inuadens, & monasterium sancti Rufi euertens, canonicos aliò migrare, & alias sedes sibi quærere coëgit. Quare iuxta Euangelium ex illa ciuitate in aliam fugientes, Valentiam, quæ est Vrbs in Delphinatu illi boni viri commigrantes, nouum ibi templum cum monasterio sub inuocatione sancti Rufi in caput totius congregationis erexerunt, cuius Abbas eiusdem congregationis vsq; in hodiernum diem caput, & Abbas Generalis vocatur.

III. De prædicto Rufo primo Episcopo Auenionensi, necnon de prima congregationis institutione, & de monasterio, apud Auenionem in Ecclesia sancti Rufi excitato, illius euersione, canonicorum ad Vrbem Valentiæ commigratione, noui monasterij erectione, ac etiam priuilegijs dictæ congregationis multa videri possunt apud Renatum Choppinum in Monastico lib. 2. tit. 1. §. 20. vbi etiam Catalogum centum & duodecim illius Prioratuum ex parte describit, in duobus tamen corrigendus, & primò quidem in eo, quod ait, priuilegium Vrbani Secundi anno 1092. Abbati sancti Rufi apud Valentiam collatum, cum tamen monasterium sancti Rufi apud Valentiam non ante annum 1210. fuerit excitatum, & ex literis Paschalis Papæ Secundi proximè relatis, quarum ipse meminit, appareat, Abbatiam sancti Rufi non in Valentino, sed Auenionensi Episcopatu tunc temporis constitisse. Secundò in eo, quod notat in Additionibus, dictum ordinem per Paschalem Secundum fuisse approbatum, saltem si de prima approbatione intelligi velit, cum extet priuilegium Vrbani Secundi Abbati sancti Rufi ann. 1092. collatum, quo etiam prohibet, ne canonici dicti ordinis ad monachos transgredi possint, de quo in alio priuilegio Innocentij Octaui statim subiungendo expressa mentio habetur. Scribit etiam Augustinus Ticinensis in Dilucidario par. 2. §. de propagatione canonici ordinis in Ecclesia Auenionensi, vbi primordia dictę congregationis ad tēpora Gregorij Septimi, & Alexandri Secundi refert, illam quingentas olim Abbatias in remotis regionibus habuisse, nonnullosq; Prioratus recenset, licet cum admixtione nonnullorum errorum ex supra narratis, in quos impegit, Vincentium, & autorem Fasciculi temporum secutus. Porrò quàm celebri fama dicta congregatio apud veteres claruerit, testantur illi sancti viri, qui alterius congregationis in extremis terræ partibus scilicet in Lusitania constitutæ fundamenta ponentes, ad Abbatem, & canonicos sancti Rufi pro exemplaribus miserunt.

IV. Priuilegia verò à Summis Pontificibus eidem congregationi concessa, necnon Ecclesias, quas olim tenebat, ex vnico priuilegio ab Innocentio Octauo eidem collato, & Parisijs anno 1621. typis edito sic accipe.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Benignitas Apostolicæ Sedis consueta &c. Reliquum videatur ad longum in fine huius secundi Libri.

V. Prodijt ex eadem congregatione sanctus vir Arnulphus prędicator verbi Dei feruidissimus, & vitiorum obiurgator constantissimus, de quo

Trithemius in Historia Hirsaugiea sub anno 1128. mandauit. Nauclerus volum. 2. Gener. 37. Platina in Honorio II. Autor supplement. Chronicorũ lib. 12. sub anno 1107. illius vitam describentes, quæ apud illos videnda erit.

VI. Conradus quoque de Suburra Romanus Benedicti filius, ex Abbate Generali totius Ordinis S. Rufi primùm presbyter Cardinalis S. Potentianæ, deinde Episcopus Sabinensis ab Honorio II. creatus, demum anno 1153. Summus Pontifex est renũciatus, & Anastasius IV. vocatus, ex Chronicis dictæ Congregationis, quibus Onuphrius in Chronico sub anno 1153. & lib. 1. de Ecclesia Lateranensi cap. 7. Massonius in vita eiusdem Pontificis, Ciaconius in Honorio II. Sigonius de regno Italiæ lib. 12. sub anno 1153. Ioannes Baptista de Caualerijs, & alij adstipulantur. quem etiam Baronius sub eodem anno canonicum Regularem fuisse affirmat.

Cui anno sequenti successit in Sede Pontificali Nicolaus Anglicus cognomẽto Hastifragus ex Abbate item Generali dictæ Congregationis S. Rufi S. R. E. Cardinalis, & Legatus Apostolicus in Noruegiam destinatus, quem falsò inter Monachos D. Benedicti refert Trithemius in suo libro Historiæ Hirsaugicæ sub anno 1154. cum Abbatia S. Rufi nunquam fuerit Ordinis D. Benedicti, de quo plura apud Onuphrium in Chronico, sub eodem anno, Ciaconium in Eugenio Tertio, & Anastasio Quarto, Baronium item sub eodem anno, Ioannem Pitsium in lib. de Scriptoribus Anglicanis, & alios autores.

Anglicus quoque siue Angelicus Grimaldi de Brisaco Mimatensis diœcesis Vrbani V. frater secundum aliquos, veriùs ex fratre nepos, ex canonico Regulari dictæ congregationis primùm Episcopus Auenionensis, deinde presbyter Cardinalis tituli S. Petri ad Vincula ab eodem Vrbano V. anno Domini 1362. creatus, qui ad Cardinalatum euectus Collegium eidem congregationi præclarissimũ in monte Pesulano fundauit, cuius in supra narrato Innocentij Octaui priuilegio mentio habetur, de quo Onuphrius lib. 1. de Ecclesia Lateranẽsi cap. 3. Ciaconius in Vrbano V. & alij.

Tandem verò hæc cõgregatio grauissima damna ab Hæreticis sustinuit, à quibus superioribus annis ipso Cœnobio S. Rufi apud Valentiam vastato, illius canonici intra Vrbem in quadam dicti Ordinis Ecclesia sedes posuerunt. multa quoque illius monasteria vel commendata, & canonicis tandem sunt destituta, vel à secularibus occupata, & diruta. Retinet tamen formam congregationis sub vno capite, quod est ipse Abbas S. Rufi, cui omnes tanquam Patri subduntur, & reuerenter obediunt.

Caput quinquagesimum septimum.

De Congregatione Canonicorum Regularium S. Victoris Parisiensi.

I. Est etiam in partibus Galliarũ perantiqua, & cum primis illustris congregatio S. Victoris Parisiensis, cuius summa cum laude meminit Cardinalis Iacobus de Vitriaco in sua historia Occidentali cap. 24. ita scribens. *Sunt aliæ canonicorum Regularium deuotæ, & humiles, & amabiles Deo congregationes, qui S. Victoris canonici nuncupantur, eo quod prædictus Dei martyr Patronus, & aduocatus sit eorum, in quibus huius Ordinis primordia claruerunt. Primus siquidem, & præcipuus huius sanctæ Religionis conuentus extra muros Parisiensis ciuitatis in Ecclesia, quæ dicitur S. Victoris quasi lucerna Domini super candelabrum posita, non solum propinquam ciuitatem, sed remotas circumquaque regiones, & ad Dei cognitionem illuminat, & ad charitatem inflammat, tanquam piscina probatica, & luter æneus in templo Domini scholaribus Parisijs commorantibus, & varijs populis vndique confluentibus aquas purificationis subministrans. Hæc siquidem sancta, & omni acceptione digna militantium in castris Domini congregatio refugium est pauperum, consolatio lugentium, fulcimentum, & quasi basis debilium, recreatio lassorum, releuatio lapsorum, portus trãquillissimus scholarium, quibus de mundi huius naufragio euadere cupientibus, sinum misericordiæ aperit, & in gremio suo velut pia mater eos fouet, & nutrit. Multis à principio Parisiensibus magistris, viris literatis, & honestis velut stellis fulgentibus illustrata, & quasi margaritis pretiosis decorata. Inter quos nominatissimus, & præcipuus extitit Citharista Domini, organum Spiritus sancti magister Hugo de Sancto Victore dictus, qui malogranata tintinnabulis coniungens, exemplo sanctæ conuersationis multos ad honestatem incitauit, & melliflua doctrina ad scientiam erudiuit. Multos autem aquarum viuentium puteos effodiens libris suis, quos de fide, & moribus tam subtiliter, quàm suauiter differendo edidit, incerta, & occulta diuinæ sapientiæ pluribus aperuit, mortalem sui memoriam velut compositionem odoris, & opus pigmentarij, & in omnium ore quasi mel dulcoratum velut musicam in conuiuio vini, & tanquam naues poma ferentes posteris relinquendo. Hi siquidem prudentes, & honesti viri extra Parisiensis vrbis tumultum seorsum congregati, supra firmum, & stabile fundamentum Regulæ sancti Augustini institutiones honestas, & salutares obseruantias statuerunt. Nigris siquidem cappis, & tunicis albis laneis induti, pellibus agninis, & lineis vtuntur camisijs. Carnes in refectorio non manducant. Certis temporibus, & horis*

horis constitutis infra terminos suos manibus suis corporaliter laborant: circa primam, vel secundam noctis horam ad matutinas surgentes in hymnis, & psalmis, & canticis spiritualibus Domino suauiter, & deuotè iubilando, residuum noctis plerunq; expendunt. Aestatis autem tempore à vespera vsq; ad auroram, nocturnum frequenter protrahunt officium: Semel autem in anno omnes huius ordinis Abbates Parisijs apud sancti Victoris Ecclesiam Generale Capitulum celebraturi congregantur. Post diuinæ prædicationis epulas delicatas, & suaues, de his, quæ ad Religionem, & ordinis instituta pertinent, vnanimiter pertractantes.

II. Originem huius Congregationis in annum circiter 1113. referunt Franciscus Bellesorestius in sua Cosmogtaphia, & Augustinus Ticinensis in Dilucidario p. 2. S. *Institutio canonici Ordinis in Ciuitate Parisiensi:* quo tempore pijssimus Rex Ludouicus cognomento Crassus prope muros Parisiorum amplissimum, & Regale cœnobium sancto Victori Christi martyri nuncupatum excitauit, de cuius fundatione, quod superius cap. 33. satis sit dictum, nunc solùm de viris sanctissimis, & doctissimis, qui tanquam sydera micantia Ecclesiam illustrauerunt verbo, & exemplo, & de monasterijs eiusdem Congregationis quædam breuiter attingemus. Nam quod ad viros sanctitate conspicuos attinet, habuit hæc congregatio complures, quorum nomina piè creduntur esse scripta in libro viuentium in cœlis, & reliquiæ eorum tanquam Beatorum in veneratione habentur apud homines in terris. Hi fuerunt Primus beatus Hilduinus dicti cœnobij primus Abbas. Secundus beatus Hugo cognomento de sancto Victore doctrina, & religione toti orbi conspicuus. Tertius beatus Riccardus natione Anglicus, sed à loco professionis de sancto Victore cognominatus, qui floruit circa annum salutis millesimum centesimum trigesimum septimum. Quartus beatus Gaufredus vir summę sanctitatis, qui Meldensium Episcopus cum esset, concedente Innocentio Tertio Episcopatu à se abdicato, in monasterio sancti Victoris seipsum diuinæ contemplationi arctiùs mancipauit. Quintus beatus Thomas martyr, & eiusdem monasterij Prior, qui vti alter Thomas Cantuariensium Episcopus pro veritate, & iustitia, & defensione Ecclesiæ inter manus Stephani Parisiensis Episcopi crudeliter excerebratus, gloriosum martyriũ consummauit. Sextus B. Raucherus Prior. Septimus B. Achardus Episcopus Abrincensis, de quibus supra c. 33. dictũ fuit.

Doctores verò pręclaros protulit in primis supra memoratos Hugonem, & Riccardum de S. Victore, quorum opera notissima sunt, & laudari opus non habent. Tertium quoq; Petrum Lõbardum cognomento Magistrum Sententiarum canonicum s. Genouefæ eiusdem congregationis. Quartũ Petrũ Comestorem autorẽ Historiæ Scholasticæ in Ecclesia s. Victoris eũ Epitaphio tumulatũ. Quintũ venerabilẽ Thomã Abbatem s. Andreæ Vercellensis, cuius nomẽ incompertũ habuit in sua Bibliotheca sancta Sixtus Senensis in verbo Abbas Vercellensis. Sextum Abbatem Absalonem. Septimum Magistrum Adamum, quorum opuscula manibus omnium teruntur. Octauum Magistrum Achardum Abrincensem Episcopum, de quo modo dictum fuit, qui teste Ioanne Pitsio multa præclarè scripsit. Nonum Magistrum Riccardum Anglicum alterum ab eo, qui supra est relatus, nam hic posterior floruit supra circa annum Domini 1240. ex Pitsio de Scriptoribus Anglicanis. Decimum Guernerum eiusdem cœnobij Subpriorem, qui claruit anno 1400. ex Sixto Senensi in Bibliotheca.

Habeo qui scribant, ex hac Congregatione tres Cardinales S. R. E. assumptos fuisse. nam beatum Hugonem de sancto Victore ab Innocentio Secundo anno 1138. Cardinalem creatum scribit Ciaconius in Innocentio Secundo, & licet tã eximiæ dignitatis sibi collatæ alij non meminerint, illud forsan in causa extitit, quod ipse vita excesserit anno statim sequente antequam insignijs Cardinalibus donaretur. sed & aliũ nomine Hugonem celebrem Theologum ex canonico sancti Victoris Cardinalem Episcopum Tusculanum à Martino Quinto anno 1431. creatum tradit Volaterranus lib. 21. in Vita sancti Patris nostri Augustini, licet nullus hoc nomine sub Martino Quinto ad Cardinalatum assumptus apud alios Historicos legatur. & fortè Volaterranus errauit in nomine, Hugonem ponens pro Ludouico: nam Martinus Quintus teste Ciaconio D. Ludouicum Alamannum natione Gallum, & professione canonicum regularem Archiepiscopum Arelatensem presbyterum Cardinalem sanctæ Cæciliæ creauit, quem etiam ad Bononienses Legatum destinauit. Meminit etiam ibi loci Volaterranus alterius nomine Iuonis ex canonico sancti Victoris ad Cardinalatum euecti. Cæterùm cum neque tempus referat illius promotionis, nec Pontificem, qui illum ordinauit, apud eundem autorem sit fides. Hoc certum ex eodem monasterio plures Antistites ad cathedrales, & alias Ecclesias regendas assumptos: inter quos fuerunt beatus Achardus Episcopus Abrincensis, Stephanus Episcopus Parisiensis ex Abbate sancti Victoris, inter cuius manus beatus Thomas eiusdem monasterij Prior martyrium consummauit. Petrus Lombardus ex canonico sanctæ Genouefæ Episcopus Parisiensis. Beatus Gaufredus Episcopus Meldensis, Thomas primus Abbas cœnobij Vercellensis, qui obijt anno 1146. vt in Epitaphio eius sepulchro apposito notatur, Diuus Nicolaus Abbas, & reformator sancti Petri ad Aram anno 1133. 6. Calend. Aprilis creatus. Abbati sancti Victoris Parisiensis scribunt Innocentius Tertius in cap. cum dilecti de electione, & Gregorius Nonus cap. Ex insinuatione de rescriptis, & illius Priori idem Gregorius Nonus cap. Significauerunt, de testibus. Addit Augustinus Ticinensis ex Speculatore, in Cathedrali Parisiensi vnum ex canonicis sancti Victoris antiquo more Magistrum cæremoniarum extitisse. III.

Cata-

Catalogus monasteriorum eiusdem congregationis ex Ticinensi, & Syluestro Maurolico fuerat olim triginta Abbatiarum, octoginta Prioratuum, & quadraginta Præpositurarum, ex quibus fuerunt Abbatia sanctæ Mariæ de Victoria Syluanectensis, & Abbatia sancti Martini apud Gemellos Ambianensis, & sanctæ Genouefæ in ciuitate Parisiensi, & alia in Compendio, & Cantipratana itẽ in Flandria, & Daniensis apud Brugas in Flandria, & aliæ partim in finibus Galliarum, partim in Belgio constitutæ, quarum plurimæ nunc etiam supersunt, etsi illarum nomina, & fundationes non teneam, quoniam Catalogus a Reuerẽdo admodum Patre Domino Dionysio à sancto Germano eiusdem Cœnobij Priore transmissus ad manus meas non peruenit. Sunt pariter eiusdem congregationis complura Collegia sacrarum virginum Canonissarum Regularium in Gallijs, & etiam in Flandria, ex quibus sex recensentur ab Auberto Miræo de Collegijs canonicorum Regularium cap. 12. in fine, videlicet Gronembrielensis Abbatia in vrbe Gandauensi, Trudonensis Abbatia in vrbe Brugensi, Vualmonsteriensis in agro Vuasiensi apud Teneramundam, Abbatia Pontis Roradi vulgo Roesbrugge in Flandria, Abbatia noui monasterij sancti Vuinoci in oppido Bergensi in Flandria, & monasterium sanctæ Margaritæ vulgo Nonnarum in ciuitate Antuerpię.

Cæterùm etsi monasteria tam virorum, quàm fœminarum sub regulari disciplina non pauca adhuc supersint, tamen ipsa Congregatio siue ob temporum difficultates, siue quòd Abbatia sancti Victoris ex multo iam tempore Abbatibus sæcularibus commendetur, qui multoties bona temporalia, & lucra potius, quàm incrementa ordinum, & Dei gloriam sequuntur, ex multis annis (proh dolor) iam desijt, nec iam amplius Generale Capitulum cogitur, nec Visitatores ad Cœnobia iuxta sacrorum Canonum, & ordinis statuta visitanda ad vitia extirpanda, vitam canonicam instaurandam, & Dei cultum augendum designantur. & licet decreto sacri Oecumenici Concilij Tridentini sess. 25. de Regularibus statutum fuerit, vt Abbates, cæteriq; Prælati monasteriorum, quæ sunt capita Ordinum siue Congregationum Regularem habitum sumere, & vota Regularium profiteri, & secundum illa viuere deberent, nihilominus, tam pium, sanctum, salubre, & necessarium decretum executioni hactenus non fuit demandatum. Floret tamen in eodem Cœnobio Regularis Ordinis obseruantia sub regimine Prioris, estq; ibi loci Bibliotheca manuscriptorum præsertim Codicum longè præstantissima, quam omnes merito admirantur.

Caput quinquagesimumoctauũ.

De Congregatione Canonicorum Regularium S. Laurentij de Plebe Martyrum, siue de Vltio in Delphinatu.

Ntiquiorem habet originem alia Congregatio à loco primariæ illius institutionis sancti Laurentij de Plebe Martyrum vocata. Est locus in prouincia Delphinatus inter iuga montium asperrima, quibus Italiæ fines à Gallicanis diriduntur, quatuor leucis ab arce munitissima Secusia nuncupata distans, propeq; oppidum, quod Vltium dicimus, vbi Cœnobium Sanctorum Monachorum martyri Laurentio dicatum, & vetustissimum etiam ante magni Patris Benedicti seculum fuisse, illarum gentium est traditio, vetustis monimentis comprobata. quẽ in locũ cum multi fideles Vuandalos fugientes sese recepissent, quòd propter montium asperitatem prope inaccessibilis videretur, tandẽ ab ipsis Vuandalis post Italiam vastatam illac pertranseuntibus dirè trucidati, vna cum monachis, ab illorum martyrio sancti Laurentij de Plebe martyrum loco nomen dederunt. Ferunt, occubuisse cum illis quendam monachum sanctissimum nomine, & re ipsa Iustum, cuiusq; postea reliquias Secusiam sub Manfredo Marchione ad Ecclesiam eius nomini erectam circa annum Domini 1030. translatas. Cæterùm post transitum Vuandalorum, & Cœnobij euersionem locus per multa secula penè desertus mansit, donec circa annum Christi Saluatoris 1050. Sacerdos Venerabilis, verè pius, Religiosus, & sanctus Gerardus nomine, de Vltio oriundus, diuina inspiratione paruam cellam in eodem loco sibi statuit, postea verò Cuniberto Taurinensium Episcopo consentiente, ac tradente, canonicorum regularium habitum, ac institutum assumpsit, monasterium dirutum refecit, illudq; cum nonnullis canonicis eiusdem instituti primus inhabitauit: Quorum sancta conuersatione excitati nonnulli Principes Episcopi, & alij viri diuites multis non solum prædijs, & redditibus, verùm etiam Ecclesijs in diuersis Episcopatibus eidem monasterio attributis breui admodum congregationem multorum Collegiorum non ignobilem erexerunt. I.

NAm constat imprimis anno 1057. Odonem Sabaudiæ Comitem cum Adelelde ipsius cõiuge Secusiæ Marchionissa, & Manfredi nouissimi Secusiensium Marchionis filia ipsi Gerardo, ac ipsius canonicis non solum dictam Ecclesiam de Plebe martyrum, verùm etiam omnes Ecclesias, & Parochias locorum Sesanæ, Vltij, & Salabertani cum omnibus illarum bonis, & pertinentijs, necnon Ecclesiam sancti Iusti intra Secusiam à Berta dictæ Adeleidis matre inchoatam, & ab eadem Adeleide Mar- II.

Marchionissa absolutam donauisse. feruntq; extare instrumenta donationum apertissima eodem anno 1057. stipulata. Deinde anno 1065. antedictus Cunibertus Taurinensium Episcopus cum consensu, & voluntate suorum canonicorum cathedraliũ (erant per id temporis adhuc Regulares) non solùm prædictam Odonis donationem siue concessionem suo diplomate firmauit (erat enim locus in Episcopatu Taurinensi) verùm etiam multis alijs Ecclesijs, parochijs, & illarum bonis collatis auxit, quarum præcipua fuit Ecclesia sanctæ Mariæ in ciuitate Secusia, quæ pœnitentialis, & quasi cathedralis, & vicem gerens Episcopalis dicebatur. Libet ad rei veritatem illustrandam, & ad huius congregationis antiquitatem, & dignitatem monstrandam, eiusdem Cuniberti priuilegium ex integro hic ponere, quod cum alijs eiusdem congregationis monimentis multo labore conquisitis tandem inuenit, & transmisit Reuer. admodum Pater Dominus Dionysius Vercellensis nostri monasterij Secusiani sancti Iusti Præpositus, quod huiusmodi est.

Priuilegium Cuniberti Taurinensium Episcopi.

In nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ego Cunibertus diuina miseratione Taurinensis Episcopus. Constans, & patens esse cognoscitur, canonicam institutionem ab Apostolis cœpisse exordium, sicq; deinde ex successione temporum habuisse incrementum exemplis, & documentis subsequentium Patrum. Quocirca nobis, qui locum prælationis, & culmen regiminis videmur suscepisse, enitendum est summoperè, vt id, ad quod vocamur ex nomine, tota mentis intentione studeamus adimplere: Siquidem exuperatis mundanæ tempestatis fluctibus portum salutis, & requietionis volumus contingere. Oportet itaque nos in Ecclesia Dei profectibus subditorum quam maximè inuigilare, videlicet deformia reformare, quod confractum est consolidare, quod abiectum est reducere, quodq; perierat restaurare. Multiplex & varius est vsus bonæ actionis, sed iam flectamus articulum ad executionem nostræ propositionis. Erat equidem intra fines nostri Episcopij locus inter Alpes situs, qui Plebs martyrum nuncupatur, inter Secusiam, & Ianum montem, secus ripam Duriæ fluminis, reuerentia & religione reuera dignus, sed multo tempore incuria, & negligentia post persecutionem, & desolationem Paganorum vsque ad nostrum tempus desertus: Postea verò reuelatione diuina sacerdos quidam Girardus nomine, qui postmodum in Cistaricensi Episcopus est ordinatus, primum adiunctis sibi Odolirico, & Nantelmo adhuc bonæ indolis puerulo, necnon ibidem à nobis sanctæ Congregationis Præposito constituto, compertis quidẽ multis, & innumeris signis, & prodigijs, etiam confinibus loci illius adhortantibus, abrenuncians seculo diuina illustratione compunctus, habitaculũ in eodem loco construxit. Pauco autem interiecto tempore ad nos veniens apud Taurinum huiusmodi nobis, & canonicis nostris fecit professionem, vt collata sibi à nobis licentia, & auctoritate tam ipse, quàm cæteri, quos diuina misericordia aggregasset, ibi omni tẽpore canonicam tenerent institutionem. Huic igitur tã competenti petitioni gratuitò acquieuimus, & quoniam inter gelidas Alpes illas algore niuium, & ad fundũ horribili sublimitate insitum durus est, & difficilis incolatus, & asper, vt vehementiori studio, & cura diligentiori locus ille suis ab incolis ad plenitudinem perfectionis ducatur, & affectione, menteq; lætiori semper inhabitetur. De vera pietatis, & misericordiæ visceribus viatorum immensæ necessitati compatiens, ad Dei seruitium, eorumq; recreationem, liberam, ac venerabilem canonicam, & bonis affluentem ibi Spiritus sancti consilio fieri volumus, & maximè peroptamus. Ideoq; fratrum nostrorum canonicorum communi consilio, ac voluntate huic sanctæ nouiter incœptæ regulari canonicorum congregationi s. Laurentij Vltiensis de martyrum præfata plebe præsenti, & futuræ Deo ibi famulanti iure perpetuo donamus, & concedimus cum primitijs, decimis, eleemosynis, oblationibus, testamentis, parochijs, omni iure parochiali, & vniuersis omnino beneficijs, quæ illis pertinere dignoscuntur, & in futurum Deo fauente contigerint. Ecclesiam s. Ioannis Baptistæ de Sezana, Ecclesiam s. Sicarij, Ecclesiam s. Restituti, Ecclesiam s. Geruasij, Ecclesiã quoque s. Arigij, Ecclesiã s. Marci, Ecclesiam s. Mariæ de Vltio, Ecclesiam s. Gregorij de Sacculis, Ecclesiam s. Michaëlis de Bodulario, Ecclesiam s. Mariæ, ac s. Hippolyti de Bardonesehia, Ecclesiam de Salaberti, & si qualibet sint, vel fuerint alia bona, quæ nostræ congruant Episcopali ditioni in iam dictæ Plebis martyrum toto plebanatu. Simili modo subdimus, conferimus, & donamus huic sanctissimo loco B. Laurentij de Vltio, & fratribus degentibus ibidem præsentibus, & futuris Ecclesiã, plebem, & pœnitentialem s. Mariæ, quæ sita est, & ædificata infra ciuitatem Secusiæ cum omnibus pertinentijs, & possessionibus. Quæ scilicet longæua matrix, & baptismalis Ecclesia quadam prærogatiua & excellentia honoris nostram in omnibus, quibus licitum est in suo plebanatu dono, & assensu Taurinensis Ecclesiæ vicem gerit Episcopalem, & antiquitus multa iam tempore gerere consueuit, quippe eam in vrbe nobili Secusia quasi sedes est Episcopalis antiqua. Cuius plebanatus seu Archipresbyteratus appello Bonouonis ad pontem vsque Volunciæ fluminis extenditur, & à montium cacuminibus, & infra hinc inde longè, lateq; comprehenditur, & terminatur. Huic siquidem prænominatæ Ecclesiæ B. Mariæ, cui prorsus vniuersa parochia Secusiensis cum omni suo iure parochiali, & omnimoda clericorum, ac laicorum secularium sexus vtriusque sepultura à prædecessoribus nostris Taurinensibus Episcopis antiquitus, & à nobis datur, ac priuilegijs in perpetuum confirmatur pro sumptibus canonicorum ibi Deo seruientium, & sustentatione iuris similiter perpetuo damus, & concedimus, cum primitijs, decimis, eleemosynis, oblationibus, testamentis, parochijs, omni iure parochiali, & cunctis, omnino beneficijs, quæ illis pertinere cernuntur, & in posterum diuina miseratione peruenerint. Ecclesiam de Exilijs, Ecclesiam

de

de Chaumontio, Ecclesiam de Iallone in Ciuitate Secusiensi, Ecclesiam sancti Petri, & Ecclesiam sancti Pauli, Ecclesiam sancti Philippi, Ecclesiam sancti Iacobi, Ecclesiam sancti Saturnini, Ecclesiam sancti Martini, Ecclesiam sancti Marcellini, Ecclesiam sancti Euaxij, Ecclesiam sancti Constantij, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Trauotio, Ecclesiam sancti Eusebij, Ecclesiam sancti Iacobi, & Christophori, Ecclesiam sancti Iuliani, Ecclesiam de Ferlsto, Ecclesiam sancti Petri, Ecclesiam sanctæ Petronillæ, Ecclesiam de Maticis, Ecclesiam de Bozoleto, Ecclesiam sancti Laurentij, Ecclesiam sancti Basilij, Ecclesiam sancti Georgij, Ecclesiam de Vilario Folchardo, Ecclesiam de Chamusso, Ecclesiam de Bruxolio, Ecclesiam sancti Desiderij ac sanctæ Mariæ, Ecclesiam de Fraxenirijs, & omnes decimas totius Secusiæ Vallis, ea solùm excepta, quæ Capellæ pertinet Arictagij Secusiensis oppidi. Sic videlicet hoc donũ facimus, vt in omnibus prænominatis locis, & Ecclesiis canonici fratres tunc Vltiensis congregationis, vel alii sacerdotes omni tempore, sicut ædi necessè fuerit, pro voluntate, discretione, ac dispositione Præpositi Vltiensis substituantur, & maneant. Vt autem amplioris affectu dilectionis, & dulcedinis inuicem omni tempore Taurinensis, & Vltiensis Ecclesia sese diligant, & venerentur, & hæc illam sedula mente foueat, ampliet, & tueatur, & huic illa diutissimè seruiat, & eam omnimodè reuereatur, Te Nantelmum dilectum filium nostrum præfatum Vltiensem Præpositum in nostra maiori Taurinensi sancti Ioannis Ecclesia pro canonico nostro recipimus, statuentes, vt quicunque deinceps Præpositus Vltiensis Catholicè fuerit ibi, canonicus noster in futurum perpetuum habeatur. Insuper etiam intra nostrum Episcopium quidquid decimarum, oblationum, eleemosynarum Ecclesiarum, seu cuiuspiam honoris, & beneficii prædictæ congregationis fratres iam sunt adepti, & deinceps poterunt adipisci, autoritate quidem tam nostra, quàm nostrorum successorum habita istis in præsentiarum p........ & posthac pro tempore succedentibus pro anima nostræ remedio, nostrorumq; successorum eis, & Ecclesiæ suæ Vltiensi donamus, & concedimus. Deniq; fidelibus nostris tam clericis, quàm laicis, & omni nostræ posteritati notum fieri volumus, vt quandiu ibidem norma regularis tenebitur, Plebs illa Martyrum cum omni plebanatu suo, & possessione, quæ in eo est, libera sit in omnibus in perpetuũ, & ab omni nostra, posterorumq; nostrorum obedientia, & in petitione penitus absoluta. salua tamen omnimoda reuerentia, & obedientia, quam sancto Ioanni, & nobis debilè fieri volumus à Præposito Vltiensi pro aliis Ecclesiis, & beneficiis, quæ sibi, & Ecclesiæ suæ iam contulimus, & successores nostri Deo inspirante contulerint in subsequentibus. nec à nobis, & nostris successoribus aliqua oppressione locus ille molestetur vnquam, vel inquietetur, vel aliquatenus minoretur: sed semper amplietur, & melioretur. Quod si aliqua persona Diabolico spiritu vexata huic decreto nostro vllo modo præsumpserit obuiare, vel illud perfringere, & violare, sit, nisi resipuerit, & ad satisfactionem venerit, cum Datan, & Abiron, & Iuda proditore anathematis vinculo innodata, perpetuæq; damnationi subiecta. Cunctis autem eidem Ecclesiæ, quæ sunt, aut fuerint sibi data seruantibus, sit Dei Summi pax in æternum, & amor. Vt autem hoc apud nos, & posteros nostros ratum, & inconuulsum, abiecto omni scrupulo possit haberi, vocabulo nostro propria manu subscripto fecimus insigniri, & canonicis nostris autoritatem permisimus pariter subscribendi. Ego Cunibertus Taurinensis Præsul libens. Ego Albericus Cantor lætus subscripsi. Ego Viubertus presbyter. Ego Albertus Subdiaconus. Ego Ioannes Acolitus. Ego Ildeprandus. Ego Ardaldus. Ego Albertus Acolitus scripsimus. Ego Gaufridus. Ego Gisulphus Primicerius libẽs. Ego Adam Presbyter. Ego Oddo Subdiaconus. Ego Adiprandus Subdiaconus. Ego Nantelmus Acolitus. Ego Ioannes Subdiaconus. Ego ..... Diaconus. Ego Ioannes Acolitus. Ego Albertus Subdiaconus. Ego Robaldus Archileuita. Ego Millo Archipresbyter. Ego Adam Præpositus libens.

Ob memoriam, & euidentiorem obseruantiam istius beneficii duo in huiusmodi tenore fecimus priuilegia nostro Episcopali signo munita, vt omni tempore scilicet alterum haberetur in Vltiensi Ecclesia, alterum in Secusiensi. factum hoc anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi 1065. indictione secunda. Datum Taurini per manum Ebrardi scriptoris, & Cancellaris Domini Cumberti præfati Episcopi pridie Calend. Maij.

EX isto Priuilegio tria eliciuntur. Primum antiquitas dictæ congregationis ante annum 1065. contra vaniloquum Ioachimum, qui dicit cœpisse canonicos regulares in Gallijs post annum 1100. autore quodam Archiepiscopo Lugdunensi Arnulpho à se conficto, de quo supra dictum fuit, secundò, quo tempore Gerardus monasterium sancti Laurentij instaurauit, Nantelmum, qui tempore concessionis dicti priuilegij erat Præpositus, adhuc puerulum fuisse, & consequenter primordia institutionis canonicorum regularium in dicto monasterio aliquot annis concessionem eiusdem priuilegij præcessisse: quod euidentiùs indicant illa verba priuilegij, quibus de primo dicti monasterij fundatore mentio habetur: *Postea verò diuina reuelatione sacerdos quidam Gerardus nomine, qui postmodum in Cistaricensi Episcopus est ordinatus.* Quo loquendi modo indicat Gerardum illum ea tempora præcessisse, & solo nomine Taurinensi Episcopo notum fuisse, & tẽpore concessionis dicti priuilegij iam suum diem extremum obijsse. Tertiò colligitur, canonicos dicti monasterij, vel saltem illorum Præpositum Ecclesiæ cathedralis Taurinensis canonicum fuisse, atque ideo vel canonicos Taurinenses tunc regulares fuisse, vel canonicos regulares in Ecclesijs sęcularibus constitui potuisse, ac etiam consueuisse, cuius consuetudinis alia nonnulla exempla inferius adducemus. III.

MVniuerunt eandem congregationem suis Priuilegijs Romani Pontifices non pauci nimirum IV.

mirum Alexander II. anno 1072. Vrbanus II. anno 1096. Eugenius III. 1148. Adrianus IV. 1158. Alexander III. anno millesimo centesimo septuagesimo secundo, & Lucius III. anno 1183. ex quibus duo postrema tantum referam, quòd ex eis satis constare possit de numero Ecclesiarum dictæ congregationis.

Priuilegium Alexandri III.

Alexander Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Nicolao Præposito Vltiensis Ecclesiæ, quæ dicitur ad plebem martyrum, eiusq; fratribus tam præsentibus, quàm futuris canonicam vitam professis in perpetuum. Officij nostri nos admonet, & inuitat autoritas, pro Ecclesiarum statu satagere, & earum quieti, ac tranquillitati salubriter auxiliante Domino prouidere. Dignum namq; & honestati conueniẽs esse dignoscitur, vt qui ad earum regimen Domino disponente assumpti sumus, eas & à prauorum hominum incursibus tueamur, & beati Petri, atque Apostolicæ Sedis patrocinio muniamus. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & præfatam Ecclesiam, in qua diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar Prędecessoris nostri bonæ memoriæ Adriani Papæ, sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. In primis siquidem statuentes vt ordo canonicus, qui secundum Deum, & beati Augustini regulam in eodem loco institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione Fidelium, seu alijs iustis modis præstante Deo poterit adipisci, firma vobis, vestrisq; successoribus, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis; In Episcopatu videlicet Taurinensi infra muros eiusdem ciuitatis ante maiorem Ecclesiam capellam sancti Martini, & canonicam, & domum Magistri Abrardi. extra muros Ecclesiam sancti Saluatoris cum pertinentijs suis, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Reuello cum capellis suis, & omnibus pertinentijs, Ecclesiam beati Ioannis de Plebe cum titulis suis, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Spina, Ecclesiam de Petra alba cum pertinentijs suis, Ecclesiam de Gilba, Ecclesiam sanctæ Christinæ de Surzana, Ecclesiam sancti Pontij de Monte, Ecclesiam de Bunniolo cum omnibus bonis suis. Ecclesiam de Monte Braone, Ecclesias de Valle Clusionis scilicet Ecclesiam de Meutulis, de Fenestrellis, de Vssello, de Prato Iallato, Ecclesias de Sezana scilicet sancti Ioannis, & sancti Restituti cum decimis, & pertinentijs suis, in Villa Vltio Ecclesiam sanctæ Mariæ, in Villa Beolario, Ecclesiam sancti Michaëlis, Ecclesiam sanctæ Mariæ, & sancti Hippolyti de Bardonescha, sancti Ioannis de Solaberta, sanctæ Mariæ de Exilijs, sanctæ Mariæ de Chalmonte, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Secuzia cum titulis suis, & pertinentijs, Ecclesias scilicet sancti Martini, & sancti Saturnini, sancti Philippi, sancti Marcellini, de Gelloue, de Matieis, de Bozoleto, de Bruxolio, Ecclesiam sancti Desiderij de Fraxinerijs, de Vilario Fulchardi, Eleemosynariam domum sanctæ Mariæ de Secuzia cum omnibus bonis suis, & Ecclesiam de Auellana cum titulis suis, & pertinentijs, Ecclesiam de Villareto, & Ecclesiam de Almesio. In Albanensi Episcopatu Ecclesiam sancti Stephani cum capellis, & pertinentijs suis omnibus, & titulis. In Aquensi Episcopatu Ecclesiam sancti Thomæ cum capellis, & pertinentijs suis, Ecclesiam sancti Michaëlis de Ripa alta cum capellis suis, Ecclesiam sancti Georgij de Monte. In Saonensi Episcopatu Ecclesiam sancti Ioannis de Vadio cum titulis suis. In Ebredunensi Archiepiscopatu, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Brienxum cum capellis suis, Ecclesiam sancti Theofredi, Ecclesiam de Salla, & sancti Petri de Podio, sancti Michaëlis de Serueria, sancti Pancratij, Ecclesias de Capreria, Ecclesias de Iarentona, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Calmæ, sancti Pelagij de Neuascha. In parochia de monasterio medietatem decimarum. In Vapincensi Episcopatu Ecclesiam Arigij, Ecclesiam sancti Laurentij de Tilmonte cum Ecclesijs parochialibus, & capellis, & omnibus decimis, & pertinentijs suis. In Camposancto tertiam partem decimarum inter duas Seuariascas. In Episcopatu Gratianopolitano Ecclesias de arenis, Ecclesiam de Parisio, de Leuto, de Becijs, de Clauaone, de Mysoen, de Fresneto, de Auris, de Vesio, de Reculatis, Ecclesiam de Garda, de Vulgania, de Offio, de Allemo, Ecclesias de Valle Nauigij, Ecclesiam sanctæ Mariæ de Comerio, sancti Petri, sancti Georgij, sanctæ Agnetis de Gardesino, sancti Petri de Auellana, & decimas Castri, quod dicitur Mota, Ecclesiam sancti Christophori de Pascherio cum capellis suis, & decimis. In Diensi Episcopatu Ecclesiam sanctæ Mariæ de Sinardo, de Auenione, de Claramonte, & Ecclesiam sancti Pauli, & sancti Gulielmi cum omnibus decimis, & pertinentijs suis. In Viennensi Archiepiscopatu Ecclesiam sancti Donati cum omnibus Ecclesijs, & decimis ad eandem pertinentibus. In Claromontensi Episcopatu Ecclesiam sancti Ioannis Euangelistæ, Ecclesiam de Anzac, & Ecclesiam de monte Grezisco cum omnibus pertinentijs suis. Obeunte verò te eiusdem loci Præposito, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet subreptionis astutia, seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilij sanioris secundum Dei timorem, & beati Augustini regulam prouiderint eligendum. Prohibemus insuper, ut cui liceat infra parochiam vestram sine vestro, & Diœcesani Episcopi assensu Ecclesiam, vel Oratorium ædificare. Saluis priuilegijs Romanæ Ecclesiæ. Chrisma verò, Oleum sanctum, Consecrationes Altarium siue Basilicarũ, Ordinationes canonicorum, qui ad sacros ordines fuerint promouendi,

à Diœcesano suscipiatis Episcopa, siquidem Catholicus fuerit, & gratiam atque communionem Apostolicæ Sedis habuerit, & ea gratis absque vlla prauitate vobis voluerit exhibere: alioquin liceat vobis, quem malueritis, odire Antistitem, qui nostra fretus autoritate, quod postulatur indulgeat. Et ne cui post factam in eodem loco professionem proprium aliquid habere, vel absque libera Præpositi, siue Fratrum licentia de claustro discedere liceat prohibemus. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis clausis ianuis, exclusis excommunicatis, & interdictis, non pulsatis campanis diuina officia suppressa voce celebrare. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, vt eorum deuotioni, & extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberauerint, nisi forte excommunicati, vel interdicti sint, nullus obsistat, salua tamen iustitia matricis Ecclesiæ. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare, sed illibata omnia, & integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua Sedis Apostolicæ autoritate, & in supradictis Capellis Diœcesanorum Episcoporum canonica Iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisvè persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens contra eam temerè venire tentauerit, secundo, tertiovè commonita, nisi præsumptionem suam digna satisfactione correxerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, ac Sanguine Dei, & Domini Redemptoris Nostri IESV CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine districtè vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini Nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmium æternæ pacis inueniant. Amen. Ego Alexander Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. Ego Vbaldus Ostiensis Episcopus. Ego Gualterius Albanensis Episcopus. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sanctæ Anastasiæ. Ego Gulielmus Cardinalis tit. sancti Petri ad Vincula. Ego Boza presbyter Cardinalis sanctæ Pudentianæ tit. Pastoris. Ego Petrus presbyter Cardinalis tit. sancti Laurentij in Damaso. Ego Ioannes presbyter Cardinalis tit. sancti Marci. Ego Cinthius Diaconus Cardinalis sancti Adriani. Ego Manphridus Diaconus Cardinalis sancti Georgij ad Velum aureum. Ego Hugo Diaconus Cardinalis sancti Eustachij iuxta templum Agrippæ. Ego Vitellus Diaconus Cardinalis sanctæ Mariæ. Datum Anagniæ per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarij, septimo Idus Aprilis, Indictione sexta, Incarnationis Dominicæ anno M. C. LXXII. Pontificatus verò Alexandri Tertij, anno decimo quarto.

Priuilegium Lucij Tertij eidem Congregationi concessum.

Lucius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Martino Præposito Ecclesiæ sancti Laurentij de Plebe Martyrum, eiusq; fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Religiosis desiderijs dignum est facilem odhibere consensum, vt fidelis deuotio celerem sortiatur effectum. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus prebentes assensum, præfatum locum, in quo diuino mancipati estis obsequio, ad exemplar fælicis recordationis Adriani Papæ prædecessoris nostri sub Beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. Statuentes, vt ordo canonicus perpetuis ibidem futuris temporibus inuiolabiliter obseruetur. & ne cui post factam professionem proprium aliquid habere, vel absque libera Præpositi, vel fratrum licentia de claustro discedere liceat. Concedimus etiam vobis in Ecclesijs vestris absque Episcoporum contradictione, saluo scilicet iure Ecclesiastico canonicos, siue presbyteros instituere, & quæcunque eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis cooperante Domino, poterit adipisci, firma vobis, vestrisq; successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc duximus proprijs exprimenda vocabulis, locum ipsum, in quo præfata Ecclesia sita est cum omnibus pertinentijs suis. In Episcopatu Taurinensi infra muros eiusdem Ciuitatis ante maiorem Ecclesiam Capellam sancti Martini, & Canonicam &c. reliqua sequuntur sicut in priuilegio Alexandri III. & est Datum anno 1183. Pontificatus Domini Lucij Papæ III. anno secundo. V.

Ex prædictis priuilegijs, & ex actis Generalis Capituli dictæ congregationis in Ecclesia sancti Laurentij de Plebe Martyrum anno 1342. celebrati colligi potest Catalogus Ecclesiarum, & Prioratuum, siue Præpositurarum, & Conuentuum ad eandem congregationem spectantium numero viginti octo, quorum nomina sunt, quæ sequuntur. VI.

Primus. Præpositura sancti Laurentij de Plebe Martyrum propè oppidum Vltij, in Diœcesi Taurinensi vetustissima, quam ferunt ante irruptionem Vuandalorum in Gallias fundatam, prius monachorum Cœnobium, post cuius euersionem circa annum Christi 1050. per Venerabilem, & sanctum Virum Gerardum Vltiensem sacerdotem restaurata, in Collegium Canonicorum Regularium, & caput congregationis fuit erecta: nam illius Præposito cæteri omnes dictæ congregationis subduntur, & debitam obedientiam, & reuerentiam exhibent. Degebant in eadē canonica tempore antedicti Generalis Capituli

cano-

canonici viginti quinque videlicet Præpositus, decem Sacerdotes, tres Diaconi, tres Subdiaconi, & octo clerici. nunc verò sexdecim. restatur Iacobus Philippus Bergomensis autor supplementi Chronicorum, eandem Ecclesiam cum conuentu canonicorum à Marchionibus Montis Ferrati fundatá, & dotatam, quod ne priuilegio Cuniberti Taurinensium Episcopi proximè relato contrarium videatur, ex quo venerabilem sacerdotem Gerardum dictæ Ecclesiæ,& conuentus autorem tenemus,dici potest ipsos Marchiones eidem venerabili sacerdoti Gerardo tum impensas conferendo, tum etiam dotem augendo, manus adiutrices porrexisse. Conduntur autem in Ecclesia sancti Laurentij innumeræ sanctorum martyrum Reliquiæ, qui cum sancto Iusto pro fide Catholica ibidem ab infidelibus trucidati gloriosum martyrium consummauerunt.

Secundus Prioratus sanctæ Mariæ Maioris ciuitatis Secusiæ,quę in dicta ciuitate,& in toto plebanatu Secusiensi vicem gerit Ecclesiæ cathedralis, ex antiquissima, & approbata consuetudine, etiam ante datum priuilegium Cuniberti Episcopi Taurinensis anno 1065.quemadmodum ex eodem priuilegio apparet, in qua insignes Sanctorũ Reliquiæ conduntur,ac in primis tres particulæ ex ligno viuificæ Crucis Domini nostri Iesu Christi, vna ex Costis sancti Christophori martyris,Brachium sancti Saturnini martyris Tolosani, digitus sancti Barnabæ Apostoli, & digitus sanctæ Mariæ Magdalenæ. degebant olim in eadem canonica nouem canonici, nunc quatuor sub Priore.

Tertius Prioratus sancti Saturnini in Diœcesi Taurinensi,& plebanatu Secusiæ,cuius mentio habetur in supradictis priuilegijs,degebant duo canonici sub Priore.

Quartus Prioratus de Auilliano eiusdem Diœcesis. ex dictis priuilegijs,& actis Capituli Generalis. Habebat Priorem cum tribus canonicis.

Quintus prioratus sancti Donati in Archiepiscopatu Viennensi. Habebat quatuor canonicos, qui adhuc ibi manent. ex dictis priuilegijs.

Sextus sancti Petri de Garda prioratus in Episcopatu Gratianopolitano.Habet quatuor canonicos sub Priore.

Septimus prioratus Vallis Nauigij eiusdem Diœcesis, habens sex canonicos numerato Priore.

Octauus prioratus s.Mariæ de Comerio eiusdem Diœcesis, sunt in eodem prioratu octo canonici computato Priore.

Nonus prioratus sancti Laurentij de Bellomonte in Episcopatu Vaprincensi, habens canonicos duodecim.

Decimus prioratus sanctæ Mariæ de Sinardo in Episcopatu Diensi habens Priorem, & octo canonicos.

Vndecimus prioratus sancti Erigij Vaprincensis habens Priorem, & canonicos duos.

Duodecimus prioratus sanctæ Mariæ de Calma in Diœcesi Ebredunensi habens Priorem, & canonicos tres.

Decimustertius prioratus de Valle puta habens Priorem, & canonicos tres.

Decimus quartus prioratus sanctæ Mariæ de Vignalibus in Diœcesi Ebredunensi habens Priorem, & vnum canonicum.

Decimus quintus prioratus Mentularum Vallis Clusionis in Diœcesi Taurinensi, habens Priorem, & tres canonicos.

Decimus sextus prioratus de Banniolo eiusdem Diœcesis, habens Priorem, & duos canonicos.

Decimus septimus prioratus de Villaralmerio eiusdem Diœcesis habens Priorem, & canonicum vnum.

Decimus octauus plebanatus Reuelli eiusdem diœcesis habens plebanum, & tres canonicos.

Decimus nonus prioratus de Reuello ibidem habens Priorem,& vnum canonicum.

Vigesimus Archipresbyteratus sancti Ioannis de Vadio in diœcesi Sauonensi, habens Archipresbyterum, & duos canonicos.

Vigesimus primus prioratus in ciuitate Salutiarum habens Priorem, & duos canonicos.

Vigesimus secundus prioratus Castri Versolij habens Priorem cum duobus canonicis.

Vigesimus tertius Archipresbyteratus s.Stephani de Coilano habens Archipresbyterum, & duos canonicos, extat in Episcopatu Albensi ex priuilegio Lucij Tertij.

Vigesimus quartus Archipresbyteratus sancti Gorgonij de Veximenti,habens Archipresbyterum cum duobus canonicis.

Vigesimus quintus Præpositura de Ripolis in diœcesi Taurinensi habens Præpositum, & vnum canonicum.

Vigesimus sextus prioratus s. Christinæ in diœcesi Taurinensi.

Vigesimus septimus prioratus in Girba.

Vigesimus octauus prioratus in Venieto, quorũ omnium in dicto Capitulo Generali anno 1342. mentio habetur.

Nec dubium præter Ecclesias memoratas plures alias tum in prædictis, tum in alijs Episcopatibus existentes ad eandem congregationem olim spectauisse. nam in ciuitate Taurinensi erat propè cathedralem quædam canonica, cuius meminerunt Alexander Tertius, & Lucius Tertius, & in Diœcesi Taurinensi recensentur viginti Ecclesiæ dictæ congregationis omnes ferè parochiales, præter illas, quæ Ecclesię sanctæ Mariæ de Secusia subdebantur. Item in Episcopatu Aquensi in Monteferraro Ecclesia sancti Thomæ cum capellis, & pertinentijs suis. Item Ecclesia sancti Michaëlis de Ripa alta, & sancti Georgij de Montibus cum pertinentijs suis. Verùm nunc maxima pars dictarum Ecclesiarum, vel ab Hæreticis diruta, vel à clericis secularibus obtenta, vel à laicis occupata, & quod grauius est, præpositura, quæ est caput ordinis,secularibus clericis est commendata.

Vnde non mirum, si hæc congregatio ad valde paucos canonicos sit redacta. manent tamen hodie quoque in dicta Præpositura sexdecim canonici Regulares sub Priore claustrali, & Regulari.

Caput quinquagesimumnonũ.

De Congregatione Canonicorum Regularium Sanctæ Crucis Colimbricensi.

I. Congregatio sanctæ Crucis Colimbricensis tũ apud Lusitanos amplissima, tum etiam in cunctis Hispaniarum regionibus celebris, & maxima in veneratione habita, in ciuitate Colimbriæ, quæ est in Regno Portugallensi, autore Venerabili sacerdote Tellone Ecclesiæ Colimbricensis tunc Regularis canonico regulariter professo, & Archidiacono, cooperantibus alijs vndecim pijssimis, & religiosissimis viris circa annum humanæ salutis 1131. originem accepit. Id verò quemadmodum acciderit, ex indiculo fundationis monasterij sanctæ Crucis Colimbricensis vetustissimo, in illius cartophilacijs adseruato, cuiusque exemplum transmisit Reuerendissimus Pater Dominus Antonius à Cruce ipsius congregationis nunc Prior Generalis, breuiter, ac per compendium, quod tempus narrationi longiori non suppetat, fideliter recensebo. Fuit in ciuitate Colimbriæ sacerdos quidam miræ probitatis, & pietatis, sanctæ Colimbricensis Ecclesiæ canonicus, & Archidiaconus Tello nomine, patre Odario, matre Eugenia ciuibus Colimbricensibus mediocris (vt aiunt) fortunæ, verùm honestis, & pijs genitus, corpore venustus, sed mente pulchrior, & moribus comptus, humilis, modestus, omnibus amabilis, & Colimbricensi Episcopo Mauritio summè charus, cuius Ierosolimitanæ peregrinationis triennio comes fuit, ac etiam illius in Episcopali sede successori Gondisaluo, quo similiter decedente, in eius locum à toto Clero, & Populo summis precibus Episcopus fuit postulatus, licet Deo aliter disponente, & ad maiora famulum suum Tellonem secundum altitudinem sui diuini consilij reseruante: nam sanctissimus, & religiosissimus Dei sacerdos inter alias illorum temporum calamitates verè deplorandas, canonicam institutionem, quam profitebatur, non solùm in sua Colimbricensi, verùm etiam in omnibus Ecclesijs Lusitanis penitus relaxatam, & ex alto ruentem animaduertens, de illa reparanda vehementiùs apud semetipsum cogitare cœpit, sæpius animo gerens, & mente reputans, quanam ratione prouinciam tam arduam aggredi, & ad finem optatum perducere valeret, præsertim quòd ad tantum opus nec locum opportunum, nec adiutores haberet idoneos, ac necessarios, pro quo sæpissime diuinum auxilium obnixè implorabat. Huius igitur sancti Viri conatus pijssimus misericordiarum Pater, bonæ illius voluntati occurrens, vanos, & irritos esse diu passus non fuit. Venerat namque per ea tempora iuuenis quidam de partibus Galliarum nomine Ioannes, cognomine Peculiaris, cuius consilio, & prudentia erectum fuerat monasterium apud sanctum Christophorum. Hunc Venerabilis Tello accitum, patefacto consilio de Cœnobio clericorum canonicorum regulariter viuentium erigendo, tanti laboris, & præmij participem fieri rogauit, & obtinuit. Sed & pijssimus Princeps Alphonsus Henrici Comitis, & Tharasiæ Reginæ filius, qui Portugalliæ Regnũ postea obtinuit, cognito illius instituto, & voluntate, Balneas Regias in Colimbriæ suburbio positas pro monasterio exstruendo confectis tabulis donauit. Emit præterea idem Venerabilis Archidiaconus à Bernardo Episcopo, & canonicis Colimbricensibus hortum balneis contiguum, pro claustro exstruendo; quod fontem aquarum haberet largum, & satis copiosum: statimq; in tam præclaro, & tam pio opere non paucos nactus fuit coadiutores, quorum auxilio anno 1131. quarto Calendas Iulij in Vigilia Principis Apostolorum posita sunt prima fundamenta monasterij sub inuocatione salutiferæ Crucis, iisq; iactis nondum elapso anno die 24. mensis Februarij proximè sequẽtis anni 1132. in festo sanctissimi Apostoli Matthiæ duodecim viri Apostolici ieiunio, & oratione muniti sese in vnum Collegium sub B. Patris Augustini Regula, & habitu iungentes, & anno tyrocinij expleto solemnem professionem trium votorum emittentes, huic amplissimæ congregationi prima fundamenta locauerunt. Hi autem fuerunt in primis ipse Domnus Tello sanctæ Colimbricensis Ecclesiæ Archidiaconus, Domnus Michaël eiusdem Colimbricensis Ecclesiæ Prior, Domnus Ioannes eiusdem Ecclesiæ canonicus, & Magister Scholarum, Domnus Theotonius primus Prior monasterij sanctæ Crucis, Domnus Odorius sancti Iacobi presbyter, & eiusdem monasterij sanctæ Crucis Prior claustralis, Domnus Sisnandus montis maioris sanctæ Mariæ Præpositus, Domnus Petrus presbyter, qui postea fuit Episcopus Portugalliæ, & alij quinque, quorum nomina ad meam notitiam non venerunt, quæ vt omnia firma iugiter manerent, eodem Venerabili sacerdote, & Archidiacono vnà cum socio Ioanne cognomine Peculiari ad Sedem Apostolicam profecto, maximè quòd cathedrales canonicos in eo opere aduersarios iam experiri cœpissent, sub immediata tutela, & protectione Sedis Apostolicæ, se cum monasterio, & omnibus illius bonis ac iuribus recipi supplices rogauerunt: quod perbenignè præstitit Romanus Pontifex Innocentius II. datis literis Apostolicis tum ad Priorem, & canonicos ipsius sanctæ Crucis, tum etiam ad Bernardum Colimbricensem Episcopum, & ad Alphonsum Portugalliæ Principem, tenoris qui sequitur.

II. *INnocentius Episcopus seruus seruorum* Dei *dilectis filijs Odorio Priori, & fratribus Ecclesiæ sanctæ Crucis in Colimbricensis Ciuitatis Suburbio sitæ, eorumque successoribus canonicam vitam professis in perpetuum. Desiderium quod ad Religionis propositum, & animarum salutem pertinere monstratur, autore* Deo *sine aliqua est dilatione complendum, vt fidelis deuotio celerem sortiatur effectum. Proinde dilecti in* Domino *filij per interuentum filij nostri Tellonis* Colimbricensis *Archidiaconi vestris postulationibus affectione paterna gratum præbemus assensum, & Ecclesiam sanctæ Crucis, in qua estis diuinis obsequijs mancipati, in beati Petri tutelam, protectionemque suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus, statuentes, vt Ordo canonicus, qui secundum beati Augustini regulam ibidem cooperante* Domino *noscitur institutus, perpetuis temporibus inuiolabiliter obseruetur. Sanè possessiones, & bona, quæ eadem Ecclesia in præsentiarum iustè, & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum, oblatione fidelium, seu alijs iustis modis præstante* Domino *poterit adipisci, vobis, vestrisque successoribus, & per vos dictæ Ecclesiæ sanctæ Crucis priuilegio confirmamus.* Decernimus *ergo, vt nulli omnino hominum liceat prænominatam* Ecclesiam *perturbare: aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, aut aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integrè conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura: Salua nimirum* Diœcesani Episcopi *reuerentia. Ad indicium autem perceptæ huius à Romana* Ecclesia *libertatis duos bizantios annis singulis nobis, nostrisque successoribus persoluetis. Si quæ igitur in futurum Ecclesiastica, sæcularisuè persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertiouè commonita, si non satisfactione congrua reatum suum correxerit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamq; se existere diuino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore, & sanguine* Dei, *& Domini Nostri Iesu Christi aliena sit, atq; in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem* Ecclesiæ *sua iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi: quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum Iudicem præmia æternæ salutis inueniant. Amen. Amen. Amen.* Ego *Innocentius* Catholicæ Ecclesiæ Episcopus, *&c. Datum Pisis septimo Calend. Iulij, indictione duodecima, Incarnationis* Dominicæ *anno millesimo centesimo trigesimo quinto, Pontificatus* Domini *Innocentij Papæ Sexto.*

III. *INnocentius* Episcopus *seruus seruorum Dei dilecto filio illustri viro Alphonso* Portugalliæ *Duci salutem, & Apostolicam benedictionem. Quod personam, & honorem tuum paternis affectibus diligamus, sæpè cognoscere potuisti. De tua itaq; probitate plurimum confidentes, rogando mandamus, quatenus sicut nos pro Colimbricensi Ecclesia tuis precibus acquieuimus, ita nihilominus pro* Ecclesia *sanctæ Crucis Colimbricensis postulationes nostras exaudias, vt videlicet pro beati Petri, & nostra reuerentia fratres eiusdem loci attentiùs diligas, & honores, & à nullo infestari permittas. per hoc enim tam in præsenti, quàm in futuro sæculo maiorem laudem, & gloriam consequeris.* Datum *Pisis decimo tertio Calendas Iulij.*

Innocentius Episcopus *seruus seruorum* Dei *venerabili fratri Bernardo Episcopo, & dilectis filijs Clero, & populo Colimbricensi salutem, & Apostolicam benedictionem. In beati Petri Cathedra disponente Domino, constituti, Colimbricensem* Ecclesiam, *& vos ipsos paterno affectu diligimus, & vestris postulationibus secundum Deum assensum præbemus. Cæterùm nobis gratum est, quòd in* Ecclesia *sanctæ Crucis Colimbricensis, quæ in Ciuitatis Suburbio sita dignoscitur, cooperante* Domino *religionem accepimus institutam.* Ea *propter dilectioni vestræ rogando mandamus, vt locum ipsum, & fratres inibi* Domino *famulantes pro Omnipotentis* Dei *reuerentia diligatis, & propensiùs honoretis, nec eis iniuriam, aut molestiam inferatis, nec inferri ab alijs patiamini: quatenus & ipsi liberiùs, & quietiùs valeant vacare obsequijs, & vos pro impensa eis beneuolentia tam temporaliter, quàm spiritualiter ab Omnipotenti* Deo *retributionem percipere mereamini. Datum Pisis 13. Calend. Iunij.*

PRædictis autem literis acceptis, idem venerabilis Archidiaconus cum socio ad Patriam remeans, Auenionem ad sancti Rufi canonicos regulares tunc sanctæ conuersationis fama celebres diuertere voluit, cumq; apud illos esset parumper commoratus, benignissimè ab illis tractatus, à venœno etiam sibi à quodam nefario parato diuinitùs præseruatus, tandem cum socio; & literis Apostolicis ad suos est reuersus. vbi dum operi perficiendo totus incumberet, post quinque circiter menses morbo, qui Arabicè Aluaramal falzamuni, latinè Apostema dicitur correptus, huius vitæ finem sibi imminere sentiens, plurimis signis veræ pœnitentiæ monstratis, omnibusque Ecclesię Sacramentis ritè perceptis, inter Fratrum adstantium, & collacrymantium manus, quas sæpiùs osculabatur, illa verba pronuncians: In manus tuas Domine commendo spiritum meum, animam suo Creatori, ac Saluatori reddidit, corpore de more abluto; quod solẽnibus exequijs piè, & religiosè persolutis, in dextro latere Ecclesiæ propè altare in honorem sancti Spiritus erectum, est tumulatum. IV.

HIs verò peractis ipsi canonici in vnũ cõgregati susceptũ vitæ regularis institutũ cõibus votis denuò firmauerunt. Verũ quia præter ipsam B. Patris Augustini regulam nõdum aliqua peculiaria V.

statuta ex condicto decreuerant, comperta iam satis optima fama religiosissimæ conuersationis canonicorum sancti Rufi proximè commemorati, illorum institutiones, & laudabiles viuēdi consuetudines perquirere, & secundum illas deinceps viuere communi consensione pariter decreuerunt. quā ob causam pro illis discendis, & obtinendis Petrum presbyterum Salomonis filium, eiusdem monasterij canonicum, ad sancti Rufi canonicos datis literis sequentibus miserunt: *Dominis, & Patribus s. Rufi Abbati Gulielmo, sancto religiosoq; conuentui, s. Crucis Prior, etsi indignus, atq; humilis congregatio morum disciplinæ, & nostrarum medela animarum quantamcunq; participationem. Quantas Deo, vestræq; sanctitati persoluemus gratias pro beneuolentia, & charitate deuota in Dominicum Diaconum, & Ioannem tunc magistrum, nunc autem Archiepiscopum, & Tellonem Archidiaconum, cuius anima requiescat in pace, & nunc quia vestri cupimus esse discipuli, quod nondum habuimus, per Petrū fratrem eius pro amore fraternitatis mandari nobis obnixè obsecramus. Valete.* Quibus cum literis ad illos veniens, & humanissimè exceptus, cum illis à Festo s. Martini vsq; ad festum Paschæ Dominicæ Resurrectionis commoratus, omnem illorum vitæ rationem exactè didicit, cum eisdem in Choro, Capitulo, refectorio, & dormitorio tanquam vnus ex ipsismet canonicis impręter missè conuersatus, ac tandem dicti monasterij institutiones, & totius anni morem plenissimum, siue quod vocant Ordinarium, vel Calendarium s. Rufi secum referens, paulò ante festum s. Ioannis Baptistæ ad suum Colimbricensem conuentum s. Crucis repedauit: & hinc ortum habuit notitia constitutionum, & Ordinarij cōgregationis s. Rufi apud canonicos colimbricenses, & cæteros Lusitanos. quod nonnulli viri docti nescientes, in errorem prolapsi, alijs etiam errandi occasionem præstiterunt, asserentes, canonicos s. Crucis Colimbricensis, & alios Lusitanos non esse de illis à beato Augustino institutis, sed à beato Arnulpho Lugdunensi Archiepiscopo, & de dicta cōgregatione sancti Rufi, quia in monasterio Colimbricensi sanctæ Crucis adhuc sunt constitutiones, & regulæ, secundum quas dicebant officium diuinum secundum institutum sancti Rufi. Quod ex multiplici capite falsum esse conuincitur, vt ex dictis cap. 2. & 55. liquet. Verùm quod ad rem attinet, canonicos sanctæ Crucis esse de veris antiquis clericis per Diuum Augustinum institutis conuincitur ex primis dictæ congregationis autoribus, ex quibus tres saltem regulares canonici Colimbricensis Ecclesiæ cathedralis extiterunt, videlicet Domnus Tello Archidiaconus, Domnus Michaël Prior, & Domnus Ioannes Magister Scholarum, qui postea fuit Archiepiscopus Bracharensis, eosdē verò de congregatione sancti Rufi nunquam extitisse, sed solum illius constitutiones, & ritum celebrandi diuinum officium obtinuisse, certo certius erit, vetustissima dicti monasterij monimenta reuoluentibus, neque enim ex eo, quod Colimbricenses constitutiones sancti Rufi, & regulas recitandi diuinum officium iuxta illius congregationis consuetudinem habebant, legitimè inferri potest, illos eidem congregationi aggregatos: aliàs inferendum esset canonicos sanctæ Mariæ de Rheno propè Bononiam, & Nicosienses in agro Pisano fuisse de cōgregatione canonicorum Portuensium, quòd illorum constitutiones Apostolica concessione, vel etiam iussione seruandas acceperunt.

Contigit autem eo tempore, quo Colimbricenses prædictum presbyterum ad sancti Rufi canonicos miserunt, Ioannem Peculiarem, defuncto Pelagio Bracharensis Ecclesiæ Archiepiscopo, in eius locum eligi, & ordinatum Romam ad Sedem Apostolicam destinari. quare ijdem canonici optimam se occasionem nactos arbitrati, miserunt cum illo duos ex ipsismet canonicis, videlicet Petrum presbyterum, & Menandum, vt priuilegij per venerandæ memoriæ Tellonem Archidiaconum impetrati confirmationem procurarent: quod Deo fauente fœliciter prętiterunt, nouis literis Apostolicis obtentis ad Bernardum Colimbricensem Episcopum, & Alphonsum Portugalliæ Ducem, quarum exemplum est. VI.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Bernardo Colimbricensi Episcopo salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex diuinæ legis præceptis quod nobis fieri nolumus, proximis nostris facere prohibemur. Hoc nimirum intuitu fraternitati tuæ mandamus, atque præcipimus, vt fugitiuos fratres de Ecclesia sanctæ Crucis, quæ vtique censualis est beati Petri, neque ipse suscipias, neque ab aliquibus infra tuum Episcopatum suscipi patiaris: quin potius si qui fratres ipsos absque Prælati sui licentia suscipere ausi fuerint, si quod absit, prælatis suis reddere recusauerint, vsque ad satisfactionem tam ipsum transfugam, quàm eius temerarios defensores excommunicationi subijcias. Eos etiam, qui fratres præfatæ Ecclesiæ iniustè opprimunt, & eorum bona diripiunt, nisi præsumptionem suam congrua satisfactione correxerint, simili sententia punias. studij quoque tui erit, vt iura Ecclesiarum præfatæ Ecclesiæ sanctæ Crucis pertinentium, quæ per te, ac tuos auferri accepimus, eidem in pace dimittas, & eos, qui circa præfatam Ecclesiam commorantur, eam visitare, & pro sua deuotione adire nullatenus prohiberi permittas. cum enim vniuersa, quæ habes, tibi ab Apostolico sint collata, indignum tibi non debet videri, si specialia loca Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in tuis partibus augeantur, & tuo studio à quibuslibet turbatoribus defendantur. Datum Laterani 5. Kal. Maij.

Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Alphonso Illustri Portugalliæ Duci salutem &c. bonorum Principum est, Ecclesias Dei filiali affectione diligere, easq; pro collata sibi à Deo potentia defensare. Huius rei gratia nobilitati tuæ per præsentia scripta rogando mandamus, quatenus Ecclesiam sanctæ Crucis, quæ vtique censualis est B. Petri, & specialiter sub

sub eius tutela consistit, pro reuerentia sanctorum Apostolorum, & nostra manuteneas, & defendas, & nullis iniurijs, vel molestijs fatigari permittas. Datum Laterani 5. Calend. Maij.

VII. Præstitit porrò idem pijssimus Princeps seipsum eiusdem monasterij cunctis diebus vitæ suæ, ac etiam post mortem benefactorem largissimum, & tutorem zelantissimum: nam in primis locum Balnearum Regiarum ad cœnobium exstruendum ipse concessit: Deinde præter multa ad Ecclesiæ, & Sacrorum Altarium ornamenta, & supellectilem spectantia, copiosos reditus, prædia, villas, & castra, cum omnimoda iurisdictione, regia munificentia donauit: Iura monasterij manu regia tutatus est, & pro illius immunitate, ac incolumitate apud Sedem Apostolicam non semel egit, vt euidens est ex literis ad Adrianum IV. & Alexandrum Tertiū directis, quarum exempla in cartophilacijs eiusdem monasterij custodiuntur: Huic Principi mos erat, cum cœnobium ingrederetur, gladium ad ostium ponere, & superpelliceum canonicum induere, & semper donec monasterium egrederetur, gestare, quod etiam, cum prælium ingrederetur, super thoracem ferreum induebat, Regalia stemmata acu picta retro & ante monstrans: quod superpelliceum post illius obitum ad ægros, & fœminas ob partus difficultatem laborantes deferri consueuerat, & melius habebant. Denique in Ecclesia sanctæ Crucis sibi, & suis sepulchro designato, naturæ debito persoluto, cum eodem canonico superpelliceo tanquam vnus de numero canonicorum voluit sepeliri. nam cū olim ipsum Regem à Mausoleo mouissent, veste instar pallæ vulgo Guarnaza nuncupata, & superpelliceo canonicorum illius temporis indutū inuenerunt, quod diu in monasteriu seruatum est, donec casu igni fuit consumptum.

VIII. Hanc ob causam ipsi canonici tantorum beneficiorum memores, vt erga tantum Principem grati illorum animi significationem aliquā exhiberent, beato Theotonio Priore statutum, quod hic sequitur, fecerunt, probauerunt, & perpetuò à canonicis dicti loci seruandum in tabulis scripserunt: *Autoritate Domini Nostri Iesu Christi huius Ordinis capitis, & beati Petri Apostolorum Principis, & istorum fratrum nostrorum, qui in præsentiarum habentur, Domini Ioannis Archiepiscopi Bracharæ, & Petri Portugalliæ Episcopi decreuimus, & decretum scripto posteris mandamus, quod nunquam postmodum ab vllo poterit infringi, vt amodo, & vsque in sempiternum quandiu hæc domus, & eius congregatio extiterit, centum pauperes intus in refectorio ad mensas seniorum pane, vino & carne, seu piscibus vnoquoque anno saturentur pro eius anima (scilicet Regis Alphonsi, & cum Syphis, & scutellis seniorum eis seruiatur. In festis verò principalibus, id est Natalis Domini, Cœne Domini, sanctæ Crucis, Pentecostes, & sancti Augustini Patris nostri vni pauperi tantum detur, quantum vni seniorum in refectorio sumendum datur. cum verò eius anima in pace pausauerit, festiuitas illa centum pauperum in eius anniuersarium vno quoque anno celebretur, & in refectione vnius pauperis per triginta dierum spatium, seu in diuinis obsequijs, sicut vnicuique nostrum, nec illas principales suas pauper perdat festiuitates, siquidem quod substantiarum habemus ab eo habemus, & ab eo defensamur, magnum, etsi hoc munusculum & in vita, & in morte pro eo agendum statuamus.*

Quibus verò difficilè videtur credere, prædictum monasterium Regis donatione tot bonis locupletatum, ex vno discant, quod legitur in Vita beati Theotonij primi Prioris: cum enim Rex Alphonsus Castrum Leiriense de manibus Saracenorum eruisset, ipsumq; cum seculari, ac etiam Ecclesiastica iurisdictione cœnobio sanctę Crucis dono obtulisset, ac postea Saraceni resūptis viribus, ipsum castrum sub illorum potestatem redegissent, cum illius custodibus, ac præfecto Goterre, quem in vincula statim coniecerunt, sanctus vir Theotonius conuocatis cœnobij clientibus, & vassallis Transtaganam Saracenorum regionem inuadens, oppidum de Arronches occupauit: quo itidem tempore Rex Alphonsus Castrum Leiriense iterum de manibus Saracenorum liberatum suæ potestati subdidit, relictaq; ibi valida militū manu ad custodiam, Colimbriam cum Victoria est reuersus.

Verùm parua hæc sunt comparatione spiritualium thesaurorum, quibus idem monasterium est ditatum, nam inter alia plurima, quæ in illo memoratu digna reperiuntur, conduntur in illo septem corpora Sanctorum videlicet beati Patris Theotonij primi eiusdem cœnobij Prioris, & sanctorum quinque Martyrum ex ordine beatissimi Patris Francisci Marochij occisorum, & beatæ Cōbæ; præter alias penè innumerabiles Sanctorum Reliquias loculis aureis, & argenteis margaritis pretiosis affabrè intextis reclusas, quæ in quodam sanctuario repositæ mira veneratione coluntur. Cernitur etiam in angulo vnius è claustris monasterij sacellum ossibus mortuorum arte compositis circumquaque exornatum, quæ esse militum Christianorum pro fide Catholica iuxta Ciuitatem Colimbriam in certamine contra Saracenos occisorum, vetus, & constans est traditio, inter ossa Saracenorum superna reuelatione per quendam claritatis fulgorem super illis apparentem indicata, & in vnum collecta, ac in sacello à canonicis ordine collocata. IX.

Conditum est in eodem cœnobio cadauer pijssimi Regis Alphonsi primi Regis Portugalliæ in Mausoleo à latere Euangelij superpelliceo canonicorum indutum, de quo proximè dictum fuit. Hūc Alphonsum Lusitani pro beato colunt. item Reginæ Maphaldæ ipsius Alphonsi coniugis, & canonissæ in eodem Mausoleo repositum. Item Domni Santij Regis eiusdem Alphonsi filij Secundi Regis Portugalliæ, cum cadauere Domnæ Dulciæ Reginæ illius coniugis. Item Domni Henrici Infantis filij Regis Santij, & duarum eiusdem Regis agna-

tarum Domnæ Constantiæ, & Domnæ Tarasiæ. Item Domnæ Beringellæ Infantissæ Santij Regis filiæ, ac tandem Domnæ Santiæ filiæ naturalis eiusdem Santij Regis.

X. Sed nec istud omittendum, in fundatione prædicti monasterij alterum locum, siue claustrum ab illo canonicorum in altera parte Cœnobij exstructum pro nobilibus, & illustribus fœminis, quæ spretis seculi delicijs, seipsas Deo sub B. Patris Augustini Regula, & sub obedientia Priorum dicabāt, quæ Domnæ vocabantur, vt ex sequenti schedula professionis cuiusdam Domnæ Moniæ apparet. *Ego Monia Martini filia timens Deum, & vltimi diem iudicij, trado me ipsam Deo, & Colimbricensi monasterio sanctæ Crucis, ac vobis quoque Domno Theotonio eiusdem monasterij Priori, & cæteris canonicis ibidem in perpetuum commorantibus, & offero ibi mecum villam nomine Almasum integram iuxta fluuium Mondui sitam, pro qua ego dedi aliā villam, quæ dicitur Tirroso vltra Dorium &c.* Inuenitur etiam in veteri libro defunctorum Regina Domna Maphalda sanctæ Crucis canonissa, cuius descriptio obitus talis est. *Obijt Domna Maphalda inclita Regina Portugalliæ, coniux Domini Alphonsi primi Portugalliæ Regis canonica sanctæ Crucis, nonis Decembris.* & alia eiusdem Regis filia nomine Domna Constantia inter canonissas dicti monasterij recensetur: quæ canonissæ ibidem permanserunt vsque ad tempora secundæ reformationis dicti monasterij, quæ facta est tempore Ioannis III. huius nominis Portugalliæ Regis, quo tempore illæ penitus fuerunt extinctæ. Reperitur autem in Sacello Reliquiarum capsa quædam, in qua vnius prædictarum canonissarum ossa custodiuntur, quam tum antiqui, tum recentiores pro illius sanctitate in maxima veneratione habere consueuerunt: Veruntamen de miraculis non constat. Erat etiam in quodam sacello intra idem claustrum imago Sanctissimi Domini Nostri Iesv Christi Crucifixi, quam vnam illarum super petitione iniusta ferunt allocutam: *Nescitis quid petatis.*

Hoc Cœnobium non est dubium, paulò post illius fundationem in cōgregationem multorum collegiorum excreuisse, quandoquidem ab antiquo tempore ex alijs monasterijs ad istud sanctæ Crucis transibant, & ex hoc ad alia, vt de sancto Ferdinando monasterij sancti Vincentij Vlyssiponensis canonico, postea s. Antonio de Padua nuncupato statim dicemus. Verùm quòd lapsu temporis congregatio fuerit soluta, & multa ex antiquis monasterijs ob summam annonæ caritatem, & pestilentiam secutā era 1394. scilicet anno Christi 1356. canonicis omnino destituta, in beneficia secularia fuerint commutata, vel à laicis occupata, & ipsum sanctæ Crucis Cœnobium Munda fluuio erumpente totum pene cum cartophilacijs aquis inundatum, & suffocatum, ac in eiusmodi alluuione magna pars veterum illius scripturarum deperdita, omisso Catalogo monasteriorum, quæ dicta congregatio obtinebat ante reformationem, de ijs solis dicemus, quæ post reformationem sub Ioanne Tertio Portugalliæ Rege secutam eidem congregationi fuerunt vnita, quod in sequenti capite præstandum erit.

Caput sexagesimum.

De Reformatione prædictæ Congregationis, & de illius monasterijs.

Ante primam reformationem an. 1527. inchoatam, mos erat canonicis sanctæ Crucis Colimbricensis, & aliorum dictæ congregationis Cœnobiorum per Priores perpetuos à Conuentibus canonicè electos gubernari. Quo tempore nimirū à prima dicti monasterij institutione vsque ad annum 1527. duos ac viginti perpetuos Priores habuisse perhibetur. Quorum primus fuit sanctus Theotonius vnus è primis illis duodecim prædicti monasterij fundatoribus, & antea Prior Visiensis Ecclesiæ, quæ nunc est Cathedralis: nam Venerabili Tellone in humanis superstite, nullus erat Prior titularis canonicè, & Capitulariter electus, sed erat tantum Prior claustralis Odorius nomine, ad quem diriguntur literæ Innocentij II. superiori capite memoratæ. post obitum verò eiusdem Venerabilis Archidiaconi primò canonicè electus est in Priorē maiorem, ac titularem (etsi reluctans & inuitus) ipse Beatus Theotonius, qui tandem regimine suscepto, zelo, & prudētia, & vitæ sanctitate munitus, pro canonica disciplina, bonis, ac iuribus monasterij conseruandis, & augendis magna, & mirabilia patrauit, priuilegia complura à Summis Pontificibus Lucio Secundo, Eugenio Tertio, & Adriano Quarto obtinuit, Deo & hominibus charus, & amabilis, cuius gestorum narratio non intra vnius paragraphi ambitum perstringi potest, sed integrum librum requirit. qui demum grandæuus, nimirum annum octogesimum attingens, bonis operibus plenus, miraculis etiam in hac vita conspicuus, ex terreno huius corporis ergastulo ad cœlestem patriam migrauit, anno salutis 1162. die 18. Februarij, quo illius festum solemni veneratione celebratur. Huic secundus successit Domnus Ioānes Theotonius eiusdem B. Theotonij nepos, & in regimine coadiutor, ad quem scripsit Alexander III. an. 1163. obijt anno 1181. Tertius alius Domnus Ioannes, qui tribus tantum annis vixit in regimine. obijt anno 1184. Quartus Domnus Petrus. obijt anno 1191. Quintus Domnus Petrus de Froes. huic Cœlestinus III. dedit insigne priuilegium contra inuasores bonorum monasterij anno 1196. Calendis Augusti, Pontificatus sui anno quinto, quod Pius V. confirmauit, & est aduertendum ab ijs, qui gaudent priuilegijs dictæ congregationis. Eo verò obeunte, successit sextus in ordine D. Ioannes de Magistris, sub cuius regimine sanctorum quinque Martyrum ex Ordine Minorum reliquiæ, qui pro fide Catholica passi sunt apud Marochiū, an. 1220.

Colim-

Colimbriam sunt delatæ: quas cum Domnus Petrus infans Alphonsi Regis huius nominis II. eò vehendas curasset, vt in Ecclesia cathedrali Colimbriæ conderentur, adiuuante ad opus illius Sacellano Domno Ioanne Roberto sanctæ Crucis canonico, cuius custodiæ ipsæ reliquiæ fuerant traditæ, mirabile dictu, mula, quæ pignora in capsis condita ferebat, ad fores Cœnobij sanctæ Crucis substitit, nec loco moueri potuit, donec apertis templi valuis illud ingressa, ante altare maius genibus flexis procumbens, non prius surrexit, donec sacra pignora deponerentur. Aderat ibi loci B. Antonius de Padua nuncupatus antea Domnus Ferdinandus de Bullohes eiusdem congregationis, ac Cœnobij Regularis canonicus, in qua congregatione iam vndecim annis viuens, virtutum, & miraculorum gratia, & splendore coruscare incipiebat, hic deuotionis feruore in sanctos Martyres commotus, quos paulò ante in eodem monasterio adhuc viuentes hospitatus fuerat, martyrium sitiens, à supradicto Priore ad Ordinẽ B. Francisci transeundi licentiam impetrauit. Obijt dictus Ioannes Prior anno 1236. quinquennio post obitum ipsius B. Antonij seu Ferdinandi, cui septimus in regimine successit Domnus Ioannes Petri obijt anno 1270. Octauus Domnus Bartholomæus, qui Brachium sancti Vincentij Martyris à Rege Alphonso Henrico illuc delatum, thecis aureis, & argenteis gemmis ornatis inclusit, vixit vsque ad annum 1274. Nonus Domnus Petrus, qui annis decem Prioratum tenuit. obijt anno 1284. Decimus successit Domnus Laurentius Petri, vixit vsque ad annum 1294. Vndecimus Domnus Durandus Pelagij. obijt die nona Septembris. Duodecimus Domnus Dominicus, qui obijt anno 1322. Tertiusdecimus Franciscus Petri vsque ad annum 1332. Decimusquartus Domnus Valascus de Bayo. Decimusquintus Domnus Alphonsus, sub quo Munda fluuio erumpente, horribilis monasterij inundatio accidit, cum maxima scripturarum, & aliarum rerum iactura. Decimus sextus Domnus Gondisaluus, hic zelantissimus iurium, & bonorum sui monasterij spiritualium, & temporalium fuit propugnator, ac defensor tum aduersus Aluarum Colimbriæ Episcopum, tum contra Præfectum, & Populum Ciuitatis, quem Deus & B. Rex Alphonsus Henricus inibi tumulatus miraculosè non semel adiuuerunt: nam & nepos Episcopi villam quandam monasterij per vim inuadẽs, dum in eadem villa cœnaret, ante oculos eiusdem Episcopi repente vita priuatus est, & Præfecti filius, qui in gratiam ciuium Colimbricensium aquam noui fontis ad iura monasterij spectantem abduxerat, in aquis est præfocatus, & quidam Petrus Alphonsus, qui infantem D. Petrum Regis filium, & ipsum Ciuitatis Præfectum ad aquas abducendas incitauerat, morte subitanea correptus, & Martinus Dominici auditor Ducis Colimbriæ, qui monasterij vineas inuaserat; repentina paralisi correptus, ex loco vinearum domum delatus, intra paucos dies animam exhalauit. Huius Prioris virtus in operibus misericordiæ erga pauperes mirificè resplenduit tempore magnæ sterilitatis, quo modius tritici tribus quinarijs stabat: nam horreo aperto multorum modiorum hordei, ac millij pleno pauperum multitudinem innumerabilem à periculo mortis liberauit. Vixit in Prioratu annis 52. Obijt autem anno 1403. 17. Calend. Maij. Decimus septimus fuit Domnus Gomesius, qui olim Florentiæ Camaldulensium Abbas fuerat, nuncius Apostolicus ad illas regiones à Pontifice destinatus. tenuit Prioratum vsque ad annum 1441. cui decimus octauus successit Domnus Ioannes à Costa. Decimus nonus D. Ioannes de Moronza ex nobili, & generosa familia Marchionum villæ Regalis. Obijt an. 1506. Vigesimus Domnus Petrus, qui fuit Episcopus Igitanensis. rexit monasterium vsque ad annũ 1516. Post cuius obitum consecutus est Prioratũ Domnus Alphonsus S. R. E. Cardinalis, & Regis Emanuelis filius adhuc infra annos ætatis legitimæ constitutus, cui per resignationem ab eodem Alphonso Cardinali factam successit Domnus Henricus infans illius frater, qui postea fuit Cardinalis, & denique Rex Portugalliæ. & hic fuit vltimus Prior sanctæ Crucis ante primam reformationem: nam licet anno 1541. à Rege Ioanne suffectus esset quidam eius filius nothus nomine D. Eduardus, ille breui interuallo ex hac vita migrauit.

II. CAeterùm quod tractu tanti temporis siue pro humanæ fragilitatis conditione, cui proprium est ad ima tendere, & in deterius labi, siue quòd prædictum monasteriũ Prioribus fiduciarijs, quos Commendatarios vocamus, regendum tradi iam tandem cœpisset, cœperunt etiam ipsi Colimbricenses canonici paulatim relaxari, & à primæua institutione sanctissimorum virorum Theotonij, & aliorum dictæ congregationis parentum, ac fundatorum deflectere, & iugo regularis disciplinæ ferè abiecto, vitam potius secularem ducere. Quod animaduertens clementissimus, & religiosissimus Portugalliæ Rex D. Ioannes III. & mente gerens, quantam operam illius maiores Portugalliæ Reges in eiusdem monasterij splendore, bonis, ac iuribus fouendis, & augendis contulissent, illorum pietatis, ac religionis verè æmulator, ad illius ruinam reparandam animum adiecit. Quare facultate prius à Sede Apostolica impetrata, necnon etiam ex commissione Illustriss. & Reuerendiss. Domini Henrici S. R. E. Cardinalis eiusdem monasterij Prioris Cõmendatarij, cuius Cardinalis tunc in minoribus constituti idem Rex tutelam agebat, fratrem Blasiũ de Braga ex Ordine s. Hieronymi ad Priorem claustralem, & canonicos dicti monasterij reformandos destinauit. Cœpta est reformatio anno Christi 1527. die 13. Octobris, vt ex scripturis authenticis apparet: & quidem hisce legibus, institutis, & sub tali, & tanta Regularis disciplinæ districtione, præsertim in clausura, & silentio seruandis, vt nec illa celeberrima Cartusiensium congregatio illi præstaret. Quam ob causam à publicis processionibus, quibus priores canonicos ante ipsam reformationẽ adesse

adesse oportebat, Apostolica indulgentia fuerunt dispensati. Selecti sunt ad eam perficiendam optimi iuuenes bonæ indolis, & virtutibus imbuti, alij etiam Nouitij additi à pristinis canonicis iam admissi. Demum hæc sancta reformatio adeo vtilis, adeo insignis fuit, vt illa mediante, institutio canonica ad pristinam vitæ integritatem in Regno Lusitaniæ sit exactissimè restituta, & canonici ipsi, qui prius ob illorum vitam parum religiosam contemptui habebantur, cunctis populis, ac in primis ipsis Serenissimis Regi, ac Reginæ summæ venerationi essent, ac etiam admirationi. Extant literæ Serenissimæ Reginæ Domnæ Catharinæ ipsius Regis Ioannis III. relictæ, & Philippi II. Regis Hispaniarum sororis ad Summum Pontificem in commendationem eorundem canonicorum, & eorum laudem scriptæ, & vix credibilia narrantes.

III. IN hac reformatione prædicti monasterij regimen est penitus immutatum: nam Priores, qui antea erant perpetui, postea triennales esse cœperunt. Porrò in eadem reformatione quòd canonici Priorem maiorem siue titularem ex gremio illorum Capituli non haberent (erat quippe fiduciarius siue secularis commendatarius, nempe ipse Domnus Henricus S. R. E. Cardinalis) facta est diuisio, aut separatio quædam bonorum dicti monasterij. vt enim Prior claustralis, & canonici reformati congruam sustentationem haberent, nonnulla loca, redditus, & census à mensa Priorali sunt dismembrata, & mensæ conuentuali canonicorum reformatorum applicata: & deinde idem Henricus prior Commendatarius maior factus, vt eadem reformatio suum plenum, & integrum sortiretur effectum, nec vnquam successu temporum impediretur, quominus in dies ad vberiorem statum, & perfectionē cresceret, omnem iurisdictionem, dominium, superioritatem, potestatem, & correctionem, quæ ad Priorem maiorem pro tempore existentem spectabat, à semetipso abdicatum Priori claustrali pro tempore existenti, & iuxta dictæ reformationis statuta electo remisit, & plenissimè in illum transtulit, quæ omnia postmodum Paulus Tertius probauit, & confirmauit.

Non tamen omnia bona monasterij in eadem reformatione, quæ à Commendatarijs tenebantur, illi sunt restituta, quin potius prædictus Rex D. Ioannes ex parte vectigalium, quæ ad mensam Priorum maiorum pertinebant, Colimbricensem Academiā condidit, & erexit, & castrum Leiriense, quod ad dictum monasterium spectabat, in Episcopatum erigendum curauit, & castrum de Arronches, quod S. Theotonius primus Prior è Saracenorum manibus eruerat, ipse Rex Episcopatui de Portalegre adiecit.

IV. PORRO reformatione ipsius monasterij S. Crucis fœliciter absoluta, idem Rex animum adiecit ad duo alia Cœnobia in Episcopatu Vlyssiponensi constituta, eaq; olim conspicua reformanda, videlicet monasterium sancti Vincentij, & monasterium sancti Saluatoris de Eccleisola nuncupatum, quod pari fœlicitate, ac facilitate obtinuit. Demum idem Rex Pontificatus Pauli Quarti anno secundo ab eodem Pontifice obtinuit, vt tria prædicta monasteria sanctæ Crucis, sancti Vincentij, & sancti Saluatoris de Ecclesiola sic reformata, in formam vnius congregationis more congregationum Italicarum iungerentur, vnà cum alijs monasterijs in Regno Portugalliæ reformandis, vel denuo fundandis, & aliàs iustè acquirendis, cuius congregationis caput esset Prior ipsius Cœnobij sanctæ Crucis, & ab illo congregatio sanctæ Crucis Colimbricensis in posterum vocaretur. Cuius concessionis extant literæ, seu illarum exemplum in nostro Archiuo Romano totam seriem reformationis dicti monasterij, & aliorum, ac etiam erectionis illorum in vnam formam, & vnum corpus congregationis continentes, Datæ apud sanctum Petrum sub sigillo officij Sacræ Pœnitentiariæ 17. Calend. April. Pontificatus Domini Pauli Papæ Quarti anno secundo, quas breuitatis gratia omitto. Exinde verò cœpit ipsa congregatio numero monasteriorum antiquorum, sed reformatorum, ac nonnullorum, quæ postea sunt fundata, & etiam numero canonicorum per totam Lusitaniam crescere, & multiplicari, quorum monasteriorum Catalogus, quòd supra cap. 32. positus fuerit, nunc inutilis repetitionis euitandæ gratia aliqua notabilia, & memoria digna circa nonnulla ex prædictis monasterijs solùm aduertemus.

V. PRimum igitur, ac princeps huius congregationis collegium, quod cæterorum omnium est caput, est ipsum Illustrissimum, ac celeberrimum, regiumq; cœnobium S. Crucis, cuius Prior, qui singulis triennijs in Generalibus comitijs totius cōgregationis eligitur, eisdem est Prior siue Superior Generalis. de cuius fundatione, priuilegijs, & sanctorum Reliquijs in eo reconditis cum Regibus, & Reginis, & filijs, & filiabus Regum Portugalliæ dictum est in cap. præcedenti.

Secundum est collegium sancti Vincentij Martyris propè ciuitatem Vlyssiponam ad plagam Orientalem, ab Alphonso Henrico primo Portugalliæ Rege anno 1148. fundatum, cuius fundandi occasio hæc fuit. Anno 1148. Alphonsus Rex Portugalliæ Henrici Comitis, & Reginæ Tharasiæ filius, inimicorum Crucis Christi extirpator mirificus anno regni sui 18. ætatis 40. collegit exercitum, & obsedit Vlyssiponám tunc ciuitatem Saracenorum, habuitq; auxiliarem electam manum fortium virorum, quos illi Dominus zelo fidei succensos in auxilium misit cum centum sexaginta nauibus ex partibus Septentrionis, videlicet Theotonicorum, Francorum, & Anglorum. Hi de nauibus prosilientes intrepidi, ex parte maris ciuitatem allabentis sua contra illam castra disposuerūt, quique per generationes, & linguas suas. Theotonici suburbia Orientalia Saracenis fugatis occupauerunt: Angli cū Britannis, & Aquitanis suburbia, quæ sunt ad Solis occasum similiter tenuerunt: nam Septentrionalia Rex cum Ducibus, & equitibus fusa multitudine

titudine obsidebat. cum autem multi de Franchis, quòd sprera pro Christo vita, seu morte propius ad mœnia ciuitatis accederent, ictibus telorum, & machinarum desuper irruentium occumberent, vt illorum cadauer a pro Christo morentium religiosè more Catholicorum sepulturam acciperent, ipse Rex accersito Reuerẽdis. Bracharẽsi Archiepiscopo Ioanne (is vnus erat ex duodecim primis cœnobij s. Crucis Colimbriæ fundatoribus) cum eo egit, vt statim propè stationes illorum duo cœmeteria designaret, & latices aspergendo ritu Ecclesiastico sanctificaret, votum vouens, quod si Dominus in manum illius traderet ciuitatem, duas ibi Ecclesias cum duobus collegijs religiosorum hominum, qui pro salute occisorum deprecarentur, statim exstruendas curaret. Igitur Archiepiscopus Ioannes cœmeterijs designatis, duos quoque lapides cõgnatos pro fundandis duabus Ecclesijs Regi offert, quos ille vota præueniens statim locauit, alterum in cœmeterio Theotonicorum, vbi nunc situm est monasterium s. Vincentij martyris: alterum in cœmeterio Anglorum, vbi est Ecclesia sanctæ Mariæ ad Martyres, propter eos sic dicta, qui vsque ad mortem pro Christo certantes ibidem sepulti fuerunt. His ita gestis cœpere Franci secundum Ecclesiæ consuetudinem interfectos suos Ecclesiasticæ mandare sepulturæ, & super eos Ecclesias ædificare, ac de proprijs sumptibus proposito Regis, cuius animum pijssimum cernebant, opem ferre. Theotonici Basilicæ s. Vincentij, quæ in eorum cœmeterio exstruebatur, præposuerũt presbyterum nomine Roardum, qui singulis diebus Missas cantaret, & oblationes acciperet à populo ad fabricam Basilicæ erigendam. cum autem anno Domini 1148. mense Octobr. in die festo ss. Crispi, & Crispiniani capta Vlyssipona Rex votum suum vellet opere complere, accersito ciuitatis antistite nomine Gilberto, quem recens ordinari fecerat, vt quam vellet ex duabus Ecclesijs prædictis, sibi, & suis clericis eligeret, optionem dedit. qui Ecclesiam s. Mariæ ad Martyres, quòd vrbi esset vicinior, postulauit, & obtinuit: altera verò sancti Vincentij Rex cum omnibus suis iuribus suæ dispositioni reseruauit. Cumque de constituendo in ea collegio religiosorum virorum cogitaret, ecce Gualterus Abbas singularis sanctitatis canonicus regularis ex ordine Præmonstratensi natione Flamingus, cum quatuor sui ordinis fratribus Vlyssiponam venit, quem Rex eidem Ecclesiæ statim præfecit, ac exinde agros, vineas, & redditus pro stipendijs fratrum in ea commorantium necessarijs eidem cœpit donare. Verùm quòd dictus Gualterus eam suo Præmonstratensi monasterio vellet subijcere, vt esset eius filia, Rege contradicente, dimissa Ecclesia ad suos reuersus est. Quare Rex canonicum quendam regularem monasterij, quod dicebatur de Balneo, Godinum nomine, qui postea fuit Episcopus Lamacensis, eidem Ecclesiæ Priorem constituit: quo ad Episcopatum euecto rexit eandem alius dicti monasterij de Balneo canonicus nomine Menendus octo annis, cui successit Dõnus Pelagius canonicus eiusdem monasterij de Balneo, qui in viuis agebat anno Dom. 1188. & hæc omnia fideliter excepra sunt ex cartha fundationis dicti monasterij vetustissima, ab autore illorũ temporum exarata, & in archiuis eiusdem monasterij vsque in hanc diẽ incorrupta seruata, per quã constat non solùm de antiquitate fundationis dicti monasterij, & de illius fundatoribus, sed etiam cuius instituti fuerint primi illi regulares canonici in eodem monasterio constituti, nimirum ex monasterio de Balneo vetustissimo, non autem ex congregatione sancti Rufi Gallicana, vt quidam autores gratis asserunt, & sine fundamento.

De hoc monasterio nonnulla lib. 1. cap. 35. in fine annotauimus, quæ omnia videnda erunt: nam ex illis habebis, vnde plures errores Ioannis Marquez Eremitæ Augustinensis emendes in suo libro de Origine Fratrum Eremitarum. Habuit autem istud monasterium viros sanctitate, & virtute illustres Domnum Godinum primum illius Priorem ex ordine canonicorum regularium, postea Episcopum Lamacensem, denique Archiepiscopum Bracharensem, Domnum Ferdinandum de Bullohes, postea Antonium de Padua nuncupatum, & inter Diuos relatum, Domnum Stephanum Petri Episcopum de Tala, Domnum Nunium Episcopum Tingitanensem, D. Didacum Ortiz de Villegas primò Episcopum insulæ s. Thomæ, postea Episcopum Visiensem, Domnum Ferdinandum de Menezes regium sacellanum maiorem, & Lamacensem Episcopum, ac deinde Vlyssiponensem Archiepiscopum, qui omnes fuerunt etiam Priores dicti monasterij ante illius reformationem, quæ facta est sub Ioanne III. anno 1540. per quam Priores perpetui mutati sunt in triennales more Priorum s. Crucis Colimbriæ, quorum etiam omnia priuilegia, & immunitates ijdem canonici s. Vincentij sic reformati obtinuerunt Pontificatus Pauli III. anno 6. Datis literis apud s. Petrum 4. Idus Octobr. sub sigillo officij Pœnitentiariæ, ac demum eisdem canonicis Colimbricensibus fuerunt vniti in vnum corpus congregationis, vt supra dictum fuit.

Tertio loco inter monasteria dictæ congregationis recensetur collegium s. Augustini Colimbriæ, quod ob antiquo tempore in ipso monasterio s. Crucis fuerat erectum, sed paucis abhinc annis in eum locum, in quo nunc est translatum. Nam cum in Comitijs Generalibus in eodem monasterio s. Crucis anno 1590. habitis, certis de causis visum esset Patribus, ipsum collegium extra septa monasterij statuere, existente Generali Reuerendiss. Patre D. Accursio à s. Augustino, designatoque ad id opportuno loco intra mœnia ciuitatis, positus est primus lapis fundamentalis dicti collegij anno 1593. 3. Calend. Iunij per Illustriss. Domnum Alphonsum à Castrobranco Ciuitatis Episcopo, & continuò per ipsum Generalem, & illius successores opus ad cõsummationem perductum, primusq; illius Rector designatus idem Domnus Accursius VI.

cursus. Hoc collegium inter omnia Colimbricensis Academiæ secundum obtinet locum. Loci verò amœnitate, & operis magnificentia omnibus antecellit. Degunt in eo canonici numeratis Rectore, Regente, Magistris, Lectoribus, & Procuratore numero quadraginta,&amplius,frequentaturq; à pluribus scholasticis, tum regularibus, tum secularibus præsertim cum fiunt publicæ disputationes.

De alijs verò monasterijs, quæ omnia computatis proximè dictis sunt numero decem, & nouem, vide, quæ supra cap. 32. notauimus. quia non vacat de singulis prolixiorem contexere sermonem.

Caput sexagesimumprimum.

De viris Illustribus prædictæ Congregationis Colimbricensis.

I. Abuit hæc congregatio tum ante, tum post ipsam reformationem viros sãctissimos complures, virtute conspicuos, quorum non nulli inter Diuos sunt relati, & vt tales in veneratione habentur, inter quos primo loco ponendus S. Theotonius primus Prior monasterij Colimbricensis, cuius festum solemni ritu agitur die 18. Februarij non solùm à Canonicis dictæ congregationis, verùm etiam à nostris Lateranensibus Pio Quinto Pontifice concedente.

Secundus est B. Antonius de Padua, Domnus Ferdinandus de Bullohes antea vocatus, hic enim cùm in Vlysiponensi D. Vincentij monasterio canonicorum habitum suscepisset, & professionem emisisset, vt parentum, & amicorum frequentiam declinans totus Deo coniungeretur, biēnio ibidem expleto Colimbriam ad cœnobium s. Crucis migrauit: vbi nouem annis in meditationibus, & studijs diuinarum litterarum, & alijs pijs, & religiosis officijs seipsum exercens, perfectus possessor cœlestis doctrinæ, ac sanctitatis euasit, qui tandem ob martyrij amorem, accepta à Priori licentia, ad ordinem s. Francisci abiens, Deo aliter disponente, in Italiam venit, & Patauii spiritum Deo reddidit, inter Sanctos relatus, tum viuus, tum mortuus miraculis innumerabilibus coruscans, quæ ego in me ipso expertus ad Dei, & sancti sui gloriam certissima fide contestor.

Tertius D. Ioannes Robertus canonicus professus monasterii s. Crucis, D. Petri Regis Sanctij primi huius nominis filii Sacellanus, qui quo tempore quinque martyres apud Marochium pro fide Christi occubuerunt ibidem aderat, & illorum reliquias custodiuit, ac seruauit, quod obsequium sancti Martyres dupliciter compensare voluerunt. primò namque cum eques quidam nomine Petrus à Rosa ob ingens desiderium illorum reliquias cōtemplandi, scalam ascēdisset, illico diriguit, cuius magnis eiulatibus hic sanctus vir accurrens, illius criminibus confessione expiatis, caput vnius dictorum martyrum eius pectori admouit, quo facto, ille statim perfectè pristinam salutem recuperauit. Deinde cùm Rex D. Alphonsus Secundus dictorum sanctorum martyrum reliquias ad Cathedralem Colimbricensem deferri statuisset; illæ diuino miraculo in monasterio s. Crucis substiterunt, ac ibidem ipsi martyres illorum pignora condi voluerũt, vt constat ex Chronologiis ipsius Regis Alphonsi, necnon ex Chronicis Franciscanis lib. 1. cap. 19. quod piè credendum est in recompensationem laboris præstitum, quem sanctus hic canonicus eius loci professus impenderat in eorum reliquiis custodiendis.

Quartus fuit B. vir D. Petrus Moniz spectatissimæ vitæ, & omni virtutum genere probatissimus, Vrracæ Reginæ præfati Alphonsi Regis coniugis à sacris cōfessionibus. Hic post dictorũ martyrum reliquias eò trãslatas, qua hora ipsa Regina, iuxta quod à ss. martyribus sibi antea fuerat prophetatum, ex hac vita migrauit, cùm esset Sacristiæ præfectus, nocturno tempore vidit innumerabilem cateruam FF. ordinis s. Francisci, chorum s. Crucis processionaliter ingredientem, & matutinas suauissimè cōcinentem, ac in medio illorum quendam cæteros præcedētem quem alii quinque, alijs excellentiores sequebãtur. Hæc ille cernens, ac stupens, quonam modo nocturno tempore clausis foribus, & nec dum signis datis ad canonicos ad matutinũ vocandos tanta illa fratrum multitudo ingredi potuisset, ab vno illorum, quinam essent, & qua via, clausis ianuis, nocturnis horis illuc ingressi essēt, quæsiuit. at ille, nos, inquit, omnes, quos vides, fratres Minores sumus, qui nunc in cœlis Deo fruimur. ille aũt, quē tanta gloria circundatum vides, B. est Franciscus Assisius, quē tanto desiderio in hac vita videre cōcupisti. alii quinque, qui inter cæteros quasi excellētiores eminēt, sunt fratres, qui Marochii pro nomine Christi palmam martyrii impetrauerunt, & in hoc monasterio venerantur. Et quia tu es Reginæ cōfessor, & Deum timens, hanc visionem voluit Dñs tibi reuelari. Et te minimè lateat, Reginã Vrracã hoc tēporis interuallo è vita discessisse: & quia illa ex toto corde nostrũ ordinē dilexit, nos Dñs Iesus Christus, vt ei exequias præstaremus, & matutinales horas recitaremus, demisit. De obitu Reginę non dubites: cũ .n. hinc profecti fuerimus, indubitabile nuncium accipies. quod ita euenit: protinus nãq; Reginæ clientes ianuam pulsauerunt monasterij, & eius transitũ denunciauerunt, postulantes, vt ad eius exequias persoluendas canonici adirent. Constat ex Chronica ipsius Regis D. Alphonsi; & ex Chronicis Franciscanis lib. 1. c. 23. Hic autem D. Petrus, quòd sanctitatis fama commēdaretur, ac etiam ob istam visionem ad pedes sanctorum sepulturam accepit.

Quinto loco recensendi sunt martyres Alphonsus, & Petrus eiusdē cœnobii canonici apud Marochium pro fide catholica à Saracenis interfecti, quorum memoria in Catalogo vetustissimo defunctorum dicti monasterii habetur cum illorum vita, & martyrium in monasterii inundatione periere cum aliis plurimis scripturis vetustissimis.

Sexto

II. SExto loco numerari debet B. Gudinus primus Prior s. Vincentij, & antea monasterij de Balneo canonicus, postea verò ad Episcopatum Lamacensem, & tandem ad Archiepiscopatum Brachatensem assumptus: quem Archiepiscopatum cum annis duodecim, mensibus septem, & diebus viginti septem sanctissimè rexisset, ex hac vita ad æternam migrauit 3. Calend. April. anno Domini 1188. ibiq; sepultus pro Sancto colitur, & in magna veneratione habetur. Quem Gaspar Aluarez de Lousada Macado D. Augustini Bracharensis Archiepiscopi olim Chronista in suis memorijs narrat, miraculorum gloria floruisse.

Septimus fuit D. Gondisaluus sextus s. Vincentij Vlyssiponensis Prior, de quo in Vita B. Aegidij ex Ordine fratrum Prædicatorum per Andream de Resende Lusitanum scripta, quæ in monasterio sancti Andreæ Scalabitano custoditur, hæc habentur. *Vlyssipone in Cœnobio Regularium D. Augustini vixit illo tempore conspicuæ sanctitatis vir Gondisaluus Menendus, qui à pueritia Deo dicatus, cum annos plurimos innocentissimè vitam egisset, meritis exigentibus, Cœnobiarcha factus est: in qua administratione cum neque potentia, neque prauis cupiditatibus vllo modo efferretur more eorum, qui honoribus ad superbiam, & voluptates abutuntur, sed potius in dies melior, sanctiorq; euaderet, tandem post quadraginta annorum curriculum, quibus in sanctæ conuersationis studio desudauerat, ad palmam cælestem vocatus est. In hora obitus eius contigit, virum Dei Aegidium in Cœnobio Sanctirenensi sacris altaribus operari, & ecce in subità mentis abstractione raptus vidit Gondisalui à nobis modò memorati animam terrena mole iam deposita, fulgentissima luce radiantem, per immensa atris huius spatia Angelorum manibus sursum ferri, quo visu mirum in modum voluptate affectus, postea quam in illo raptu immoratus aliquandiu fuerat, redijt ad se, nec præ gaudij magnitudine risum poterat continere. Rector Cœnobitarũ, qui ad raptum eius videndum aduocatus fuerat ab Aedituo, cum & contra seueritatis suæ morem, & contra consuetudinem aliorum raptorum, post quos crebra semper suspiria, & gemitus emittebat, eũ risisse admiraretur, peracto sacrificio, illum non modò obnixè rogando, verùm etiam autoritate interrogando vrgebat, vt causam intempestiui risus indicaret, tũ ille simplici animo retulit, quod viderat: & notata hora compertum est, virum illum Deo charum ex hac vita migrasse. Is qui ante nos viri vitam conscripsit, ait, se à Martino Ecclesiæ Vlyssiponensis Archidiacono viro doctissimo in frequenti sacerdotum, & populi conuentu rem ita se habuisse confirmante, hoc audiuisse.* Hæc ille.

III. OCtauus est B. Sesnandus Portugallensis ciuitatis Episcopus, quo tempore sedes illa Cathedralis erat regularis. Hic senio iam proximus in monasterium s. Mariæ de Villa bona discessit, quod ille vnà cum fratre suo Domino Monione fundauerat, vbi ambo fuerunt canonici Regulares, & in quo ipse Germanus Prioratum gessit. In hoc Cœnobio B. Sesnandus orationi, contemplationi, & sanctis exercitijs totus deditus martyrij coronam taliter impetrauit. Huic sancto Episcopo mos erat statutis hebdomadæ diebus sacellum quoddam petere, quod in quodam monte octo stadijs à Cœnobio distabat, ad rem sacram faciendam. id Mauris vicina incolentibus cum innotuisset, positis insidijs, vt primùm opportunitatem nacti sunt, & illum sacrum fecisse agnouerunt, sacris vestibus indutum interficientes, discesserunt. quod canonici agnoscentes, & protinus accurrentes, vt illum iam exhalasse animam viderunt, multa lacrymarum vi profusa, illius cadauer in monumento lapideo, in eodemq; sacello condiderunt, quod post multos annos ad monasterium translatum plurimis fulsit miraculis: cuius gloriosi triumphi historia in pariete supra illius sepulchrum est depicta. Inter alia huius sancti Viri miracula, istud non est silentio prætereundum, cum post aliquot annos à die translationis corporis illius ad monasterium quidam agricola illius lapideum sepulchrum è sacello iam diruto, plaustro impositum efferret, à quodam interrogatus, quo sepulchrum illud deduceret, respondit, vt suibus pastum præberet. & ecce necdum verba compleuerat, cum plaustrum in frusta totum illicò est confractum, cumque in proposito sistens plaustrum aliud adduxisset, sepulchro imposito, bobus adhibitis nunquam loco potuit moueri. & cum secundum, & tertium iuga bouum, & quotquot habebat, adhibuisset, te inconfecta, & funes, & plaustra disrupta sunt, atque concisa. Quare Agricola tædio affectus sepulchrum in medio itinere dereliquit, vbi plus quadraginta annis stetit vsque ad annum 1596. quo anno monasterij tunc commendari Vicarius facultate illud in monasterium transferendi sibi facta, ad Dei, & Sancti sui gloriam sine labore, sine bobus, duabus solis vaccis plaustro suppositis, illud ad monasterium detulit, vbi nunc in veneratione habetur.

Nonus fuit Beatus Menendus canonicus, & Prior sancti Saluatoris de Ribas, quod monasterium nunc est commendatum, cuius sepulchro ob eius sanctitatem, post illius obitum statim inscriptum fuit: *Hic iacet D. Menendus huius monasterij Prior, qui nunquam dum vixit, pedem mouit, nisi ad obsequium Dei.* Quod Epitaphium à veridicis inscriptum, compertum est anno 1565. annis circiter quadringentis ab illius depositione transactis, cum Rodericus de Mello eius monasterij Commendatarius ob famam illius sanctitatis sepulchrum aperiri præcepit: nam repertum est cum eodem Epitaphio corpus reliquum in cineres solutum præter pedes, & crura integra, & cum carne quasi animata, cum caligis, & calceis, quæ crura, & pedes tegebant, quæ illæsa, & integra sunt reperta, ad viri Dei sanctitatem, & Epitaphij veritatem probandam, & hi quidem ante ipsius congregationis reformationem in eadem congregatione floruerunt.

IV. Caeterùm etsi post illius reformationē ob summam vitæ regularis obseruantiā, austeritatem, claustri, & silenrij rigidissimam custodiā, & cæterarum virtutum exercitia, quibus cum maxima totius Lusitaniæ, ac etiam finitimarū Prouinciarum ædificatione d. Congregatio mirificè floret, omnes eius alumni sancti merito dici possint, præ cæteris tamen refulsit D. Laurentius, qui totius Congreg. Præfectura ter functus est, diuinæ contemplationi summè deditus, & cæteris omnibus virtutum insignibus cōdecoratus adeo, vt ad eius sanctitatem testandam præter miracula nihil aliud desideraretur: quæ tū post mortem non pauca edidit, vt Philippus II. Rex Hispaniarū sua quadam epistola manu Regia ad Petrum dictæ congreg. tunc Generalem scripta testatus fuit. Cum .n. tempore altercationis inter ipsum Philippum II. & D. Antoniū Priorem de Crato pro successione ad Regnum Lusitaniæ idem D. Laurentius partes D. Antonij sequeretur, ꝙ ab illo in suo monasterio s. Crucis more filiorū Regū Portugalliæ ab infantia fuisset educatus, ab eodem Philippo II. iussus est in Legionensi s. Isidori cœnobio regulariū canonicorū relegari: quod vir Dei maxima cū animi tranquillitate, ob Dei amorem tolerauit. tandem eo vita functo, Rex literas ad Priorem Generalē in hunc modum dedit: *Abbas cœnoby s. Isidori me certiorē fecit, vestrum patrem D. Laurentium tam in illo defunctū miracula agere.* Quod ipsi Generali, & eius canonicis optimam illius vitam à primis annis in religione optimè perspectam habentibus admirationi non fuit. Obijt 12. Calend. Decemb. anno 1583.

Nec reticendus Ven. Anselmus s. Crucis canonicus, vir in omni vita sua inculpatissimus, & cæteris canonicis exemplar omnium virtutū. hic quadam die dum ad altare B. Theotonij humi prostratus sub lampade, quæ ante illud ardebat, oraret, lampas funiculo soluto descendens miraculo in aëre sine fractione, vel olei effusione, ad illius sanctitatē comprobandam stetit. Huic dies sui obitus à Deo fuit reuelatus, quem statim canonicis denuncians, in lectulū se proiecit, petens Ecclesiæ Sacramenta sibi ministrari, quæ canonicis, quòd vires adhuc integras haberet, illi præbere nolentibus, in eadem petitione insistebat: tandemq; omnibus summa cū deuotione perceptis, candelā succensam manu tenens, & Symbolum fidei recitans 9. Calend. Augusti 1557. ad Dominum migrauit.

V. His addendi Domnus Vrbanus, qui in adolescentia consummatus in breui expleuit tempora multa, cui Deus sexdecim dies antequā è vita migraret, diem sui obitus, & horā reuelauit. qui obijt anno 1598. 10. Calend. Febr. D. Blasius, qui cū annos 40. in summa asperitate, & regulæ obseruantia vitam in Religione transegisset, toto tempore vitæ suæ nullum ieiunium siue ex præcepto Ecclesiæ, siue ex instituto Religionis omisit, nunquam diuinū officium prætermisit, præter Vesperas vnius diei, causa vehementis intestini cuiusdā doloris, vt ipse morti proximus retulit. Obijt anno 1571. pridie Calend. Maij. D. Paulus primus professus s. Crucis post reformationem, in omni vita sua vir simplex, & rectus, cuius vitę sanctitas omnium ore est laudata, paupertatis amator adeo, vt nihil indumēti haberet, præter illud solū, quo tegebatur, nec in cella aliquid aliud præter tabulā, in qua B. Mariæ Virginis imago erat depicta. Defunctus est anno 1591. 4. nonas Octob. Domnus quoque Gaspar à Plagis Prior s. Mariæ de Reflorijs apud Limiā, ieiunij, & abstinentiæ amator singularis, & diuini honoris zelator feruentissimus, qui obijt anno 1618. 3. Ianuar. ac tandem vt alios innumeros omittam, D. Antonius à Plagis, cuius sanctæ conuersationis, & singularis eruditionis fama percepta, Paulus V. dum Romæ negotia suæ Religionis ageret, eum Generalem congregationis, & Visitatorem Apostolicum destinauit.

Haec congregatio post reformationem viginti, ac nouem Priores Generales habuit, qui singulo triennio, vt dictum est, canonicè in Generalibus Comitijs eliguntur Dominica 2. post Pascha Resurrectionis, quorum nouissimus, qui nunc præest, ac verè dignus, vt eius memoria illorum Catalogus obsignetur, est Reuerendiss. Pater D. Antonius à Cruce in liberalibus artibus apprimè eruditus, & omnium virtutum laude ornatissimus, qui summa prudentia congregationem moderatur. VI.

Prodierunt ex eadem congregatione viri dignitate cumprimis illustres, ad diuersos Episcopatus, & Archiepiscopatus assumpti. Primus D. Ioannes Peculiaris vnus ex duodecim primis illius fundatoribus Episcopus Portugallensis, & postea Archiepiscopus Bracharensis. 2. D. Godinus primus Prior s. Vincentij Episcopus Lamacensis, & postea Archiepiscopus Bracharensis. 3. D. Stephanus canonicus s. Crucis Archiepiscopus Bracharensis. 4. D. Pelagius Prior s. Vincentij primus Episcopus Elborensis post ipsam ciuitatem à Saracenis recuperatā. 5. D. Sesnādus canonicus monasterij Villæ bonæ Episcopus Portugallensis, & martyr. 6. D. Michaël canonicus Colimbricensis Episcopus Colimbricensis. 7. D. Petrus Rabaldi canonicus s. Crucis Episcopus Portugallensis. 8. D. Petrus Seguin canonicus s. Crucis Episcopus Auriensis. 9. D. Menendus canonicus s. Crucis Episcopus Oxoniensis. 10. D. Gudinus canonicus s. Crucis Episcopus Lamacensis. 11. D. Ioannes canonicus s. Crucis Episcopus Sabiensis, Legatus Apostolicus in Regno Lusitaniæ, & S.R.E. Cardinalis, qui Ecclesiam s. Crucis consecrauit. 12. D. Rodericus canonicus s. Crucis Aegitanensis. 13. D. Aegeas Pelagij canonicus s. Crucis Episcopus Lamacensis. 14. D. Nicolaus canonicus s. Vincentij Episcopus Visiensis. 15. D. Stephanus Petri canonicus s. Vincentij Episcopus Talæ, & capellanus Summi Pontificis. 16. D. Didacus Ortiz Prior sancti Vincentij Episcopus insulæ sancti Thomæ, & postea Visiensis, qui fuerat Ioannis Tertij Regis Magister, & Colimbricensis Academiæ Cathedraticus. 17. D. Stephanus Episcopus de Follia. 18. D. Nonius Prior sancti Vincentij Episcopus Tingitanensis. 19. D. Ioannes Galicao canonicus sanctæ Crucis Episcopus Colim-

limbriæ postea Archiepiscopus Bracharensis. 20. D. Petrus canonicus sanctæ Crucis Episcopus de Guarda.

VII. Tandem habuit semper hæc congregatio, & in præsentiarum habet viros in omni scientiarũ genere versatissimos, quorum multi Doctores graduati fuerunt in Academia Colimbricensi, quorum nonnulli varia opuscula eruditionis plena in lucem ediderunt. Horum vnus nostro seculo præcipuus, & præstantissimus fuit D. Petrus à Figueyro, qui ob exactissimam linguarum Latinæ, Græcæ, Chaldaicæ, Arabicæ, & præcipuè Hebraicæ cognomento Hebraicus est nominatus, subtilissimus diuinarum Scripturarum indagator, & explanator, & eximiæ vir sanctitatis, cuius fama per totam Lusitaniam euulgata, cum ad aures Philippi Regis peruenisset, eiq; primam cathedram sacræ paginæ in Colimbricensi Academia obtulisset, ille ob humilitatem, & clausuram, quam profitebatur, seruandam, humiliter recusauit. Scripsit super Hieremiæ Lamentationes volumen vnum, item super totum Hieremiam, & nonnulla capita Isaiæ, & super viginti quatuor priores Psalmos tomum alterum. tertium quoque in duodecim Prophetas minores, quæ Lugduni recens edita vidi, & ex parte legi. quartum contra Iudæos edendum. quintum in Logicam Aristotelis, quod similiter in lucem proximè edendum ab illius congregationis canonicis accepi.

Caput sexagesimumsecundum.

De Congregatione Belgica S. Nicolai de Aroasia.

I. Congregatio Aroasiensis à loco Aroasia prope oppidum Bapalma in Artesia, vbi est monasterium s. Nicolai, quod illius est caput, sic denominata suam fundationem, seu institutionem debet duobus lanctissimis, & religiosissimis viris Cononi, & Heldemalo, vt autor est continuator Sigiberti sub anno 1114. & ex illo Aubertus Miræus de Collegijs canonicorum Regularium cap. 10. & 46. Hi namq; Religiosissimi viri cum aliquando vitam solitariam siue Eremiticam duxissent, anno Domini 1097. monasterium Aroasiense sub institutione canonica, & B. Augustini Regula fundauerunt, & quidem tali, ac tanta regularis vitæ districtione, & obseruantia, vt breui ex vno Collegio in numerosam congregationem multorum Cœnobiorum excreuerint, quorum aliqua prius fundata sese in illius sodalitium addiderunt, & subdiderunt: alia verò sub eiusdem Aroasiensis cęnobij institutione denuo erecta, quorum numerus teste eodem Miræo, & Ioanne Molano in Natalibus Sanctorum Belgij, die 4. Maij, erat olim octo supra viginti Abbatiarum videlicet

Primum Monasterium ipsum S. Nicolai Aroasiense, quod totius congregationis erat caput.

Secundum B. Mariæ Henniacense, siue S. Martini de Henniaco.

Tertium B. Mariæ Boloniense anno 1159. fundatum. Verum anno 1544. ab Henrico VIII. Rege Anglorum vastatum.

Quartum S. Eligij fontis in Caluiaco, alias à Caluiato, Gallicè Chanij.

Quintum S. Marci siue Nicolai in Pratis iuxta Tornacum.

Sextum S. Calisti Cisoniense anno 838. à sancto Euerardo comite fundatum.

Septimum S. Ioannis Baptistæ iuxta Chocques Artesiæ pagum in agro Bethuniensi.

Octauum S. Mariæ de Bello loco, quod à monasterio iuxta Chocques originem suam habet.

Nonum S. Mariæ Zunebecanum, quod an. 1578. per tumultus bellicos fuit euersum.

10. S. Mariæ à Castricijs.

11. S. Ioannis Baptistæ Valentianis in Hannonia, quod à monasterio S. Crispini in Cauea apud Suessiones originem traxit anno 1112.

12. S. Bartholomæi apud Brugas, Quercetanũ nuncupatum, quod originem traxit à monasterio s. Marci siue s. Nicolai in Pratis apud Tornaeum anno 1050.

13. Bethlehemiticum in Alemannia.

14. S. Patricij in Hybernia, forte illud, quod s. Laurentius Dublinensis Archiepiscopus constituit in eadem Ciuitate, ex Surio tom. 6. ad diem 14. Nouembris.

15. S. Mariæ in Nemore nunc Guiseauilla, vel Riuouilla nuncupatum.

16. S. Crispini in Cauea apud Suessiones.

17. S. Vlmari Boloniense in Gallijs, quod Henricus VIII. Rex Anglorum euertit.

18. S. Leodegarij apud Suessiones.

19. S. Amandi Mareolense à sancta Bertilia virgine fundatum.

20. Monasteriũ, q à Claro fageto nuncupatur.

21. Sanctorum Petri, & Pauli Varnestunense vulgo Vuarnelton.

22. Castellionense, quod originem habet à monasterio B. Mariæ in Nemore.

23. Monasterium à Dondelliauilla, siue à Dondeuilla nuncupatum.

24. S. Mariæ de Sagano in Silesia in diœcesi Vratilauiensi, cuius Abbas nomine Alardus notatur in Catalogo defunctorũ monasterij Aroasiensis.

25. s. Christophori Fanopiense apud Insulas Flandriæ Vrbem, anno 1039. fundatum.

26. s. Mariæ, & s. Huberti in Atrio alias ab Alteriaco in Vosago.

27. Dulcis Vallis prope Midelburgum in Flandria, quod à monasterio s. Bartholomæi Brugensi initium habuit anno 1215. ex Meyero, quod anno 1578. dirutum fuit per tumultus bellicos.

Vigesimum octauum monasterium ad meam notitiam non peruenit. & hæc monasteria penè omnia nostra etiam tempestate supersunt, partim in Belgio, partim in Gallijs. Cæterùm illorum

vnio in vnum corpus congregationis sub vno capite iam multis ab hinc annis soluta est: vnde nec Generale Capitulum iuxta morem caeterarum congregationum celebrare amplius consueuerunt.

II. PRæstat verò ad illius exactam canonicæ vitæ disciplinam commendandam, Illustriss. Cardinalis Iacobi de Vitriaco testimonium hoc loco ponere, quod ille profert in sua historia Occidentali cap. 23. *Sunt*, inquit, *alij Regulares Canonici, qui de Aroasia nuncupantur, eo quod prima huius institutionis Abbatia, quæ caput est omnium aliarum, sic vocetur, in diœcesi Attrebatensi sita. Hi siquidem fundamentum Regulæ B. Augustini retinentes, vt carnem suam cum vitijs, & concupiscentijs arctiùs crucifigerent, carnes à refectorio suo subtraxerunt, camisijs insuper non vtuntur, sed cum tunicis laneis nocte in dormitorio suo quiescunt. Quasdam etiam alias institutiones necessarias, & honestas supra prædictum fundamentum prudenter ædificantes, contra imminentia pericula sibi præcauentes addiderunt. Et quoniam nihil magis virtutem Religionis conseruat, vbi plures sunt Congregationes, & Conuentus, quàm respectus ad vnum Superiorem, qui diuersa sub se membra regit, & continet quasi summum, & supremum caput, semel in anno sub primo, & principali Abbate Generale Concilium celebraturi conueniunt, vt omnes vnanimiter huius Ordinis Abbates, secundum quod religioni viderint expedire corrigant corrigenda, resecent superflua, instituant, & addant; quæ fuerint superaddenda, vel secundum temporum, aut rerum mutationem, quæ fuerint commutanda commutent, & nouis superuenientibus ita vetera reijciantur, quòd vetustissima veterum, prima scilicet antiquorum Patrum instituta firmiter, & inuariabiliter obseruentur. Principalis siquidem Abbas filias suas, inferiores scilicet Abbatias per se, vel per viros idoneos studiosè visitando, quantum religioni subministret fulcimentum, ne per negligentiâ defluat, vel per dissolutionem status Religionis eneruatus corruat, ex his liquet Conuentibus, & Congregationibus, quæ ex vno tantum Abbate pendentes, & vni soli Superiori intendentes, cum corruente plerunque corruunt, cum non habeant, vnde aliàs fulciantur. Væ siquidem soli: quia si ceciderit, non habet subleuantem. funiculus autem multiplex non facilè rumpitur, frater enim fratrem adiuuans est quasi ciuitas munita. Si autem corrupto capite ad Prælatos seculares recurrerint, Styllam fugientes, frequenter Carybdim incurrerunt, & fugientes arma ferrea in arcum æreum inciderunt. Quidam enim Ecclesiarum Prælati regularium dissensionibus tantò magis exultant quantò velut in aqua turbata copiosorem reperientes piscationem, ab altera vel vtraque parte hac occasione pecuniam emungere non formidant. Quod si fortè iustos, & timoratos inuenerint Prælatos, qui ab omni munere manus excutientes eorum partes intercedente pecunia fouere renuerint, tandem facta ad Dominum Papam appellatione, discurrendi, & euagandi materiam libenter inueniunt, & inutilibus expensis ex vtraque parte miserabilem domum eorum obligantes, redditus copiosos, & amplas plerunque consumunt possessiones.*

POrro ipse Cono, siue Cuno alter ex primis autoribus dictæ cõgregationis à Paschali II. S.R.E. Cardinalis Episcopus Prænestinus creatus, & in partibus Oriẽtalibus nomine Sedis Apostolicæ Legatus, multa viriliter tum ibidem, tum in Occidentẽ reuersus in multis Ciuitatibus gessit pro defensione Sedis Apostolicæ contra Henricum IV. Imperatorem, quibus nomen æternum sibi comparauit, quæ pluribus prosequuntur Continuator Sigiberti sub anno 1114. & Cardinalis Baronius tom. 12. sub anno 1111. & 1114. & alibi, licet dicat illum assumptum ex professione Eremitica, quod verum non est immediate. hunc per errorem nonnulli vocant Corradum.

Tandẽ, huius congregationis meminit Innoc. III. in epist. ad Episcopum Lebussensem lib. 2. pag. 305.

Caput sexagesimumtertium.

De Capitulo, siue Congregatione Belgica Vuindesimensi nuncupata.

QVo tempore per reformationem Frigdionariam congregatio Lateranensis, & totus ordo canonicorum regularium in Italia fuit collectus, & instauratus, eodem in Belgio, immo per vtranque Germaniam inferiorem, & superiorem reparatus est per fundationem præclarissimæ congregationis Vuindesimensis nuncupatæ, per quam Deo adiuuante, non solùm multa Collegia canonicorum regularium secundum formam veteris Instituti sunt erecta, sed etiam complura ex vetustioribus, quæ disciplina canonica relaxata casum minabantur, ad pristinam obseruantiam sunt restituta, quæ cum maximo diuini cultus incremento, & animarum profectu, & populorum ædificatione pluribus in locis nunc florent. Huius congregationis primordia, & autores, ac etiam progressus, & viros illustres latè describit Ioannes Buschius (hunc per errorem Arnoldum Trichemius appellauit) in suo Chronico Capituli Vuindesimensis duobus libris digesto, & nuper edito Antuerpiæ, ex quo, quæ hic per summam, siue per compendium subijciemus, fideliter deprompsimus. I.

Fuit in oppido Dauentriæ Traiectensis diœcesis Diaconus valdè celebris, religiosus, & doctus, & zelator feruentissimus salutis animarum, nomine Gerardus, Groot vulgo appellatus, qui virtute, & sanctitate magni cognomen veriùs, & rationabiliùs assecutus est, quàm illud quiuis alius ambitione quæsiuerit. Hic zelo diuini honoris, & salutis proximorum vehementer accensus, cum esset in vita spirituali apprimè doctus, & exercitatus, hoc vnum Deo dante firmiter animo statuit, non solum sibi ipsi vacare, verùm etiam aliorum salu-

salutem omnibus, quibus posset modis, præsertim per diuini Verbi prædicationem procurate. Quam ob causam in Ecclesia Traiectensi militiæ clericali primò initiatus, & deinde per gradus singulos vsque ad Diaconatum ascendens, plenariam licentiam, & potestatem prædicandi Verbum Dei publicè in omnibus ciuitatibus, oppidis, & villis Traiectensis diœcesis ab ipso Traiectensi Episcopo impetrauit: quia obtenta, illud munus prædicationis cum tanto spiritus ardore per omnes illas regiones cœpit exercere, vt breui complures à via iniquitatis auersos in viam salutis dirigeret, & à seculi vanitatibus abstractos, ad rerum secularium contemptum, & ad cœlestem vitam in terris agendam perduceret. Inter alia huius sancti viri præclarè gesta hoc fuit præclarissimum, nec silentio tegendum, quod Conuentum clericorum Dauentriæ collegit, qui sanctorum Patrum libris exscribendis (eo quippe tempore artis impressoriæ vsus nondum extabat) & ad fidem exemplarium verorum corrigendis operam nauarent, inter quos fuit vnus deuotus vir D. Florentius Radiuini Dauentriæ Vicarius, & ipse ad meliorem frugem prædicationibus Gerardi magni conuersus, cuius potissimum suasionibus, ijdem clerici vitam communem inter se statuerunt, eodem Magistro Gerardo probante, quam postea tempore non modico summa cum laude tenuerunt; immo verò recogitantes apud se, communem vitam esse viam ad eam vitæ perfectionem assequendam, quæ vigebat in primitiua Ecclesia, quæque summopere laudatur in Actis Apostolorum, illud vitæ communis institutū perpetuo tenere sub obedientia eiusdem Domini Florentij, excepta solemni professione votorum, communi decreto firmauerūt, victum, vestitum, & cætera necessaria labore manuum in communi procurantes. Quod in causa fuit, vt exinde etiam mutua charitate maiori affectu se inuicem diligere inciperent, & plures non solùm clericos, verùm etiam laicos contempta huius seculi fœlicitate ad idem vitæ genus verbo, & exemplo traherent, & seipsos vitæ Apostolicæ, & perfectionis Euangelicæ exemplaria monstrantes, multarum congregationum virorum, ac etiam fœminarum per Belgium, & Alemanniam initia ponerent.

II. Cum autem præfatus vir Venerabilis Gerardus animaduerteret, illud vitæ genus, quod sub nullo instituto Regulari à Sede Apostolica probato esset fundatum, diu subsistere non posse, maximè quòd infensos sibi haberet nonnullos ex ordinibus mendicantium (ex quibus vnum nomine fratrem Bartholomæum Dordracensem, qui in publicis concionibus de eiusmodi vitæ instituto fuerat oblocutus, & obloquendo doctrinas erroneas addiderat, idem Gerardus in Curia Traiectensi Hæreseos conuicit) tanquam pius parer, ac prouidus, vt filijs benè consuleret, morte instante aliquem ordinem ex approbatis assumere suasit. Interrogatus verò, quemnam potissimum assumere deberent, an Cartusianorum, an Cistercienśiū, quos penè solos in illis regionibus reformatos intelligebant, respondit, non hos assumatis, quia graues sunt, nec cunctis hominibus portabiles: Ordinem verò canonicorum Regulariū laxiori vitæ inseruiētem omnibus penè Deo in Religione seruire volentibus bene cōgruentem, in loco, quem Dominus elegerit, quantocius assumere debetis: quia non multum a vestra iam deuota conuersatione videtur discrepare, nisi quòd in illo professi seruant ex professione, & voto, vos sine voto seruatis charitatem, & tria vota substantialia. Gestetat ipse animo propositum monasterium ædificandi, secundum institutum canonicorum Regularium, adductus potissimum exemplo venerabilis, & sancti viri Domini Ioannis Rusbrochij primi Prioris monasterij Vallis viridis apud Bruxellam, & clericorum sanctissimè in eodem monasterio conuersantium, quos cum in Brabantia personaliter visitasset, illorū viuendi forma mirificè oblectatus, eam sibi, ac suis imitandam proposuerat, vt in illius vita Ven. Thomas de Kempis cap. 15. notauit: sed cum pro loco religioni, & Cœnobio fundando apto diligenter instaret, mortalitate præuentus non potuit perficere, quod optauit. His dictis eundē D. Florentium artium magistrum, & in Ecclesia Dauentriensi Vicarium, virum valde pium, & religiosum illis in Rectorem præfecit, & vt partem loco suo honorandum dimisit, ac mutua dilectione illis commendata, in Domino obdormiuit: Cuius vitam, & res præclarè gestas Venerabilis Dei sacerdos Thomas de Kempis dictæ congregationis canonicus longa narratione est prosecutus. Nos solùm referemus epitaphium eidem inscriptum à Magistro Vuilelmo Doctore, & Cantore Parisiensi, & Leodiensis Ecclesiæ in Brabantia Archidiacono, quod eiusmodi est.

Sacræ recordationis Magister Gerardus dictus Magnus fœliciter migrauit ad Dominum. & verè Magnus, quoniam in omnibus scientijs liberalibus, naturalibus, moralibus, ciuilibus, canonicis, & Theologicis nulli erat secundus in orbe: erat enim tantæ sanctitatis, & exemplar in mortificatione carnis, in abnegatione temporalium, & contempta mundi, in fraterna charitate ad omnes, in desiderio salutis animarum, in efficacia prædicationis, in reprobatione, & detestatione vitiorum, in opponendo se hæreticis, in persequendo secundum iura Canonica concubinarios, in conuertendo ad vitam spiritualem viros, ac mulieres prius secundum seculum viuentes, in fidelitate ad Dominum nostrum Vrbanum VI. quòd multa millia personarum testificantur de credulitate, quod credunt, eum non minorem fuisse in dictis virtutibus, quàm in antedictis scientijs. Hæc Doctor prædictus, quæ referuntur in Chronico Capituli Vuindesimensis lib. 1. cap. 5. ad finem.

Defuncto itaque prædicto Venerabili Gerardo ipse Dominus Florentius cum cæteris clericis prædictæ congregationis de monasterio secundum consilium ipsius magni Gerardi erigendo sedulo cogitare, & inter se consulere cœperunt, & tandem post longam consultationem rebus hinc III.

inde ponderatis locum opportunum nacti prope Zuuollam Vuindesimensem nuncupatum, obtento etiam à Vuilelmo Geldriæ Duce, necnon ab Episcopo Traiectensi consensu cum speciali facultate, monasterium pro congregatione canonicorum in eo statuenda construere cœperunt, in quodam allodio, quod ciuis prædiues Bertholdus Tenhaue ad eundem effectum illis donauit: & ita ex eo loco Capitulum Vuindesimense cum tota congregatione est denominatum. Currebat annus nostræ salutis 1386. cum illud monasterium cœpit ædificari, ad quod perficiendum missi sunt ex Dauentria sex fratres de dicta Domini Florentij congregatione; quod opus multi viri pij, & fœminæ religiosæ, collata pecuniarum quantitate non modica, ex animo adiuuerunt. vnde factum est, vt sequenti anno, videlicet 1387. absolutum per Dominum Hubertem Ippusensem Episcopum Reuerendissimi Domini Florentij Traiectensis Episcopi suffraganeum consecratum fuerit in honorem sanctissimæ Dei Genitricis, & Beatissimi Patris Augustini. Quinimmo peracta consecratione, sex de illis fratribus Dauentriensibus, qui priùs ea de causa in monasterio canonicorum Regularium in Emsteim sub fratre Simone Præposito Regulam, institutū, cæremoniasq; canonicorum Regularium optimè didicerant, statim per manum eiusdem Domini suffraganei Episcopi Traiectensis illius vice, ac nomine canonicorum Regularium habitum susceperunt, & solemnè professionem emiserunt, quorum vnus in Rectorem ab eodem Suffraganeo illis datus est, donec ipsi de Prælato canonicè eligendo prouiderent. Et hæc fuerunt huius amplissimæ congregationis exordia, humilia secundum seculum, sed alta secundū Deum, in humilitate, & paupertate profunda, & vitæ asperitate constituta.

Caput sexagesimumquartum.

Catalogus Monasteriorum Congregationis Vuindesimensis tam mulierum, quàm virorum recensetur.

I. Post fundationem, & institutionem supradicti Capituli Vuindesimensis cœpit statim nouella plantatio per famam optimæ conuersationis, odorem suauissimum circunquaque diffundere, ac inde propagines longè, latèq; distendere, & in congregationem amplissimā tum virorum, tum etiam sacrarum virginum paulatim augeri. nam vt ex prædicto Chronico Ioannis Buschij, & ex altero Ven. Thomæ de Kempis, & ex Capituli eiusdem Vuindesimensis Catalogo, vna cū illius constitutionibus Traiecti edito an. 1552. colligi potest, hæc congregatio ante aliquot annos in Belgio, & per vtramque Germaniam centum, & viginti monasteria canonicorum perstringebat, excepti monasterijs Sanctimonialium. Nunc post deuastationes, quas vel causa bellorum, vel ab hæreticis passa est, octoginta circiter possidet, quæ nos sparsim in descriptionibus monasteriorum Belgij, ac Germaniæ recensuimus. Quorum Catalogum ex Auberto Miræo acceptum, qui illum ex prædictis Chronicis collegit, iterum repetemus.

Primum igitur dictæ congregationis monasterium, quod cæterorum omnium est caput, est ipsum monasterium sanctæ Mariæ Vuindesimense prope oppidum Zuuollam, tertio ab vrbe Dauentria milliario ad flumen Isalam in cliuo, fundatum anno 1387.

Secundum Beatæ Mariæ Nussiense in Diœcesi Coloniensi, quod ideo secundo loco ponitur in catalogo dictæ congregationis, quia illud erat caput peculiaris duodecim monasteriorum, quæ se Capitulo Vuindesimensi in vnum corpus, & in vnā congregationem vniuerunt circa annum Domini 1430 ex 1. lib. Chronici Vuindesimensis cap. 44. antequem annum Capitulum Vuindesimense alia plura monasteria obtinebat.

Tertium Viridis vallis, quod ante ipsum Vuindesimense fuit fundatum propè Bruxellam secundo lapide anno 1349. sed postea eidē Capitulo Vuindesimensi vnitum.

Quartum Beatæ Mariæ in Bethlehem in oppido Zuuollensi prope Dauentriam.

Quintum S. Pauli in Rubea valle prope Bruxellas anno 1373. fundatum.

Sextum S. Mariæ, & duodecim Apostolorum in vrbe Vltraiectensi, quod dicitur ad Regulares.

Septimum S. Saluatoris in Eemstheym prope Dordracum anno 1382. exstructum à Rainaldo Minebodio ciue Dordracense.

Octauum B. Mariæ ad septem fontes prope Bruxellam fundatum anno 1388. per Aegidium Bredeiquium primum eius loci Priorem.

Nonum fons B. Mariæ prope Arnhemum Geldriæ oppidum Diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Ruremundensis. fundator Dux Iuliacēsis an. 1392.

10 Monasterium sancti Ioannis Euangelistæ prope Ambsterlodamum, nunc in Heglo prope Alcmariam Hollandiæ oppidum Diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Harlemensis. fundatum anno 1394.

11 Monasterium B. Mariæ in Noerthoern. in Vuestphalia diœcesis Monasteriensis.

12 Monasterium B. Mariæ in Corsendonca prope Turnhoutum Campaniæ Brabantiæ municipium diœcesis olim Cameracensis, nunc Antuerpiensis. fundatum anno 1393.

13 Mons S. Agnetis prope Zuuollam diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Dauentriensis.

14 Monasterium B. Mariæ in Valle Angelorū in Leydendorp in Hollandia diœcesis olim Vltraiectensis. fundatum anno 1398.

15 Monasterium B. Elizabethæ prope Brielam Hollandiæ oppidum diœcesis Vltraiectensis. fundator Hugo Henstitius anno 1406.

16. Mo-

16 Monasterium beatæ Mariæ in Goes donck propè Goch in Geldria diœcesis olim Coloniensis, nunc Ruremundensis.floret.

17 Monasterium beatæ Mariæ in Nouiomago Gelriæ oppido diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Ruremundensis.

18 Monasterium Visitationis beatæ Marię propè Harlemum Hollandiæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis,nunc Harlemensis. anno 1407. inchoatum.

19 Monasterium sancti Saluatoris in Thabor propè Snecam Frisiæ Occidentalis oppidum diœcesis olim Vltraiectensis,nunc Leouardiensis, anno 1406.

20 Monasterium beatæ Marię in Bethlehē propè Louanium Brabantiæ oppidum diœcesis olim Leodiensis,nunc Machliniensis.1408.

21 Monasterium sancti Meynulphi Confessoris in Bodicken diœcesis Paderbornensis floret. Fundauit Gulielmus Episcopus Padebornensis. 1409.

22 Stagnum beati Petri Apostoli propè Bomeliam Gelriæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Syluiducensis. Fundatum à Domina in Brackel anno 1407.

23 Monasterium beatæ Mariæ in Romersuuaël Zelandiæ oppido diœcesis olim Vltraiectensis,nūc Middelburgensis.

24 Thronus beatæ Mariæ propè Harentaliam oppidum, & Grobbendonch Brabantiæ pagum diœcesis olim Cameracensis,nunc Antuerpiensis. 1414.

25 Mōnasterium sancti Ioannis Baptistæ in Vrbe Aquisgranensi diœcesis Leodiensis.floret.

26 Monasterium beatæ Mariæ in Bircket propè Amersfordiam,nunc Curia beatę Marię in Amersfordia diœcesis Vltraiectensis oppido.

27 Vallis Pacis propè Vltraiectum,nunc monasterium sancti Ioannis in Amersfordia diœcesis Vltraiectensis. Vnitum anno 1417.

28 Monasterium Vallis beatæ Mariæ, aliàs Elzeghem propè Aldenardam Flandriæ oppidum diœcesis Tornacensis. Fundatum anno 1418.

29 Monasterium beatæ Mariæ in Dumo propè Endouiam Brabātiæ oppidum diœcesis olim Leodiensis, nūc Syluiducensis, hodie in Vrbe Syluiducensi situm. Cœpit anno 1419.vnitum: 1421.

30 Cāpus beatæ Marię in Frisia Orientali propè Ezinghen diœcesis Bremensis.

31 Mons beatæ Mariæ in Bodinghen propè Zyberch in Ducatu Montensi diœcesis Coloniensis. floret.

32 Monasterium sancti Saluatoris in Euuich propè Attendoren diœcesis Coloniensis.floret.

33 Monasterium Passionis Christi,& beatæ Mariæ in oppido Tungrensi diœcesis Leodiensis cœpit anno 1424.

34 Monasterium beatæ Mariæ in Vuittemberga Saxoniæ oppido diœcesis Hildesimensis.

35 Monasterium sancti Martini in Lunenkercke, nunc Aclum in Frisia Orientali propè Herlinghen diœcesis olim Vltraiectensis.

36 Monasterium beatæ Mariæ in Sion propè Beuerteyck in Hollandia, diœcesis olim Vltraiectensis.

37 Monasterium beatæ Marię in Ryckemberch in Saxonia diœcesis Hildesimensis.

38 Vallis beatę Elizabeth propè Ruremundam Gelriæ oppidum diœcesis olim Leodiensis, nunc Ruremundensis.floret.

39 Monasterium beatæ Elizabethæ bonorum puerorum in Vrbe Leodiensi diœcesis eiusdem. floret.

40 Monasterium beatæ Marię in Nazareth propè Bredeuoerr, diœcesis Monasteriensis.

41 Monasterium beatæ Mariæ in Aningen in Frisia, diœcesis olim Vltraiectensis.

42 Monasterium sancti Bartholomæi in Zulta iuxta Hildesem diœcesis Hildesemensis floret. Ad alteram Vrbis Hildesemensis partem floret,hodieq; Cartusia.

43 Monasterium beatę Mariæ in Hertzenhagen iuxta Francofurtum, diœcesis Moguntinensis.

44 Monasterium beatæ Mariæ in Mello iuxta Gandauum in Flandriæ Comitatu, diœcesis olim Cameracensis,nunc Gandauensis.floret.

45 Monasterium sancti Dionysij in Molembecke,diœcesis Mindensis.

46 Hortus beatæ Mariæ Virginis iuxta Vuormatiam, diœcesis Vuormatiensis.

47 Buscum Domini Isaac iuxta Niuellam Brabantiæ oppidum,diœcesis olim Cameracensis, nūc Namurcensis floret. ann.1416.fundatum.

48 Monasterium beatæ Mariæ,& Ioannis Euangelistæ iuxta Seghenberch in Holsatia diœcesis Lubecensis.

49 Monasterium sancti Hieronymi in Ruremunda Gelriæ oppido,diœcesis olim Leodiensis, nunc Ruremundensis. est nunc collegium Societatis Iesu. Canonici cathedrales habent annuos redditus monasterij.

50 Monasterium sancti Petri Apostoli in Hegene in Comitatu Lingensi, diœcesis Vuormatiensis.

51 Monasterium beatæ Mariæ in Insula propè Confluentiam, diœcesis Treuerensis.

52 Monasterium beatæ Mariæ in Sylo propè Emdam in Frisia Orientali, diœcesis olim Monasteriensis.

53 Monasterium sancti Antonij Confessoris in Albergen in Tuenta, diœcesis olim Vltraiectensis.

54 Monasterium sancti Nicolai in Bergum propè Leouardiam, diœcesis Vltraiectensis, nunc Leouardiensis.

55 Monasterium Corporis Christi in Vrbe Coloniensi diœcesis eiusdem.floret.

56 Monasterium sancti Petri in Daelem, diœcesis Badebornensis floret.

57 Monasterium sancti Viti propè Naerden Hollandiæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Harlemensis.

58 Monasterium sancti Nicolai in Trutenhusen

diœcesis Argentinensis. Fundatum à nobili Familia Lanspergiorum, qui hodie illud sibi vindicant.

59 Monasterium sancti Pancratij in Hamersleue diœcesis Halberstadensis, floret.

60 Monasterium sancti Spiritus in Uden, siue Vallis gratiæ in Ducatu Cliuiæ diœcesis Coloniensis, floret.

61 Monasterium s. Ioannis Baptistæ in Rebdorp diœcesis Eistetensis floret.

62 Monasterium sancti Hieronymi propè Leidam Hollandiæ oppidum diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Harlemensis.

63 Monasterium sanctæ Mariæ Virginis in Clusa, diœcesi, Treuerensis, floret.

64 Monasterium sancti Martini in Vrbe Louaniensi diœcesis olim Leodiensis, nunc Machliensis anno 1447. vnitum.

65 Monasterium sancti Irenæi Martyris in Marbach, diœcesis Basileensis ad Rhenum fluuium ex opposito Brisgoiæ oppidi floret.

66 Monasterium beatæ Mariæ in Bircling diœcesis Herbipolensis.

67 Monasterium sancti Leonardi in Vrbe Basilea, diœcesis eiusdem.

68 Monasterium Rosæ Vallis B. Mariæ in Hasca, in Frisia Occidentali diœcesis olim Vltraiectinæ.

69 Monasterium beatæ Christinæ in Hirdeuuille, diœcesis Argentinensis.

70 Monasterium sancti Ioannis Baptistæ in Volkerdinckusen, diœcesis Padebornensis.

71 Monasterium beatæ Mariæ Magdalenæ in Maiori Franckendael diœcesis Vuormatiensis. Ex hoc monasterio factum est oppidum Frankendael à Caluinistis è Belgio profugis, permittente Comite Palatino Rheni.

72 Monasterium beatæ Mariæ Virginis in Suauenheim, diœcesis Moguntinæ.

73 Monasterium in Rauensberghen, diœcesis Moguntinæ.

74 Monasterium beatæ Mariæ in Atena propè Stralen Gelriæ oppidum, diœcesis Coloniensis, nūc Ruremundensis, floret.

75 Monasterium sancti Martini iuxta oppidum Turicense, diœcesis Constantiensis.

76 Monasterium Corporis Christi in Bloemenberch, diœcesis Padebornensis.

77 Monasterium sancti Martini in Zindelfinghen, diœcesis Constantiensis.

78 Monasterium beatæ Mariæ Montisfagorum vulgo Berenherch, diœcesis Constantiensis.

79 Monasterium sancti Laurentij in Hissa propè Sarburch, diœcesis Metensis.

80 Monasterium beatæ Mariæ in Bardersholm in Holsatia diœcesis Bremensis.

81 Monasterium sancti Ioannis Baptistæ in Merkeshusen in Hassia, diœcesis Moguntinæ.

82 Monasterium sancti Georgij martyris in Sābeco, diœcesis Ratisponensis.

83 Mons beatæ Mariæ propè fluuium Iasonis, diœcesis Caminensis.

Cœnobia Monialium Capituli Vuindesimensis.

Primum monasterium Campi beatæ Mariæ in Vrbe Amsterlodamensi in Hollandia, diœcesis olim Vltraiectensis.

Secundum monasterium Vallis sanctæ Barbaræ in Thenis oppido Brabantiæ, diœcesis olim Leodiensis, nunc Mechliniensis.

Tertium monasterium beatæ Mariæ, & sanctæ Agnetis in Diepenvene propè Dauentriam diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Dauentriensis.

Quartum monasterium beatæ Mariæ in Redinchem propè Vuageningam in Ducatu Geldriæ, diœcesis Vltraiectensis.

Quintum monasterium sancti Ioannis Baptistæ in Bronopia propè Campos oppidum, diœcesis olim Vltraiectensis, nunc Leouardiensis.

Sextum Vallis Angelorum in Bonna oppido, diœcesis Coloniensis, floret.

Septimum monasterium Hierusalem in Vrbe Vltraiectensi eiusdem diœcesis.

Octauum monasterium sanctæ Agnetis in Dordraco Hollandiæ oppido, diœcesis Vltraiectensis.

Nonum monasterium beatæ Mariæ in Bethania propè Machliniam diœcesis olim Cameracensis, nunc Machliniensis, floret.

10 Monasterium beatæ Mariæ in Bethania propè Arnhemum Gelriæ oppidum, diœcesis Vltraiectensis.

11 Monasterium beatæ Mariæ in Vrbe Gandensi, diœcesis olim Tornacensis, nunc Gandensis, floret.

12 Monasterium beatæ Mariæ in Facons, siue Facons in Vrbe Antuerpia, diœcesis olim Cameracensis, nunc Antuerpiensis.

13 Monasterium beatæ Mariæ in Neomago Gelriæ oppido, diœcesis olim Coloniensis, nunc Ruremundensis, est nunc valetudinarium, seu nocosomium.

14 Domus Præsentationis beatæ Mariæ Virginis fundata in Oostmall, translata in Antuerpiam, eiusdemq; diœcesis.

Hactenus ex Ordinario Capituli Vuindesimensis supra citato.

Est & monasterium Virginum Regularium in Oostmal Brabantiæ pago diœcesis Antuerpiensis.

Cæterum canonici Regulares Capituli Vuindesimensis proprium habent Breuiarium ad horas canonicas legendas, ac cantandas, Louanij anno 1546. excusum.

Fuit itaque olim longè celeberrima, atque amplissima congregatio Vuindesimensis, sed quæ plurima post hæreses in Germania, ac Belgio enatas monasteria amisit.

Caput

Caput sexagesimumquintum.

De Viris Illustribus, qui floruerunt in eadem Congregatione Vuindesimensi.

I. Loruit hæc congregatio multis viris eximijs sanctitate, & doctrina illustribus, & per Dei gratiam in præsentiarum floret, cuius Angelicam in terris conuersationem sibi futuram gratissimam ante illius fũdationem certissimis indicijs Deus ipse monstrauit. scribit .n. autor Chronici Vuindesimẽsis lib. 1. c. 7. quod sæpè in loco illo, vbi nunc Chorus, & Ecclesia & totus claustri ambitus in Vuindesẽ sunt constructi, dealbatorum virorum Angelicæ visiones ab vtriusque sexus colonis Villæ de Vuindesem frequenter visæ sunt, & auditæ laudes Deo concinnentes, processiones peragentes, mirisq; modis Ecclesię Dei militantis ritum, iubilumq; præferentes, & simili etiam modo in alijs locis Ordinis, & Capituli Vuindesimensis, vt B. Mariæ propè Horn. & montis sanctæ Agnetis, & in Nazareth Vuestphaliæ ante primam ipsorum fundationem dealbatorum virorum apparatus nonnunquam cum multo lumine, sonitu nolarum, tinnitu cymbalorum auditi, & visi referuntur, vulgaribus eorum incolis veritati testimonium perhibentibus, cultum diuinum, & Ecclesiasticum præsignantes officium, sacramentorumq; ministeria perpetuis ibi futuris temporibus à fidelibus peragenda.

Nec illud silentio tegendum, quod de monasterio Rubeæ Vallis, & de canonicis eiusdem loci R. admodum Pater, & de nostro ordine optimè meritus Heribertus Rosuueidus in epistola liminari ad Chronicon Vuindesimense scribit: *Sanctitatis eluxere specimina in Ioanne, cui à sapientia cognomen erat, qui ita ardentes ad Deum preces effundebat, vt immensum sepè lumen circa caput eius fulgere visum sit, Ioannes Gielemannus puerulum gestasse à Ioanne Duyc, qui ei sacris operanti ministrabat, conspectus est. Tanta quoq; pietate rẽ diuinam faciebat Gulielmus Broeckius tertius Prior, vt Cameracensis Antistes sæpius se Bruxellis subtraheret, vt in Rubea Valle viri sancti sacrificio interesset, & à tam sancto fonte pietatis fluenta in suam familiam deriuaret. Vuinandus etiam coquus prophetiæ gratia donatus legitur.*

II. Quid dicam de venerabili viro Ioanne Rusbrochio, ad quem magnum Gerardum audita illius fama per longinqui itineris spatium pertexisse ad vidẽdam illius præsentiam corporalẽ, & vt eius vocem tanquam Spiritus sancti fistulam audiret sua verba resonantem scribit in eius vita venerabilis Thomas de Kempis cap. 10. quem Dionysius Cartusianus tract. 2. de Donis Spiritus sancti virum mirabilem, & alterum Dionysium Areopagitam à Spiritu sancto instructum, Ioannes Molanus in Additionibus ad Martyrologium Vsuardi sub die 2. Decembris virum doctrina, & sanctitate clarum, ac demum Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis virum diuinę contemplationi addictissimum vocauerunt, alijq; autores fide digni illius sanctitatem, & eruditionem miris elogijs, & epithetis docuerunt, quorum attestationes in libello Antuerpiæ nunc edito, & ad me Romam trãsmisso sanctissimo Domino nostro Gregorio XV. pro ipsius venerabilis viri Ioannis Rusbrochij beatificatione præsentando, copiosissima videri possunt.

Non sunt etiam omittendi sex illi boni viri, qui eidem Capitulo Vuindesimensi prima fundamenta posuerunt, quorum nomina hæc fuerunt. Primus Dominus Henricus Clingibile de Huxaria sacerdos. Secũdus Vuernerus Keynkamp de Lochem. Tertius Henricus Vuilsen de Kampis. Quartus Ioannes de Kempis frater venerabilis Thomæ. Quintus Henricus Vuelde de Busco Ducis, & Sextus Bertholdus Tenhaue, qui dedit allodium ad construendum ipsorum monasterium Vuindesimense, qui omnes in multis probati sanctè, & laudabiliter in Religione vixerunt, quiq; ad prælaturas euecti, verbo, & exemplo congregationem multis locis, & personis auxerunt. Horum res gestas, & multorum aliorum prosequitur autor eiusdem Chronici toto lib. 2. quæ idcirco apud illum videri possunt, ac etiam in Chronico Capituli montis sanctæ Agnetis per venerabilem Thomam à Kempis compilato, quorum nomina piè credendum est, fuisse à Domino signata in libro Electorum in cœlis. Ac etiã illorum Catalogo illos additos, qui an. Christi 1572. ab Hæreticis Geusijs pro Fide Catholica crudeliter extincti fuerũt, videlicet frater Gerardus Guibrandi in monasterio nouæ lucis apud Hornam Hollandiæ oppidum strangulatus, frater Ioannes Ofteruuicanus Rector Monialium suspendio necatus, frater Theodorus Arduini vulneribus confossus, frater Arnoldus Somerens, & frater Ioannes Gongbel sacerdotes professi monasterij sancti Hieronymi Ruremundæ dite laniati, quos omnes ex relatione Reuerẽdissimi Patris Fratris Pauli Scoofsij eiusdem congregationis Prioris Generalis didici. Item canonicus alius incerti nominis ex antenna suspensus referente Surio tom. 5. sub die vigesimasexta Octobris. III.

Floruerunt etiam in monasterijs eiusdem congregationis, ac ex illis prodierunt multi viri docti, & in omni scientiarum genere versatissimi, vt potè ex monasterio Viridis Vallis Ioannes Rusbrochius eiusdem loci Prior proximè nominatus, de quo Cardinalis Bellarminus in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis: *Ioannes Rusbrochius natione Belga Prior monasterij Vallis Viridis, vir diuinæ contemplationi addictissimus scripsit lingua sua patria, quæ in Latinam linguam conuersa edita sunt Coloniæ 1552 sunt autem Summa totius vitæ spiritualis. Speculum salutis æternæ. Commentaria in tabernaculum Moysis, Tractatus de præcipuis virtutibus. Liber de fide, & iudicio* IV.

indicio, de quatuor tentationibus, de septem custodijs, de septem gradibus amoris, de Nuptijs spiritualibus libri tres. Viuebat hic autor anno 1390. Hunc etiam Doctorem carpsit Ioannes Gerson, & defendit Dionysius Carthusianus, id enim accidere solet ijs, qui scribunt de Mystica Theologia, vt eorum dicta ab alijs reprehendantur, ab alijs laudentur, quia non eodem modo ab omnibus accipiuntur. Hæc ille. Qui verò illius libros è Germanica in linguam Latinam vertit, is fuit Laurentius Surius. sed præter Dionysium Carthusianum habuit idem Rusbrochius defensorem acerrimum contra Gersonem Ioannem Sconhouium eiusdem monasterij Vallis Viridis canonicum, & Subpriorem, doctrina eruditissimum, & eloquio facundissimum, ac disertissimum, de quo Ioannes Trithemius in lib. de Viris Illustribus Germaniæ scribit.

Ioannes de Sconhouia ordinis canonicorũ Regularium sancti Augustini monasterij Viridis Vallis in Brabantia Cameracensis Diœcesis, in diuinis scripturis studiosus, & eruditus, & secularis literaturæ non ignarus, ingenio subtilis, sermone compositus, vita, & conuersatione deuotus, scripsit quædam non spernenda lectionis opuscula, quorum lectio deuotis fratribus per quam vtilis indicatur, ex quibus ista feruntur Exhortatorium spirituale ad nepotem suum liber vnus. de cursu monachi lib. 1. de Profectu monachi lib. 1. Defensorium Ioannis Rusbrochij contra Ioãnem Gerson lib. 1. sermones quoque varios edidit, & plures ad diuersos epistolas, & alia complura. claruit sub Sigismundo Imperatore tẽpore Concilij Constãtiẽsis an. Do. 1420.

Arnoldus Buderick monasterij Vallis Rubeæ apud Bruxellas canonicus professus, & monasterij in Elzingen propè Aldenardam Flandriæ oppidum fundator, de quo hæc habet Heribertus Rosuueidus in epistola liminari Chronici Vuindesimensis: *Eruditionem suam posteris probarunt Arnoldus Buderich initiator monasterij in Elzingen propè Aldenardam, qui stricta solutaq; oratione valuit. Odarum de laude Dei libros duodecim, in psalmum septuagesimum tractatus tredecim, aliaq; opuscula concinnauit.*

Refert ibidem dictus autor alios duos viros ex eadem congregatione insignes Ioannem Gieleman num, & Antonium Gheens, quorum Prior tam sedulus scriptor fuit, vt vltra viginti volumina sua manu exarauerit: posterior verò quatuor tomos de Vitis Sanctorum posteritati reliquit.

V. THomas de Kẽpis toti iam orbi cõspicuus, de cuius laudibus cũ multi multa præclarè scribant, tum in primis ediserunt Trithemius in lib. de Viris Illustribus Germaniæ, & in lib. de Scriptoribus Ecclesiasticis, Cardinalis Bellarminus in lib. de Scripturibus Ecclesiasticis, & nouissimè Heribertus Rusuueidus in lib. quem Vindicias Kempenses adtitulauit, cuius viri opera, quòd modò notissima sint, & piurum omnium manibus terantur, illorum indicem hic texere opus nun erit. Scripsit autem inter alia opus illud aureum, nec satis vnquam laudatum, & vel ab ipsis Turcis, & Infidelibus magno in pretio habitum, de Imitatione Christi quatuor libris distinctum. Hoc opus à caulis Kempensibus abegerat Constantinus Caietanus monachus ex ordine sancti Benedicti, vt suo cuidam Ioanni Gessen, siue Gersen, siue de Gessate, (nec dum enim de cognomine illi satis constitit) adscriberet, quem in monasterio sancti Gratiani Castri Aronæ ad litus Verbani in Agro Mediolanensi olim sui ordinis sancti Benedicti Abbatem finxit. Cęterùm idem opus ab autore non vero, & illegitimo Domino vindicatum, suo legitimo restituit Heribertus Rosuueidus libello ea de causa edito, cuius est titulus *Vindiciæ Kempenses*: in quo euidenter probat, ipsum opus de imitatione Christi, quod incipit: *Qui sequitur me, &c.* ipsi venerabili Thomæ de Kẽpis adscribẽdũ, cũ ex multis, tũ ex autographo eiusdẽ Thomę charactere exarato, quod in suo Belgio fatetur adseruari. Scio replicasse Constantinũ Caietanũ. Verũ quod in eius repetitione noui nihil additum, nec vbi liber impressus fuerit, vel cuius autoritate ex illius impressione constare potest, nec ipse Rosuueidus plura addere dignum æstimauit, nec ipse addo.

IOannes Busthius (hunc per errorem Trithemius vocat Aruoldum) ex Trithemio de Viris Illustribus Germaniæ canonicus Regularis sancti Augustini monasterij Vuindesimensis in Diœcesi Traiectensi, & aliquanto tempore Prior in Sulta Saxoniæ Diœcesis Hildesimẽsis, vir studiosus in Scripturis sanctis, moribus honestis, conuersatione deuotus. Scripsit aperto sermone non abijcienda opuscula, quorum lectio deuotis fratribus, & salutis suæ amatoribus vtilis indicatur, è quibus tamen pauca in manus nostras memini peruenisse. legi volumen illud, quod scripsit de viris illustribus Ordinis sui, & monasterij Vuindesimensis lib. 1. de Origine quoque modernæ deuotionis, & reformationis Ordinis sui lib. 1. epistolam prolixam de modo proficiendi in Religione. Cætera quæ scripsit, ad manus meas non venerunt. Claruit sub Friderico Imperatore III. anno Domini 1470. VI.

Vuilhelmus de Velde Patria Geldrensis canonicus regularis ordinis sancti Augustini in Franckendael, Vuormatiensis diœcesis, vir in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, & secularis literaturæ non ignarus, Philosophus, & Astronomus, Cosmographusque celebris, ingenio profundus, acutis, & valde subtilis, sermone compositus, vita & conuersatione deuotus, scripsit quædam perpulchra, & miranda volumina, quibus acrimoniam ingenij sui legentibus patenter ostendit, è quibus sunt Statuta ordinis sui lib. 1. opus subtilissimum de toto vniuerso lib. 1. de Mundi principio, medio, & fine, quod prænotauit. Empireale maius lib. 14. item compendium huius operis, quod prænotauit Empireale minus lib. 7. Tabulæ quoque multæ in diuersis materijs non minus vtiles, quàm subtiles, sermones etiam complures ad populum, epigrammata, & diuersa carmina, sed & quædam non abijcienda in Mathematica. Hæc ex Trithemio de viris illustribus Germaniæ, qui etiam addit, illum epistolas plures ad se, & alios scripsisse, ac denique, nonnulla alia, & vixisse quinquagenarium in Darmotela

Villa

Villa Vuormaciensis territorij plebanum, quo tempore Trithemius librum suum scribebat ann. 1495.

VII. IOannes quoque Mauburnus Bruxellensis Abbas sanctæ Mariæ Liutiacensis propè Parisium inter istius cōgregationis canonicos numerādus est, si vera sunt, quæ de illo Tritbemius in lib. de Viris Illustribus in hunc modū scribit: *Ioannes de Bruxellis oppido Brabantiæ oriundus, ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, monasterij sanctæ Agnetis propè Zuuollas, vir in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, & secularis literaturæ non ignarus, ingenio clarus, & comptus eloquio, scripsit volumen magnum, & non inutile ad institutionem omnium Christianorum, quod prænotauit Rosetum exercitiorum spiritualium, & sacrarum meditationum lib. 2. item de viris illustribus sui ordinis lib. 1. & quædam alia nobis incognita. Viuit adhuc, vt intelligo in appido Campis socius Confessoris Monialium & varia scribit sub Maximiliano anno* 1495. illum verò fuisse canonicum dictæ congregationis habes ex ipsomet in venatorio lib. 2. cap. 125.

Thilmannus quoq; Dulmaniensis Patria Vuestphalus ordinis sancti Augustini canonicus in Bodiken monasterio dictæ congregationis, quod est in Padebornensi diœcesi, & Prior in Druttenbusen, vit in diuinis Scripturis studiosus, & eruditus, ingenio promptus, sermone compositus, vita, & conuersatione deuotus, scripsit insigne volumen de Laudibus Beatæ Mariæ Virginis, quod Coronam sanctæ Mariæ prænotauit. Item super illis verbis Domini: Nisi quis conuersus fuerit sicut paruulus longam, & non inutilem tractationem lib. 1. alia quoque nonnulla scripsisse dicitur. viuebat anno 1495. ex Trithemio.

Martinus Lypsius Iusti Lypsij patruus, & sancti Martini Louaniensis canonicus, cuius ingenium, pietatem, & eruditionem Aubertus Miræus in elogijs virorum illustrium sui Belgij sic commendat. *Martinum Lypsium ciuem meum à se, & Iusto Lypsio Cl. V cuius patruus maior fuit, celebrem, si prudens prætcriero, improbus sanè, si imprudens, negligens meri ò videar. fuit in hoc viro multiplex eruditio, exacta linguæ tum Græcæ, tum Latinæ cognitio, sacrarumq; rerum haud mediocris intelligentia. Illud verò solidæ virtutis, ac pietatis specimen fuit, quod fallaces huius vitæ spes secum reputans, mente diuinitus monita, vitaq; ratione conuersa, ambitioni Vrbis Aulicæ Bruxellensis, in qua honesto loco natus erat, se subtraxit, & diuino se cultui totum mancipauit, in vetustum sub Diui Martini patrocinio canonicorum Diui Augustini Louoniense cœnobium, velut in portum se recepit. Hic in Bibliothecam se abdens, Macrobij, Hilarij, Augustini, Hieronymi, aliorumq; veterum Scriptoram opera cum membranis comparando, eadem mirificè illustrauit. Chromatij étiam homilias, & Symmachi Vrbis Præfecti epistolarum libros in luce donauit. Post vt erat singulari prudentia sodalibus suis præfectus, in medijs etiam muneris sui curis, molestijsq; nullam animo requiem dedit, neque suis duntaxat laboribus Reipublicæ prodesse statuit: sed & discipulos in ijs Garetium, Latomū, Costerium, Vlimmerium, qui in eadem bene merendi palæstra diu, multumq; desudarunt, eduxit. Aetate grauis Crucelensis agri Leodiensis ad Huense oppidum sacris Virginibus Cœnobiarcha datus, eximia morum innocentia complures annos præfuit, ibique cum veteribus amicis, id est libris assiduè versatus placidissima demum morte pius senex è vita excessit anno 1555. Sodales Martiniani hoc illi monumentum &c.*

Squallida multa situ veterū monumēta iacebāt.
Abdebatq; suo Bibliotheca situ.
Eruit hæc tenebris, & castigauit vterq;
Lypsius, antiquum restituitq; decus.
Sic par conditio est Martinum sacra decebant
Iustus Romanam restituit historiam.

Ioannes Garetius Louanij natus, atque in studijs fœliciter educatus, cum eidem Martiniano in patria monasterio se dicasset, Mischagensibus agri Antuerpiensis Virginibus sacris præficitur, quibus aliō commigrantibus, ipse Gandauum ad similem prouinciam accersitur, vbi in Cornelij Iansenij Antistitis doctissimi familiaritate acquieuit; cumq; imminentem Belgio cladem animo pręuideret, cœpit, vt erat antiquitatis peritissimus, Classes nouem de vera Corporis Christi in Sacramento Eucharistiæ præsentia aduersus sacramentariam pestem, è sanctis vtriusque linguæ Patribus, ætatis cuiusq; habita ratione, summa industria colligere, ac bono publico foras dare, sed & mortuos precibus viuorū iuuari, sanctosq; à nobis rectè inuocari, quæ in dubium vocari à sectarijs solent, adiuuante Iacobo Pamelio Brugensi, pari methodo adstruxit. vir certè de Ecclesia, qua scribendo, qua concionando, nā & disertè ad populum de verbo Dei disserebat, benemeritus, & à Francisco Turriano, & Roberto Bellarmino Societatis Iesu Theologis doctrinæ, atque industriæ nomine apprimè laudatus. Gandauo Louanium veniens, à sodalibus humaniter exceptus, calculi, qui familaris doctorum hominum morbus est, doloribus extinguitur, anno 1571. Iusta carmine persoluit Ioannes Latomus collega. ex Miræo ibidem.

Parem Ioanni Latomo, quam viris doctrina illustribus à Paulo Iouio Nucerino Episcopo celebratis gratiam præstitit, quid ni referam? Hic Belgis ad zoniam fluuium apud Brabantos natus, Thronianis iuxta Herentaliam canonicis Augustinianis Cœnobiarcha multos annos cum laude præfuit, cumq; ad poësim quasi natus videretur, Psalterium, & ipse versibus, vt alter Iacobus Latomus reddidit: sed difficultate temporum præpeditus, non euulgauit, inter varia puri, & candidi sermonis latini poëmata, quæ ad Iouiana lusit elogia; immortalem sibi gloriam peperit, vt qui vnà cum Iouio viuere in singulis videatur Romam negotiorum sui ordinis causa profectus, indeq; reuersus, Antuerpię moritur 7. Calend. Sextilis anni 1578. atque in cœnobio sacrarum virginum Facontinarum humo mandatur.

Cap.

Caput sexagesimumsextum.

De quatuor alijs Congregationibus videlicet Marbacensi, Vallis Viridis, Nussiensi, & Olomutiensi omnium Sanctorum nuncupatis.

I. Præter duas supradictas Congregationes Aroasiensem & Vuindesimensem, sunt, qui scribant fuisse olim in Belgio, & in vtraq; Germania tres alias Congregationes, quarum prima dicebatur Marbacensis, secunda Vallis Viridis, tertia Nussiensis, quarta verò, quæ nunc etiam extat, omnium Sanctorum Olomutiensis in Morauia.

Prima Congregatio Marbacensis ab Oppido Marbach in Alsatia sic dicta circa annum Christi Saluatoris 1090. vel 1094. sua primordia suscepit. de qua Ioannes Mauburnus in venatorio lib. primo cap. 9. sic scribit: *Circa hæc etiam tempora, sed quo anno non tam certum est, videtur exorta Marbacensis monasterij Capitularis congregatio, quæ tum erat florentissima, vt patet ex Bulla Honorij, ita dicentis: Honorius Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Gerardo Præposito, & eius fratribus Marbacensis Ecclesiæ canonicis sal. & ap. ben. Quo spretis proprijs secularibus &c. Quæ domus quàm latè effloruerit, quã districtam vitam duxerit, quàm sublimata fuerit, testimonio sunt capitularis congregatio ferè 300. monasteriorum, Constitutiones, Reliquiæ, caput siquidem sancti Matthæi, brachium diui Christophori, & alia complura huiusmodi Sanctorum insignia ibidem habentur. Præterea, & artissima habent statuta de silentio, de non vescendis carnibus, & pænitentijs agendis, ita enim in ipsorum cap. 78. habetur, si quis superbus frater &c.* aliud non vidi.

Congregationem Vallis Viridis Syluester Maurolicus in sua Historia omnium Christianarum Religionum, mare Oceanum vocata, scribit à cœnobio Vallis Viridis propè Bruxellas in Brabantia, tanquam à capite, suam originem, & nuncupationem deduxisse: eamq; per Italiam, Siciliam, & alias Europæ regiones non modicè propagatam. indicio esse nonnulla monasteria canonicorum regulariũ, & canonissarum sub hoc nomine Vallis Viridis in quibusdam ciuitatibus erecta: nam propè Cremonam erat monasterium Vallis Viridis nuncupatum ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, quod postea monasterio sancti Petri de Pado eiusdem ordinis fuit vnitum. poterat addi monasterium canonissarum eiusdem ordinis, & instituti intra ciuitatem, quod canonicis destitutum, monialibus ordinis Cistercienfis est traditum, quæ in præsentiarum illud tenent: deficientibus enim canonicis in monasterio extra ciuitatem posito, etiam canonissæ in monasterio intra ciuitatem constituto defecerunt, sed in ciuitate Messana in Vlteriori Sicilia extat monasterium, quod sanctæ Catharinæ Vallis Viridis vocatur, canonissarum ordinis sancti Augustini, ante ann. 1200. à quadam Regina Cypri foris ciuitatem, sub inuocatione beatæ Mariæ Vallis Viridis fundatum, quod anno 1400. intra ciuitatem sub titulo sanctæ Mariæ, & sanctæ Catharinæ Vallis Viridis fuit translatum. Extat aliud eiusdem instituti in ciuitate Panormi sanctæ Luciæ Vallis Viridis, aliud in Taormina, aliud in Castro veteri, eidem monasterio Messanensi subiecta: nam illius monasterij Abbatissa ante Concilium Tridentinũ hæc omnia monasteria visitabat, & nunc etiam horum Abbatissæ, ac Priorissæ per Abbatissam sanctæ Catharinæ ciuitatis Messanæ confirmari solent, subdunturq; prædicta monasteria immediatè Sedi Apostolicæ. Gestabant olim tunicam lineam, siue rochettum, vt canonici. Verùm deficientibus ibi canonicis, sub quorum regimine degebant, ob immutationem Dominorum temporalium, & attritiones bellorum, ipsæ canonissæ paulatim numero, ac etiam dignitate imminutæ, aliud regimen, & cum eo nigrum habitum sumpserunt, retenta semper Diui Augustini regula, & etiam rochetto, quod induunt cũ ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum sumendum accedunt. Hæc Maurolicus, & alia multa ibidem, vbi inter viros illustres dictæ congregationis Ioannem Rusbrochium, & Ioannem Schonbouiuin recenset monasterij Vallis Viridis apud Bruxellas canonicos, quorum mentio capite præcedenti est habita.

Cæterùm si vera sunt, quæ traduntur de prima eiusdem monasterij fundatione, illud scilicet, anno 1349. primo sub beati Augustini regula institutũ, cum antea non monasterium canonicorum, sed locus esset quorundam eremitarum, primumq; illius Priorem fuisse memoratum Ioannem Rusbrochium, qui anno 1381. 2. Decembris in Domino obdormiuit, cum monasteria, quæ Maurolicus in Italia, & vlteriori Sicilia ex eadem congregatione numerat, longè antiquiorem habeant originem, & fundationem, non video, qua ratione consistere possit, prædictam congregationem ab hoc monasterio suam originem duxisse: nam à priori posterius deriuat, non prius à suo posteriori, ac præsertim, quod ipsum cœnobium Vallis Viridis apud Bruxellam paulò post illius fundationẽ Capitulo Vuindesimensi in vnum corpus congregationis se sociauit, procurante in primis Ioanne Schonouio illius Superiore, vt ex lib. 1. Chronici Vuindesimensis cap. 40. superius est narratum. Verũ vt vt fuerit de capite, constat ex varijs monasterijs virorum, & mulierum eiusdem nominis, & instituti in varijs locis, & prouincijs constitutis, fuisse olim congregationem canonicorum regularium, quæ Vallis Viridis vocabatur: etsi nec illius originem, nec Catalogum monasteriorum teneamus. Ad quam congregationem puto spectauisse monasterium s. Mariæ Vallis Viridis foris Bononiam propè portam s. Mariæ, quod nunc mensæ episcopali est vnitũ. Ex Catastico beneficiorum diœcesis Bononien. II.

Con-

III. CONgregatio Nussiensis apud Nussiam nunc Nuxcsium oppidum Coloniensis diœcesis circa tempora Philippi XLIV. Coloniensis Archiepiscopi, qui in viuis agebat 1170. ortum habuit ex Molano lib. 1. de canonicis cap. 14. vbi de antiquis canonicis communem vitæ vsum abijcientibus disserens, hæc habet: *Sed hæc etiam Coloniæ immutata sunt sub Philippo XLIV. Episcopo: laxioribus enim prærudentibus, alij in vita regularis obseruantia permanere volentes Nussiense monasterium inchoauerunt.* Vnde habes, istam congregationem non ab aliquopiam alterius instituti excogitatam, sed ab antiquis canonicis in regulari obseruantia, quam à maioribus didicerant, manere volentibus, inchoatam. De hac congregatione ita scribit autor Chronici Vundesimensis c. 44. *Hinc est, quod Patres Capituli Generalis Nussiensis, duodecim habentes monasteria, sibi vnita frequentius ad hoc institerunt, vt Generali Capitulo nostro de Vuindesem ex toto vnirentur, quod tamen plurimis de causis partis vtriusq; multis annis fuit impeditum, & non omnino inutiliter sic dilatum, cum vbian aliud in feruore visum fuit semper praire, ac plura sibi monasteria ad reformandum conaretur vnire. tandem ipsi Patres ad se inuicem, mutuamq; charitatem dextera Dei obstetricante, coeuntes, certum modum conceperunt, quo in habitu, & statutis perfecte se conformarent, & cum in vnum conuenissent, capitularem vnionem desiderantes Patres, & conuentus Capituli Nussiensis, ab omnibus Patribus Capituli Generalis de Vuindesem hoc modo sunt admissi, si vota fratrum omnium, & singulorum conuentuum sigilla ad præmissa aspirantium Capitulo de Vuindesem præsentarent, & impedimenta colligationi huiusmodi obsistentia remouerentur quantocyus, videlicet quod statuta, & priuilegia Capituli de Vuindesem ad rigorem ordinis spectantia inuiolabiliter obseruarent, nihil inde immutantes, nisi secundum formam statutorum, & quod Capitulo de Vuindesem parati sint se submittere, & eius consuetudinibus omnino se conformare, & quod nullus à Sede Apostolica, aut loci Ordinario contrarium impetraret, & cappam pluuialem secundum formam à Patribus conceptam, quæ etiam in Constantiensi Concilio olim fuit recepta, & bene approbata, de cætero formarent. Capitulum enim de Vuindesem cappam portare consueuit circa faciem non reflexam: & cappa Capituli Nussiensis circa collum fuit vagata, circa faciem reflexa, & liripipium, siue timpam recto latam duplicē, & oblongam per dorsum habens dependentem.*

In istorum ergo vnione Capitulorum Vuindesimense Capitulum assumpsit illam capparum in anteriore parte reflexuram, & Capitulum Nussiense ruges circa collum à cappis deposuit, cucullam Capituli de Vuindesem pro timpa susceperunt. pluribus igitur annis super præmissis diligenti deliberatione præhabita, tandem omnes concordati Capitulo Generali de Vuindesem voluntariè se submiserunt, iuxta formam iam præscriptam, literas, & sigilla suorum conuentuum assensum eorum continentes, ad Capitulum secum deferentes. Quapropter cuncti pariter exhilarati Deum laudamus in iubilo cordis in choro pariter concinerunt, & quia vnum tunc corpus fuerant effecti, & vnum Capitulum Generale de Vuindesem nuncupari, idcirco continuo de vtrisque tamen Capitulis Definitores tunc sunt electi, & ita vsque in præsens libenter continuati. Hanc autem cordium suorum vnionem, & capitularem colligationem inuiolabiliter, & inconfractè custodierunt vsque hodie per annos iam triginta tres, cum ista conscribimus. Hæc dictus autor.

Ex quibus habes, Capitulum Nussiense ante annum millesimum quadringentesimum trigesimū, quo ista vnio cum Capitulo Vuindesimensi facta est, fuisse congregationem duodecim monasteriorum distinctam à Vuindesimensi, sua statuta, & suum habitum exteriorem certis notis distinctum ab habitu Vuindesimensium habentem, & canonicos dictæ congregationis affectu charitatis corda illorum excitante in societatem, & in vnum corpus cum Vuindesimensibus transire voluisse, quod vtinam omnes nostri ordinis canonici æmularentur.

CONgregatio omnium Sanctorum in ciuitate Olomutiensi in Morauia ante Alexandrum Sextum fuit inchoata, sicut superius diximus, cum de ipsa fundatione monasterij omnium Sanctorum verba faceremus. Hanc congregationem Alexander Sextus titulo, & priuilegijs nostræ Lateranensis congregationis suo diplomate donauit, quod ab egregio viro Domino Ludouico Sanctolino dictæ congregationis Romæ procurationem agente mihi ostensum legi. Habet aliqua monasteria, ex quibus tria solummodo propter nimiam distantiam locorum, & præsentium temporum difficultates ad meam notitiam deuenerunt. IV.

Primum est ipsum monasterium omnium Sanctorum Olomutiense, cuius Præpositus vtitur Pontificalibus, & habet locum, & votum in Comitijs Generalibus statuum Morauiæ. Secundum Fulnecense. Tertium Sternbergense, præter Langstronense dirutum ab Hæreticis, sunt tamen nonnulla alia monasteria, vt ex quadam electione ab illis facta, cuius exemplum Romam fuit transmissum, vidi. Aliud de hac congregatione non noui.

Caput sexagesimumseptimum.

De Congregatione canonicorum Dominici Sepulchri Ierosolimitana.

HAec congregatio circa an. Dom. 1110. in Ecclesia Dominici Sepulchri Ierosolimitana, quæ erat Patriarchalis sub pijssimo Principe Gotifredo fuit instituta, siue potius, & verius restituta, nã ipsa Patriarchalis Ierosolimitana ab illius prima institutione fuit regularis, vt sup. hoc eod. lib. c. 41. ostēsū est. Cū aūt Christiani Duce Gotifredo ciuitatē Ierosolimā de manibus Saracenorū eruissēt, ipse Gotifredus canonicos regulares, quos de partibus Occidētalibus secū adduxerat, cū religiosis monachis in Eccle. Dom. Sepulchri I.

& templi Domini, & alijs supra memoratis autoritate Apostolica sibi facta collocauit, vt testantur Diuus Antoninus in 2.par.Histor. tit. 16. cap. 13. §.8. in fine, & Iacobus de Vitriaco supra allegatus. ex quibus Ecclesijs ipsa patriarchalis non tantum fuit præcipuum, & peculiare canonici ordinis collegium, verùm etiam caput præcipuæ congregationis complurium Ecclesiarum, & collegiorum eiusdem ordinis, quæ Ecclesiæ siue collegia non solùm in partibus Orientalibus, verùm etiam in Europa, videlicet in Italia, Sicilia, in Gallijs, & in Hispanijs olim erant constituta, ex quibus, quæ vel ex literis Apostolicis, vel ex Iacobo de Vitriaco, & alijs probatis autoribus expiscari licuit, hic subijciuntur.

Prima igitur Ecclesia, & caput totius congregationis, à qua tota congregatio nomenclationem obtinebat, erat ipsa Patriarchalis Dominici Sepulchri, cuius Prior cum cæteris canonicis Patriarcham eligebant, qui erat eis loco Abbatis, de qua vide supra cap. 41.

Secunda sancti Petri in ciuitate Ioppe, quæ ciuitas non habebat Episcopum, sed Ecclesia maior, quæ sancti Petri dicebatur, per canonicos Dominici Sepulchri regebatur, ex Iacobo de Vitriaco in Historia Orientali cap. 58. & ex literis Cœlestini Papæ Secundi ad Petrum Priorem Dominici Sepulchri, quas statim reddemus.

Tertia Ecclesia Dominici Sepulchri in Ciuitate Aconensi, quam cum multis prædijs, & domibus eiusdem canonicis donauerat nobilis vir Lambertus Hals.

Quarta Ecclesia sanctæ Mariæ de Numaz in territorio ciuitatis Aconensis.

Quinta Ecclesia sanctæ Mariæ in ciuitate Tyro cum pertinentijs suis.

Sexta Ecclesia sancti Sepulchri in monte peregrino cum pertinentijs suis.

Septima Ecclesia sancti Georgij in montanis Iudeæ cum pertinentijs suis.

Octaua Ecclesia sancti Sepulchri in ciuitate Brūdusio in Italia.

Nona Ecclesia sancti Sepulchri in Barleto, quod est oppidum in Apulia satis nobile.

10 Ecclesia in ciuitate Venusina, quam dono dederat Nicolaus Episcopus.

11 Sancti Sepulchri iuxta Troiam ciuitatem in Apulia.

12 Sancti Theodori Martyris propè ciuitatem Beneuentanam.

13 Ecclesia in pago Trendorf diœcesis Constantiensis, cuius, & omnium supradictarum in dictis literis Cœlestini II. mentio habetur.

14 Ecclesia sanctæ Crucis propè ciuitatem Messanam.

15 Sancti Andreæ in ciuitate Platea nuncupata in Regno Siciliæ, de quibus vide, quæ adnotauimus supra cap. 29.

16 Sancti Sepulchri de Calatao, siue de Calatambio in ciuitate Tirasonensi prouinciæ Cæsaraugustanæ. de quo vide supra cap. 31.

17 Sanctæ Crucis Limburgensis in confinibus quatuor ditionum transmosanorum.

18 Herensaliensis vulgo Chanaij in diœcesi Leodiensi.

19 Ruremundensis in Geldria propè dictam ciuitatem.

20 Vdemensis in Cliuia. Harum quatuor posteriorum meminit Aubertus Miræus in libello nuper edito de tribus congregationibus canonicorum regularium. aliud collegium refert Mauburnus lib. 1. Venatorij cap. 9. quod dicit extare in Huyo oppido diœcesis Leodiensis.

Quæ supradictæ omnes Ecclesiæ vocabantur Prioratus excepta decimasexta, quæ nunc titulo Abbatiali est insignita, & aliquæ illarum erant sine dubio collegiatæ & conuentuales, licet de omnibus id mihi non constet. præstat verò ad veritatem prædictorum confirmandam, & præteritorum memoriam conseruandam, ipsas Cœlestini Papæ II. literas subijcere, quarum hoc est exēplum acceptum ex Aurbentico, quod in Ecclesia Archiepiscopali Rauennatensi seruatur. II.

Cœlestinus Episcopus seruus seruorum Dei dilectis filijs Petro Priori, & fratribus sancti Sepulchri Ierosolimitani, tam præsentibus, quàm futuris canonicè substituendis in perpetuum. Si mansuetudo, & liberalitas Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vniuersis Christianis debet opportuna solatia ministrare, multo magis his, qui Religiosam vitam ducunt, & Omnipotenti Deo familiarius adhærere videntur, id ipsum conuenit propensius impartiri. Quia igitur dilecti in Domino filij iuxta Regulam beati Augustini viuere decreuistis, & in loco, vbi steterunt pedes Domini, adorantes apud gloriosum Sepulchrum eius, in quo triduo corporaliter requieuit, & alia sacratissima loca, in quibus Redemptor mundi pro salute nostra vincula, flagella, Crucis ignominiam, vulnera, mortemque sustinuit, regulariter militatis maiori vos beneuolentia, & gratia dignos esse censemus, & paternis vos affectibus volumus confouere. Vestris ergo postulationibus debita benignitate accommodantes assensum, sacrosanctam Ecclesiam sancti Sepulchri, in qua diuinis obsequijs insistentes passionem Dominicam, & Victoriosissimæ Crucis triumphum assiduè oculata fide recolitis, nec non etiam personas vestras sub beati Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti pagina communimus. Statuentes, vt quascunque possessiones, quæcunque bona eadem Ecclesia in præsentiarum canonicè possidet, quæcunque etiam ab egregiæ memoriæ viris, Duce videlicet Gedefrido, & vtroque Rege Balduino, venusto quoque, & alijs Patriarchis eidem loco iustè collata sunt, aut in posterum à Patriarchis, vel alijs Dei fidelibus rationabiliter conferentur, firma vobis, & illibata permaneant. In quibus hæc proprijs duximus exprimenda vocabulis. Medietatem videlicet oblationum sancti Sepulchri, & omnes oblationes Dominicæ Crucis, necnon & omnes oblationes altarium in Ecclesia sancti Sepul-

Sepulchri existentium, sicut Patriarcharum dono vobis rationabiliter donata sunt, domos, stationes, & furnos omnes ciuitatis Ierusalem, exceptis duobus, Hospitalis videlicet, & Ecclesiæ sanctæ Mariæ Latinæ, sicut dono Ducis Godefridi, & fratris eius Regis Balduini, & aliorum bonorum hominum vobis legitimè concessa sunt, casaliaq; quæ possidetis in territorio Ierusalem, Mahumeriam videlicet cum pertinentijs suis, Sabaret, Casareab, Calandriam, Armotiam, Ramittam, Bercelsgel, Beisari, Dessans cum pertinentijs suis, in territorio Ramensi Betæ Casale, com pertinentijs suis. In territorio Casariensi Castellum Feniculi cum pertinentijs suis. In territorio Tyri Casale de Riua cum pertinentijs suis, hortum, quem habetis inter murum, & ante murale ciuitatis Tyri. Hortum, & molendina, & alias possessiones, quas habetis infra, & circa Antiochiam. Ecclesiam Quarantene cum pertinentijs suis. Ecclesiam sancti Petri in Ioppe cum pertinentijs suis. Ecclesiam sancti Sepulchri in Acon cum terra, & domo; quam dedit vobis Lambertus Hals, & alijs pertinentijs suis in territorio eiusdem ciuita-
II *tis. Ecclesiam sanctæ Mariæ de Numas cum pertinentijs suis. Ecclesiam sanctæ Mariæ in ciuitate Tyro cum pertinentijs suis. Ecclesiam sancti Sepulchri in monte peregrino cum pertinentijs suis. Ecclesiam s. Georgij in Montanis cum pertinentijs suis. Ecclesiam sancti Sepulchri in Brundusio ciuitate cum pertinentijs suis. Ecclesiam sancti Sepulchri in Barleto cum pertinentijs suis. Ecclesiam, quam habetis in Venosa ciuitate domno Nicolai eiusdem ciuitatis Episcopi cum pertinentijs suis. Ecclesiam s. Sepulchri iuxta Troiam ciuitatē cum pertinentijs suis. Ecclesiam sancti Theodori Martyris ante portam Beneuentanæ ciuitatis cum pertinētijs suis. Castellum Cerret cum pertinentijs suis, quod nobilis vir Albercus Blandracensis Comes Ecclesiæ sancti Sepulchri donauit. Ecclesiam, quam habetis in Episcopatu Constantiensi in Villa, quæ vocatur Detrendorf. Decernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerè perturbare, aut etiam possessiones auferre, aut ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet molestijs fatigare: sed omnia integra conseruentur eorum, pro quorum gubernatione, & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura. Salua Apostolicæ Sedis, & Patriarchæ Ierosolimitani reuerentia, & Episcoporum, in quorum Parochijs Ecclesiæ vestræ sitæ sunt, canonica iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica, secularisuè persona hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò, tertioué commonita, si non satisfactione congrua emendauerit, potestatis, honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore, & Sanguine Dei, & Domini Redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ vltioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iura seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi; quatenus & hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum iudicem præmia æternæ salutis inueniant Amen. fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. sanctus Petrus, sanctus Paulus, Cœlestinus PP. II.*

Ego Gregorius Presbyter Cardinalis tituli sancti Calisti subscripsi.

Ego Gorza Presbyter Cardinalis tituli sanctæ Caciliæ subscripsi.

Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli sanctæ Praxedis subscripsi.

Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis tituli SS. Ioannis, & Pauli subscripsi.

Ego Cœlestinus Catholicæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi,

Ego Conradus Sabinensis Episcopus subscripsi.

Ego Theodenoinus sanctæ Rufinæ Episcopus subscripsi.

Ego Albericus Hostiensis Episcopus subscripsi.

Ego Stephanus Prænestinus Episcopus subscripsi.

Ego Imarus Tusculanus Episcopus subscripsi.

Ego Gregorius Diaconus Cardinalis sanctorum Sergij, & Bacchi subscripsi.

Ego Orco Diaconus Cardinalis sancti Georgij ad velum aureum subscripsi.

Ego Octauianus Diaconus Cardinalis sancti Nicolai in carcere Tulliano subscripsi.

Datum Laterani per manum Gerardi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis, ac Bibliothecarij 4. Idus Ianuarij indictione 7. Incarnationis Dominicæ M.C.XL.IIII. Pontificatus verò Domini Cœlestini Papæ II. anno primo.

CAeterùm Ierosolima iterum ab infidelibus capta, & Patriarcha cum canonicis, aut interfectis, aut loco exactis, tota congregatio funditus est euersa, præter vnicum monasterium Abbatiale sancti Sepulchri de Calatābio, quod nunc etiam floret, & duo vel tria ex postremo loco narratis. Ecclesiæ dictæ congregationis in Italia, & vlteriori Sicilia constitutæ partim sunt commendatę, partim militibus hospitalarijs s. Ioannis Ierosolimitani vulgo Melitensibus vnitæ, quas antea milites sancti Sepulchri Ierosolimitani, qui Patriarchæ subijciebantur, obtinebant, verùm & illi & canonicis nunc ferè extincti. III.

Plura de hac congregatione Syluester Maurolicus lib. sæpè allegato, contendens, aliam fuisse à Lateranensi, quòd illius canonici non albis tonicis vti Lateranenses, sed nigris sub rochetto vterentur, super quó pallium nigrum crucibus rubeis insignia Regni Ierosolimitani referentibus signatum gestarent. Verùm leuia hæc sunt: nec ipsi Lateranenses, quod viderim, dixerunt, congregationē Dominici Sepulchri eandem fuisse cum illorum congregatione, sed ambas eiusdem ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, sola accidentaria differentia, non autem essentiali distinctas, vt cap. statim sequenti ex instituto ostendemus.

Caput sexagesimumoctauum.

Quod Canonici dictarum Congregationum essentialiter sint vnius, & eiusdem Ordinis inter se, & cum antiquis Canonicis à beato Augustino, & à sanctis Apostolis institutis.

I. Quod supradictæ canonicorum congregationes suis quæque institutis, ac legibus, ac etiam habitu tum inter se, tum etiam ab antiquis canonicis per diuum Augustinum,& per sanctos Apostolos institutis distingui quadantenus videantur,visum est nonnullis, canonicos dictarum congregationum non solùm essentia ab inuicem esse distinctos, verùm etiam ab antiquis clericis regularibus, præsertim cathedralibus,longè diuersos,quam sententiam præter nonnullos cap. secundo allegatos, probant saltem implicitè Molanus lib. primo de canonicis, & Ioannes Trullo Aragonensis, & sanctæ Mariæ de Columna Cæsaraugustanę regularis canonicus lib. primo de ordine canonicorum regularium cap. vndecimò. Nam primus etsi concedat,veteres canonicos,pręsertim cathedralium, communis vitæ institutum tenuisse, & sub certis regulis intra claustra propè suas quosq; Ecclesias vitam duxisse, atque ob eam causam canonicos regulares à Canone, qui est regula, non ab annuo canone, sine pensione, quam annuatim percipiebant, sic denominatos: tamen dum illorum vitæ rationem explicandam aggreditur, in eam sententiam ore rotundo, & quatuor pedibus descendit, in qua semper sibi est constans, vt dicat, canonicos illos suos regulares nullatenus vota emittere consueuisse, & clericos per votorum emissionem fieri monachos, & clericos, qui cum beato Augustino tria vota profitebantur, omnes monachos fuisse, atque vt semel dicamus, omnes clericos regulares, qui tria vota Religionis emittunt, esse veros monachos, & distingui ab illis priscis canonicis regularibus in cathedralibus degentibus, sicut monachi distinguuntur à canonicis regularibus. videatur idem autor lib. primo de canonicis cap. 11. 12. & duobus sequentibus, vnde alia plurima eiusdem autoris loca interpretanda, in quibus de canonicis regularibus reformatis, siue professis perinde, atque de monachis, & sub nomine monachorum semper loquitur, vt antiquorum canonicorum laudes, & merita ad suos seculares traducat. Alter verò scilicet Ioannes Trullo, etsi libro citato capite decimo in gratiam nostræ Lateranensis, & aliarum congregationum, nonnulla scribere videatur contra illos, qui perperam opinati sunt, veterem illum canonicorum regularium ordinem in his rigidioribus congregationibus non esse conseruatum, aut continuatum, sed in alios nouos ordines immutatum, tamen capite vndecimo immediatè sequenti in gratiam suorum Hispanorum scribit, suos Hispanos, vt etiam quosdam alios Galliarum, & aliarum prouinciarum solum illud primarium Augustini institutum colere, ac retinere, à prædictarum congregationum institutione longè alienum, & diuersum. quod institutum longè diuersum esse ab institutis prædictarum congregationum, ex multis probat, sed præsertim ex habitu: & tandem concludit, canonicos dictarum congregationum ad monachorum, & fratrum formam transiuisse, vt quidam Historici de nostris Lateranensibus censuerunt. Vtinam autem non ipsi Hispani, & aliarum prouinciarum canonici à monachorum nomine, vel institutis resilienses, in manifestam secularitatem re ipsa, si non solo nomine recurrant, cum canonici ordinis & tot collegiorum iactura, quæ in dies abiecta regula, ex regularibus secularia fieri videmus.

II. AT decipiuntur profectò hi autores, & cum in fundamento, tum etiam in assertione à scopo veritatis plurimum aberrant. nam quod ait Molanus, priscos canonicos regulares nuncupatos siue in cathedralibus, siue etiam extra cathedrales in claustris, siue monasterijs degentes, tria vota minimè profiteri solitos, etsi de quibusdam verùm id esse minimè detrectauerim, vt fuerunt Dauentriæ illi à Gerardo Magno instituti, & sunt nunc Romæ, quos Sacerdotes congregationis Oratorij nuncupamus: tamen in vniuersum, & vt in pluribus etiam acceptum falsum esse, præter ea, quæ supra hoc libro capite tertio, & libro primo capite secundo, de votorum emissione notauimus, ostenditur inductione facta per omnes canonicos omnium prouinciarum, priusquam essent in mundo congregationes reformatæ, quæ nunc visuntur. nam in primis certum est in Italia canonicos Lateranenses, Luccoses, Perusinos, Tiphernates,Eugubinos, & alios innumeros aliarum cathedralium regulariter cum emissione votorum vixisse, cum dictæ Ecclesiæ ab illarum institutione fuerint regulares, & constet in illis fuisse canonicos professos, & constet quo tempore profiteri desierunt, non autem constet, quo tempore professionem emittere cœperunt. Rursus Alexander Secundus in capite Præter trigesima secunda distinctione præcipit, canonicos regulares seruare obedientiam, castitatem, & vitam cōmunem, sicut ante consueuerant, quod non facerent, nisi illi professionem emisissent: sicut modò Papa non potest præcipere canonicis non professis vitam communem. Item Vrbanus Papa in cap. Mandamus, & cap. Statuimus decima nona quæstione tertia præcipit, ne canonici post emissam professionem transeant ad monachos. & hic Pontifex fuit ante ortas ferè omnes congregationes reformatas. Idem habes in Concilio Romano sub Inno-

Innocentio Secundo celebrato cap. 9. & 26. præter quod institutum vitæ communis, quod Augustinus in Africam inuexit, ab Italis accipit, vt supra dictum fuit: clerici verò per diuum Augustinum reformati vota emittebant. De Hispanis idem constat ex cap. obseruandum. 15. quæstione secunda, quod est Canon Concilij Tarraconensis ann. 520. celebrati, nam in eo Canone prohibentur Sacerdotes, & clerici pro patrocinijs præstitis munera accipere, idq; sub pœna degradationis, & reatus vsurarum, quod Gratianus ostendit necessariò exponendum de clericis regulariter professis. Consentiunt Glossa, & omnes Doctores communiter circa illum locum. Adde, ante congregationes reformatas fuisse in Hispanijs complures Ecclesias, in quibus erant canonici regulariter professi, vt Cæsaraugustanam, sanctæ Mariæ Runceuallis, Pampilonensem, Colimbricensem, Portugallensem, Bracharensem, & alias, de quibus supra dictum fuit. Idem constat de Ecclesijs Anglicanis, in quibus B. Augustinus ex iussione magni Gregorij canonicos, siue clericos instituit more clericorum primitiuæ Ecclesiæ viuentes, cap. Quia tua fraternitas. 12. quæstione prima: clericos verò primitiuæ Ecclesiæ tria vota profiteri solitos ostendimus supra cap. 5. immo circa ann. nongentesimum sexagesimum cum clerici Anglicani à prima illorum institutione descicuissent, optione illis facta, an profiteri vellent, an monasterijs excedere, ipsi laxiorem vitam eligentes, loco excesserunt, & in monasterijs constituti sunt monachi, ac etiam in Ecclesijs Vuintoniensi, & Vigorniensi, vt supra dictum fuit. Idem patet de clericis Gallicanis: nam canonici Auenionenses sine dubio profitebantur, quorum viuendi modus vsque ad tempora Iulij Secundi perseuerauit. Idem patet de Ecclesia Tholosana, & Burdegalensi cap. Præterea. de Præbendis, & de alijs multis, quorum supra habita est mentio in cap. trigesimo tertio. & sanè cum beatus Iuo Beluacensis in Gallicana Ecclesia canonici ordinis reparator ex omnium scribentium consensu prædicetur, ac lauderur, & illius canonici professionem votorum emitterent, euidens argumentum est, canonicos regulares Ecclesiæ Gallicanæ, quorum ille disciplinam reparauit, tria vota profiteri consueuisse, & saltem de canonicis in monasterijs sub Abbatibus degentibus, quorum Concilia Turonense, Cabilonense, & alia meminerunt, videtur nullatenus negari id posse, cum dicta Concilia eodem modo de prædictis canonicis, sicut de monachis disponant.

Sed de suis Belgicis, & Germanis, in quorum ille gratiam ista commentarus est, æquè certum, & constans hoc esse debet: id enim constat ex veterum historijs, quæ cum aiunt, veteres cathedrales regularem vitam in suis Ecclesijs duxisse, non ob hoc dicunt, illos fuisse verè monachos, accepto nomine monachorum, vt à clerico regulari è Religione distinguitur, vt Molanus putat, qui censet, clericos non posse regulariter profiteri, quin fiant verè monachi, & si veteres illi cathedrales vitam regularem cum emissione votorum non tenebāt, quid innuere volunt verba, quæ cap. decimo quarto lib. primo de Canonicis idem autor subdit? *Sed hæ etiam Coloniæ immutatæ sunt sub Philippo Quadragesimoquarto Episcopo, laxioribus enim præualentibus, alij in regulari obseruatione permanere volentes Nussiense monasterium incohauerunt.* Nussienses enim profiteri solitos, nec ipse Molanus, vt puto negabit.

Demum hæc Molani imaginatio est contraria modo loquendi receptissimo apud omnes scribentes, quippe qui canonicos distinguunt, in regulares, & seculares, & nomine regularium intelligunt professos, & dicunt, tunc primum exortam istam distinctionem in Ecclesia, cum cœperunt esse, qui regulariter profiterentur, & qui non profiterentur. Similiter Regulares prima diuisione distinguunt in monachos, & clericos: Hic autem autor canonicos regulariter professos inter monachos ponit, & solos non professos vult olim fuisse dictos canonicos regulares, quod est nomina, immo res confundere, & fines Patrum transferre, & confundenda distinguere, & confundere distincta.

III. ERant præterea præfati autores in ipsa assertione, ad quorum errorem reuincendum statuo hanc contrariam assertionem, quod *Canonici dictarum congregationum sunt, & fuerunt essentialiter vnius, & eiusdem ordinis, ac instituti inter se inuicem, & etiam cum antiquis regularibus canonicis cathedralibus à Diuo Augustino, siue à sanctissimis Apostolis institutis.* Hanc verò assertionem verissimam esse ostendo, primò inductione, deinde ratione ostensiua. Et quidem inductione facta per singulas congregationes, apparet, duabus, aut tribus exceptis, illas omnes ab antiquis canonicis cathedralibus fundatas, & ab antiquis canonicis Apostolicis deriuatas. Et primò de nostra Lateranensi sunt decisiones Pontificiæ post causæ cognitionem, & discussionem, quæ videri possunt inter Constitutiones Pij Quarti constitutione nonagesima quinta de congregatione sancti Frigdiani, Mortariensi, Portuensi, Rhenana, & sanctæ Mariæ de Crescentiaco Italicis, necnon de Colimbricensi in Lusitania, sancti Rufi, sancti Victoris, sancti Laurentij in Gallijs, Aroasiensi, & Nussiensi in Belgio, & sancti Sepulchri Ierosolimitana idem apparet ex illarummet fundationibus, de quibus supra dictum fuit, & licet de tribus, vel quatuor non constet, illas ab antiquis canonicis successiua continuatione deriuatas, hoc nihil refert, sufficit enim, illas sub eodem habitu canonico, & eadem Regula cum emissione eorundem votorum, & eisdem legibus esse institutas. aliàs moniales, quæ ab Ordinarijs diuersis in locis pro tempore instituuntur sub habitu, & regula sanctæ Claræ, vel Diui Dominici &c. non essent essentialiter eiusdem ordinis, & instituti cum cæteris monialibus sanctæ Claræ, vel sancti Dominici: & antiqui canonici, qui ab Episcopis in illorum diœcesibus passim legūtur instituti, nō fuissent ve-

rè eiusdem ordinis eum cæteris antiquis canonicis, quod asserere vanum esset, ac risu dignum, potius quàm ratione confutandum.

IV. Secundò probatur eadem assertio ratione ostensiua. nam quæ conueniunt in nomine, definitione,& qualitatibus,conueniunt etiam in essentia, vt notum est,nec probari indiget. sed canonici dictarum congregationum conueniunt cum antiquis canonicis à diuo Augustino institutis,seu reformatis,in nomine,definitione,& qualitatibus. nã quod conueniant in nomine patens est, quia sicut illi, sic isti vocantur clerici, vt cap. primo deduximus,& licet vocentur etiam canonici,vel canonici regulares,nihil refert: quoniam promiscuè omnibus istis nominibus vocari consueuerunt, vt ibidem ostensum est, & in subiecta materia omnia ista nomina, & alia ibi explicata idem significant. Quod conueniant in definitione probatur, nam sicut illi à diuo Augustino instituti erant clerici regulariter viuentes cum emissione trium votorum, vt supra ostensum fuit, ita etiam isti, & quemadmodum illis per se clericatus inerat, & non ex accidenti, ita etiam istis, vt notat diuus Thomas communiter receptus in 2. 2. quæstione 189. articulo octauo. ad 2. Tandem quod conueniant in qualitatibus, probatur, quoniam sicut illorum proprium erat, populum Dei pascere,& regere cap. alia 16.q.1.ita etiam istorum, nam canonici regulares ex propria natura, & sine vlla dispensatione sunt capaces omnium beneficiorum, & admitti possunt ad regimen animarum personarum secularium, vt tradit Innocentius Tertius in cap. Quod Dei timorem,de statu monachorum, & decisum est per Dominos Auditores Rotæ die veneris 6.Martij 1598.sub Domino Seraphino Razalio. Deinde canonici regulares dictarum congregationum primorum Christianæ Religionis clericorum normam,& traditiones, & instituta sectantur,vt inquit Eugenius Quartus in Bulla,per quam canonicos regulares reduxit ad Ecclesiam Lateranensem. Ergo conueniunt cum illis in qualitatibus, nec refert quod Pontifex non loquatur vniuersaliter de omnibus, sed solùm de nostris Lateranensibus,siue Frigdionarijs: quia eadem est ratio de alijs, qui æquè imitantur normam, traditiones, & instituta clericorum Apostolicorum, sicut nostri Lateranenses, & vbi eadem ratio, idem ius seruari debet. capite Translato, de Constitutionibus.

V. Tertiò probatur eadem assertio ex identitate habitus istorum, & illorum primitiuæ Ecclesiæ clericorum. nam ex identitate habitus essentialis infertur identitas essentialis ordinum à posteriori, & à signo, quia habitus est signum externum professionis internæ,vt tradit diuus Thomas,quem communiter sequũtur Doctores in 2.2. quæst.185. articulo octauo, & in Clementina prima de electione: verùm horum canonicorum habitus, & illorum primitiuæ Ecclesiæ saltem essentialis vnus,& idem est nempe tunica linea, quæ sola est habitus essentialis canonicorum regularium,vt notat Ioannes Andreæ in Clementina prima in verbo Habitus de electione.

Quartò varietas congregationem orta est in Ecclesia non tam per nouam institutionem, quàm per reformationem eiusdem ordinis. At ista non mutat speciem, vt ex textu in cap. relatum, & ibi obseruant communiter Doctores ne clerici, vel monachi, & l. opponebatur de Iudicijs. notat Romanus consilio centesimo nonagesimo octauo, & alij.

Nec obstat,quod opponit Ioannes Trullo libro primo capite vndecimo, dicens, longum esse discrimen antiqui ordinis à supradictis congregationibus, quòd antiquus ordo cathedrales, & alias collegiatas obtinet, & habet dignitates, Archidiaconatus, officia, personatus, & alia plura tum simplicia, tum curata beneficia regularia, illis canonicis conferenda, & per illos regenda, quę canonici dictarum congregationum à se prorsus exploserunt, & in formam monachorum prorsus transierunt. tum quia absolutè falsum est, aliquos saltem ex dictis congregationibus omnia supradicta non habuisse, nam nostri Lateranenses habuerunt Ecclesiam Lateranensem, quæ est omnium Ecclesiarum mater, & princeps, & non solùm cathedralis, verum etiam patriarchalis, neque illam obtinuerunt ex dispensatione, sed tanquam proprij, & veri clerici originarij prædictæ Ecclesiæ, & licet per violentiam fuerint exacti, sunt tamen nunc etiam veri clerici dictæ Ecclesiæ, ac si actu essent de gremio Capituli Lateranensis, vt illorum priuilegiorum verba sonant. Habent autem pro Archidiaconatibus Prioratus, & Abbatiales dignitates, & dignitas Abbatialis maior nunc est Archidiaconali, quidquid olim esset, quando Abbates nondum erant clerici. Immo omnes Abbates vtuntur insignijs Pontificalibus, quibus non vtuntur omnes Archidiaconi. Habent etiam Præpositos, & Archipresbyteros saltem in nostra congregatione, tenent beneficia complura regularia iam curata, quàm simplicia, quæ per illos reguntur. Immo, & secularium beneficiorum sunt capaces. demum esto istis omnibus carerent, non propter hoc inferri posset, illos hæc omnia à se abiecisse, vt in formam monachorum transirent, vel non esse illorum capaces. nam aliud est non habere aliquid: aliud est non posse illud habere, si ei conferatur. fatemur, canonicos dictarum congregationum non habere nunc Ecclesias cathedrales, non quòd ex illorũ natura habere nõ possint, sed quia ipsi cathedrales canonici illorũ reformationẽ suscipere noluerunt, & in tantũ à reformatione abhorruerunt, vt ad omnimodã secularitatẽ potius se cõtulerint, & quia nullus est, qui modò Regularibus Ecclesias reformãdas tradere velit, ne dicã, si fieri posset, quàm libentissimè complures bona ipsorũ regulariũ ab ipsis cõgregationibus ablaturos. VI.

Cap.

Caput sexagesimumnonum.

De multiplici habitu eorundem Canonicorum Regularium.

I. Contra assertionem superiori capite firmatam vnicum restat dubiũ, quod oritur ex multiplici habitus varietate, seu potius diuersitate, quam intueri licet tum inter canonicos prædictarum congregationum inter se inuicem, tum etiam inter illos, & veteres canonicos cathedrales, & alios antiquioris instituti: nam alij sunt, qui vestem lineam ad formam camisiæ Romanæ deferunt, quæ vulgo apud nos rochettum dicitur, vt Itali, & apud Gallos Victorienses, & apud Belgas, & Germanos, Vuindesimenses, & quidam alij peculiarium locorum: alij rochettum sine manicis deferunt, vt Poloni, & nonnulli ex Bauaris, & Sueuis: alij superpelliceo vndique clauso, sed tamen sine plicis circa collum vtuntur, vt Colimbricenses: alij nec superpelliceum, nec rochettum deferunt, sed hastam lineam strictam ad latitudinem quatuor digitorum à collo pendentem, & sub sinistro latere ligatam, vt plurimi ex Gallis, Belgis, & Germanis, qui extra congregationem viuunt: alij supparis siue tunicis albis sub veste linea vtuntur, vt omnes Itali, ex Hispanis Colimbricenses, ex Gallis S. Rufi, & S. Victoris, ex Belgicis, Vuindesimenses, & multi ex Germanis: alij nigras portant, vt Cathedrales Hispani, & Galli, & qui extra congregationem viuunt tum in dictis locis, tum etiam in multis Germaniæ: alij violaceis vtuntur, vt olim in Italia canonici S. Ioannis de Vrbe veteri, nunc quoque in Belgio canonici S. Auberti Cameracensis, & sancti Eligij, & quidam canonici Anglicani ante illius Regni defectionem à fide Catholica: alij etiam sunt, qui pallium more clericorum secularium deferunt: alij cappam cum cappucio, vt Itali, & in Belgio, Vuindesimenses: alij almutijs vtuntur, vt ante 25. annos omnes nostri Lateranenses, & in Lusitania Colimbricenses, & in Belgio, & Polonia: alij cappucijs laneis quæ super humeros deferuntur, vt antiqui canonici S. Frigdiani, qui mos etiam nunc à nostris ibi loci seruatur: alij pellibus siue cappucijs, vel scapularib' pelliceis, quæ in Constitutionibus Benedicti XII. vocantur forcaturæ, vt canonici Victorini in Gallijs, & Vuindesimenses, & quidam alij in Belgio. Hæc autem tam multiplex varietas in habitu tum accidentali, tum etiam essentiali, vix ac ne vix quidem cum identitate essentiali vnius ordinis cōsistere videtur: nam si ab vnitate habitus ad vnitatem ordinis nobis argumentari licitum est, cur non etiam à diuersitate eiusdem habitus ad diuersitatem ordinum arguere licebit? si enim affirmatio est causa affirmationis, etiam negatio negationis causa erit. Et hic est cardo rei, circa quem totius controuersiæ pondus reuoluitur, & nodus difficultatis, pro cuius solutione, suppositis, quæ supra hoc eodem libro cap. 8. & lib. 1. cap. 22. notauimus de habitu clericorum D. Patris Augustini, & aliorum clericorum primitiuæ Ecclesiæ, recolenda nobis est distinctio illa vulgaris de duplici habitu, altero interno & essentiali, altero externo & accidentario, quam subiectæ materiæ applicando, dico internum habitum, & essentialem omnium, & singulorum canonicorum Regularium esse solam tunicam lineam, siue illa ad formam rochetti, siue superpellicei, siue cum manicis strictis, siue latis, siue etiam sine manicis sit formata: nam forma peculiaris non est ex vsu, vel traditione Apostolica, vel Ecclesiæ in specie determinata, sed solum in genere, vt aliàs dictum fuit. Quod autem hic solus sit proprius; & essentialis habitus canonicorum Regularium, & cætera omnia indumenta sint illis accidentaria, siue illorum formam, siue materiam, siue colorem attendamus, præter ea, quæ supra locis proximè notatis deduximus, probatur euidenter auctoritate Glossæ communiter receptæ in Clementina prima in verbo Habitus de electione, vbi dicit, quod habitus canonicorum Regularium est sola tunica linea, quam sub cappa deferunt.

II. Secundò probatur expressa definitione Benedicti XII. in Bulla generalis reformationis canonicorum Regularium in cap. de Forma, & honestate habitus, & vestimentorum, vbi præscribitur habitus, & omne genus vestimentorum, quibus ijdem canonici vti possunt tam quoad materiam & colorem, quàm etiam quoad formam. Et nomine habitus Pontifex solam vestem lineam intelligit, vt illa eius verba indicant: *Vestis quoque superior habitui proxima sit rotunda per circuitum &c.* & infra: *Qui autem exhibens se in publicum habitum super indumenta scilicet linea temerè occultauerit &c.* vbi vides, Pontificem distinguere habitum à veste exteriori siue superiori, & nomine habitus intelligere vestem lineam, quod nonnisi de habitu essentiali intelligi potest, & vide illud caput, quia in eo ponitur varia, & multiplex forma eiusdem vestis lineæ per Pontificem approbata, vt inde habeas habitum essentialem canonicorum Regularium non habere formam in specie determinatam, sed in genere tantum.

Sub habitu verò accidentali eorundem canonicorum comprehenduntur alia omnia vestimentorũ, ac superindumentorum genera, quibus ijdem canonici in diuersis prouincijs diuersimodè vtuntur, vt sunt tunica talaris, vestis superior, quæ dicitur cappa siue pallium, cappæ chorales, cappæ pluuiales, almutiæ, cappucia, quæ alio nomine dicitur scapularia, pelles, quæ dicuntur varotæ, siue forcaturæ: hæc enim omnia comprehenduntur sub habitu accidentali, quia variari, ac etiam omitti possunt iuxta laudabiles consuetudines locorum; & quoad habitum accidentalem canonici Regulares, nisi per constitutiones suarum congregationũ id prohibeatur, omnibus indumentis vti possunt, quibus clerici secu-

lares licitè, & laudabiliter vtuntur. quod patet non solùm ex prædicto cap. Constitutionum Benedicti XII. de forma habitus, sed etiam ex Innocentio III. in cap. Deus qui. de vita, & honestate clericorum, vbi rescribens Episcopo Liuoniensi, cum quo erāt complures diuersorum ordinum regulares, & consequenter diuersi habitus, ac inter illos multi canonici Regulares, illos omnes Pontifex iubet retento habitu interiori, cum cæteris in habitu exteriori se conformare. Addo vsum Ecclesiæ Romanæ, qui etiā præscribitur in Cæremoniali nuper edito, quo Episcopi ex Ordine canonicorum Regulariū assumpti dimissis omnibus indumentis illorum ordinis, excepta veste linea, habitum clericorum secularium assumunt. & ita etiam ante annos centum iudicialiter decreuit Leo X. causa prius cognita, cuius decretum videri potest in libro Indultorum congregationis Lateranensis per Sirenium nostrum compilato fol. 475. vnde argumentum euidens desumitur, cætera omnia indumenta, & paludamenta prærer lineam tunicam, ad habitum accidentalem spectare: aliàs nec mutari, nec omitti possent etiam per assumptionem ad Episcopatum, vel etiam Cardinalatum, vt decernitur in cap. Statutum 18. q. 2. notat D. Thom. 2. 2. q. 585. art. 8. in corpore, & videmus seruari in praxi in Curia Romana.

IV. His de habitu essentiali, & accidentali constitutis. Dico primò, identitatem ordinis non ex habitu accidentali, sed ex habitu essentiali attendendam esse. 2. omnes canonicos Regulares dictarum congregationum tum inter se, tum etiam cum antiquis cathedralibus, & alijs aliorum collegiorum in habitu essentiali conuenire: patet quia omnes deferunt tunicam lineam, nec refert quod hæc sit sub forma rochetti, illa sub forma superpellicei: quia istæ formæ particulares non sunt ab Ecclesia determinatæ.

Verùm contra hanc nostram assertionem duplex insurgit dubium. Primùm quia modò sunt multi canonici Regulares, qui non deferunt habitum lineum, sed tantum deferunt fasciam seu hastam strictam lineam à collo pendentem, quæ tunica linea non est, nec vllatenus dici potest.

Respondeo nihilominus, istos canonicos deferre tunicam lineam saltem statutis horis, puta cum intersunt officijs diuinis. Cæterùm extra claustra deberent etiam tunicas lineas deferre, id enim videtur iubere Benedictus XII. cum præcipit, vt nullus se in publico exhibens audeat illam temerè occultare: nam multò magis videtur præcipi, ne deponant. Cæterùm quia in multis Collegijs priuatis, quæ non sunt vnita certis congregationibus, disciplina canonica paulatim est relaxata, paulatim etiam cœpit omitti ipse habitus: sed ne omnino videretur dimissus, & ne illum sic dimittentes inciderent in pœnam canonis cap. 2. ne clerici vel monachi in 6. & etiam, quia in Concilio Senonensi celebrato anno 1523. in 2. parte cap. 22. ita cauetur. *Et ne notorium illum abusum, quo nonnulli Regularium apostasiam incurrendo sine habitu regulari etiam in publicum incedere non erubescunt, sub dissimulatione pertransire videamur, statuimus, quòd Canonici Regulares de cætero super veste exteriori togam lineam tam intra, quàm extra monasterium ferre omnino teneantur.* Ideo nonnulli ad apostasiam vitandam, paruam illam hastam lineam super cætera indumenta assumpserunt, ne sui habitus desertores, & apostatæ viderentur, quam paruum rochettum vocant, quæ potius signum est vestis lineæ, quàm verus essentialis habitus canonicorum Regularium.

Secundum dubium est, quia sunt nonnulli canonici Regulares, qui vltra tunicam lineam ad habitum internum, & essentialem addiderunt hastam laneam cucullatam, seu scapulare laneum, qui est illorum essentialis habitus, siquidem in illo habitu ipsi profitentur, vt canonici Regulares S. Saluatoris Bononiensis. V.

Respondeo si admittamus, eiusmodi scapulare spectare ad illorum habitum essentialem, difficile admodum videri, defendi posse, illos non etiam aliquo modo differre ab antiquis canonicis Augustinianis, quare qui concedunt, huiusmodi scapulare ad illorum habitum essentialem spectare, sibi ipsis consulant. hoc certum, nullum ex antiquis canonicis eiusmodi scapulare tulisse: nam quod ex Augustino Mamphrido comminiscuntur, canonicos D. Marci Mantuanos, vel canonicos à D. Marco institutos illud detulisse, frigidum est: non enim erat scapulare hastatū ad modum cucullæ, sed cappucium laneum, vel pelliceum, quo antiqui canonici ad tegendas scapulas vtebantur, quod nunc etiam à multis tum regularibus, tum secularibus super humeros vel brachia in Ecclesijs deferri consueuit. Mihi autem probabilius videtur dicendum, istud scapulare ad habitum essentialem nullatenus spectare, cuius rei argumentum est, quod canonici ex prædicta congregatione ad Episcopatum assumpti illud dimittunt, quod non facerent, si esset habitus essentialis, sicut non dimittunt rochettum, & fortè ad lites amputandas omnino dimitti posset, salua ordinis, & habitus integritate.

Caput septuagesimum.

De Canonicis Regularibus Præmonstratensibus, & alijs quibusdam Ordinibus, qui dicuntur Canonicorum Regularium.

Præter canonicos Regulares, quos hactenus recensuimus, sunt alij Ordines canonicorum sub D. Augustini regula militantium, licet non sint de illis per B. Augustinum vel Apostolos institutis, sed per nonnullos pios, & sanctos virum postmodum fundati, quorum nonnulli habent etiam institutum multum quodamodo I.

ex

ex clericali, & monastico. horum primus est ordo canonicorum Regularium Præmonstratensiū à sanctissimo viro, & diuini Verbi prædicatore eximio Norberto nobili Lothatingo, in loco Præmonstrato nuncupato anno Domini 1120. fundatus. de cuius fundatione continuator Chronici Sigiberti sub eodem anno 1120. hæc scribit: *Vir Dei Norbertus à Papa Calisto Bartholomæo Laudunensi Episcopo specialiter commendatus, cum ei Ecclesia B. Martini à prædicto Episcopo offerretur, tum propter vrbis viciniam, tum quia eiusdem Ecclesiæ clerici propositi, & vitæ eius austeritatem horrebant, eam reliquit, & ab Episcopo diuersis eiusdem Prouinciæ locis religioni cōgruentibus sibi ostensis, tandem diuinitùs in loco Præmonstrati resedit, ibiq; solitarius religiosam vitam agere cœpit, & tempore Quadragesimæ ad colligendos socios solus egressus, ante Pascha cum tredecim socijs rediyt, & cum ys in Præmonstrato loco secundam canonicæ institutionis normam ad tenorem regulæ beati Augustini Deo militare cœpit*. Consentiunt Vincentius Beluacēsis in Speculo Historiali lib. 27. cap. 28. Baronius tom. 12. sub anno 1120. & posteriores omnes Historici, plura de hoc viro sanctissimo, & de fructu incomparabili, & lucro animarum per verbum, & exemplum narrantes, præsertim Laurentius Surius tom. 3. sub die 6. Maij, ex Hugone illius discipulo, qui eius vitam exarauit. Aduertendum tamen, ipsum Norbertum, antequam nouam familiam Præmonstratensium institueret, fuisse professione canonicum Regularem, vt autor vitæ illius cap. 22. scribit, quod nouam familiam volens instituere, ne professioni canonicæ, cui ille, & qui cum illo viuere volebant, intitulati fuerant ab infantia, iniuriam inferre viderentur, regulam B. Augustini afferri præcepit. immo Calistus II. & Bartholomæus Episcopus Laudunensis primò posuerunt illum in monasterio S. Martini, quod tunc erat canonicorum Regularium, quamuis satis relaxatum. vnde quòd canonici monasterij illud vitæ genus ægrè ferrent, Præmonstratum iuit. Sed quod ad ordinem per illum plantatum attinet, hic ordo etiam viuente eodem S. Norberto per omnes ferè prouincias occidentales mirum in modum fuit propagatus, & dilatatus, vt etiam in regionibus orientalibus suos palmites extenderit, vt Continuator Sigiberti sub anno 1131. & ex illo Baronius tomo 12. sub anno 1134. in fine testantur. quanquam exactum illius monasteriorum catalogum hic describere nullatenus possim, tum propter illorum nimiam multitudinem, tum etiam, quia (proh dolor) ordo in Ecclesia Dei tam præclarus nostro seculo propemodum collapsus conspicitur, & pleraque illius cœnobia, vel diruta, & bona à rapientibus occupata, vel commendata ita, vt ex innumeris, quæ olim in Italia possidebat, ne vnum quidem superfit. Reperiuntur autem in lib. taxarum Cameræ Apostolicæ notata monasteria huius ordinis circiter tria supra quinquaginta. Sed & Gaspar Bruschius, licet dānati nominis autor, in Chronologia monasteriorum Germaniæ aliorum multorum meminit. Sunt etiā in Hispanijs potissimum in Regnis Leonis, & Castellæ viginti circiter eiusdem instituti Collegia reformata, quod ex relatione Reu. admodum P. Fratris Bernardi de Leon illorum congregationis in Romana curia Procurationem agentis, accepi.

Meminit huius ordinis Innocentius III. in cap. Edoceri. de Rescriptis. reperiuntur etiam inter epistolas huius Pontificis complures Abbatibus eiusdem ordinis directæ, quæ multa, eaq; eximia continent priuilegia. Cæterùm ipse Norbertus sub Honorio II. ad Magdeburgensem Archiepiscopatū euectus tum viuus, tum mortuus signis innumeris suam sanctitatem testatus, tandem in album Sanctorum fuit relatus, quem veluti sanctum venerantur D. Bernardus, Petrus Cluniacensis lib. 4. epistola 3. Continuator Sigiberti, & Surius locis proximè allegatis.

FVit alius ordo canonicorum in Anglia, qui Gilbertini vocabantur à quodam Gilberto ex loco Sempingam quandoque ordo Gilbertinorum, quandoque verò de Sempingam nuncupatus, de cuius fundatione, quā apud Ioannem Pitsium in lib. de Scriptoribus Anglicanis inueni, hic referam. II.
Gilbertus, ait, de Sempingam natione Anglus, patria Lincolniensis, patre Iocelino viro equestris ordinis progenitus, vir corpore pusillo, & nonnihil deformi, animo tamen erecto, & magno nobilitatem generis animi virtutibus illustriorem reddidit, postquam humaniores literas in Anglia didicisset, ad maiora studia progressurus, Academias Galliæ frequentauit, & vt corporis defectus animi virtutibus velaret, strenuè bonis literis, & virtutum studys operam dedit, vbi simul cum literis salutaria fidei præcepta, & religionis, diuineq; gloriæ zelum auidissimus imbibisset, haussissetq; fontem aquæ salientis in vitam æternam, in prouinciam Lincolniensem reuersus, talentum, quod ei Deus donauerat, in multarum animarum salutem impendere omni conatu, ac industria nixus est. Sic enim ex Lelando colligo. videns itaq; regulam S. Augustini non tam accuratè obseruari, quàm par erat, & ipse cuperet, anno Domini 1148. vt scribunt Scropus, & Capagius, quandam illius ordinis reformationem incœpit, cuius renouatæ disciplinæ cultores ab isto Gilberto primo fundatore Gilbertini vocabantur. primùm suis monasterium erexit in pago suo natalitio, & paterna hæreditate Sempingam: cuius laboribus Deus ita benedixit, hominiq; tam longam vitam tribuit, vt ipse adhuc in viuis existens normas viuendi suis religiosis præscripserit, easq; à Papa Eugenio III. simul cum ipso ordine, & instituto confirmari fecerit. Et licet hic ordo nunc, vti & omnis ordo ex Anglia sit sublatus, ille tamen ante suum obitum vidit in tredecim, quæ fundauerat monasterijs huius sui instituti monachos septingentos, sanctimoniales plus minus 1110. Hic ordo maximè florebat tempore Henrici VIII. numero canonicorum, & canonissarum, & vocabantur canonici albi S. Augustini, ad differentiam aliorum, qui vocabantur canonici nigri S. Augustini, vt habes ex Catalogo Ecclesiarū, & monasteriorum Anglicanorum, quæ per Henri-

cum

cum VIII. sunt euersa, quem Latinè redditum, autore Ioanne Speed, videre potes ad finem Historiæ Anglicanæ Nicolai Harpsfeldij Archidiaconi Cantuariensis nuper editæ Duaci, ad quem Catalogum vitandæ gratia prolixitatis, remitto. Regulas autē suas potissimum decerpsit ex religiosis præceptis S. Augustini, & S. Benedicti, quæ intitulauit Gilbertinorum statuta. obijt anno 1189. ætatis suæ 106. sepultus in suo monasterio Sempingam, postea relatus in album Sanctorum. Huius ordinis mentio habetur in Prouinciali Romano, & in Practica Cancellariæ Apostolicæ.

III. Est alius ordo canonicorum regularium S. Augustini, qui dicitur S. Iacobi de Spata. Hunc ordinem dicūt initium habuisse à Ramiro Rege Legionensi circa annum Christi 830. ex Radesio in suis Commentarijs. Verùm primus ex Romanis Pontificibus, qui illum probauit, & confirmauit sub Regula D. Augustini, videtur fuisse Alexander III. cuius extat Bulla approbationis numero quinta inter Bullas huius Pontificis, ex qua tamen apparet, hunc ordinem circa tempora eiusdē Alexandri III. primitùs institutum. quanquam in dicta Bulla nulla fiat mentio canonicorum regularium, aut Regulæ D. Augustini: sed solùm approbetur ipse ordo in duas classes diuisus, alteram militum, alteram clericorum, quos Conuentualiter simul viuere sub vnius Prioris obedientia iubet, & superpelliceum deferre. Verùm eiusmodi clerici, regulares canonici sub Beati Augustini Regula degentes vocantur ab Adriano VI. constitutione prima, & Clemente VII. constitutione 32. quæ in Bullario nuper edito videri possunt. Hic ordo nonnulla vetusta canonicorum regularium Collegia ex concessione Apostolica obtinuit, quæ in præsentiarum possidet, vt, S. Marci Legionensis, & S. Iacobi de Veles, & alia, de quibus supra in Catalogo monasteriorum Hispaniæ, & Lusitaniæ dictum fuit.

Alius est ordo canonicorum regularium S. Augustini, qui dicitur S. Mariæ de Metri de Pœnitentia martyrum, cuius canonici sub vno Generali degunt. Hic ordo floret in Regno Poloniæ, ac præsertim in Ducatu Lituaniæ. meminit Martinus Baronius in lib. de Vita, & gestis B. Esayæ Poloni, item B. Stanislai Cracouiensis nuper edito Cracouiæ 1610. pag. 7. 10. & in Vita B. Stanislai pag. 10. Aliud de hoc ordine non vidi.

IV. Alius est ordo canonicorum regularium sub Regula S. Augustini, qui dicitur S. Antonij de Vienna, cuius alumni suam fundationem ponunt sub anno 1095. temporibus Vrbani Papæ II. Autor huius ordinis fuit Gasto vir nobilissimus, cum quodam eius filio. Locus primæ institutionis apud Viennam in Delphinatu Mota nuncupatus. ex Autore Chronicæ Antonianæ par. 2. cap. 23. Verùm per illa tempora ante Bonifacium VIII. professores dicti ordinis nec clerici erant, nec sub B. Augustini Regula militabant: sed laicalem vitam ducentes, hospitalitatem sectabantur, & infirmis sacro igne correptis, inseruiebant: sed Bonifacius VIII. Abbatiam S. Antonij erectam, regendam illis tradidit, & canonicos sub Regula B. Augustini creauit, & vocari præcepit. Extat illius Bulla numero quinta inter constitutiones dicti Pontificis: & ita ordo canonicorum regularium S. Antonij sub Regula B. Augustini vocari cœpit, & in multis prouincijs est mirabiliter propagatus, cuius domus vocantur præceptoriæ, & caput totius ordinis est Abbas S. Antonij apud Viennam. Hic ordo à Summis Pontificibus, Imperatoribus, & alijs Principibus maximis priuilegijs est munitus, & decoratus. de quibus consulendus est Aymarus Falco in sua Historia Antoniana.

V. Meminit etiam Renatus Choppinus in suo Monastico lib. 1. tit. 1. §. 7. & tit. 2. §. 9. & lib. 2. tit. 1. §. 21. cuiusdam ordinis Cruciferorum, qui vocantur canonici regulares sub Regula S. Augustini. Hi videntur instituti circa annum 1248. in Belgio in Huyo oppido diœcesis Leodiensis: referuntur enim literæ Innocentij IV. ad Henricum Leodiensem Archiepiscopum, quibus illi mandat, dare prædictis fratribus Constitutiones. hi ad beneficia curam animarum habentia, sicuti cæteri canonici regulares admittuntur, etsi illorum habitus à canonicali sit omnino diuersus. differunt autem à Cruciferis Italicis tum habitu, tum etiam ordine, vt puto. Videatur idem autor in locis citatis, & lib. 1. tit. 3. §. 16. vbi refert Bullam Benedicti XII. in qua concedit Priori Generali dicti ordinis, vt possit corrigere canonicos, & conuersos dicti ordinis, vocans illos canonicos.

VI. Postremo est alius ordo canonicorum antea secularium, nunc verò regularium S. Georgij de Alega Venetiarum circa annum Domini 1400. institutus in perantiquo monasterio canonicorum regularium sancti Augustini S. Georgio in Alega nūcupato, locum cedente Venerabili viro Ludouico Balbo eius monasterij canonico professo, & Priore, qui postea ad monachos Benedictinos trāsiens, sanctissimæ reformationis monastici ordinis autor fuit in monasterio Patauino sanctæ Iustinæ, & consequēter præclarissimæ congregationis monachorum antea S. Iustinæ, nunc verò Casinensis nuncupatæ. Huius autem ordinis primi autores feruntur religiosi quidam, & pijssimi viri ex Patricijs Venetis, qui cū clerici seculares essent, suasionibus, & prædicatione Venerabilis viri, & Verbi Dei prædicatoris seruidissimi D. Bartholomæi Columnæ nobilis Romani, tūc clerici secularis, postea canonici regularis in monasterio S. Mariæ de Frigdionaria, mundo vale dicentes, & communem vitam sine vlla tamen votorum emissione inuicem deliberantes, primò apud S. Augustinum prope Vicentiam sese colligentes, multitudinem iuuenum, & sacerdotum ad illos ex seculi naufragio fugientium receperunt; ac deinde ad dictum monasterium S. Georgij de Alega, cedente loci Priore Ludouico Balbo, commigrauerunt, probante huiusmodi cessionem Gregorio Pontifice huius nominis XII. vt videre est in constitutione dicti Pontificis prima, ex quo loco toti congregationi nomen

nomen inditum. fuerunt inter primos dicti Ordinis autores D. Antonius Corauius, & D. Gabriel Gondulmerius Gregorij XII. nepotes; quos ille ambos ad Cardinalatum euexit: poſterior verò ſummum etiam inije Pontificatum, & Eugenius IV. eſt appellatus. cum autem ex eo loco illorum ſanctiſſimæ vitæ bonus odor circumquaque diffunderetur, ijdem numero Collegiorum in multis locis Italiæ multiplicati ſunt, habueruntq; viros complures ſanctitate, & dignitate illuſtres, ac inter illos Beatum Laurentium Iuſtinianum primum Patriarcham Venetum, cuius temporibus dignitas Patriarchalis, quæ in Eccleſia Gradenſi reſidebat, ad Eccleſiam Caſtellanam ſeu Venetiarum fuit translata. Hi canonici ante Pium V. tria vota regularium abſque vlla ſolemni eorundem votorum emiſſione, ſeu profeſſione obſeruabant, & canonici ſeculares dicebantur: Verùm eodem Pio V. mandante, ipſa vota ſolemniter profiteri cœperunt. Retinent nihilominus nunc etiam nomen, ac priuilegia canonicorum ſecularium, ne cæteris regularibus clericis in publicis proceſſionibus præire compellantur.

Caput ſeptuageſimumprimum.

De Canonici Ordinis eminentia, & iure præcedendi tum in Concilijs, & publicis proceſſionibus, tum in alijs quibuſdam actibus publicis, & priuatis.

I. LIcet complura, eaq; ampliſſima priuilegia à Summis Pontificibus antedictis canonicorum congregationibus iuxta temporum, & rerum exigentias fuerint elargita, vix tamen aliquod toti ordini generaliter conceſſum inuenitur, ijs exceptis, quorum mentio in iure Pontificio paſſim habetur, quæque ad duo genera potiſſimum rediguntur, nimirum ad ius præcedendi cæteros ordines tum in Concilijs, tum in publicis proceſſionibus, & alijs actibus publicis, & priuatis, & ad facultatem ſiue capacitatem obtinendi cuiuſuis generis beneficia, curata, & non curata, tum regularia, tum etiam ſecularia; de quorum primo in præſenti, de ſecundo in ſequẽti capite aliquid dicemus. Et quidem circa ius præcedentiæ ſciendum eſt, multis modis poſſe fieri cõparationem. primò inter canonicos regulares, & alios regulares aliorum ordinum: ſecundò inter canonicos regulares, & canonicos, ſiue clericos ſeculares. Rurſus inter canonicos, & alios regulares aliorum ordinum duplex comparatio fieri poteſt, nam vel comparamus totum ordinem cum toto ordine, vel Collegium vnius ordinis cum Collegio alterius ordinis: vel comparamus ſingulares perſonas vnius ordinis cum ſingularibus perſonis alterius ordinis, puta canonicum regularem cum monacho, vel Abbatem ordinis canonicorum regularium cum Abbate ordinis monachorum, quapropter ſingula colligendo circa iſtud ius præcedendi, quod aſſerimus competere canonicis regularibus comparatione aliorum ordinum regularium, & etiã clericorum ſecularium, triplex dubium emergit. Primum, an totus ordo canonicorum regularium de iure præcedere debeat omnes alios ordines regulares, ſiue an hoc Collegium & Capitulum huius, vel illius monaſterij ordinis canonicorum regularium præcedere debeat hoc, vel illud Collegium, & Capitulum monachorum, vel aliorum ordinum, facta comparatione ordinis ad ordinem, & Capituli ad Capitulum, & monaſterij ad monaſterium. Secundum an facta comparatione inter perſonas ſingulares puta inter Prælatum ordinis canonicorum regularium, & prælatum ordinis monachorum, quando ſimul concurrunt ſine Capitulis, & Conuentibus, vel inter canonicum, & monachum præcedere debeat canonicus regularis, an monachus. Tertiũ an canonicis regularibus competat ius præcedendi canonicos ſiue clericos ſeculares, & hi tres articuli fuerunt olim longa concertatione iudicialiter examinati, & terminati vt ſtatim dicemus nã.

CIrca primum articulum controuerſia orta eſt II.
circa annum Domini 1500. inter canonicos regulares noſtræ congregationis Lateranenſis ex vna, & Ven. monachos S. Benedicti congregationis Caſſinenſis ex altera, ſuper iure præcedendi tã in proceſſionibus, quàm in Concilijs, & in alijs actibus publicis, & priuatis. quam poſt longum examen, & diſpendioſum nimis, altercationem, omnibus hinc inde collatis, & ponderatis Sanctiſſ. D. N. Pius IV. habita relatione trium Illuſtriſſimorum S. R. E. Cardinaliũ Ioannis Baptiſtæ Cicadæ, Ioannis Michaëlis Saraceni, & Bernardini Scoti, quibus dictæ cauſæ cognitio motu proprio eiuſdem Pontificis fuerat demandata, decreto fatali, & ſententia inappellabili tandem ſic terminauit.

Chriſti nomine inuocato pro tribunali ſedentes, & ſolum Deum præ oculis habentes per hanc noſtram diffinitiuam ſententiam, quam ferimus in his ſcriptis in cauſa, & cauſis, quæ coram nobis, & quas dilectis filijs noſtris Ioanni Michaëli Saraceno tituli S. Anaſtaſiæ, Ioanni Baptiſtæ Cicadæ tituli S. Clementis, ac Bernardino Scoto S. R. E. Cardinalibus primò audiendas, cognoſcendas, & per eos decidendas, & terminandas, & deinde per præfatos Cardinales per Apoſtolica noſtra reſcripta nobis referendas commiſimus, inter dilectos filios Abbates, Prælatos, & canonicos regulares ordinis S. Auguſtini congregationis Lateranenſis, & vniuerſam eorum congregationem ex vna, & Prælatos, Abbates, & monachos ordinis S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, aliàs ſanctæ Iuſtinæ de Padua nuncupatos, & dictam eorum congregationem, de & ſuper præcedentia, & iure inter eos præcedendi tam in proceſſionibus, quàm in generalibus, & Synodalibus ſeu Prouincialibus Concilijs, omnibusq; actibus publicis, & priuatis, rebusq; alijs in actis cauſæ, & cauſarum huiuſmodi latius deductis,

ctis, & illorum occasione, quæ in prima, seu alia versæ fuerunt, & vertebantur instantijs, partibus ex altera, causa huiusmodi coram dictis Cardinalibus ad plenum ventilata, ac sæpius auditis partibus, & dubijs in ea plenè discussis, & resolutis, ac visis de iure videndis, & demum per dictos Cardinales nobis matura desuper facta relatione. Pronunciamus, sententiamus, decernimus, Abbates, Prælatos, & canonicos regulares congregationis Lateranensis, vti clericos dimissa superiori veste, pallio, seu cappa, in linea veste, clericalíq; habitu incedentes (quod etiam in alma nostra vrbe Romæ consuetum fuit, & nunc obseruatur) in processionibus, & omnibus alijs actibus publicis, & priuatis tam in dicta Alma Vrbe nostra, nostroq; & successorum nostrorum conspectu, quàm alias vniuersis, ac quibuscunque alijs ciuitatibus, terris, oppidis, ac locis, dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis ordinis S. Benedicti Cassinensis præcedere debuisse, ac debere, eosdemq; Abbates, Prælatos, & canonicos regulares, dictamq; eorum congregationem, vt supra incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & Monachis S. Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & esse. Abbates verò dictarum congregationum Lateranensis, & S. Benedicti singulariter, & de per se, absque eorum conuentibus in Concilijs Generalibus, Prouincialibus, & Synodalibus, & alijs actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates de iure, vel de consuetudine locum, & votum habent, vel pro tempore quomodolibet habebūt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidē interuenientium priorem, & antiquiorem promotionē ad Abbatiam, ac illa promotione duntaxat, non autem congregatione, & ordine, cuius fuerint, attentis, præcedere, ac præferri, & in digniori loco collocari debuisse, ac debere, prout præferimus, anteponimus, collocamus, præferriq;, anteponi, & collocari respectiuè mandamus, ac lites, ac quasuis molestationes, oppositiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per præfatos Abbates, Prælatos, & Monachos dicti ordinis S. Benedicti, & dictam eorum congregationem eisdem Abbatibus, Prælatis, canonicis regularibus dicti ordinis, & eorum congregationi de, & super præfatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, & illatas, factaq; præstita, & illata fuisse, & esse temerarias, illicitas, indebitas, & iniustas, temerariaq;, illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta, illásq;, & illa præfatis Abbatibus, Prælatis, & Monachis fecisse, & facere minimè licuisse, nec licere de iure. Et propterea de, & super illis, ac dicto iure præcedendi, vt supra, omnibusq; alijs, & singulis præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, ac imponimus. vtramque partem in expensis iustis de causis absoluentes. Ita est I. Ita refero, & censeo pronunciandum esse Io. Michael Cardinalis Saracenus.

Ita refero & censeo pronunciandum esse Io. Baptista Cardinalis S. Clementis.

Ita refero, & censeo pronunciandum esse Bernardinus Cardinalis Tranen. lecta, lata, & in scriptis promulgata præsens, & diffinitiua sententia, sub annulo Piscatoris signata per eundem S. D. N. D. Pium PP. IV. Romæ in Palatio S. Mariæ de Aracœli in Palatio eiusdem S. D. N. PP. anno à Natiuitate eiusdem Domini 1563. Indictione 6. die verò 23. mensis Septembris, Pontificatus S. D. N. D. Pij diuina prouidentia PP. IV. anno quarto, præsentibus ibidem Reu. D. Alexandro Palanterio Almæ vrbis Romæ Gubernatore, & Ill. D. Com. Annibale Altemps ad præmissa, & singula vocatis specialiter, habitis, atque rogatis.

Addidit idem Pontifex motum proprium, per quem omnes, & singulos tum processus, tum sententiæ defectus etiam substantiales, si qui forsan interuenissent, autoritate Apostolica suppleuit, & dictā sententiam ab omnibus inuiolabiliter obseruari mandauit.

Motus proprius eiusdem Pij IV.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Sedis Apostolicæ prouidentia circunspecta, ne rursus ea, quæ in controuersijs inter personas, Ecclesiasticas præsertim, Altissimo sub regulari professione famulantes, exortis, pro tranquillo religionis statu prudenter ordinauit, in molestos contentionis anfractus relabantur, maiorem solet, dum id res ipsa requirit, adhibere cautionem. Sanè nuper postquam sicut nobis innotuerat, ab antiquis vsque temporibus etiam supra centum annos retroactos lis, & causa seu controuersia inter dilectos filios Rectorem Generalem, & canonicos regulares S. Augustini congregationis Lateranensis ex vna, ac Monachos sancti Benedicti Ordinis Cassinensis alias sanctæ Iustinæ de Padua congregationem partibus ex altera, super illorum præcedentia, seu iure præcedendi suborta, & coram diuersis iudicibus etiam in nostro Palatij Apostolici auditorio ventilata, ac demum non sine animi nostri molestia in Oecumenico Concilio Tridentino inter earundem congregationum Abbates renouata fuerat. Nos considerantes, lites, & controuersias huiusmodi in Ecclesia præsertim inter religiosas, & reformatas personas, quæ relictis mundi vanitatibus, votū suum in humilitatis spiritu Domino, & Deo nostro, qui se pro nobis vsque adeo humiliauit, vt formam serui acciperet, persoluere profitentur, non modicum illis præclaræ, Deóq; præcipuè dilectæ virtuti, quæ est humilitas labem infundere, populoq; scandalum generare, & propterea illas omni ratione submouendas, publicæq; Religionis tranquillitati, ac ministrorum Dei reconciliationi, & mutuæ dilectioni quamprimum consulendum esse rati. Motu proprio dictas causas, & controuersias, vbilibet, & coram quibusuis iudicibus motas, & in quibusuis instantijs indecisas pendentes, ab eisdem iudicibus ad nos aduocauimus, illasq; dilectis filijs nostris Io. Michaeli S. Anastasiæ Saraceno, Io. Baptistæ S. Clem. Cicadæ, ac Bernardino Scoto nuncupatis S. R. E. presbyteris Cardinalibus audiendas, cognoscendas, & decidendas per quandam motus proprij

scedu-

scedulam, & deinde illas per aliud nostrum rescriptum eisdem Cardinalibus per eos audiendas tantum, nobisq; referendas commisimus. qui quidem Cardinales dictis partibus, earumuè Procuratoribus, & Aduocatis pluries auditis, dubijsq; emergentibus ad plenum discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex compluribus literis Apostolicis, diuersisq; alijs rationibus, & probationibus, quod ipsi canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à S. Augustino, quinimmo à sanctis Apostolis institutis, eosdem canonicos tam suæ antiquæ institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos, statim quod professionem regularem emittunt, insignitos esse oportet, aliarumq; qualitatum in eis existentium ratione, dictamq; illorum congregationem Lateran. præfatos monachos, & eorum congregationem Cassinen. præcedere debere censuerunt, & concluserunt, suamq; conclusionem huiusmodi ad audientiam nostram iuxta vltimi nostri rescripti præfati tenorem retulerunt. vnde nos illorum relatione intellecta, eaq; per nos diligenter examinata, quoniam eam in omnibus suis partibus veritati, & iuri consonam comperimus, per nostram diffinitiuã sententiam pronunciauimus, sententiauimus, decreuimus, & declarauimus, Abbates, Prælatos, & Canonicos regulares congregationis Lateranẽsis, vti clericos, dimissa superiori veste, pallio, seu cappa in linea veste, clericalíq; habitu incedentes (quod etiã in alma Vrbe consuetum fuerat, & tunc obseruabatur) in processionibus, & omnibus alijs actibus publicis, & priuatis tã in dicta Vrbe, nostroq;, & aliorum Romanorum Pontificũ successorum nostrorum conspectu, quàm alias in vniuersis, & quibuscunque alijs ciuitatibus, terris, oppidis, & locis Abbates, Prælatos, & monachos ordinis S. Benedicti congregationis Cassinen. prædictos præcedere debuisse, & debere, ac eosdem Abbates, Prælatos, & canonicos regulares, dictamq; eorum congregationem, vt præfertur, incedentes dictis Abbatibus, Prælatis, & monachis sancti Benedicti, & eorum congregationi in omnibus, & singulis præmissis præferendos, anteponendos, & in digniori loco collocandos fore, & esse. Abbates verò dictarum congregationum singulariter, & de per se, absque illorum Conuentibus in Concilijs Generalibus, Prouincialibus, & Synodalibus, ac alijs actibus publicis, & priuatis, in quibus Abbates, de iure, vel consuetudine locum, & votum habeat, vel pro tempore quomodolibet habebunt, inter sese iuxta singulorum ipsorum Abbatum ibidem interuenientiũ priorem, & antiquiorem promotionem ad Abbatiam, & illorum promotione dumtaxat, non autem congregatione, & ordine cuius sint attentis, præcedere, & præferri, & in digniori loco collocari debuisse, & debere, prout ex tunc prætulimus, anteposuimus, & collocauimus, præferriq;, anteponi, & collocari mandauimus. tactationes quoque, molestationes, oppressiones, perturbationes, vexationes, & impedimenta quæcunque per Abbates, Prelatos, & monachos prædictos, & eorum congregationem Cassinen. eisdẽ Abbatibus, Prælatis, & canonicis regularibus congregationis Lateranen. super præfatis omnibus, & singulis, & illorum occasione quomodolibet factas, præstitas, & illatas, facta, præstita, & illata, fuisse, & esse temerarias, illicitas, indebitas, & iniustas, temerariaq;, illicita, indebita, & iniusta, ac de facto præsumptas, & præsumpta, illasq;, & illa Abbatibus, Prelatis, & monachis congregationis Cassinẽsis huiusmodi fecisse, & facere minimè licuisse, neque licere de iure. Et propterea de, & super illis, ac dicto iure præcedendi, omnibusq;, & singulis alijs præmissis perpetuum silentiũ imponendum fore, & esse, & tunc imposuimus, prout in rescripto, relatione, & sententia prædictis plenius continetur. Ne autem de sententiæ, aliorumq; præmissorũ validitate vllo vnquam tẽpore dubitari, ac propterea, vel alio quouis prætexta rẽ maturè discussam, & iudicatam rursus in controuersiã retrahi, neuè denuo in Ecclesia Dei inter tales personas religiosas cõtentiones exoriri, ac populo scandala generari contingat, tempestiuè prouidere, ac supremam huic negotio manũ apponere cupientes, necnon veriores literarũ singulorum prædecessorum, ac rescripti, processus, relationis, sententiarumq; præfatorũ, & inde secutorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes; motu simili, non ad ipsorũ Abbatũ, Prælatorum, & canonicorum regulariũ congregationis Lateran., vel alterius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiã, sed ex mera deliberatione, & certa scientia nostris; ac de Apostolicæ potestatis plenitudine ad effectũ executionis d. sententiæ tam oẽs, & singulos processus, & sententiæ præfatorũ defectus, etiam substantiales, si qui forsan in eisdem interuenerint, harum serie supplemus, ac eandẽ sententiam vnà cũ eius processu validos, & efficaces esse, suosq; plenarios, & integros effectus sortiri, & inuiolabiliter ab omnibus obseruari debere, nec partes ipsas ab eis vllo vnquam tempore, quouis prætexta, quæsitoué colore resilire posse, sed ad illorum obseruationẽ teneri, censurisq;, & pœnis tam Ecclesiasticis, quàm pecuniarijs ad id cogi, & compelli, neque monachos, eorumuè congregationẽ aduersus sententiã, aliauè præmissa in pristinũ statum quouis quæsito colore, vel ingenio restitui, nec illa oppugnãtes audiri, præsentesq; literas de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intẽtionis nostræ, aut alio quouis defectu notari, seu impugnari posse. Sicq;, & non aliter per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam S.R.E. Cardinales, sublata eis, & eorum cuilibet, quouis aliter iudicandi, & interpretãdi facultate, & autoritate, iudicari, & diffiniri debere, ac quicquid secus à quoquam quauis autoritate scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus; præmissaq; omnia perpetuò statuimus, & quod ita fiant, & obseruentur volumus, atque mandamus. Similiter Venerabili fratri Episcopo Amerin. & dilectis filijs nostro in alma Vrbe, & eius districtu Vicario in spiritualibus, ac Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ auditori Generalibus per præsentes motu pari mandantes, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seu alios præsentes literas, et in eis contenta quæcunque vbi, et quando opus fuerit, ac quoties pro parte Rectoris Generalis, et Abbatum, Prælatorum, ac regularium canonicorum sancti Augustini congregationis Lateranensis præfatorũ, vel alicuius eorum fuerint requisiti, solemniter publicantes, ac illis in præmissis efficacis defensionis præsidio

assistentes, faciant autoritate nostra illos suppletione, decreto, statuto, voluntate, & mandato, alijsq; præmissis pacificè frui, & gaudere: non permittentes, eos, vel eorum quempiam desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles, per sententias, censuras etiam Ecclesiasticas, & pecuniarias etiam arbitrio suo moderandas, & applicandas, quam etiam priuationis singulorum beneficiorum Ecclesiasticorũ per ipsos contradictores obtentorum pœnas, aliaq; iuris remedia appellatione postposita, compescendo, ac legitimis super his habendis seruatis processibus, illos sententias, censuras, & pœnas huiusmodi incurrisse declarando, illosq; etiam iteratis vicibus aggrauando, & interdictum Ecclesiasticum imponendo, inuocato etiam ad hoc, si opus sit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac fel. rec. Bonifacij Papæ VIII. prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodò quispiam præsentium vigore vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac alijs quibusuis constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, necnon monasteriorum, & ordinum, ac congregationum præfatorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, vel consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis, illis, eorumq; superioribus, ac personis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarũ derogatorijs, alijsq; efficacioribus, & insolitis clausulis, irritantibusq;, & alijs decretis in genere, vel specie, etiã motu, & scientia similibus quomodolibet concessis, ac etiã iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, & insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus. Contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas non facientes plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Volumus autem, quod præsentium transumptis manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, in iudicio, & extra, vbilibet locorum, plena, & indubia, eademq; prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 18. Ianuarij M. D. LXIV. Pontificatus nostri anno quinto.

III. HAec constitutio cum sententia ab eodẽ Pontifice lata refertur etiam in Bullario nuper edito inter Constitutiones Pij IV. & est numero 95. circa quam notanda sunt verba illa: *Qui quidem Cardinales dictis partibus, earumuè Procuratoribus, & aduocatis pluries auditis, dubijsq; emergentibus ad plenum discussis, & resolutis, comperto satis per eos ex compluribus literis Apostolicis, diuersisq; alijs documentis, rationibus, & probationibus, quod ipsi canonici fuerunt, & sunt de illis clericis à S. Augustino, quinimmo à SS. Apostolis institutis, eosdem canonicos tam suæ antiquæ institutionis huiusmodi, quàm etiam dignitatis clericalis, qua eos statim, quod professionem emittunt, insignitos esse oportet, aliarumq; qualitatum in eis existentium ratione, dictamq; illorum congregationem* Lateranensem, *præfatos Monachos, & eorum congregationem Cassinensem præcedere debere censuerunt &c.* Pro quorum verborum intelligentia sciendum est, vt ex relationibus dictorum Cardinalium colligitur, totum pondus causæ ad tria dubia redactum. videlicet an nostri Lateranenses essent verè de illis canonicis à D. Augustino, siue à sanctis Apostolis institutis, & circa hoc dubium conclusum fuit affirmatiuè. Secundò an supposito, quod canonici Lateranenses essent verè de illis clericis à S. Augustino, & à sanctis Apostolis instituris, deberent præcedere monachos D. Benedicti; & conclusum fuit affirmatiuè, per iura in eisdem relationibus allegata. & hæc fuerunt duo præcipua fundamenta, quibus nixus est Pius IV. in eadem sententia pro canonicis Lateranensibus contra monachos ferenda, videlicet prioritas institutionis, & dignitas clericalis, quia ipsi canonici Lateranenses sunt clerici essentialiter, & non ex dispensatione, vel priuilegio, sicut monachi: & quod est tale per essentiam, debet præcedere illud, quod est tale per accidens, & ex dispensatione. Et hinc deducitur, omnes canonicos regulares, qui sunt verè de illis à D. Augustino, & à Sanctis Apostolis institutis, ratione prioris illorum institutionis, & etiam ratione dignitatis clericalis, quæ illis per essentiam, & non ex accidenti inest, omnes Monachos præcedere debere: licet in dicta sententia de solis Lateranensibus mentio habeatur, quia à paritate & identitate rationis optimè infertur ad paritatem, & identitatem iuris. Processus totius causæ cum allegationibus pro vtraque parte deductis, & relationibus Illustrissimorum DD. Cardinalium, & causæ conclusione cum sententia, & motu proprio eiusdem Pontificis typis editus est Cremonæ an. 1567. apud Vincentium Comitem.

CIrca secundum dubium lis orta est primò in IV.
Concilio Constantiensi inter Abbatẽ canonicorum regularium de Crutzelingen prope muros Constantiæ ex vna, & Abbatẽ monasterij in Petri domo vltra pontem Constantiæ ordinis S. Benedicti ex altera, super iure præcedendi in dicto Concilio Constantiensi: quam litẽ primò Ioannes XXIII. Papa nuncupatus in dicto Concilio, postmodũ verò Innocentius VIII. per sequens decretum in hunc modum terminauit. *Innocentius Episcopus seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam. Prouisionis nostræ debet præuenire subsidio, vt suum ius cuilibet conseruetur. Hinc est, quod nos tenorem quarundam literarum Concilij Constantiensis in registro ipsius Concilij repertarum, pro eo quod sicut exhibito nobis pro parte dilectorum filiorum Abbatis, & Conuentus monasterij in Crutzelingen extra muros Cõstantiæ Ordinis S. Augustini petitio continebat, ipsi eo indigere noscuntur, de verbo ad verbum transcribi, & ad ipsorum supplicantium instantiam præsentibus an-*

notari

notari fecimus, qui talis est. Sacrosancta, & Generalis Synodus Constantiensis ad perpetuam rei memoriam. Rationi congruit, & conuenit honestati, vt ea, quæ de Romani Pontificis gratia processerunt, licet tẽpore, quo Papatui præfuit, literæ Apostolicæ super illis confectæ non fuerint, suum consequantur effectum. Sanè dudum pro parte dilectorum filiorum Erardi Abbntis, & conuentus monasterij Crutzelingen. extra muros Constantiæ Ordinis S. Augustini Baldasari, tunc Ioanni Papæ XXIII. exposito, quod licet ipsius ordinis regularis institutio, ne eius per Apostolicam Sedem subsequens approbatio longè præcederent institutionem, & etiam per eandem sedem factam approbationem Ordinis sancti Benedicti, præfatusq; Abbas in Abbatialis dignitatis promotione directus Ecclesiæ filium Ioannem Abbatem monasterij in Petri domo vltra pontem Constantiæ dicti Ordinis sancti Benedicti longè præcesserit, necnon Abbas pro tempore existens supradicti monastery Crutzelingen. mitra, & annulo, cæterisq; Pontificalibus insignijs, & speciali priuilegio Sedis eiusdem, cui non est in aliquo derogatum, vti, & gaudere ab olim consueuisset, quibus dictus Abbas monasterij Petri domus minimè vtebatur, seu gaudebat, ac eidem Abbati monasterij in Crutzelingen existenti pro tempore, vt Patri Abbati etiam alia plura monasteria dicti Ordinis S. Augustini in diuersis locis consistentia secundũ eiusdem ordinis regularia instituta per sedem ipsam ex certa scientia approbata subessent, in quo, eorumq; personas degentes pro tempore in eisdem, ius seu superioritatem visitandi, corrigendi, & puniendi haberet, & propterea Abbas, & Conuẽtus prædicti, necnon canonici eiusdem monastery Crutzelingen., in quibuscũque actibus solemnibus, necnon processionibus generalibus, quæ fierent pro tempore in ciuitate Constantiæ, ac etiam in Generali Concilio Abbati, & monachis existentibus pro tempore, ac Conuentui dicti monasterij Petri domus præferri, atque in digniori loco, siue ordine collocari deberent. Tamen cum idẽ Ioannes Abbas, & Conuentus monasterij Petri domus contrarium asserentes, iactarent ex aliquibus confictis, & minus validis rationibus se in talibus ipsis Abbati, Canonicis, & Conuentui eiusdem monastery in Crutzelingen. fore præferendos. quodq; timebatur ex hoc inter partes ipsas exoriri lites, iurgia, & scandala, quæ forsan de facili reparari non possent, ac pro parte dictorum Erardi Abbatis, & Conuentus monasterij Crutzelingen. eidem Baldasari tunc Pontifici humiliter supplicato, vt in præmissis de benignitate Apostolica salubriter prouideret. idem Baldasar tunc Papa desiderans pacem, & concordiam inter Abbatem, & Conuentum, ac Canonicos, & Monachos huiusmodi monasteriorum præfatorum perpetuo stabilire, huiusmodi supplicationibus voluit, & concessit videlicet 5. Calend. Decembri. Pontificatus sui anno 5. quod Abbas existens pro tempore in Crutzlingen. præfato Abbati etiam pro tempore existenti in Petri domu prædictorũ monasteriorum, necnon canonici in Crutzlingen. etiam existentes pro tempore monachis, similiter existentibus pro tempore in Petri domo monasteriorum præfatorum tam illis, quàm processionibus huiusmodi dicti Concilij Constantiensis, & quandiu illud duraret, quam etiam quibusdam alijs processionibus, congregationibus, necnõ actibus solemnibus, & publicis, in quibus eos pro tempore insimul conuenire contingeret, præferri, ac in locis dignioribus huiusmodi perpetuis temporibus collocari deberent. Non obstan. etiam quibuscunque priuilegijs, indulgentijs, & literis Apostolicis generalibus, & specialibus eisdẽ Abbati, & Conuentui Petri domus, nec ordinis S. Benedicti concessis quorumcunque tenorũ existerent, per quæ literis dicti Baldasaris tunc Papæ, si super his confectæ fuissent, non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earũ impediri valerent quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbũ habenda esset in eisdem literis mentio specialis. Ne autem pro eo, quod super voluntate, & concessione præfatæ literæ dicti Baldasaris tunc Papæ, interim quod Papatui præfuit, confectæ non fuerint, prædicti Abbas, & Conuentus, monasterij in Crutzelingen. voluntatis, & concessionis prædictarum frustrẽtur effectu, volumus, & tenore præsentium decernimus, quod voluntas, & concessio prædicta, à dicta die videlicet 5. Calend. Decembris perinde suum consequantur effectum, ac si literæ dicti Baldasaris tunc Papæ super illis sub ipsius diei datis cõfecta fuissent. Quodq; præsentes literæ ad probandum plenè voluntatem, & concessionem prædictas, vbique sufficiant, nec ad id probationis vlterius adminiculum requiratur. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostræ volũtatis, & constitutionis refringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datũ Constantiæ 16. Calend. Septembris, anno à Natiuitate Domini 1415. Apostolica sede vacante. Cæterùm vt earundem literarum tenor prædictus insertus omnimodam rei, seu facti certitudinem faciat, Apostolica autoritate decernimus, vt illud idem robur eandem vim, & eundem vigorem dictus tenor per omnia habeat, quẽ habent originales literæ supradictæ, & eadem prorsus eidem tenori fides adhibeatur, quandocunque, & vbicunque siue in iudicio, siue alibi, vbi fuerit exhibitus, vel ostensus, & eidem tenori firmiter stetur in omnibus, sicut eisdem originalibus literis staretur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Per hoc autem nullum ius cuiquam de nouo acquiri volumus, sed antiquum conseruari tantummodo. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1489. 5. Calend. Maij Pontificatus nostri anno quinto.

Quo tamen decreto non obstante eadem controuersia denuo nascitur in Concil. Trident. inter Abbates congregationis Lateranensis ex vna, & Abbates congregationis Cassinensis ex altera, super eodẽ iure præcedẽdi. Quæ res in causa fuit, vt in Catalogo Abbatũ, qui eidẽ Concilio subscripserunt, nullus

ex nostris sit notarius, quod nostri de licentia Superiorum ad lites tollendas posteriori loco subscribere noluerunt. & istud fuit tertium dubium coram eisdem Illustrissimis Cardinalibus à Pio IV. delegatis propositum, & examinatum, & conclusum per eosdem Illustrissimos Cardinales, quod in tali casu seruaretur ordo, qui seruatur in Abbatibus perpetuis, & in Episcopis, vt nimirū attendatur antiquior promotio ad Abbatiam, vt habetur in cap. Episcopos 16. d. & cap. finali 75. d. & ita per eundem Pium IV. decisum fuit in dicta sententia in illis verbis: *Abbates verò dictarum congregationum Lateranensis, & S. Benedicti singulariter, & de per se, absque eorum conuentibus &c.*

V. Verùm circa huiusmodi sententiam, & decisionem aliud dubium suboritur, quod per illam non videtur plenè decisum, neque resolutum, an cū in congregatione Lateranensi non omnes Prælati monasteriorum sint Abbates, sed quidam Abbates, quidam Priores, alij Præpositi, alij verò Archipresbyteri, dicta sententia solos Abbates comprehēdat, an verò ad cæteros etiam Prælatos extendatur. Nec desunt, qui velint, illam ad alios Prælatos etiam non Abbates extendi, quòd illi eandem in sibi subditos habeant autoritatem, & iurisdictionem, quā habent Abbates in suis monasterijs. mihi tamen, saluo iudicio melius sentientium, distinguendum videtur de alijs Prælatis canonicorum præter Abbates: nam alij sunt, qui ex priuilegio Pontificalium vsum obtinent, & sibi subditis primam tonsuram, & quatuor minores ordines conferre possunt, & alia munera, quæ Abbatibus ex priuilegio competunt, exercere, quales sunt Prior S. Frigdiani Lucensis, & S. Catharinæ Firmanæ, & S. Mariæ de Columna Cæsaraugustanæ, & Præpositus S. Crucis Mortariensis, & alij plerique. Alij verò sunt, qui eiusmodi priuilegio non gaudent. Si de Prioribus loquamur, puto sententiam Pij IV. ad illos posse extendi, ac debere, ita vt iuxta priorem promotionem ad huiusmodi Priorarum competat illis ius præcedendi Abbates posterius promotos. Primò quia huiusmodi Priores gaudent eisdem priuilegijs Abbatum. Ergo eodem modo præferendi sicut Abbates. Secundò, quia quando Ecclesia Lateranensis erat Regularis, Prior dictæ Ecclesiæ, quia habebat vsum Pontificalium, præcedebat omnes Abbates Vrbis, vt notat Onuphrius in libro de septem Vrbis Ecclesijs in Lateranensi: Eodē modo Prior sanctæ Mariæ de Columna Cæsaraugustanus præcedit omnes Abbates in Regnis Aragoniæ, & Valentiæ: similiter Prior S. Frigdiani, & Præpositus sanctæ Crucis Mortarij. Idem autem puto esse de alijs Prioribus habentibus similem vsum Pontificalium. Tertiò, quia licet nunc dignitas Abbatialis sit maior dignitate Priorali, postea quam Abbates facti sunt clerici ex priuilegio, tamen ab initio non erat sic, sed quilibet non solum Prior canonicorum, sed quilibet canonicus maior erat quolibet Abbate, vt est textus expressus in cap. à Subdiacono 93. d. uam quilibet ostiarius præcedebat Abbatem. quare quod nunc Abbates præcedant Priores canonicorum, id non habent ex natura, sed ex priuilegio. Ergo vbi Priores habent eadem priuilegia, quæ habent Abbates monachorum, censendi sunt pares ipsis Abbatibus, immo superiores, propter dignitatem clericatus, quæ canonicis inest essentialiter, monachis verò nonnisi per accidens, & ex dispensatione. Si autem loquamur de alijs Prioribus, vel Prælatis similia priuilegia nō habentibus, puto ius præcedendi Abbates illis minimè conuenire, quod ius à priuilegio deriuat.

Circa eundem articulum alia controuersia exoritur in casu, quo canonici regulares non Abbates, neque Prælati cum monachis non existentibus Abbatibus, neque Prælatis sine Capitulis de per se conueniunt, an præcedere debeant canonici, an monachi. quæ controuersia nonnullis ab hinc annis excitata Patauij in congregatione Sapientia nuncupata, in qua vnus ex nostris canonicis Lateranensibus, & vnus ex monachis Cassinensibus cōuenerant, per S. Congregationem Illustrissimorum Dominorum Cardinalium super causis Regularium habito verbo cum Sanctissimo per hoc decretum fuit terminata. VI.

Cum superioribus diebus, die videlicet 4. Augusti præsentis anni 1603. S.D.N. Clemens Papa VIII. in Congregatione Illustrissimorum DD. Cardinaliū super negotijs Episcoporum, & Regularium, & ex voto eiusdem congregationis super controuersia inter canonicos regulares Lateranenses, & monachos S. Benedicti congregationis Cassinensis orta, occasione præcedentiæ in congregatione nuncupata Sapientiæ, quæ in ciuitate Patauij celebratur coram Episcopo, interuenientibus in ea vno ex Canonicis, & vno ex Monachis prædict.is, mādauerit obseruari sententiam aliàs inter eosdem canonicos, & monachos latam à fel. rec. Pio Papa IV. prout iacet. Cumque deinde alia noua differentia in eadē congregatione Patauina inter eosdemmet orta fit, prætendens monachus Cassinensis, vt non solùm canonicus regularis Lateranensis (ad hoc vt iuxta dictam sententiam sit præferendus, & anteponendus in digniori loco) teneatur dimittere superiorem vestem pallij, seu cappam nigram, sed etiam induere super linea veste, quam rochettum vocant, aliud superpelliceum lineum, vulgo cottam nuncupatum, quemadmodum solet fieri ab ipsis canonicis regularibus in publicis processionibus. Eadem Sacra congregatio negotio maturè discusso declarauit, sufficere, vt ipsi canonici regulares Lateranenses in omnibus actibus publicis, & priuatis, & sic etiam in eadem congregatione Patauina, remaneant (dimissa tantummodo superiori veste nigra) in linea veste, videlicet in rochetto, absque alio superpelliceo, & tunc intelligantur esse in habitu clericali iuxta eādem sententiam Pij IV. & ita obseruari mandauit. Romæ die prima Septemb. 1603.

Addo, quod ante illud decretum eandem controuersiam terminauerat Pius V. per suum motum proprium anno 1570. 10. Calend. Ianuar. emanatū, quo decreuit, & declarauit, omnes, & singulos canonicos nostræ congregationis in omnibus proces- VII.

processionibus, & alijs actibus publicis, ac etiam priuatis primum, & digniorem locum super omnes Regulares tenere immediatè post clericos seculares, forma prædicti motus proprij talis est.

Pius Episcopus seruus seruorum Dei *ad perpetuam rei memoriam. Cum ex ordinum uniuersitate, qui in* Dei *Ecclesia reperiuntur, illa castrorum aciei comparetur, illius autem gubernium Rom. Pont.* B. *Petri vero successori sit demandatum, mirum nemini videri debet, si ille curæ sibi diuinitus commissæ inuigilans, cuilibet quod suum est, benignè concedendo, & quæ clara etiam sui ipsorum natura sunt, ne in recidiuæ contentionis scrupulum relabantur, opportunæ declarationis, ac nouæ concessionis remedio consolidat, vt quibusuis sublatis obstaculis, quilibet pacis amœnitate frui libere possit, ac scandalorum occasio penitus tollatur. Cum itaque sicut accepimus, dilecti filij vniuersi canonici regulares Ordinis S. Augustini congregationis Lateranensis, qui ab Apostolis originē traxerunt, quique ab eodem S. Augustino eorum reformatore iterum per reformationis viam mūdo geniti meritò prætendere possunt, se omnes alias personas Ecclesiasticas tam seculares, quàm regulares in processionibus, & alijs actibus publicis præcedere debere. Cum tamen nō liceat membra à capite separare, sed tamen eis locum debitum assignare, ipsorumq; indemnitati, vt sine populi scandalo in publicum prodire, exemploq; potius cæteris Christi fidelibus esse possint, consulere volentes, atque omnium, & singularum litium, quæ forsan super præmissis exortæ sint, aut exoriri quoquo modo possint, status, & merita, nominaq; & cognomina Iudicum, & collitigantium præsentibus pro expressis habentes. Motu proprio, non ad dictorum canonicorum, vel alicuius alterius pro eis super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed ex certa scientia nostra, & de Apostolicæ potestatis plenitudine omnes, & singulos canonicos prædictos vbicunque locorum existentes, quos deinceps processionibus, & alijs actibus publicis, vel priuatis interesse contigerit, statim ipsum clerū secularem non exemptum subsequi, dum ipsi subsequendo præcedunt: dum verò præcedendo præcedunt, illū immediatè sequi debere, autoritate Apostolica per præsentes declaramus. ac insuper in omnibus locis, in quibus talis viget consuetudo in processionibus, vt dicti clerici non exempti præcipuè quando canonici alicuius Ecclesiæ Cathedralis paramenta Ecclesiastica induūt, vt cultus diuinus magis vigeat, ac vt Sanctissimū Corpus Christi, seu alia reliquia, quæ processionaliter deferuntur, decentiùs, & honorificentiùs associentur: aut quando hoc ipsius Ordinarij mandato continget, ipsi canonici similiter, ac illi pluuialia, planetas, tunicellas, & alia paramenta super eorū clericalē habitum deferre, necnon pro Cruce associanda quæcunque luminaria deferre liberè, & licitè possint, statuimus, & ordinamus.* Districtius *inhibentes quibusuis locorum Ordinarijs, etiamsi Patriarchali, Prouinciali, Archiepiscopali, Episcopali, aut alia dignitate præfulgeant, sub excommunicationis maioris, & indignationis nostræ pœna, ne eosdē Canonicos, seu aliquem eorū molestare, aut præmissa quouis modo declarare, vel interpretari audeant.* Decernentes, *præsentes literas nullo vnquam tempore subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel quopiā alio defectu etiam ex eo, quod locorū Ordinarij, aut alij forsan interesse habentes vocati nō fuerint, aut nullitatis notari, imputari, inualidari, ad terminos iuris deduci, in ius vel controuersiā vocari, causamq;, vel causas, quare præmissa à nobis emanauerint, verificādū nullatenus teneri, nec ob id viribus carere, minusq; sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspētationibus, limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus comprehendi: sed semper ab illis exceptas, & quoties illa emanabunt, toties in pristinū statum restitutas, repositas, ac plenariè reintegratas, etiā sub* Dat. *per ipsos Canonicos eligēda esse, sicq; ab omnibus censeri. Et ita per quoscunque Iudices, & Commissarios, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales, & ipsosmet Ordinarios, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & autoritate iudicari, & diffiniri debere. Irritum quoque, & inane, si secus super his à quocūque quauis autoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca dilectis filijs d. Congregationis Protectori, seu eius Viceprotectori, & causarū Curiæ Cam. Apost. Generali auditori, ac Vicario Ven. fratris nostri Episcopi Lauden. in spiritualibus generali per Apostolica scripta motu simili mādamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorū per se, vel aliū, seu alios, præsentes literas, & in eis contēta quæcunque vbi, & quando opus fuerit, ac quoties pro parte canonicorum prædictorum, vel alicuius eorū fuerint requisiti, solemniter publicātes, illisq; in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant autoritate nostra eosdē Canonicos, illorūq; singulos præmissis omnibus, & singulis vi præsentium continentia, & tenore pacifice frui, & gaudere. Non permittentes eos, seu eorū aliquē desuper per quoscunque indebitè molestari, perturbari, & inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parētes per cēsuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaq; opportuna iuris remedia, appellatione postposita, compescendo, necnon legitimis super his habendis seruatis processibus, illas cēsuras, & pœnas ipsas incurrisse declarādo, necnō eas etiā iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiā adhoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Nonobstan. fel. rec. PP. Bonifacij prædecessoris nostri, etiā qua cauetur, ne quis extra suam Ciuitatē, vel diœcesim, nisi in certis exceptis casibus, & illis vltra vnā dietam à fine suæ diœc. ad iudiciū euocetur, seu ne iudices à Sede Apost. deputati extra Ciuitatē, vel diœcesim in quibus deputati fuerint, cōtra quoscunque procedere, aut alij, vel alijs vices suas committere præsumāt, ac de duabus dietis in consilio generali edita, dūmodo vltra tres dietas quis vigore præsentium ad iudiciū non trahatur, ac alijs Apostolicis in Prouincialibus, ac Synodalibus Concilijs editis specialiter, vel generaliter constitutionibus, & ordinationibus, ac etiā iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, etiā immemorabilibus, priuilegijs quoque, indultis, & literis Apostolicis quibusuis Ecclesijs, Congregationibus,*

Capitulis, Collegijs, monasterijs, & alijs locis, eorumq; superioribus, & personis sub quibusuis tenoribus, & formis, ac cum quibusuis clausulis, etiam derogatoriorum derogatorijs, irritantibusq;, & alijs decretis, motu, scientia, & potestate similibus, etiam consistorialiter concessis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiamsi de illis, eorumq; totis tenoribus specialis, specifica, & expressa mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruando foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma illis tradita obseruata, inserti forent eisdem praesentibus, pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris; hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus. Contrarijs quibuscunque, aut si aliquibus communiter, vel diuisim ab Apostolica sit Sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam, & expressam de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, statuti, ordinationis, inhibitionis, decreti, mandati, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicae 1570. 10. Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno 5. CC. Alp. Dia. lo. de Monsus pro comp. G. Deldado. V. Macaran. Alex. Peregrinus. A. Canitranen. Ra. Bonfiolus. C. Math. à tergo in calce registratum in Cam. Apost. Io. Mondosius.

VIII. Circa tertium articulum seu dubium, an canonici regulares praecedere possint, & debeant canonicos siue clericos seculares, difficultas oritur, quia pro parte negatiua facit, quod membra suum caput sequuntur, vnde cum clerici seu canonici seculares habeant caput dignius, qui est Episcopus, qui omnes clericos siue regulares, siue seculares antecedit, etiam seculares suum caput sequentes, clericos regulares praecedere debebunt. Verùm pro contraria parte affirmatiua facit antiquitas illorum institutionis, & clericatus, qui per se illis competit: nam canonici regulares sunt essentialiter clerici, & sic quoad hoc, pares sunt ipsis clericis secularibus. Sunt autem quoad institutionem priores, & antiquiores clericis secularibus: quia omnes clerici ab initio erant regulares, & clerici seculares orti sunt ex regularibus, vt supra in principio huius secundi libri deduximus. Ergo canonici regulares sunt praeferendi, iuxta regulam vulgaram. Prior tempore potior in iure, & alia superius hoc eodem libro cap. 30. notata. Et confirmatur ratio: quia sicut nullus ex propria malitia debet commodum reportare, ita nullus perseuerans in bono statu debet fieri deterioris, & inferioris conditionis: canonici autem regulares permanent in bono statu clericorum primitiuae Ecclesiae. ergo non debent fieri deterioris, & inferioris conditionis à clericis secularibus, qui ab illo statu desciuerunt. Confirmatur secundo, quia de facto canonici regulares sanctae Mariae de Columna Caesaraugustanae per sententiam latam in Generalibus Regni Aragoniorum comitijs supra cap. 30. recitatam, & ex antiqua consuetudine omnes canonicos, & clericos seculares totius Regni Aragoniorum, exceptis Metropolitanis Ecclesiae Caesaraugustanae praecedunt, & cum ipsis Metropolitanis pares incedunt in publicis processionibus, & alij etiam in alijs Ciuitatibus canonicos seculares praecedere consueuerunt. Immo Pius V. in motu proprio nunc recitato fatetur, ipsos canonicos regulares meritò praetendere posse omnes alias personas Ecclesiasticas tàm seculares, quàm regulares in processionibus, & actibus publicis praecedere debere. In hac controuersia, in qua hinc inde sunt validissimae rationes, mei non est articulum definire, sufficitq; dubirandi rationes attigisse: optimum autem erit, vniuscuiusque iura, & laudabiles consuetudines locorum cum moderamine inculpatae tutelae vnumquodque collegium pro viribus tueri.

Caput septuagesimumsecundū.

Canonicos Regulares sine speciali dispensatione obtenta à Sede Apostolica, cū sola licentia suorum Superiorum Regularium, posse beneficia secularia, etiam in titulum obtinere.

Alterum caput, ex quo canonici ordinis dignitas, & eminentia dignoscitur, est capacitas, siue aptitudo ad quaeuis beneficia etiam secularia tum regenda, tum in titulum obtinenda, quae canonicis regularibus inest ex vi illorum professionis absque aliqua speciali Sedis Apostolicae dispensatione, vel concessione. de qua nunc consequenter aliquid breuiter dicturus, ante omnia praemitto, beneficia Ecclesiastica esse in duplici differentia, nam alia sunt, quae habent annexam curam, & regimen animarū, quae vulgò Curata nuncupamus: alia, quae tale regimen adiunctum non habent, quae idcirco vocantur beneficia simplicia. quae tamen sunt in duplici differentia: nam alia sunt, quae vocantur dignitates, vel quae dignitatem adiunctam habent, vt Archidiaconatus, Praepositurae, Decanatus, & similiū in Ecclesijs Cathedralibus, siue Collegiatis: alia verò, quae neque sunt dignitates, neque dignitatem adiunctam habent, vt simplices canonicatus, cappellaniae, & id genus, & quoniam non eodem modo de omnibus antedictis generibus beneficiorum loquuntur Doctores: ideo distinctè de singulis generibus dicendum erit. & Primò quod spectat ad beneficia, quae animarum secularium curam, & regimen adiunctum habent, resolutè dicendum est, canonicos regulares de iure communi absque I.

speciali

speciali dispensatione Sedis Apostolicæ habita licentia à suis Superioribus regularibus, posse ad huiusmodi beneficia secularia admitti, & promoueri. Hæc assertio, quæ verissima est, probatur primò ratione demonstratiua deducta ex ipsamet natura institutionis; & ordinis ipsorum canonicorum regularium, quæ sola benè inspecta, sufficit non solùm ad hanc veritatem in meridiana luce collocandam, verùm etiam ad omnes cauillos soluendos, quos Scioli quidam nouiter excogitauerunt. nam canonici regulares essentialiter sunt clerici, & de veris, & antiquis clericis à sanctis Apostolis ad regendas Ecclesias institutis, immò in ipsis canonicis regularibus nobiliùs viget, ac splendet institutum canonicorum clericorum, qui ab Apostolis, & illorum successoribus ad regendas Ecclesias, & animarum curam gerendam fuerunt instituti. Ergo canonici regulares ex vi illorum institutionis, & ex intrinseca natura æquè sunt capaces regiminis omnium Ecclesiarum, & animarum secularium, sicut quiuis clericus secularis. Hanc rationem insinuauit Diuus Thom. in 2.2. quæst. 189. art. 8. ad secundum ponēs hoc discrimen inter canonicos regulares, & monachos, quòd canonici regulares per se sunt instituti, & ordinati ad ea, quæ aguntur in diuinis mysterijs: & ideò per se illis competit, vt sint clerici religiosi, ad quæ per se non sunt ordinati monachi, & ideo illis per se non competit, vt sint clerici, sed solùm ex accidenti. Declaratur eadem ratio, & roboratur.

In primitiua Ecclesia omnes Ecclesiæ siue curam animarum habentes, siue non habentes, regebantur per canonicos regulares, quia nulli alij præter illos erant clerici in Ecclesia Dei, vt ex dictis in principio huius libri apparet. Ergo etiam modò sūt capaces regiminis Ecclesiarum, quæcunque illæ sint, quemadmodum & tunc erant. Sequela patet, quia nemo perseuerans in bono statu debet per hoc fieri deterioris conditionis, sicut nemo, in eo, quod malè facit, debet fieri melioris conditionis, vt dicitur in l. non solum. ff. de noxialibus actionibus. Ergo canonici regulares, qui perseuerauerunt in bono statu clericorum apostolicorum, non sunt effecti deterioris conditionis, neque minus capaces cuiuscunque regiminis animarum, & Ecclesiarum, quàm essent tempore Apostolorum, & in primitiua Ecclesia. Neque clerici seculares, per hoc, quòd perfectionem vitæ regularis primorum nascentis Ecclesiæ clericorum abiecerunt, facti sunt magis apti, & idonei ad curam animarum gerendam, quā illi qui in bono statu permanserunt.

II. Confirmatur autem ratio ex vsu, qui rem dubiam declarat. ante exortas congregationes reformatas, quæ nunc cernuntur in Ecclesia, certū est, maiorem partem Ecclesiarum, siue cathedralium, siue non cathedralium per canonicos regulares regi consueuisse, cum omnes ferè cathedrales, & parochiales in Italia, Galliis, Hispanijs, Anglia, Hybernia, & Germania essent regulares. post exortas verò reformationes, & congregationes reformatas in tantum abfuit, vt Episcopi, & Romani Pontifices censuerint canonicos regulares effectos incapaces talis regiminis Ecclesiarum etiam secularium, vt certatim innumeras parochiales illis regendas tradiderint, quin immo à secularibus eas auferentes, perpetuo ipsorum regularium regimini subdiderint, vt patet de nostra Lateranensi, de Frigdiana, de Mortariensi, & alijs Italicis, quæ plurimas adhuc parochiales ab aliquo tempore sibi collatas retinent. Idem patet de congregationibus Gallicanis, nam congregatio s. Rufi, & s. Laurentij de Vltio, siue de Plebe Martyrū cōplures parochiales habebāt, quarū multas adhuc retinēt, vt patet ex illarum priuilegijs supra narratis, idem verò de reliquis dicendum. Nec obstat, quod Scioli quidam dicant, has parochiales per vnionem ex secularibus effectas fuisse regulares. isti enim sic dicentes, nodum difficultatis, & vim rationis non attingunt: nodus enim difficultatis est positus in hoc, an canonicus regularis ex sua institutione sit aptus ad regimen animarū personarum secularium, nam si est aptus, tam potest regere parochias, quæ non sunt vnitæ suo ordini, quàm quæ sunt vnitæ: etsi enim parochia per hoc, quòd vnitur monasterio, dicatur fieri regularis ex parte Rectoris, non tamen fit regularis ex parte eorum, qui reguntur: nam Parochiani ita sunt seculares in parochijs valtis monasterijs, & quæ reguntur per regulares, sicut in parochijs, quæ non sunt vnitæ, & reguntur, per seculares. quare si canonico regulari repugnat regimen animarum, æquè repugnat regere parochias suo monasterio vnitas, sicut repugnat regere non vnitas: & si non repugnat regere vnitas, nec etiam repugnat regere non vnitas. Quod adhuc magis explicatur, nam quia monachis ex vi illorum Institutionis non conuenit regimen animarum, cap. Monachus, & cap. Alia 16. quæst. 1. quia monachi est doceri, & pasci, non docere, & pascere, vt ibi dicitur: ideo Ecclesiæ parochiales eorum monasterijs vnitæ, non reguntur per monachos, sed per clericos, ab ipsis tamen monasterijs deputandos, vt tradūt Doctores post text. cap. Monachi, cum glossa. de statu monachorum, ne singuli per villas, & oppida vagentur, vt ibi dicitur, in text. & est textus expressus in cap. 1. de capellis monachorum, qui est acceptus ex Concilio Claramont. sub Vrbano Secundo. Ergo è contrario canonici regulares, quia ex vi illorum Institutionis sunt idonei ad regimen animarum, æquè præfici possunt Ecclesijs non vnitis, sicut præficiuntur vnitis. & ita conceptis verbis videtur dicere Innocentius Tertius in cap. Quod Dei timorem, de statu monachorum, vbi inquit, quod licet in Concilio Lateranensi cautum sit ne monachi singuli per villas & oppida per quascunque parochiales ponantur Ecclesias, hoc tamen non prohibetur canonicis regularibus, qui regulæ inseruiunt laxiori.

Tertiò principaliter probatur eadem veritas III.
per textum expressum proximè allegatum in dicto cap. Quod Dei timorem, vbi Summus Pontifex hunc casum in terminis resoluit. cum enim quæsitum fuisset, an Plebanus sancti Gauini, qui de

sua conuersione promissionem fecerat in manibus Prioris sancti Victoris Bononiensis ordinis canonicorum regularium, posset post emissam professionem Plebanatum retinere, Pontifex affirmatiuè respondit, dictum Plebanum licitè posse in suo Plebanatu, & regimine animarum manere, dummodo si fieri posset, vnum socium sui ordinis haberet, quia licet sit interdictum monachis, ne singuli præficiantur Ecclesijs parochialibus, hoc tamen non est vetitum canonicis regularibus, quia regulæ inseruiūt laxiori. vbi vides, aptitudinem canonicorum regularium ad regendas parochiales in natura, & essentia illorum regulæ, ac instituti fundari, & textus est clarus, peruius, & ad hoc propositum ponderatus, & allegatus ab Abbate ibidem, & à Dominis Auditoribus Rotæ Romanæ in decisionibus statim subijciendis.

Dicetur, Pontificem non concedere, quod canonicus regularis post emissam professionē possit beneficium seculare obtinere, sed solùm permittere, vt qui antea seculare beneficium habebat, possit profiteri, & illud retinere. Verùm hoc nihil refert, cum sint paria, retinere beneficium prius habitum post emissam professionem, & nouum adipisci. immo ex hoc textu colligitur euidenter, clericum secularem habentem beneficium curatum posse religionē canonicorum regularium ingredi, & profiteri, retento nihilominus beneficio seculari, accedente tamen consensu sui Superioris regularis, ac etiam Episcopi, in cuius diœcesi est beneficium. quod licet videatur nouum, habetur tamen ex dicto textu, vt legenti patebit.

IV. QVartò probatur eadem assertio alia euidenti ratione, quia vnicuique licitum est, quod ei per nullum ius prohibetur, neque per aliquid ei repugnat: sed canonico regulari, dummodo habeat sufficientem doctrinam, & vitæ probitatem, & licentiam à suo prælato regulari, ex nullo capite repugnat assumi ad regimen animarum personarum secularium. Quod probatur inductione, nam primò hoc illi non repugnat ex natura sui instituti, quia canonici regulares per se sunt clerici, & ex primaria illorum institutione ad Sacramenta populis ministranda, verbum Dei prædicandum, & populum Dei pascendum, & regendum instituti, cum illi fuerint primi Ecclesiarum Rectores in Ecclesia Dei per sanctos Apostolos, & illorum successores constituti, ac ordinati. vt sæpè dictum fuit. non etiam repugnat illorum instituto, quod soli per villas, & oppida discurrāt occasione regiminis animarum, sicut repugnat monachis, quia canonici regulares inseruiunt regulæ laxiori, vt dicit text. qui consultò hanc repugnantiam sustulit in dicto cap. Quod Dei timorem. Secundò non repugnat eisdem canonicis regularibus tale regimen ex vi illorum professionis, tum quia non repugnat post emissam professionem manere in regimine parochialis antea habitæ ex dicto cap. Quod Dei timorem. Ergo non repugnat post emissam professionem nouam parochialem obtinere: tum quia nonnulli canonici regulares in eorum professione conceptis verbis hoc exprimunt, præsertim nostri Lateranenses: nam in forma nostræ professionis, quæ habetur lib. 1. nostrarum Constitutionum cap. 42. hoc formalia verba exprimuntur: *Et quod nunquam absque licentia Capituli Generalis, vel eius autoritate fungentis aliquod cum cura, vel sine cura beneficium acceptabo intus, vel extra ordinem nostrum, renunciando omnibus iuribus, & priuilegijs, & consuetudinibus in contrarium mihi competentibus, vel quomodolibet competituris*. Et hac forma profitendi semper vsi sunt nostri canonici ab initio nostræ reformationis vsque in præsens, vt videri potest in antiquis Constitutionibus ante annos 180. editis, quarum exemplum in Pergameno per ea tempora scriptum habeo. quod indicat, hunc modum profitendi apud nostros esse vetustissimum. Tertiò non repugnat eisdem canonicis regularibus tale regimen ex qualitate ipsius regiminis; quia regimen animarum secularium solum requirit, ac postulat, vt Rector sit clericus, habens sufficientem scientiam, & bonam conscientiam: hæc autem omnia cæteris paribus supponuntur nobiliùs inesse clerico regulari, quàm seculari, sicut status clerici regularis est perfectior, & excellentior statu clericorum secularium. Immo de facto, & per experientiam videmus hæc tria perfectiùs, & nobiliùs inesse clericis regularibus, quàm secularibus. nam quod spectat ad clericatū, clerici seculares eatenus dicuntur clerici, quatenus communicant, & participant de regularitate, vt notat Glossa, & cum illa Abbas cap. licet, de officio Ordinarij: & clerici instituti ab Apostolis in primitiua Ecclesia sunt clerici regulares, non seculares, qui postea ex regularibus sunt exorti per relaxationem. Vlterius quod spectat ad scientiam, nulli dubium est scientiam necessariam ad regimen animarum cæteris paribus, longè nobiliùs, & abundantius inesse clericis regularibus, quàm secularibus. nam vt de cæteris taceam, ex nostris Lateranensibus saltem duæ partes ex tribus sunt vel Doctores, vel Licentiati in Sacra Theologia. puto autem omnes alios nostris longè doctiores esse, & meliores. Deinde cum oporteat Parochum idoneum esse ad verbum Dei suis subditis prædicādum, certum est etiā, & vtinam ita non esset, pro vno clerico seculari mediocriter idoneo ad munus prædicationis, centū clericos regulares aptissimos in claustris reperiri, quos quotidie oportet à claustris ad Ecclesias cathedrales, & ad alias parochiales ad supplendum defectū scientiæ clericorum secularium, ad verbum Dei prædicandum exire. Oportere autem Parochos sufficientem scientiam ad munus prædicationis legitimè exercendum habere, res nota est adeo, vt propter huiusmodi scientiam antiqui Canones ipsos monachos ad regimen animarum idoneos censuerint, quod expressè notauit Innocentius Tertius in dict. cap. Quod Dei timorem, de statu monachorum. Demum clericis regularibus cæteris paribus, inesse meliorem conscientiam, negari non potest nisi ab homine prorsus ignorante, quid intersit inter

ter statum vitæ regularis, & secularis. quod ne quis ex partium studio ad concitandam inuidiam me scribere arbitretur, referam pulchram sententiam venerabilis, & sancti viri Iuonis Carnotensis, de hac ipsa re scribentis aduersus Episcopum Lemouicensem epist. 93. *Quantum intellexi*, inquit, *ex literis ex vestra parte mihi nuper oblatis, grauiter fert vestra fraternitas, quod Lemouicensis Episcopus in Synodo agens interdixit omnibus regularibus clericis, & regimen parochiarum, & confessionem Pœnitentium. qui rectius quidem fecisset, si omnes Sacerdotes ad regularem vitam inuitasset, quàm regulariter viuentes à Dominicarum ouium custodia penitus remouisset, quibus tantò plus displicet aliena malitia, quantò longius discesserunt à sua*: Hæc ille, quæ vellem ponderarent nonnulli, qui sub prætextu pietatis, magnum se aliquid in Ecclesia Dei molituros arbitrantur, si iura regularium imminuendi nouos modos meditentur, & Superioribus exequendos proponant.

V. QVintò probatur eadem assertio ex Sacro Cōcilio Tridentino sess. 14. de Reformatione cap. 11. vbi prohibet, canonicum translatum assumi ad beneficium seculare etiam curatum. nam à contrario videtur innuere, non translatum posse assumi ad talia beneficia, & ita istum textum intellexit, & adduxit Rota in Decisionibus statim adducendis.

Sextò probatur per Decisionem Dominorum Auditorum Rotæ, in quadam Papiensi iurispatronatus sub Seraphino Razalio die 6. Martij 1598. quæ talis est. *Fuit quæsitum an canonico regulari cum licentia Superioris possit prouideri de beneficio curato seculari, & fuit conclusum posse per text. in cap. Quod* Dei timorem. *de statu monachorum, & ibi Abb. in summ.* de statu monachorum, *idemque videtur sentire sacrum Concilium Tridentinum cap. 11. sess. 14. dum vult, canonicum regularem translatum ad alium ordinem, non esse capacem beneficij secularis Curati*: Tacitè *enim innuere videtur, non translatum esse capacem: Idem voluit Rota decisione 5. de Iurepatronatus in non. quidquid sit de alijs monachis quia isti habent regulam laxiorem. Egid. decis. 751. ante fin. Federic. cons. 136. Roch. de Iurepatro. in verbo honorificum, quæst. 5. num. 13. Prapos. in cap. Priscis num. 4. distinct. 56. Sylua de benef. part. 4. quæst. 70. ver. aut est curata Nauar. cons. 9. de praeben. Lambert. lib. 2. par. 1. art. 19. 7. quæst. principali, cum alijs, & tenuit Rota referente* Guidobono *decis. 96. cui decisioni circa illum art. An requiratur dispensatio Episcopi, vel sufficiat licentia sui Superioris, magis est standum, quàm decis. 85. part. 1. Caputaq. tum Guidobonus fuerit relator illius causa, & ita per Dominos conclusum.*

VI. TAndem posset eadem sententia confirmari innumeris exemplis collationum, quæ olim factæ sunt, & nostris etiam temporibus fiunt ab Episcopis sine alia dispensatione, solum habita licentia à Superioribus Regularibus, ex quibus vnum referam sanctum Carolum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Mediolani Archiepiscopum, qui ann. 1584. Domnum Theophilum de Varisio canonicum nostræ congregationis cum sola licentia obtenta à Rectore Generali admisit ad concursum Ecclesiæ parochialis sancti Remigij Vicemodroni, & idoneum repertum ad illius regimen promouit, vt videri potest ex literis collationis dictæ Ecclesiæ eidem Domno Theophilo factæ, quæ referuntur in libro Indultorum nostræ congregationis fol. 628. quas hoc loco ad futurorum memoriam subijcio.

Audoenus Ludouicus I.V.D. vtriusq; Signaturæ sanctissimi D.N. *Referendarius Archidiaconus Cameracensis Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Caroli tit. sanctæ Praxedis Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteri Cardinalis Archiepiscopi sanctæ Ecclesiæ Mediolanen. Vicarius Generalis. Dilecto nobis in Christo Reuer.* Don Theophilo *Varisio de Triuiglio canonico regulari congregationis Lateranensis salutem in* Domino. *Inter cætera, quæ pro iniuncti nobis officij debito præstare cupimus, illud præcipuè nobis cordi est, vt parochialibus* Ecclesijs, *quibus de Rectoribus per nos prouidendum est, tales præficiamus, qui officio, & ministerio curæ animarum, quod omnium grauissimum est, laudabiliter satisfaciant. Cum itaq; sicut accepimus, parochialis Ecclesia sancti Remigij Vicemodroni Pleb. Secrati Mediolanen.* Diœcesis, *quā aliás ven. Presbyter Ioannes* Bonarotrus *illius vltimus possessor obtinebat, per resignationem eiusdem Ioannis in manibus nostris sponte, & liberè factam, ac per nos admissam nuper vacauerit, & ad præsens vacet, nos eidem Ecclesiæ, ac animabus illi subditis de idoneo Rectore prouidere volentes, tibi facultatem à Reuer. Generali tuo suscipiendi beneficia Ecclesiastica etiam in hac diœcesi habenti, qui à* Reuerendis *Patribus examinatoribus in Synodo* Diœcesana *Mediolanen. deputatis in concursu iuxta Sacri Concilij* Tridentini *præscriptum examinatus, moribus, & doctrina ad hanc parochialem* Ecclesiam *regendam, eiusq; curam per te ipsum gerendam idoneus nobis renunciatus fuisti, & quem nos ipsi præ cæteris, qui ad eandem idonei nobis renunciati fuerunt, delegimus, parochialem Ecclesiam prædictam cum illi forsan annexis, ac omnibus iuribus, & pertinentijs suis vniuersis conferimus, & assignamus, deq; illa te coram nobis propter hoc flexis genibus humiliter constitutum, & acceptātem per birreti capiti tuo impositionem inuestimus. Quo circa vniuersis, & singulis personis Ecclesiasticis,* Notarijsq; *ac* Tabellionibus *publicis ciuitatis, & diœcesis Mediolanensis in virtute sanctæ obedientia, ac sub pœnis, & censuris contra inobedientes* Superiorum *mandatis à iure inflictis, & arbitrio nostro infligendis per præsentes præcipimus, & mandamus, vt cum pro parte tua vigore præsentium requisiti fuerint, vel eorum aliquis requisitus fuerit, ad ipsam parochialem* Ecclesiam *personaliter accedere, teq; vel procuratorem tuum pro te in corporalem, realem, & actualem possessionem parochialis prædicta, ac omnium illi annexorum, iuriumq; & pertinentiarum prædecessorum seruatis seruandis inducant, autoritate nostra, & defendant inductum, amoto exinde quolibet*

bet illicito detentore, quem nos etiam harum serie amouemus, & denunciamus amotum. fictabilibus verò, colonis, & alijs arrendatarijs de parochialis prædicta, ac omnium illi annexorum, iuriumq; & pertinentiarum prædictorum fructibus, redditibus, prouentibus, iuribus, & obuentionibus vniuersis integrè tibi, vel procuratori tuo legitimo debito tempore respondeant, ac ab alijs quantum in se fuerit, responderi faciant. In quorum fidem præsentes manu nostra signatas, & per infrascriptum Cancellarium Archiepiscopalem subscriptas, sigilloq; Archiepiscopali sancti Ambrosij munitas fieri iussimus. Dat. & act. Mediolani in Palatio Archiepiscopali, anno à Natiuitate Domini 1584. 4. Idus Ianuarij, Pontificatus sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Gregorij diuina prouidentia Papæ Decimi tertij ann. 12. Præsentibus Reuerendis D. Io. Andrea Pionnio Sac. Theologia Doctore, & D. Io. Petro Glussiano Doctore, testibus idoneis ad præmissa omnia, & singula vocatis, atque specialiter rogatis.

VII. Nec obstat, quod in contrarium scribit Stephanus Quaranta in suo Bullario in verbo Canonicus regularis, hodie nullos regulares, etiam si sint canonici, habere posse sine dispensatione Apostolica beneficia curata, nec in perpetuum, nec ad tempus, & ita in praxi obseruari, vt testatur D. Hieronymus Gonzalez in Comm. ad Reg. Canc. gloss. 7. num. 53. referens etiam declarationem congregationis Sacri Concilij Tridentini videlicet: *Sanctissimus D. N. Gregorius XIII. noluit licere canonicis regularibus congregationis Lateranensis etiam de licentia sui Generalis, absq; permissu Summi Pontificis, assumere curam animarum etiam ad tempus, multoq; minus beneficium curatum ad tempus.* Primò quia cum hic autor ex sola relatione D. Hieronymi Gonzalez hæc scripserit, non maiorem fidem sibi conciliare potest, quàm habeat idem autor principalis. Verùm ipse D. Hieronymus Gonzalez in posteriori editione de veritate melius doctus, & certioratus, priorem sententiam retractauit, & mutauit, in fauorem eorundem canonicorum scribens dicta glossa 7. num. 55. vers. cæterùm. Vnde Stephanus Quaranta, qui errantem secutus est, debebat etiam sequi emendantem sententiam, & corrigentem. Secundò quia falsum est, ita in praxi obseruari: nam licet sint nonnulli regularibus ita infensi, vt magnum se obsequium Deo præstare arbitrentur, si aliquam viam regulares insequendi nanciscantur: tamen plurimi sunt Ecclesiarum Præsules, qui regulares probos, & doctos summo amore, fauoribus, & beneficijs prosequuntur, quos vellent si possent, omnes in suis Ecclesijs collocare, quippe qui optimè perspectum habent, quantum adiumenti præstent ipsi regulares ad regendas Ecclesias, verbum Dei prædicando, legendo, docendo, confessiones audiẽdo, & cætera id genus præstando, & defectus clericorum sęcularium supplendo, quos etiam ad regimen animarum in suis Ecclesijs assumunt. Tertiò quia Sacra Congregatio Concilij Tridentini contrarium hoc pacto declarauit anno 1602. *Congregatio Concilij censuit, decretis eiusdem Concilij canonicum regularem non prohiberi obtinere beneficia curata secularia, nisi fuerit ex ijs translatis, de quibus habetur Decreto cap. 11. sess. 14.* Quarto quia quod additur, sanctissimum D. N. Gregorium Decimum tertium noluisse licere canonicis regularibus congregationis Lateranensis &c. nunquam fuit promulgatum, quod probatur primò quia non fuit vsui demandatũ, & contrariũ est practicatum. Secundò quia sanctus Carolus Borromęus, qui Gregorio Decimotertio Sinchronos fuit illud non ignorasset, & non contempsisset: & tamen triennio post emanatum assertum decretum Gregorianum, quod dicitur editum anno 1581. idem sanctus Carolus ann. 1584. canonicos Lateranenses ad concursum admisit, & eisdem contulit etiam Ecclesias seculares parochiales, vt ex prænarrata prouisione apparet. Tertiò quia Domini de Rota contrarium decreuerunt post Gregorium Decimum tertium, quos, cum sint Capellani, & Iudices à Papa deputati, non est verosimile decreta Pontificum, maximè recens edita ignorasse, vel contempsisse. Quartò quia Clemens Octauus anno 1602. contulit præposituram quandam D. Paulo Tapparello Pedemontano canonico nostræ congregationis, & ante collationem visum fuit, an ille esset capax eiusmodi beneficij de iure, & ostensum, fuisse capacem. Deinde visum est, an Decretis Concilij Tridentini obstaret, canonicum regularem assumi ad dictum beneficium, & per sacram congregationem responsum fuit, non obstare, nisi ille esset translatus, nam ea de causa edita est declaratio eiusdem sacræ congregationis proximè recitata, & sic tandem collata fuit eidem præpositura, quam nunc per Dei gratiam laudabiliter regit.

De alijs verò secularibus non Curatis, siue habeant annexam dignitatem, siue non habeant, maior est difficultas, an illorum canonici regulares cum sola licentia suorum Superiorum regularium sint capaces sine speciali Sedis Apostolicæ dispensatione. nam partem negantem expresse tuetur Hostiensis, & Ioan. Cald. quos refert Abbas in dict. cap. Quod Dei timorem. de statu monachorum, qui indistinctè negant, regularem posse obtinere beneficium in Ecclesia seculari, siue collegiata, siue non collegiata, siue illud beneficium sit dignitas, siue non. Quam sententiam idem Abbas ex parte sequitur, & ex parte reijcit. Distinguit. n. primò de Ecclesijs, quæ sunt collegiatæ, & de illis, quæ non sunt collegiatæ. secundò de beneficijs, quæ sunt dignitates, & quæ non sunt dignitates, & inquit, quod canonicus, & quilibet regularis potest obtinere dignitatem in Ecclesia seculari collegiata, non autem simplex beneficium, puta canonicatum aut aliud simile, siue in Ecclesia collegiata, siue non collegiata, cuius & aliorum Doctorum quoad assertionem negatiuam vnicum fundamentum hoc est, quia in tali casu cessat ratio, ob quam permittuntur assumi ad beneficia secularia, quæ est ratio maioris boni, nimirum prædicationis verbi Dei, & curæ animarum. VIII.

Nihi-

IX. Nihilominus contrariam sententiam docent glossa in cap. Præterea de præbendis, & Hugutio in cap. Deus qui, de vita & honestate clericorum, relatus similiter in glossa, vbi absolutè asserunt canonicum regularem posse fieri Archidiaconum, ac etiam obtinere simplicem canonicatum in Ecclesia seculari. & hanc sententiam secutus est in quodam suo consilio perill. & excell. Mag. meus D. Marcus Antonius Othellius in Almo Gymnasio Patauino Primarius iuris ciuilis horis matutinis interpres, quam ego probabilem censeo, non propter inordinatum aliquem in meum ordinem affectum, sed propter euidentem rationem in præcedentibus insinuaram. quia vnicuique licet, quod illi nullo iure prohibetur: verùm nullo iure prohibetur, canonicum regularem effici Archidiaconum, vel canonicum in Ecclesia seculari: quod patet ponderando iura, quæ in contrarium afferuntur. primò namque allegatur textus in cap. Super eo, de Regularibus, vbi interdicitur clerico, qui religionem ingressus est, reuerti ad beneficium seculare, quod ante ingressum habuerat. Verùm ille textus necessariò intelligendus est de monachis, & ad illos restringendus, nec comprehendit canonicos regulares: aliàs contrarius erit suo autori, qui dicit in cap. Quod Dei timorem, de statu monachorum, Plebanum Ecclesiæ secularis posse profiteri in monasterio canonicorum regularium, & nihilominus consentiente Episcopo, & suo Superiori regulari manere in regimine suæ plebis. & quod ille textus loquatur de monachis sancti Benedicti, patet ex lectione. Secundò Obijciunt iura, quæ dicunt, non debere homines disparis professionis in eodem collegio sociari. cap. in nona 16. q. 7. & Clementina prima de electione. Verùm illa iura extra propositum allegantur: nam loquuntur de monachis, & clericis, vel de clericis, & laicis, & volunt dicere, quòd in eodem monasterio non debent esse clerici, & monachi, nec monachus debet præfici monasterio clericorum, neque è contra, neque in eodem collegio debent esse laici, & clerici: non autem loquuntur de collegijs Ecclesiarum secularium. Episcopus enim cum suis canonicis facit vnum collegium, & tamen collegium seculare potest habere Episcopum canonicum regularem, vel monachum. Deinde canonici seculares, & regulares non sunt disparis professionis essentialiter, sed solum accidentaliter, quatenus seculares deficiunt à perfectione regularium, immò sunt essentialiter vnius, & eiusdem professionis. quare textus allegari nihil contra illos faciunt, præsertim quòd regulares, & seculares clerici conueniunt in habitu essentiali, & clericus regularis promotus ad beneficium in Ecclesia seculari, potest, retento habitu essentiali, se conformare cum cæteris clericis secularibus in habitu accidentali, vt patet in ijs, qui assumuntur ad cathedrales. Tertiò videtur posse obijci, quòd nemo professus vitam regularem potest reuerti ad statum secularem, vt videtur dicere textus in eodem cap. super eo. de Regularibus. Verum si hæc ratio militaret, concluderet etiam, canonicum regularem non posse obtinere beneficium curatum seculare. At reuera neutrum concludit, quia per adeptionem beneficij secularis, siue curati, siue non curati regularis non transit ad secularitatem: id enim neque Summus Pontifex concedere potest, vt scilicet in regulari professo extinguatur obligatio votorum, vt dicitur in cap. cum ad monasterium. de statu monachorum, in fine. Quod verum est etiam in Episcopo assumpto ex ordine regulari, vt lib. 1. dictum fuit. vnde per hoc, quod constituitur in collegio seculari, non eximitur ab obedientia, sed constituitur sub alio Superiore, sicut Episcopus regularis, neq; fit proprietarius, sed administrator bonorum temporalium sui beneficij, sicut etiam Episcopus regularis: multò minus dispensatur à voto castitatis, vt patet. quare singula colligendo, nullum apparet ius, quo prohibeatur canonico regulari obtinere beneficium seculare non curatum.

X. Hæc ratio implicitè fuit insinuata ab Innocentio Tertio in cap. Quod Dei timorem, cum decreuit, canonicos regulares posse præfici Ecclesijs parochialibus secularibus: duas enim huius decisionis rationes attulit, alteram, quę specialiter militat in solis canonicis regularibus: alteram, quæ etiam monachos comprehendit. Prima ratio est, quia licet in Concilio Lateranen. prohibeatur, ne monachi soli per parochias, & oppida vagentur, hoc tamen non prohibetur canonicis regularibus, quia illi inseruiūt regulæ laxiori, quæ ratio si procedit in beneficijs curatis, procedit etiam in non curatis: nam nullum est Concilium, nullus Canon, qui hactenus prohibuerit canonicis regularibus adipisci beneficia non curata, sicut etiam nullus Canon prohibet adipisci beneficia curata: immò verò implicitè, & latenter Pontifex aufert dubium, quod posset oriri in casu nostro: posset enim videri indecens, canonicum regularem dimittere claustrum, vt maneret apud beneficium seculare. Verùm hæc indecentia, quę sola videtur contrariam opinionem cohonestare, tollitur ex natura, & conditione regulæ, quam ipsi canonici regulares profitentur, quæ latior est, quàm regula monastica, quæ sicut permittit canonico regulari exire solùm de claustro ad regendas Ecclesias curatas: ita etiam permittit exire solùm ad obtinendum beneficium non curatum. sed Abbas, & qui contrarium tenent, decepti sunt, quia crediderunt Canonem permittere canonico regulari adeptionem beneficij secularis solùm propter munus prædicationis, quod est priuilegiatum, quod non est verum, quia propter hanc causam nihil plus haberet canonicus regularis, quàm monachus, vt apparet ex lectione textus. nec opus fuisset considerare, an regula canonicorum esset laxior regula monastica. alia igitur fuit ratio, eaq; peculiaris in canonico regulari, quæ est latitudo regulæ canonicæ, quam rationem non aduertentes Doctores, & pari modo de canonicis regularibus, & de monachis ratiocinantes, eodem modo negant canonicos, & monachos esse capaces beneficij non

curati,

curati, in quare plurimum à vero intellectu literæ prædicti Canonis recedere videntur.

XI. Sed ad maius robur nostræ sententiæ applicando rationes superius factas sic arguo. si repugnat canonico regulari obtinere beneficiũ seculare nõ curatũ, vel repugnat illi ex natura, & conditione proprij ordinis, vel status, vel ex professione, vel ex natura, & cõditione ipsius beneficij. nõ ex primo capite, quia canonicus regularis ex sui natura, & per essẽtiã est clericus, & capax cuiuscũq; beneficij siue curati, siue non curati: nam in primitiua Ecclesia, & per multa secula omnia beneficia siue curata, siue non curata tenebantur à clericis regularibus, & illi in bono statu perseuerantes non sunt effecti deterioris conditionis, quàm illi, qui à bono statu defecerunt. non etiam ex vi suæ professionis, quia immo canonici regulares in professione exprimunt, quod non acceptabunt beneficium seculare, intus, siue extra ordinem, siue curatum, siue non curatum, sine licentia suorum Superiorum. quæ exceptio firmat regulam in contrarium, quòd non intendunt exspoliare se proprio iure obtinendi beneficia extra ordinem siue curata, siue non curata accedente licentia suorum Superiorum. Tandem non repugnat ex natura, & conditione ipsius beneficij: nam illud nihil aliud requirit, nisi, vt qui illud tenet, sit clericus aptus ad exercenda munera, propter quæ datur ipsum beneficium: quæ omnia supponimus esse in canonico regulari habente sufficientem scientiam, & bonam conscientiam.

XII. Tertiò probatur eadem sententia ex facto, multi enim reperiuntur ex ordine canonico assumpti ad dignitates, & canonicatus simplices in Ecclesijs secularibus, & in primis in Ecclesia Taurinensi Præpositus sancti Laurentij de plebe Martyrum, qui erat canonicus regularis, semper erat canonicus Ecclesiæ cathedralis, vt constat ex Priuilegio Cuniberti Taurinensis Episcopi supra cap. 57. recitato. Similiter in Ecclesia Bononiensi Guido Baisius cognomento Archidiaconus, antequam esset Archidiaconus sancti Petri, erat canonicus regularis in monasterio sancti Victoris Bononiensis: vt dicit Ioannes de Nigraualle Apostolicus Bibliothecarius in eadem Ecclesia. Lambertus de Fagnano Archidiaconus, qui postea assumptus ad Cardinalatum demum Summus Pontifex est renunciatus, vocatus fuit Honorius Secundus, antea fertur fuisse canonicus regularis. Dicetur, Ecclesiam Bononiensem, & Taurinensem per ea tempora fuisse Regulares, ideo proferam exempla recentiora, nam ante annos 25. vel 30. D. Cherubinus Ariminensis ex nostra congregatione obtinuit Archidiaconatũ in Ecclesia cathedrali Alexandrina, quem multis annis tenuit, ante annos circiter 15. D. Franciscus Iustinianus Venetus ex eadem congregatione obtinuit canonicatum in Ecclesia cathedrali Iustinopolitana. anno verò 1616. D. Aemilius Caracciolus Neapolitanus obtinuit à fœl. record. Paulo Quinto canonicatum in Ecclesia cathedrali Caprienti, & Summus Pontifex iussit examinari, an canonicus regularis esset capax canonicatus secularis, & comperta capacitate visa præsertim forma professionis nostrorum canonicorum cum clausula illa: *Et quod nunquam absque licentia Capituli Generalis dictæ congregationis, vel eius autoritate fungentis aliquod cum cura, vel sine cura beneficium acceptabo intus, vel extra ordinem nostrum*. Idem Pontifex tandem annuit, & supplicationem signauit. & hæc omnia ipse vidi, & tractaui.

Quæ recolenda existimaui, non quòd magnopere intersit, nostros canonicos ad beneficia secularia regenda è claustro recedere: sed vt de bono iure nostro constaret, contra nonnullos recẽtiores, quorum omne studium in regularium priuilegijs, ac iuribus abradendis positum videtur, illud tandem adijciens, quando casus tulerit assumendi canonicos regulares ad regimen Ecclesiarum, non sine delectu admittendos, & cum conditione à Canone præscripta, vt habeant socium sui ordinis, si commodè fieri possit.

Caput septuagesimumtertium.

Quod alij Regularium Ordines siue illorum Autores, & Legislatores, siue præcipui illustratores ex Ordine Canonicorum Regularium prodierunt.

EX alio etiam capite canonici ordinis dignitas, & super cæteros eminentia dignoscitur, quod iuxta regulam Aristotelicam in secundo primæ Philosophiæ tex. 4. *Primum in vnoquoque genere, cæterorum omnium in eodem genere existentium est causa*. I.
Ex ordine canonico cæteri omnes vel suam originẽ traxerunt, vel suos autores, & Legislatores, vel saltem præcipuos illustratores acceperunt. etsi enim ordo monasticus (vt ab illo veluti antiquissimo in Ecclesia ordiamur) vetustissimus fuerit statim post tempora ipsorum Apostolorum, eum tamen à clericali ordine institutum ostendit D. Dionysius Areopagita in epistola ad Demophilum monachum, illius ausum obiurgans, quòd contra Sacerdotes, & clericos seipsum extulisset, à quibus diuina discere debuisset, & à quibus etiam, vt monachus fieret, accepit. hinc verissimè Ioannes de Nigraualle sæpè allegatus: *Inter omnes*, inquit, *Ecclesiasticos ordines siue religiones primatum, siue maioritatem obtinet ordo canonicus, antiquitate, doctrina, regimine, nobilitate, atque Sanctorum numerositate. Antiquitate siquidem, quia ex canonico ordine omnium primario cæteræ omnes religiones veluti ex limpidissimo fonte quasi riuuli profluxerunt. ex eo namq; primum monasticus ordo traxit originem: cum enim in primitiua Ecclesia &c.* & infra. *Ideo monachi dicuntur figuratiuè filij Prophetarum, id est clericorum, vel canonicorum: quia in nouo testamento cessante figura, & succedente veritate ex regularibus clericis, siue canonicis* ab

ab Apostolis institutis, vt supra visum est, per praedicationem & informationem originem habuerunt.

At non solum originem, verùm etiam praecipuos illustratores ex eodem ordine canonicorum ipse ordo Monasticus accepit: nam Leones Tertium, & Quartum, Vrbanum Secundum, & Paschalem Secundum, quos monachi D. Benedicti suos faciunt, ex ordine canonicorum illos accepisse inferius in Catalogo virorum illustrium canonici ordinis ostêdemus. Idem de sanctis Beruuardo, & Godehardo Hildesimensibus Episcopis, Vulfrano Senonensi, Volfango Ratisponensi, Leodegario, & alijs. Idem de Guiberto fundatore monasterij Gemblacensis, de Odone fundatore monasterij Cluniacensis Turonensi antea canonico, in eodem Catalogo praestandum erit.

De Cistercensibus res adhuc multò magis conspicua est, cum vnus Malachias regularis canonicus in Hybernia tot Cistercensium Coenobia fundauerit, cum integra canonicorum monasteria ad Cistercenses transierint, vt patet de Alua Abbatia canonicorum regularium Leodiensium, quam sanctus Bernardus in monasterium Cistercensium mutauit; & de Priore monasterij Eboracensis cũ omnibus ferè dicti monasterij fratribus ad Cistercenses profectis, pro quibus ipse D. Bernardus ad Abbatem Eboracensem scripsit epistolam, quae est in ordine 95. ex quorum numero videtur fuisse Beatus Humbertus, cuius laudes recensuit idem Diuus Bernardus in proprio sermone de eodem habito.

Ordo quoque praeclarissimus Carthusianorum nonne ab ipsis regularibus canonicis fuit fundatus, & decoratus? nam canonicus regularis Ecclesiae Rhemensis fuit ipse Bruno primus instituti autor, vt in eius vita legitur, canonici duo ex primis coadiutoribus ex sancti Rufi congregatione profecti, vterque Stephanus vocatus, alter Diensis, alter Burgensis, vt ex Chronicis dictae congregationis, & in vita sancti Hugonis Gratianopolitani apparet, canonicus regularis ipse Hugo Gratianopolitanus, cuius autoritate, & auxilio tam sancto operi manum admouerunt, & ordinis fundamenta iecerunt, in Ecclesia regulari Gratianopolitana regulariter viuens, vt patet ex illius vita, rogante Airaldo Morianensi Episcopo descripta, canonicus etiam regularis Hugo alter Lincolniensis in Anglia Episcopus, qui primus instituta Carthusianorum in Angliam inuexit. ex Archidiacono Cantuariensi in Historia Ecclesiastica Anglicana seculo 12. cap. 35. & demum integrae domus canonicorum regularium nempe Carlesiensis, excubiarum, & Eremi nuncupatae in initio ferè ipsius fundationis Carthusianorum ordinis illius vitae normam amplexatae fuerunt. ex eodem Archidiacono Cantuariense.

Congregationis quoque monachorum ordinis D. Benedicti antea sanctae Iustinae, nunc Cassinensis nuncupatae primum autorem extitisse Ludouicum Balbum Patricium Venetum postea Episcopum Taruisinum tum dictae congregationis Chronicae, tum etiam Epitaphium eius tumulo inscriptum, quod in aede sanctae Iustinae Patauina, videlicet in Capitulo monasterij visitur, manifestè adstipulantur, quod Epitaphium hic adijcio ad tanti praesulis dignitatem, & vitae sanctitatem commemorandam, illud autem est huiusmodi:

Mille quadringentis Domini currentibus annis
Quadraginta tribus, Septembris mense fluente,
Progenie Veneta Balbo Ludouicus in astris
Mente nitens, tumulo clausus sepelitur in isto.
Splendidus ille fuit, lucens virtute per orbem.
Quin etiam clemens, humilis, super omnia castus.
Almae Iustinae Patauae tunc extitit Abbas,
Cum Sancti normam Benedicti consolidauit.
Illinc Italiae celebres lustrando per vrbes,
Ornauit Monachis Christo famulantibus alto
Consilij Sancti Praeses, Praefectus, & autor,
Ecclesiae pacem tractando schisma remouit.
Eugenij Quarti praecepto Praesulis Orbis
Antistes volens est Taruisinus inunctus.

Porro eundem Ludouicum ex canonico regulari ordinis sancti Augustini, & Priore sancti Georgij in Alga ad aedem sanctae Iustinae Patauinam migrasse, habes manifestè, & expressè ex literis Bonifacij Noni, & Gregorij XII. per quas ordo canonicorum secularium sancti Georgij de Alga nuncupatorum in eodem monasterio sancti Georgij ad hunc effectum per supradictum D. Ludouicum resignato, fuit institutus, quae literae in Bullario per Laërtium Cherubinum recens edito constit. 1. Gregorij Papae XII. videri possunt.

Avtores Ordinis Sanctissimae Trinitatis Redemptionis Captiuorum, qui sub Innocentio III. anno 1198. est inchoatus, & anno 1209. ab eodem Pontifice confirmatus, antequam dictus ordo probaretur, ad Abbatem, & Canonicos sancti Victoris Parisiensis pro regularibus institutis addiscendis ab eodem Pontifice fuerunt destinati. Constat ex literis eiusdem Innocentij Papae lib. 1. fol. 233. registratis, quae habentur etiam in Bullario inter illius Bullas constitutione prima. Eundem ordinem Ioannes Rex Portugalliae huius nominis Tertius in suis regnis cupiens instaurare, duodecim iuuenes sapientia, & ingenio praestantes delegit, quos ad Priorem sancti Vincentij Vlyssiponensis nomine Franciscum destinauit, vt habitum regularem illius ordinis acciperent, & cum illo vitae regularis institutum in eodem monasterio discerent: atque in hunc modum dictus ordo in partibus Lusitaniae ad meliorem frugem, & pristinam discip inam, à qua nonnihil defecerat, optimè est reformatus. Ex Chronicis dicti monasterij sancti Vincentij Vlyssiponensis. II.

De sancto Dominico praeclarissimi Ordinis Praedicatorum Fundatore non est dubium, quod fuerit canonicus regularis in Ecclesia Oxomensi, vt constat ex Breuiario Romano, & ex Bulla Honorij III. eidem Dominico, & illius fratribus directa, per quam illius ordinem primus in hunc modum probauit, & confirmauit. III.

Honorius Episcopus seruus seruorum Dei. Dilectis filijs Dominico Priori sancti Romani Tolosanensis, eiusq; fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis, Salutem, & Apostolicam benedictionem, Religiosam vitam eligentibus Apostolicum conuenit adesse præsidium, ne forsè cuiuslibet temeritatis incursus, aut eos à proposito reuocet, aut robur, quod absit, sacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filij vestris iustis postulationibus clementer annuimus, & Ecclesiam sancti Romani Tolosanensis, in qua diuino estis obsequio mancipati, sub B. Petri, & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti priuilegio communimus. in primis siquidem statuentes, vt ordo Canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini Regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis idem temporibus inuiolabiliter obseruetur.

IV. SAnctus Antonius de Padua nuncupatus, qui primus ex ordine Seraphico Beati Frãcisci Assisij cathedram magistralem tenuit, & sacras literas publicè est interpretatus, quem Summus Pontifex aliquando concionantem audiens, arcam testamenti appellauit, quique primus post ipsum Beatum Franciscum ab eodem Summo Pontifice in Catalogum Sanctorum solemni ritu est relatus, priusquam ad ordinem Seraphicum ob spem martyrij concederet, in ordine canonicorum regularium nimirum in Cœnobijs sancti Vincentij Vlyssiponensis, & sanctæ Crucis Colimbricensis admirabili vitæ sanctitate, virtutum etiam, & miraculorum splendore coruscans vndecim annis fuerat conuersatus.

Beatum Nicolaum Tolentinatem, qui incomparabilis vitæ innocentia, & virtutum splendore ordinem Eremitarum Augustinensium decorauit, ex ordine canonicorum regularium, nimirum ex collegio sancti Saluatoris Castri sancti Angeli Firmanæ diœcesis ad Eremitas fratris Ioannis Boni nuncupatos arctioris vitæ desiderio commigrasse, autor est Beatus Antoninus Florentinus in Historia 3. par. tit. 24. in principio, sic scribens: *In iuuenili igitur ætate sanctè conuersans cuiusdam Ecclesiæ sancti Saluatoris canonicus efficitur regularis:* nam dictam Ecclesiam, quæ nunc secularium canonicorum conuentum habet, antea regularem fuisse præter vetusta illius monumenta, indicat nomen, ac dignitas Prioris inter canonicos retenta.

Demum Carmelitæ, qui quartum locum obtinent inter mendicantes, ab Alberto Patriarcha Ierosolimitano antea canonico regulari sanctæ Crucis Mortariensis proprij instituti normam, & regulam acceperunt, quam postea Honorius III. sua constit. 8. in ordine, anno sui Pontificatus 10. probauit & firmauit.

Caput septuagesimumquartũ.

Catalogus omnium Ordinum, & Congregationum sub magni Patris Augustini Regula militantium.

I. QVia fuerunt nonnulli, qui Catalogos Congregationum, & ordinum sub magni Patris Augustini regula militantium describentes, pro luce non veritatem, sed proprium ingenium, vel commodum habentes, multa illos errorum caligine obfusos in lucem ediderunt, tandem pro libri huius colophone, siue coronide prædictum Catalogum non è turbidis fontibus, vel ex frigido cerebro haustum, sed ex veris, probatisq; autoribus, & authenticis documentis collectum adnotabo: qui tamen duas in classes facilioris doctrinæ gratia diuisus erit. in quarum priori canonicorum, seu clericorum: in posteriori verò cæterorum siue mendicantium, siue non mendicantium Ordines recensebo.

Inter ordines canonicorum siue clericorũ B. Augustini Regulam profitentium primus est ordo, qui in Concilijs antiquis, necnon in literis Pontificijs, Iure Canonico, Prouinciali Romano, libris taxarum Cameræ Apostolicæ, & in Praxi Cancellariæ Apostolicæ ordo S. Augustini simpliciter, & sine aliquo addito vocatur à Sanctissimis Apostolis institutus, & per B. Augustinum in Ecclesia Hypponensi reformatus, seu restitutus, & diuinis regulis informatus. de quo lib. 1. per totum. Hic ordo iuxta varias reformationes, quas progressibus temporum accepit, in multos canonicorum cœtus fuit diuisus, & compluribus congregationibus decoratus, quarum prima est.

Congregatio Lateranensis circa annum Domini 440. per Gelasium B. Augustini discipulum inchoata, postea per Alexandrum II. circa annum nostræ salutis 1060. reparata, demum per Eugenium IV. anno 1445. restituta ex canonicis S. Mariæ de Frisonaria Lucanæ diœcesis anno 1400. reformatis, autoribus Venerabilibus, & pijs sacerdotibus Bartholomæo Romano ex familia Columnensium, Leone de Carrate S. Petri in cœlo aureo Papiæ canonico professo, & monasterij Priore, & Iuris Pontificij Doctore, necnon Thadæo de Binasco eiusdem monasterij s. Petri canonico: non autem à Fratre Iacobo Bergomensi ex ordine Prædicatorum Apostata, vt quidam autores parum religiosè, ac minus veridicè calumniantur. de euius reformationis, & congregationis totius origine, & procursu. vide libro sequenti per totum.

Secunda S. Frigdiani Lucensis, quam idem sanctus Frigdianus canonicus Lateranensis, & Lucensis Episcopus anno 556. sub Pelagio Primo fundauit, sub tempora Alexandri II. & deinceps valdè propagata. vide hoc lib. cap. 45.

Tertia S. Rufi, non à B. Rufo siue Arnulpho Lugdunensi Archiepiscopo apud Valentiam in Delphinatu, sed à quatuor Cathedralibus, ijsq; regularibus Auenionensis Ecclesiæ canonicis primò in Ecclesia S. Rufi Auenionensium Apostoli, & primi Episcopi, & prope eandem ciuitatem Auenionensem, circa annum Domini 1000. inchoata: cuius tamen caput anno 1210. Valentiam fuit translatum. vide cap. 55.

Quarta s. Laurentij de Plebe martyrum in Delphinatu, in Episcopatu tamen Taurinensi, de cuius origine constat ante annum 1050. autor Ven. Sacerdos Gerardus de oppido Vltij, postea Episcopus Sistariensis. vide cap. 57.

Quinta s. Crucis Mortariensis. fundauit Ven. Sacerdos Adamus ex Castro Mortarij, sub Gregorio VII. circa annum 1080. quam idem Gregorius, & illius successor Vrbanus II. multis attributis priuilegijs decorauit. vide cap. 46.

Sexta s. Mariæ in Portu Adriatico apud Rauennam, eodem tempore exorta, & à Ven. Petro de Honestis Ciue Rauennatensi Portuensis Cœnobij Priore sanctissimis legibus munita, quas deinde Paschalis II. sua autoritate probauit. vide cap. 47.

Septima s. Nicolai de Aroasia prouinciæ Attrebatensis in Gallobelgica, cuius initium refertur ad annum 1097. autore Conone postea S. R. E. Cardinali cum socio Heldemaro. vide cap. 61.

Octaua Marbacensis in Marbach oppido Alsatiæ fundata anno 1094. vt supra cap. 39. & 66. vel anno 1090. vt Munsterus pag. 439. editionis Basileæ. de qua vide, quæ supra locis citatis diximus.

Nona sancti Sepulchri Ierosolimitana post recuperatam Ierosolimam sub pijssimis, & verè Christianis Principibus Gotifredo, & Balduino circa annum 1100. restituta, & dilatata. vide cap. 66.

10. Sanctæ Crucis Colimbricensis, quam anno 1131. fundauerũt tres religiosissimi Colimbricensis Ecclesiæ tunc regularis canonici Tello Archidiaconus, Michaël Prior, & Ioannes Magister Scholarum, cum Theotonio, & alijs sanctis viris. vide cap. 58. cum seq.

11. s. Mariæ ad Rhenum prope Bononiam in Emilia, quam per idem tempus nonnulli canonici regulares sese in eo loco colligentes, & vitam in melius reformantes erexerunt. Desijt anno Domini 1430. sub Francisco Ghislerio Priore, in quo penitus fuit extincta. vide cap. 48.

12. s. Victoris Parisiensis, quæ habuit initium ante annum 1120. & summis viris sanctitate, & doctrina conspicuis floruit. vide cap. 56.

13. s. Iacobi de Cella Volana in diœcesi Comaclensi. fundatio monasterij annum 1000. antecedit, sed nonnisi post annum 1200. cœpit habere alia monasteria sibi vnita. vide cap. 54.

14. s. Mariæ de Crescentiaco prope Mediolanũ, cuius primordia annum 1140. præcesserunt. vide cap. 49.

15. Vallis Viridis nuncupata, de cuius prima origine non constat, nisi quod ante annum 1200. erat instituta. vide cap. 65.

16. Nussiensis in oppido Nussiæ Diœcesis Coloniensis ab illius Ecclesiæ canonicis sub Philippo 44. Episcopo fundata. vide cap. 65.

17. s. Marci prope Mantuam per Ven. Sacerdotem Albertum Spinolam aliàs de Formigosa anno 1198. instituta. Desijt penitus ante annos circiter 25. existente Duce Mantuæ Serenissimo Vincentio Gonzaga, quo curante, monasterium s. Marci monachis Camaldulensibus est datum. vide cap. 50.

18. Vuindesimensis in Belgio, cuius autor fuit Magister Gerardus sub anno 1386. quæ magnos progressus facit, & fecit. vide cap. 62.

19. s. Saluatoris de Bononia vulgo Scopetinorum appellata, quæ Ven. & Beato viro fratri Stephano Eremitæ Augustinensi ex monasterio s. Saluatoris Ilicetani apud Senas profecto sua primordia refert. vide cap. 52. & seq.

20. Sancti Spiritus Venetiarum. habuit initiũ anno 1424. non à quodam fratre Gabriele Spoletano ordinis Eremitarum, vt quidam falsò autumãt; quippe qui fratres Eremitas instituit, non canonicos regulares: sed à quatuor religiosis clericis; & patritijs Venetis, qui cum hortante fratre Gabriele Spoletano habitum Eremitarum induissent, anno 1424. mandante Martino Papa V. eundem habitũ dimittentes, & canonicorum regularium assumentes, in monasterio sancti Spiritus antiquum institutum canonicorum regularium, quod ibi antea viguerat, restituerunt. vide cap. 54.

21. Omnium Sanctorum Olomutiẽsis ante Alexandrum VI. erecta, cui idem Alexander canonicorum regularium Lateranensium titulum, & priuilegia concessit. vide cap. 65.

22. s. Petri de monte Corbulo in Hetruria, quæ initium habuit sub Iulio II. de qua vide cap. 54.

23. Castrinantonis in Gallijs eodem tempore instituta, cuius meminit Ioannes Trullus lib. 1. cap. 10. num. 6. ex Roberto Arboricensi. aliud non vidi.

24. Scholarium apud Bononiam, quæ ante annum. 1200. erat instituta. ex Iacobo de Vitriaco, sed aliud non reperi. vide cap. 54.

Præter supradictas congregationes, quæ ad ordinem s. Augustini simpliciter nuncupatũ attinent, est secundus ordo canonicorum regularium sub regula D. Augustini, qui dicitur Præmonstratensis à s. Norberto Lotharingo in loco Præmonstrato anno 1120. institutus. vide cap. 69. II.

Tertius ordo Gilbertinorum, cuius autor fuit Gilbertus de Sempingam oppido Angliæ an. 1148. vide cap. 69.

Quartus ordo canonicorum s. Iacobi de Spata, quem ferunt à Ramiro Legionensium Rege primitus institutum: verùm illi nonnisi sub Alexandro Tertio nomen, & regulam canonicorum regularium D. Augustini, vel post illum obtinuerunt, vt ex eiusdem Pontificis constitutione quinta liquet. vide cap. 69.

Quintus ordo s. Mariæ de Metri, siue de pœnitentia

tentia martyrum, cuius professores vocantur canonici regulares ordinis s. Augustini. ex Martino Baronio in vita B. Isaiæ Cracouiensis pag. 7. & 12. & in vita B. Stanislai pag. 10. hic ordo nunc floret in regno Poloniæ.

Sextus ordo sancti Spiritus in Saxia, cuius clerici regulares sub B. Augustini regula degentes in nonnullis literis Apostolicis vocantur.

Septimus ordo Cruciferorum apud Huyū Flandriæ oppidum diœcesis Leodiensis anno 1248. institutus. cuius professores in quibusdā literis Apostolicis nomine canonicorum regularium appellantur. vide cap. 69.

Octauus ordo s. Antonij Viennensis, cuius professores anno 1297. à Bonifacio Octauo titulo canonicorum, & regula B. Augustini fuerunt donati. vide cap. 69.

Nonus ordo canonicorum regularium, antea secularium in Alga per Antonium Corrarium, & alios quosdam Patritios Venetos anno 1400. fundatus. vide cap. 69. & hi omnes dicuntur canonici regulares.

10. Ordo clericorum communiter viuentium, secularium tamen, & sine votorum professione, quem instituit Gerardus Magnus apud Dauentriam in Belgio circa annum 1376. de quo vide, quæ notantur in Chronico Vuindesimensi nuper edito lib. 1.

11. Ordo clericorum regularium Theatinorum, cuius fundamenta posuit anno 1524. Reuerendiss. Pater D. Ioannes Carapha Episcopus Theatinus, qui postea ad Summum Pontificatum euectus Paulus IV. est appellatus.

12. Clericorum Boni Iesu in ciuitate Rauennæ per quosdam deuotos, & pios clericos, suadente Seraphino Firmano ex nostra congregatione Lateranensi verbi Dei præcone feruidissimo, anno 1526. initiatus.

13. Clericorum regularium s. Maioli de Somasca, qui suam originem debet Ven. viro Hieronymo Aemiliano ex ciuitate Venetiarum sub anno 1531. qui à Paulo Tertio anno 1540. fuit confirmatus.

14. Clericorum regularium s. Pauli Decollati vulgo Barnabitarum ab Ecclesia s. Barnabæ olim canonicorum regularium in ciuitate Mediolani, in qua idem ordo, suadente potissimum eodem Seraphino Firmano, per tres pijssimos seruos Dei Iacobū Morigiam Mediolanensem, Franciscum Mariam de Zacharijs Cremonensem, & Bartholomæum de Ferrarijs primitus fuit institutus.

15. Clericorum Seruientium infirmis, quem Ven. Camillus de Lælijs ex oppido Bucianico inter Samnites anno 1581. primitus inchoauit, sub Gregorio XIII. postea Sixtus V. anno 1586. suo diplomate confirmauit.

16. Clericorum regularium Minorum nuncupatorum, qui sub eodem Sixto V. Romæ habuit initium in Ecclesia s. Agnetis in Agone à Clemente VIII. specialiter confirmatus. Et alij forsan sunt ordines clericorum regularium sub B. Augustini regula militantiū, quorum institutio ad meam notitiam non peruenit.

III. Alij verò ordines ad secundā classem spectātes, & sub eadē B. Augustini regula instituti sunt. Primus ordo s. Barnabæ, siue Apostolicorum, quē ferunt à s. Barnaba Apostolo primitùs institutum. Verùm anno 1484. ab Innocentio Octauo, aut ab Alexandro Sexto anno 1496. B. Augustini regula primitùs donatus.

Secundus ordo Cruciferorum, qui à s. Cleto Lini successore, vel à Cyriaco Episcopo tempore magni Constantini institutus dicitur, cæterùm ab Alexandro Tertio, vel Vrbano Tertio sub B. Augustini regula, vt videtur, reformatus, & approbatus. de quo vide in Bullario Vrbani Tertij constitut. 1. & Gregorij XIV. constitut. 13.

Tertius Guilelmitarum, quem ferunt à Gulielmo Duce Aquitaniæ circa annum Christi 1150. sub B. Augustini regula institutum. Verùm, quæ de Gulielmo Aquitaniæ Duce dicti ordinis fundatore nonnulli comminiscuntur, reijcit Baronius tom. 12. sub anno 1136. post medium: Gulielmitas verò, quos Alexander Quartus cum cæteris Eremitis in vnum ordinem collegit, quique tandem ab vnione resiluerunt, non sub B. Augustini, sed Benedicti regula ante dictam vnionem institutos, constat ex literis Innocentij Quarti, & aliorum, quas vide lib. 1. cap. 46.

Quartus ordo Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum sub Innocentio Tertio institutus, & ab illo sub anno 1198. confirmatus, vt ex illius constitutione prima apparet.

Quintus ordo Vallis scholarium apud Parisium per Gulielmum Scholarem Parisiensem, & tres illius socios anno 1200. sub B. Augustini regula inchoatus, & per Honorium Tertium anno 1218. probatus, referente Renato Choppino in Monastico lib. 1. tit. 1. nu. 13. & Augustino Ticinensi in Dilucidario. par. 2. fol. 38. & hic ille est Gulielmus, per quem Iacobus Philippus Bergomensis, & alij nonnulli nominum æquiuocatione decepti, ferunt ordinem Eremitarum in Gallijs fuisse restauratum, licet dictus ordo non spectet ad Eremitas Augustinenses.

Sextus ordo Prædicatorum per B. Dominicum canonicum regularem sub Innocentio Tertio ante Concilium generale fundatus, & per Honorium Tertium anno 1216. probatus, qui magna Ecclesiæ lumina in dies protulit, & profert.

Septimus ordo Eremitarum fratris Ioannis Boni circa annum 1200. inchoatus. Verùm sine certo habitu, regula, & titulo, quæ omnia circa tempora Gregorij Noni ex concessione Sedis Apostolicæ, eisdem supplicantibus facta, obtinuerunt, vt patet authenticis documentis, quæ lib. 1. cap. 47. possunt videri.

Octauus ordo Eremitarum de Brittinis in diœcesi Fanensi fundatus, seu institutus, qui idem omnino fuit cum ordine fratris Ioannis Boni, qui à loco institutionis de Brittinis, & ab autore ordo Ian-

bonitarum

bonitarum eſt appellatus. vide lib. 1. eodem cap. 47. §. 7.

Nonus ordo Seruorum B. Mariæ anno 1215. inchoatus, ſed ab Alexandro Quarto ſub B. Auguſtini regula probatus, referente Syluestro Maurolico in Hiſtoria omnium Religionum lib. 4.

10. Ordo Eremitarum Tuſciæ, quos Innocentius Quartus ſine certo habitu, regula, & titulo per Tuſciam vagantes; omnes exceptis Gulielmitis in I vnum ordinem collegit, eoſq; regula s. Auguſtini donatos, Eremitas ordinis s. Auguſtini vocari præcepit, quibus vnum Protectorem Riccardum s. Angeli Diaconum Cardinalem dedit: conſtat ex literis eiuſdem Innocentij Quarti lib. 1. cap. 25. relatis. ex quibus literis habes, vnde fabulam reijcias eorũ, qui fingunt, Eremitas à B. Auguſtino inſtitutos à tempore perſecutionis Vuandalicæ vſque ad generalem vnionem factam per Alexandrum IV. in partibus Hetruriæ fuiſſe conſeruatos.

11. Ordo Eremitarum de Fabali, ſiue de monte Fabali, qui ſub eadem tempora exortus, quòd ante Alexandrum IV. per Marchiam Anconitanam, & loca vicina ſine certo habitu, & regula vagaretur, ab eodem Alexandro certis ordinibus Eremitarum fuit vnitus, & cum illis vnus ordo conſtatus. vide lib. 1. cap. 48.

12. Ordo Eremitarum s. Auguſtini nuncupatus, per Alexandrum Quartum ex varijs Eremitarum ordinibus vnitus. De hoc ordine videatur Trithemius in Hiſtoria Hirſaugica ſub anno 1287.

13. Ordo s. Pauli primi Eremitæ à Ven. viro Euſebio Strigonienſi anno 1215. in Vngaria inchoatus, ſed à Clemente V. anno 1306. ſub regula D. Auguſtini per ſuum Legatum Apoſtolicum probatus.

14. Ordo B. Mariæ de Mercede, quem probauit, & B. Auguſtini regula donauit Gregorius IX. anno 1230. vide conſtit. nonam eiuſdẽ Pontificis.

15. Ordo s. Brigidæ anno 1340. inſtitutus, & anno 1367. ab Vrbano V. confirmatus.

16. Ordo Ieſuatorum, quem idem Vrbanus eodem anno 1367. confirmauit.

17. Ordo Eremitarum s. Hieronymi an. 1373. per Gregorium XI. ſub B. Auguſtini regula confirmatus. floret in Hiſpanijs.

18. Ordo B. Ambroſij ad Nemus prope Mediolanum, quem idem Gregorius XI. eodem anno 1373. confirmauit, vt habes ex illius conſtitutione nona in ordine. Ex qua habes etiam, vnde illorum errorem conuincas, qui dicunt, B. Auguſtinum in eodem monaſterio vitam Eremiticam egiſſe. Eſſeq; illudmet, cuius ipſe Auguſtinus lib. 8. Confeſſionum meminit, vocans monaſterium plenum bonis Fratribus.

19. Ordo Eremitarum s. Hieronymi per B. Petrum de Piſis circa annum 1367. fundatus, ſed tamen ſine obligatione votorum, cuius profeſſores Pius V. anno 1568. ad vota emittenda obligauit.

20. Ordo alius Eremitarum s. Hieronymi de Feſulis per Gregorium XII. ſub regula D. Auguſtini probatus, vt habes inter illius Bullas conſtitutione 3.

21. Ordo alius ſancti Pauli primi Eremitæ in Oſſa Luſitaniæ rupe inſtitutus anno 1186. vt ferunt, ſed anno 1562. ſub Beati Auguſtini regula conſtitutus.

22. Ordo ſeruientium infirmis per religioſum virum Ioannem Dei Luſitanum anno 1572. inchoatus. Et alii fortè ſunt ordines in exteris prouincijs ſub eadem Auguſtini regula conſtituti.

IV. Svnt præterea nonnulli ordines militares ſub eadem regula, Primus ſancti Mauritij, quem Maurolicus temporibus magni Baſilij inchoatum aſſerit, & ſuæ aſſertionis Pios IV. & V. teſtes adhibet, quorum ipſe literas non vidi.

Secundus ſancti Iacobi de Spata, qui vnus ordo in duas claſſes, alteram clericorum, alteram militum eſt diuiſus, de quo ſupra hoc eodem cap. dictum fuit.

Tertius ſancti Ioannis Ieroſolimitani Melitenſium vocatus, quem Iacobus de Vitriaco in Hiſtoria Orientali cap. 64. fatetur, Redemptionem Ieroſolimæ per Gotifredum præceſſiſſe, poſt ipſam recuperationem ab infidelibus ſub certo habitu regulariter inſtitutus, ex eodem Iacobo de Vitriaco.

Quartus ſancti Lazari Ieroſolimitani, quem ſub regula B. Auguſtini inſtitutum fatetur Alexander Quartus conſtit. 1.

Quintus ſanctæ Mariæ de Mercede, qui etiam in clericos, & milites eſt diuiſus, à D. Petro Rege Aragoniorum inſtitutus, & per Gregorium Nonum confirmatus, de quo in illius Bullis conſtitut. 9.

Sextus ſancti Sepulchri Ieroſolimitani, qui Patriarchæ Ieroſolimitano obedientiam præſtabat, de quo Iacobus Villamonrius, Ioannes Zaalardus, Bartholomæus à Salignaco, & alij, poſt captam ab infidelibus Ieroſolimam ferè extinctus. Fertur habere nonnullos Prioratus in partibus Galliarum. Videatur Franciſcus Menenius in lib. cuius eſt titulus, Deliciæ Equeſtrium. Alij alios ordines militares addunt, vt Equitum Iesv Christi in Luſitania, Theutonicorum in Germania, ſancti Michælis, & ſancti Spiritus in Gallijs, quos tamen ſub regula D. Auguſtini inſtitutos nullo documento authentico cognoui. Hunc Catalogum ex probatis Scripturis, & autoribus fide dignis collectum, ſi cum alijs per Ludouicum de Angelis, Cornelium Lancillottum, & Autorem quendam anonimum poſt libellum B. Humberti de tribus votis, & alios nonnullos recentiores editis conferas, habebis, vnde non ſolum paucos defectus illorum ſuppleas, ſed plures etiã errores in illis corrigas, & emendes.

Libri Secundi Finis.

Zz iij

Esset nobis hic loci ponendum Priuilegium Innocentij Octaui pro Congregatione Sancti Rufi, cuius supra capite 56. in dicta Congregatione mentio habita, quippe quod illius exemplum, quod vnicum præ manibus habebamus, à Reuerendissimo Abbate Generali dictæ Congregationis transmissum, casu deperditum, nunc inuenire minimè licuisset. Verùm illud magna diligentia conquisitum hactenus inuenire non potuimus, quod si nacti fuerimus, in finem Tertij Libri reijciemus.